Ibn Qajjim El-Džewzijje

UVOĐENJE ZALJUBLJENIH u vrt ljubavi

إتحافُ العَاشِقِينَ
بتَهذيبِ
رَوْضَةِ المحِبّينَ

Prikladan odgovor za onoga ko traži djelotvoran lijek

الجَـــوَابُ الـــكافي
لِمَنْ سَأَلَ عَنِ الدَّوَاءِ الشَّافِي

Naslov originala:

ابن قيم الجوزية

روضة المحبين ونزهة المشتاقين

Naslov sažetka:

رائد بن صبري بن أبي علفة

إتحاف العاشقين بتهذيب روضة المحبين

Ibn Kajjim el-Dževzijje

Uvođenje zaljubljenih u vrt ljubavi

.Sarajevo, 2005

Uvod

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Donosim najljepše blagoslove i selame na najodabranijeg od svih ljudi i poslanika, na njegovu porodicu i plemenite ashabe.

Knjiga *Revdatul-muhibbin ve nuzhetul-muštakin* jedna je od najboljih knjiga koje obrađuju temu ljubavi jer u sebi sadrži mnoga pitanja i koristi koje se tiču svakog pojedinca. Ljubav je suptilna i zanimljiva tema. Svako onaj kome je Allah, dž.š., usadio u srce mladicu ljubavi, koju je nastanio u srcu, i na osnovu koje je stvorio zdravog i impotentnog, i koja je spas za onoga ko je prihvati i podari joj stanište u svojoj duši, zbog nje se bude trudio i putovao, dužan je ograničiti ljubav granicama koje je postavio Allah, dž.š. Ljubav u osnovi nije zabranjena niti pokuđena vjerom, jer srca su robova u ruci Milostivog i On ih okreće kako želi. Najslabiji je vjernik onaj ko u svojoj ljubavi pretjera i ne bude se bojao Milostivog. To je onaj koga je ljubav odvratila od Pravog puta, od lijepih postupaka i pohvalnih djela. Taj je prekinuo čvrstu vezu s Allahom, dž.š., otišao u krajnost i pretjeranost i ostavio put upute i zdravog razuma. Ne želim govoriti o uzrocima niti povodima ove pojave, jer knjiga koja je pred nama bit će nam dovoljna o tom pitanju. Ona govori o svojstvima ljubavi, njenim značenjima, uzrocima i povodima. Također nam prenosi događaje koji su se dešavali zaljubljenima, govori nam o njihovim stanjima i o njihovoj ljubomori prema svojim voljenim. Ukazuje nam na pokudenost slijedenja prohtjeva te nas upućuje

na to da je u suprotstavljanju niskim prohtjevima i strastima svako dobro. Knjiga obrađuje različita pitanja na ovu temu, skida veo tajne s nje i rastavlja ono što je dobro od loših stvari. Ono što je bilo rastavljano ona spaja i što je bilo daleko jedno od drugog ona sastavlja. Kada me je jedan od mojih prijatelja, Musa bin Junus Ebul-Berra, zamolio da uredim i bolje poredam njen sadržaj, shvatio sam to ozbiljno te iskoristio priliku, predao se poslu i danima i noćima neumorno radio, ne dozvoljavajući sebi mira niti odmora sve dok nisam postigao svoj cilj i ovaj posao priveo kraju. Knjiga je izašla u novom ruhu, poput ukrašene i razastrte tkanine, vrta umivenog kišom i bisera razasutog. Knjiga ima dosta dobrih i pozitivnih strana, poput visoke građevine nosi u sebi uzvišena značenja.

Metod kojeg sam se držao prilikom obrađivanja knjige:

prvo: napisao sam kraći uvod koji u sebi sadrži biografiju autora;

drugo: skratio sam i odstranio suvišne riječi i rečenice koje su se nalazile u knjizi;

treće: hadise koje je Ibn Kajjim naveo samo po značenju, ja sam doslovno citirao kao što su preneseni u hadiskim zbirkama. To je zbog toga jer je Ibn Kajjim napisao ovo djelo dok je bio na putu, u trenutku kada je bio daleko od svojih knjiga i literature kojom je raspolagao. Zbog toga je neke hadise citirao samo po njihovom značenju, kao što to i sam navodi na početku knjige, gdje kaže: "Tražim od svakog onoga ko bude čitao ovu knjigu da pokuša naći opravdanje za njenog autora jer ju je napisao kada je bio daleko od svoje domovine i knjiga." Ponekad bi navodio hadise samo po njihovom značenju a ponekad bi citirao i nevjerodostojan hadis, a u vjerodostojnim hadiskim zbirkama prenesen je vjerodostojan hadis o toj temi. Ja sam odstranio nevjerodostojne hadise, a umjesto njih naveo sam vjerodostojne;

četvrto: naveo sam ocjenu hadisa koji su navedeni u knjizi i u tome sam zauzeo naučni pristup temeljeći svoje stavove na pravilima terminologije hadisa pojašnjavajući šta je vjerodostojno a šta nevjerodostojno preneseno;

peto: odstranio sam apokrifne i slabe hadise izuzev onih hadisa na kojima se temelje neka poglavlja knjige, a o čemu nije prenesen vjerodostojan hadis. Ja sam te hadise ostavio, ali sam ukazao na njihovu slabost;

šesto: dodavao sam neke svoje rečenice, a na njih sam ukazao riječima "tome još pridodaj";

sedmo: pojasnio sam manje poznate riječi i pri tome sam mnogo koristio prvo izdanje knjige;

osmo: načinio sam uopćen sadržaj knjige.

Na kraju, molim Allaha s Njegovim lijepim imenima i svojstvima da učini ovo moje djelo dobrim i iskrenim u ime Njega. On je zaista kadar sve učiniti.

Priređivač: Raid bin Sabri bin Ebu Alefa

Jordan, Aman

Biografija autora[1]

On je imam, hafiz, veliki stručnjak, metodolog šerijatskog prava, fakih[2], gramatičar, veliki mislilac i autor brojnih djela. Šemsuddin Ebu Abdullah, Muhammed bin Ebi Bekr bin Ejjub bin Sa'd bin Hariz, Ez-Zur'i, Ed-Dimiški, poznat po nadimku Ibn Kajjim El-Dževzij, koji je dobio po školi koju je osnovao Muhjiddin Ebul-Mehasin Jusuf bin Abdir-Rahman bin Ali bin el-Dževzi[3], koji je

[1] Izvori i literatura koja je korištena u pisanju biografije jesu sljedeća djela: *Zejlu tabekatu el-hanabile* (2/447, 452) od Ibn Redžeba el-Hanbelija, *El bidaja ve nihaja* (14/234, 235) od Ibn Kesira ed-Dimiškija, *Ed-durerul kamina* (4/21, 23) od Ibn Hadžera el-Askalanija, *El Vafi bil vefejat* (2/270, 272) od Safedija, *Šezeratu zeheb* (6/168, 170,) od Ibnul-Imada, *Er-Reddul-vafir* (str. 68, 69) od Ibn Nasiruddina ed-Dimiškija, *Bugjetul-vuat* (1/62, 63) od Sujutija, *En-Nudžumu zahira* (10, 249) od Ibn Tegarrija Berdija, *El-Bedru et tali* (2/143, 146) od Ševkanija, *Dželaul-ajnejni fi muhakemetil ahmedin* (str. 3, 32). Pogledaj predgovor djela *Zadul mead* (1/15) od Šuajba Arnauta.

[2] Šerijatski pravnik. (op. prev.)

[3] Gradnja ove škole dovršena je 652. god. po Hidžri. Od poznatijih učenjaka koji su predavali u ovoj školi su: Ibnul-Mendža, Džemal el-Mirdavi, Ibn Kadi el-Džebel, Burhan bin Muflih i mnogi drugi. Jedno vrijeme Ibn Kajjim bio je upravitelj ove škole. Hafiz ibn Kesir opisuje je kao jednu od najljepših škola u Damasku. Izgorjela je u požaru 820. god. po Hidžri, kao što to navodi Kadi Šuhba. Ponovo ju je izgradio Šemsuddin en-Nablusi. Nalazila se na početku pijace Bezurije u Damasku, koja se prije zvala pijaca Kumh. Stanovništvo je pokralo njen veći dio, a ostatak je pretvoren u sudnicu sve do 1327. god. po Hidžri. Poslije tog perioda jedno je vrijeme bila zatvorena, sve dok je ponovo u funkciju nije stavilo humanitarno sanitetsko udruženje koje ju je pretvorilo u školu za djecu. Ponovo je spaljena početkom sirijske revolucije. U tom je stanju bila sve dok nije nanovo sagrađena, a iznad nje je sagrađen

umro 656. god. po Hidžri. Ibn Kajjimov otac bio je upravitelj ove škole.[4] Rodio se u ulemanskoj i pobožnoj porodici sedmog safera 691. god. po Hidžri u jednom od sela Hurana koje je udaljeno od Damaska pedeset pet milja jugoistočno.

Preselio se u Damask i znanje stjecao pred ulemom tog grada. Pred svojim ocem učio je nesljedno pravo koji se isticao kao vrstan poznavalac ove nauke. Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Ed-durerul-kamine* opisuje ga kao pobožnog i skromnog čovjeka te navodi da je umro 723. god. po Hidžri. Hadisku nauku stjecao je pred Šihabom en-Nablusijem, Kadijem Tekijjuddinom bin Sulejmanom, Ebu Bekrom bin Abdud-Daimom, Isaom el-Mut'imom, Ismailom bin Mektumom, Fatimom bint Dževher i dr. Arapski jezik učio je pred Ibn Ebul-Fethom el-Ba'lijem. Pred njim je pročitao djelo *El-Mulebbas* od Ebul-Bekaa, zatim *Džurdžaniju*, *Elfiju* od Ibn Malika, a mnogo se vremena zadržao na knjizi *El-Kafijetuš-šafija* i dijelu knjige *Et-Teshil*. Pred šejhom Medžduddinom et-Tunisijem pročitao je dio knjige *El-Mukarreb* od Ibn Asfura.

Metodologiju fikha i fikh učio je pred šejhom Safijjuddinom El-Hindijem, šejhul-islamom Ibn Tejmijjem i šejhom Ismailom bin Muhammedom el-Huranijem. Pred njima je pročitao djelo *Er-Revda* od Ibn Kudame el-Makdisija i djelo *El-Ahkam* od El-Amidija, djela *El-Muhassal*, *El-Mahsul* i *El-Erbeun* od Razija, i *El-Muharrer* od Ibn Tejmijja el-Džedda. Maksimalno se družio sa šejhul-islamom Ibn Tejmijjem otkako se vratio iz Egipta god. 712. po Hidžri sve do njegove smrti 728. god. po Hidžri, kada je bio u cvijetu svoje mladosti i na vrhuncu fizičke i duhovne spoznaje. Stjecao je znanje pred ovim velikim učenjakom, slušao njegove duboke i dalekovidne misli. Ljubav prema njemu obuzela ga je toliko da se s njim slagao u većini njegovih stavova, pomagao ih, dokazivao njihovu ispravnost i slabost suprotnih stavova. On je taj koji je uredio Ibn Tejmijjeva djela i proširio njegovo učenje. Najbitnije što je preuzeo od Ibn Tejmijja jeste poziv u beskompromisno pridržavanje Kur'ana i sunneta Allahovog poslanika Muhammeda,

mali mesdžid u kojem se i dan danas obavljaju neki namazi. Pogledaj predgovor djela Zadul-mead (1/15) od Šuajba Arnauta.

[4] Ibn Kajjim znači: sin upravitelja. (op. prev.)

s.a.v.s., i njihovo razumijevanje onako kako su ih razumjeli ispravni prethodnici, kao i ostavljanje svega onoga što im se suprotstavlja. Pozivao je u reformu svih ispravnih vjerskih učenja koja su muslimani vremenom zanemarili i ostavljanje novotarija koje su muslimani u stoljećima dekadencije, pasivnosti i slijepog slijeđenja uveli u svoju vjeru. Upozoravao je na štetnost različitih ideja i pravaca koji su se vremenom počeli ubrajati u islamsko učenje, kao što su neka iskvarena sufijska učenja, grčka i indijska filozofija.

Čitalac može vidjeti jačinu Ibn Tejmijjevog utjecaja na njega kroz sama njegova djela koja konstantno i snažno pozivaju na to da se Kur'anu da njegovo mjesto koje zaslužuje, da se čuva i proučava, razmišlja o njegovim ajetima i značenjima. Ukazivao je na značaj vjerodostojno prenesenih hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nastojao ih uzdići i dati im mjesto koje zaslužuju. Pozivao je na proučavanje hadisa koji pojašnjavaju kur'anske ajete, preciziraju njegove uopćene poruke, pojašnjavaju njegova značenja i potvrđuju njegove činjenice. Zagovarao je slijeđenje ispravnog puta koji će odvesti do istinske spoznaje i znanja u kojem nema primjesa nemarnosti niti slijepog slijeđenja. Ibn Kajjim ubraja se u red onih mislilaca i reformatora koji su svojom mišlju razasutoj po mnogim djelima osvijetlili umove svojih suvremenika i generacija koje su poslije došle, sve do danas. Prosvijetlio je njihova srca i oslobodio ih primjesa sumnje i pasivnosti i odstranio iz njihovih srca zabludu i sumnjičavost.

Njegovi učenici

Pred autorom ove knjige učili su brojni učenjaci koji su još za vrijeme njegovog života, a i poslije njegove smrti, postali poznati po svojoj dobroti i učenosti. Oni su od njega preuzeli sve znanje koje su mogli preuzeti. Među njima najpoznatiji su:

1. imam hafiz, Zejnuddin Ebul-Feredž Abdur-Rahman bin Ahmed bin Redžeb el-Bagdadi ed-Dimiški el-Hanbeli, učenjak i asketa, uzor drugima i oslonac u nauci, autor mnogih korisnih djela u hadisu, fikhu i povijesti. Družio se s Ibn Kajjimom sve dok nije umro. Umro je, Allah mu se smilovao, 785. god. po Hidžri;

2. hafiz Imaduddin, Isma'il bin Omer bin Kesir el-Basri ed-Dimiški. Odrastao je u Damasku i stjecao znanje pred najboljom ulemom tog grada. Bio je poznat kao izvrstan poznavalac hadisa i njegovih prenosilaca. Autor je brojnih djela, među kojima je najznačajnije njegov poznati tefsir i djelo El-bidaja ven-nihaja. Zehebi ga u djelu *Mu'džemul-muhtess* opisuje kao imama, muftiju i muhaddisa[5], fakiha i velikog stručnjaka u tefsiru. Umro je, Allah mu se smilovao, 774. god. po Hidžri;

3. Šejh imam hafiz i uzor muhaddisima Šemsuddin Ebu Abdullah Muhammed bin Ahmed bin Abdul-Hadi bin Abdul-Hamid bin Abdul-Hadi bin Jusuf bin Muhammed bin Kudama el-Makdisi el-Džema'ili es-Salihi. Bio je poznat kao izvrstan poznavalac hadiske nauke sa svim njenim disciplinama, kao i prenosilaca hadisa i njihove vjerodostojnosti. Izučavao je fikh, davao fetve[6] i druge podučavao, pisao djela, tako da je postao autor mnogobrojnih djela. Sve svoje vrijeme posvetio je stjecanju korisnog znanja iz različitih naučnih disciplina. Zehebi o njemu veli: "Tako mi Allaha, nikada se nisam s njim sastao, a da se nisam okoristio". Umro je, Allah mu se smilovao, 744. god. po Hidžri;

4. Šemsuddin Ebu Abdullah Muhammed bin Abdul-Kadir bin Muhjiddin Osman bin Abdur-Rahman en-Nablusi el-Hanbeli. Rodio se u Nablusu i u tom je gradu stjecao znanje pred Abdullahom bin Muhammedom bin Jusufom kao i pred hafizom El-Alaom, šejhom Ibrahimom i mnogim drugim koje je nemoguće nabrojati. Preselio je u Damask i tu se skrasio u društvu Ibn Kajjima. Pred njim je učio fikh i pročitao gotovo sva njegova djela. Dali su mu nadimak "Bašča" zbog velikog broja naučnih disciplina kojima je ovladao. Umro je, Allah mu se smilovao, 797. god. po Hidžri;

5. njegov sin Ibrahim. Zehebi ga spominje u djelu *Mu'džemul-muhtess*. Pred ocem je učio fikh i arapski jezik. Mnogo je slušao i čitao i u potpunosti se posvetio stjecanju znanja. Ibn Kesir veli: "Bio je poput oca dobar poznavalac gramatike arapskog jezika i fikha... Umro je, Allah mu se smilovao, 767. god. po Hidžri;

---

[5] Učenjak u hadisu. (op. prev.)

[6] Šerijatskopravna rješenja koja izdaje muftija. (op. prev.)

6. njegov sin Šerefuddin Abdullah. Držao je predavanja u školi Sadriji[7] kao zamjenik svoga oca, Allah mu se smilovao. Bio je veoma koristan i vrstan učenjak i zauzeo značajno mjesto u nauci i među učenjacima.

Šta učenjaci kažu o Ibn Kajjimu

Opisi onih koji su pisali Ibn Kajjimovu biografiju ukazuju na njegovu veliku vrijednost i položaj koji mu je pripadao. Hafiz Ibn Redžeb o njemu veli: "Bio je dobar poznavalac tefsira i u tome mu niko nije bio ravan. Poznavao je usulid-din[8], hadis, njegova značenja i fikhske propise koji su se u njima nalazili i mogao je veoma dobro izvlačiti propise koje su u sebi nosili. Dobro je poznavao fikh i metodologiju fikha, arapski jezik, u čemu se posebno isticao. Poznavao je skolastiku, govore sufija, njihove aluzije i suptilnosti. Mnogo je, Allah mu se smilovao, činio ibadet i u tome se veoma trudio. Veoma dugo je obavljao namaz, obožavao Allaha, dž.š., i često Ga se sjećao.

Mnogo je volio Allaha dž.š., i često Mu se kajao. Pred Njim je bio ponizan i skrušen i nastojao je da svaki njegov postupak i djelo budu obožavanje Allaha, dž.š. Nisam u tome vidio nikoga poput njega niti koga učenijeg, i da bolje poznaje značenja Kur'ana, hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i suštine vjere. Ni on nije bio bezgriješan, ali, uistinu, nisam vidio nikoga boljeg od njega". Hafiz Zehebi o njemu veli: "Bio je poznat kao vrstan poznavalac hadisa, njegovih predanja i prenosilaca. Bavio se fikhom, koji je dobro poznavao, gramatikom arapskog jezika, kojom je izvrsno ovladao. Potpuno se posvetio nauci i širenju znanja." Hafiz Ibn Kesir kaže: "Istakao se u brojnim naučnim disciplinama, posebno u tefsiru, hadisu i metodologiji. Kada se Ibn Tejmijja vratio iz Egipta, 712. god. po Hidžri, neprestano se družio s njim sve do Ibn Tejmijjine smrti.

[7] To je jedna od hanbelijskih škola koju je osnovao Esad bin Osman bin Esad bin el-Mendža et-Tenuhi ed-Dimiški. Nalazila se pored kapije Er-Rejhan. Prostor u kojem se nalazila bio je vakufsko imanje pa je pretvoreno u školu. U njoj su predavanja držali učenjaci Ibn Abdul-Hadi, Ibn Kajjim, njegov sin Ibrahim i dr. Porušena je do temelja tako da joj se danas ne zna ni za trag.

[8] Temeljna učenja vjere. (op. prev.)

Od njega je preuzeo mnogo znanja uz prethodno znanje koje je imao. Postao je jedinstven poznavalac mnogih znanosti. I noću i danju stjecao je znanje. Mnogo je upućivao dove Allahu, dž.š. Lijepo je učio Kur'an i bio je uzoritog ponašanja. Volio je ljude i nikom nije zavidio niti je koga uznemiravao. Nikome se nije svetio. Ne poznajem ni jednog učenjaka u ovo vrijeme da je više ibadetio od njega.“ Ibn Nasir ed-Dimiški veli: "Dobro je poznavao mnoge znanosti, a posebno tefsir.“ On dalje veli: "Pročitao sam rukopis Ebu Bekra Muhammeda bin el-Muhibba u kojem on kaže: ‚Upitao sam šejha El-Mizzija: ‚Je li Ibn Kajjim u učenosti na stepenu Ibn Huzejme'?, pa mi on odgovori: ‚On je u ovom vremenu ono što je Ibn Huzejma bio u svoje vrijeme.'“ Kadi Burhanuddin ez-Zur'i kaže: "Ne postoji pod nebesima veći učenjak od njega. Predavao je u Sadriji i bio upravnik El-Dževzije. Napisao je veliki broj djela koja je nemoguće pobrojati. Pisao je iz oblasti različitih naučnih disciplina. Veoma je volio nauku, pisanje i čitanje. Sakupljao je knjige i u svojoj biblioteci posjedovao je ono što drugi nisu imali. Hafiz Ibn Hadžer veli: "Imao je hrabro srce. Posjedovao je obilno znanje i dobro je poznavao razilaženja medu ulemom i stavove prijašnjih učenjaka.“ Ševkani o njemu kaže: "Vladao je ispravnim dokazima i na nevjerovatan način se njima služio. Bio je nepristrasan u mišljenju, borio se za istinu i u tome se nikoga nije bojao.“

Ibn Kajjimova djela

Napisao je više od šezdeset djela iz različitih naučnih disciplina. Neka su djela opširna i napisana su u više tomova, a neka su napisana u jednom tomu, ali su sva dobra i korisna. U oblasti fikha i metodologije fikha napisao je sljedeća djela: *I'lamul-mevkki'ine an Rabbil-alemin*, *Et-turukul-hukmijjeti fis-sijasetiš-šer'ijja*, *Igasetul-llehfan fi mekaidiš-šejtan*, *Tuhfetul-mevdud fi ahkami-l-mevlud*, *Ahkamu ehliz-zimma*, *El-furusijja*. O hadisu i historiji islama napisao je sljedeća djela: *Tehzibu suneni Ebu Davud ve idahu ilelihi ve muškilatihi*, *Zadul-mead fi hedji hajril-ibad*. U oblasti akaida napisao je: *Idžtimaul-džujušil-islamijjeti ala gazvi muattaleti vel-džehmijjeti*, *Es-savaikul-mursele ala džehmijjeti vel-muattile*, *Šifaul-alil fi mesailil-kadai vel-kaderi vel-hikmeti* vet-*ta'lil*, *Hidajetul-*

hijara minel-jehudi ven-nesara, *Hadil-ervah ila biladil-efrah*, *Kitabur-ruh*. Iz oblasti morala i mudrosti napisao je: *Medaridžus-salikin*, *Uddetus-sabirin ve zehiretuš-šakirin*, *Ed-dau ved-devau*, *El-vabilus-sajjib min kelimit-tajjib*. Iz različitih oblasti napisao je: *Et-tibjan fi aksamil-Kur'an*, *Bedaiul-fevaid*, *El-fevaid*, *Dželaul-efham fis-salati ves-selami ala hajril-enam*, *Revdatul-muhibbin*, *Tarikul-hidžretejni ve babus-seadetejni*, *Miftahu daris-seade*, i mnoga druga korisna djela.

Smrt Ibn Kajjima

Umro je, Allah mu se smilovao, u vrijeme jacijskog ezana 23. redžeba, 751. god. po Hidžri. Dženaza mu je klanjana sutradan u Velikoj džamiji u Damasku, a zatim u džamiji El-Džerrah u blizini greblja "Mala vrata". Kabur u koji je ukopan poznat je i dan-danas. Nalazi se s lijeve strane novog ulaza u greblje koji je dodat prije dvadeset godina. Kabur je premješten oko dva metra u pravcu istoka. Molim Allaha da mu se smiluje i da ga nastani u svojim vrtovima, amin.

Predgovor

Hvala Allahu, Koji je ljubav učinio sredstvom pomoću kojeg stižemo do nekoga koga volimo. Pokornost i skrušenost postavio je kao dokaz iskrene ljubavi prema Njemu. Njome je podstakao duše da teže različitim vrstama savršenstva s ciljem da ih traže i postignu. Podario ju je i prijašnjim i potonjim generacijama kako bi postigle svoje savršenstvo i svoju snagu podredile djelu, bile aktivne i težile boljem. Ljubav je ta kojom je podstakao one odlučne i čvrstom voljom obdarene da radi nje teže njenim najčasnijim ciljevima.

Slavljen neka je Onaj Koji je svojom moći srca učinio sklonim da vole, onako kako je On htio i kada je to htio. S ljubavlju je stvorio stvorenja shodno Njegovoj mudrosti. Među stvorenjima ju je podijelio po vrstama i kategorijama i detaljno je pojasnio. Voljenog je pridodao onome ko ga voli, bez obzira griješio ovaj u svojoj ljubavi ili ne, i tom ga je ljubavlju učinio sretnim ili upropaštenim. Shodno ljubavi ljudi se dijele na one koji vole Milostivog, na one koji vole kumire, vatru i križ, svoju domovinu i braću, žene i djecu, trgovinu, vjeru, pjesme i na one koji vole Kur'an. Allah, dž.š., odlikovao je one koji vole Njega, Njegovu Knjigu i Poslanika, s.a.v.s., nad ostalim koji vole nešto drugo. S ljubavlju i zbog ljubavi stvorena su nebesa i Zemlja i ostala stvorenja. Radi nje se pokreću galaksije koje svemirom kruže, i zbog nje su kretanja dostigla svoj vrhunac. Radi nje spojen je početak s krajem. Ljubav je ta koja je podstakla duše da traže svoj cilj i postignu ono što žele. S njom su

se riješile pogibeljnih postupaka i krenule putem svoga Gospodara. S njom, a ne s nečim drugim, ostvarile su svoje nade, živjele ugodnim životom, i okusile slast vjere kada su bile zadovoljne da im Allah bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed, s.a.v.s., poslanik. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da On nema druga svjedočenjem onog koji potvrđuje Njegovu božanstvenost i jedinstvenost, svjedočenjem onoga koji je krenuo Njegovim putem iz ljubavi prema Njemu, žurno Mu se odazivajući i pokoravajući i priznavajući Njegove blagodati, svjedočenjem onoga koji bježi od griješenja i nepokornosti prema Njemu nadajući se Njegovom oprostu i milosti, žudeći za Njegovim oprostom i utječući se Njegovoj snazi i moći.

Ne tražim drugog božanstva mimo Njega niti bilo koga drugog za zaštitnika i oslonca. Utječem se samo Njemu i tražim utočište i ne nastojim da promijenim i preusmjerim svoje obožavanje. Svjedočim da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov rob i poslanik, Njegovo najodabranije stvorenje, povjerenik za Objavu i izaslanik Njegov ljudima. Od svih ljudi kod Allaha zauzima najveći stepen, najugledniji je među njima. Njegovo zauzimanje na Sudnjem danu za ostale ljude bit će kod Allaha najviše primljeno. On je najdraži i najpočašćeniji kod Allaha. Poslao ga je da pozove ljude u vjeru i Njegove dženetske perivoje i da ih uputi na Pravi put. Neprestano se trudio da ugodi Allahu i da stekne Njegovu naklonost. Naređivao je da se čine dobra djela, a od loših je odvraćao. Allah, dž.š., uzdigao mu je spomen i grudi mu rasprostranio i pogreške mu oprostio. Spustio je poniženje i prezrenost na one koji mu se suprotstavljaju.

Zakleo se njegovim životom u Svojoj jasnoj Knjizi. Naredio je da se njegovo ime spominje kada se Allahovo ime spomene, pa gdje god se spomene Allah, spomene se i Njegov Poslanik, s.a.v.s., kao npr. na hutbama, tešehhudu i ezanima. Nikome nije ispravna ni hutba ni tešehhud niti ezan sve dok ne posvjedoči da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov rob i poslanik i dok to ne uradi s uvjerenjem.

"Blistavog lica, pečat vjerovjesništva,
od Allaha izabrani i dokazom poslanstva obdareni.

Allah je pridodao njegovo ime Svome imenu,
pa svaki mujezin pet puta dnevno o poslanstvu njegovom svjedoči.

Od Svog je imena izvedenicu za njegovo ime izveo,
pa Gospodar je Arša hvale vrijedan[9]*, a svaka pohvala Muhammedu."*

Poslao ga je nakon što je neko vrijeme bilo prekinuto slanje poslanika i s njim ukazao na najbolji put i najjasniji pravac. Ljudima je naredio da mu se pokoravaju i da ga vole, da ga poštuju i dadnu mu prava koja zaslužuje. Samo njegov put vodi u Džennet, a ostali putevi vode u vatru. Niko se ne može nadati da će uspjeti i nagradu za djela postići i spasiti se kazne osim onaj ko je njegovim putem hodio. Rob neće biti pravi vjernik sve dok mu on ne bude draži od samog sebe, djece i oca i svih ljudi zajedno. Allah, dž.š., Njegovi meleki, vjerovjesnici i poslanici i svi Njegovi robovi vjernici blagosiljaju ga. Allah, dž.š., odabrao je i učinio prepoznatljivim njegove sljedbenike po njemu i drugima naredio da ga slijede. Neka je blagoslovljen blagoslovom koji ga neće nikada napustiti niti se promijeniti, a i njegova časna porodica, i plemeniti drugovi, i neka ih Allah sve spasi.

Allah, uzvišen neka je i sveta su Njegova imena, učinio je ova srca posudama. Najbolja su ona koja u sebi sadrže hajr i uputu, a najgora su ona koja su sklonište zablude i zla. On je dao da strasti nastoje ovladati srcima, i odredio da srca budu kušana hoće li im se suprotstaviti i time zaraditi dženetska prebivališta, i odredio da onome ko bude slijedio strast pripada da u ognjenoj vatri gori. Strast je učinio jahalicom duše koja naređuje da se loša djela čine, njenom pokretačkom snagom i hranom. Strast je bolest vjerničke duše, a lijek za tu bolest jeste suprotstavljanje toj strasti. Allah, dž.š., naredio je Svome robu da u svom kratkom životu, koji je u odnosu na ahiretsku vječnost kao jedan ovozemaljski trenutak ili kapljica vode koja se zadrži na prstu umočenom u more, da se suprotstavlja svojoj duši koja ga na zlo navraća i da se kloni njenih prohtjeva. Naredio mu je da odvraća dušu od njene pohlepe koja će je uništiti i da joj ne dopusti da se odaje užicima ovog svijeta te

[9] Mahmud je jedno od Allahovih, dž.š., imena, a znači: hvale vrijedan, dok riječ Muhammed znači: hvaljeni. (op. prev.)

da od nje zahtijeva da se trudi i čini dobro kako bi postigla počasti i potpunu nagradu kod Allaha, dž.š. Ako to uradi, kasnije će postići daleko više užitaka od kojih se sustegla na ovom svijetu. Allah, dž.š., naredio je duši da posti kada su u pitanju Njegove zabrane, a da njen iftar bude prilikom susreta s Njim na Sudnjem danu. Obavijestio ju je da je većina dana posta i sustezanja prošla i da se dan susreta primakao i njeno se iščekivanje neće odužiti, kao što pjesnik mudro kaže:

"A ovaj je svijet samo jedan tren i brzo će proći
i sve će ovo odjednom nestati i propasti."

Allah, dž.š., stvorio ju je radi nečega što je veličanstveno i odredio joj težak zadatak. U Džennetu joj je pripremio velike blagodati koje oko nije vidjelo, uho nije za njih čulo niti ih je ko mogao zamisliti. Njegova mudrost htjela je da duša može stići do tih blagodati samo teškim i trnovitim putem, i da bi do njih stigla, mora preći preko mosta ispunjenog naporom i trudom. Okružio je te blagodati neugodnostima čuvajući ih tako od duša ispunjenih niskim prohtjevima, koje su sklone manjim vrijednostima i otpacima. Uputio je prema tim blagodatima duše koje streme ka višim ciljevima i uzvišenijem smislu.

Teret stizanja do njih ponijela su leđa onih odlučnih koji su se zaputili prema uzvišenim ciljevima. Oni su se odazvali glasniku kada ih je pozvao: "Požurite na spas!", i žrtvovali su svoje živote kako bi On s njima bio zadovoljan, žrtvovanjem onog koji voli zadovoljstvo i oprost. Stigli su na cilj sretni i zadovoljni. Malo su se umorili i postigli vječni rahatluk, odrekli se onog što je prezreno u zamjenu za velike blagodati koje su dobili. Odrekli su se prolaznih i, u očima, drugih vrijednih uživanja, pa su postigli veliki uspjeh. Uvidjeli su da je najveća glupost i propast zamijeniti vječni i ugodni život u blagodatima koje će neprestano trajati za jedan trenutak uživanja u životu čiji užici kratko traju i čije su nevolje mnogobrojne. Uz to, kada bi čovjek od prvog pa do posljednjeg dana svoga života uživao, to bi bilo poput ljetnjeg oblačka, koji se brzo rasprši i sna putnika čija je posjeta završena i on mora da ide. Uzvišeni kaže:

﴿أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ * ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ * مَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يُمَتَّعُونَ﴾

"Šta ti misliš, ako im Mi dopuštamo da godinama uživaju, i naposlijetku ih snađe ono čime im se prijeti, zar će imati šta od slatkog života koji su provodili?" (Eš-Šuara, 205.-207).

Plodovi razuma koji je spoznao Allaha, dž.š.

Ovo je plod razuma koji je spoznao Allaha, dž.š., Njegova imena i svojstva savršenosti i osobine Njegove uzvišenosti. S njim vjernici vjeruju u Njegove knjige, poslanike, susret s Njim i u Njegove meleke. S njim su spoznani znakovi Njegove božanstvenosti, dokazi jedinstvenosti, i mu'džize vjerovjesnika, a.s. Na osnovu tog razuma vjernik izvršava Allahove naredbe i čuva se Njegovih zabrana. On je prozreo krajnje posljedice postupaka, dobro je pazio na njih i postupao je onako kako je najbolje. Borio se protiv strasti i njenu vojsku učinio poraženom.

Pomagao je strpljivost sve dok nije pobijedila nakon što je otrovom strasti bila uništena. Podsticao je čovjeka na ono što je dobro i odvraćao ga od ružnih stvari. Spoznao je prava značenja stvari i otkrio njihove tajne. Podsticao je odlučnost sve dok nije uspravila svoj izdanak i učvrstila se na svojoj mladici. Jačao je odlučnost čovjeka sve dok nije, Allahovom dozvolom, postigao ono što želi. Skupio je sve ukrase i odbacio sve što narušava njegovu ljepotu. Svojom snagom i moći potčinio je vojske strasti i ograničio ih. Ko radi Allaha, dž.š., ostavi neku stvar, On će mu je nadomjestiti boljom od nje. Onaj ko je obdaren takvim razumom biva uzdignut na stepen vladara, a vladar koji pusti da ga strasti vode na stepenu je potčinjenog roba.

Plod ovog razuma jeste drvo čija je misao žila kucavica, stablo mu je strpljivost, njegove su grane znanje, njegovo je lišće lijep odgoj, plod je njegov mudrost, tvar od koje je sačinjeno jeste odlučnost, od njega počinje i njemu se vraća. Ako je ovo njegov pravi opis, onda je veoma ružno pustiti da njegov neprijatelj njime ovlada, da ga liši njegovog kraljevstva i smijeni s visokog položaja koji je zauzimao. Ako to dozvoli, postat će zatočenik, nakon što je bio

zapovjednik, onaj kome se sudi, nakon što je bio sudija, sljedbenik, nakon što je bio onaj koga drugi slijede. Ko se pokori i strpi nad presudama ovog zdravog razuma odvest će ga u predivne vrtove i blagodati, a ko mu bude nepokoran njegov kraj će biti propast i patnja.

Ali bin Ebu Talib o razumu veli: "U edenske će vrtove prije ostalih ući skupina ljudi koji se među ostalim ljudima nisu isticali po mnoštvu namaza, posta, hadža i obavljenih umri, ali su dobro shvatili Allahove, dž.š., opomene i savjete, i to im je srca ispunilo strahom, smirilo njihove duše i učinilo poslušnim njihove dijelove tijela. Time su nadmašili druge i postigli visoke stepene i na ovom svijetu, među ljudima, i na ahiretu, kod Allaha, dž.š.[10]

Omer bin el-Hattab, r.a., veli: "Nije razuman onaj ko zna šta je dobro a šta loše, nego onaj koji zna koja je od dvije loše stvari manje štetna."[11]

Aiša, r.a., veli: "Spašen je onaj kome Allah podari zdrav razum."

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda: "Jednom perzijskom kralju rodio se dječak, te on dovede nekog odgajatelja, stavi dijete ispred njega i reče mu: 'Šta je najbolje što ovo dijete može imati?' Odgajatelj mu reče: 'Zdrav razum koji će imati od rođenja.' Kralj ga ponovo upita: 'A ako to ne bude imao?' Odgajatelj mu odgovori: 'Lijep odgoj s kojim će živjeti među ljudima.' Kralj upita: 'A ako ni to ne bude imao?', a odgajatelj mu odgovori: 'Onda grom koji će ga spaliti.'"

Neki učenjaci kažu: "Kada je Allah, dž.š., protjerao Adema, a.s., na Zemlju, Džibril, a.s., došao mu je s tri stvari: vjerom, odgojem i razumom te mu rekao: 'Allah, dž.š., pruža ti mogućnost izbora između ove tri stvari.' Adem, a.s., reče mu: 'Džibrile, nisam

[10] Dejlemi u djelu *El Firdevs* (4/360).

[11] Ebu Nuajm u djelu *El Hil'ja* (8/339), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (4/162), prenosi riječi Sufjana bin Ujejne koje doslovno glase: "Nije razuman onaj ko zna šta je dobro a šta loše nego, je razuman onaj ko vidi šta je dobro, po tome postupa, i kada vidi ono što je loše, kloni ga se." Ove riječi navodi i Zehebi u djelu *Sijeru e'alamin-nubela* (3/74), od Ibn Ujejne, koji prenosi da je Amr bin el-As rekao: "Nije razuman onaj ko zna šta je dobro a šta loše, nego onaj koji zna koja je od dvije loše stvari manje štetna."

vidio ništa ljepše od ove tri stvari osim u Džennetu. On pruži ruku prema razumu i uze ga, a vjeri i odgoju reče: 'Vi se vratite', ali mu one rekoše: 'Naređeno nam je da stalno budemo sa zdravim razumom gdje god on bio.' Na taj način Adem, a.s., dobi i vjeru, i odgoj i razum." Ove su tri stvari ono s čime je Allah, dž.š., najviše odlikovao Svoga roba i Njegov najuzvišeniji dar koji je podario čovjeku. Ali, njima je odredio i tri neprijatelja: strast, šejtana i dušu, koja ga navraća na zlo. Rat između njih stalan je i promjenjive sreće.

﴿وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِندِ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾

"A pobjeda dolazi samo od Allaha, Silnog i Mudrog" (Alu Imran, 126).

Vehb bin Munebbih kaže: "Čitao sam u prijašnjim Allahovim objavama: 'Šejtan se nije susreo ni sa čim težim za njega od vjernika obdarenog razumom. U stanju je da zavede stotinu neznalica, da ih sebi potčini, popne im se za vrat i vodi gdje god želi. Ali kad naiđe na učenog vjernika, veoma mu je teško bilo šta dobiti za sebe.'" I kaže: "Premještanje brda kamen po kamen lakše je šejtanu od borbe s učenim vjernikom. Kada kod njega ne uspije ništa ostvariti, ode kod neznalice, potčini ga sebi, pa mu bude lahko da ga zavodi i izlaže raznim sramotama koje ga stignu još na ovom svijetu, kao što su npr. bičevanje, kamenovanje, odsijecanje ruku i mnoge druge sramote, a na onom svijetu čeka ga još veća sramota, vatra i grdnja. Dva čovjeka čine isti broj dobrih djela, ali je razlika u njihovoj odlikovanosti kao razlika između istoka i zapada samo zbog razuma i učenosti koju jedan od njih posjeduje. Allahu, dž.š., se najdostojnije biva pokorno razumom.'"[12]

Muaz bin Džebel, r.a., kaže: "Kada bi učenjak osvanuo i omrknuo s mnoštvom grijeha poput pješčanih zrna, mogao bi se nadati spasu i oslobađanju od njih. A kada bi neznalica osvanuo i omrknuo s mnoštvom dobrih djela poput pješčanih zrna, treba se plašiti da mu od njih ne ostane ni koliko zrno gorušice." Neko ga upita: "A kako to?" Muaz bin Džebel, r.a., odgovori mu: "Kada učenjak poklizne i učini grešku, on spozna svoju grešku i popravi je pokajanjem i razumom koje mu je Allah, dž.š., podario. A ne-

[12] Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (4/26).

znalica je poput onog koji gradi i ruši pa svojim neznanjem poruši sve ono što je sagradio."

El-Hasen kaže: "Čovjekova se vjera neće upotpuniti sve dok mu se ne upotpuni razum. Allah, dž.š., nikome nije podario razum, a da ga jednog dana taj razum nije spasio."

Jedan mudrac veli: "Kod koga razum ne bude prevladavao, doživjet će propast u stvarima koje je najviše volio."

Jusuf bin Esbat veli: "Razum je svjetiljka koja obasjava nutrinu, ukras spoljašnosti, vodič tijela i kontrolor ljudskih postupaka. Život bez njega ne bi imao nikakva smisla. Sve što uradimo dešava se pomoću razuma."

Neko je upitao Abdullaha bin Mubareka: "Šta je poslije islama, najbolji dar koji je poklonjen čovjeku?" On mu odgovori: "Zdrav razum." Čovjek upita ponovo: "A ako to ne bude imao?" Abdullah odgovori: "Lijep odgoj." Čovjek upita: "A ako ni to ne bude imao?" Abdullah mu odgovori: "Odan brat koji mu ukazuje na greške." Čovjek ponovo upita: "A šta poslije toga?" Abdullah mu odgovori: "Duga šutnja." Čovjek opet upita: "A ako ni to ne bude imao?", a Abdullah bin Mubarek odgovori mu: "Brza smrt."

O tome jedan pjesnik lijepo kaže:

"Allah nije poklonio čovjeku ljepšeg dara od razuma i odgoja;

oni su ukras mladiću pa ako ih izgubi, gubitak života bolji je od toga."

Vladavina razuma i strasti

Ako vlast i uprava budu pripadali razumu, strast će s njim sklopiti primirje, i bit će njegov sluga i sljedbenik. U slučaju da uprava pripadne strasti, razum će postati njen zatočenik s kim će ona upravljati i suditi mu. Pošto čovjek nije u stanju da se u potpunosti oslobodi strasti, ona će ga stalno pratiti jer je oslobađanje od nje nemoguće. Međutim, čovjek je u mogućnosti, a to mu je i naređeno, da strast ukloni s mjesta odakle ga ona može uništiti na mjesto sigurnosti i spasa. Primjer za to jeste činjenica da Allah, dž.š., nije naredio čovjeku da u potpunosti neutralizira ljubav pre-

ma ženama, ali mu je naredio da tu svoju strast preusmjeri prema dozvoljenom braku i da se oženi ženama koje su mu dozvoljene: jednom, dvije, tri ili četiri žene. Na taj će način usmjeriti svoju strast iz nedozvoljenog u dozvoljeno i postignut će ono što želi. Isti je slučaj sa snagom, moći i silom.

Allah, dž.š., nije naredio da se riješimo ovih svojstava, ali nam je naredio da ih upotrijebimo u borbi protiv snaga laži i njihovih saveznika i propisao nam razne vrste natjecanja u ratnim vještinama koje će nas pripremiti i dati nam predispozicije za pobjedu. Allah, dž.š., nije ništa zabranio, a da u zamjenu nije dozvolio nešto što je bolje i korisnije od te zabranjene stvari. Gatanje i proricanje sudbine zamijenio je istihara-namazom. Zabranio je kamatu, ali je dozvolio trgovanje i zaradu. Zabranio je hazardne igre, ali je dozvolio imetak osvojen u dozvoljenim natjecanjima, npr. u trkama konja, deva i streljaštvu. Zabranio je svilu, ali je dozvolio svakovrsnu odjeću satkanu od vune, lana i pamuka. Zabranio je prostituciju i homoseksualizam, ali je dozvolio legalan brak s prekrasnim ženama. Zabranio je opojna pića, a dozvolio ukusne i korisne napitke i za dušu i za tijelo.

Zabranio je slušanje muzičkih instrumenata i razvratnih pjesama, ali je dozvolio slušanje Kur'ana i njegovih poruka koje se ponavljaju. Zabranio je štetna i odvratna jela, ali je dozvolio ukusna i prijatna jela. Ko ovo shvati i ko o ovome razmisli bit će mu lahko ostaviti pokuđene strasti i naviknut će se samo na ono što je dobro i korisno. Shvatit će Allahovu mudrost i milost, i veličinu Njegove blagodati prema ljudima koje se ogledaju u Njegovim naredbama i zabranama i u onom što im je dozvolio. Shvatit će da im ništa nije naredio zato što je to Njemu trebalo, niti im je išta zbog škrtosti zabranio, uzvišen neka je. Sve što im je naredio učinio je to iz dobročinstva prema njima, a sve što im je zabranio učinio je to kako bi ih od štete sačuvao. Radi toga sam ovu knjigu postavio kao nešto što će pomiriti razum i strasti, a kada se između njih desi primirje, onda će čovjeku biti lahko da se bori protiv prohtjeva svoje duše i protiv šejtana, a Allah, dž.š., pomaže koga želi i na Njega se treba osloniti. Sve što je dobro i ispravno u ovoj knjizi to je radi Allahove pomoći, a sve eventualne greške su od mene i šejtana, a Allah i

Njegov Poslanik, s.a.v.s., čisti su od toga. Knjigu sam podijelio na dvadeset i devet poglavlja:

Prvo poglavlje: O imenima ljubavi.

Drugo poglavlje: O izvedenicama iz ovih imena i njenim značenjima.

Treće poglavlje: O međusobnoj povezanosti ovih imena.

Četvrto poglavlje: O tome da su i viši i niži svjetovi stvoreni s ljubavlju i radi nje.

Peto poglavlje: O uzrocima ljubavi i stvarima vezanim za to pitanje.

Šesto poglavlje: O propisima vezanim za pogled, opasnostima i štetama koje pogled može nanijeti.

Sedmo poglavlje: O prepirki između srca i oka.

Osmo poglavlje: O sumnjama i nedoumicama koje ubacuju oni koji dozvoljavaju pogled prema osobi suprotnog spola koja nije rod i koji dozvoljavaju takvu ljubav.

Deveto poglavlje: Odgovor na dokaze kojima se služi ova skupina, o dokazima koji idu njima u prilog i koji su protiv njih.

Deseto poglavlje: O suštini ljubavi, njenim svojstvima i o tome šta su ljudi o njoj kazali.

Jedanaesto poglavlje: O tome da li je ljubav stihijska pojava bez namjere i slobodnog izbora ili se dešava slobodnim izborom, i o razilaženjima o tom pitanju i kakav je stav, po našem mišljenju, ispravan.

Dvanaesto poglavlje: O opojnosti ljubavi.

Trinaesto poglavlje: O tome da je užitak velik i potpun razmjerno veličini i potpunosti ljubavi.

Četrnaesto poglavlje: O onima koji su hvalili i priželjkivali ljubav i o njihovom nastojanju da postignu ono što priželjkuju.

Petnaesto poglavlje: O onima koji kude ljubav i opisuju je kao bol i tegobu i o dokazima kojima se služe ove dvije skupine da bi dokazale ispravnost svojih stavova.

Šesnaesto poglavlje: Presuda između ove dvije skupine i konačan sud medu njima.

Sedamnaesto poglavlje: Poželjno je za brak i ljubav izabrati žene čija nam se ljepota sviđa i kojima je zadovoljan Allah, dž.š., i

Njegov Poslanik, s.a.v.s.

Osamnaesto poglavlje: Lijek za zaljubljene jeste potpuno ljubavno sjedinjenje a koje je dozvolio Gospodar svjetova.

Devetnaesto poglavlje: O vrijednosti ljepote te o tome da duše teže ljepoti u bilo kojoj situaciji.

Dvadeseto poglavlje: O znakovima i dokazima ljubavi.

Dvadeset prvo poglavlje: O tome da ljubav podrazumijeva pretpostavljanje voljenog ostalim stvorenjima i neizjednačavanje njega s bilo kim drugim.

Dvadeset drugo poglavlje: O ljubomori zaljubljenih prema voljenim.

Dvadeset treće poglavlje: O čednosti koju su pokazali neki zaljubljeni prema svojim voljenim.

Dvadeset četvrto poglavlje: O činjenju harama i prijestupima u ljubavi.

Dvadeset peto poglavlje: O milosti koju osjećaju oni koji vole prema svojim voljenim i njihovoj pažnji prema njima prilikom sjedinjenja koji dozvoljava vjera.

Dvadeset šesto poglavlje: O tome da oni koji vole daju prednost onoj od dvije stvari koju više vole.

Dvadeset sedmo poglavlje: O onima koji su se klonili svojih voljenih bojeći se harama, pa su udovoljili svoju potrebu halalom ili im je Allah podario još bolje od onog što su željeli.

Dvadeset osmo poglavlje: O onima koji su radije izabrali bol i patnju na ovom svijetu i dali im prednost nad zabranjenim spolnim aktom.

Dvadeset deveto poglavlje: O pokuđenosti strasti i o blagodatima koje se kriju u njenom suprotstavljanju.

Knjigu sam nazvao "Vrt zaljubljenih i šetalište čežnjom ispunjenih". Tražim od svakog onoga ko bude čitao ovu knjigu da pokuša naći opravdanje njenom autoru jer ju je napisao kada je bio daleko od svoje domovine i knjiga, iscrpljen putovanjem i uloženim trudom i noseći veoma malo putnih sredstava. Možda će neko reći: "Bolje ti je da čuješ za pisca nego da ga vidiš." Pisanjem ovog djela postao sam meta kritičara i pogodno tlo za one koji potvaraju. Čitalac je u situaciji da se okoristi ovim djelom, dok je autor prinu-

den da snosi posljedice za njene nedostatke. Ovo je moja roba koju ti izlažem i njen sadržaj poklanjam tebi. Ako u njoj nađeš ono što je dobro i plemenito, lijepo to prihvati ili se na lijep način od toga rastani. A ako nadeš nešto drugo, pa Allah je Taj Koji pomaže i na Koga se treba osloniti. Ako prihvatiš ovu knjigu kao poklon možeš da za onoga koji ti je poklanja iskreno zamoliš Allaha, ili da na lijep način vratiš poklon ako smatraš da nije vrijedan i da je nepriličan. Pravedan čovjek ne uzima u obzir samo greške čovjeka nego ih vaga s njegovim ispravnim postupcima, kao i loša djela s dobrim. Ovo je Allahov zakon koji je postavio među robove kao poklon i nagradu. A ko je taj čije su riječi i postupci uvijek ispravni i tačni? To nije niko drugi do onaj koga je Allah zaštitio od grijeha i grešaka, koji ne govori po hiru svome, čije su riječi objava od Allaha, dž.š. Sve što je vjerodostojno preneseno od njega jeste čista istina koju je izgovorio Nepogrešivi. Što se tiče drugih, niti su nepogrešivi niti je sve što kažu istina. A ako je predanje od njih i vjerodostojno, oni koji su je izrekli nisu nepogrešivi. Ako predanje koje se pripisuje nekome nije vjerodostojno preneseno, mi ne znamo zbog čega se njemu pripisuje.

Knjiga je prikladna za sve ljude jer služi kao pomoć za vjeru i ovodunjalučke stvari

Ova je knjiga prikladno štivo za sve ljude jer može poslužiti kao pomoć za shvaćanje vjere i rješava neka bitna ovodunjalučka pitanja. Ona nas vodi u brzi užitak koji će i kasnije trajati. U njoj sam govorio o vrstama ljubavi, o propisima u vezi s njom, o tome koja je ljubav ispravna, a koja pogrešna, o njenim štetnostima i zlu koje može donijeti. Pokušao sam objasniti koji su to uzroci ljubavi, a koje je stvari sprečavaju. Naveo sam neka tefsirska pojašnjenja, Vjerovjesnikove hadise, fikhska pitanja, predanja naših ispravnih prethodnika, neke stihove i događaje iz stvarnosti koji se tiču ove teme. Naveo sam neke priče koje su užitak i razonoda za one koji ih budu čitali. One će ga ponekad podsticati a ponekad plašiti. A ko htjedne, imat će priliku da pročita događaje i situacije koje knjiga u sebi sadrži. Oni će ga ponekad razveseliti a ponekad rasplakati. Ponekad će mu omrznuti ovodunjalučko uživanje a ponekad će ga na

njega podsticati i učiniti mu ga privlačnim. Ako htjedneš naći ćeš u njoj iskrenog savjetnika i naći ćeš kako ti dozvoljava da sa osobom koju voliš uživaš i da joj se približiš. A to ćeš sve moći vidjeti kada počneš da čitati njena poglavlja. Neka je slavljen Allah, dž.š., Koji nam omogućava da činimo razna dobročinstva. Samo od Njega trebamo pomoć tražiti i iskreno Ga obožavati nastojeći steći Njegovo zadovoljstvo i dženetske vrtove. Allah, dž.š., dobro poznaje tajne Svojih robova i njihove postupke, čuje riječi koje izgovaraju i zna šta njihova srca osjećaju:

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

"I reci: 'Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, i vi cete biti vraćeni Onome Koji zna nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas o onome što ste radili obavijestiti.'" (Et-Tevba, 105).

PRVO POGLAVLJE

O imenima ljubavi

Arapi, koji su vrlo dobro razumijevali temu ljubavi, koja je bila veoma bliska njihovim srcima, dali su ljubavi veoma mnogo imena. Ljubav je bila nešto što su dobro poznavali, i što im je često bilo u srcima, pa su, veličajući to i pridavajući mu osobitu pažnju, poklanjajući mu svoja osjećanja, nazivali mnogim imenima. Ono što su veličali jeste npr. lav, sablja i sl., ono čemu su pridavali posebnu pažnju neki su krupni događaji, a ono što su voljeli bilo je vino.

Sve se ove tri stvari sjedinjuju kod ljubavi, tako da su je nazvali s više od šezdeset imena, a to su: el-mehabba (ljubav), el-alaka (veza), el-heva (naklonost), es-sabva (simpatija), es-sababa (žarko voljeti), eš-šegaf (strasno se zaljubiti), el-mika (pažnja), el-vedžd (ljubav pomiješana s tugom), el-kelef (odanost), et-tetejjum (zanesenost), el-išk (zaslijepljenost ljubavlju), el-dževa (ljubavni žar), ed-denef (ono što izaziva bolest), eš-šedžv (uzbuđenje), eš-ševk (čežnja), el-hilaba (lažna ljubav), el-belabil (uznemirenost), et-tebarih (žudnja), es-sedem (kajanje), el-gamerat (opijenost), el-vehel (strah), eš-šedžen (potreba), el-laidž (žarka, bolna ljubav), el-iktiab (potištenost), el-vesab (stalna bol), el-huzn (žalost), el-kemed (sjeta), el-lez'u (slomiti srce/ljubav), el-hurek (vatra), es-suhd (nesanica), el-erek (nespavanje), el-lehf (uzbuđenost), el-hanin (nježna ljubav), el-istikana (poniznost), et-tebala (ona koja oduzi-

ma pamet), el-lev'a (žar), el-futun (iskušenje), el-džunun (ludilo), el-lemem (naklonost prema ženama), el-habl (zaluđenost), er-resis (prvi znaci ljubavi), ed-daul-muhamir (bolest koja opija), el-vedd (naklonost), el-hulla (prijateljstvo), el-hilm (drugarstvo), el-garam (strast), el-hujam (ludo zaljubljen), et-tedlija (zbunjenost), el-veleh (strasna ljubav), et-teabud (obožavanje i poniznost).

U vezi s ovim spominju se još neka imena, ali koja u osnovi nisu imena ljubavi nego su samo nazivi za neizostavne rezultate ljubavi i njene propise tako da nismo htjeli ovdje navoditi ta imena.

DRUGO POGLAVLJE

O glagolima iz kojih su izvedena ova imena i njihovim značenjima

El-mehabba (ljubav)

Što se tiče el-mehabbeta (ljubavi), neki kažu da je osnova ove riječi "es-safa" (čistoća), jer Arapi kada žele da kažu za nekoga da ime čiste i blistave zube, kažu "habebul-esnan". Neki smatraju da je ova imenica izvedena iz riječi "el-habab", a to je ono što nosi bujica prilikom jake kiše. Na osnovu ovog mišljenja riječ el-mehabbet značila bi previranje i uznemiranost srca zbog susreta s voljenim. Neki smatraju da je ova imenica izvedena iz riječi "el-luzum" i "es-sebat" (neophodnost i stabilnost). Arapi također za devu kažu "ehabel-bei'ru", kada legne i ne ustaje. Pjesnik kaže:

"Sručio sam se na njega u pustinji
poput neposlušne deve kada legne i ne ustaje."[13]

Ovim se želi reći da se srce onog koji voli veže za svog voljenog toliko da ne želi od njega da se odvoji, poput deve koja je legla i ne želi nastaviti putovanje.

[13] Za devu koja legne i ne ustaje upotrijebljen je izraz "iza ehabba". (op. prev.)

Neki pak smatraju da je ova imenica izvedena iz riječi "el-kalek" i "el-idtirab" (nemir i kretanje). Zbog toga je naušnica dobila naziv "hibb" jer se neprestano krece i ljulja u uhu u kojem se nalazi. Pjesnik kaže:

"Jezik zmije koja njime palaca jeste
umjesto uha: tihe šumove ona otkriva s njime."

Neki kažu da je ova imenica izvedena iz riječi "habb", koja je množina od riječi "habbet", a znači: srž, nepomiješanost i osnova neke stvari. Ova riječ znači i sjemenka, a sjemenka je osnova biljaka i drveća. Jedni smatraju da je izvedena iz riječi "hubb", što znači: velika i prostrana posuda u koju se stavlja nešto i do vrha se ispunjava njime, tako da ništa drugo ne može u nju stati. Isto je tako srce onoga koji voli ispunjeno ljubavlju prema voljenom, tako da nema mjesta za druge osobe. Drugi smatraju da je izvedena iz riječi "hubb", koja označava četiri drvena nogara stola na koje se stavlja različita vrsta tereta. Ljubav je prozvana ovim imenom jer zaljubljeni podnosi sve poteškoće zbog svog voljenog kao što i ove drvene nogare podnose teret koji se stavlja na njih. Neki smatraju da je izvedena iz riječi "habbetul-kalb", što znači: dubina srca, ili njegovi plodovi. Nazvana je ovim imenom jer prodire u dubinu srca.

Šta je sve rečeno o ljubavi

Mišljenja ljudi o ovom pitanju mnogobrojna su, pa kažu da je ljubav:
– neprestana čežnja srcem ispunjenim ljubavlju;
– pretpostavljanje voljenog svim ostalim stvorenjima;
– slaganje s voljenim i kada je tu i kada je odsutan;
– poistovjećivanje želja onog koji voli sa željama voljenog;
– davanje prednosti željama voljenog nad željama onog koji voli;
– služenje uz čuvanje svetosti i prava voljenog;
– smatranje da je sve što učiniš za voljenog malehno, bez obzira koliko veliko bilo, i smatranje velikom svake usluge koju voljeni za tebe učini, bez obzira koliko bila malehna;
– neprestani spomen voljenog u srcu onog koji voli;

– suština ljubavi jeste da pokloniš sebe u cijelosti onome koga voliš i da tebi ništa ne preostane;
– ljubav je da iz svog srca izbrišeš sve osim voljenog;
– ljubav je ljubomora prema tome da se oskrnave svetosti i prava voljenog i ljubomora prema srcu: da ne bude u njemu ništa osim voljenog;
– ljubav je naklonost i želja koja se ne smanjuje neuzvraćenom ljubavlju niti se povećava učinjenim dobročinstvom;
– ljubav je čuvanje granica i tajni. Onaj ko za sebe tvrdi da voli, a ne čuva tajne voljenog nije iskren u svojoj ljubavi;
– ljubav je da za svoga voljenog učiniš sve što traži od tebe;
– nezaboravljanje voljenog bez obzira šta da se desi, kao što pjesnik veli:

"Ako je neko zbog dužine ljubavi i okusio zaborav,
ja ga u ljubavi prema Lejli nisam probao.

I najviše što sam postigao u ljubavi toj su
puste želje koje traju poput bljeska koji daje grom";

– ljubav je vatra koja u srcu spali sve osim želja voljenog. Neki kažu da je ljubav spominjanje voljenog prilikom svakog udisanja vazduha, kao što pjesnik veli:

"Od srca se traži da vas zaboravi,
ali moj dah odbija da vas iz spomena odstrani";

– ljubav je sljepoća i nesposobnost srca da vidi išta drugo osim voljenog i nepridavanje pažnje klevetama i ukazivanju na mahane njegovog voljenog;
– ljubav je da u potpunosti težiš svome voljenom, da mu daš prednost nad sobom, svojim životom i imetkom, te da ga podržavaš i javno i tajno, ali i pored toga da smatraš da ga ne voliš dovoljno;
– ljubav je da ulažeš kako bi postigao zadovoljstvo voljenoga;
– ljubav je smiraj bez kretanja i kretanje bez smiraja. Ona pokreće srce koje se ne smiruje, osim kod voljenog, i iz čežnje prema njemu pokreće se i smiruje samo kod njega. Ovo je smisao riječi onih koji kažu: "Ljubav je neprestana čežnja srca prema voljenom i smiraj kada se stigne do njega." Neki kažu da je ljubav neprestano druženje s voljenim, kao što pjesnik veli:

"Čudno je to što čeznem za njima
i pitam za njih one koje sretnem, a oni su stalno uz mene.

Moje oko ih traži, a oni su u zjenici oka,
i srce čezne za njima, a oni su u dubini njega";

– ljubav je da voljena osoba bude bliža tebi od tebe samog, čak i od tvoje duše, kao što pjesnik veli:

"O ti koji si u mislima mojim i nastanjuješ srce moje,
a daleko si od pogleda i očiju mojih!

Ti si moja duša iako je ne vidim
i bliži si mi od svega što je meni blisko";

– ljubav je da voljeni bude stalno prisutan u mislima osobe koju voli, kao što pjesnik veli:

"O ti koji si u duši mojoj i u samom meni,
iako si od mene tako daleko!

Dođi onome ko te žarko želi i voli
ako ne dođeš, to će srce da mi slomi.

Nikada se od ljubavi osvijestiti neće
i kad god te od njega zaklone, to ga žestoko potrese";

– ljubav je postojanost srca na putu ljubavi i nepridavanje pažnje klevetama i grdnji koju upućuju prema voljenoj osobi.

El-alaka (veza)

El-alaka jeste također jedno od imena ljubavi. El-Dževheri veli: "El-alaka je ljubav, strast." Za pogled pun ljubavi kažu: "nezaretun min zialek". Pjesnik veli:

"Želio sam da se strpim i sustegnem od tebe ali,
izdala me je ljubav[14] u srcu koja za tebe od davnina traje."

Ljubav je nazvana ovim imenom jer se srce zaljubljenog veže za svog voljenog.

[14] Izraz koji je u ovom stihu upotrijebljen za ljubav jeste riječ alek. (op. prev.)

El-heva (naklonost)

El-heva je težnja duše prema nečemu a može označavati i samog voljenog.

Za nečijeg voljenog se kaže "heva fula". Uglavnom se upotrebljava kada se želi označiti pokuđena ljubav, kao što kaže Uzvišeni:

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾

"*A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao, Džennet će boravište biti sigurno.*" (En-Naziat, 40-41)

Neki kažu da je prozvana ovim imenom jer obara svoga nosioca. U pozitivnom kontekstu se upotrebljava samo u određenim slučajevima, npr. u riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji kaže:

لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُم حتى يكون هواه تبعاً لما جِئْتُ به.

"*Niko od vas neće vjerovati sve dok mu prohtjevi (hevahu) ne budu slijedili ono s čime sam ja došao.*"[15]

U Buharijevom i Muslimovom Sahihu bilježi se hadis koji prenosi Urva u kojem stoji:

كَانَتْ خَوْلَةُ بِنْتُ حَكِيمٍ مِنَ اللاَّئِي وَهَبْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَمَا تَسْتَحِي الْمَرْأَةُ أَنْ تَهَبَ نَفْسَهَا لِلرَّجُلِ فَلَمَّا نَزَلَتْ تُرْجِئُ مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَرَى رَبَّكَ إِلاَّ يُسَارِعُ فِي هَوَاكَ.

"*Havla bint Hakim bila je od onih koje su sebe poklonile Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je Aiša, r.a., rekla: 'Zar se žena ne stidi da pokloni sebe nekom muškarcu.'" Kada je objavljen ajet:*

[15] Bilježi ga ibn Ebu Asim u djelu *Sunna* (1/21) pod brojem 15 i Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (1/12), Bejheki u djelu *El-Medhal* (1/188), Hatib u djelu *Tarih Bagdad* (4/369). Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab zbog Nuajma bin Hammada, koji je nepouzdan. Hafiz ibn Redžeb u djelu *Džamiul ulumi vel-hikem* (2/387) ukratko govori o ovom hadisu. Šejh Albani u komentaru djela *Kitabus-sunne* također ukazuje na slabost ovog hadisa.

﴿تُرْجِي مَن تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا﴾

"*Možeš zanemariti one među njima koje hoćeš i možeš pozvati sebi onu koju hoćeš, a možeš udaljiti onu koju si udaljio, ni jedno od toga nije tvoj grijeh. Najlakše će tako one radosne biti i neće se žalostiti i tako će sve onim što im ti daješ zadovoljne biti, a Allah zna šta je u srcima vašim. Allah zna sve i blag je.*' (El-Ahzab, 51),

rekao sam: 'Allahov Poslaniče, Gospodar tvoj ti požuruje udovoljavanje strastima.'"[16]

U kazivanju koje govori o zarobljenicima Bedra, Omer, r.a., veli: "Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., svidjelo se (fe hevije Resulullah) ono što je rekao Ebu Bekr, a nije mu se svidio moj prijedlog..."[17] pa je spomenuo ovaj hadis.

Es-sabva (naklonost)

Es-sabva je također jedno od imena za ljubav. U rječniku arapskog jezika Sihah njegov autor kaže: "Es-saba je čežnja, naklonost. Jedno od značenja ovog glagola i njegovih izvedenica jeste i: naginjati ili težiti nečem nepoznatom." Osnovno značenje ove riječi jeste: naklonost, težnja. Ljubav je nazvana ovim imenom zbog toga što je zaljubljeni naklonjen ženi koju voli. Jusuf, a.s., veli:

﴿وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ﴾

"*I ako ti ne odvratiš od mene lukavstva njihova, ja mogu prema njima naklonost osjetiti i lahkomislen postati.*" *(Jusuf, 33)*

Es-sababa (žarko voljeti)

Autor rječnika Sihah veli: "Es-sababa je nježnost čežnje i njen žar.

[16] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/1966) pod brojem (4823) i Muslim u *Sahihu* (4/1075) pod brojem (1464).
[17] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (3/1383) pod brojem (1763).

Eš-šegaf (strasna ljubav)

Eš-šegaf je također jedno od imena ljubavi. Uzvišeni Allah u Kur'anu, govoreći o upravnikovoj ženi koja se zaljubila u Jusufa, a.s., kaže: قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا *"U njega se ludo zagledala..."* (Jusuf, 30)

Dževheri veli: "Eš-šegaf je srčana kesa koja izgleda poput prekrivača." Kada je Ibn Abbas, r.a., proučio ovaj ajet, rekao je: "Ljubav joj se uvukla u dubinu srca."

Eš-šeaf (plamen ljubavi)

Autor *Sihaha* veli: "Šeafehul-hubbu, tj. ljubav mu je zapalila srce." Ebu Zejd veli: "Šeafehul-hubbu, tj. ljubav mu je srce učinila bolesnim."

El-mika (pažnja)

El-mika je još jedno od imena ljubavi.

El-vedžd (ljubav pomiješana s tugom)

El-Vedžd je ljubav poslije koje slijedi tuga. Ovaj se izraz uglavnom koristi kada se govori o tuzi.

El-kelef (odanost)

El-kelef je također jedno od imena ljubavi. Pjesnik kaže:

"I znaj da sam se u tebe zaljubio,[18]
i sad kad to znaš čini što želiš."

Osnovno značenje riječi je: napor i teškoća.

Et-tetejjum (zanesenost)

Značenje riječi et-tetejjum jeste obožavanje. Autor Sihaha veli: "Tejmullah je isto što i Abdullah (Allahov rob). Osnovno

[18] U tebe zaljubio (keliftu bikum). (op. prev.)

značenje riječi je: tejjemehul-hubb, tj. ljubav ga je učinila poput roba i unizila ga je. Lekit bin Zurara u svojim stihovima veli:

"Zarobila je tvoje srce, neka te žalosti to što je uradila
jedna od žena iz plemena Benu Zuhla bin Šejbana."

El-išk (zaslijepljenost ljubavlju)

El-išk jeste jedno od najružnijih imena ljubavi. Rijetko kada su Arapi upotrebljavali ovu riječ kada su željeli da izraze svoju ljubav. Kao da su ovo ime stavili u pozadinu i gotovo ga nikako nisu koristili. Gotovo ga ne možemo ni naći u poeziji prijašnjih Arapa nego su ga češće počele koristiti kasnije generacije. Ovaj izraz nije spomenut ni u Kur'anu niti u izrekama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., osim u hadisu kojeg prenosi Suvejd bin Sa'd, r.a., a o kojem ćemo kasnije govoriti. U novije vrijeme ovaj se izraz počeo češće koristiti. Pjesnik veli:

"O čemu da putnici govore
osim da kažu da sam se u tebe jako zaljubio.

Da. Istinu su rekli, ti si moja draga,
iako mi tvoja narav nije dobro znana."

Ibn Sejjid kaže: "El-išk je zadivljenost onog koji voli voljenom osobom i može se desiti u čednoj i u razvratnoj ljubavi." Neki kažu da je ovaj izraz preuzet iz imena drveta koje se zove el-ašika, koje se nakon što se zazeleni, uvehne i požuti. El-Ferra veli: "El-išk je ljepljivo rastinje. Ljubav je nazvana el-išk jer se zalijepi i prione za srce onog koji voli." Ibn el-E'arabi kaže: "El-ašeka je jedna vrsta bilja koja je na početku zelena, zatim požuti i zalijepi se za bilje koje se nalazi okolo njega. Iz ove riječi je izvedena riječ el-ašik (onaj koji voli)." Učenjaci se razilaze o tome da li se ovaj izraz može upotrebljavati kada se govori o Allahu, dž.š. Jedna skupina, a to su sufije, smatra da nema smetnje da se upotrebljava, i za to navode predanje koje nije vjerodostojno, a u kojem stoji: "Pa kada to uradi, zavoli Me i Ja njega zavolim" (ašikani ve ašiktuhu). Većina učenjaka smatra da ovaj izraz ne treba upotrebljavati kada se govori o Allahu, dž.š. O uzroku zabrane razilaze se na tri mišljenja:

prvo: ovaj izraz za razliku od riječi el-mehabba nije spomenut ni u Kur'anu ni u sunnetu;

drugo: el-išk je pretjeranost u ljubavi, a naš Gospodar nikada ne pretjeruje. Allaha, dž.š., nikada ne možemo opisati svojstvom pretjeranosti niti Njegov rob može dostići taj stepen u ljubavi prema svome Gospodaru pa da se za njega kaže da je pretjerao;

treće: ova je riječ izvedena iz riječi koja znači: mijenjanje, promjena i sl., kao što se za drvo koje mijenja boje, a koje smo malo prije spomenuli, kaže da je el-ašika, a bilo kakva promjenjivost se ne može pripisati Allahu, dž.š.

El-dževa (ljubavni žar)

Autor Sihaha navodi da je el-dževa: plamen i žestina tuge i potištenosti kojoj je uzrok ljubav ili žalost.

Ed-denef (ono što izaziva bolest)

Ovaj izraz Arapi gotovo i da nisu koristili kada govore o ljubavi, nego su ga počele koristiti kasnije generacije. Prethodno je korišten kao izraz koji ukazuje na bolest. U Sihahu stoji: "Ed-denef je stalna bolest." Ovaj je izraz upotrijebljen za ljubav koja je stalna i trajna poput bolesti, a Allah najbolje zna.

Eš-šedžv (uzbuđenje)

Eš-šedžv jeste ljubav poslije koje dolazi tuga i briga. U Sihahu stoji: "Eš-šedžv je briga i tuga."

Eš-ševk (čežnja)

Eš-ševk je putovanje srca prema voljenom. Ova riječ spominje se u hadisu koji je zabilježen u *Musnedu* gdje se kaže da je Ammar bin Jasir jedne prilike klanjao pa je namaz brzo završio. Neko mu reče: "Zbog čega si tako kratko klanjao o Ebul-Jekazan?" On reče: "Učio sam dove koje sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako ih uči:

اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَحْيِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْراً لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْراً لِي اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الرِّضَا وَالْغَضَبِ وَأَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَأَسْأَلُكَ نَعِيماً لاَ يَنْفَذُ وَأَسْأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لاَ تَنْقَطِعُ وَأَسْأَلُكَ الرِّضَاءَ بَعْدَ الْقَضَاءِ وَأَسْأَلُكَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ فِي غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلاَ فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الإِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ.

'Allahu moj, s Tvojim poznavanjem nevidljivog i moći koju imaš nad stvorenjima poživi me dokle život bude bolji za mene i usmrti me kada smrt bude bolja za mene od života. Molim Te da mi podariš skrušenost i kada sam sâm i kada sam među ljudima. Molim Te da mi podariš snagu da govorim istinu i kada sam ljut i kada sam zadovoljan. Molim te za umjerenost i u siromaštvu i u bogatstvu. Molim te da mi podariš blagodati koje nikada neće nestati i za radost koja neće prestati. Molim te da me učiniš zadovoljnim Tvojom odredbom. Molim te za ugodan život poslije smrti i da mi ne uskratiš zadovoljstvo gledanja u Tvoje lice. Podari mi čežnju (eš-ševk) za susretom s Tobom u trenucima kada se ne nalazim u nevoljama niti u teškoj smutnji. Allahu moj, ukrasi nas ukrasima vjere i učini nas onima koji pozivaju na Pravi put.'"[19]

U jednom israilijatu[20] stoji: "Čežnja čestitih prema susretu sa Mnom dugo traje, a Ja još više čeznem za susretom s njima."

Uzvišeni Allah veli:

[19] Bilježe ga Nesai u djelu *El Mudžteba* (3/54-55), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (1/387-388), Ibn Ebu Asim u djelu *Es Sunne* pod brojevima (424 i 425), El-Mirvezi u djelu *El-Vitr* (1/172) pod brojem (79) putem Hammada bin Zejda od Ataa bin Saiba, a on od njegovog oca. Hafiz kaže: "'Ata bin Jezid je pouzdan i iskren prenosilac koji je povremeno miješao hadise.' Albani kaže: 'Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan.' Hammad bin Zejd je čuo ovaj hadis od Ataa prije nego što je Ata počeo miješati hadise." Hadis od Ataa prenosi i Ebu Mudžlez, a taj hadis bilježi imam Ahmed u *Musnedu* (4/264). U prilog ovom hadisu jeste i predanje od Fudale bin Ubejda koje bilježi Taberani u djelu *El-Evsat* (6/165) pod brojem (6091), u djelu *El-Kebir* (18/319) pod brojem (825) i u djelu *I'tikad ehlis-sunne* od Lalikaija (2/491). Prenosioci ovog predanja su pouzdani, kao što tvrdi El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* (10/177).

[20] Israilijjat je predanje koje je preuzeto od jevreja i kršćana. (op. prev.)

﴿مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللهِ لَآتٍ﴾

"Ko se susretu s Allahom bude nadao, pa doći će sigurno Dan obećani..." (El-Ankebut, 5)

Mudraci su rekli: "Kada Allah, dž.š., vidi da oni koji Ga vole čeznu za susretom s Njim, odredi im rok susreta kako bi im se srca smirila." Na kraju možemo reći da je eš-ševk jedno od imena ljubavi.

Razlika između riječi eš-ševk i el-ištijak

Poznavaoci arapskog jezika razilaze se u značenjima riječi eš-ševk i el-ištijak, i u tome koja od njih ima jače značenje. Jedni kažu: "Eš-ševk ima jače značenje jer je to neizostavno svojstvo ljubavi, dok je el-ištijak jedna od njegovih posljedica." Drugi kažu: "El-ištijak ima jače značenje jer u sebi sadrži više slova, jer povećanjem slova u riječi povećava se i njeno značenje." Treća skupina pomiruje ova dva mišljenja pa kaže: "El-ištijak se upotrebljava da se označi čežnja prema nekome ko je odsutan, dok se eš-ševk upotrebljava i prema onome ko je prisutan i ko je odsutan." Razilaze se također i u tome da li čežnja prestaje prilikom susreta s voljenim ili se još više povećava? Jedni kažu: "Čežnja prilikom susreta prestaje jer je čežnja ustvari putovanje srca prema voljenom, pa kada stigne do njega, putovanje se završi."

"I bacila je štap i odbivši da putuje sreću donijela,
kao što se putnik obraduje kada se svome domu vrati."

Oni još kažu: "Pošto se čežnja javlja prema onome ko je odsutan, ona nema nikakvog smisla prilikom susreta. Radi toga se onome ko je odsutan kaže: "Ja čeznem za tobom", a onaj ko je u društvu s voljenim ne opisuje se "čeznutljivim."

Drugi kažu: "Ne, nego se čežnja povećava s povećanjem blizine i prilikom susreta, i to dokazuju stihom pjesnika koji je rekao:

"Čežnja je najveća onoga dana
kada se šatori jedan drugome približe."

Oni kažu: "Pošto je čežnja žar ljubavi i njen plamen koji

bukti u srcu onoga koji voli, a to je zbog toga jer se povećava blizinom i susretom, ispravno je to da osjećaj čežnje koji se javlja pri susretu nije isti kao prilikom odsustvovanja od voljenog. Ibn Rumi u svojim stihovima veli:

"Grlim je, ali duša opet čezne
za njom: da li mi može biti bliža od zagrljaja?

Ljubim je ne bi li čežnja moja minula,
ali žestina ljubavi prema njoj samo se povećala.

Strast koja je bila u meni je nedovoljna,
poljubac s usnama ne liječi ono što je u meni.

Možda je jedini lijek za požudu u srcu mome
da naše duše budu pomiješane."

El-hilaba (lažna ljubav)

El-hilaba je lažna ljubav. To je ljubav koja je dosegla do pregrade koja se nalazi između srca i stomaka. U jednoj arapskoj poslovici stoji: "Ako ne možeš pobijediti, onda prevari (uhlub) protivnika." Ovo je jedno od najistinitijih imena ljubavi jer ona onoga koji voli učini slijepim i gluhim i vara njegov razum i srce.

El-belabil (uznemirenost)

Jedno od značenja ove riječi jeste: svakojake misli i brige. Autor Sihaha veli: "El-belbele znači: brige i nemir u srcu."

Et-tebarih (žestina ljubavi)

Ova riječ označava pojavu žestine u ljubavi i čežnji.

Es-sedem (kajanje)

Es-sedem je ljubav poslije koje dolazi tuga i kajanje. Autor Sihaha veli: "Es-sedem je kajanje i tuga."

El-gamerat (opijenost)

El-gamerat je ono što opija srce, kao što je ljubav, vino ili nemar. Uzvišeni Allah veli:

﴿قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ﴾

"*Neka prokleti budu lažljivci, koji su utonuli u neznanje, ravnodušni*" (Ez-Zarijat, 10-11),

tj. u nemar koji je obavio njihova srca. Uzvišeni je kazao:

﴿فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّى حِينٍ﴾

"*I zato ostavi ove u zabludi njihovoj (gamretihim) još neko vrijeme*" (El-Mu'minun, 54).

Gameratul-hubb jeste ono što obavija srce onog koji voli.

El-vehel (strah)

Opisujući svoju devu El-Kattami veli:

"U njenim pokretima kada putujemo,
vidiš strah (vehel) kao da su oko nje džini koji je straše."

Ljubav je dobila ovo ime jer se u ljubavi bojim za svog voljenog. Zbog toga se kaže: zastrašujuća ljepota. Ako neko upita zbog čega se ljubav povezuje sa strahom i zbog čega se onaj koji voli prepadne kada iznenada vidi svoga voljenog i lice mu požuti od iznenađenja i zanijemi, odgovorit ćemo stihom pjesnika koji kaže:

"Kad god je iznenada sretnem,
zanijemim, pa gotovo da ne mogu ništa da joj kažem."

Mnogi ljudi kada vide voljenu osobu, uplaše se i požute od straha u licu. Neki smatraju da je uzrok ovome nepoznat većini onih koji vole pa ne znaju radi čega se to dešava. Neki smatraju da je razlog tome što je ljubav vladar koji osvaja srca pa kada je vide, srca se uplaše kao što se ljudi uplaše od svojih vladara i kraljeva koji posjeduju samo njihova tijela. Ljepota i ljubav vlada srcem, dok vladari i kraljevi vladaju samo njihovim tijelima ali ne i srcima. Pa ukoliko vladar tijela plaši svoje podanike svojom pojavom, kako

je tek s vladarom koji posjeduje veću vlast od njega? Također, vele da ljepota čini srca svojim zatočenicima, tako da srca osjete da su zarobljena i da nemaju izlaza iz situacije u kojoj se nalaze, pa se plaše kao što se čovjek plaši onoga ko ga je zarobio i bacio u okove. Zbog toga, ukoliko onaj koji voli ne vidi svog voljenog, nikakve se promjene neće desiti na njemu. Pjesnik veli:

"Siguran znak ljubavi u ljudskome srcu jeste
promjena na licu koja se desi kada vidi voljenog."

Eš-šedžen (potreba i tuga)

Eš-šedžen jeste također jedno od imena ljubavi, a označava potrebu za voljenom osobom ma gdje ona bila. Potreba za voljenom osobom najviše je što onaj koji voli osjeća prema njoj. Radžiz veli:

"Započet ću s onim što sada osjećam:
imam dvije potrebe, jedna je u Nedždu a jedna u Sindu."

Jedno od značenja ove riječi jeste i tuga, a oba su značenja sadržana u ljubavi.

El-laidž (žarka, bolna ljubav)

Osnovno značenje ove riječi jeste: udarac koji nanosi boli i spaljuje kožu. El-Huzejli veli:

"Žestokim udarcem bičem koji će kožu učiniti bolnom i spaljenom."

Ljubav je nazvana ovim imenom jer spali srce onoga koji voli i učini ga bolnim.

El-iktiab (potištenost)

El-Iktiab jeste teško stanje i ophrvanost tugom. Ovo stanje prouzrokuje pojava ljubavi, ali u kojoj onaj koji voli ne dobije uzvraćenu ljubav od osobe koju voli.

El-vesab (stalna bol)

El-vesab jeste bol i bolest koja se javlja u ljubavi. U jednom vjerodostojnom hadisu stoji:

لا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ هَمٍّ وَلَا وَصَبٍ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ.

"*Vjernika neće zadesiti nikakva briga niti bol (vesab), čak ni ubod trna, a da mu Allah zbog toga neće oprostiti neke od njegovih grijeha.*"[21]

Jedno od značenja ove riječi jeste i: pojava koja stalno traje. Uzvišeni Allah kaže: "***Njih čeka patnja neprekidna***" (Es-Saffat, 9). Uzvišeni je rekao i: "***I Njemu treba uvijek poslušan biti***" (En-Nahl, 52).

El-huzn (žalost)

El-huzn se također ubraja u imena ljubavi. Međutim, ispravno je da to nije ime ljubavi nego je situacija ili stanje koje se dešava onome koji voli, a što on svakako ne bi želio. Suprotno značenje ima el-meserra (radost). Pošto se u svakoj ljubavi dešava ono što nije drago srcu onoga koji voli, tuga je postala jedna od stalnih popratnih pojava ljubavi. U jednom vjerodostojnom hadisu prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

اللَّهُمَّ إِني أَعُوذُ بِكَ مِنَ الهَمِّ والحُزنِ، وأَعُوذُ بِكَ مِنَ العَجزِ والكَسَلِ، وأَعُوذُ بِكَ مِنَ الجُبْنِ والبُخلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجالِ.

"*Allahu moj, utječem Ti se od briga i tuge, nemoći i lijenosti, kukavičluka i škrtosti, od duga koji ne mogu vratiti i od toga da me ljudi sebi potčine.*"[22]

U ovom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., utjecao se od osam svojstava, svako od njih je imalo svoga parnjaka. Brige i tuga spomenute su zajedno jer sjećanje na sve neželjene stvari koje su se desile u prošlosti jesu tuga, a sve od čega strepimo u budućnosti su brige. Nemoć i lijenost idu jedno uz drugo, jer sve što čovjek nije u stanju učiniti, a što skrnavi njegovu potpunost jeste nemoć,

[21] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2137) pod brojem (5318) i Muslim u svom *Sahihu* (4/1992) pod brojem (2573).
[22] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/159) pod brojevima (2736, 5109, 6008).

a sve što ne učini zbog nedostatka volje jeste lijenost. Kukavičluk i škrtost idu jedno uz drugo, jer se od čovjeka traži da čini korisna djela ili svojim tijelom ili imetkom. Kukavica nema nikakve koristi od svog tijela, jer ga ne žrtvuje na Allahovom putu, dok od škrtaca nema nikakve koristi jer ne udjeljuju svoj imetak drugim ljudima. Nemogućnost vraćanja duga i potčinjavanje ljudi spomenuti su jedno uz drugo, jer postoje dvije vrste potčinjavanja: potčinjavanje s pravom, a to je prilikom nemogućnosti vraćanja duga, i druga vrsta: nepravedno potčinjavanje jeste potčinjavanje ljudi bez ikakvog prava ili povoda. Allah, dž.š., oslobodio je stanovnike Dženneta straha i tuge, pa se neće žalostiti zbog prošlih događaja niti će se brinuti zbog budućnosti, a život s ove dvije stvari ne može nikako biti ugodan. Uz ljubav neizostavno dolazi strah i tuga.

El-kemed (sjeta)

El-kemed je neizostavna pojava koja prati ljubav, a nije jedno od njenih imena. Međutim, oni koji govore o ovoj temi ne prave razliku izmedu imena neke pojave i njenih popratnih osobina koje se podrazumijevaju tim imenom. El-kemed je prikrivena tuga. El-kemidetu znači: promjena boje.

El-lez'u (slomiti srce/ljubav)

El-lez'u je takoder jedno od popratnih svojstava ljubavi. Osnovno značenje riječi je: spaljivanje vatrom. Poslije je spaljivanje vatrom uspoređeno sa spaljivanjem jezikom. Za onoga koga neko napadne riječima, kažu: "Spalio ga je svojim govorom." Zbog toga se i kaže: "Utječem se Allahu od njegovog poganog jezika (levaziih).

El-hurek (vatra)

El-hurek je također jedan od tragova i posljedica ljubavi. Vatra ponekad može čovjeka obuzeti zbog ljubavi. Ponekad se kaže: "Zbog čega si se zagrijao za tu stvar?" Ovu pojavu može prouzročiti i srdžba.

Es-suhd (nesanica)

Es-Suhd je također jedan od tragova ljubavi i neizostavnih popratnih pojava. Značenje ove riječi jeste: malo spavati.

El-erek (nespavanje)

El-Erek je također posljedica ljubavi, a znači: nikako ne spavati.

El-lehf (uzbuđenost)

El-lehf je još jedno od pravila i tragova ljubavi, a znači tugovati i osjećati bol.

El-hanin (nježna ljubav)

Autor *Sihaha* veli: "El-hanin je čežnja i želja iz dubine duše. El-hanan je milost. Uzvišeni Allah kaže: ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا﴾ *'I nježnost (ve hananen) i čednost, i čestit je bio.*'" (Merjem, 13)

U suštini rijec el-hanin je ljubav i sve ono što ljubav sa sobom nosi.

El-istikana (poniznost)

El-istikana je također jedna od popratnih pojava ljubavi, a ne jedno od njenih imena. Osnovno značenje riječi jeste: poniznost i skrušenost. Uzvišeni Allah kaže:

﴿فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ﴾

"*Ali se oni nisu Gospodaru poklonili niti su molitve upućivali.*" *(Mu'minun, 76).*

Uzvišeni kaže i:

﴿فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا﴾

"*Pa nisu klonuli zbog nevolja koje su ih na Allahovu putu snalazile, i nisu posustajali niti se predavali.*" *(Ali Imran, 146)*

Et-tebala (ona koja oduzima pamet)

Osnovno značenje ove riječi jeste: učiniti da nešto nestane. El-Aša veli:

"Da li je vidjela i jednog čovjeka koji je živio
a da ga nije pokosila sudbina i vrijeme koje sve ruši i sa sobom nosi",

tj. odnosi sa sobom porodicu i djecu. Kada se ovaj izraz upotrijebi za zaljubljenog, onda znači da ga je ljubav oslabila. U ovom kontekstu su i stihovi Ka'ba bin Zuhejra bin Ebu Selme, koji veli:

"Suada se udala i moje je srce bolesno,
zarobljeno kod nje i nikada neće biti slobodno."

El-lev'a (žar)

Autor *Sihaha* veli: "Lev'atul-hubbi znači: žestina ljubavi, tj. izgorjelo mu je srce od ljubavi." El-Asmei veli da ova riječ označava onoga koji je smeten od ljubavi kao da je prestrašen.

El-futun (iskušenje)

Uzvišeni Allah veli: "*I na razna smo te iskušenja stavili.*" (Ta-Ha, 40)

Riječ fitnet ima tri značenja:

prvo: iskušenje i ispit, kao u riječima Uzvišenog:

﴿إِنْ هِيَ إِلاَّ فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاء وَتَهْدِي مَن تَشَاء﴾

"*To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš na Pravi put ukazuješ...*" (El-E'raf, 155);

drugo: nevolja i nedaća. Uzvišeni Allah kaže: "*I izbjegavajte ono što će vas dovesti do smutnje...*" (El-Enfal, 25). El-Aša u stihovima veli:

"Ako me je i zavela, pa jučer je zavela i
Seida, pa je zamrzio svakog vjernika";

treće: ono što samo po sebi dovodi čovjeka u kušnju naziva

se fitnetom (iskušenjem). Uzvišeni Allah veli: "*Imanja vaša i djeca vaša samo su iskušenja...*" (Et-Tegabun, 15). Riječi Uzvišenog:

﴿ثُمَّ لَمْ تَكُن فِتْنَتُهُمْ إِلاَّ أَن قَالُواْ وَاللهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾

"*Neće im ništa drugo preostati (summe lem tekun fitnetuhum) nego da reknu: 'Allaha nam, Gospodara našeg, mi nismo nikoga Allahu ravnim smatrali'*" znače da im nije preostalo ništa drugo na kraju njihovog mnogoboštva osim da se odreknu svojih božanstava. Uzvišeni također kaže:

﴿يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ۞ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾

"*Onoga dana kada se budu u vatri pržili! (juftenun) Iskusite kaznu svoju – to je ono što ste požurivali.*" (Ez-Zarijat, 13-14).

Značenje riječi fitnet u ovom ajetu jeste: pržiti se. Zato se za zlato koje se na vatru stavlja da bi se pročistilo od drugih materijala kaže: fitnetuz-zeheb. El-Halil veli: "El-fetnu je spaljivanje." Uzvišeni Allah veli: "Onoga dana kada se budu u vatri pržili! (juftenun)" Ovim se imenom želi reći da je ljubav ono čime ljudi bivaju iskušavani.

El-džunun (ludilo)

Ponekad ljubav može prerasti u ludilo. Pjesnik veli:

"Rekla mi je: 'Poludio si od ljubavi', a ja sam joj rekao
'Zaljubljeni su gori od ludaka.'

Od ljubavi se niko nikada nije osvijestio,
a ludak u trenu pada u trans."

Osnovno značenje riječi u svim njenim glagolskim izvedenicama jeste: zastiranje, skrivanje i sl. Za noć koja se spusti i sve obavije svojom tamom kaže se edžennel-lejlu, za plod u majčinoj utrobi kaže se el-dženin, jer je skriven u stomaku, za bujnu bašču i perivoj kaže se džennet jer je njegova unutrašnjost skrivena od pogleda promatrača zbog gustoće drveća, štit je nazvan el-midženn jer skriva onoga ko ga nosi od udaraca protivnika, džinni su nazvani ovim imenom jer su, za razliku od ljudi, skriveni od očiju

i pogleda, a ono čime se zaklanjamo i štitimo zove se džunnetun. Allah, dž.š., kaže: ﴿اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً﴾ "Zaklanjaju se iza zakletvi svojih..." (Mudžadela, 16; Munafikun, 2). Edžnentel-mejjite znači: zakopao si ga u kabur. Pretjerana ljubav zamračuje razum pa onaj ko voli ne zna šta je dobro a šta loše za njega, tako da se to smatra jednom vrstom ludila.

El-lemem (naklonost prema ženama)

El-lemem je jedan oblik ludila. Osnovno značenje riječi je približnost. Uzvišeni Allah veli:

﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلاَّ اللَّمَمَ﴾

"*One koji se klone velikih grijeha i naročito razvrata, a one bezazlene (illel-lemem) On će oprostiti...*" *(En-Nedžm, 32).*

El-lemem u ovom ajetu znači: ono što je malo, bezazleno. Ibn Abbas, r.a., veli: "Nisam vidio ništa da je bliže bezazlenim grijesima (el-lemem) od onog što je spomenuo Ebu Hurejra, r.a., koji je rekao: "Blud oka je pogled, blud ruke je dodir, blud noge je koračanje prema onome što je zabranjeno, blud usta je poljubac." Elemme znači: primaći se i približiti se nečemu. Među biljkama koje rastu u proljeće ima onih koje u potpunosti zacjeljuju ranu ili gotovo da je zacijele (ev julemmu).[23] Iz ovoga se vidi da el-lemem nije jedno od imena ljubavi iako ga kao takvog smatra veliki broj učenjaka. Značenje koje ova riječ ima jeste to da je srce voljenog postalo blisko onome koji ga voli. Pjesnik veli:

"Kad ćeš nam doći da budeš pokraj nas u domovini,
naći ćeš iscijepana drva i vatru razbuktalu."

El-habl (zaluđenost)

Iako se spominje kao jedno od imena ljubavi, el-habl samo je jedna od popratnih pojava ljubavi i njenih posljedica. Osnovno značenje koje ova riječ ime jeste: šteta, nered, kvar. Koristi se kada se želi ukazati na neku štetu koja je zadesila razum ili neke druge

[23] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (2/532) pod brojem (1396) i Muslim u *Sahihu* (2/727) pod brojem (1052).

organe tijela. Također se ubraja u jednu vrstu ludila i abnormalnosti.

Er-resis (pravi znaci ljubavi)

Ova se imenica često koristi uz riječi: strast, čežnja, ljubav. Neki smatraju da je ona jedno od imena ljubavi, međutim to nije ispravno. Ovu riječ koristimo kada želimo označiti nešto kao čvrsto i postojano. Resisul-hubbi jeste postojanost ljubavi i njeno trajanje. Moguće je da je ova riječ preuzeta iz riječi ressul-humma, koja označava početak groznice, pa je vrelina ljubavi dovedena u vezu s vrelinom temperature.

Ed-daul-muhamir (izmiješanost)

Ed-daul-muhamir jedan je od atributa koji se koristi uz riječ ljubavi, a nazvana je el-muhamir zbog izmiješanosti srca i duše. El-Dževheri veli: "El-muhamera znači: pomiješanost i isprepletenost." Može značiti i boravak na jednom mjestu. Možda je ovaj izraz preuzet iz riječi Arapa koji kažu: 'Istahmere fulanun fulanen', tj. učinio ga je robom. Ljubav je bolest koja zaljubljenog učini robom. U tom je smislu i hadis Muaza: "Ko potčini neki narod (men istehmere kavmen) i nametne im se kao vladar..." Ljubav je bolest koja miješa osjećanja i zaljubljenog stavlja u položaj roba.

El-vudd (naklonost)

El-vedd je iskrena ljubav, njena bit i srž. To je stepen ljubavi u kojoj onaj koji voli osjeća veliku milost i nježnost prema voljenoj osobi. Pjesnik veli:

"O ti koji nas posjećuješ i pitaš o nama,
da vidim tvoju ljubav bit će mi dovoljno."

El-Vedud je jedno od svojstava Allaha, dž.š., a ova riječ izvedena je iz infinitiva el-mevedde. O ovome postoje dva mišljenja:

prvo: el-vedud znači: onaj koji voli;
drugo: el-vedud znači: onaj koga vole. Ovako je ovo svojstvo

protumačio Buhari u svom Sahihu, gdje kaže: El-vedud znači: voljeni.

Međutim, prvo je mišljenje po meni ispravnije jer se ovo svojstvo u ajetu spominje zajedno sa svojstvom El-Gafur, koje dolazi na isti oblik, a znači: Onaj Koji puno prašta. Uzvišeni kaže: ﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ﴾ "I On prašta, i pun je ljubavi." (El-Burudž, 14). Također je spomenuto sa svojstvom Er-Rahim u riječima Uzvišenog: ﴿إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾ "Gospodar moj je, uistinu, samilostan i pun ljubavi". (Hud, 90). Allah, dž.š., voli one koji se puno kaju i voli Svoga roba, pa nakon što mu oprosti grijehe, još ga više zavoli, kao što kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

"*Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.*" *(El-Bekara, 222).*

Onaj koji se pokaje od svojih grijeha Allahov je miljenik. El-vedd je najiskrenija i najnježnija ljubav.

El-hulla (prijateljstvo)

El-hulla je ljubav kojom se voli samo jedna osoba i u kojoj nema mjesta za drugu osobu. Onaj koji voli takvom ljubavlju svoju je ljubav poklonio samo osobi koju voli i to je stepen ljubavi u kojoj se niko drugi ne može pridružiti voljenoj osobi. Zbog toga je, od svih stvorenja, Allah, dž.š., Sebi uzeo samo dva prijatelja (el-halil): Ibrahima i Muhammeda, a.s., kao što kaže Uzvišeni: ﴿وَاتَّخَذَ اللهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا﴾ "*A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja.*" (En-Nisa, 125). Od Poslanika, s.a.v.s., preneseno je vjerodostojnim putem da je rekao:

أن الله اتَّخذني خليلاً كما اتَّخذ إبْراهيمَ خليلاً.

"*Allah, dž.š., uzeo me je za prijatelja kao i Ibrahima.*"[24]

U Muslimovom se *Sahihu* također bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لو كُنتُ مُتَّخذاً خليلاً لاتَّخذْتُ أبا بكرٍ خليلاً ولكنَّ صاحبكم خليلُ الرَّحمن.

[24] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/377) pod brojem (532).

"Kada bih ikoga od stanovnika Zemlje uzeo za prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra za prijatelja, ali vaš drug (tj. Poslanik, s.a.v.s.) prijatelj je Milostivog."[25]

Muslim također prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Ja sam iskreniji prema svakom čovjeku od njegovog prijatelja."*[26] Ovo je zbog toga što je prijateljstvo stepen ljubavi u kojem se niko ne može pridružiti voljenome. Allah, dž.š., iskušao je Ibrahima, a.s., time što mu je naredio da zakolje svoga sina koji mu je bio prirastao srcu. Allah, dž.š., želio je očistiti srce Ibrahima, a.s., od bilo čega drugog osim od ljubavi prema Njemu, Uzvišenom. Naredio mu je da ga zakolje, što je imalo za cilj da ga odstrani iz srca. Kada su se njih dvojica pokorila naredbi Allaha, dž.š., i kada je Ibrahim, a.s., dao prednost ljubavi prema Allahu, dž.š., nad ljubavlju prema rođenome djetetu, zaslužio je stepen prijateljstva s Allahom, dž.š., a njegov je sin iskupljen ovnom koji je trebao biti zaklan umjesto njega. Jedni kažu da je ljubav nazvana el-hulle zbog toga što okupira cijelu dušu onoga koji voli. Pjesnik veli:

"Obuzeo si svu dušu moju
i zbog toga je prijatelj nazvan prijateljem."

Riječ el-hulla upotrebljava se i za muški i za ženski rod. Pjesnik veli:

"Kažite Džabiru da je njegov prijatelj[27]
još živ i da nije ubijen."

Uzvišeni Allah kaže:

﴿مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ﴾

"Prije nego što nastupi dan u kojem neće biti ni trgovanja ni prijateljstva..." (ve la hilal) (Ibrahim, 31).

U drugom ajetu veli:

﴿مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ﴾

[25] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/377) pod brojem (532).
[26] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/1856) pod brojem (2383).
[27] Riječ koja je upotrijebljena da označi odanost i prijateljstvo došla je u ženskom rodu iako se spominje uz muškarca. (op. prev.)

"Prije nego što dođe dan u kojem neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva..." (El-Bekara, 254).

Imruul-Kajs veli:

"Ja ne mrzim svoga prijatelja niti ga prezirem."

Riječ halil znači: prijatelj, a riječi halala i hulala označavaju krajnju ljubav i njen vrhunac, kao što pjesnik veli:

"Kako da povećaš ljubav prema onome
prema kome je ljubav vrhunac dostigla."

Neki, koji nisu dobro upućeni u značenje ove riječi smatraju da je miljenik (el-habib) bolji i vredniji od prijatelja (el-halila), te kažu da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov miljenik, a da je Ibrahim, a.s., Allahov prijatelj. Međutim, ovo je neispravno iz više razloga:

- el-hulla (prijateljstvo), jeste uži, dok je riječ el-mehabba (ljubav) širi pojam. Allah, dž.š., voli one koji se kaju i koji su čisti i o vjernicima On, Uzvišeni, veli: ﴿يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ *"Koje On voli i koji Njega vole..."* (El-Maida, 54);
- Allahov Poslanik, s.a.v.s., negirao je da ima prijatelja među stanovnicima Zemlje, ali je rekao da mu je najdraža i najomiljenija od svih žena Aiša, r.a., a da mu je od ljudi najdraži njen otac (Ebu Bekr);
- Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli: *"Allah, dž.š., uzeo me je za prijatelja kao i Ibrahima"*[28];
- Allahov Poslanik, s.a.v.s., također veli:

وَلَو كُنْتُ مُتَّخِذاً مِنْ أَهْلِ الأَرضِ خَلِيلاً لاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلاً، وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الإِسْلاَمِ وَمَوَدَّتُهُ.

"Kada bih ikoga od stanovnika Zemlje uzeo za prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra, ali mi smo braća po vjeri i zbog nje se volimo."[29]

[28] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/377) pod brojem (532).
[29] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/377) pod brojem (532).

El-hilm (drugarstvo)

El-hilm znači: drugarstvo i ljubav. El-Kumejt veli:

"Kada ratnici[30] rat započnu, odjednom i junaci iznenada navale."

El-garam (strast)

El-garam je snažna i nesavladiva ljubav. Ovaj se izraz koristi i za onog koga je savladao dug (redžulun mugremun). Autor Sihaha veli: "El-garam je: strast, požuda, pohota a označava i postojanje duga." Ova se riječ spominje u ajetu u kojem Allah, dž.š., veli: ﴿إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ *"...jer je patnja i njemu, doista, propast neminovna" (garamen)* (El-Furkan, 65) i znači: patnja i zlo koje stalno traje. Garim je onaj koji je dužan, kako Azzin Kusejjir veli:

"Svaki je dužnik svoj dug ispunio, a Azza svoj dug odgađa i ne želi da ga ispuni."

Ebu Ubejda u komentaru ovog ajeta veli: "Patnja će ih uništavati i nikada ih neće napustiti." Radi nježnosti s kojom su govorili o ljubavi prijašnji Arapi nisu povezivali ovaj izraz s ljubavlju, nego su ga u ovom smisli počele koristiti kasnije generacije.

El-hujam (ludo zaljubljen)

Značenje ove riječi je: otići. Također znači: najžešća žeđ, poludjeti od ljubavi. Znači i bolest koja pogađa deve, pa ne mogu ići na pašu. El-hijam su žedne deve. Uzvišeni veli: *"...poput kamila koje ne mogu žeđ ugasiti" (fe šaribune šurebe-l-him)* (El-Vakia, 55).

Et-tedlija (zbunjenost)

U *Sihahu* stoji: "Et-tedlija je gubitak razuma zbog strasti. Ebu Zejd veli: "Ed-delveh je deva koja ne može bez svoga mužjaka i mladunčadi zbog ljubavi koju osjeća prema njima."

---

[30] Ahlunul-harbi: drugovi rata, ratnici. (op. prev.)

El-veleh (strasna ljubav)

Autor *Sihaha* veli: "El-veleh je gubitak razuma zbog žestine ljubavi."

Et-teabud (obožavanje i poniznost)

Et-teabud je vrhunac ljubavi i poniznosti. Abbedehul-hubb jeste izraz čije je značenje: ljubav ga je učinila poniznim. Ovaj stepen ljubavi ne zaslužuje niko drugi osim Allah, dž.š., i Allah, dž.š., neće nikome oprostiti ko Mu u obožavanju pripiše druga, a sve će drugo mimo toga oprostiti kome želi. Stepen obožavanja najveći je i najčasniji stepen ljubavi i to je isključivo pravo Allaha, dž.š. U Buharijinom *Sahihu* bilježi se hadis od Muaza, r.a., u kojem stoji:

بينما أنا رَديفُ النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ليس بيني وبينه إلاَّ آخرةُ الرَّحْل، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ الله وسَعْدَيك. ثم سارَ ساعةً، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ الله وسَعْدَيك. ثم سارَ ساعةً، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ الله وسَعْدَيك. قال: هل تَدري ما حقُّ الله على عباده، قلتُ: اللهُ ورسولُه أعلمُ، قال: حقُّ الله على عباده: أن يَعبُدوه ولا يُشركوا به شيئاً. ثم سارَ ساعةً، ثم قال: يا مُعاذُ بنَ جَبَل، قلتُ: لبَّيْكَ رسولَ الله وسَعْدَيك، قال: هل تَدري ما حقُّ العباد على الله إذا فعلوه؟ قلتُ: اللهُ ورسولُه أعلمُ، قال: حقُّ العباد على الله: أن لا يُعذِّبهم بالنَّار.

"Putovao sam s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa mi on reče: 'O Muaze!' Ja mu odgovorih: 'Odazivam ti se, Allahov Poslaniče!' Putovali smo neko vrijeme kad mi Allahov Poslanik, s.a.v.s., opet reče: 'O Muaze!' Ja mu odgovorih: 'Odazivam ti se, Allahov Poslaniče!' Putovali smo još neko vrijeme pa mi Poslanik, s.a.v.s., reče: 'O Muaze!' Ja mu odgovorih: 'Odazivam ti se, Allahov Poslaniče!' On mi reče: 'Znaš li koje je Allahovo, dž.š., pravo nad Njegovim robovima?' Ja mu odgovorih: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' On mi reče. 'Njegovo je pravo nad njima da Ga obožavaju i da Mu nikoga za druga ne pripisuju. Znaš li koje je njihovo pravo kod Allaha, dž.š., ako to učine? Da ih ne kažnjava u vatri.'"[31]

[31] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2224) pod brojem (5622) i Muslim u *Sahihu* (1/58) pod brojem (30).

Allah, dž.š., spomenuo je Svoga Poslanika, s.a.v.s., i nazvao ga Svojim robom na najčasnijim mjestima. Spomenuo ga je kada govori o izazovu koji je uputio ljudima, u događaju Israa i Mi'radža i u govoru o dovi. Izazivajući ljude da dođu s knjigom sličnom Kur'anu, Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُواْ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُواْ شُهَدَاءَكُم مِّن دُونِ اللهِ إِنْ كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾

"A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite." (El-Bekara, 23).

Govoreći o Israu i Mi'radžu, Allah, dž.š., veli:

﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى﴾

"Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki..." (El-Isra, 1).

Allah, dž.š., također veli:

﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللهِ يَدْعُوهُ﴾

"A kad je Allahov rob ustao da mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali." (El-Džinn, 19)

Kada ljudi na Sudnjem danu budu tražili od odabranih Allahovih robova da se za njih zauzmu kod Allaha, dž.š., Isa, a.s., rećiće im: "Idite Muhammedu, robu, kome je Allah oprostio prijašnje i potonje grijehe."[32] Ovaj stepen Allahov Poslanik, s.a.v.s., postigao je zbog potpunosti i savršenosti obožavanja Allaha, dž.š., i zbog toga jer mu je Allah u potpunosti oprostio njegove propuste. Najčasnije svojstvo koje čovjek može imati jeste svojstvo robovanja i najdraže ime Allahu koje čovjek može imati jeste Allahov rob, kao što se vjerodostojno prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

أَحَبُّ الأَسْمَاءِ إِلَى اللهِ عَبْدُ اللهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَأَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَّامٌ، وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةٌ.

[32] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2401) pod brojem (6197) i Muslim u *Sahihu* (1/180) pod brojem (193).

"Najdraža imena Allahu su: Abdullah (Allahov rob), Abdur-Rahman (rob Milostivog) a najistinitija imena su: Haris (zemljoradnik) i Hemmam (odlučan i energičan čovjek). Najružnija imena su Harb (rat) i Murra (vodopija)."[33]

Haris i Hemmam najistinitija su imena, jer svaki čovjek posjeduje volju i odluku iz koje proizlaze njegov posao i djela. Harb i Murra najružnija su imena jer se nikome ne sviđaju, i razum ih ocjenjuje kao negativne pojave.

[33] Bilježe ga Ebu Davud (4/287) pod brojem (4950), Buhari u djelu *Edebul-mufred* (284) i u djelu *El-Kuna* (78), Ebu Ja'la u *Musnedu* (13/113), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (9/306) sa dodatkom na početku hadisa: "Nadijevajte imena vjerovjesnika..." Albani kaže: "Hadis je vjerodostojan osim dodatka: "Nadijevajte imena vjerovjesnika..."

TREĆE POGLAVLJE

O međusobnoj povezanosti ovih imena, o tome da li imaju ista ili različita značenja

Imena koja se odnose na jedan pojam dijele se na dvije vrste:

prva: da ukazuje na ono što imenuje samo u njegovoj suštinskoj pojavi. Ova imena posjeduju potpuno isto značenje i ukazuju na isti način na jedan te isti predmet, npr. izrazi: el-hinta, el-kamh i el-burr znače: pšenica, i ni jedno ime nema neko posebno značenje. U ovu vrstu spadaju imena, nadimci i prezimena ukoliko u sebi ne sadržavaju pohvalu ili kuđenje, nego su došli samo da ukažu na predmet koji imenuju ili na koga se odnose;

druga: da imena ukazuju na jedan predmet, stvar ili pojavu, ali imaju različita značenja, npr. imena Svevišnjeg Gospodara, imena Njegovog govora, imena Allahovog Poslanika, s.a.v.s., imena Sudnjeg dana. Imena ove vrste imaju sinonimna značenja, s obzirom na samu bit, dok su im značenja, s obzirom na svojstva, različita. U ovu vrstu spadaju imena Allaha, dž.š., Er-Rabb (Gospodar), Er-Rahman (Milostivi), El-Aziz (Veličanstveni), El-Kadir (Moćni), El-Melik (Vladar), ona ukazuju na Jednog i Jedinog, Allaha, dž.š., s tim što podrazumijevaju Njegova svojstva. Tu su i imena El-Bešir (Donosilac radosne vijesti), En-Nezir (Opominjač), El-Hašir (Sakupljač), El-Akib (Posljednji poslanik), El-Mahi (uzrok opraštanja grijeha); imena Sudnjega dana, Jevmul-ba's (Dan pro-

života), Jevmul-džem'i (Dan okupljanja), Jevmul-tegabun (Dan samoobmane), Jevmul-azifeti (Dan bliski); imena Allahove knjige, Kur'an (Knjiga koja se čita), Furkan (Knjiga koja rastavlja istinu od neistine), El-Kitab (Knjiga), El-Huda (Uputa); imena sablje el-muhenned (mač od indijskog čelika), el-adb (oštar mač), es-sarim (bridak mač). Sva ova imena ukazuju na više svojstava jedne te iste stvari.

U prethodnom poglavlju govorili smo o imenima ljubavi koja se međusobno pojašnjavaju i nadopunjuju. Veliki broj stručnjaka u arapskom jeziku negira postojanje različitih termina i izraza koji imaju potpuno isto značenje želeći ukazati na ovu vrstu imena te smatraju da jedna stvar ili pojava ne može imati dva imena, a da među njima nema razlike u značenju opisa svojstva, ili nečeg drugog što ga čini posebnim, bez obzira da li mi značenje poznavali ili ne. To jeste ispravno ukoliko se odnosi na jednu riječ. Međutim, može se desiti podudarnost u imenovanju dvije različite pojave ili stvari s istim imenom, tako da se u jednom plemenu jednim izrazom imenuju dvije stvari, i to se često dešava, i to je situacija u kojoj se u jednom izrazu sjedinjuju dva značenja. Međutim, osnovno značenje riječi u jeziku jeste međusobno pojašnjavanje i nadopunjavanje, a Allah najbolje zna.

ČETVRTO POGLAVLJE

O tome da su i viši i niži svjetovi stvoreni s ljubavlju i radi nje i da se kretanja galaksija, Sunca, Mjeseca, zvijezda, kretanja meleka, životinja i kretanja svega što postoji dešavaju radi ljubavi

Ovo je jedno od najbitnijih poglavlja knjige. Ali prije nego što krenemo s njim, napravit ćemo mali uvod u kojem ćemo objasniti da postoje tri vrste kretanja. Kretanje koje se dešava voljom tijela koje se kreće, kretanje koje je rezultat nekog zakona u prirodi i kretanje koje je uzrokovano nekom vanjskom silom. Početak se kretnje dešava ili voljom tijela koje se kreće ili voljom nekog drugog. Ako je voljom tijela koje se kreće, onda je to kretanje popraćeno njegovim znanjem i osjećanjima i spada u pravu vrstu kretanja, ili nije popraćeno njegovim znanjem i osjećanjima i to je kretanje rezultat nekog zakona u prirodi. Sva druga kretanja rezultat su neke vanjske sile. Ovo možemo formulirati i na drugi način. Tijelo koje se kreće, kreće se ili svojom voljom ili voljom nekoga drugoga. Ako se kreće svojom voljom, njegovo kretanje ubrajamo u prvu vrstu kretanja. Ako se pokreće voljom nekog drugoga,

njegovo kretanje je u pravcu prvobitnog položaja ili u nekom drugom pravcu. Ako se kreće prema svome prvobitnom položaju, njegovo je kretanje na osnovu prirodnih zakona. A ako se ne kreće prema svome prvobitnom položaju, njegovo je kretanje uzrokovano nekom drugom, vanjskom, silom. Ukoliko ovu tvrdnju prihvatimo kao tačnu, onda ćemo zaključiti da je prva vrsta kretanja posljedica volje tijela koje se kreće, a cilj koji želi postići tim kretanjem jeste ili radi njega samog ili radi nekog drugog. Svaki cilj kretanja radi nekog drugog mora se vratiti na cilj radi njega samog čuvajući tako povezanost uzroka i posljedica.

Volja koja se javlja jeste ili radi pribavljanja koristi i užitka bilo onome koga je ta volja pokrenula, bilo nekome drugom ili radi otklanjanja bola i štete od onoga koga je volja pokrenula ili od nekog drugog. Pametan čovjek ne pribavlja nekom drugom korist niti otklanja od njega štetu osim radi toga što mu to predstavlja užitak i otklanja boli. Na osnovu ove tvrdnje, njegovo kretanje koje se javilo usljed volje njega samog jeste rezultat ljubavi prema tome kretanju i njegovom cilju. Ovu konstataciju možemo primijeniti na sve živo što se kreće. Kretanje uzrokovano nekim prirodnim zakonima jeste kretanje u pravcu prvobitnog položaja i slijedi pravac kretanja sile koja je bila uzrokom napuštanja njegovog prvobitnog položaja. Ta je sila rezultat nekog tijela koje je slobodnom voljom i izborom bilo uzrokom pokretanja nekog drugog tijela, npr. bacanje kamena uvis koji će se na osnovu prirodnih zakona vratiti opet dolje, ili pojave koja je mimo svoje volje pokrenula druga tijela, npr. vjetar pokreće druga tijela u pravcu prema kojem puše. Ovo je kretanje tijela u pravcu kretanja sile koja ga pokreće, a ta sila koja ga je pokrenula jeste opet, uzrok neke druge sile koja je stvarni uzrok kretanja. Melekima je naređeno da upravljaju višim i nižim svjetovima shodno Allahovoj naredbi i volji. Uzvišeni Allah kaže: "*I sređuju ono što nije sređeno.*" (En-Naziat, 5), i kaže: "*I oni koji naredbe sprovode.*" (Ez-Zarijat, 4), i kaže:

﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۞ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ۞ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ۞ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ۞ فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا﴾

"*Tako mi onih koji se jedan za drugim šalju, pa kao vihor bite,*

i onih koji objavljuju, pa razdvajaju i Objavu dostavljaju." (El-Murselat, 1-5), i kaže:

﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا * وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا * وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا * فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا * فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا﴾

"Tako mi onih koji čupaju grubo, i onih koji vade blago, i onih koji plove brzo, pa naređenja izvršavaju žurno, i sređuju ono što nije sređeno." (En-Naziat, 1-5).

Allah, dž.š., zadužio je meleke da pokreću galaksije, Sunce, Mjesec. Stvorio je meleke koji su odgovorni za vjetar i koji njime upravljaju kako On želi. Uzvišeni Allah veli: *"A Ad uništen vjetrom ledenim, silovitim"* (El-Hakka, 6). Veliki broj prijašnjih učenjaka veli: "Bio je tako silovit da se otrgao kontroli meleka koji su za njega zaduženi. (O tome Buhari bilježi hadis u svom *Sahihu*). Zadužio je za kišu i oblake meleke koji ih odvode tamo gdje im je Allah naredio. Muslim bilježi u *Sahihu* da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

بَيْنَا رَجُلٌ بِفَلاَةٍ مِنَ الأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتاً فِي سَحَابَةٍ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلاَنٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ، فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَتَبَّعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ. فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلاَنٌ، لِلاِسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ. فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ لِمَ تَسْأَلُنِي عَنِ اسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتاً فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَاؤُهُ يَقُولُ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلاَنٍ، لاِسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟ قَالَ: أَمَّا إِذْ قُلْتَ هَذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثاً، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ".

"Dok je jednom prilikom neki čovjek bio u polju, čuo je glas iz oblaka kako naređuje oblaku: 'Izlij svoju kišu na usjeve toga i toga čovjeka.' Oblak se zaputi prema usjevima toga čovjeka i na njih izruči kišu koju je nosio u sebi. Taj što je čuo glas pogleda prema tim usjevima i vidje čovjeka kako kopa kanale za obilnu kišu koja je zalila njegove usjeve. Čovjek reče: 'Kako se zoveš, Allahov robe?' Kada mu ovaj odgovori, vidje da se zove onim imenom za koje je glas iz oblaka naredio da mu se zaliju usje-

vi. Čovjek reče: 'Čuo sam kako neki glas u oblacima naređuje ovom oblaku: 'Zalij usjeve toga i toga. Šta uradiš sa plodovima ove njive?' Vlasnik usjeva mu odgovori: 'Kada usjevi dozriju, ja ih podijelim na tri djela. Jednu trećinu podijelim kao sadaku, jednu trećinu ostavim za svoju porodicu, a trećinu ostavim za sjeme.'''[34]

Allah, dž.š., stvorio je meleke koji se brinu o brdima. Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da mu je jednom prilikom došao melek, nazvao mu selam i tražio dopuštenje, ukoliko Poslanik želi, da uništi njegov narod koji je odbijao da vjeruje tako što će na njih sručiti brdo. Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "*Odgodit ćemo im kaznu. Možda će Allah dati da njihovi potomci obožavaju Allaha i da Mu nikoga za druga ne pripisuju.*"[35] Za matericu je zadužio meleka koji govori: "Gospodaru, je li kapljica sjemena? Gospodaru, je li zakvačak? Gospodaru, je li ugrušak? Gospodaru, hoće li biti muško ili žensko? Kolika će mu biti nafaka? Koliko dug život? Hoće li biti sretan ili nesretan?" Za svakog čovjeka na ovom svijetu zadužio je četiri meleka: dva na desnoj strani i dva na lijevoj, i oni pišu njegova djela. Ispred njega i iza njega postavio je meleke čuvare, najmanje po dvojicu, koji ga čuvaju do Allahove odredbe. Zadužio je meleke za uzimanje duše, za ispitivanje u kaburu. Odredio je meleke za milost i meleke za kažnjavanje. Odredio je za vjernike meleke koji ih podstiču na ustrajnost na Pravom putu i pokornost Allahu, dž.š. Odredio je čuvare vatre, koji se brinu o njoj i potpaljuju je, kuju njene okove i lance. Odredio je i za Džennet meleke koji se brinu o njemu, tkaju mu prostirku, prave divane i krevete, posuđe, jastuke i ćilime. Meleki se brinu odredbom njihovog Gospodara o višim i nižim svjetovima, o Džennetu i Džehennemu. Uzvišeni kaže:

﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ﴾

"*Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi.*" (El-Enbija, 27).

---

[34] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2288) pod brojem (2984).

[35] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (3/1180) pod brojem (3058) i Muslim u *Sahihu* (3/1420) pod brojem (1795) sa sličnim tekstom kao kod Buharije.

Uzvišeni nas je obavijestio da Mu meleki nikada ne bivaju neposlušni te da su u stanju da izvrše svaku Njegovu naredbu i da u tome nemaju nikakve slabosti. Suprotni njima su ljudi koji nekada nisu, zbog svoje slabosti, u stanju izvršiti neke Allahove naredbe, ali nisu ni grješni jer su slabi, iako ne sprovedu u djelo ono što im je naređeno. Za mora je zadužio meleke koji ih pune vodom i sprečavaju da se izliju na ljude i potope ih. Za djela sina Ademovog zadužio je meleke koji ta djela, bilo dobra bilo loša, zapisuju u svoje knjige. Zbog toga, vjerovanje u meleke jedan je od temelja vjere koja neće biti potpuna sve dok se ne bude vjerovalo u njih. Temelja vjere ima pet: vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, knjige, poslanike i Sudnji dan. Ukoliko smo ovo saznali, shvatit ćemo da su meleki uzrok svakoj kretnji u svemiru.

Njihovo je kretanje u pokornosti Allahu, dž.š., shodno Njegovim naredbama i željama. Ustvari, sve se vraća na izvršavanje želja Silnoga Gospodara, bilo da se radi o stvarima koje je propisao u vjeri bilo da je to neki od kozmičkih zakona. Zbog toga su i nazvani melekima, što u prijevodu znači: izaslanici. Oni su Allahovi izaslanici koje On šalje da sprovedu Njegove naredbe. Ono što želimo reći jeste to da su kretanja galaksija sa svim što one sadrže rezultat volje kojoj je osnova ljubav. Ljubav i volja osnova su svakog djela i njegov početak, jer se svako djelo dešava slobodnom voljom počinioca i njegovom ljubavlju prema tom djelu. U to spadaju i djela koja su na prvi pogled ružna i ne sviđaju se čovjeku, ali je njihova krajnja posljedica dobra i korisna, kao npr. pijenje lijeka koji ima ružan okus, ali takvo nešto činimo s ljubavlju jer otklanja bolest i donosi nam zdravlje koje svi volimo. Također, isto je i sa činjenjem djela koja su u suprotnosti s udovoljavanjem našim strastima. Iako ti postupci nisu dragi našem srcu, oni se rade s ljubavlju i drage volje.

Ako nisu omiljeni sami po sebi, oni se ipak čine iz ljubavi prema nama samim. Čovjek ne ostavlja ono što voli i što ga privlači osim radi neke druge stvari koja mu je draža i korisnija za njega. Što je manje korisno, on ostavlja kako bi postigao ono što je korisnije. Radi toga je ljubav i volja osnova i uzrok odbojnosti i mržnje jer mržnjom prema onome što nije korisno mi negiramo

postojanje pozitivnih i omiljenih svojstava kod njega. Nekim svojim postupkom mi želimo postići ono što volimo ili otkloniti ono što je smetnja da postignemo ono što volimo. Na osnovu ovoga vidjet ćemo da je svakom našem postupku uzrok postizanje onog što volimo. Osnova svakog slobodnog pokreta i postupka jeste slobodna volja počinioca, a volja neke vanjske sile ili prirodnih zakona rezultat je nečije slobodne volje. Sve kretnje, bilo u višim ili nižim svjetovima, rezultat je volje i ljubavi. S njom i radi nje pokreće se ovaj kozmos. Ona je osnovni razlog djela i njihov cilj. S njom i radi nje stvoreni su svjetovi. U kozmosu se ne desi ni jedan pokret a da nije rezultat volje i ljubavi koja je njegov uzrok i cilj. Suština ljubavi jeste kretanje duše onog koji voli prema svom voljenom. Ljubav je ustvari neprestano kretanje. Vrhunac je ljubavi obožavanje, poniznost, skrušenost i potpuna pokornost voljenom. Ljubav je istina s kojom, i radi koje su stvorena nebesa i Zemlja, ovaj i onaj svijet.

Uzvišeni kaže: "*Mi smo nebesa i Zemlju i ono između njih s istinom stvorili...*" (El-Hidžr, 85).

I kaže: "*Mi nismo nebesa i Zemlju i ono između njih uzalud stvorili...*" (Sa'd, 27).

I kaže Uzvišeni: "*Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili...*" (El-Mu'minun, 115).

Istina s kojom i radi koje su stvorena sva stvorenja jeste obožavanje samo Allaha, dž.š., a to je vrhunac ljubavi prema Njemu. To je skrušenost, poniznost i pridržavanje svih Njegovih naredbi i zabrana, smatranje istinitom Njegove nagrade i kazne. Radi ovoga je Allah, dž.š., slao poslanike, a.s., i objavio knjige, stvorio Džennet i Džehennem, nebesa i Zemlju. U njima je uspostavio pravedne zakone koji su Allahov put, kojem On poziva i koji najviše voli. Prenoseći nam vijesti o poslaniku Šuajbu, a.s., Uzvišeni Allah kaže da je Šuajb, a.s., rekao: "Ja se uzdam u Allaha, u moga i vašeg Gospodara! Nema nijednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno." (Hud, 56). On, Uzvišeni, pravedan je u Svojim naredbama i zakonima i odredbama koje je uspostavio. To je pravda s kojom je stvorio stvorenja, nagradu i kaznu. To je istina s kojom i radi koje je stvorio nebesa i Zemlju

i ono između njih. Zbog toga vjernici, obožavajući Allaha, kažu: "*Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri.*" (Alu Imran, 191).

Oni su zanijekali da je njihov Gospodar stvorio nebesa i Zemlju uzalud, bez mudrosti i nekog razumnog cilja. Naš Gospodar je hvaljen zbog mudrog stvaranja kao što je hvaljen zbog Njegovog Uzvišenog bića i savršenih svojstava. Njegovi uzvišeni ciljevi stvaranja svega što postoji mudrost su koju On voli i kojom je zadovoljan. Stvorio je ono čime nije zadovoljan radi spomenutog, jer je to nužna pojava koja prati stvaranje onoga što voli i jer iz njega mogu proizaći stvari koje voli. Tako Uzvišeni ostavlja neke stvari koje su Mu u osnovi drage, jer se u njima krije gubitak stvari koje su Mu još draže, ili sa sobom nose negativne pojave koje su veće od tih stvari. Zbog toga je spriječio srca Njegovih neprijatelja da povjeruju i da Mu postanu pokorni, jer On ne voli njihovu pokornost zbog toga što ona sa sobom nosi gubitak onoga što On voli više od toga, a to je džihad, borba na Njegovom putu protiv nevjernika, koja biva uzrokom ljubavi i mržnje u ime Njega. U toj borbi Njegovi štićenici, vjernici, žrtvuju svoje živote u ime Njega, daju prednost Njegovoj ljubavi i zadovoljstvu nad svojim ličnim prohtjevima i željama. Radi toga je Allah, dž.š., stvorio smrt i život i učinio ono što je na Zemlji njenim ukrasom.

Uzvišeni veli: "*Onaj koji je dao smrt i život da bi iskušao koji od vas će bolje postupati...*" (El-Mulk, 2), i kaže: "*Sve što je na Zemlji Mi smo kao ukras njoj stvorili, da iskušamo ljude ko će se od njih ljepše vladati.*" (El-Kehf, 7).

I kaže Uzvišeni: "*On je u šest vremenskih razdoblja nebesa i Zemlju stvorio, a Njegov prijesto je iznad vode bio da bi vas iskušao koji će od vas bolje postupati...*" (Hud, 7).

Allah, dž.š., nas je u ovim ajetima obavijestio da je razlog stvaranja kozmosa, smrti, života i ukrašavanja Zemlje ispit i iskušenje ljudima da bi iskušao ljude ko će od njih bolje postupati, pa da se njegova djela podudaraju s voljom i zadovoljstvom Allaha, dž.š., te da budu istovjetna cilju radi kojeg su on i sva ostala stvorenja stvoreni, a to je obožavanje Allaha, dž.š., koje sa sobom nosi ljubav

i pokornost Njemu Uzvišenom. Njegovi postupci trebaju biti dobra djela koja voli Allah, dž.š., i kojima je zadovoljan. Allah, dž.š., stvorio je i odredio stvari koje se ponekad kose i u suprotnosti su s onim što je čovjeku naređeno da čini kako bi iskušao ljude ko će se bolje od njih vladati i ponašati.

Različiti stavovi ljudi o pitanju kadera (Allahovog određenja)

O pitanju Allahovog odredenja ljudi se dijele na dvije skupine:

– skupinu koja se potpuno potčinjava Allahovim naredbama i Njegovom zadovoljstvu. Stali su ondje gdje prestaju naredbe i činili su onoliko koliko im je naređeno. Pridržavali su se naredbi vezanih za kader, pa su se ukrcali u lađu naredbi koja plovi po moru kadera. O naredbama prosuduju na osnovu kadera. Kao dokaz kaderu navodili su kader pokoravajući se Allahovim naredbama i sljedeći Njegovo zadovoljstvo. Ovo je spašena grupa;

– druga skupina prosuđuje između Allahovih naredbi i kadera, između onoga što On voli i čime je zadovoljan i onoga što je odredio. Oni su se podijelili na četiri skupine:

– prvu skupinu, koja u potpunosti niječe kader smatrajući da se sve dešava voljom čovjeka koji je dužan da izvršava Allahove naredbe. Na ovaj su način prekršili Allahovu naredbu o pitanju vjerovanja u kader jer je vjerovanje u kader osnova vjerovanja u Allahove naredbe. Vjerovanje u kader osnova je potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće pa ko zaniječe kader prestao je biti vjernik u Allaha, dž.š;

– drugu skupinu, koja sva svoja djela, bilo dobra bilo loša, opravdava kaderom. Ova skupina spada medu najgore nevjernike. Njihove riječi Allah, dž.š., prenosi nam u Kur'anu pa kaže:

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَيْءٍ﴾

"Mnogobošci će govoriti: 'Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili". (El-En'am; 148).

Oni su također rekli:

﴿لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ نَّحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ﴾

"*Da je Allah htio, ne bismo se ni mi ni preci naši, pored Allaha, nikome klanjali i ne bismo, bez Njegove volje, ništa zabranjenim smatrali.*" (En-Nahl, 35).

Također kažu: "'*Da Milostivi hoće*', *govore oni*, '*mi im se ne bismo klanjali.*'" (Ez-Zuhruf, 20) i kažu: "*Zar da branimo onoga koga je Allah, da je htio, mogao braniti*". (Ja-Sin, 47). Ovim ajetima Allah, dž.š., ukazuje na to da ovi nevjernici lažu i da su neuki, da ne posjeduju znanje o onome što govore te da su u očitoj zabludi;

– skupina koja se potpuno predala kaderu ne obraćajući pažnju da li se njihova djela, koja objašnjavaju kaderom, slažu s Allahovim naredbama ili su u suprotnosti s njima. Oni smatraju da je dozvoljeno sve što se desi i sve što postoji Allahovom odredbom, a da je zabranjeno ono što je po prirodi stvari zabranjeno, ne obraćajući pažnju kakav je stav islama o tom pitanju. Oni jednakim smatraju vjernika i nevjernika, onog koji čini dobra djela i onog koji loše postupa. I ova skupina također spada među nevjernike;

– skupinu koja svoja djela opravdava kaderom uz priznanje da su ta djela ponekad u suprotnosti s Allahovim naredbama. Oni ne smatraju da su vjerske naredbe uvijek podudarne kaderu, ali sva svoja djela opravdavaju kaderom i ne sude o vjerskim naredbama na osnovu kadera. Oni nisu u stanju da zaniječu kader kaderom slijedeći tako naredbe Allaha, dž.š. Ova je skupina također skrenula s Pravog puta. Sve ove skupine slijede svoga vođu Iblisa, proklet bio, i on je prvi koji je svoje nepokoravanje Allahovim naredbama opravdao Allahovom odredbom i tako se suprotstavio Allahu, dž.š. On je rekao:

﴿رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

"*Gospodaru moj*", *reče*, "*zato što si me u zabludu doveo, ja ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potrudit ću se da ih sve zavedem.*" (El-Hidžr, 39).

I rekao je:

﴿بِمَا أَغْوَيْتَنِي لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

"*E zato što si odredio, pa sam u zabludu pao*", *reče on*, "*kunem se da ću ih na Tvom Pravom putu presretati.*" (El-E'raf; 16).

Svoje kršenje Allahove naredbe opravdao je kaderom. Njegovi su se sljedbenici, kao što smo vidjeli, podijelili na četiri skupine. Iblis i njegove vojske sve svoje postupke opravdavaju kaderom i u osnovi to je njihova vjera koju ispovijedaju. Uzvišeni kaže: "*Zar ne vidiš da mi nevjernike šejtanima prepuštamo da ih što više na zlo navraćaju.*" (Merjem, 83)

Allah, dž.š., slao je poslanike i naredio im da se bore protiv onih koji svoja loša djela opravdavaju kaderom. U njihovoj vjeri propisao im je naredbe i zabrane koje je učinio lađom i naredio im da plove tom lađom, oni i njihovi sljedbenici po moru kadera. Onome ko bude plovio tom lađom, obećao je uspjeh, kao što je spasio one koji su na lađi plovili s Nuhom, a.s., i učinio ih znakom svim ljudima. Oni koji se pridržavaju Allahovih naredbi ratnici su protiv onih koji svoja djela opravdavaju kaderom i oni treba da ih uvjere da se pokoravaju Allahu, dž.š. Vjera je poslanika pridržavanje svih Allahovih naredbi uz vjerovanje u Allahov kader i prosuđivanje o naredbama na osnovu kadera. Vjera Iblisa i njegovih sljedbenika jeste opravdavanje postupaka kaderom i nepridržavanje Allahovih naredbi na osnovu tog uvjerenja. Razmisli malo o ovom pitanju i o tome kako su se ljudi u stavovima prema njemu podijelili na pet skupina, a Allah je Taj Koji daje uspjeh.

Sve aktivnosti viših ili nižih svjetova i onog između njih shodne su Allahovim naredbama i zakonima, bilo vjerskim, koje Allah, dž.š., voli i kojima je zadovoljan bilo kozmičkim, koje je Allah uspostavio s mudrošću i svrhom, a nije ih dao uzalud niti ih je uspostavio iz zabave. Njegovi zakoni i naredbe puni su mudrosti i uzvišenih ciljeva. Stvorio je neke stvari čije konačne posljedice voli iako ne voli njihove uzroke. Uzvišeni Allah voli opraštanje iako ne voli neposlušnost i griješenje Svojih robova. Voli da rob sakrije svoje grijehe od drugih ljudi iako ne voli ono što sakriva. Voli oslobađanje robova iako ne voli prijestupe zbog kojih je njihov počinilac dužan osloboditi roba. Voli opraštanje i brisanje grijeha Svome

robu, kao što stoji u hadisu: "*Allahu moj, Ti puno opraštaš, voliš opraštanje pa oprosti i meni*"[36], ali mrzi grijehe koje oprašta. Voli one koji se kaju i njihovo pokajanje, ali ne voli njihove prijestupe zbog kojih čine pokajanje. Voli borbu na Njegovom putu i mudžahide koji su Mu među najdražim stvorenjima, ali ne voli postupke onih protiv kojih se mudžahidi bore. Ovo je opširno poglavlje koje se sada nalazi pred tobom pa razmisli o njemu. Ono će ti otvoriti vrata spoznaje koju ukoliko neko ne spozna, umrijet će smrću neznalice, a Allah je Taj Koji pomoć daje.

Ovu temu ne shvaća mnogo ljudi, ali pametan čovjek joj prilazi na ispravan način i to mu olakšava njenu spoznaju. Tajna koja se krije u svemu ovome jeste to da je Allah, dž.š., savršen u Svojim imenima i svojstvima. Njemu pripada opće savršenstvo u svemu i On nema nikakvih nedostataka. On voli Svoja imena i svojstva i voli da vidi njihove tragove u stvaranju stvorenja jer je to jedna od pratećih pojava Njegovog savršenstva. "*On, Uzvišeni, nepar je i voli nepar*"[37]; "*Allah je lijep i voli ljepotu.*"[38] Sveznan i voli učenjake. Plemenit je i voli plemenite. On je snažan i snažan vjernik draži je Allahu od slabog vjernika.[39] Stidljiv je i voli one koji su stidljivi,

---

[36] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (6/171-182), Tirmizi u *Džamiu* (5/534) pod brojem (3513), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (4/407), (6/218), Ibn Madža u *Sunenu* (2/1265) pod brojem (3850), Hakim u *Mustedreku* (1/712), Ebu Ja'la u *Musnedu* (1/66), Ishak bin Rahevejh u *Musnedu* (2/748), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3/338). Tirmizi veli: "Hadis je hasenun-sahih." Hakim Veli: "Hadis je vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim, ali ga njih dvojica ne bilježe."

[37] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2354) pod brojem (6047), Muslim u *Sahihu* (4/2062) pod brojem (2677) od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah ima devedeset devet imena, stotinu manje jedan, ko ih nauči ući će u Džennet. On je nepar i voli nepar."

[38] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/93) pod brojem (91) od Abdullaha bin Mesuda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "'U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude i koliko trun oholosti.' Neki čovjek reče: 'Neko voli da njegova odjeća i obuća budu lijepe.' Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: 'Allah je lijep i voli ljepotu. Oholost je odbijanje istine i ponižavanje ljudi.'"

[39] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2052) pod brojem (2664) od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Snažan vjernik draži je Allahu od slabog vjernika a u obojici je hajr. Trudi se da postigneš ono što će ti koristiti, traži pomoć od Allaha i nemoj malaksavati. Ako te zadesi neka nedaća, nemoj reći: 'Da sam postupio tako i tako', nego reci: 'Allah je tako odredio i On čini što želi', jer riječca 'da' otvara vrata šejtanu."

ispunjava obećanja i voli one koji obećanja ispunjavaju. Blagodaran je i voli one koji su blagodarni, istinoljubiv je i voli one koji su iskreni, dobročinitelj i voli one koji dobročinstva čine. Iako voli opraštanje, blagost, prelaženje preko tuđih pogrešaka, i nečinjenje grijeha i prijestupa javno, nije primorao ljude da tako postupaju kako bi se vidjeli tragovi savršenstva Njegovih svojstava na osnovu kojih će ljudi spoznati Njegovu savršenost. To će im dati više razloga da Ga vole i hvale, da Ga veličaju i zahvaljuju Mu onako kako On zaslužuje da Mu se bude zahvalno. Na ovaj način ljudi će ispuniti cilj radi kojeg su stvoreni, i ako ga neki i ne ispune potpuno, to će biti razlogom da spoznaju potpunost i savršenstvo Njegovih svojstava. To nepotpuno ispunjavanje cilja nekih osoba radi kojeg su ljudi stvoreni, iako nije drago Allahu, dž.š., ipak Mu je draže nego nepokušavanje da se ti ciljevi ostvare. Razmisli dobro o ovome! Ovo će postati jasno svim ljudima na Sudnjem danu, kada ih Allah, dž.š., skupi na jednom mjestu i podari svakoj duši ono što je zaslužila, bilo dobro ili loše, bilo ugodno ili bolno, makar bilo koliko zrno gorušice. Svaka će duša posvjedočiti sama protiv sebe da li je ispunila cilj radi kojeg ju je Allah, dž.š., stvorio. Tada će sva stvorenja činiti zahvalu Allahu, dž.š., kao što kaže Uzvišeni:

﴿وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

"*I vidjet ćeš meleke kako prijestol okružuju, veličajući i hvaleći Gospodara svoga: i svima će se po pravdi presuditi i reći će se: 'Hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova.*'" (Ez-Zumer, 75).

Svi će Mu zahvaljivati na pravednoj presudi koju je izrekao. Hvalit će Ga stanovnici nebesa i Zemlje, čestiti i pokvarenjaci, ljudi i džini, pa i oni koji će u vatri gorjeti. El-Hasen, ili neko drugi, veli: "Ući će u vatru, ali će mu u srcima biti zahvalni koliko budu mogli. To je možda razlog što je u ajetu: 'I reći će se: '*Ulazite na džehenemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti...*" (Ez-Zumer, 72), i u ajetu: '*Ulazite vas dvije u vatru, s onima koji ulaze*' (Et-Tahrim, 10) umjesto participa aktivnog upotrijebljen glagolski oblik pasiva, jer iz ajeta se može razumjeti da su im ove riječi uputila sva Allahova, dž.š., stvorenja, a Allah najbolje zna šta je ispravno."

PETO POGLAVLJE

O uzrocima ljubavi i stvarima o tom pitanju

Riječ "ed-devai" (povodi, uzroci) ponekad označava osjećanja poslije kojih dolazi želja za nečim i težnja prema tome, a to su stvari koje se dešavaju onome koji voli, a ponekad označavaju povod ili uzrok pojave ljubavi uopće, a ove se stvari odnose na voljenog. Mi ćemo ovdje govoriti o oba značenja ove riječi: o osobinama koje posjeduje voljena osoba i koje su bile uzrokom da ju je neko zavolio, i o osjećanjima koja su se javila zbog tih osobina kod onog koji voli. Govorit ćemo i o slaganju između nekog ko voli i nekoga ko je voljen, o tome kako je to veza koja ih veže i sjedinjuje i biva razlogom da budu zajedno.

Ovdje ćemo govoriti o osobinama voljenog i njegovoj ljepoti, o osjećanjima onoga koji voli i o međusobnoj vezi i slaganju među njima. Ukoliko ove tri stvari budu jake, bit će jaka i ljubav koja se javila među njima, a slabost ljubavi je ustvari, rezultat slabosti ova tri činioca ljubavi. Ukoliko neko ko je voljen posjeduje izvanrednu ljepotu, a onaj koji voli je potpuno svjestan te njegove ljepote i ukoliko su njihove duše srodne, bit će to jaka ljubav koja će stalno trajati. Postoji mogućnost da ljepota nije potpuna, ali je u očima onoga koji voli ljepota nekog koga voli savršena, pa će jačina ljubavi biti razmjerna osjećanjima koje posjeduje onaj koji voli. Tvoja ljubav prema nečemu čini te slijepim i nijemim, tako da nikoga drugoga ne vidiš ljepšim od tvoga voljenog. Pripovijeda se

da je Azza jednom ušla kod Hadždžadža, pa joj on reče: "Ti i nisi lijepa onoliko koliko te hvali Kusejjir", a ona mu odgovori: 'Vladaru, on me ne gleda očima kojim me ti gledaš." Nema sumnje da je voljena osoba najljepša i najslađa u očima onoga koji je voli i da je u njegovim grudima više vrijedna. O tome jedan pjesnik veli:

"Allaha mi, ne znam je li se povećala blistavost
i ljepota žena ili sam ja pamet izgubio."

Ljepota može biti i potpuna, ali onaj koji voli može da ne shvati u potpunosti tu ljepotu, te da zbog toga ljubav bude slabija. Kad bi postao svjestan u potpunosti te ljepote, ona bi zarobila njegovo srce. Zbog toga je ženama naređeno da pokrivaju svoja lica i da ih ne pokazuju među ljudima, jer lice žene može biti veoma lijepo, da će ljudi pasti u iskušenje. Onome koji želi zaprositi djevojku naredeno je da joj vidi lice jer je vjerovatnije da će je mladić zavoljeti kada vidi njenu ljepotu i blistavost. Na to je ukazao i Allahov Poslanik, s.a.v.s., koji kaže:

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ خِطْبَةَ امْرَأَةٍ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَا يَدْعُوهُ إِلَى نِكَاحِهَا فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَهُمَا.

"Kada neko od vas želi zaprositi neku ženu, neka je prvo pogleda i tako će vidjeti da li mu se sviđa, pa će njihov brak biti čvrst."[40]

Ukoliko žena i bude lijepa, ali naklonost jednog prema drugom bude slaba, i duše im ne budu srodne, ljubav neće biti jaka, ili je neće biti nikako jer je srodnost duša jedan od najjačih uzroka ljubavi i svako teži i voli ono što mu je blisko i što mu odgovara. Postoje dvije vrste naklonosti duša jedne prema drugoj: urođena i stečena, koja je rezultat druženja. Onaj čije želje budu podudarne sa željama druge duše slagat će se s njom, a ukoliko želje budu različite, to će slaganje prestati trajati. Urođena naklonost jeste podudarnost moralnih osobina duša, njihova sličnost i čežnja jedne prema drugoj. Sličnosti se prirodno privlače, tako da se duše, sli-

[40] Bilježe ga Ibn Madža u *Sunenu* (1/600) pod brojem (1865), Darekutni u svom *Sunenu* (3/253), Ibn Džarud u djelu *El-Munteka* pod brojem (676), Ibn Hibban u *Sahihu* (9/351) pod brojem (4043), Hakim u *Mustedreku* (2/165), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/84). Hadis prenosi Enes, a Hakim kaže da je vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim.

čne po svojim moralnim osobinama, prirodno privlače i teže jedna drugoj. Ponekad se privlačnost desi i između različitih osobina, a to je ono čemu ne znamo pravi uzrok niti razlog, npr. privlačenje željeza i namagnetisanog željeza. Nema sumnje da se ova vrsta privlačnosti češće dešava između duša nego između nežive materije. Pjesnik veli:

"Njena ljepota samo je u mislima mojim
i magnet koji privlači srca ljudi."

Ovo je navelo neke da kažu: "Ljubav se ne javlja samo kod ljepote i nepostojanje ljepote ne mora značiti nepostojanje ljubavi, nego je ljubav naklonost duša i sličnost u moralnim osobinama", kao što pjesnik veli:

"Ljubav se ne javlja radi ljepote niti blistavosti
nego radi nečega što dušu nadvladava."

Suština ljubavi jeste to da je ona ogledalo pomoću kojeg onaj koji voli u svome voljenom ustvari vidi samog sebe. Na osnovu ove tvrdnje on ustvari kroz svog voljenog voli samog sebe. Neko je rekao svome voljenom: "U tebi sam zavolio osobine svoje duše, jer ona u svim situacijama liči na tvoju dušu. Moja je duša krenula prema tvojoj duši i za njom se povodi. Kroz tebe ja volim samog sebe." S ovog aspekta ova tvrdnja je tačna. Sličnost je ono što povezuje dvije stvari i to potvrđuje Allahov vjerozakon i zakoni koje je on uspostavio u kozmosu. Dokaz za to jeste činjenica da je životinjama najdraža hrana ono što je najsličnije biti njihovog tjelesnog sastava i ono što mu najviše odgovara. Što je ova međusobna veza jača, težnja životinje prema hrani je veća. Ukoliko ne postoji sličnosti niti jedno drugom odgovaraju, između njih neće se desiti naklonost. Nema sumnje da je ovo ono što pored ljepote dodatno utječe na zbližavanje i ljubav. Radi toga časne, čiste i duše koje streme uzvišenim ciljevima vole svojstva potpunosti. Najdraže stvari njima su: znanje, hrabrost, čednost, plemenitost, dobročinstvo, strpljivost i postojanost, zbog toga što im ova svojstva najviše odgovaraju. Suprotne tome jesu prezrene duše koje teže niskim prohtjevima i kojima navedena svojstva nisu draga.

Ljubav prema plemenitosti

Kod većine ljudi glavni pokretač za plemenitost i dobročinstvo jeste ljubav prema njemu i duševno uživanje koje osjeća u trenucima svoje plemenitosti. El-Me'mun veli: "Čednost mi je postala toliko draga da sam se pobojao da zbog nje neću biti nagrađen na Sudnjem danu." Neko je rekao imamu Ahmedu bin Hanbelu, Allah mu se smilovao: "Jesi li ovo znanje stjecao radi Allahovog zadovoljstva?" Ahmed bin Hanbel odgovori: "Nadam se da je radi Allaha. To je jednostavno bilo ono što mi je omiljeno i drago (stjecanje znanja), te sam radi toga i stjecao znanje." Neko drugi veli: "Ja se više obradujem poklonu koji nekome darujem od onoga ko je taj poklon primio od mene." Hvaleći plemenitost nekog čovjeka jedan pjesnik u stihovima veli:

"Kada daruje, drhtaj tijelom mu prolazi,
kao što pri puhanju vjetra drhtaj grani punoj hurmi dolazi."

Jedan drugi pjesnik veli:

"Vidiš ga kada mu dolaziš kako ti se raduje
kao da ti njemu daješ ono što od njega potražuješ."

Većina plemenitih voli plemenitost velikom i iskrenom ljubavlju, tako da nisu u stanju da se suzdrže od darivanja i onda kada su i sami u potrebi za imetkom koji daruju, ali i pored toga ništa ih ne sprečava da budu plemeniti, niti ih interesuju tuđe kritike. Oni koji vole nauku vole je najvećom ljubavlju, većom od bilo koje druge ljubavi. Mnoge od njih ni najljepša žena niti čovjek ne može odvratiti od stjecanja znanja.

Ljubav prema znanju

Ženi Zubejra bin Bekkara neko je rekao. "Blago tebi, nikakva šteta niti nevolja ti se ne dešava." Ona mu reče: "Tako mi Allaha, ove knjige koje moj muž dan-noć neprestano čita i zbog toga ne provodi mnogo vremena sa mnom gore su mi od velikog broja nesreća i nevolja." Brat mog učitelja Abdurrahman ibn Tejmi pripovijedao mi je od svog oca da mu je djed, kada bi ulazio u kupatilo govorio: "Čitaj mi ovu knjigu i podigni glas kako bih te mogao čuti."

Poznajem čovjeka koji je bolovao od glavobolje i groznice, a knjiga mu se neprestano nalazila kod glave. Kada bi se osvijestio i pribrao, čitao je knjigu, a kad bi se bolest ponovo povećala, prestajao je s čitanjem. Jednog dana dođe mu liječnik i zateče ga kako čita, pa mu reče: "To ti nije dobro za zdravlje jer tako povećavaš bolest, pa nikada tako nećeš ozdraviti." Moj šejh ibn Tejmi pripovijedao mi je o sebi sljedeće: "Razbolio sam se, pa mi je doktor rekao: 'Čitanje knjiga i razgovor o nauci samo ti povećava bolest.' Ja mu odgovorih: 'Ne mogu da prestanem s tim. Ali odgovorit ću ti naukom koju ti poznaješ, tj. medicinom. Zar duša kada se obraduje, ne ojača i ne očvrsne, pa tako i bolest prođe?' Doktor mi reče: 'Da.' Ja mu rekoh: 'Moja duša se veseli i raduje kada čitam i stječem znanje, pa tako očvrsnem i zaboravim na bol.' Doktor mi reče: 'Tim se lijekom mi u medicini ne koristimo.'" Ljubav prema savršenim svojstvima jeste najuzvišenija i najkorisnija ljubav. Ona nastaje kao rezultat sličnosti i naklonosti duše prema tim svojstvima, te zbog toga najuzvišenije i najčasnije duše vole ono što je najbolje i najkorisnije za njih. Pjesnik veli:

"Ljubav će te uništiti bez obzira koga volio,
zato izaberi sebi za ljubav ono što će te uzdići."

Ljubav prema osobnoj koristi i interesu

Ukoliko se ljubav javlja kao posljedica naklonosti i sličnosti, bit će postojana i neće je moći ništa uništiti osim proturazlog koji je jači od uzroka. Ako uzrok ljubavi nije sličnost niti naklonost, onda je ona rezultat trenutne lične koristi i prestat će onog momenta kada te koristi više ne bude. Ko te zavoli radi nekog privremenog interesa otići će od tebe kada tog interesa više ne bude. Ako uzrok ljubavi bude trenutna osobna korist, ta ljubav neće biti trajna ni postojana, pa ako se desi radi nečeg što brzo nestaje kod voljenog, ljubav će prestati istog momenta kada i osobina voljenog. Ako se pak desi radi neke postojane stvari, ljubav će trajati sve dok traje i njen uzrok, osim ukoliko je ne prekine neki vanjski činilac, npr. nešto što će utjecati na stanje onog koji voli ili uvreda koju nanese voljena osoba, a koja može biti uzrokom da ljubav oslabi ili potpuno nestane. Pjesnik veli:

"Oprosti mi i tako produži našu ljubav
i ne prigovaraj mi u trenucima moje ljutnje i bijesa.

Vidio sam da, ukoliko se ljubav i uvreda u srcu nađu,
ljubav odlazi i više ne traje."

Da li ljubav prestaje zbog uvreda koje nanosi voljena osoba?

O ovom pitanju ljudi se razilaze na dvije skupine. Jedni kažu: "Istinsku i pravu ljubav ne mogu uništiti uvrede niti vrijeđanje, nego je znak istinske ljubavi to da se ona ne smanjuje zbog nezainteresiranosti druge strane niti prestaje zbog uvreda koje voljena osoba može nanijeti." Oni još kažu: "Onaj koji voli čak uživa u tim uvredama koje mu nanosi voljena osoba", kao što Ebuš-Šis u svojim stihovima veli:

"Moja je ljubav stala ondje gdje si ti
i ništa je ne može pokrenuti naprijed ili nazad.

Ponizila si me, pa sam se i ja svojom voljom ponizio,
ponižavanje koje dolazi od tebe je poput nečijih počasti.

Slična si mojim neprijateljima, te sam ih s toga zavolio,
jer sve što od tebe kao voljene dobivam, to me i od njih snalazi.

U ljubavi prema tebi tvoj prijekor za mene je naslađivanje,
samo me spominji, pa makar me i grdila."

Ovo je istinska ljubav jer ona u sebi podrazumijeva potpuno slaganje s voljenim. U ovoj ljubavi vidimo da je zaljubljeni svoju volju potpuno potčinio volji svoga voljenog te je, udovoljavajući njegovoj želji, ponižavao samog sebe. Zavolio je svoje neprijatelje jer mu nanose iste uvrede koje mu stižu i od voljenog. Iako ovu ljubav zdrava ljudska priroda odbacuje, ipak je to potpuna i savršena ljubav.

Drugi kažu: "Ne, nego uznemiravanje i vrijeđanje uništava ljubav, jer zdrava ljudska pamet i priroda mrzi onoga ko mu čini zlo i vrijeđa ga. Isto tako, srca su sklona i vole one koji su prema njima dobri. Ipak, ovo su samo njihove tvrdnje. Smatram da je ispravno

ako kažemo da se u srcu mogu sjediniti. ljubav prema voljenom i mržnja prema njegovim uvredama i njegovim uznemiravanjima. Čovjek može voljeti svoga voljenog, ali ne mora biti zadovoljan njegovim uvredama koje mu nanosi. Ovo je ono što ćemo naći i u našoj svakodnevnici. Ono što bude izraženije u srcu onoga koji voli, bez obzira da li su to ljubav ili uvrede, pobijedit će ono što je slabije i nadvladati ga. O ovome govori i pjesnik koji u stihovima veli:

"Kada bi mi rekla: 'Uđi u vatru' i kad bih znao
da si tim zadovoljna i da će nas to zbližiti,

pružio bih korak prema vatri i u nju ušao
radi upute tvoje ili zablude u koju me zoveš.

Iako me žalosti što je put do tebe tako bolan,
veseli me to što si me se ikako sjetila."

Ovdje pjesnik zauzima srednji stav te kaže da mu teško pada to što do voljenog mora doći na tako bolan način, ali ga, i povrh toga, veseli to što je voljeni o njemu govorio i što ga se ikako sjetio. On ovdje ne tvrdi da će ulazak u vatru predstavljati za njega uživanje, kao što tvrde oni koji kažu da su uvrede koje im nanose oni koje vole za njih užitak. Ovo se suprotstavlja ljudskoj prirodi na osnovu koje je čovjek stvoren.[41] Mučenje će predstavljati užitak samo u onom slučaju kada onaj koji voli zna da je to mučenje ustvari sredstvo pomoću kojeg može doći do voljene osobe i biti u njegovoj blizini. Kad god se sjeti svog cilja, to će ga obradovati. Ovo se često dešava u stvarnosti. Jedan liječnik mi je rekao: "Ja uživam u lijeku ružnog okusa kada ga uzimam, jer znam da taj lijek može biti uzrokom prestanka moje bolesti. Radi toga ga stavljam na jezik i sišem s ljubavlju." U ovo spadaju i poteškoće u kojima uživaju zaljubljeni jer znaju da ih to približava njihovim voljenim. Kad god se sjete trenutka kada trebaju da se sretnu s voljenom osobom i sreće koju će tom prilikom doživjeti, trud i muke koje

[41] To je stanje i nekih umno i duševno poremećenih osoba koje zadovoljstvo traže u kažnjavanju i mučenju voljenih osoba, posebno prilikom spolnog odnosa, pri čemu neki od njih udaraju voljenu osobu s kojom su u spolnom aktu. Ova se skupina ljudi danas naziva sadistima.

na svom putu osjećaju, odjednom im postanu ugodne i prijatne. Pjesnik veli:

"Govor o tebi i sjećanje na tebe je svu obuzmu,
pa zaboravi da jede i da pije.

Tvoje joj je lice svjetiljka koja joj put osvjetljava,
a kad se sjeti tvojih riječi, brže korača.

Kada je umor i teškoća puta savlada,
snagu joj povrati spomen na susret, pa bude još jača."

Ono što želimo reći jeste to da je uzrok ljubavi i njen povod sličnost i naklonost duša. Imam Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, u svom *Musnedu* bilježi hadis koji prenosi Aiša, r.a., u kojem stoji: "Među Kurejšijama bila je neka žena koja ih je svojim šalama nasmijavala. Došla je u Medinu i svratila kod žene koja je također u Medini nasmijavala ljude svojim šalama. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: "Kod koga se svratila ta žena?" Aiša, r.a., odgovori mu: "Kod te i te žene." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

الأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ.

"Duše su poput postrojene vojske. One koje su međusobno slične zbliže se, a duše koje nemaju iste osobine ne zbližavaju se."[42]

Neko je Bukratu spomenuo kako ga neki prezrenjak voli, te se Bukrat ražalostio i rekao: "Ako me voli, onda je to zbog toga što posjedujem neke njegove osobine." Mutenebbi je smisao njegovih riječi pretočio u stihove pa kaže:

"Ako čuješ nekog pokvarenjaka da me kudi,
to je siguran znak da imam osobine koje me čine od njega boljim."

Ljubav je međusobno sjedinjavanje duša

Neki su mudraci rekli: "Ljubav je međusobno sjedinjavanje duša zbog istih osobina koje posjeduju ili zbog naklonosti koju osjećaju jedna prema drugoj. Kada se voda pomiješa i sjedini s dru-

[42] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1213) pod brojem (3158) od Aiše, r.a., i Muslim u *Sahihu* (4/2031) pod brojem (2638) od Ebu Hurejre, r.a.

gom vodom, nemoguće ju je kasnije razdvojiti. Zbog toga ljubav može dostići takav stepen, da onaj koji voli osjeća bol koju osjeća i osoba koju voli, razboli se kada se i ona razboli, iako ne zna da se osoba koju voli razboljela. Pripovijeda se da je neki čovjek veoma volio svog prijatelja. On se jednog dana razboli, i njegovi prijatelji mu dođoše u posjetu. Kada su malo proboravili kod njega, on osjeti olakšanje i ozdravi. On ih upita: "Odakle mi dolazite?" Oni mu odgovoriše: "Od tog i tog čovjeka kod koga smo bili u posjeti?" On upita: "Zar je i on bolestan?" Oni odgovoriše: "Da, ali je ozdravio?" On reče: "Allahi mi, nisam nikako mogao da shvatim odakle mi je došla ova bolest i koji je njen stvarni uzrok, pa sam pomislio da je to zbog bolesti koja je zadesila neku, meni dragu, osobu. Danas su mi bolovi prestali, te sam se obradovao nadi da je i njega Allah, dž.š., izliječio." Zatim je naredio da mu donesu pribor za pisanje te je svom voljenom prijatelju u stihovima napisao:

"Razbolio sam se, a nisam znao da si i ti bolestan
dok mi posjetioci o tvojoj bolesti nisu pripovijedali,

pa sam rekao: 'groznica koju osjećam mi
nije bez razloga došla, i ti si sigurno bolestan.

'Nisam znao šta je uzrok bolesti zbog koje se tako osjećam.
'Allah me je od nje izliječio u trenutku kada si i ti ozdravio.'

'Naše duše se sjedinjuju u zdravlju i veselju
i onda kada su žalosne i bolesne."

Također se pripovijeda da se razbolio miljenik nekog čovjeka. On ga obiđe i kada ga vidje onako bolesnog, i sam se razboli. Kada je njegov miljenik ozdravio i došao mu u posjetu, on istog trenutka ozdravi. Svoje je stanje opisao u sljedećim stihovima:

"Voljeni se prijatelj razbolio, posjetio sam ga
i od brige za njim i sam sam se razbolio.

'Kada me prijatelj jednog dana posjeti,
pogled na njega zdravog i veselog bi uzrokom, pa i ja ozdravih."

Kada malo bolje razmisliš, vidjet ćeš da ne postoje dvije osobe koje se vole, a da nemaju slične osobine, da isto ne postupaju,

da nemaju iste ciljeve i želje. Ukoliko su njihove želje, osobine i postupci različiti, među njima desit će se samo udaljavanje i odbojnost. Kao potvrda ovome dovoljan nam je hadis koji se vjerodostojno prenosi, a u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى.

"*Primjer vjernika u njihovoj ljubavi, nježnosti i samilosti jeste kao primjer tijela. Kada se jedan organ toga tijela razboli, čitavo tijelo pati od groznice i nesanice.*"[43]

Znamo da se tajna sjedinjenja i prepoznavanja među stvorenjima krije u uzrocima tog sjedinjenja ili eventualno razilaženja. Svako za sebe traži ono što mu je slično i što ima osobine slične njegovim i u čijem će društvu biti miran i spokojan. To se najbolje primjećuje u činjenici da svaka životinjska vrsta traži i živi u zajednici sa svojom vrstom i svaka ptica svome jatu leti. Rezultat suprotnosti jeste međusobno izbjegavanje, a rezultat je istovjetnosti zbližavanje i spajanje. Svjedoci smo međusobne privlačnosti i ljubavi između ljudi koji imaju slične moralne osobine. Šta je tek s dušom koja dolazi iz čistog i prefinjenog svijeta čija suština teži ka uzdizanju i umjerenosti. Njena je bit pripremljena za zbližavanje sa sličnim, za težnju i naklonost, žudnju i odustajanje, za strast i antipatiju.

Uzvišeni Allah veli: "*On je Taj Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri...*" (El-E'raf, 189). Tome što je uz nju smiren uzrok jeste činjenica što je poput njega i od njega. Da je razlog ove ljubavi tjelesna ljepota, onda niko ne bi volio manje lijepe prizore i izglede. Vidimo da mnogi daju prednost i više vole ono što je manje lijepo iako znaju da je nešto drugo ljepše od njega, ali im to jednostavno nije drago srcu. Da se ljubav dešava samo radi moralnih osobina, čovjek ne bi volio onoga ko mu ne pomaže i ne slaže se s njim u mišljenju. Iz ovog vidimo da je ljubav nešto što se jednostavno javi u nečijoj

---

[43] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2238) pod brojem (5665) i Muslim u *Sahihu* (4/1999) pod brojem (2586).

duši. Ljubav se može javiti i radi nekog određenog uzroka, ali će prestati onoga momenta kada tog uzroka više ne bude.

Vidovi ljubavi

Ono što potvrđuje navedeno jeste to da ljubav ima svoje vidove. Najbolji i najuzvišeniji vid ljubavi podrazumijeva one koji se vole u ime Allaha, bilo zbog toga što postupaju i čine dobra djela radi toga što u vjeri zauzimaju isti pravac i način ispoljavanja vjere, zatim zbog znanja koje posjeduje jedan od njih, zatim ljubav prema rodbini, ljubav zbog sloge i partnerstva u potrebama i zahtjevima, ljubav drugova i poznanika, ljubav zbog dobročinstva koje je čovjek učinio svome bratu muslimanu, ljubav zbog ugleda i slave voljenog, ljubav onih koji imaju zajedničku tajnu, a koju moraju strogo čuvati, ljubav radi zajedničkog uživanja i ispunjavanja želja, i ljubav koja nema nekog vidljivog razloga nego je to nešto što se jednostavno desilo u duši. Sve ove ljubavi prestaju s prestankom njihovog uzroka, povećavaju se s njegovim povećanjem i smanjuju se sa slabljenjem tog uzroka, potvrđuju se s njegovim dolaskom i slabe s njegovim udaljavanjem. Izuzetak je ispravna i postojana ljubav koja se čvrsto nastanila u duši.

Odgovor na prethodno pitanje[44] glasio bi: "Duša koja ne voli osobu koja nju voli okružena je i zaklonjena nekim preprekama i zastrta zastorima ovodunjalučkih osobina, tako da ne osjeća dio svoje duše koji je bio spojen s tom dušom prije nego što je sišla na ovaj svijet. Kada bi se riješila tih zastora i prepreka, i ona bi voljela osobu koja nju voli. Duša onog koji voli, a koja se oslobodila tih prepreka, poznaje to što je spaja s njenom voljenom dušom i što je gura u njenu blizinu. Ona je traži, njoj teži, traga za njom i ispunjena je čežnjom prema njoj. Ona se za nju lijepi poput magneta za željezo i toplote koja dugo ostaje u kamenu." Druga skupina upućuje sljedeći odgovor na ovo pitanje: "Duše su stvorene u obliku lopte, a zatim su podijeljene. Duše koje su se u tom duhovnom svijetu susretale i družile osjetile su naklonost jedna prema drugoj i na ovom svijetu, i zavoljele su se. Ako se tamo nisu družile, ni na

[44] Tj. pitanje: "Ovo što ste vi spomenuli podrazumijeva da ljubav bude obostrana, tako da obje strane budu združene u ljubavi, a realnost nam drukčije govori."

ovom svijetu se nisu sprijateljile. Ako su se u tom svijetu u jednom pogledu slagale, a u drugom nisu, isto se desilo i na ovom svijetu." Ovaj se odgovor temelji na pogrešnim osnovama koje je postavila ova skupina, a to je da su duše postojale prije postojanja tijela u kojima se nalaze na ovom svijetu. Oni tvrde da su se duše tamo poznavale, družile, a to je mišljenje pogrešno. Ispravno je ono na što upućuje vjera i zdrav razum, a to je da su duše stvorene kada i tijela, i da melek koji je zadužen za udahnjivanje duše u tijelo udahne dušu, tj. udahne je u zametak u majčinoj utrobi kada prođu četiri mjeseca od početka trudnoće. I to je početak postojanja te duše.

Oni koji kažu: "Duša je stvorena prije stvaranja tijela", griješe, a još je manje ispravno mišljenje onih koji tvrde da je duša postojala oduvijek. Ispravan odgovor na ovo pitanje jeste da se kaže: "Postoje dvije vrste ljubavi: Ljubav koja se javlja kao rezultat neke ovosvjetske dobiti i cilja, i u ovoj ljubavi voljeni ne uzvraća uvijek na ljubav, nego je često prati odvratnost i mržnja onog koji je voljen prema onom koji voli, osim ukoliko i voljeni bude imao neku korist i cilj od te ljubavi, tako da će i on voljeti onoga koji njega voli radi te koristi. Ovo se može desiti između muškarca i žene kojima uzrok međusobne ljubavi može biti neka ovozemaljska korist. Druga je vrsta ljubavi: ljubav duša kojoj je uzrok sličnost i privlačnost duša i ova ljubav mora biti obostrana. Kada bi onaj koji voli iskreno ispitao srce osobe koju voli, vidio bi da i voljena osoba njega voli isto kao što i on voli njega, ili malo više ili malo manje.

Ukoliko je ljubav obostrana, obje strane će uživati u toj ljubavi

Ukoliko je ljubav obostrana, obje će se strane odmoriti, i ta ljubav će im predstavljati istinsko uživanje, bit će smireni i živjet će u istinskoj ljubavi. Jedna Arapkinja u stihovima veli:

"Obavila sam hadž, ali ne radi grijeha koje sam počinila,
nego da me pomogneš pred kraj života.

Oduzeo si mi pamet ljubavlju prema njemu dok sam bila mlada,
evo sad sam stara: vrati mi pamet.

A ako ne, onda izjednači ljubav među nama,
jer Ti si Gospodaru opisan pravednošću."

Pjesnik veli:

"Gospodaru, podari joj ljubav prema meni kao što si
moje srce ispunio ljubavlju prema njoj, i tako mi olakšaj muke."

Predbacujući svome mužu da je nedovoljno voli, jedna žena veli: "Molim Onoga Koji je ljudima podijelio nafaku da podijeli ljubav između mene i tebe, a zatim je spjevala:

"Molim Onoga Koji je moju ljubav prema tebi usmjerio,
a tvoju ljubav nije usmjerio ka meni

da te iskuša onim čime je iskušao mene
ili da me oslobodi ljubavi koju osjećam za tebe."

Drugi pjesnik veli:

"O Gospodaru! Ako našu ljubav ne podijeliš na dva jednaka dijela,
onda mi podari snagu i odlučnost da je ostavim.

Podari mi utjehu za nju i vrati mi srce koje mi je uzela Selma,
bit ću Ti vječno na tome zahvalan."

Ebul-Huzejl el-Allaf kaže: "Nemoguće je da postoji u svemiru, niti u ljudskoj prirodi, niti u onom što se nužno mora desiti, niti u onom što je moguće da čovjek nekoga voli a da i voljena osoba prema njemu ne osjeća simpatije i čežnju." Ovo mišljenje zastupa i Ebul-Abbas en-Našijj koji u stihovima veli:

"Tvoje oči mi kazuju da u vrelini ljubavi
osjećaš prema meni ono što prema tebi ja osjećam,

ali ti to strpljivo podnosiš,
a ja ljubavi odoljeti ne mogu."

Ebu Ujejna spjevao je sljedeće stihove:

"Stalno mi je u mislima, spomen na mene uzbudi je, a ja
buncam kada je se sjetim, i oboje provodimo besane noći goreći od ljubavi.

I nije zaspala, a da me nije u snu vidjela,
i kad god zaspim, u snu i ja nju vidim.

Kad me u snu sretne, prebacuje mi da je to grijeh,
a ja tražim od nje da se probudimo, a ona odbija.

Oboje osjećamo istu ljubav samo što
ona može da se suzdrži, a ja suzdržljivosti nemam."

Urva bin Uzejna kaže:

"Ona koja je mislila da je osvojila srce tvoje,
te je zavoljela kao što si ti nju zavolio,

što ti osjećaš to osjeća i ona, i oboje
jedno prema drugom žarku ljubav kriju."

Potvrđivanje ljubavi spolnim odnosom

Ako duše budu slične, sjedine se i budu spojene u svojoj ljubavi, i tijela će na osnovu te ljubavi tražiti sjedinjenje, spajanje i bliskost koja se desila između duša. Tijelo je alatka kojom duša upravlja i njena jahalica. Radi toga je Allah, dž.š., stvorio u čovjeku nagon za općenje muškaraca i žena koji zahtijeva sjedinjenje i dodirivanje tijela kao što se to dešava između duša koje se vole. Zbog toga se spolni odnos u arapskom jeziku naziva "džima" (sjedinjavanje), "hilat" (miješanje), "nikah" (ispreplitanje), "ifda" (tjelesno sjedinjenje), jer se prilikom spolnog odnosa tijela potpuno sjedinjuju i između njih nema praznog prostora.

Ako neko kaže: "Ovo što ste vi rekli podrazumijeva to da spolni odnos povećava ljubav i potvrđuje je, dok u stvarnost možemo vidjeti suprotno; spolni odnos gasi žar ljubavi i čini je hladnom, i smiruje srce onoga koji voli." Odgovorit ćemo mu na sljedeći način: "O ovom pitanju ljudi se razilaze. Neki će od njih nakon spolnog odnosa još više voljeti svoju voljenu, i njihova će ljubav biti čvršća nego prije. Ovi su poput onih kojima je opisano nešto lijepo i na osnovu opisa to im se svidjelo. Kada su okusili tu stvar koja im je prethodno bila opisivana, ljubav i čežnja prema njoj samo se povećala. U Buharijevom Sahihu bilježi se hadis od Poslanika, s.a.v.s., koji govori o uzdizanju meleka ka njihovom Gospodaru kada ih On pita o Svojim robovima, a On najbolje poznaje njihovo stanje, a meleki Mu odgovore:

إِنَّهُمْ يُسَبِّحُونَكَ ويقدّسونك. فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي؟ فَيَقُولُونَ: لَا فَيَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي؟ فَيَقُولُونَ: لَوْ رَأَوْكَ لَكَانُوا أَشَدَّ تَسْبِيحاً وَتَقْدِيساً وَتَمْجِيداً وَيَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ: فَهَلْ رَأَوْهَا؟ فَيَقُولُونَ لَا. فَيَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا؟ فَيَقُولُونَ: لَوْ رَأَوْهَا لَكَانُوا لَهَا أَشَدَّ طَلَباً.

"Oni Te slave i hvale i veličaju Te", a Gospodar ih upita: "A jesu li Me vidjeli?" Meleki Mu odgovore: "Ne." Gospodar ih upita: "A šta bi da su Me vidjeli?" Meleki odgovore: "Da su Te vidjeli, još bi Te više slavili, veličali i uzdizali." Zatim meleki kažu: "I mole Te za Džennet." Gospodar ih upita: "A jesu li ga vidjeli?" Meleki odgovore: "Ne." Gospodar ih upita: "A kako bi postupali da su ga vidjeli?" Meleki kažu: "Da su ga vidjeli, još bi Te više i jače molili za njega..."[45]

Poznato je da je ljubav prema nečemu što je lijepo jača kod onoga ko je to iskušao i probao od ljubavi onoga ko je o tome samo slušao, a nije imao kontakta s tim. Ljubav između supružnika veća je poslije prvog bračnog odnosa nego prije njega. Uzrok je prirodne naravi; strast koja se nalazi u srcu povezana je s uživanjem oka koje gleda nešto što je lijepo. Kada oko vidi, srce čezne za tim. Kada se tijela spoje u ljubavi, spaja se strast srca koja je rezultat pogleda oka sa strašću dodira. Kada se tijela poslije ovog ljubavnog dodira razdvoje, ona poslije toga još više čeznu jedno za drugim, kao što pjesnik veli:

"Čežnja je najveća onoga dana kada se
šatori jedan drugom približe."

Zbog toga su bol i tuga veći kod onoga ko je vidio voljenu osobu ili je bio u dodiru s njom, a zatim se rastavio s tom osobom. Bol i tuga u srazmjeri su s veličinom radosti i užitka koji je doživljen prilikom susreta. Kod žena ovaj je osjećaj izraženiji nego kod muškaraca. Žena koja doživi spolni odnos s muškarcem, posebno ako je to bio njen prvi odnos, poslije toga gotovo ne može da živi bez toga muškarca. Ejmen bin Hurejm u stihovima veli:

"Odnos sa ženom briše mržnju između tebe i nje,
a ostavljanje odnosa s njom budi odbojnost kod nje."

[45] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2353) pod brojem (6045) i Muslim u *Sahihu* (4/2069) pod brojem (2689).

Zuhejr bin Miskin el-Fuhejri oženio se nekom djevojkom, ali nije imao muške snage i potentnosti kojom bi je mogao zadovoljiti. Kada mu se ona podala i prepustila kao mužu, vidjela je da on nije u stanju da je zadovolji, pa je otišla od njega i nikad mu se više nije vratila. On je o tome spjevao sljedeće stihove:

"Kaže mi, nakon što sam je hiljadu puta poljubio:
'Imaš li išta drugo osim poljubaca?'

Rekao sam joj: 'Da, ljubav koju u srcu za tebe čuvam
i dugo plakanje od kojeg će mi suze iz očiju teći',

pa mi je rekla: 'Allaha ti, kakva je korist od mladića
kojem su djela u suprotnosti s onim što govori.'"

Drugi pjesnik veli:

"Suada je mislila da u našoj ljubavi neće sjedinjenja biti
pa mi reče: "Uže koje nas spaja prekinut će se.

'Ne želim ljubav u kojoj neću
žitak s tobom osjetiti.

Kad bi me hiljade i hiljade puta poljubio,
opet ću se samo sjedinjenjem zadovoljiti.'

Ako u ljubavi supružnici neće za tim žudjeti,
muž će kao izgubljena stvar biti.

Sjedinjenje u ljubavi cilj je svake žene
i glasnik koji će zaljubljene jedno drugom pozivati.

Rekao sam joj kad se okrenula da ide,
'Dođi, toga ti od danas neće nedostajati,

a kad bi od mene tražila makar jedan dan
da to ne uradim, ja ti neću želju ispuniti.'

Ona mi reče: 'Dobro došao mladiću plemeniti,
a neka je daleko onaj koji bi da se igra i koji će se žena bojati.

Ako muž neće želje za sjedinjenjem sa ženom svojom imati,
taj će u kući poput beskorisne stvari biti.'"

Drugi pjesnik veli:

"Kada sam joj izrazio svoju ljubav, rekla je: 'Ti si me lagao,
koliko si me puta uzalud posjetio,

ni jedan trenutak uživanja nisi mi pružio,
samo si sjedio: a čežnja u srcu se nije ispunila.'

Da li se čovjek zadovolji samo time da stigne do izvora,
ako se ne napije sa njega žeđ je i dalje ostala."

Abbas bin el-Ahnef u svojim stihovima veli:

"Potpuna ljubav između dvoje koji se vole nije se ostvarila
sve dok ne dožive užitak koji je veći od svih ostalih užitaka."

Hudja bin el-Hašrem veli:

"Allaha mi, zaljubljeno srce ne može izliječiti
otpuhivanje prilikom učenja rukje[46] niti vezanje hamajlija,

niti razgovor u kojem nema stalnog druženja
niti druženje bez poljupca,

a ni poljubac bez spolnog odnosa
u kojem će voljeni jedno na drugom biti."

Drugi pjesnik veli:

"Recite Atiki, koja je potrebe svoje
ispunila gledanjem:

'Ja te želim radi braka
a ne želim te radi gledanja.

Da mi je dovoljno samo gledanje,
zadovoljio bih svoju potrebu gledanjem punog Mjeseca.'"

Drugi pjesnik veli:

"Lijek za ljubav je poljubac i međusobno mirisanje ljubavnika
i pogled koji će zadovoljiti potrebe srca,

[46] Učenje određenih kur'anskih ajeta i dova onome ko je bolestan od sihra ili onome ko je pod šejtanskim ili džinskim uticajem. (op. prev.)

i žestok pokret prilikom odnosa zbog kojeg će suze iz očiju teći
držanje za ramena i mršenje kose."

Kada je neki čovjek zatražio od žene da razgovaraju, ona mu je u stihovima odgovorila:

"Nije me tome savjetovala majka
niti da se ljubim i mirišem s tobom,

nego da sa mužem općim, tako da zaboravim brige i
izgubim nevinost u svijetloj mjesečevoj noći."

Jedan pjesnik objašnjava nam uzrok toga pa kaže:

"Kada bi zaljubljeni hiljade zagrljaja dao,
žar i plamen ljubavi bi se povećao,

njihove duše su se prije toga sjedinile,
a nakon toga i njihova tijela su sjedinjena."

Autor ove knjige u svojim stihovima veli:

"Pitao sam onoga ko ljubav dobro razumije o uzroku ljubavi
i rekao mu: 'Tebi se sada ja zbog ljubavi jadam.'

On mi reče: 'Lijek za ljubav je da se tvoj stomak spoji
sa stomakom one koju voliš.

I da se nakon toga u zagrljaju sjedinite
i ljubite sve dok se ne zasitite.

I tako u sigurnosti osame zadovoljite potrebe srca,
iskoristi to sve dok ti voljena to pruža.

Ako taj odnos bude s halalom, blago tebi
s tim će i Milostivi zadovoljan biti.

A ako svoje potrebe s haramom zadovoljiš
nakon toga slijedi patnja, nevolje i u ognju ćeš se pržiti.'"

Ovi koji tvrde da spolni odnos povećava ljubav kažu: "O jačini ljubavi ne možemo suditi sve dok muškarac ne skine svoj ogrtač i dok žena koju voli ne skine sa sebe svoj veo, kao što pjesnik veli:

"Kada se skine ogrtač, poslije njega se odmah skida i veo,
i gotovo svi smo jednom bili bez odjeće.

Koliko li je samo skinuto ukrašenih ogrtača
i prelijepih vela s udatih djevojaka."

Kada je neko od zaljubljenih čuo riječi Mejmuna, koji je u stihovima spjevao: "A šta je ljubav do poljubac..." rekao je: "Mejmun laže", a zatim je spjevao:

"Ljubav se nastanila u mom srcu
i teško meni ako ode.

Ali ljubav mi nije od koristi
ako se s njom ne sjedinim."

Ibn Rumi u stihovima veli:

"Grlim je, ali duša opet čezne
za njom: da li mi može biti bliža od zagrljaja.

Ljubim je ne bi li čežnja otišla,
ali žestina ljubavi prema njoj samo se povećala.

Strast koja je bila u meni nedovoljna je,
poljubac usnama ne liječi ono što je u meni.

Možda je jedini lijek za požudu u srcu mome
da naše duše budu pomiješane."

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je neki čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.:

يَا رَسُولَ اللهِ عِنْدَنَا يَتِيمَةٌ خَطَبَهَا رَجُلَانِ مُوسِرٌ وَمُعْسِرٌ، وَهِيَ تَهْوَى الْمُعْسِرَ وَنَحْنُ نَهْوَى الْمُوسِرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَمْ يُرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلُ التَّزْوِيجِ.

"'Ja sam staratelj jedne sirotice (jetima). Nju su zaprosila dvojica ljudi: imućan i siromah, ali ona je izabrala onoga koji je siromašan, a mi smo je savjetovali da se uda za imućnog.' Allahov Poslanik, s.a.v.s, reče mu: 'Ne postoji niko da se više voli od onih koji su jedno drugom slični.'"[47]

[47] Bilježe ga Ibn Madža u djelu *Sunen* (1/593) pod brojem (1847), Hakim u *Mustedreku* (2/174), Seid bin Mensur u *Sunenu* (1/164), Taberani u djelu *El Evsat* (3/282) pod brojem (3153) i u djelu *El-Kebir* (11/17) pod brojevima (10895 i 11009), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/78), Halili u djelu *El-Iršad* (2/653), a Hakim kaže da je vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim, i u tom mišljenju ga podržava Zehebi. Busajri u djelu *Misbahuz zudžadža* (2/94) veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa ispravan je, a prenosioci su vjerodostojni."

Hinda bint el-Muhelleb veli: "Ne vidim za žene, o kakvima bilo da je riječ, ništa bolje nego da se skrase uz muškarca kod kojega će naći smiraj. Mnogokada onaj kod koga žena nađe smiraj nije snagom obdaren, ali je smiraj u svakom slučaju najpreči."

Dokazi onih koji tvrde da spolni odnos kvari ljubav

Neki pak smatraju da spolni odnos kvari ljubav ili da je slabi, i tu tvrdnju obrazlažu na sljedeći način:

prvo: spolni odnos cilj je i vrhunac ljubavi. Sve dok zaljubljeni traži svoj cilj, njegova će se ljubav povećavati i biti čvrsta. Kada dosegne svoj cilj i ispuni potrebe svog tijela i srca, njegova vatrenost i odlučnost u postizanju traženog će ohladiti i bit će ugašen plamen ljubavi koji je u njemu gorio. Isti je slučaj i s onim koji traži nešto drugo pa na kraju to postigne, npr. slucaj žednog kada se napije vode, gladnog kada se zasiti, i njihovo će interesiranje prema vodi i hrani poslije toga splasnuti;

drugo: uzrok ljubavi jeste razmišljanje o voljenoj osobi. Što je misao o njoj jača, i ljubav je sve veća. Poslije spolnog odnosa razmišljanje o voljenoj prestaje ili bude znatno manje;

treće: spolni je odnos prije braka zabranjen, a duša više čezne za onim što joj je zabranjeno i nedostupno, kao što pjesnik veli:

"Žar ljubavi mi je povećalo to što mi je zabranila,
najdraže što čovjeku može zabranjeno biti."

Drugi pjesnik veli:

"Da nije u lovu progonjanja divljači, ne bi bilo slasti,
zato se malo sa mnom prije odnosa poigraj."

Oni koji tvrde da spolni odnos uništava ljubav također vele: "Neki ljudi u doba džahilijeta (doba prija islama), iako se zbog svog nevjerstva nisu nadali nikakvoj nagradi na ahiretu niti su se bojali kazne, svoju su ljubav činili čistom od fizičkog kontakta i spolnog odnosa. Pripovijeda se da se neki beduin zaljubio u ženu i dugo godina joj je dolazio, a da se među njima nije desio ni jedan dodir niti spolni akt. Jedne mrkle noći on ugleda bjelasanje njene podlaktice

i ne mogavši odoljeti stavi svoju ruku na njenu ruku. Ona mu reče: "Prestani i ne kvari našu ljubav koja je toliko vremena bila ispravna, jer ako se u ljubavi desi spolni odnos, ljubav će otići, prestati." Ovaj je slučaj inspirirao El-Me'muna, pa je spjevao sljedeće stihove:

"A šta je ljubav do gledanje, stiskanje ruke
i milovanje nadlaktice.

Ili pismo puno blagoslova
veličanstvenije od vradžbine i puhanja u uzlove.

Šta je ljubav do ovo:
ako se spolno opći, s ljubavlju je gotovo.

Kome ljubav bude samo to,
to je ustvari onaj ko želi da bude obradovan djetetom."

Neki drugi čovjek zaljubio se u ženu i neprestano su se sastajali i razgovarali sve dok nisu imali spolni odnos. Nakon toga, njihova se veza prekinula pa je on, kajući se u stihovima spjevao:

"Da je nisam dodirnuo, ljubav bi još trajala,
kamo sreće da je nisam ni dotakao."

Onome koji je žalio zbog rastanka s voljenom neko je rekao:

"Često si s njom općio, i to je vezu pokvarilo,
zato se uzalud ne muči; briga o sebi, to je svojstvo pohvalno."

Omer bin Šebba prenosi od nekog učenjaka iz Medine da je rekao: "Neki se mladić zaljubio u djevojku, i kad god bi se našli zajedno na nekom skupu izjavljivali su ljubav jedno drugom i citirali stihove. Jedno drugom bi namigivali i posjećivali se. Kada bi se susreli, zaboravljali su na ljubavne jade i nisu citirali stihove.

'Nikada iz njene odaje nije krenuo, a da joj se halhale na nogama
nisu zatresle zato što je žurno krenula za njim."

El-Asmei kaže: "Upitao sam neku beduinku: 'Šta u tvom plemenu kažu o ljubavi?' Ona mi odgovori: 'Kod nas je ljubav zagrljaj, milovanje, nježni dodir i ugodan razgovor.' Zatim me beduinka upita: 'A šta vi građani kažete o ljubavi?' Ja joj rekoh: 'Ljubav je

kod nas da muž legne medu noge žene, u njen zagrljaj i da ima odnos s njom?' Ona mi reče: 'Sine moga brata, to nije ljubav, to je potreba onog koji želi da dobije dijete.'" Nekom je beduinu također postavljeno isto pitanje, pa je odgovorio: "Uzdasi, nježni poljupci i lijep razgovor." "A šta je ljubav kod vas koji živite u gradu?", upita beduin. Upitani odgovori: "Kod nas je ljubav da se žestoko baciš na ženu koju voliš, zadigneš joj koljena do vrata i da zatim u ljubavnom zagrljaju praviš tako jake pokrete da probudiš one koji spavaju i izliječiš zaljubljeno srce." Beduin mu reče: "Tako ne postupa ljuti neprijatelj, a kamoli čovjek s voljenom ženom."

Neki pak kažu: "Ljubav se povećava gledanjem, a kvari dodirom." Oni također vele: "Istinska ljubav prouzrokuje poštovanje, veličanje i stid prema voljenom, tako da njegova duša nije u stanju da skine sa sebe i s voljene osobe veo stida jer je to vrhunac poniženja, kao što pjesnik kaže:

"Ako čovjeku od voljene osobe pripada samo ono što je
haram, pa ja tražim samo ono što je dozvoljeno i lijepo.

Razgovor kao žubor vode u koritu njenom
i umjesto svađe lijepe riječi u obraćanju nježnom.

Poljubac u usne tako nježne i mirisne
kao da su latice rascvjetanog karanfila.

Šta je ljubav do čednost i čistota
i svjetlo u srcu koje bliješti iz ljubavnih stihova.

Ja se stidim voljene od svega što ne priliči
i kad budem pozvan nečemu što je lijepo, tog se i prihvatim."

Neki su smatrali da je čovjeku dozvoljena polovica žene koju voli, gornji dio od pupka s kojim može postupati kako želi, grliti ga, ljubiti i sl., a da mu je donja polovica zabranjena. O tome je pjesnik jednog plemena spjevao sljedeće stihove:

"Za ljubav je određen jedan dio
dok je drugi mužu zabranjen cio."

Drugi pjesnik veli:

"Ona ima dio koji mi je dozvoljen
i dio poput jezera kome ne mogu prići."

Ovo su bila uvjerenja predislamskih Arapa, pa ih je islam svojim dolaskom ukinuo, te je dozvolio oba dijela žene njenom mužu. Gotovo svi pjesnici toga doba smatrali su da je čovjeku dozvoljeno da gleda i razgovara sa ženom koja mu nije bliži rod. Ovo je oprečno islamskom učenju i zdravom razumu jer je ljudska priroda slaba i nepostojana, i taj pogled može biti uzrokom da upropasti i vjeru i ovaj svijet. Neki kao opravdanje za svoju tvrdnju navode i stihove koje Hakim pripisuje imamu Šafiju u kojima stoji:

"Govore mi: 'Ne gledaj, i to je pravi belaj',
svačije oko mora da gleda.

'Nije gledanje oka nikakva sramota
ako poslije toga srce bude čedno."

Ako i pretpostavimo da je ove stihove izrekao Šafi, onda je on sigurno mislio na prvi pogled, koji se nije desio namjerno i za koji neće niko biti odgovoran, npr. iznenadni pogled ili pogled koji je u osnovi i dozvoljen. Ebu Bekr Muhammed bin Davud el-Asfehani također smatra da je čovjeku dozvoljeno da gleda u ženu koja mu nije bliži rod, a o tome ćemo kasnije opširnije govoriti. Ebul-Feredž bin el-Dževzi o njemu kaže: "Pogriješio je u tome i po toj greški je postao poznat i osramoćen među ljudima." Ebu Muhammed bin Hazm smatra da je čovjeku dozvoljeno da se zaljubi u ženu koja mu nije dozvoljena ukoliko to neće prouzrokovati nikakve fizičke kontakte niti druge zabranjene stvari. I njegova pogreška je očigledna jer je opasnija ljubav koja se nastani u srcu od samog pogleda jer u sebi krije više opasnosti i štete. Islam je zabranio pogled jer može biti uzrokom zla i nemorala, a kako je tek sa strasnom ljubavi koja se krije prema nekoj ženi.

Ono što želimo reći jeste to da ova skupina smatra da spolni odnos kvari ljubav, te su se klonili tih stvari zbog toga a ne zbog vjerskih uvjerenja. Neko je upitao beduina: "Šta vi radite sa ženom kada se osamite s njom?" Beduin odgovori: "Diramo je, ljubimo i tome slično." Ovaj ponovo upita: "A da li imate spolni odnos s njom?" Beduin odgovori: "To radi onaj ko želi da dobije dijete."

Pripovijeda se de se neki mladić zaljubio u djevojku, i ona ga jednog dana upita: "Voliš li me istinskom ljubavlju ili je tvoja ljubav bolesna?" (Pripadnici njenog plemena su ljubav poslije koje onaj koji voli traži odnos nazivali: bolesna ljubav) Mladić odgovori: "Da, volim te istinskom ljubavlju." Ona mu reče: "Onda se oženi mnome i vodi svojoj kući." Kada su stigli u njegovu kuću, on od nje nije tražio ništa drugo do spolnog odnosa. Ona ga u stihovima prekori:

"Pretjerao si sa spolnim odnosom i to će nas rastaviti
zato se uzalud ne muči; briga o sebi to je svojstvo pohvalno."

On joj odgovori:

"Da te nisam dotakao, i ljubav bi prestala
bio je to samo pokušaj da te zadržim."

Ona pobježe od njega i reče mu: "Pokvarenjače, sada govoriš suprotno onome što si govorio o istinskoj ljubav. Tvoje je nastojanje da sa mnom općiš ustvari razlog da naša ljubav prestane. Tako mi Allaha, nikada me više nećeš zagrliti i nemoj ni nastojati da mi se približiš." O ovome ćemo potpunije govoriti kada dođemo do poglavlja koje govori o čednosti zaljubljenih.

Zabranjeni, haram, spolni odnos kvari ljubav i završava neprijateljstvom i mržnjom

Ono što će donekle usuglasiti ova dva oprečna mišljenja jeste tvrdnja da zabranjeni spolni odnos, zinaluk, kvari ljubav i neminovno je da ta ljubav završi međusobnim neprijateljstvom i mržnjom obiju strana što će potvrditi i stvarnost, s kojom se svakodnevno susrećemo. Svaka ljubav kojoj osnova ne bude ljubav u ime Uzvišenog Allaha završava se mržnjom i neprijateljstvom. Kako će biti tek onda ukoliko je povod ljubavi jedan od najvećih mogućih grijeha – blud? Ovo je neprijateljstvo samo uvod u najveće neprijateljstvo koje će se između njih desiti na Sudnjem danu, a o kojem Uzvišeni Allah kaže:

﴿الأَخِلاَّءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلاَّ الْمُتَّقِينَ﴾

"Tog će dana oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonuli." (Ez-Zuhruf, 67).

Mi ćemo, inšallah, spomenuti primjere onih koji su se u svojoj ljubavi odrekli fizičkih užitaka bojeći se da njihova ljubav ne prestane i da se ne pretvori u neprijateljstvo i mržnju.

Što se tiče dozvoljenog bračnog odnosa, on samo povećava užitak ukoliko se učini na pravi način jer će onaj koji voli kada okusi slasti voljene osobe, žuditi za njom ljubavlju koja nije prije toga postojala. Zbog toga, ukoliko mladenci nisu imali prije braka iskustva u spolnom životu s nekim drugim osobama, njihova će ljubav poslije prvog bračnog odnosa biti tako jaka, da gotovo neće moći živjeti jedno bez drugog. To će biti ukoliko se ne desi nešto što će im pokvariti ljubav i prenijeti je na neku drugu osobu. Onima što tvrde da spolni odnos uništava ljubav mi ćemo odgovoriti da strast i požuda prema voljenom ne brišu u potpunosti ljubav i ne gase njen plamen, nego je strast u datom momentu, neposredno poslije odnosa, oslabila, ali će se poslije nekog vremena opet vratiti. To će se pokazati u slučaju da jedno od drugog budu odsutni. U slučaju da voljeni budu stalno jedno uz drugo, njihove će se duše smiriti. To je stanje svakog onoga ko posjeduje nešto do čega može doći u svakom trenutku, npr. do hrane, pića, odjeće, i tada tome ne pridaje naročitu pažnju. Ukoliko nije u stanju da dođe do toga, čežnja prema tome bit će veća i želja jača. Međutim, kada onaj koji voli pretjera u kontaktu s voljenom osobom, njihova se ljubav može pretvoriti u mržnju, a o tome ćemo govoriti u poglavlju o prekidanju veza između osoba koje su se voljele.

Osobine koje su uzrokom da neko bude voljen jesu njegova spoljašnja ili unutarnja ljepota ili obje te osobine

Uzrok nastajanja ljubavi jeste ljepota, bilo spoljašnja bilo unutarnja, ili oboje od toga. Ako se desi da neko posjeduje obje ove osobine, lijep izgled i pozitivne moralne osobine, ljubav prema njemu bit će jača. Četiri su uzroka nastajanja ljubavi kod neke osobe:

prvi: gledanje, bilo okom bilo srcem kojem je nešto opisano. Mnogi ljudi zavole nešto na osnovu njegovog opisa iako to prije nisu nikada vidjeli. Tako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da žena opisuje svome mužu drugu ženu takvim detaljnim opisom kao da gleda u nju[48];

drugi: lijepo mišljenje. Ako njegov pogled ne prouzrokuje lijepo mišljenje, ljubav se neće pojaviti;

treće: razmišljanje o onom što su oči vidjele i maštanje o tome. Ako i poslije pogleda ne bude razmišljao o onome što mu se dopalo i bude razmišljao o nečemu drugom, ljubav neće ući u njegovo srce. Zbog toga neki kažu: "Ljubav je drhtaj slobodnog srca prilikom viđenja nečega što mu se sviđa." Ukoliko pogled, lijepo mišljenje i razmišljanje nađu slobodno srce, ljubav će ući i nastaniti se u njega, kao što pjesnik veli:

"Njena ljubav doprla je do mene prije nego što sam spoznao da je volim,
našla je slobodno srce i u njemu se nastanila."

Ako neko upita: "Da li će zaljubljeni u slučaju pojavljivanja ljubavi tražiti spolni odnos ili ne?", odgovorit ćemo mu: "Ljudi se u ovom pogledu dijele na više skupina. Neki koji su zaneseni općom ljepotom, njihova se ljubav neće zaustaviti samo na željama, nego će težiti da se te želje ostvare. Neki pak vole određenu vrstu ljepote, bez obzira da li težili ka sjedinjenju s njom ili ne. Neki vole samo ono što im se učinilo kao požudno i privlačno za spolni odnos. Ako izgubi nadu da može ostvariti spolni odnos s osobom koja mu se svidjela, ljubav neće ući u njegovo srce. Sve tri ove skupine prisutne su i danas među ljudima. Ukoliko čovjek pogleda i dopadne mu se to što je vidio, bude razmišljao o tome i težio za spolnim odnosom, strasno će se zaljubiti, ljubav će biti pogubna za njega, bolest će se ljubavi nastaniti u njegovom srcu i liječnici neće biti u stanju da ga od toga izliječe."

"Tako mi Allaha, ljubav nije ovladala čovjekom,
a da nije bilo teško duši da je se oslobodi."

[48] Hadis bilježi Buhari u *Sahihu* (5/2007) pod brojem (4942) u sljedećem obliku: "Ženi je zabranjeno da mužu opisuje drugu ženu tako detaljno kao da gleda u nju." Također ga bilježi Tirmizi u *Sunenu* (5/109) pod brojem (2792), Ebu Davud u *Sunenu* (2/246) pod brojem (4942).

Pogled je prvi uzrok nastanka ljubavi. Zato se čovjek mora truditi da ne odvede svoju dušu u zarobljeništvo ljubavi pomoću svojih očiju. U sljedećem poglavlju, inšallah, govorit ćemo o pogledu, propisima vezanim za njega i opasnostima koje sa sobom nosi.

ŠESTO POGLAVLJE

O propisima vezanim za pogled, opasnostima i štetama koje pogled može nanijeti svom počiniocu

Uzvišeni Allah kaže:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

* وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾

"***Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah uistinu zna ono što oni rade. I reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim...***" *(En-Nur, 30-31)*

Allah, dž.š., prvo je spomenuo čuvanje očiju od gledanja u ono što je zabranjeno jer je čuvanje od toga ustvari preventiva kojom čuvamo spolni organ od bluda. Pogled je jedno od zabranjenih sredstava koje vodi ka bludu i može biti dozvoljen samo u slučaju nužde ili veće koristi nego što je obaranje pogleda. Pogled je zabranjen ukoliko postoji bojazan da će odvesti u grijeh i smutnju, a ukoliko u sebi ne nosi neku korist koja je veća od toga grijeha. Uzvišeni Allah nije općenito zabranio pogled, nego je zabranio gledanje u ono što nije vjerom dozvoljeno i što može prouzrokovati još veći grijeh od samog pogleda. Čuvanje spolnog organa od

harama jeste dužnost vjernika u bilo kojoj situaciji. Spolni odnos dozvoljen je samo u legalnoj bračnoj vezi, te je stoga i došla općenita naredba o čuvanju spolnog organa. Allah, dž.š., učinio je oko ogledalom srca. Ako vjernik obori svoj pogled, i njegovo će srce biti sačuvano nekontroliranih strasti i neukrotive želje. Ako bude gledao u ono što je zabranjeno, u srcu će se razbuktati plamen strasti. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis u kojem stoji da je Fadl bin Abbas, r.a., jahao na istoj jahalici s Poslanikom, s.a.v.s., na dan Kurban-bajrama kada su išli iz Muzdelife na Minu. Pored njih je prošla skupina žena, i Fadl je uporno gledao u njih, pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenu glavu na drugu stranu.[49] Ovim mu je postupkom Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da gleda u žene i osudio njegovo djelo. Da je Fadlov postupak bio dozvoljen, Poslanik, s.a.v.s, ne bi mu to zabranjivao. Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis koji takoder prenosi Fadl bin Abbas, r.a., u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إنَّ الله عزَّ وجلَّ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيبُهُ مِنَ الزِّنَى، مُدْرِكٌ ذَلِكَ لاَ مَحَالَةَ. فَالْعَيْنَانِ زِنَاهُمَا النَّظَرُ، وَالأُذُنَانِ زِنَاهُمَا الاسْتِمَاعُ، وَاللِّسَانُ زِنَاهُ الْكَلامُ، وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ، وَالرِّجْلُ زِنَاهَا الْخُطَا، وَالْقَلْبُ يَهْوَى وَيَتَمَنَّى، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ وَيُكَذِّبُهُ.

"*Allah, dž.š., odredio je čovjeku udio u bludu koji on mora, htio ili ne, uraditi. Oko čini blud, a njegov je blud pogled, jezik čini blud, a njegov je blud razvratan govor, noga čini blud, a njen je blud korak ka zinaluku, ruka čini blud, a njen je blud dodir, srce žudi i čezne, a spolni organ to sve potvrđuje ili negira.*"[50]

Poslanik, s.a.v.s., spomenuo je prvo blud oka jer je to uzrok bluda ruke, noge, srca i spolnog organa i ukazao da blud jezika, govor, prethodi bludu usta, tj. poljupcu. Spolni organ to potvrđuje, tj. upusti se u zinaluk, ili to zaniječe, tj. sustegne se od toga. Ovaj hadis nedvosmisleno ukazuje na to da je grijeh oka pogled i ta je to način na koji oko čini blud. U njemu je jasan odgovor onima koji su dozvolili gledanje u ono što je zabranjeno. Od Poslanika, s.a.v.s., prenosi se takoder vjerodostojnim lancem prenosilaca da je rekao:

[49] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (2/891) pod brojem (1218).

[50] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (6/2438) pod brojem (6238) i Muslim u svom *Sahihu* (4/2046) pod brojem (2657).

يَا عَلِيُّ، لا تُتْبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّ لَكَ الأُولَى وَلَيْسَتْ لَكَ الثَّانِيَةُ.

"Alija, nemoj upućivati pogled za pogledom jer ti je prvi pogled koji se desi nenamjerno i slučajno dozvoljen, a drugi pogled ti je haram."[51]

Neko je postavio pitanje: "Šta cijenjena ulema kaže o čovjeku koji je jednom pogledao u ženu, i od tog pogleda se strasno zaljubio u nju, pa mu je duša rekla: 'Zaljubio si se od prvog pogleda. Kada bi je još jednom pogledao, možda ti se ne bi učinila tako lijepa, pa bi se ljubav smanjila, i ti bi je zaboravio.' Je li mu dozvoljeno da je pogleda i drugi put s ciljem da se izliječi od te ljubavi?"

Odgovorit ćemo mu: "Nije mu dozvoljeno da je ponovo gleda iz deset razloga:

prvi: Allah, dž.š., naredio je obaranje pogleda i nije dao lijek za srce u onom što je zabranio Svojim robovima;

drugi: Poslanik, s.a.v.s., upitan je o iznenadnom pogledu i budući da je znao da to ostavlja traga na čovjekovo srce, kao način da se taj trag izliječi naredio je da se pogled obori, a ne da se ponovo pogleda;

treći: u hadisu je nedvosmisleno rečeno da je prvi i iznenadni pogled dozvoljen, a da je drugi pogled zabranjen, i nemoguće je da lijek bude u onome što je prouzrokovalo jednu te istu bolest;

četvrti: drugi pogled neće ništa manje utjecati na čovjeka od prvog pogleda i to i praksa pokazuje. Ono što je za očekivati jeste to da će i drugi pogled prouzrokovati isto mišljenje kao i prvi pogled;

peti: možda će kada drugi put pogleda, vidjeti nešto što će ga još više zadiviti, i to će mu samo povećati ljubavne jade;

šesti: prokleti će mu Iblis, kada čovjek pogleda drugi put, još više uljepšati ono što je vidio, više nego što je u osnovi i lijepo kako

[51] Bilježe ga Darimi u *Sunenu* (2/2438) pod brojem (6238), Ahmed u *Musnedu* (1/159), (5/353), Tirmizi u *Sunenu* (5/101) pod brojem (2777), Ebu Davud u *Sunenu* (2/246) pod brojem (2149), Hakim u *Mustedreku* (2/246), Tahavija u djelu *Šerhul-meani* (3/15). Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim." Tirmizi veli: "Hadis je hasenun-garib." Albani veli: "Ovaj je hadis hasen."

bi mu povećao propast;

sedmi: Allah, dž.š., neće mu pomoći ukoliko izađe iz granica pokornosti Njemu tako što će uzimati za lijek ono što je zabranjeno, i Allah, dž.š., će ga zbog toga prepustiti samom sebi;

osmi: prvi je pogled otrovna Iblisova strelica, a poznato je da je drugi pogled još opasniji i otrovniji za njegovo srce, pa kako da se od otrova liječi otrovom;

deveti: onaj ko želi ovako postupiti tvrdi da radi Allaha, dž.š., želi da se odrekne osobe koja mu se svidjela. Ali ustvari on želi drugim pogledom provjeriti da li je žena koju je vidio uistinu tako lijepa kako mu se na prvi pogled učinilo. Ako mu se prilikom drugog pogleda ne svidi, ostavit će je. Znači, ostavit će je zbog toga što mu se ne svida, a ne radi Allaha, dž.š. Gdje je onda iskrenost u ostavljanju stvari radi Allahovog zadovoljstva?;

deseti: za ovu situaciju navest ćemo sljedeći primjer. Kada bi uzjahao konja kojeg si tek kupio, i on te ponese u uzak prolaz u kojem se ne možeš okrenuti niti pokušati izaći, pa kada htjedne da uđe, spriječi ga u tome jer ukoliko mu dopustiš da uđe samo korak ili dva, na sve načine pokušaj da ga vratiš prije nego što potpuno uđe. Ako to uspiješ, kasnije će ti biti lahko. Ali, ako ga pustiš da potpuno uđe i zatim pokušaš da ga natjeraš da izađe, bit će ti veoma teško. Nijedan pametan čovjek ti neće reći da će ti biti lakše izaći, da će biti lakše ukoliko ga pustiš da potpuno uđe. Isti je slučaj i s pogledom kada uzbudi srce. Ako se desi samo jednom, bit će lahko izliječiti bolest koju je prouzrokovao. Međutim, ako se pogled ponovi više puta i prenese lijep izgled te žene u slobodno srce, ljubav prema njoj učvrstit će se i ustaliti. Kada god se pogled ponovi, bit će poput vode koja zalijeva biljku. Mladica ljubavi rast će i jačati sve dok se srce ne razboli i oslabi, tako da će prestati razmišljati o Allahovim naredbama. Zbog te ljubavi zapast će u iskušenje i neminovno će učiniti neke prijestupe i grijehe, i njegovo će srce biti upropašteno. Stvarni razlog zbog kojeg ovaj traži opravdanje da ponovo gleda jeste to što je njegovo oko uživalo u pogledu prvi put, pa želi da se to uživanje opet ponovi, kao npr. kada uzmemo zalogaj ukusne hrane. Da je prvi put odmah oborio pogled, bio bi

sačuvan od iskušenja, i srce mu ne bi oboljelo od ljubavi. Razmisli malo o riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "*Pogled je otrovna Iblisova strelica.*"[52] Uloga ove otrovne strelice jeste da uđe u srce i djeluje poput otrova. Ako se čovjek tome odupre, djelovanje će otrova prestati, a ako ne, taj će ga otrov uništiti. El-Merruvizi kaže da je upitao Ahmeda: "Je li dozvoljeno čovjeku da gleda u ropkinje?" Ahmed mu odgovori: "Bojim se za njega iskušenja. Koliko je samo puta pogled prouzrokovao strasnu ljubav u srcu čovjeka." Ibn Abbas veli: "Šejtan djeluje na čovjeka putem tri stvari: pogleda, srca i spolnog organa, a na ženu djeluje također putem tri stvari: pogleda, srca i spolnog organa."

Pogled je otrovna Iblisova strelica

Zbog toga što pogled spada u sredstva koja najbrže vode do onoga što je zabranjeno, islam ga je zabranio i dozvolio samo u slučaju krajnje potrebe. Isti je slučaj sa svim sredstvima koja vode do harama, a koja su zabranjena – bivaju dozvoljena samo u slučaju potrebe. Obavljanje je namaza zabranjeno u određenim slučajevima i situacijama kako ne bi sličilo na molitvu nevjernika kada se klanjaju Suncu, ali je dozvoljeno u slučaju potrebe, npr. obavljanje namaza čije vrijeme samo što nije isteklo, klanjanje dženaza-namaza i obavljanje namaza koji se klanjaju povodom nekog određenog razloga, npr. prilikom ulaska u mesdžid, pomračenja Sunca itd. Džerir bin Abdullah, r.a., kaže: "*Upitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o iznenadnom pogledu, pa mi je naredio da oborim pogled.*"[53]

Iznenadni pogled jeste onaj pogled koji se desi bez namjere onoga koji gleda i bez želje u srcu za tim, i to je pogled za koji se neće odgovarati. Ako drugi put namjerno pogleda, bit će grješan. Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je zbog toga Džeriru da prilikom iznenadnog pogleda odmah obori pogled i da ga ne ponavlja. Onome ko je slučajno ugledao neku lijepu ženu i zbog toga upao u iskušenje i razmišljanje o njoj, Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se liječi tako što će otići svojoj ženi i s njom imati spolni odnos.

---

[52] Bilježi ga Taberani u djelu *El mu'džemul-kebir* (1/173). U lancu prenosilaca nalazi se i Abdullah bin Ishak, koga učenjaci hadiske nauke ocjenjuju kao nepouzdanog.
[53] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (3/1699) pod brojem (2159).

Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tvoja žena ima isto ono što ima i ona koju si pogledao."[54] Ovaj će postupak učiniti da zaboravi ženu koju je vidio. Pogled povećava strast u srcu čovjeka, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da je umanji ili neutralizira tako što će imati odnos sa svojom ženom. Smutnja koja se dešava posredstvom pogleda osnova je i početak svake druge smutnje, kao što se bilježi u Buharijevom i Muslimovom *Sahihu*, u hadisu koji prenosi Usama bin Zejd, r.a., a u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "*Najviše što se poslije sebe bojim za svoje sljedbenike jeste iskušenje koje će imati u ženama*."[55] U Muslimovom *Sahihu* zabilježen je hadis koji prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a., u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "*Čuvajte se obuzetosti dunjalukom i čuvajte se iskušenja ženama*."[56]

Koristi čuvanja pogleda od harama

Čuvanje pogleda ima mnogo koristi:

prva korist: čuvanje srca od bola tuge jer onaj ko bude gledao u ono što mu je zabranjeno, u njegovo će se srce useliti tuga, jer će vidjeti ono što mu se sviđa, a do čega ne može nikako doći. Jedna od najštetnijih stvari po čovjekovo srce jeste gledanje u ono što je zabranjeno jer će na taj način vidjeti ono za čim će silno žudjeti, izgubit će samokontrolu, ali neće moći postići to što želi. To je vrhunac bola i patnje koju srce može osjetiti. El-Asmei veli: "Jednom prilikom vidio sam u tavafu djevojku lijepu poput gazele.

[54] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (3/464) pod brojem (158), Ibn Hibban u *Sahihu* (12/1021) pod brojem (5572) od Džabira bin Abdullaha da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom vidio neku ženu te je zatim došao kod svoje žene Zejnebe dok je trljala uštavljenu kožu i s njom imao odnos. Zatim je izašao kod svojih drugova i rekao: "Žena dolazi u liku šejtana i odlazi u liku šejtana. Kada neko od vas vidi neku ženu, neka dođe kod svoje žene i neka kod nje zadovolji svoje potrebe, pa će to odvratiti misli o onoj koju je vidio." S njim se tada nalazio Ibn Mesud i drugi ashabi.

[55] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/1959) pod brojem (4808) i Muslim u *Sahihu* (4/2097) pod brojem (2740).

[56] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2098) pod brojem (2748) od Ebu Seida el-Hudrija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Zaista je ovaj svijet privlačan, i Allah, dž.š., učinit će vas namjesnicima na njemu da vas iskuša ko će bolje postupati. Čuvajte se obuzetosti dunjalukom i čuvajte se obuzetosti ženama, jer prvo iskušenje kojim su iskušani sinovi Israilovi bile su žene."

Neprestano sam je posmatrao, a pogled na nju ispunjavao je moje oči njenom ljepotom. Ona me upita: 'Šta je s tobom?' Ja joj rekoh: 'Moj pogled ne škodi tebi.' Ona zatim spjeva sljedeće stihove:

"Onog trenutka kada si namjerno prema meni pogled usmjerio
tog momenta si svoje srce u iskušenja stavio.

Vidio si ono što u cijelosti ne možeš dobiti
niti se od njegovog jednog dijela možeš strpjeti."

Pogled u čovjekovom srcu ima isti učinak kao i strijela koja izleti iz svoga luka. Ako ga ne ubije, u najmanju ruku će ga raniti. Pogled je poput iskre koja se baci na suho rastinje. Ako ga i ne spali u cijelosti, spalit će njegov dio, kao što pjesnik veli:

"Uzrok većine nevolja je pogled,
i velika vatra bukne od iskre male.

Koliko je puta pogled u čovjekovo srce
ubacio strelicu koja je doletjela bez luka i tetive.

Dokle god čovjek bude posmatrao prelijepe žene,
neprestano stoji na ivici propasti.

Veseli ga to što sam sebe ubija i dušu uništava,
daleko bila radost koja štetu donosi."

Onaj koji gleda u zabranjeno baca strelicu koja pogađa njegovo srce, a on to i ne osjeća. Tim pogledom on ustvari ranjava svoje srce. Pjesnik veli:

"O ti koji se trudiš da na brzinu strelicu izbaciš,
ti sam ćeš od nje da stradaš, zato nemoj da pogodiš.

I koji šalješ pogled za pogledom želeći tako da se izliječiš,
čuvaj se toga, tako ćeš u nevolje da se uvališ."

Ferezdek u svojim stihovima veli:

"Pogledao je još jednom, i srce mu je uzela,
on nije ni svjestan šta se s njim dogodilo.

Ne vidjeh da je iko tako ubijen,
niti vidjeh da iko tako kao ona bez oružja ubija."

Drugi pjesnik veli:

"Koga nevolje snalaze od neprijatelja i zavidnika,
pa mene snalaze od oka i srca moga.

Desio se pogled, poslije njega misao,
poslije njih sam i pamet i razum izgubio."

Pjesnik kaže:

"Bacio sam pogled na nju, i to me je ubilo,
ne pogađa svaki put ko strelicu odapinje.

Kada umrem, oplačite me kao onog ko je od vlastitog pogleda stradao,
ubijen je prijatelj, bio je tu, šta ga je uništilo?"

Ibn el-Mu'tezz u svojim stihovima veli:

"Zaljubljeni se brine o zvijezdama,
iz milosti prema njemu plaču oni koji ga zbog ljubavi kore.

Moje su oči bile uzrok da krv iz mene jako poteče,
plačite za ubijenim koga su njegove oči ubile."

Slični su i stihovi El-Mutenebbija, koji kaže:

"Ja sam onaj koji se zbog jednog pogleda zaljubio,
ko je to od mene tražio; ubijeni je u isto vrijeme i ubica."

On također veli:

"O pogledu, zbog tebe ne mogu da spavam,
prodro si u srce moje, i ja sam sada poražen.

Imala je crne surmelijske oči, tražio sam je,
i moje srce je poslije toga traži."

Es-Suri veli:

"Ako se ne suprotstaviš pogledu koji sa strašću sijeva
i budeš spavao dok kroz tebe bujica strasti kola,

zasadio si mladicu strasti, zatim si je omalovažio,
zapostavio si je dopuštajući joj da slobodno raste.

Nisi se prenuo sve dok mladica nije izrasla u ogromno stablo,
a kroz njegove pupoljke vjetar ljubavi je prohujao.

Sada se svom snagom upinješ da se strpiš, još si neoženjen,
i potpuno iscrpljen od ljubavi ne možeš da spavaš."

Jednog dana u Asbahan stiže pjesnik koji je pjevao sljedeće stihove:

"Poslušaj me, Allahov robe,
i ne gledaj u žensku ljepotu,

jer kraj ljubavi samo su pusti snovi,
a početak joj je sličan šali."

Koreći svoje oko, jedan pjesnik veli:

"Allaha mi, o oko koje zločin mome tijelu činiš,
svojim suzama ugasit ću plamen tuge.

Tako ti Allaha, zar želiš da plačem zbog ljubavi i iscrpljenosti,
dok se ti naslađuješ snom i spavanjem.

Kamo sreće da gledaš, a da ne vidiš,
kao što ja u ljubavi vidim voljenu iako nije tu."

Drugi pjesnik veli:

"O ti koji vidiš kako mi se bol povećava,
i liječnik je nemoćan pred bolesti mojom.

Ne čudi se, tako pogled oka
ubacuje bolest u srce čovjeka."

Drugi pjesnik veli:

"Naše oči čine haram a da to mi i ne osjećamo,
naše duše ogrezle su u grijesima.

Nisam vidio nikog glupljeg od čednih duša
koje se povode za okom koje na razvrat poziva.

Kome pogled oka srce prekrije,
sam na sebe nesreću priziva."

Jedan pjesnik lijepo je spjevao:

"Ko gleda u haram vrata nesreći svojoj otvara
i samo tugu u svom srcu povećava.

Allaha mi, ne znam da li zna šta su mu oči prouzročile
ili je stradao, a da to i ne zna."

Drugi kaže:

"Nalazim se između moja dva neprijatelja:
srca moga i oka.

Oko gleda, a srce čezne
i njihov cilj je da ja stradam."

El-Hafadži kaže:

"Bacio sam pogled prema njenom oku,
ko će presuditi između crnog oka i onoga koje plače.

Oko moje, upozorio sam te da ne gledaš u nju,
iskralo si se od mene ne brinući za zabranu i kaznu.

O srce moje, pogled te je jednom u nevolju bacio,
teško tebi ako ga još jednom poslušaš."

Neki pjesnik spjevao je sljedeće stihove:

"Zar te nisam upozorio da pogled krišom ne šalješ,
jer ko to radi na kraju neminovno strada.

Upozorio sam oko na zamku koja se u pogledu krije,
a nisam spriječio srce da u zamku pada";

druga korist: obaranje pogleda ima za rezultat da srce bude obasjano svjetlom čiji će se tragovi vidjeti u očima, na licu i ostalim organima tijela. Gledanje u ono što je zabranjeno ima suprotan efekt: ispunjava srce tamom čiji se tragovi vide na licu i ostalim dijelovima tijela. Zbog toga je, a Allah najbolje zna, ajet: "***Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje...***" (En-Nur, 35) došao poslije ajeta u kojem se naređuje obaranje pogleda: "***Reci vjernicima neka obore poglede svoje...***" (En-Nur, 30);

treća korist: obaranje pogleda podaruje čovjeku oštroumnost koja je jedna od posljedica i plodova svjetla. Ako je srce obasjano svjetlom pokornosti, oštroumnost će se razviti i ojačati, jer će srce tada biti poput ogledala u kojem će se ogledati stvarno stanje

vjernika. Pogled će biti poput daha. Ako čovjek bude gledao u ono što je zabranjeno bit će poput daha koji zamagljuje ogledalo koje poslije toga neće blistati i sjajiti, kao što pjesnik kaže:

"Ogledalo tvoga srca neće ti pokazati njegovo pravo stanje
sve dok na njega ne pustiš svoje uzdahe."

Šudža el-Kermani kaže: "Ko u svojim javnim postupcima bude slijedio praksu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bude se brinuo o ispravnosti unutarnjih osjećanja svoje duše i bude obarao pogled, obuzdavao prohtjeve svoje duše, bude jeo halal-opskrbu, njegova pronicljivost i oštroumnost nikada neće pogriješiti. Ako bude hrabar u svojoj hrabrosti, neće griješiti. Allah, dž.š., će Svoga roba nagraditi shodno djelu koje je rob činio. Ko bude obarao pogled od onoga što mu je zabranjeno da gleda, Allah, dž.š., to će mu nadoknaditi svjetlom pronicljivosti. Kada svoj pogled sustegne od onoga što mu je Allah zabranio, On će mu podariti svjetlo koje će mu Pravi put obasjavati. Ko bude postupao suprotno tome, Allah, dž.š., oduzet će mu to svjetlo";

četvrta korist: obaranje pogleda otvorit će mu vrata stjecanja znanja i nauke. Olakšat će mu njegove uzroke i to sve radi svjetlo koje sja u njegovom srcu. Ako srce bude osvijetljeno svjetlom pokornosti Allahu, dž.š., naučne činjenice postat će mu bliske i vrlo brzo će ih shvatati i savladavati. Ko bude gledao u ono što mu je zabranjeno, srce će mu obaviti tama i vrata stjecanja znanja bit će mu zatvorena;

peta korist: obaranje pogleda učinit će srce čvrstim, stabilnim i hrabrim. Njegovo srce ovladat će jasnim i čvrstim dokazima. U jednom predanju stoji: "Šejtan će se bojati čak i sjenke onoga ko se bude suprotstavljao svojim strastima. Zbog toga, srce onoga ko se bude povodio za strastima ispunjeno je poniženjem, slabošću, prezrenošću i niskošću koju Allah, dž.š., nije dao u srcima onih koji su dali prednost Njegovom zadovoljstvu nad udovoljavanjem svojim strastima." El-Hasen veli: "Iako ih mazge poslušno nose na svojim leđima, i tovarni konji koje tjeraju hržu u znak pokornosti, ipak su njihova srca ispunjena poniženjem zbog grijeha koje su počinili. Allah, dž.š., učinit će poniženim samo one koji su Mu nepokorni."

Neki mudrac veli: "Ljudi traže snagu i dostojanstvo pred vratima kraljeva, ali ga ne mogu pronaći, osim u pokornosti Allahu, dž.š. Ko se bude pokoravao Allahu, dž.š., On će ga zbog te pokornosti uzeti u zaštitu. Ko Mu bude nepokoran, Allah, dž.š., učinit će ga zbog toga grijeha Svojim neprijateljem i u tome će biti pravedan, jer je čovjek svojim postupcima na sebe navukao Njegovu srdžbu. U jednoj od kunut-dova stoji: "Onaj koga Ti uzmeš u Svoju zaštitu ne može biti ponižen, niti može biti ponosan i dostojanstven onaj kome si Ti neprijatelj."

šesta korist: obaranje pogleda unosi u srce vjernika radost i sreću više nego užitak gledanja u ono što je zabranjeno gledati. To je zbog toga jer je uspio savladati svoga neprijatelja suprotstavljajući se prohtjevima svoje duše i njenim strastima. Kada se odrekne uživanja i sustegne udovoljavanju strastima radi Allahovog zadovoljstva i suprotstavi se duši koja ga na zlo navraća, Allah, dž.š., to će mu nadoknaditi tako što će njegovo srce ispuniti radošću koja je veća i potpunija od radosti udovoljavanju strastima, kao što neki kažu: "Tako nam Allaha, uživanje u čednosti veće je od uživanja u grijesima." Nema sumnje da dušu, kada uspije da se suprotstavi svojim prohtjevima, to veseli i raduje više nego što bi je obradovalo slijeđenje niskih strasti. U tom se postupku raspoznaje onaj ko slijedi zdrav razum i onaj ko se povodi za životinjskim strastima;

sedma korist: obaranje pogleda oslobađa srce od okova strasti, jer pravi zarobljenik jeste onaj koga su lični prohtjevi stavili u zatočeništvo. Za njega se kaže da je:

"Kao onaj ko ne obara pogled i postaje zarobljenik toga pogleda."

Kada strasti i prohtjevi ovladaju srcem, njegov neprijatelj ga se lahko domogne, izloži ga najgorem mučenju i biva:

"poput vrapca u ruci dječaka
koji ga radi igre i zabave u smrt baca";

osma korist: obaranje pogleda bit će jedna od pregrada koje će ga štititi od džehenemske vatre. Pogled je izvor strasti koje od čovjeka zahtijevaju konkretan postupak. Allahove su zabrane pregrade koje ga sprečavaju da čini loša djela. Ako izgubi tu pregradu,

lahko će upasti u ono što je zabranjeno. Međutim, duša se neće zadovoljiti ako postigne svoj cilj jer u ovom slučaju duša nastoji da postigne više i više. Stalno će tražiti nove užitke, i pogled će tražiti nešto novo što će ga zadovoljiti, jer će mu stari užici biti nedovoljni iako su možda ljepši i bolji od novih. Obaranje pogleda jesu vrata ovim prohtjevima nekontroliranog uživanja koje nisu postigli ni kraljevi usprkos svom imetku i vlasti;

deveta korist: obaranje će pogleda ojačati njegov um, povećat će njegov kapacitet i učvrstiti ga. Gledanje u haram smanjit će samo njegove umne sposobnosti i izgubit će osjećaj za to šta je dobro a šta loše za njega. Odlika pravog razume jeste takva da može pretpostaviti krajnje posljedice djela. Kada bi onaj ko svoj pogled ne sprečava da gleda u ono što mu je zabranjeno znao kakvoj se opasnosti i iskušenju izlaže, nikada ne bi dozvolio da mu pogled to čini. Pjesnik veli:

"Najpametniji su oni koji se klone uzroka koji ih navode
da razmišljaju o onome što će ih u propast odvesti";

deseta korist: obaranje pogleda čisti srce od opijenosti strastima i nemara u vjeri koji one sa sobom nose. Gledanje u ono što je zabranjeno neminovno prouzrokuje nemarnost prema Allahu i onom svijetu, i u čovjekovo srce ubacuje opijenost od ljubavi. O Lutovom narodu, ciji su se pripadnici strasno zaljubili jedni u druge, Allah, dž.š., kaže: "***A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali.***" (El-Hidžr, 72). Pogled je čaša vina, a ljubav je pijanstvo koje to vino uzrokuje. Opijenost od ljubavi teža je od opijenosti vinom, jer se opijeni od vina otrijezni, a rijetki su oni koji se otrijezne od ljubavi, čak i u trenucima kada im se smrt približi, kao što pjesnik veli:

"Dva su pijanstva: pijanstvo od ljubavi i ono od vina,
kada će se osvijestiti onaj ko je od oba opijen."

Koristi obaranja pogleda mnogobrojnije su od onoga što smo mi na ovom mjestu spomenuli.

"O ti koji gledaš, nisi pustio svoje poglede da slobodno lutaju,
a da nisi zbog njih u vlastitoj krvi ubijen pao."

SEDMO POGLAVLJE

O međusobnoj prepirki i korenju srca i oka i presudi među njima

Oko je izaslanik, a srce je pošiljalac i ono zahtijeva od oka da gleda. Oko uživa u pogledu, a srce uživa u osjećanjima koja taj pogled izaziva, tako da su na ovaj način oko i srce partneri koji jedan drugog pomažu u buđenju strasti. Kada ih je strast obuzela, zadesili su ih belaji, te su stoga počeli koriti jedan drugog. Srce je reklo oku: "Ti si me dovelo do ruba propasti i u mene si ubacilo tugu i očaj svojim upornim gledanjem u zabranjeno. Neprestano si bacalo svoj pogled u zabranjenu bašču, tražilo lijek u onome što je bolest prouzrokovalo i na taj način postupalo suprotno savjetima Mudroga Koji je u Svojoj knjizi rekao: *‚Reci vjernicima neka obore poglede svoje...‘* (En-Nur, 30), i riječima Njegovog Poslanika, s.a.v.s., koji kaže:

النظرُ إلى المرأةِ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ الله آتَاهُ الله عزَّ وجلَّ إيمانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ.

'Gledanje u ženu otrovna je Iblisova strelica. Ko ga ostavi bojeći se Allaha, dž.š., On će mu podariti vjeru čiju će slast osjećati u svom srcu.'"[57]

[57] Bilježi ga Taberani u djelu *El-mu'džemul-kebir* (10/173) pod brojem 10362). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Ishak, koga hadiski učenjaci ocjenjuju kao nepouzdanog.

Koga koriti do onoga ko je svoga druga pogodio otrovnom strelicom? Zar nisi znao da nema ništa pogubnije za čovjeka od njegovog oka i jezika? Većina onih koji su propali, propali su zbog njih i oni su uzrok većini stradanja. Tako ti Allaha, koliko puta su čovjeka doveli na rub propasti i uništenja? Ko želi živjeti sretnim životom neka obara svoj pogled i neke čuva svoj jezik od bestidnog govora – to će ga sačuvati od nevolja koje dolaze kao posljedica haram-pogleda i nemoralnog govora. Istinoljubivi, s.a.v.s., obavijestio nas je da oči čine blud gledajući i da je to prvi stepen koji vodi do bluda spolnog organa, jer su oči njegov izaslanik i glasnik. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan je o iznenadnom pogledu te je naredio onome ko ga je pitao da obara pogled i na taj način ga uputio na ono što će mu koristiti i otkloniti od njega nevolje. Svog amidžića Aliju, r.a., upozorio je da se čuva od onoga što će ga baciti u iskušenje i ispuniti mu srce tugom pa mu je rekao: "Nemoj upućivati pogled za pogledom."

Zar nisi čuo jednog pametnog čovjeka kako kaže: "Ko pusti pogled da slobodno luta umorit će svoje srce. Ko bude uporno gledao u zabranjeno, njegova će tuga dugo potrajati, uzalud će tratiti vrijeme i oči će mu se orositi suzama." Zar nisi čuo mudrog pjesnika kako kaže:

"O oči, uživale ste u gledanju
i moje srce dovele na rub propasti.

Prestanite mučiti mi srce,
jer sramota je za dva oka jedno srce napasti."

Rasprava između oka i srca

Oko odgovori srcu: "Ti si meni učinilo nepravdu na početku i na kraju i uvalilo me u javne i tajne grijehe. Ja sam samo tvoj izaslanik koji tebi poziva i tvoj izviđač koji na tebe upućuje."

"Kada pošalješ glasnika prema voljenoj osobi,
a na kraju ga zbog njegovog odlaska koriš, učinio si mu nepravdu."

"Ti si vladar kome se pokorava, a mi, oči, mi smo vojska koja te sluša. Poslao si me kao glasnika radi neke tvoje potrebe, a nakon

toga me koriš i prijetiš. Da si mi naredio da zatvorim svoja vrata i spustim zavjese na svoje prozore, ja bih te poslušao. Kada si se dobro utvrdio, poslao si me da lovim za tebe, i plijen je trebao pripasti tebi. Međutim, sam si pao u klopku i postao si zarobljenik svoga plijena, nakon što si bio zapovjednik. Postao si potcinjeni nakon što si bio vladar. Povrh toga, u moju korist presudio je najbolji od svih stvorenja i najpravedniji kadija (Poslanik, s.a.v.s.), kada je rekao: '*U tijelu ima jedan organ, ako je on zdrav, bit će zdravi i ostali organi tijela, a ako je taj organ bolestan, bit će bolesni i ostali dijelovi tijela. Taj je organ srce.*'"[58]

Ebu Hurejra, r.a., veli: "Srce je vladar, a ostali organi tijela su vojska. Ako vladar bude dobar, bit će dobri i njegovi vojnici, a ako bude loš, bit će loši i njegovi vojnici." Kada bi malo bolje razmislio, shvatio bi da slabost tvojih podanika zavisi od tvog stanja, a da njihov boljitak i uputa zavisi od toga koliko si ti na uputi. Međutim, ti si propao i druge si bacio u propast. Slabašnom oku nametnuo si svoju grešku. Stvarni uzrok tvojih nevolja jeste taj što u tebi nema ljubavi prema Allahu, dž.š., i prema Njegovom spomenu, Njegovim riječima, imenima i svojstvima. Svoju pažnju usmjerio si prema nekom drugom mimo Allaha, dž.š.

Navikao si se da voliš druge mimo Njega i da u njih polažeš svoje nade. Čuo si šta ti je Allah, dž.š., pripovijedao o sinovima Israilovim koji su zamijenili bolju i ukusniju hranu za slabiju od nje, pa im je rekao: '***Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore?***' (El-Bekara, 61). Šta je tek s onim koji je ljubav prema Stvoritelju i Gospodaru, bez Koga se ne može ni živjeti ni opstati, bez Koga se ne može posjedovati nijedna blagodat niti sreća zamijenio ljubavlju prema nekom drugom. Jedini spas bio mu je da svoju ljubav usmjeri samo prema Allahu, dž.š., i da Mu On bude draži od svega ostalog. Pogledaj, tako ti Allaha, kakvu si zamjenu učinio? I koga si mimo Njega zavolio? Dragovoljno si pristao da budeš zatočenik u mjestu punom nečisti, dok se srca onih koji vole Allaha, dž.š., nalaze oko prijestolja Milostivog. Kada bi volio samo Allaha, dž.š., a klonio se drugih mimo Njega, doživio bi čuda i bio

[58] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/28) pod brojem (52) i Muslim u *Sahihu* (3/1219) pod brojem (1599).

bi siguran od nevolje i nesreća. Zar nisi znao da je Allah, dž.š., obećao spas i uspjeh na onom svijetu samo onima koji Mu dođu sa zdravim srcima, sa srcem u kojem neće biti ništa osim ljubavi prema Njemu i koje postupa shodno Njegovom zadovoljstvu." Oko još reče: "Između mog i tvog grijeha kod ljudi je razlika kao između mog sljepila i tvog sljepila u analogiji koju koristiš. Onaj u Čijoj se ruci nalazi sva vlast rekao je: *'Ali oči nisu slijepe, već srca u grudima.'*" (El-Hadždž, 46)

Jetra se raspravlja s okom i srcem

Kada je jetra saslušala njihovu raspravu i svađu, rekla im je: "Vas dvoje ste saveznici koji se potpomažete u mom uništenju i nastojite da me svojim djelima dokrajčite. Pjesnik koji je čuo vašu prepirku, jadajući se, spjevao je sljedeće stihove:

"Moj pogled srcu kaže: 'Bolest si mi donijelo',
i srce smatra da ga je oko u propast bacilo.

A tijelo svjedoči da je oko lažac,
ono je to koje je srcu nevolje donijelo.

Da nije očiju i bolesti koje sa sobom nose,
nikada ne bih bio izložen ovoj pogibelji.

A jetra kojoj je nepravda učinjena reče im:
'Idite daleko: istrgali ste me, a Allaha se niste nimalo bojali.'"

Drugi pjesnik veli:

"Oko se zbog ljubavi jako rasplakalo, a srce mu reče:
'Plačeš, a ti si to koje me bolom ispunilo.'

Koreći ga, oko mu odgovara:
'Ne, nego si ti meni puste želje i nadu pružalo.'

Kada se njih dvoje jedno od drugog osame,
oboje jakim bolom i tugom ispunjeni,

moja jetra ih dozva i reče im: 'Ne idite,
svojim grijesima ste me potpuno istrgali.'"

Drugi pjesnik kaže:

"Korio sam srce kada sam vidio
da mi je tijelo potpuno oslabilo.

A srce se okomi na moje oko
i reče mu: 'Ti si odgovorno, bilo si moj izaslanik.'

A oko mu odgovori:
'Ali, ti si bio moj vodič.'

A ja im rekoh: 'Prestanite oboje,
zbog vas sam kao ubijen.'"

Jetra zatim reče: "Ja ću preuzeti odgovornost da presudim među vama. Vi ste u grijehu ortaci koji se međusobno pomažete kao što zajedno prema užicima i veselju poput brzih konja jurite. Oko uživa u pogledu, a srce čezne i žudi. Radi toga o vama pjesnik kaže:

'Ukoliko ih u Svoje okrilje i zaštitu ne uzme Onaj Koji je gospodar srca i pogleda, niti će oko biti radosno niti će srce biti smireno i postojano.' Pjesnik veli:

"Allaha mi ne znam koga da korim
dušu, oko ili srce svoje.

Ako korim srce, ono grijeh pripisuje oku,
a ako se obratim oku, kaže: 'Grijeh pripada srcu.'

Oko i srce su me skupa uništili.
O Gospodaru, pomozi me protiv oka i srca moga."

Jetra, obraćajući se oku dalje veli: "Kada si napojilo srce vinom ljubavi iz svog pehara, potpalilo si u njemu žar čežnje, i to ga je počelo mučiti i trgati. Prvo si pogriješilo što si ga napojilo tim opojnim pićem, a drugo što si u njemu potpalilo vatru čežnje:

'Uzmi me za ruku, odgrni zastor i pogledaj:
tijelo mi je iznemoglo, ali ja to vješto skrivam.

I nije ono što teče iz oka moga suza,
ne, to je duša koja izgara i kao kapljica isparava.'

Sudac će vam biti Onaj Koji će na Sudnjem danu presuditi između tijela i duše.'" U poznatom predanju stoji: "Stvorenja će

se na Sudnjem danu raspravljati, pa će se raspravljati tijelo i duša. Tijelo će reći duši: 'Ti si ta koja me je pokrenula, naređivala i upravljala mnome. Da tebe nije bilo, ja se ne bih moglo pokretati niti bilo šta učiniti.' Duša će mu odgovoriti: 'Ti si to koje je jelo, pilo, doticalo i uživalo u blagodatima. Ti si to koje zaslužuje kaznu.' Allah, dž.š., poslat će im meleka da presudi među njima, pa će im on reći: 'Primjer vas dvoje jeste kao primjer nepokretnog čovjeka koji vidi i slijepca koji se može kretati, a koji su ušli u tuđi vrt. Nepokretni reče slijepcu: 'U ovom vrtu vidim svakovrsne plodove, ali ne mogu da dođem do njih.' Slijepac reče: 'Ja mogu hodati, ali ne mogu da išta vidim.' Nepokretni mu reče: 'Ti mene ponesi, a ja ću dohvaćati plodove.' Ko od njih dvojice zaslužuje kaznu? Duša i tijelo će odgovoriti: 'Obojica.' Melek će im reći: 'Isto tako vas oboje zaslužujete kaznu.'"

OSMO POGLAVLJE

O sumnjama koje ubacuju oni koji tvrde da je gledanje u žene koje nisu bliži rod dozvoljeno i o onima koji dozvoljavaju ljubav koja iz toga proizlazi

Ova skupina kaže: "Između nas presudit će Allahova knjiga, sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i govor islamskih učenjaka.

Što se tiče Kur'ana, dokaz za našu tvrdnju riječi su Uzvišenog:

﴿أَوَلَمْ يَنظُرُواْ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللهُ مِن شَيْءٍ﴾

'I zašto oni ne pogledaju u carstvo nebesa i Zemlje i u sve što je Allah stvorio...' (El-E'raf, 185).

Ovaj ajet upućuje na gledanje svega što je Allah, dž.š., stvorio, pa na osnovu čega vi izuzimate lijepo lice žene kad je to jedno od najljepših Allahovih, dž.š., stvorenja na kojem na najbolji način možemo vidjeti ljepotu Allahovog stvaranja. Kada se ugleda ta ljepota, treba slaviti Allaha, dž.š., i veličati Ga, kao što kaže pjesnik koji je gledao u neki lijepi prizor:

'Kada se pojavi, blista; slavljen neka je Onaj Koji svjetlost podari, lica predivnog; uzvišen neka je Onaj Koji je stvori.

Ljepota joj prelazi granice mašte
i zbog rastanka s njom onaj koji je gleda - plače.'

Gledanje u ljepotu biva uzrokom da jezici počnu slaviti i hvaliti njenog Stvoritelja govoreći: 'Slavljen neka si Gospodaru svjetova. Uzvišen neka je najljepši Stvoritelj. Allah, dž.š., nije uzalud stvorio ovu ljepotu, nego nam je pokazao kako bi onaj ko gleda vidio u tome veličinu Njegove moći i imao u tome dokaz za Njegovu jedinstvenost, ljepotu stvaranja, itd. Zbog toga ne smijemo zanemariti razlog zbog kojeg je ta ljepota stvorena.

Dokaz iz sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeste poznati hadis: *'Tražite hajr u onima koje su lijepe.'*[59] U njemu se očito upućuje na gledanje u lica i razmišljanje o njihovoj ljepoti. Jedan je čovjek zaručio neku ženu i o njenoj ženidbi zatražio savjet od Poslanika, s.a.v.s., pa mu on reče: 'Jesi li je vidio?' Čovjek odgovori: 'Ne.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Idi i pogledaj je...'[60] Da je gledanje zabranjeno, ne bi mu Poslanik, s.a.v.s., dozvolio da gleda tu ženu jer je i on kao i svi drugi bio izložen iskušenju ženske ljepote. Od velikih učenjaka prenesene su brojne izreke u ovom smislu. Es-Sem'ani prenosi da je neki čovjek u stihovima upitao Šafija:

'Pitao sam mekanskog muftiju ima li grijeha
u posjeti i gledanju onoga kome srce čezne.'

Šafija mu odgovori:

---

[59] Bilježe ga Bezzar u *Musnedu* i u *Medžmeu* (8/194), Taberani u djelu *El-Evsat* (6/176) pod brojem (2117), u hadisu koji prenosi Džabir. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se i Omer bin Sahban, koga učenjaci hadiske nauke ocjenjuju kao nepouzdanog. Bilježi ga također Ibn Ebu Šejba u djelu *El-Musannef* (5/298), Ishak bin Rahevejh u *Musnedu* (3/947), prenoseći ga od Ebu Mus'aba el-Ensarija. Bilježi ga Taberani u djelu *El-Evsat* (4/129) pod brojem (3759), prenoseći ga od Ebu Hurejre. Također ga bilježi i Buhari u djelu *Et Tarih* (1/51) i Ishak bin Rahevejh u *Musnedu* (3/946), Ebu Ja'la u *Musnedu* (8/199) pod brojem (4759), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3/278), u predanju od Aiše, r.a., Abd bin Humejd u svom *Musnedu* (1/243) pod brojem (751), Kudai u *Musnedu* (1/384), u predanju od Ibn Amira, Taberani u djelu *El mu'džemul-kebir* (11/ 81), u hadisu koji prenosi Ibn Abbas. Es-Sehavi u djelu *El-Mekasid* veli: "Sva predanja ovog hadisa su slaba." El-Ukajli u djelu *Duafa* veli: "Ovaj hadis nema nijednog vjerodostojnog predanja." Šejh Albani u djelu *Ed-Daifa* ocjenjuje ovaj hadis kao lažan.

[60] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (2/10440) pod brojem (1424) od Ebu Hurejre, koji kaže: "Bio sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad mu dođe neki čovjek i kaza mu da se oženio jednom ensarijkom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: 'Jesi li je vidio?' Čovjek odgovori: 'Ne.' 'Idi i pogledaj, jer među ensarijkama ima i onih koje ti se neće svidjeti.'"

"Utječem se Gospodaru Arša da bogobojaznosti nestane,
dodirivanje tijela samo će im nanijeti rane.'

Ovo pitanje i odgovor spominje i El-Haraiti od Ataa bin Ebu Rebbaha, a ono počinje riječima: 'Pitao sam Ataa, muftiju iz Meke...' Hakim u djelu *Menakibuš-Šafi* navodi da je Šafi spjevao sljedeće stihove:

'Govore mi: 'Ne gledaj, i to je pravi belaj,
svačije oko mora da gleda.

'Nije gledanje oka nikakva sramota
ako poslije toga srce bude čedno.'

El-Istibrazi u djelu Menakibuš-Šafi navodi da je neki čovjek upitao Seida bin el-Musejjeba:

'O ugledniče tabiina i časnika,
zbog ljubavi zaboravio sam suru Bekara.

Budi u svom odgovoru blag i suosjećajan
bit ćeš nagrađen od Allaha plemenitog.

Je li Allah zabranio poljubac u obraz djevojke
koja je poznata po svojoj ljepoti?'

Seid mu u stihovima odgovara:

'O ti koji pitaš o ljubavi koju kriješ,
tvoj lijek je sabur: on će dobro da ti donese.

'Nemoj žuditi za razvratom
i ne budi kao onaj koga bujica strasti ponese.

Boj se Allaha i čuvaj se srdžbe Njegove
i ne postupaj kao grešnici i razvratnici.

I ljubi obraz svoje voljene
svakog dana i noći deset puta.'

Ebul-Abbas el-Muberred u djelu El-Kamil navodi da je neki beduin spjevao sljedeće stihove:

'Pitao sam mladića iz Meke, učenog:
'Koliko je poljubaca u ramazanu dozvoljeno?'

:Mekelija mi odgovori:
'Supruzi sedam, a voljenoj osam."

Ebu Bekr el-Hatib u djelu Ruvatul-Malik navodi da je neko od njih spjevao sljedeće stihove:

'Pitao sam muftiju između :Meke i brda Saffa:
'Zadesilo te svako dobro, je li ljubav prema ženama grijeh,

i jesam li grešan ako poljubim
privlačnu djevojku usana slatkih?'

:Muftija mi odgovori očiju orošenih suzama,
koje su mu tekle niz obraze kvaseći ih:

':Kamo sreće da sam sinoć poljubio
onu u dolini :Mine dok su hadžije spavale.''

Hakim u djelu Menakibuš-Šafi kaže: 'Pričao mi je Ebul-Ala bin Kušijar el-Hari prenoseći od Sulejmana bin Ahfeša, od Muhammeda bin el-Džehma, koji je rekao: 'Bio sam sa Šafijem kad mu neki čovjek donese papirić na kojem je pisalo:

'Pitao sam muftiju između :Meke i brda Saffa:
'Zadesilo te svako dobro, je li ljubav prema ženama grijeh,

i jesam li grešan ako poljubim
privlačnu djevojku usana slatkih?'

Šafi mu na taj papirić napisa:

':Muftija mi odgovori očiju orošenih suzama,
koje su mu tekle niz obraz kvaseći ga:

':Kamo sreće da sam sinoć poljubio
onu u dolini :Mine dok su hadžije spavale.'''

Amr bin Sufjan, sin kćerke Džamia bin Murhije veli:

'Pitali smo :Malika i njegovog druga
Lejsa bin Sa'da o ljubljenju voljene:

:Je li dozvoljeno?', a oni rekoše: 'Tako nam Onoga :Koji svemir stvori,
:Allah nije zabranio ljubljenje voljene."

Ove stihove navodi autor djela Rustakul-ittifak, jedan od misrijskih pjesnika, koji ih je citirao Amru bin Sufjanu, a zatim se obratio Ibn Ujejni sljedećim stihovima:

"Pitao sam Sufjana el-Hilalija jednom:
Je li zabranjeno grliti voljenu osobu za kojom čeznemo,

Koju, nakon što smo daleko bili, sretnemo?"
pa je odgovorio: "Ne, tako mi Stvoritelja Jedinog."

Aliji bin Zejdu bin Džud'anu obratio se sljedećim stihovima:

"Pitali smo Bin Džud'ana bin Amra:
'Je li zabranjeno ljubiti dragu u noći Kadra?',

pa nam Mekelija, poznat po učenosti, reče:
"Ne, tako mi Onoga Koji par i nepar stvori."

Pred Ibrahimom bin el-Mudebbirom spjevao je, a zatim ih poslao Ebu Bekru bin Ajjašu, jednom od prvaka učača Kur'ana, stihove:

"Pitao sam Bin Ajjaša, a bio je učitelj:
'Dobro te snašlo; je li grijeh voljenu grliti?',

a Ebu Bekr reče: "Nije ni ljubiti,
zar nam nije Objava zabranila da se inata kanimo."

Drugom je čovjeku spjevao, a zatim poslao Ahmedu bin Hanbelu sljedeće stihove (Neki smatraju da je ove stihove izrekao Ishak bin Muaz bin Zuhejr, pjesnik iz Misra):

"Pitao sam vođu ljudi Nedžla bin Hanbela:
Ima li grijeha u zagrljaju i poljupcu?',

a on reče: "Kada ljubavna bol nesnosna postane, onda si to dužan
jer si jednog od Allahovih robova zavolio."

Imamu Ebu Hanifi uputio je sljedeće stihove:

"Napisao sam jednog dana Nu'manu pismo
pitajući ga o ljubljenju voljene,

a on nam reče: "Nema grijeha u tome,
to je poželjno ako ljubiš deset ili četiri."

Neki je čovjek upitao Ebu Džafera et-Tahavija:

"Ebu Džafere, šta kažeš, jer
kad nam je šta nejasno, ti si nam oslonac,

zato ne odbaci moj govor i raduj se milosti Allahovoj
zbog odgovora o čemu te sada ja pitam:

'Je li ljubav sramota i treba li od nje bježati
i je li onaj ko kori zaljubljene neznalica,

i je li dozvoljeno ubiti ljubavlju opčaranog,
koga osobe koje voli odbacuju, a on čezne za njima,

pa gledaj kako ćeš da odgovoriš,
jer ja ću po tome, učenjače, da postupim."

Et-Tahavi odgovori mu:

"Donijet ću presudu u onome što me pitaš,
presudit ću među zaljubljenim i pravedan ću biti.

Voljeti nije nikakva sramota,
sramota je biti pametan, a ne voljeti.

Ko god kudi ljubav, pa znaj da je
on kod mene gori od svakog neznalice.

I nije dozvoljeno ubiti vjernika koji nikog ne ubi,
ubijen će biti onaj ko nevinog pogubi.

Ali ko umre od ljubavi
za njega nema odmazde niti se krvarina daje.

Ljubav prema onom ko te od sebe odgoni
nužna je, tako onaj ko je utopljen u ljubavi prosuđuje.

Ovo je moj odgovor koji smatram ispravnim
za ono o čemu ti, zanesenjače, upita.'

Dovoljan dokaz za ispravnost naše tvrdnje jeste to što čak i mu'tezile, koji su poznati po svojoj strogosti i preuveličavanju grijeha, koji smatraju da će veliki grešnici vječno boraviti u vatri zastupaju mišljenje da pogled nije zabranjen. Hafiz Ebul-Kasim bin

Asakir u djelu Et-Tarih navodi riječi nekih poznatih mu'tezilijskih učenjaka koji su rekli:

"Pitali smo Ebu Osmana, Amra i Vasila
o zagrljaju i poljupcu u obraz i vrat,

a oni rekoše: 'Tako nam Onoga Koji je pravedan,
dozvoljen je bez ikakvog grijeha, kani se onog koji želi mudrovati.'"

Ishak bin Šebib kaže:

"Pitali smo sve mu'tezilijske učenjake
o milovanju i poljupcu: da li grijeha ima.

Svi nam rekoše: 'Ljubiti suprugu nije grijeh,
a voljenu, pa poljubac njen je kao plijen.'"

Ebul-Hasen Ali bin Ibrahim bin Muhammed bin Sa'd el-Hajr u svojoj knjizi Šerhul-Kamil spjevao je sljedeće stihove:

"Kad nam je bilo dozvoljeno da se sastajemo,
grlili smo se kao što se prijatelji grle,

pa zar ružnim i grijehom smatraš
to da voljeni voljenu na grudi prisloni."

El-Hatib u djelu *Tarihul-Bagdad* kaže: "Pripovijedao nam je Ebul-Hasen Ali bin Ejjub bin el-Hasen Imla od Ebu Abdullaha el-Merzubanija, on od ibn Hajjuveja i ibn Šazana, koji su rekli: 'Pripovijedao nam je Ebu Abdullah Ibrahim bin Muhammed bin Arefe Niftavejh iz Kordove: 'Posjetio sam Muhammeda bin Davuda el-Asbahanija dok je bolovao od bolesti od koje je umro, te sam mu rekao: 'Kakva je tvoja bolest?' On reče: 'Ljubav koju poznaješ bila je uzrok ove moje bolesti.' Ja mu rekoh: 'Šta te je spriječilo da uživaš u toj svojoj ljubavi kada si bio u stanju da uživaš u njoj?' On mi reče: 'Uživanje se dijeli na dvije vrste: prva je pogled koji je dozvoljen, a druga je uživanje koje je zabranjeno. Dozvoljeni je pogled učinio od mene to što vidiš...''' a zatim je spomenuo svoju priču koju ćemo u cijelosti spomenuti u poglavlju koje govori o čednosti zaljubljenih. Ono što želimo uzeti kao dokaz iz ove priče jeste to što Muhammed bin Davud nije smatrao zabranjenim gledanje niti ljubav prema voljenoj grijehom. Ovog mišljenja je bio i Ebu Mu-

hammed bin Hazm, a ono se navodi u djelu *Tavkul-Hamama*. Oni koji zastupaju ovo mišljenje dalje kažu: "Protiv vas uzimamo kao dokaz i učenjaka koji vrijedi kao hiljadu drugih učenjaka, šejhul-islama Ibn Tejmijja, koji je jednom prilikom upitan: 'Šta cijenjeni i poštovani učenjaci kažu o čovjeku koji se zaljubio u ženu koja ga uporno odbija i tjera od sebe, a to njemu samo povećava ljubav prema njoj. Njegova ljubav nije plod grijeha i besramnosti niti ju je okaljao željom za bludom. Ta ga ljubav neminovno vodi u propast ukoliko ovo njegovo stanje potraje. Je li dozvoljeno da ga voljena otjera od sebe? Je li mu dužnost da bude uz svoju voljenu? Je li mu grijeh da joj se ne približava? Kako se dužno postupiti u ovoj situaciji? Koja prava imaju jedno nad drugim, a da ne izlaze iz okvira Šerijata?'

Šejhul-islam je u podužem odgovoru koji je napisao svojom rukom rekao, između ostalog, i sljedeće: 'Zaljubljenost ima tri stepena: početak, sredinu i vrhunac. Što se tiče početka, dužnost je zaljubljenom da prikrije tu svoju ljubav i da je ne otkriva drugim ljudima, i da uz to nastoji da sačuva svoju čednost u granicama svojih mogućnosti. Ako mu se ljubav poveća i dostigne srednji stepen, onda nema smetnje da javno obznani svoju ljubav prema njoj i da jadajući se nekom svom prijatelju umanji svoju muku i olakša samom sebi, ali da ne saznaju svi ljudi za to. Ako mu se ljubav još više poveća i izađe iz granica njegovih mogućnosti i potpuno prevlada njime, onda je to već stepen ludila i onih koji su izgubili pamet. Zaljubljeni se dijele na dvije vrste: oni koji s vremena na vrijeme upućuju pogled prema voljenoj osobi i s tim su se zadovoljili tako da umru u tom stanju, a da nikom nisu otkrili svoju tajnu tako da čak ni voljena osoba ne zna za njegovu ljubav. Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da je rekao: 'Ko se zaljubi, ali i pored toga ostane čedan i prikrije svoju ljubav pa umre zbog toga on je šehid.'[61] Druga

[61] Bilježi ga El-Hatib u djelu *Tarihu Bagdad* (5/156, 262, 6/50-51, 13/184) od Suvejda bin Seida el-Hadesanija, koji prenosi od Alija bin Mushira, ovaj od Ebu Jahje el-Kattate, on od Mudžahida, a ovaj od Ibn Abbasa. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Suvejd bin Seid el-Hadesani, o kome učenjaci hadiske nauke kažu sljedeće: Ibn Hibban kaže: "Vjerodostojnim prenosiocima podmetao je zbunjujuća predanja. Od Mushira, znači od Ebu Jahje el-Kattate, ovaj od Mudžahida i Ibn Abbasa prenio je sljedeći hadis: "Ko se zaljubi, ali i pored toga ostane čedan i prikrije svoju ljubav, pa umre zbog toga on

su vrsta oni koji dozvoljavaju onom čija je ljubav dostigla taj stepen, tako da se boji za svoj život, da s vremena na vrijeme poljubi voljenu osobu. Svoje mišljenje opravdavaju time što će sustezanje od poljupca prouzrokovati njegovu propast, tj. smrt. Poljubac je mali grijeh u odnosu na grijeh samoubojstva. Kada čovjek oboli od dvije bolesti, prvo liječi onu bolest koja je pogubnija za njegovo zdravlje, a nema veće opasnosti po njega od samoubojstva. Oni čak obavezuju onog ko je dostigao ovaj stepen ljubavi da svoju ljubav liječi poljupcima jer sustezanje od poljupca može prouzrokovati njegovu smrt. Ovu svoju tvrdnju dokazuju riječima Uzvišenog Allaha: '***Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto.***' (En-Nisa, 31) i riječima Uzvišenog: '***One koji se klone velikih grijehova i naročito razvrata, a one bezazlene On će oprostiti...***' (En-Nedžm, 32) i hadisom u kojem stoji da je neki čovjek rekao: 'Allahov Poslaniče, sreo sam neku ženu s kojom sam uradio sve osim spolnog općenja.' Allahov Poslanik, s.s.v.s., upita ga: 'Jesi li klanjao zajedno s nama?' Čovjek odgovori: 'Da.' Allahov

---

je šehid." Ibn Hibban dalje veli: "Treba se kloniti onoga (i njegovih predanja) ko bude prenosio ovakva i slična predanja od Ebu Mushira." Jahja bin Muin o njemu veli: "Da imam konja i koplje, borio bih se protiv njega." Ove je riječi izgovorio kada je Suvejd prenio ovaj hadis. Ove Ibn Meinove riječi prenosi i El-Hakim. Šejh Albani u djelu *Ed-Daifa* pod brojem (409) navodi još jednu manjkavost u lancu prenosilaca ovog hadisa, a to je nepouzdanost Ebu Jahje el-Kattate, o kojem hafiz Ibn Hadžer kaže: "Nepouzdan je u hadisu." Ibn Mulkin u djelu *El-Hulasa* kaže: "Nepouzdanim ga ocjenjuje skupina učenjaka hadiske nauke. Ibn Adijj, Hakim, Bejheki, Ibn Tahir i mnogi drugi kažu: "Ovo je jedan od hadisa koji se ne prihvaćaju od Suvejda bin Seida." El-Dževzi kaže: "Ocjena hadisa vraća se na njega jer se hadis ne prihvaća zbog toga što ga on prenosi." Hakim ovaj hadis prenosi putem više lanaca prenosilaca. Nijedno predanje nije vjerodostojno, a predanje od Suvejda najjače je od svih tih predanja. Ibn Hadžer prenosi mišljenje nekih učenjaka koji predanja od Suvejda smatraju najjačim." Ibn Kajjim veli: "Ovaj je hadis apokrifan te ga nije dozvoljeno pripisivati Allahovom Poslaniku, s.a.v.s." Međutim, Ez-Zerkeši brani vjerodostojnost ovog hadisa pa kaže: "Ibn Mein ocjenjuje ovo predanje od Suvejda kao nevjerodostojno, ali nije Suvejd jedini koji prenosi ovaj hadis. Prenosi ga i Zubejr bin Bekkar, koji kaže: 'Pripovijedao mi je Abdul-Melik bin Abdul-Aziz el-Madžišun od Abdul-Aziza bin Ebi Hazima, on od Ibn Ebi Nedžiha, ovaj od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izrekao ovaj hadis i ovaj lanac prenosilaca ocjenjuje kao vjerodostojan.'" Ovaj hadis bilježi i Ibn Hazm i njegove prenosioce ocjenjuje kao pouzdane. Šejh Albani kaže: "Ono što o ovom hadisu možemo ukratko reći jeste to da mu je lanac prenosilaca slab, a tekst izmišljen, kao što to navodi i Ibn Kajjim."

Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Allah, dž.š., ti je onda oprostio.' Nakon toga je Allah, dž.š., objavio sljedeći ajet:

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾

"I obavljaj molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele.' (Hud, 114).[62]

Ibn Tejmijja zatim reče: 'Ako je onaj ko pita od onih koji svoju ljubav ne kaljaju zinalukom niti pronevjerom, pažljivo ćemo razmotriti njegovu situaciju. Ako bude od prve skupine, gledanje voljenog bit će mu dovoljno da zadovolji svoju potrebu ukoliko je iskren u svojoj ljubavi. A ako bude od druge skupine, onda nema smetnje da svoju ljubav izjavi voljenoj osobi ne bi li bila pažljiva i milostiva prema njemu. Ako bude od treće skupine, dozvoljeno mu je sve što smo dosad spomenuli, znači i pogled i jadanje voljenoj osobi, pod uvjetom da to ne pređe granicu i preraste u razvrat i nemoral, i da tako počini velike grijehe i tako zasluži jednu od šerijatskih kazni. Ako tako postupi, neće imati nikakvog opravdanja i zaslužit će kaznu na onom svijetu.'" Ova skupina dalje kaže: "Sku-

[62] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (1/196) pod brojem (503, 441) i Muslim u *Sahihu* (4/2115) pod brojem (2115) od Sulejmana et-Tejmija, a on od Ebu Osmana, ovaj od Ibn Mesuda, koji prenosi da je neki čovjek poljubio ženu koja mu nije bila dozvoljena te je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestio ga o tome, pa je Allah, dž.š., objavio: "I obavljaj molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele." Čovjek upita: "Allahov Poslaniče, je li to samo meni?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ne, nego svim mojim sljedbenicima." Bilježe ga i Ahmed u *Musnedu* (1/385), Ibn Huzejma u *Sahihu* (1/161) pod brojem (312), Tirmizi u *Sunenu* (5/289) pod brojem (3112), Ebu Davud u *Sunenu* (4/160) pod brojem (4468), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (1/144) pod brojem (326), Ibn Madža u *Sunenu* (1/447) pod brojevima (1398, 4254), Ibn Hibban u *Sahihu* (5/18) pod brojevima 1728, 1729, 1730) i drugi od Ibn Mesuda sa sličnim značenjima hadisa. U Ibn Hibanovoj zbirci hadisa zabilježen je u sljedećem obliku: "Čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, u jednoj bašči sreo sam ženu, zagrlio sam je i poljubio i uradio sam s njom sve osim spolnog odnosa.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., na to ništa ne odgovori, sve dok Allah, dž.š., ne objavi: 'I obavljaj molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnu ga nakon toga i prouči mu ovaj ajet, a Omer, r.a., upita: 'Allahov Poslaniče, je li se ovaj ajet odnosi samo na njega?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: 'Ne, nego se odnosi na sve vjernike.'" Hadis koji smo citirali u ovom poglavlju prenosi Ibn Muaz, r.a.

pina islamskih pravnika iz prijašnjih i kasnijih generacija dozvolila je čovjeku koji se boji za sebe da ne bi počinio blud samozadovoljavanje (onaniju). Isto tako, jedna skupina islamskih pravnika dozvoljava čovjeku kod koga je strast i pohota dostigla stepen koji on ne može kontrolirati da u danima ramazanskog posta opći sa svojom ženom."

Na osnovu ovog, oni postavljaju sljedeće pitanje: "Ako njegova strast dostigne ovaj stepen, a ima dvije žene: jednu koja posti i drugu kod koje je u toku menstrualni ciklus, s kojom će imati odnos?" Nema sumnje da su pogled, zagrljaj i poljubac, ukoliko će zadovoljiti njegovu strast, bolji od samozadovoljavanja (onanije) i spolnog općenja u danima ramazanskog posta. Neki učenjaci dozvoljavaju ženi koja se za sebe boji od bluda da u svoj spolni organ stavi neki predmet i da na taj način zadovolji svoju strast i sačuva se od bluda. Nema sumnje da naša vjera naređuje svojim sljedbenicima da biraju manje zlo ukoliko će ih to sačuvati od većeg zla i ostavljanje onog što je manje vrijedno, nastojeći postići ono što je bolje i vrednije. Kako se može mjeriti zlo pogleda, poljupca i zagrljaja sa štetom i posljedicama bolesti ludila ili samoubojstva?

Ovo su dokazi koje navodi ova skupina, a mi ćemo uz Allahovu, dž.š., pomoć u sljedećem poglavlju ukazati na dokaze koji im idu u prilog i na dokaze koji se mogu upotrijebiti protiv njih.

DEVETO POGLAVLJE

Odgovor na dokaze kojima se služi ova skupina, o dokazima koji idu njima u prilog i koji su protiv njih

Dokazi koje ova skupina navodi dijele se na tri vrste:

prva: dokazi za koje se može reći da su sami po sebi ispravni, ali da oni u njima nemaju nikakvu potporu za svoje tvrdnje;

druga: neistiniti dokazi koji su plod izmišljotina i potvore grešnika i razvratnika na učenjake kojima se pripisuju, kao što ćemo to kasnije pojasniti;

treća: općeniti dokazi u kojima ima prostora za razilaženje među učenjacima.

Što se tiče njihovog dokazivanja riječima Uzvišenog: "***I zašto oni ne pogledaju u carstvo nebesa i Zemlje i u sve što je Allah stvorio...***" (El-E'raf, 185) isto tako neko može uzeti ajet: "***Zato obraduj robove Moje, koji slušaju govor i slijede ono najljepše u njemu...***" (Ez-Zumer, 17-18) kao dokaz da je dozvoljeno slušati šejtanski govor i razvratne pjesme. Oni kažu: "Govor je u ovom ajetu općenit, te su ga stoga upotrijebili kao dokaz za ono za što on ne može biti dokaz. Ono što im Allah, dž.š., naređuje u ovom ajetu jeste slušanje Objave, koju je objavio Svome Poslaniku, s.a.v.s., tj. slušanje Kur'ana o

kojem Uzvišeni u jednom ajetu veli: '*Zašto oni ne razmisle o ovom govoru...?*' (El-Mu'minun, 68.) i u ajetu: '*A Mi im objavljujemo sve riječ po riječ, da bi razmislili.*' (El-Kasas, 51). Ovo je govor koji im naređuje da slijede ono što je najljepše u njemu, kao što kaže Uzvišeni: '*I slijedite ono najljepše, ono što vam Gospodar vaš objavljuje...*' (Ez-Zumer, 55). Pogled koji nam je Allah, dž.š., naredio u ajetu kojim oni dokazuju svoju tvrdnju, jeste pogled koji prouzrokuje razmišljanje o Allahu, dž.š., vodi spoznavanju Njega, vjerovanju i ljubavi prema Njemu te utvrđivanju istinitosti riječi poslanika, a.s., i svega o čemu su nas oni obavijestili: o Allahovim imenima i svojstvima, o Njegovima djelima, kazni, nagradi itd. To nije pogled koji rezultira vezanost onoga koji gleda za ljepotu izgleda dotične žene s kojom mu je zabranjeno naslađivanje bilo gledanjem bilo dodirom.

Ovo je pogled koji je Allah, dž.š., naredio da se obara, iako je Kur'an objavljivan preko Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ashabima koji nisu bili izloženi različitim duševnim bolestima, koji su imali najčasnije duše i najčišća srca. U nekim slučajevima naređeno je da se pogled obara pred onim što je u osnovi dozvoljeno ukoliko postoji bojazan da može prouzrokovati smutnju. Kako je tek s gledanjem u ono što ni u kom slučaju ne može biti dozvoljeno? Zatim ćemo reći ovoj skupini: "Pogled koji je Allah, dž.š., naredio u ovom ajetu jeste pogled zbog kojeg će onaj koji gleda biti nagrađen kod Allaha, dž.š. To je pogled koji je rezultat izvršavanja Njegovih naredbi, a koji vodi spoznaji i ljubavi Uzvišenog Gospodara, a ne pogled koji je šejtansko nagovaranje."

To što se služe ovim argumentum liči na dokazivanje nekih otpadnika od vjere koji sebe nazivaju učenjacima, a koji ajetom: "*I koji svoja stidna mjesta čuvaju, osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovom, oni, doista prijekor ne zaslužuju*". (El-Mu'minun, 6; El-Mearidž, 30) dokazuju dozvoljenost bluda i razvrata s robovima koji su u posjedu nekog čovjeka. Onaj ko ovo smatra nevjernik je čija je krv dozvoljena, nakon što mu se predoče jasni dokazi i ponudi pokajanje. Ova se skupina skriva iza svojih strasti i drugima se prikazuje kao da gleda u dokaze. Neki su otišli čak dotle da taj pogled smatraju ibadetom, jer po njima oni gledaju u ljepotu koju

je Allah, dž.š., stvorio. Uvjereni su, poput kršćana, da se ljepota Allaha, dž.š., javlja u ljepoti tih žena koje gledaju i gledanje u njihovu ljepotu smatraju sredstvom pomoću kojeg stižu do Allaha, dž.š., i ovo se često dešava onima koji za sebe tvrde da su dostigli stepene spoznaje i morala.

Šejh Ebul-Abbas Ahmed ibn Tejmijja, Allah mu se smilovao, kaže: "Nevjerstvo ovih gore je od nevjerstva Lutovog, a.s., naroda i nevjerstva idolopoklonika, jer oni nisu rekli: 'Allah, dž.š., otkriva se u ljepoti tih žena. Najgore što su idolopoklonici rekli jeste: '*Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili*' (Ez-Zumer, 3), dok su ovi rekli: 'Obožavamo ih jer se ljepota Allaha, dž.š., krije u njihovoj ljepoti. Šejh Ibn Tejmijja pričao mi je da je pored jednog od ovih prošao mladić lijepog lica, dok ga je ovaj uporno gledao. Jedan od onih koji su bili u njegovom društvu ukori ga zbog toga, a on reče: 'Ja u njemu vidim svojstva Onoga Koga obožavam, i ljepota ovog mladića samo je jedna od Njegovih ljepota.' Njegov subesjednik reče mu: 'Je li to smatraš i kad bi s njim učinio homoseksualni čin?' Ovaj odgovori: 'Da, i kad bih to učinio.'" Ibn Tejmijja je zatim rekao: "Allah, dž.š., prokleo je narod koji obožava ono s čim spolno opći."

Jedan od njihovih vođa i učenjaka, El-Afif et-Tilmisani[63] upitan je: "Ako je sve što postoji jedna cjelina, kakva je onda razlika između sestre, kćerke i ostalih žena, te su ove ostale dozvoljene, a ove zabranjene?" On odgovori: "Sve one su kod nas na istom stepenu, međutim, ovi nisu u stanju da shvate pravu suštinu stvari pa kažu: 'Ove su nam (tj. kćerke i sestre) haram', a mi im kažemo: 'Vama i jesu haram.'" Među ovim otpadnicima ima onih koji dozvoljavaju gledanje samo u neke slike i prizore i oni su poput kršćana, čak su isti kao i oni. Oni smatraju da je gledanje u ono što je vjerom zabranjeno ustvari ibadet. Sve ovo što oni navode riječi su lažaca

---

[63] Puno ime mu je Sulejman bin Ali bin Abdullah bin Ali el-Abidi et-Tilmisani, poznati pjesnik i poznavalac različitih naučnih disciplina, gramatike arapskog jezika, književnosti, islamskog prava, metodologije islamskog prava. U ovim oblastima napisao je brojna djela. Međutim, imao je neke stavove koji su se uveliko kosili sa stavovima islama, kao što je vjerovanje u to da se Allah, dž.š., inkarnirao u tijelima Svojih stvorenja, vjerovao je u jedinstvo bitka i imao je mnoga druga otpadnička i nevjernička uvjerenja. Ovo su riječi Ibn Kesira koje navodi o njemu u svom djelu *El Bidaja ven-nihaja* (13/385).

i pokvarenjaka, otpadnika od islama, a naš Poslanik, s.a.v.s., čist je od svega toga. Ibn Tejmijja je jednom prilikom upitan o onom ko kaže: "Gledanje je u lijepo lice ibadet, i o tome se prenosi predanje od Poslanika, s.a.v.s. Da li je ovaj govor tačan ili ne?" Šejh je odgovorio sljedećim riječima: "Ovo je čista laž. Onaj ko tvrdi da takve riječi prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili nešto slično tome, laže na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nešto slično ovome ne prenosi niko od učenjaka hadisa bilo vjerodostojnim lancem prenosilaca bilo slabim lancem prenosilaca. Ove su riječi izmišljene i kose se s konsenzusom islamskih učenjaka. Niko od njih nije tvrdio da je gledanje u ženu strankinju i golobradog mladića ibadet. Ko bude imao takvo mišljenje, od njega se traži da se pokaje, a ako se ne pokaje, ubija se. Pogled može biti zabranjen, može biti pokuđen, a može biti i dozvoljen, a Allah najbolje zna."

Što se tiče drugog hadisa: "Tražite hajr u onima koje su lijepe", iako se prenosi putem lanca prenosilaca, i on je neistinit, i nije potvrđeno da su to riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a da je i potvrđeno, oni opet ne bi imali u njemu dokaz za svoje tvrdnje jer se u hadisu naređuje da se traži hajr od njih a ne zinaluk i ono što je Allah, dž.š., zabranio. Lijepo lice može biti indikacija da njegov posjednik radi ono što je lijepo, i što je hajr, jer je moral jedne osobe najčešće usko povezan s izrazom lica osobe koja je moralna ili nemoralna. Što se tiče naredbe Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zaručniku da ode i pogleda svoju izbranicu, to je pogled kojem je opravdan razlog i cilj, i prema mišljenju većine učenjaka, on nije obavezan, nego je samo dozvoljen. Jedino ga neke "zahirije"[64] smatraju obaveznim. Taj je pogled dozvoljen jer u sebi nosi neke koristi kao što su: da čovjek vidi da li mu se izabranica sviđa i da se ne oženi ženom koja mu je antipatična, pa da se kasnije kaje i izbjegava boravak s njom. Postoji više vrsta dozvoljenog pogleda u koje spada i ovaj pogled, suprotno pogledu u ono što je vjerom zabranjeno.

Ono što Sem'ani navodi jeste da su riječi imama Šafija ustvari potvora i laž, jer onaj koji je pitao ne navodi riječi Šafija. On stiho-

[64] Pripadnici šerijatske pravne škole koji sva mišljenja temelje na vanjskom (zahiru) značenju teksta. (op. prev.)

ve prenosi u sljedećem obliku:

"Pitao sam mekanskog muftiju: 'Ima li grijeha
ako se posjeti i gleda ona za kojom srce čezne.'

On reče: "Utječem se Gospodaru Arša da bogobojaznosti ne nestane,
dodirivanje tijela samo će im nanijeti rane."'

Ovaj koji je pitao spomenuo je i pitanje i odgovor, i uz to je nepoznat, tj. ne znamo je li pouzdan kao prenosilac ili ne? Povrh toga, odgovor koji je on spomenuo opet ne ide njima u prilog ni s jedne strane, čak je dokaz protiv njih jer Šafi u ovim stihovima zabranjuje da se dodirivanjem tijela koja su zabranjena uništava bogobojaznost, kao npr. da je rekao: "Neka se tijela ne dodiruju kako njihovo dodirivanje ne bi bilo uzrokom prestanka bogobojaznosti." Drugo čime ćemo im odgovoriti jeste to da prilikom dodirivanja tijela koje je vjerom dozvoljeno, bogobojaznost se ne umanjuje ukoliko se radi o dozvoljenoj ljubavi, kao što je ljubav prema ženi ili ropkinji."

Ono što navode od Seida bin Musejjeba, Allah mu se smilovao, on im je sam uputio kritike i odgovor. Kada je jednom prilikom pored njega prošao Murhaja, taj što ga je pitao, a pripadao je plemenu Benu Kilab, Seid je o njemu rekao: "Ovo je najveći lažljivac među Arapima." Neko ga upita: "Kako to Ebu Muhammede?" Seid reče: "Zar nije on taj koji je rekao:

'Pitao sam medinskog muftiju Seida bin Musejjeba:
'Je li grijeh djevojku usana krasnih voljeti.'

Seid bin Musejjeb reče:
'Nećeš biti pitan za ono čemu ne možeš odoljeti."

Tako mi Allaha, dž.š., slagao je, niti me je šta pitao niti sam mu šta odgovorio." Ako je bio ovo Seidov odgovor na ovakvo pitanje, kako bi tek odgovorio onome koji ga je upitao da li mu je dozvoljeno da ljubi voljenu koja mu nije nikakav rod u noći i danu po deset puta. Neka Allah, dž.š., uništi spletke razvratnika i lažaca koji lažu na učenjake, a posebno na jednog od najboljih među njima Seida bin Musejjeba. Svi oni koji o njemu govore nešto slično veliki su grešnici i lašci koji svoj grijeh i nemoral žele opravdati

tako što su lagali na najveće učenjake svoga doba. Isto tako je i razvratnik Ebu Nuvas slagao na Ishaka bin Jusufa el-Ezreka. Abdullah bin Muhammed bin Aiše pripovijeda: "Posjetio sam jednom prilikom Ishaka bin Jusufa el-Ezreka i on, kad me ugleda, zaplaka. Ja ga upitah: 'Šta te je rasplakalo?' On reče: 'Ebu Nuvas.' Ja ga upitah: 'A šta je s njim?' On naredi sluškinji da mu donese neki komad papira na kojem je pisalo:

'O ti koja opčaravaš nesretnike i one sretne,
i ubijaš me zakazujući mi sastanke.

Obećaš da ćeš doći, a zatim iznevjeriš,
teško onom ko obećanja ne ispunjava.

Pripovijedao mi je El-Ezrek, muhaddis[65],
od Šemra i Avfa i Ibn Mesuda,

da obećanja krši samo nevjernik ili nevjernica
koji će u ognju užarenom okovani biti.'

Tako mi Allaha, dž.š., slagao je i na mene i na tabiine i na ashabe." Da je ono što pripisuju Seidu preneseno vjerodostojno od njega, opet bi to bilo dokazom protiv njih, jer mu je Seid naredio da se strpi, da bude svjestan da ga Allah, dž.š., stalno vidi, da se boji Njegove kazne i da postupa suprotno razvratnicima, a zatim mu je rekao da može ljubiti lice svoje voljene deset puta na dan. I da je to rekao Seid, sigurno bi mislio na onu koju mu je dozvoljeno ljubiti, kao što je zakonita žena ili ropkinja, te mu je naredio da ljubi nju, a ne onu koja mu nije dozvoljena. O našim čestitim učenjacima govore samo oni koji su ili totalne neznalice ili oni čija je vjera sumnjiva i pitanje je da li su uopće muslimani.

Za ono što El-Muberred spominje, a to je da je neki beduin pitao mekanskog muftiju o poljupcu u ramazanu, te da je ovaj odgovorio: "...ženi sedam, a voljenoj osam", mi u ovom slučaju ne znamo ni ko je pitalac ni ko je muftija, pa da bismo mogli primati predanja od njih. Da se zna ime onog ko je pitao i ime muftije, pod izraom voljena mislilo bi se na lijepu ropkinju a nju je dozvoljeno poljubiti osam ili više puta. Nemoguće je da neki od islamskih uče-

[65] Učenjak u hadisu. (op. prev.)

njaka i autoriteta dozvoljava ljubljenje žene strankinje osam puta u ramazanu ili mimo ramazana. Isti je slučaj i sa predanjem koje bilježi El-Hatib u djelu *Ruvatul-Malik*. Ne smijemo vjerovati da je neki učenjak želio da ljubi ženu koja mu nije dozvoljena u dolini Mine, jer ljubljenje zakonite žene u ovom slučaju, a prema mišljenju određenog broja učenjaka, poništava hadž.

Predanje koje navodi Hakim u djelu *Menakibuš-Šafii*, Allah mu se smilovao, jeste slabo jer su svi prenosioci između Hakima i Er-Rebia nepouzdani, tako da je očito da je čista laž da je Šafi tom nekom ko ga je navodno pitao odgovarao sa suzama u očima. U priči pitalac prenosi riječi muftije, ko onda prenosi priču od Šafija? Bolje bi vam bilo da se kanite tih potvora i laži!

Što se tiče predanja koje navodite od Amra bin Sufjana, sina Džamijeve kćerke, mi vas pitamo: "Ko je taj ko je postavio pitanje Amru bin Sufjanu? I ko je ustvari Amr bin Sufjan, sin kćerke Džamija bin Murhaje?" Spominjanje njegovog imena poput je onog što se spominje u poznatim stihovima:

"Pitali smo sve živo o čovjeku zvanom Sumala,
a oni nas upitaše:'Kako se zapravo zove taj Sumala?'

Ja im rekoh: 'Muhammed, sin Jezida',
a oni rekoše: 'Sada su šanse da ga se sjetimo još manje.'"

Pitamo vas: "Je li dozvoljeno ikom da povjeruje da su Malik i Lejs bin Sa'd kazali da je dozvoljeno poljubiti u obraz voljenu koja nije zakonita žena. Allah, dž.š., nije zabranio ljubljenje voljene osobe koja je vjerom dozvoljena niti je zabranio da čovjek ljubi u obraz svoga sina ili kćerku, kao što je Ebu Bekr, r.a., ljubio u obraz svoju kćerku Aišu, r.a. Neki je beduin vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako ljubi sinčiće svoje kćerke Fatime, r.a., pa ga upita: '*Zar vi ljubite svoju djecu? Ja imam deset sinova, i nikada ih do sada nisam poljubio.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Šta ću ti ja kad ti je Allah, dž.š., odstranio milost iz srca!*'"[66]

Što se tiče autora knjige *Rustakul-ittifak*, jednog od misrijskih

[66] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2235) pod brojem (565) i Muslim u *Sahihu* (4/1808) pod brojem (2318).

pjesnika, tako mi Allaha, dž.š., ako se raširi među ljudima, mnoge će njen sadržaj odvesti na stranputicu. On je poznati razvratnik i grešnik koga zovu Ebur-Reka'mek. Međutim, mi vjerujemo da ju je on napisao, jer i ne priliči nekom drugom do njemu da takvo što napiše.

Što se tiče predanja od Ibrahima bin el-Mudebbira koje prenosi od Ebu Bekra bin Ajjaša, to je ono što nikako ne možemo vjerovati.

Ono što navode od Ahmeda bin Hanbela, Allah mu se smilovao, pa tako mi Onog osim Koga drugog boga nema, to je jedna od najpodlijih laži na njega. Da je ovaj lažac i pokvarenjak slagao na nekog drugog, možda bi mu neko i povjerovao, ali zbog svoje glupavosti i neznanja slagao je na Ahmeda bin Hanbela. To je isto kao da je slagao na njega da vjeruje da je Kur'an stvoren, ili da je Alija bolji od Ebu Bekra, ili da je dao prednost svom mišljenju nad hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili tome slično. Isti je slučaj i s onim što pripisuju Ebu Hanifi, Allah mu se smilovao. Da je to i rekao Ebu Hanifa, ne bi imali u tome dokaza, jer je on rekao: "Nema grijeha u tome ako ljubiš deset ili četiri", a nije rekao: "... da ljubiš ženu koja ti je zabranjena." I mi kažemo isto što je rekao Ebu Hanifa – ukoliko je voljena vjerom dozvoljena.

Kad je riječ o onome što navode od Tahavija, čisto sumnjamo u vjerodostojnost tog predanja, a ako je i vjerodostojno, on je mislio na poljubac koji je u osnovi dozvoljen. Ponekad čovjek biva iskušan time da ga njegova žena ili ropkinja odbacuju ili izbjegavaju, te on pita učenjake vjere i učenjake medicine za lijek tom belaju, pa mu oni shodno svom znanju i daju odgovore. Mugis, muž Berire, žalio se na Beriru koja ga je napustila, pa se Allahov Poslanik, s.a.v.s., zauzeo za njega da mu se vrati ali ona to nije učinila.[67] Drugi čovjek žalio se Allahovom Poslaniku, da njegova žena ne brani

[67] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (5/2023) pod brojem (4979) od Ibn Abbasa, r.a., a tu stoji da je Beririn muž bio prije rob, a zvao se Mugis. "Kao da ga sada gledam kako ide za njom i plaće dok mu suze teku niz obraze, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Abbase, nemoj se čuditi ljubavi koju osjeća Mugis prema Beriri i nemoj se čuditi njenoj mržnji prema njemu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: 'Kad bi mu se vratila.' Ona reče: 'Allahov Poslaniče, je li mi to naređuješ?' On odgovori: 'Samo se zauzimam za njega.' Ona reče: 'Nemam nikakve potrebe za njim.'"

drugim muškarcima da je dodiruju, pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "*Razvedi se s njom.*" *Čovjek reče: "Bojim se da ne upropastim svoju dušu zbog ljubavi koju osjećam prema njoj." Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Onda se naslađuj njom.*"[68] (Ovaj hadis bilježe Ahmed i Nesai). Neki učenjaci, komentirajući ovaj hadis, kažu: "Poslanik, s.a.v.s., htio je u ovom hadisu da izbjegne veće zlo. Kada mu se čovjek požalio da mu se žena ne brani od dodira drugih muškaraca, savjetovao ga je da se razvede s njom. Ali, kada ga je obavijestio o svojoj velikoj ljubavi prema toj ženi, te da se boji za sebe ako se s njom razvede te da će, možda, upasti u grijeh, Poslanik, s.a.v.s., naredio mu je da je zadrži i tako sačuva svoje srce, i na taj način izbjegne veće od dva zla.

Ebu Ubejda pak odgovara na sljedeći način: "Ona nije odbijala ruku koja je od nje nešto tražila: poklon, sadaku i sl., pa bi kad god bi od nje neko nešto zatražio udjeljivala mu." Na ovo obja-

---

[68] Bilježe ga Šafi u *Musnedu* (1/289), Abdurrezak u *El-Musannefu* (7/98), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (3/270) i u djelu *El-Mudžteba* (6/67) preko Abdullaha bin Ubejda bin Umejra, koji prenosi ovaj hadis kao izreku nekog od ashaba. Nesai ovaj hadis bilježi od Ibn Abbasa u djelu *Sunenu kubra* (3/270) pod brojem (5340) i u djelu *Mudžteba* (6/67), Ibn Ebu Šejbe u *Musannefu* (3/490) pod brojem (16439), Er-Ramehrmezi u djelu *El-Muhaddisul-fasil* (1/240), Hatib u *Džamiu*, Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/154) od spomenutog predanja od Abdullaha preko Ibn Abbassa. Učenjaci se razilaze o tome da li je ovaj hadis izreka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili nekog od ashaba. Nesai kaže: "Smatram da je ispravnije reći da je ovo izreka jednog od ashaba." U djelu *El-Mevsul* kaže: "Ovo predanje nije vjerodostojno", ali ga bilježi u svom kapitalnom djelu *Sunenu kubra* (3/369) i u djelu *El-Mudžteba* (6/196). Bilježi ga i Ebu Davud u *Sunenu* (2/220), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/154) preko Ikrime od Ibn Abbasa. Smatram da je ovaj lanac prenosilaca ispravan, a takvim ga ocjenjuje i imam Nevevi. Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Telhisul-habir* (3/225) kaže: "Ibn el-Dževzi prenosi da je imam Ahmed bin Hanbel rekao: 'Ne prenosi se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o ovoj temi nijedan vjerodostojan hadis i on nema nikakve osnove." Ovo je mišljenje prihvatio El-Dževzi pa je naveo ovaj hadis u djelu *El-Mevduat* (apokrifni hadisi) (2/272), iako ga je naveo s vjerodostojnim lancem prenosilaca i iako hadis ima još puteva kojima je prenesen. Ibn Ebu Hatim u djelu *Ilel* (1/433) kaže: "Pitao sam svog oca o hadisu koji prenosi Mu'kal od Ebu Zubejra, a on od Džabira, pa mi je rekao: 'Pripovijedao mi je Muhammed bin Kesir od Ma'mera, ovaj od Abdul-Kerima, on od Ebu Zubejra, ovaj od štićenika plemena Benu Hašim koji je rekao: 'Došao je neki čovjek...', pa je citirao ovaj hadis.''' Prenosi ga i Sevri, koji ovog štićenika imenuje kao Hišama, štićenika plemena Benu Hašim. Istim putem bilježi ga i Ibn Kani u djelu *Mu'džmus-sahaba* (3/195). Bilježi ga i Taberani u djelu *El-Evsat* (5/73) pod brojem (4707), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/155) drugim lancem prenosilaca od Ubejdullaha bin Amra, a on od Abdul-Kerima bin Malika, a ovaj od Ebu Zubejra, te on od Džabira, r.a.

šnjenje odgovoreno je tako da se za ruku onoga ko traži imetak ne kaže: ruka koja dodiruje (jedun lamisun), nego se kaže: jedun multemisun (ruka koja se dodiruje sa drugom rukom). Jedna skupina učenjaka pak smatra da sitnije greške i propusti u braku, poput greške ove žene, ne kvare brak. Nesai o ovom hadisu veli: "Ovo je nevjerodostojan hadis." Smatram da ovaj hadis ima još jedno tumačenje, mimo ovih tumačenja, a to je da se ovaj čovjek nije jadao da mu žena čini zinaluk sa svima koji to od nje zatraže. Da se na to pojadio, Poslanik, s.a.v.s., ne bi mu dozvolio da živi s bludnicom bez ljubomore. On mu se pojadio da se ona ne susteže od toga da se poigrava s drugim muškarcima koji je dodiruju, ili je otkrivala dio svoga tijela njima da ga vide, jer ima žena koje zavodnički pričaju s drugim muškarcima i poigravaju se s njima iako su udate. Ali ukoliko bi se od nje zatražio zinaluk, ona bi ostala čedna i ne bi to prihvatila kao što je i bio običaj žena iz predislamskog doba koje to nisu smatrale sramotom nego su, dok su živjele u dobu prije dolaska islama, smatrale da mužu pripada donji dio tijela, a ljubavniku gornji dio tijela:

"Ljubavniku pripada ono što njen veo skriva,
a mužu ono što suknja pokriva."

Ono što želimo reći jeste to da su se pošteni i čedni sastajali sa svojom voljenom samo u slučaju ako im je to bilo vjerom dozvoljeno, a o čemu ćemo opširnije govoriti u poglavlju koje govori o tome šta je sve dozvoljeno prilikom susreta s voljenom osobom.

Ono što spominju od mišljenja mu'tezilijskih učenjaka, kao što je mišljenje Ebu Osmana, koji se spominje u stihovima, njegovo ime je Amr bin Ubejd, i Vasila, čije je ime Vasil bin Ata, a to su dvojica vođa mu'tezilija, i da su izrekli tu fetvu, to bi bila fetva dvojice pokuđenih novatora u vjeri koje osuđuju i prijašnji i potonji sunijski učenjaci. Kako ćemo prihvatiti ovo predanje od nepoznatog mu'tezilije koji je slagao na učenjake koje mu'tezilije cijene i poštuju kako bi proširio svoju laž?

Što se tiče priče o Muhammedu bin Davudu el-Asbehaniju, nadamo se da će mu to, ukoliko se i desilo, biti oprošteno i to je ono čime se ne može pohvaliti. To su ljudi iskoristili da okaljaju

njegovu čast, da Allah oprosti i nama i njemu. On je sebi dozvolio pogled koji ga je bacio u bolesničku postelju. Da je to uradio s nekim koga mu je dozvoljeno gledati i da se od toga razbolio, uzelo bi mu se kao sramota i manjkavost, a kamoli da gleda u lijepog dječaka. Šejtan mu je omilio ljubav prema njemu i prikazao mu taj pogled lijepim. Iako to nije želio, to mu se dogodilo. Nije shvatio da ga šejtanske spletke čine uzorom u tome drugim ljudima, kao npr. Muhammedu bin Hazmu ez-Zahiriju, a šejtanske spletke mogu biti još gore.

Što se tiče Ebu Muhammeda, on je dosta grubo shvatio vanjsko značenje kur'anskih i hadiskih tekstova i zanemario njihovo suštinsko značenje, prilike u kojima su objavljeni i izrečeni ti tekstovi, kao i krajnje ciljeve Šerijata, odnosno islama koji se kriju u tim tekstovima. Pogriješio je u svojim stavovima o ljubavi i pogledu kao i dozvoljavanju muzičkih instrumenata koji su u našoj vjeri zabranjeni. Olahko je prešao preko ovih stvari, dok je dosta skučeno shvatio povode, suštinska značenja i krajnje mudrosti koje se kriju u ovim tekstovima. U to spada i njegovo odbijanje hadisa koji bilježi imam Buhari u svom Sahihu o zabranjenosti muzičkih instrumenata uz objašnjenje da je to hadis muallek, tj. da nije na stepenu vjerodostojnih hadisa. Zaboravio je da se Buhari sreo s onim od koga je preuzeo taj hadis i da ga je izravno čuo od njega, a to je Hišam bin Ammar, te smatra Ispravan i vjerodostojan hadis lažnim, a on se pouzdano prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i u njega nema nikakve sumnje.[69]

A za ono što nam prenosite od šejhul-islama Ibn Tejmijja, mi smo zadovoljni njegovom presudom. Gdje to on vama dozvoljava pogled koji je zabranjen, ljubav prema lijepim golobradim mladićima i ženama koje vam nisu zakonite žene? Nije li ovo samo očita laž na njega? Pred nama su njegova djela i šerijatskopravni odgovori koji nam govore suprotno onome što nam vi prenosite od njega. Odgovor koji vi prenosite pusta je laž na njega koja se ne

[69] Pogledaj više informacija o predanjima i izvorima ovog hadisa u mojoj knjizi *Tashihul-ahtai vel evham el-vakiati fi fehmi ehadisi en Nebijji, alejhis selam* – Ispravljanje grešaka i sumnji koje su se desile u razumijevanju nekih hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s. (170-185).

podudara ni u kom pogledu s njegovim poznatim stavovima. Da se ne bojim da ću odužiti, na ovom mjestu bih vam ih sve spomenuo, tako da onaj ko ih pročita zna da tako što ne bi izrekao neko ko je manje učen i bogobojazan od njega, a kamoli on sam. Svakom onom ko me pita o onom što ste mu vi pripisali, ja bih rekao da je to laž. Poodavno me je jedan od namjesnika upitao o tom što ste izmislili o njemu, pa sam vidio da je to napisano rukom čovjeka za kojeg se opravdano sumnja da je lažac. Taj namjesnik mi je rekao: "Nisam mislio da šejh daje ovakve odgovore." Kada sam malo bolje pogledao, vidio sam da je to samo pokušaj laži na njega. Da se ne bojim da ću odužiti, spomenuo bih sva njegova mišljenja o ovom pitanju nakon čega bi bilo jasno da je ovo laž.

Kada se radi o onom što navodite, a to je da naša vjera zapovijeda odabir manjeg od dva zla, mi ne niječemo ovo pravilo, čak smatramo da je ono jedno od najispravnijih šerijatskih pravila. Međutim, suprotstavljamo vam se u tome na čemu ste primijenili ovo pravilo. U tom slučaju ovo pravilo upotrijebit ćemo protiv vas samih. Vjerovatnije je da će bol ljubavi prije nestati kod onoga ko obara svoj pogled, ne bude ljubio svoju voljenu niti je grlio, negoli onoga ko se bude liječio pogledom i poljupcem. Ako to bude radio, to će mu slomiti srce, pokvariti vjeru. Gotovo nikada se bolest ili smrt nije javila kod onoga ko se sustegnuo od toga i sačuvao se od harama? Koja je onda šteta veća? Usto, pogled, poljubac i zagrljaj ne sprečavaju tjelesno oboljenje niti smrt koju može prouzrokovati ljubav, to će samo povećati, a ne smanjiti ljubavni žar.

"Ljubavni žar onoga čija se ljubav zasniva na nadi
nije kao ljubav onoga ko nade nema."

Nema sumnje da ljubav kod onoga ko se nada da će mu voljena osoba uzvratiti nije ista kao kod onoga ko je izgubio svaku nadu u to. U tom smislu su riječi pjesnika:

"Čežnja je najveća onoga dana
kada se šatori jedan drugome približe."

Ako neko kaže: "Allah, dž.š., dozvolio je da se jede strvina, krv i svinjsko meso onome kome prijeti smrt od gladi, a nema šta drugo da jede, u tom slučaju konzumiranje ove hrane postaje oba-

vezno. Mesruk i imam Ahmed kažu: "Ko bude prisiljen da jede strvinu, a ne bude htio jesti, pa umre zbog toga će ući u vatru." Najviše što za pogled, poljubac i zagrljaj možemo reći jeste to da su zabranjeni, haram. Ako zaljubljeni bude prisiljen da jednu od tih stvari uradi, onda najmanje što možemo za to reći jeste to da je dozvoljeno. Ovo je, po našem mišljenju, ispravna analogija. Kako se može mjeriti šteta koju uzrokuje smrt zaljubljenog s jednim poljupcem i zagrljajem?

Odgovor na ovu tvrdnju sastoji se u pravilu koje glasi: Allah, dž.š., nije učinio spolno općenje nužnim po čovjekov život koji će ukoliko to ne uradi, umrijeti. Suprotno tome jeste uzimanje hrane i pića i oblačenje odjeće koji su nužni čovjekovom tijelu, i ako ih ne bude uzimao, umrijet će. Zbog toga zabranjeni spolni odnos nije dozvoljen u specifičnim situacijama, kao što je to slučaj s uzimanjem zabranjene hrane i pića. Spolni odnos rezultat je strasti i pobude koji nisu nužni za opstanak čovjekovog života jer vidimo da čovjek može živjeti cijeli život, a da se ne oženi ili spolno opći, dok će, ukoliko ne bude unosio hranu i piće u svoje tijelo, neminovno umrijeti. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio omladini da gase plamen strasti postom.[70]

O onima koji su se zaljubili u golobrade mladiće, Uzvišeni Allah veli: "*Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Vi ste narod koji sve granice zla prelazi.*" (El-E'raf, 81; En-Neml, 55). U ovom ajetu Allah, dž.š., ukazuje na to da je ono što ih je navelo na ovakva gnusna djela ustvari samo razuzdana strast i niski životinjski prohtjevi, a ne stvarna potreba. Strast se nikada ne dovodi u vezu s nužnim stvarima i prijekim potrebama. Sustezanje od ovakvih strasti jeste poput sustezanja od štetne hrane i pića. Iako duša za tim čezne, u tome nema neke stvarne potrebe. Poljubac, pogled i zagrljaj poput su štetnog voća, pokvarene hrane ili bolesnika kome bi u tom stanju ta hrana štetila. Ako bi bolesnik u tom slučaju rekao: "Ako ne probam te hrane, bojim se da ću od želje umrijeti",

[70] Hadis bilježe Buhari u *Sahihu* (2/673) pod brojem (180) i Muslim u *Sahihu* (2/1019) pod brojem (1400) od Abdullaha, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "O skupino mladića, ko je od vas u mogućnosti da se oženi neka to uradi, jer tako će lakše obarati svoj pogled i sačuvati spolni organ od harama. A ko nije u mogućnosti neka posti jer to će mu sigurno pomoći."

sigurno da njegov govor nije istinit. Na to ga navodi samo strast, jer bi vjerojatno uzimanje te hrane samo povećalo njegovu bolest, i nijedan dobronamjeran liječnik mu to ne bi preporučio. Kako onda da mu to dozvoli Mudri Zakonodavac, Čiji su propisi vrhunac mudrosti i koristi za srca i vjeru. Svojim propisima On čuva zdravlje duše od svega što joj šteti, a čije bi uzimanje samo povećavalo bolest Njegovog roba. Vjera koju je Allah, dž.š., propisao naređuje nam preventivu i čuvanje od svega što može uzrokovati štetu i bolest bojeći se da se ta bolest ne raširi i izazove još veću štetu i posljedice.

Što se tiče pitanja: "Je li dozvoljeno onome ko se boji da će mu zbog velike strasti i potrebe za spolnim odnosom prsnuti spolni organ imati odnos sa svojom ženom u danima ramazana", na ovo ne možemo odgovoriti uopćeno. Ako je u mogućnosti da odstrani spermu iz svog spolnog organa na neki drugi način mimo spolnog odnosa, onda nema sumnje da mu spolni odnos nije dozvoljen. Ako nije u stanju da se oslobodi te tekućine na drugi način osim dozvoljenim spolnim odnosom, onda je to poput prekidanja posta bolesne osobe, a kasnije će, kada mogne, napostiti taj dan. Prekidanje posta bolesnika ne dovodi se u vezu s mogućnošću umiranja ukoliko se ne omrsi zbog nečeg drugog nego samo zbog toga što mu post šteti zdravlju, pa kako je tek onda s onim ko se boji da će mu jedan organ biti uništen, a što može biti i uzrokom njegove smrti. Isti je slučaj s onim ko za vrijeme posta žestoko ožedni, pa se poboji da bi mu ta žeđ mogla prouzrokovati neku bolest ili uništiti jedan od organa. Takvom je dozvoljeno da se napije vode, a kasnije će napostiti taj dan.

Ako neko upita: "Ukoliko čovjek zapadne u ovakvo stanje, a u njegovoj blizini bude žena koja mu u osnovi nije dozvoljena, je li mu dozvoljen spolni odnos s njom kako bi spriječio uništavanje svog spolnog organa?" Odgovor je: "To mu nije dozvoljeno, može izazvati ejakulaciju rukom." Ako mu to ne uspije je li mu onda dozvoljeno da mu ona izazove ejakulaciju sa svojom rukom? Ako bismo rekli da je dozvoljeno, onda bi se to moglo objasniti tako da mu ta žena postaje poput liječnika i tada će njen dodir biti radi potrebe. Isti je slučaj ako čovjek bude primoran da radi liječenja

dodiruje ženu koja mu je u osnovi zabranjena, a Allah, dž.š., najbolje zna.

Ebul-Hatib Mahfuz bin Ahmed el-Kelvezani jednom je dobio pismo u kojem je bio upitan:

"Upitaj El-Hatiba: 'Zvijezdo vodiljo
i uzoru pobožnih u njegovom vremenu,

uvijek budi u svojim odgovorima sačuvan
od šejtanskih varki ili spletki.

Šta kažeš o mladunčetu gazele punom ženstvenosti
prelijepih usana, sa zubima poput bisera u školjki.

Puni mjesec nije vidio ljepšu od nje,
pa da o njoj priča konjaniku u noći.

Da li vjera dopušta poljubiti je
onome ko se boji da će u još veći grijeh pasti?

I smije li je onaj ko čezne za njom zagrliti
a da će ona daleko od njegovih grudi ostati?

Je li mu to grijeh ako srce sačuva
od svega što dosad nabroja u pjesmi.'"

El-Hatib mu odgovori:

"O učenjače, pjesniče koji
u svojim poemama druge nadmaši!

Pitaš o poljupcu mjeseca punog
i stavljanju ruku ne njegov vrat.

Je li s dozvolom došao naš Šerijat
onome ko se boji da će u još veći grijeh pasti.

Ko se smutnji približi, a zatim
bezgrešnost priziva u laž će upasti.

A šta je drugo iskušenje čovjeku do zagrljaj
i poljubac voljene u usne njene.

I šta je drugo ono što ti pitaš
do strast za zagrljajem ljepotice sakrivene.

I trud tvoj za onom za kojom čezneš
je kao pomaganje Haruta, koji podučava sihru.

A vjera nije dozvolila ono
što vjernika vodi u zabranjeno.

Spasi se i ostavi strast koja te zove
i tako se sačuvaj od njenog zla.

Ovako ti El-Kelvezani odgovori
nadajući se Allahovoj nagradi."

Ovakav je odgovor istinskih učenjaka i u potpunosti se slaže s onim što smo mi prethodno spomenuli.

Imam Ebul-Feredž bin el-Dževzi upitan je u stihovima sljedeće:

"O učenjače, šta zboriš o
zaljubljenom koji se od žara ljubavi istopi.

Od ljubavi prema nježnoj i vitkoj gazeli
divnog lica predivnog koraka.

Smatraš li njen poljubac dozvoljenim
u usne, oči i dva obraza?

Ali koje ne prati želja za bludom niti razvratom,
nego samo zagrljaj koji granicu ne prelazi.

Ako mi ne odgovoriš, pa ja ću onda
i dalje da od bola i ljubavi patim."

El-Dževzi, Allah mu se smilovao, uputio mu je sljedeći odgovor:

"O ti koji se topiš od ljubavi,
i uporno sebi štetiš i sam se mučiš!

Pomno saslušaj onog ko ti dobro želi
i želi da te Pravom putu vodi.

Da ti je ljubav ispravna, ne bi došao meni
pitajući me o njoj jadajući se.

Ko je iskren u ljubavi svojoj
njega ne interesuje šta ja mislim o tome u glavi svojoj.

On svoju ljubav skriva
i želi da je sačuva ne mareći šta svjetina o tome mislila.

I sve što si spomenuo pitajući me,
Allah je Svome robu zabranio,

osim ono što Gospodar naš dozvoli
u legalnom braku koji te s njom ugovorom spoji.

Zato se kani puteva kojim te strast vodi
i stani na granici koju Jedini odredi.

I moli Ga; izliječit će te i neće iskušati
srce tvoje bolom i onim što se zove ljubavni jadi.

Budi čedan u ljubavi svojoj i drugima je ne kazuj,
strpi se i sakrij je koliko možeš.

Ako umreš nadajući se nagradi i strpljiv budeš,
sutra ćeš u vječne perivoje da uđeš."

DESETO POGLAVLJE

O suštini ljubavi, njenim svojstvima i o tome šta su ljudi o njoj kazali

Ono što većina učenjaka kaže o ljubavi jeste to da je ona psihička bolest slična melanholiji, koju čovjek stekne kada njim ovlada misao o nečijoj ljepoti ili svojstvima koja ta osoba posjeduje. Psihički činilac koji utječe na njenu pojavu jeste razmišljanje i smatranje da je neko ili nešto savršeno lijepo, dok je njena tjelesna manifestacija pojačan krvni pritisak u mozgu koji prouzrokuje nagomilavanje sperme. Zbog toga se najčešće javlja kod neoženjenih osoba, a spolni odnos je veoma brzo neutralizira.

Šta filozofi kažu o ljubavi?

Jedna grupa filozofa kaže: "Ljubav je žudnja koja se rađa u srcu, napreduje i raste. Kada dostigne određeni stepen, sebi potčinjava sve čovjekove želje i napore, i što više raste, njen je nosilac sve uporniji i odlučniji u nastojanju da postigne svoj cilj, tako da, ukoliko taj cilj ne ostvari, to u njegovom srcu budi nemir i brige. Ključanje krvi kod njega vodi ga u melanholiju i slične psihičke bolesti. Kada ga melanholija savlada, njegove se misli potpuno pomute, zatim izgubi razum, nada se onom što je nemoguće, priželjkuje ono što ne postoji sve dok potpuno ne poludi. Kada dostigne taj stepen, počini samoubojstvo, možda, umre od tuge

ili umre od sreće kada vidi voljenu osobu, ili uzdahne tako jako pa padne u trans i doživi kliničku smrt pa, dvadeset četiri sata izgleda kao mrtav, i njegovi bližnji ga ukopaju misleći da je mrtav. Možda uzdahne i zagrcne se i ne povrativši dah umre u tom stanju. Kada se pred njim spomene voljena osoba, krvi mu odjednom nestane i sav problijedi." Platon veli: "Ljubav je nemir bezbrižne duše." Aristotel kaže: "Ljubav je zaslijepljenost osjetila od svih nedostataka i manjkavosti voljene osobe." Na osnovu ovog, Džerir je spjevao sljedeće stihove:

"I ne vidiš sve mahane voljene osobe
niti jednu od njih ako ga stvarno voliš.

Oko koje voli zanemaruje svaki nedostatak
ali, ono koje mrzi i dobro i loše istim vidi."

Aristotel također veli: "Ljubav je neznanje koje pogađa i napada srce koje nije zauzeto trgovinom niti bilo kojom drugom aktivnosti". Drugi kažu: "Ljubav je loš izbor besposlenih duša."

Kajs bin el-Mulevveh veli:

"Zaljubio sam se u nju prije nego što sam i znao ljubav šta je,
našla je moje prazno srce i njim ovladala.

Ljubav je istina koja najviše sliči laži

Neki kažu: "Nismo vidjeli istinu koja više liči laži niti laž da više liči na istinu poput ljubavi. Njena je šala zbilja i njena je zbilja šala. Početak joj je igra i zabava, a kraj joj je propast i stradanje." El-Džahiz kaže: "El-išk je sve ono u ljubavi što je prekomjerno, kao što je es-seref, rasipanje i razbacivanje, ime za prekoračivanje granica plemenitosti i darežljivosti, a el-bahl, škrtost, ime je za pretjerivanje u štednji. Svaki je išk ljubav, a nije svaka ljubav išk. El-mehabba je ljubav, a išk je jedna od vrsta ljubavi. Zar ne vidiš da je svaka ljubav čežnja, a nije svaka čežnja ljubav?" Jedni kažu: "El-išk je ludilo u ljubavi, pretjerano ponižavanje pred voljenim i nekontrolirana ljubav prema njemu. El-vedžd je mirna ljubav, a slijeđenje strasti je slijepo povođenje za nekim, bez obzira da li bio u zabludi ili uputi. Riječ el-hubb, ljubav, obuhvata sve tri ove riječi."

Ljubav je ugodan subesjednik

El-Me'mun je upitao Jahjaa bin Eksema: "Šta je ljubav?" On odgovori: "To su okolnosti koje ostavljaju dojam na čovjekovo srce pa im daje prednost i nad samim sobom." Sumama bin Ešres reče mu: "Šuti Jahja, tvoje je da govoriš o pitanjima razvoda braka ili o statusu hadžije koji je u Meki ulovio gazelu, a što se tiče pitanja ljubavi, to je naša oblast." El-Me'mun mu reče: "Reci, o Sumama!" Sumama reče: "Ljubav je ugodan subesjednik i drag prijatelj. To je vladar koji je blag. Njegove su tajne skrivene, a naredbe se brzo sprovode. On posjeduje i tijela i duše, srca i njihove skrivene misli, umove i njihova promišljanja. Njemu se mora bespogovorno pokoravati jer posjeduje takvu vlast da oduzima vid i srca čini slijepim." El-Me'mun mu reče: "Aferim ti bilo, Sumama", i naredi da mu daju hiljadu zlatnika. Neko je rekao: "Predložio sam jednom luđaku koji je poludio od ljubavi da sažme misao sljedećeg stiha:

'A šta je ljubav do iskra koju su iznenada
u srcu zapalile oči koje suze liju.'"

On odmah odgovori:

"Tragovi plamena ljubavi u srcu su jako skriveni
poput crva koji iznutra drvo izgriza."

El-Asmei kaže: "Pitao sam jednog beduina o ljubavi, pa mi reče: "Tako mi Allaha, to je nešto što ne možemo spoznati niti očima vidjeti. Skrivena je u grudima poput iskre koja se krije u kamenu koji ukoliko se ukreše, iz njega sijeva, a ukoliko se ostavi, iskre kao da nikada nije bilo u njemu."

Ljubav je ludilo, a ludila ime više vrsta

Neki kažu: "Ljubav je jedna od vrsta ludila" i to dokazuju stihovima Kajsa, koji je rekao:

"Rekla mi je: 'Poludio si od ljubavi', a ja sam joj rekao:
'Zaljubljeni su gori od luđaka.'

Od ljubavi se niko nikada osvijestio nije,
a luđak u trenu pada u trans."

Drugi kaže: "Kada se uskovitlaju i izmiješaju skriveni osjećaji duše, oni prouzrokuju blijesak svjetlosti koji obasjavaju toj duši ljepote voljene, i on krene stazama koje njoj vode." Neki je beduin rekao: "Ljubav ima više utjecaja na srce nego što to ima duša na tijelo. Ima veću vlast nad dušom od duše same. Bila skrivena ili javna, nemoguće ju je jezikom opisati i ukazati na njena svojstva. To je nešto što je između sihra i ludila. Nježno djeluje i skrivena je."

Ljubav je nepravedni vladar

Jedni kažu: "Ljubav je nepravedan i nasilan vladar kome su srca pokorna, umovi potčinjeni i pred kojim su duše ponizne. Razum je njegov zatočenik, pogled mu je izaslanik, a trenutak sredstvo izražavanja. Putevi koji njemu vode stiješnjeni su, a izbavljenje od njega je teško." Neko je upitan: "Šta kažeš o ljubavi?" On reče: "Ako nije vrsta ludila, onda je jedan od načina sihra."

Filozofi, peripatetičari kažu: "Ljubav je istovjetnost moralnih osobina, sklonost ka istim stvarima i čežnja svake duše prema sličnoj duši kojoj je bila sklona i u svijetu duša prije nego što su sišle u tijela." Ova se njihova izjava zasniva na pogrešnoj teoriju koju zastupaju, a koja glasi da su duše živjele nekim životom, njima svojstvenim, prije nego što su ušle u tijela. Na osnovu toga je Ibn Sina spjevao svoju poznatu poemu: "Sišao sam u tebe iz svijeta uzvišenog..."

Čuo sam Ibn Tejmijja kako pripovijeda o jednom od magribijskih učenjaka, Džemaluddinu eš-Šerišijju, koji negira da zastupa ovo mišljenje i kaže: "To je u suprotnosti sa stavovima koje zastupa u svojim knjigama o tome da duše razgovaraju sa svojim tijelima." Opisujući ljubav drugi kažu: "Njene je puteve nemoguće spoznati, pogled ne može ugledati njeno prebivalište. Umovi ne mogu shvatiti načine njenog djelovanja, jedino mogu shvatiti da ljubav prvo napada i ovladava srcem, a zatim potčinjava ostale dijelove tijela koji od nje podrhtavaju: u boju kože ulazi žutilo, slabi sposobnost umovanja, govor njenog nosioca isprekidan je i nepovezan. Duša posrće i griješi sve dok ne bude opisana ludilom." Ebu Zuhejr el-Medini upitan je: "Šta je ljubav?" On odgovori: "Ludilo i ponize-

nje. Ona je bolest osjećajnih osoba." Zaljubljeni pogleda u svoju voljenu, sav se strese i pade u nesvijest." Neko upita mudraca: "Šta mu se dogodilo?" Mudrac reče: "Ugledao je svoju dragu, i to mu je toliko obradovalo srce, da mu se zbog drhtaja srca zatreslo čitavo tijelo." Rekoše mu: "I mi volimo svoju djecu i žene, a nikada nas to nije zadesilo?" Mudrac reče: "To je ljubav koja je plod razuma, a ova njegova ljubav je duše." Zatim je rekao:

"I kad je iznenada ugleda,
noge mu se zatresu i na stranu pada."

Mudrac je zatim rekao: "Ljubav je vladar koji pokorava duše i osvaja srca." Pjesnik veli:

"Osvojila je srca, pa su njeni zatočenici postala
svojom voljom i voljela bi da nikada slobodna ne postanu."

Opisujući ljubav, neki beduin veli: "Napada srca i uzbuđuje duše. Njena vatra bukti u utrobi. Ostali su joj dijelovi tijela sluge. Srce zaljubljenog zaneseno je, a krv mu uzburkano kola. Tijelo mu je mršavo. Prolazak noći samo mu povećava ljubav, a ružan odnos voljenog prema njemu nimalo je ne smanjuje."

Jedni kažu: "Ljubav se ne ograničava samo na ljepotu nego je rezultat bliskosti i srodnosti duša čija je priroda i moralna ćud slična, kao što pjesnik kaže:

"Ljubav se ne javlja zbog ljepote niti blistavosti,
nego zbog nečega što dušu nadvladava."

Neko je rekao: "Početak je ljubavi interesantan, sredina joj je bolest, a kraj ubojstvo", kao što Ibn el-Farid, Allah mu se smilovao, u sljedećim stihovima veli:

"To je ljubav, čuvaj srce od nje, ljubav nije lahka,
niko je pametan sam izabrao ne bi.

Živi sačuvan od njenog djelovanja jer
njen je početak zanimljiv, bolest sredina a kraj smrt bi."

JEDANAESTO POGLAVLJE

O tome da li je ljubav stihijska pojava bez namjere i slobodnog izbora ili se dešava slobodnim izborom, i o razilaženjima ljudi o tom pitanju i kakav je stav, po našem mišljenju, ispravan.

Ljudi se razilaze o ovom pitanju: da li se dešava slobodnom voljom ili je to pojava u kojoj sloboda nema utjecaja i koja prelazi granice ljudske moći?

Jedni kažu: To je stihijska pojava i ne dešava se slobodnom voljom. To je poput želje žednog čovjeka za hladnom vodom, gladnog za hranom a to je ono što se dešava mimo volje čovjeka. Neko je rekao: "Tako mi Allaha, dž.š., da se ja pitam, ne bih kažnjavao zaljubljene jer su njihovi grijesi nešto što oni ne mogu kontrolirati." Ako je ovo rekao o onome što ljubav prouzrokuje a što se dešava slobodnom voljom, šta bi tek rekao o samoj ljubavi? Ebu Muhammed bin Hazm veli: "Neki je čovjek rekao Omeru bin el-Hattabu: 'Vladaru pravovjernih, vidio sam neku ženu, pa sam se u nju strasno zaljubio.' Omer, r.a., reče mu: 'To je ono što se ne može kontrolirati.'" Pjevajući o Selmi, Kamil je rekao:

"Kore me što Selmu volim kao da
misle da je ljubav ono što sam namjerno stekao.

Zar nije ljubav koja mi utrobu trga
odredba Milostivog kojom iskušava roba."

Et-Temimi u knjizi *Imtizadžul-ervah* kaže: "Neki je mudrac upitan o ljubavi, pa je rekao: 'Ljubav ne pogađa ljude njihovom voljom niti trudom koji radi nje ulažu. Mnogi od njih ne osjećaju nikakvu strast u njoj, nego je doživljavaju kao neko hronično oboljenje ili tešku bolest između čega nema nikakve razlike.'" El-Medaini pripovijeda: "Neki je čovjek korio svoga druga zbog ljubavi, pa mu ovaj reče: 'Kada bi zaljubljeni mogao birati, izabrao bi da ne voli.'" Na to upućuje i hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji bilježi Buhari u svom *Sahihu* u priči o Beriri iza koje je išao njen muž, dok su mu suze tekle niz obraze, nakon što se razvela s njim i postala mu zabranjena, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Abbase, nemoj se čuditi ljubavi koju osjeća Mugis prema Beriri i nemoj se čuditi njenoj mržnji prema njemu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: "Kad bi mu se vratila." Ona reče: "Allahov Poslaniče, je li mi to naređuješ?" On odgovori: "Samo se zauzimam za njega." Ona reče: "Nemam nikakve potrebe za njim." Poslanik, s.a.v.s., nije mu zabranio tu ljubav u ovoj situaciji, jer je to ono što je van granica Mugisove moći i nema veze sa slobodnom voljom. Džami u svojim stihovima veli:

"Pitao sam medinskog muftiju Seida bin Musejjeba:
'Je li grijeh djevojku usana krasnih voljeti?'

Seid bin Musejjeb reče:
'Nećeš biti pitan za ono čemu ne možeš odoljeti.'"

Kažu: "Ljubav je vrsta patnje, a pametan čovjek nikada ne bi sebi izabrao mučenje." O tome Muemmel kaže:

"Muemmela je shrvao pogled koji jednog dana uputi,
kamo sreće da Muemmel nije mogao ni vidjeti.

Dovoljna je zaljubljenom na ovom svijetu patnja koju osjeti.
Allaha mi, poslije ljubavi ništa ga više ne može mučiti."

Neki kažu da je on poslije ovih stihova oslijepio.

Drugi kaže: "Ljubav nije pod kontrolom mišljenja, pa da je osoba može posjedovati, niti je pod vlašću razuma, da je može shvatiti, a zatim je spjevao sljedeće stihove:

"Pitanje ljubavi nije ono što možeš zanemariti
o njoj te može samo dobro upućeni obavijestiti.

Suštinu ljubavi ne možeš shvatiti promišljanjem
niti analogijom i razmišljanjem.

Ljubav u sebi krije mnogo opasnosti,
krupne stvari i velike nedaće."

El-Kadi Ebu Umer bin Ahmed bin Muhammed bin Selman en-Nukati[71] u svojoj knjizi *Mihnetuz-zuraf* veli: "U određenim situacijama zaljubljeni mogu imati opravdanje za svoje postupke jer ljubav zadesi čovjeka bez njegove volje i nasilno savlada njegovo srce, a čovjek će biti odgovoran samo za ono što je u granicama njegove moći, a ne za ono što mu je određeno i propisano." Prenosi se da su trudnice kada bi vidjele Jusufa, a.s., u svoj njegovoj ljepoti, pobacivale svoj plod. Zar je moguće da su to radile svojom voljom i izborom?

Drugi kažu: "Kada su vidjele Jusufovu, a.s., ljepotu, žene su posjekle svoje ruke, a ljubav još nije bila ušla u njihova srca. Kako bi tek bilo da su se zaljubile u njega?"

Kada bi vidjele Mus'aba bin Zubejra, žene bi zbog njegove ljepote dobivale menstruaciju. O njemu je pjesnik spjevao sljedeće stihove:

"Mus'ab je Allahova buktinja
kojom rastjeruje tminu u mrkloj noći."

Na osnovu ovog Ahmed bin el-Husejn el-Kindi el-Mutenebbi spjevao je svoje stihove:

"Boj se Allaha i pokrij ljepotu svoju ogrtačem,
ako je pokažeš, prokrvarit će djevice u njihovim odajama."

---

[71] Mjesto u Sidžistanu.

Ako se ovo dešava samo na osnovu pogleda, kako je tek s ljubavlju koja se ne može kontrolirati?

Hišam bin Urva prenosi od svog oca sljedeće: "U Medini je umro neki zaljubljenik, pa mu je Zejd bin Sabit klanjao dženazu. Kada mu ispričaše o njegovoj situaciji, Zejd reče: 'Bilo mi ga je žao.'"

Prenosi se da je Ebus-Saib el-Mahzumi, a bio je učen i pobožan, dok se držao za ogrtač Kabe, učio sljedeću dovu: "Allahu moj, smiluj se zaljubljenim, ojačaj njihova srca i učini da srca njihovih voljenih budu milostiva prema njima." Neko mu na to prebaci, a on reče: "Tako mi Allaha, njihova dova bolja je nego da obaviš umru iz mjesta El-Dži'rana"[72], a zatim je spjevao:

"O Hedžre, prestani sa zaljubljivanjem i kani se ljubavi
i budi blag prema zaljubljenim, o Hedžre!

Šta želiš od onih čije su utrobe ranjene,
a srca žeravicom ispunjena?

Od onih koji su zaneseni, a boja kože im
od onog što im srce obuzima žuta.

Iz očiju im niz obraze potoci suza teku
kao da su kapljice obilne kiše."

Brojni učenjaci iz prijašnjih generacija protumačili su da se ajet: "***Gospodaru naš, ne stavljaj nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti...***" (El-Bekara, 286) odnosi na ljubav ne izuzimajući bilo koju vrstu ljubavi. Željeli su ukazati na to da ljubav spada u stvari koje su van granica naše moći. Oni kažu: "Vidjeli smo veliki broj zaljubljenih kako traže ko će moliti Allaha, dž.š., za njihovo izlječenje od ljubavi. Da je ljubav nešto što se stječe slobodnom voljom, sami bi sebe liječili od nje." Na osnovu ovog možemo vidjeti da oni koji prigovaraju zaljubljenima griješe i da su kao oni koji kore bolesnika zbog njegove bolesti. Pjesnik veli:

"O ti koji me koriš za ono što je u ruci Njegovoj,
kori me za ono što je u ruci mojoj."

[72] Mjesto na udaljenosti sedam milja od Meke prema Taifa.

Treba koriti i savjetovati one koji još nisu oboljeli od ove bolesti, kao što pjesnik veli:

"Govori mi: 'Bježi', a koplje već leti ka meni,
što me ne upozori prije nego što je bačeno."

Govor onih koji tvrde da se ljubav dešava slobodnim izborom

Druga skupina kaže: "Ljubav se dešava slobodnim izborom, radi želje duše i njenih strasti. One koji su svoju dušu sustegnuli od strasti, Allah, dž.š., hvali u Kur'anu pa kaže:

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى ۞ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾

'A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od probtjeva uzdržao, Džennet će boravište biti sigurno.' (En-Naziat, 40-41).

Nemoguće je da čovjek sustegne svoju dušu od onog što prelazi granice njegovih mogućnosti."

Oni dalje kažu: "Ljubav je aktivnost srca prema voljenoj osobi, a dešava se slobodnom voljom i ne spada u aktivnosti kojima odupiranje prelazi granice ljudskih mogućnosti. Allah, dž.š., ukorio je one koji mimo Njega vole druga lažna božanstva. Da se ljubav desila mimo njihove volje, ne bi bili zbog nje ukoreni. Ljubav je samo jaka želja ili volja čovjeka, a čovjek će zbog svojih želja biti pohvaljen ili nagrađen. Zbog toga se onaj ko je želio uraditi neko dobro djelo hvali, iako ga ne uspije uraditi, a onaj ko je imao želju da uradi nešto loše pa ga ne uspije uraditi bit će nagrađen shodno svojoj želji. Allah, dž.š., prekorio je one koji vole da se među vjernicima širi nemoral i obavijestio nas je da njih čeka bolna patnja. Da ljubav prelazi granice ljudske moći, ne bi im prijetio bolnom patnjom jer je to ono čemu se oni ne mogu oduprijeti. Svako će pametan ukoriti onog koji voli ono što mu šteti. Ovo je priroda na osnovu koje je Allah, dž.š., stvorio čovjeka. Ko god bude pravdao sebe da ne može vladati svojim srcem opravdanje mu neće biti primljeno.

Izmirenje ova dva stava

Pomirenje između ova dva oprečna stava jeste to da se počeci ljubavi i njeni uzroci dešavaju slobodnom voljom i da će se za to biti pitano. Pogled, razmišljanje i povođenje za onim što će uzrokovati ljubav dešavaju se slobodnom voljom. Kada dođe s uzrocima, sve što se poslije toga desi ne mora biti njegovom voljom, kao što pjesnik veli:

"Žudio je za ljubavlju sve dok nije zavolio
a kad mu se ljubav nastanila u srcu nije je mogao podnijeti

Vidio je more a mislio da je lokva
ni slutio nije da će se u njemu utopiti

Želio je da poništi svoje grijehe
pa niti je to uspio niti se od ljubavi mogao suzdržati."

Ovo je poput opijenosti vinom. Pijenje vina dešava se dragovoljno, dok se opijenost ne dešava kao rezultat volje onog koji pije. Ako se uzrok nečega dešava slobodnom voljom, onda nema opravdanja za posljedice koje se zbog toga javljaju mimo njegove volje. Ako je vino zabranjeno, onda nema opravdanja ni za pijanstvo.

Nema sumnje da su pogled i razmišljanje o voljenoj poput pijenja vina, i bit će odgovoran za uzroke. Zbog toga, ako se ljubav pojavi kao rezultat nečega što nije zabranjeno, onda njen nosilac nije odgovoran za njeno pojavljivanje, kao npr. onaj ko je volio svoju ženu ili ropkinju, pa je ta ljubav ostala i nakon što se razveo s njom. Nosilac ove ljubavi neće biti grešan, kao što smo prethodno spomenuli u priči o Beriri i Mugisu. Isti je slučaj ukoliko iznenada ugleda neku ženu, a zatim skrene pogled od nje, a ljubav se na osnovu tog pogleda javi u njegovom srcu. Čovjek je dužan boriti se protiv tog pogleda obarati ga. Ako se i povrh toga javi ljubav u njegovom srcu, mimo njegove volje, onda nije grešan nakon što je poduzeo sve mjere predostrožnosti. Dokaz za ono što smo spomenuli jeste to da je opijenost ljubavlju gora od opijenosti vinom, kao što nam Allah, dž.š., prenosi o Lutovom narodu, čiji su pripadnici imali nastranu ljubav. Allah, dž.š., kaže: "*A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svom lutali.*" (El-Hidžr, 72) Ako za upražnjavanje uzroka koji vode u manju opijenost njihov činilac nema opravdanje, kako je tek s uzrocima koji vode u veću i štetniju opijenost?

DVANAESTO POGLAVLJE

O opijenosti zaljubljenih

Prije nego što počnemo opširnije govoriti o ovoj temi, reći ćemo nešto o pravom značenju ove riječi i uzrocima ove pojave. Opijenost je vrsta užitka koja muti razum, pomoću kojeg razabiremo riječi koje izgovaramo i pomoću kojeg razlikujemo između dvije stvari koje nisu identične. Uzvišeni Allah kaže: "*O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate...*" (En-Nisa, 43). Način pomoću kojeg utvrđujemo prestanak opijenosti jeste taj da čovjek zna ono što govori. Ukoliko nije u stanju razaznati riječi koje izgovara on je onda opijen. Kada bude znao šta govori, prestaje imati status pijane osobe i to je granica koju učenjaci postavljaju o ovom pitanju.

Neko je upitao imama Ahmeda bin Hanbela: "Kako ćemo znati da je neko pijan?" Ahmed mu odgovori: "Kada ne bude mogao razlikovati svoju odjeću od tuđe odjeće i svoju obuću od tuđe obuće."

Prenosi se od Šafija, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Pijan je čovjek onaj ko izgovara besmislene riječi i oda tajnu koju krije."

Muhammed bin Davud el-Asfehani veli: "Pijan je onaj ko zaboravi sve svoje brige i oda pomno čuvanu tajnu."

Na osnovu ovoga, opijenost ima dva značenje: postojanje užitka i nemogućnost raspoznavanja. Kada se ova riječ spomene, može se odnositi na jedno ili oba ova značenja. Duša ima strasti i prohtjeve u kojima uživa kada postigne njihovo ispunjenje. Znanje o štetnostima tih strasti koje se mogu pojaviti odmah ili kasnije sprečavaju je da udovoljava tim strastima. Ukoliko ne bude razuma, koji će naređivati dobro i znanje, koje će joj ukazivati na štetnosti i pogubnosti, duša će utonuti u te strasti i ogreznuti u njima. Allah, dž.š., u Svojoj knjizi navodi dva razloga zbog kojih je zabranio pijanstvo:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ﴾

"*Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvrati. Pa hoćete li se okaniti?*" (El-Maida, 91).

Allah, dž.š., u ovom ajetu obavještava nas da pijanstvo prouzrokuje štetu, tako što pomuti razum i sprečava dobro koje se može desiti samo uz prisustvo zdrave pameti.

Uzrok opijenosti može biti pored užitka i neka velika bol i strah, kao što kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ * يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُم بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللهِ شَدِيدٌ﴾

"*O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kada ga doživite, svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti.*" (El-Hadždž, 1-2)

Uzrok joj može biti i neka velika radost kada se postigne ono za čim se žestoko žudi, pa čovjek ne zna u tom slučaju šta govori. Njegovi su postupci tada neobični jer je izgubio pamet, a pretjerana

radost može ga i ubiti zbog prirodnog razloga, tako što će mu se krvni pritisak nenormalno povisiti i srce pući od nekontrolirane radosti. Ovo se desilo Ahmedu bin Tulunu, namjesniku Misra, koji je jednog zimskog dana prošao pored nekog lovca koji je u društvu svog sinčića krenuo u lov. Ahmed se sažali na njih i naredi svom slugi da lovcu dadne sve zlatnike koje je bio ponio sa sobom. Sluga mu sve zlato što je namjesnik ponio sasu u krilo, i oni krenuše dalje. Lovac se veoma obraduje kada to vidje i od silne sreće istog momenta umrije. Namjesnik se ponovo vrati istim putem i nađe ovog čovjeka kako leži mrtav, a pored njega sjedi njegov sin i plače. On upita: "Ko ga je ubio?", a mladić mu odgovori: "Pored nas je prošao neki čovjek, da mu Allah ne dadne ikakvo dobro, i mom ocu darovao mnogo zlatnika, i to ga je odmah ubilo." Namjesnik reče: "Istinu je rekao, mi smo ga ubili. Iznenada se obogatio i to nije mogao podnijeti, pa je umro od sreće. Da smo mu ovaj imetak davali postepeno, ne bi umro." Namjesnik poče nagovarati momka da uzme zlatnike, ali on reče: "Tako mi Allaha, neću uzeti ono što mi je ubilo oca."

Ono na što želimo ukazati jeste to da pijanstvo prouzrokuje uživanje, a sprečava normalno prosuđivanje i ponašanje. U ovo spada opijenost ukusnim jelima i pićima, jer proždrljiv čovjek kada vidi hranu, nekontrolirano je unosi u sebe i u tom trenutku zaboravi na sve brige koje pritišću. Ali u tom griješi, jer problemi i brige ostaju, a on se samo zavarava. Kada dođe sebi, još ga više pritišću, i on ih nastoji potisnuti u zaborav ponovnim pijanstvom i užicima, kao što pjesnik kaže:

"Prvu čašu ispio sam s uživanjem,
a drugu da se liječim od prve."

Neki se ljudi opijaju pod izgovorom da im to poboljšava zdravlje, a to je očita greška jer pijanstvo sa sobom nosi mnogo negativnih posljedica koje zasjenjuju ono malo uživanja i koristi koje proističu iz njega. Uživanje koje vjernik osjeća spominjanjem Allaha, dž.š., i obavljanjem namaza, bilo na ovom bilo na onom svijetu, daleko je veće i trajnije i na bolji način olakšava savladavanje briga, žalosti i problema. Opijenost vinom, ljubavlju i svim drugim što na sličan način opija samo, prije ili kasnije, povećava brige

i muke. Uživanje u spominjanju Allaha, dž.š., i obavljanju namaza ostavlja pozitivne posljedice na srce i tijelo čiji konačni kraj nikako ne može biti šteta. Ovo uživanje otklanja od vjernika sve negativne posljedice i čini ga neovisnim od ovih kratkotrajnih uživanja koja sprečavaju potpunija i veća uživanja i nanose samo još veću bol i nesreću.

Jedan od uzroka opijenosti jeste ljubav prema ljepoti

Jedan od uzroka opijenosti jeste i ljubav prema ljepoti. Ako ljubav prema njoj ovlada čovjekom i ojača, opit će ga. Poezija predislamskih Arapa o ovome bila je mnogo zastupljena posebno ukoliko tu ljubav povežu sa spolnim odnosom. U ovom slučaju nosilac ove ljubavi ima umanjen osjećaj prisebnosti ili ga potpuno izgubi. Ako se ovoj opijenosti pridoda i opijenost vinom i spolnim odnosom, onda će to biti vrhunac opijenosti i besvijesti.

Ponekad, uzrok može biti i ljubav prema imetku, vlasti, ili pretjerana srdžba, jer ako ljutnja i srdžba uzmu maha u čovjekovom srcu, doći će u stanje koje u mnogome liči na opijenost vinom. U to spada i situacija kada čovjek u srdžbi da razvod braka ženi, koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zbog specifičnosti situacije proglasio nevažećim riječima: "*Razvod braka u srdžbi smatra se nevažećim.*"[73] Ono što ukazuje na ispravnost ove tvrdnje jesu i riječi Uzvišenog Allaha: "***Da Allah ljudima daje zlo onako brzo kao što im se odaziva kad traže dobro, oni bi uistinu stradali...***" (Junus, 11). U tumačenju ovog ajeta neki učenjaci kažu: "Čovjek u trenucima srdžbe proklinje sebe i svoju porodicu, a da to i nema namjeru. Kad bi mu se Allah, dž.š., odazvao, uništio bi i njega i njegovu porodicu. Ali, iz

[73] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (6/267), Ebu Davud u *Sunenu* (2/258), Ibn Madža u *Sunenu* (1/660) pod brojem (2046), Ebu Ja'la u *Musnedu* (7/421) pod brojem (4444), Hakim u *Mustedreku* ((2/126), Darekutni u *Sunenu* (4/36), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/357) preko Safije binti Šejba od Aiše, r.a. Hadis vjerodostojnim ocjenjuje Hakim. U lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Abd bin Ebu Salih, koga Ebu Hatim er-Razi ocjenjuje kao nepouzdanog. Bilježi ga i Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/357) s lancem prenosilaca u kojem se ne nalazi Muhammed bin Abd bin Ebu Salih, ali ne spominje Aišu, r.a. Ebu Davud i dr. u svojim predanjima dodaju još i riječi: "... niti se važećim smatra oslobađanje roba." Šejh Albani kaže: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Svoje milosti i znajući da ga je na to navela nekontrolirana ljutnja, Allah, dž.š., ne uslišava mu dovu." U ovo spada i primjer onoga ko je u pustinji pronašao odbjeglu devu, nakon što je bio uvjeren da je neće pronaći i da će umrijeti od gladi i žeđi. Od velike sreće što ju je pronašao, on je rekao: "Allahu moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar." Allahov Poslanik, s.a.v.s., o njemu je rekao: "*Pogriješio je zbog velike sreće.*"[74] On zbog ovih riječi nije postao nevjernik jer je imao namjeru da kaže suprotno tome. Allahov Poslanik, s.a.v.s., navodi ovaj primjer kao potvrdu da radost može dostići ovaj stepen u kojem čovjek gubi samokontrolu. Ove stvari uzrokuju opijenost jer su uzrok opijenosti uživanja koja potpuno ovladavaju čovjekom i pomračuju njegov razum, a uzrok tom uživanju jeste postizanje nekog željno očekivanog cilja. Ukoliko je ljubav prema voljenom jaka i postizanje cilja potpuno, a čovjekov razum slab, desit će se opijenost. Nesposobnost razuma da se odupre toj situaciji može biti njegova slabost ili jačina i veličina uzroka sreće. Zbog toga, opijenost onih koji su se tek dočepali vlasti, imetka, ljubavi i vina daleko je veća nego kod onih koji su se navikli na te stvari koje su im postale svakodnevnica.

Jedan od najjačih uzroka opijenosti jeste slušanje milozvučnih glasova

Jedan od najjačih uzroka opijenosti jeste slušanje lijepih i ugodnih glasova i to iz dva razloga: prvi, jer prouzrokuju tako jak užitak da pomračuju čovjekov razum; drugi, jer vuku čovjekovu dušu ka voljenoj osobi bez obzira ko ona bila, i na taj način prouzrokuju čežnju i traženje prisustva voljene osobe, razmišljanje o njoj, njen lik se nastanjuje u čovjekovom srcu i razmišljanje o njoj potpuno obuzima njegov razum i pri tom doživljava takav užitak da on obuzima njegov um. Na taj se način spaja uživanje u ljepoti

[74] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2104) pod brojem (2747) od Enesa bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., više se obraduje pokajanju nekog od vas od onoga ko je na svojoj devi odjahao daleko u pustinju, a ona mu u toj situaciji odbjegne i odnese sa sobom hranu i piće. On izgubi svaku nadu da će je pronaći i legne u hlad drveta. Dok je tako ležao, ugleda u svojoj blizini devu kako stoji. Brže-bolje uhvati je za povodac i zbog velikog veselja i sreće kaže: 'Allahu moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar.' Pogriješio je usljed velike sreće."

glasa i čežnje za voljenom. Zbog toga, oni koji uživaju u lijepoj pjesmi i ljubavi uglavnom to nadopunjuju pijenjem vina kako bi užitak postao potpun i savršen i na taj način doživljavaju ekstazu koju mimo ovoga ne bi mogli doživjeti. Vino opija tijela, a lijepa pjesma opija dušu. Nema sumnje da će pijanstvo biti veće ukoliko ga prati pjesma koja govori o ljubavi, o voljenoj, koja govori o patnjama onog koji voli, a što sve doživljava onaj ko sluša tu pjesmu. To je daleko veće od uživanja u svakoj od ovih stvari pojedinačno. U prethodnom slučaju uživanje u potpunosti obuzima tijelo, dušu, sva čovjekova osjetila, i on doživljava potpunu ekstazu. Kako će onaj ko se upustio u sve vrste ovih pijanstava tražeći za sebe opravdanje reći: "Ono što sam uradio u stanju pijanstva desilo se mimo moje volje, a ne mojom željom?" A Allah pomaže kome hoće!

TRINAESTO POGLAVLJE

O tome da je užitak velik i potpun razmjerno veličini i potpunosti ljubavi

Što je ljubav jača to je užitak prilikom ispunjenja te ljubavi veći. Ovo poglavlje jedno je od najbitnijih i najkorisnijih poglavlja knjige. U njemu ćemo govoriti o suštini uživanja i njegovim vrstama.

Značenje riječi: užitak

Užitak je postizanje svega čemu žudimo, kao što je bol osjećanje svega što nam je mrsko. Ibn Tejmijja veli: "Ispravno je reći: 'Postizanje onog čemu žudimo uzrok je užitka, a suočavanje s onim što ne volimo osjećaj je bola. Postizanje jednog ili drugog ustvari je njihov uzrok.'" Riječ užitak jasnija je od bilo čega što se navodi kao njegova definicija jer je to intuitivna stvar, a kada ga definiramo, mi ustvari definiramo njegove uzroke i situacije, a ne njega samog. Termini: el-lezza, el-behdža, es-surur, kurretul-ajn, tibunnefs, en-neim imaju otprilike isto značenje. Uživanje je ono čemu svi teže. Ustvari to je cilj svakog živog stvorenja. Osjećaj uživanja popratna je pojava njihova postojanja i to je u njihovom životu na stepenu čulnih osjetila, poput temeljnih naučnih postavki, aksioma

i teorema. Svako živo biće posjeduje neko znanje, iskustvo, koje je rezultat njegovih čula, ono djeluje u okvirima svoje slobodne volje i mogućnosti. Nemoguće je da su svo znanje i iskustvo koje čovjek posjeduje rezultat njegovih zapažanja, logičkih zaključaka jer nije sve u svijetu koji nas okružuje povezano uzročno-posljedičnom vezom. U njemu mora postojati znanje koje je rezultat nužnosti, nešto što se ne mora dokazivati, što je samo po sebi očigledno, što nije rezultat njegovog iskustva a što nazivamo aksiomom. To je ono što čovjek nužno poznaje i što nazivamo nužnošću. Duša je ponekad prisiljena na neko iskustvo, a nekad na neku aktivnost. Svaka dobrovoljna aktivnost ima svoju svrhu ili cilj, tj. može biti učinjena radi same osobe koja je njen pokretač, a može biti učinjena radi nekog drugog. Nemoguće je da su sve aktivnosti i postupci pokrenuti radi nekog drugog. Mora postojati djelo koje je učinjeno isključivo radi sebe samog. Kada se ostvari cilj zbog kojeg se djelovalo, osjećaj sreće, zadovoljstva, užitka i radosti bit će razmjeran jačini želje i interesa za njegovim ostvarenjem. To je stvar osjećajnosti. Zbog toga se za one koji žele i nastoje veže termin: osjetilnost i čuvstvo jer posjeduju osjećaj prefinjenosti i zanosa koji ih čini radosnim i zadovoljnim. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da postoje tri vrste termina koji imaju slično značenje:

prva: strast, volja, težnja, želja, ljubav, žudnja i dr.;

druga: čuvstvo, zanos, želja za sjedinjenjem, osjećaj, spoznaja, postizanje, ostvarivanje i sl.;

treća: užitak, radost, zadovoljstvo, sreća, veselje i sl.

Ovo su tri stvari koje su neophodni pratioci jedna druge.

Pokuđenost užitka koji prouzrokuje bol veći od sebe ili sprečava još veći užitak

Užitak je pokuđen ukoliko nema nekog uzvišenijeg cilja osim pukog uživanja i ukoliko prouzrokuje bol koja je veća od njega ili sprečava neko veće uživanje. Užitak je pohvalan ako pomaže u postizanju vječnog zadovoljstva, a to je uživanje u blagodatima ahireta koje su jedine istinske blagodati u kojima se stvarno može uživati, kao što kaže Uzvišeni:

﴿وَلاَ نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۞ وَلأَجْرُ الآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ﴾

"*I ne dopuštamo da propadne nagrada onima koji dobra djela čine. A nagrada na onom svijetu bolja je za one koji vjeruju i koji se grijeha čuvaju.*" (Jusuf, 56-57).

I kaže Uzvišeni:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُواْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾

"*Oni koji čine dobra djela imat će još na ovom svijetu lijepu nagradu, a onaj svijet je, sigurno, još bolji. O kako će boravište onih koji su se Allaha bojali divno biti.*" (En-Nahl, 30).

Uzvišeni kaže i:

﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۞ وَالآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾

"*Ali, vi više život na ovom svijetu volite, a onaj je svijet bolji i vječan je.*" (El-Eala, 16-17).

I kaže Uzvišeni:

﴿وَإِنَّ الدَّارَ الآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾

"*Život na ovom svijetu nije ništa drugo do igra i zabava, a samo je onaj svijet istinski život, kad bi samo oni znali.*" (El-Ankebut, 64).

Oni koji su dobro shvatili prednost uživanja na onom svijetu nad uživanjima ovog svijeta rekli su faraonu:

﴿فَاقْضِ مَا أَنتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۞ إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾

"*Pa čini što hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijehe naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije.*" (Ta-Ha, 72-73).

Allah, dž.š., stvorio je ljude i džine da uživaju na onom svijetu, u kojem jedino mogu istinski uživati i nasladivati se, kao što kaže Uzvišeni: "*U njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju..*" (Ez-Zuhruf, 71). Uzvišeni kaže i: "*I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.*"

(Es-Sedžda, 17). Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenosi da je Allah, dž.š., rekao: "*Pripremio sam Svojim dobrim robovima ono što oko nije vidjelo, niti je uho čulo, niti može zamisliti neko od ljudi*"[75], tj. ono što niste ni vidjeli. To je ono na što je onaj koji je savjetovao svoj narod mislio kada je rekao: "I onda onaj vjernik reče: '*O narode moj, ugledajte se u mene, ja ću vam na Pravi put ukazati! O narode moj, život na ovom svijetu samo je prolazno uživanje, a onaj svijet je, zaista, kuća vječna*." (El-Gafir, 38-39). Obavijestio ih je da je ovaj svijet sa svojim blagodati samo sredstvo, a da je onaj svijet vječan i da je svrha i cilj postojanja ovog svijeta.

Blagodati ovog svijeta sredstvo su i način postizanja ahiretskih blagodati i uživanja

Na osnovu prethodno citiranih ajeta vidimo da su ovosvjetske blagodati sredstvo i način putem kojih postižemo vječnu sreću i uživanje. Radi toga su i stvorene, kao što veli Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Ovaj je svijet užitak, a najbolji užitak na njemu jeste dobra i poslušna žena."[76] Svaki užitak koji pomaže postizanju ahiretskih užitaka pohvalan je i drag našem Gospodaru. Onaj ko ih upražnjava uživa iz dva razloga:

prvi, jer se naslađuje tim blagodatima koje ga čine sretnim;

drugi, jer je to nasladivanje kojim postiže zadovoljstvo svoga Gospodara, i na taj način sebi osigurava još veću sreću i uživanje na onom svijetu koji svaki pametan čovjek nastoji postići, a ne uživanja koja će ga odvesti u nesnosne patnje i uskratiti mu najveća uživanja. Zbog toga, vjernik će biti nagraden za svako dozvoljeno uživanje ako ima za cilj da postigne onaj svijet i njegove blagodati. Kada se čovjek nasladuje svojom ženom ili ropkinjom koje voli i čija blizina ga raduje, bit će nagrađen za spolni odnos u kojem uživa njegovo srce, tijelo i duša, kao što će biti kažnjen bludnik koji se naslađivao na nedozvoljen, haram, način. O tome Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

[75] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (4/1794) pod brojevima (4502, 3072, 5401), i Muslim u *Sahihu* (4/2174) pod brojem (2824).
[76] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (2/1090) pod brojem (1467).

وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ أَجْرٌ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟ قَالَ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ.

"Kada neko od vas spolno opći sa svojom ženom, imat će za to nagradu kod Allaha, dž.š." Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, zar ćemo biti nagrađeni kada zadovoljavamo svoje strasti?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Šta mislite, ako svoju strast zadovolji na nedozvoljen način, hoće li biti grešan?" Ashabi odgovoriše: "Da." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Isto će tako biti nagrađen ako svoju strast zadovolji na halal-način."[77]

Znaj da se ovo uživanje povećava shodno tome koliko je rob iskren i odan prema svome Gospodaru i želje za onim, vječnim, svijetom jer su na taj način sve blagodati i uživanja skupljeni na jednom mjestu. Strah, brige i uznemirenost koje osjeća onaj koji uživa u zabranjenim stvarima ne postoje kod onog ko to postiže na dozvoljen način. Kada se oženi lijepom ženom koju veoma voli, a i ona voli njega, sve svoje strasti i prohtjeve usmjeri prema njoj, i ne bude gledao druge žene mimo nje, i ne bude razmišljao o drugoj, onda se nikako ne može mjeriti užitak koji on osjeća s užitkom onoga ko se naslađuje onim što mu je zabranjeno. To je jedna od najvećih blagodati koje se mogu postići na ovom svijetu. Poslanik, s.a.v.s., svrstao je ovu stvar među tri stvari pomoću kojih se postiže sreća ovog i onog svijeta: srce zahvalno Allahu, dž.š., jezik koji neprestano spominje Allaha, dž.š., i lijepa žena koju kada muž pogleda, obveseli ga, i koja čuva njegov imetak i čast kada je odsutan. A Allah pomaže koga hoće!

El-Kasim bin Abdur-Rahman bin Mesud, r.a., učio bi Kur'an i kada bi završio, rekao bi: "Gdje su neoženjeni?" Zatim bi im rekao: "Sjedite kod mene i zamolite Allaha, dž.š.: 'Allahu moj, podari mi ženu koja će mi puniti srce veseljem kada je pogledam, koja će me poslušati kad joj nešto naredim i koja će čuvati moju čast i imetak kada budem odsutan od nje.'"

Bol, tuga i brige rezultat su nepoznavanja korisnih blagodati, ili neupražnjavanje tih korisnih stvari, pored znanja o njihovim koristima, ili zbog nemogućnosti njihovog postizanja povrh jake

[77] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (2/697) pod brojem (1006).

ljubavi i želje prema njima, i to je najveća patnja. Zbog toga će bol kajanja onih koji su u kaburima, a i na Sudnjem danu biti veća, zbog propuštanja onoga što im je moglo osigurati blagodati u njima, od žalosti za uživanjima koje su propustili na ovom svijetu, i to iz tri razloga:

prvi, jer će tada spoznati veličinu i vrijednost blagodati i uživanja koje je izgubio na onom svijetu;

drugi, jer će jako i žestoko žudjeti za tim blagodatima koje će mu u tom trenutku biti veoma potrebne, ali će biti spriječen da dođe do njih, kao što kaže Uzvišeni: "*I između njih i onoga što budu željeli bit će prepreka postavljena...*" (Es-Sebe', 54);

treći, jer će umjesto blagodati doživjeti nesnosnu patnju i bol.

Neka svako ko ima razum malo razmisli o ovoj situaciji i neka zamisli sebe da je propustio nešto za čim jako čezne i da mu je to sada prijeko potrebno, ali da ga je zauvijek izgubio i ne nada se da će ga ikada više dobiti i još je, povrh toga, dobio suprotno od onoga za čim je čeznuo. Kako je samo velika ta nesreća i bol i kako je to strašan prizor! Kako se može porediti njegovo stanje sa stanjem onoga koji je na ovom svijetu uživao u svim njegovim dozvoljenim blagodatima, a čime je tražio Allahovo zadovoljstvo, kao što su: jelo, piće, odijevanje, ženidba; koji se borio na Allahovom putu, a, povrh toga, osjećao duševno zadovoljstvo radi spoznaje Allaha, dž.š., Njegove ljubavi i vjerovanja u Njegovo jedinstvo; bude se nadao Njegovoj nagradi i oslanjao se na Allaha, dž.š. Bio je smiren zbog iskrenosti i odanosti Allahu, uživao u Njegovom zadovoljstvu. Njegovo je srce bilo radosno zbog osjećaja bliskosti Allahu, dž.š., radi Njegove pomoći i čežnje prema Njemu, Uzvišenom, kao što se prenosi u hadisu koji Ibn Hibban i Hakim ocjenjuju vjerodostojnim, a u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Molim Te da mi ne uskratiš slast gledanja u Tvoje lice i da mi podariš srce koje će čeznuti za susretom s Tobom." Ova slast i uživanje neprestano se povećavaju na ovom svijetu, ali on doživljava i smanjenje djelovanjem šejtana, strasti i duše koja naređuje zlo, ljubavlju prema ovom svijetu i djelovanjem naših vanjskih neprijatelja, nevjernika i

licemjera. Kolika li će strast samo biti kada duša napusti ovaj svijet, svijet briga i tuge, i ode Onome za kojim je najviše čeznula: "...*u društvu vjerovjesnika i pravednika, šehida i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti! Ta će blagodat od Allaha biti, a dovoljno je to što Allah sve zna*." (En-Nisa, 69-70). Kada duša preseli u kuću blagodati, doživjet će uživanja, sreću i radost u onome što oko nije vidjelo, niti je uho čulo niti je mogao zamisliti neko od ljudi. Umor i patnja čeka one duše koje su se povodile za niskim strastima i koje nije obuzimala čežnja za ovim, vječnim, svijetom, i plamen želje za boravkom u njemu, niti se klonila onoga što joj je sprečavalo stizanje do tih uživanja. Te duše su poput onoga što pjesnik kaže:

"Šišmiši koje dnevno svjetlo oslijepi,
dok im tmine mrkle noći očima pašu"

Njihove su duše zaokupljene šašom i suhim rastinjem, dok duše ambicioznih kruže oko Arša Milostivog. Borave u kamenjaru, dok čiste duše obitavaju u najugodnijem obitavalištu.

"Nisi vidio poput njih ikog da se nadmeće u dobru,
tako da jedan vrijedi ko hiljadu."

Svaki užitak koji prouzrokuje bol veću od sebe u suštini i nije užitak

Svaki užitak koji prouzrokuje bol veću od sebe u suštini i nije užitak, usprkos što neke duše griješe upražnjavajući te užitke. Kakav je užitak u ukusnoj hrani koja je zatrovana smrtonosnim otrovom koji će ubrzo istrgati želudac? Ovo je ono u čemu uživaju nevjernici i grešnici koji se ohole, uzdižu i bez ikakva prava čine nered na zemlji. To je poput oka koje je, mimo Allaha, dž.š., uzelo sebi božanstvo na ovom svijetu, voli ga kao što se Allah, dž.š., voli. To je oko postiglo ljubav na ovom svijetu, ali će na onom svijetu zbog toga doživjeti nesnosnu patnju. U to spadaju i pogrešna uvjerenja u temeljnim postulatima vjere islama, oholjenje s tim stavovima, uživanje u potčinjavanju slabih i nemoćnih, činjenje nepravde i nasilja, činjenje bluda, krađe i pijenje alkoholnih pića. Allah, dž.š., obavještava nas da te stvari nije omogućio nevjernicima radi dobra

koje im želi, nego ih malo-pomalo pušta kako bi učinili što više grijeha i na taj način zaslužili najveću bol na onom svijetu. Uzvišeni Allah kaže: "*Misle li oni, kad ih imetkom i sinovima pomažemo, da žurimo da im neko dobro učinimo? Nikako, ali oni ne opažaju.*" (El-Mu'minun, 55-56). I kaže Uzvišeni: "*Neka te ne oduševljavaju bogatstva njihova, a ni djeca njihova! Allah hoće da ih njima kazni na ovom svijetu, i da skončaju kao nevjernici.*" (Et-Tevba, 55)

Lažni užitak

Užitak koji ne prouzrokuje bol na onom svijetu nije uzrok uživanja u njemu, već je ustvari lažni užitak jer sa sobom ne nosi ni štetu ni korist. Vrijeme u kojem se to uživanje dešava kratko je, duša nema nikakve koristi od njega i neminovno odvraća od uživanja koje je bolje i korisnije i na ovom i na onom svijetu, iako ne eliminira onosvjetsko uživanje. Na ovu vrstu uživanja mislio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je rekao: "*Svaka igra i zabava u kojoj čovjek uživa jeste lažna osim vježbanja streljaštva, konjaništva i igranja sa svojom ženom, jer su to istinska uživanja.*"[78] (Hadis bilježi Muslim). Zbog toga je udaranje u def i uživanje u njegovom zvuku dozvoljeno jer uljepšava sklapanje braka, kao što vježbanje streljaš-

[78] Hadis ne bilježi Muslim nego Tirmizi u *Sunenu* (4/174) pod brojem (1637) preko Ahmeda bin Munia od Jezida bin Haruna, od Muhammeda bin Ishaka, ovaj od Abdullaha bin Abdu-r-Rahmana, a on od Ebu Husejna, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., uvest će zbog luka i strijele u Džennet trojicu: onoga koji ga je napravio želeći na taj način zaraditi halal-nafaku, onoga ko bude odapinjao tu strijelu na Allahovom putu i onoga ko mu je bude dodavao." Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatim je rekao: "Vježbajte streljaštvo i jahanje konja. Da vježbate streljaštvo, draže mi je nego da vježbate jahanje konja. Svaka igra i zabava u kojoj čovjek uživa lažna je osim vježbanja streljaštva, konjaništva i igranja sa svojom ženom, jer su to istinska uživanja." Također ga bilježi preko Hišama ed-Dustevaija od Jahjaa bin Ebu Kesira, on od Ebu Selama, ovaj od Abdullaha bin el-Ezreka, a on od Ukbe bin Amira el-Džuhenija koji prenosi hadis sličan ovome. Tirmizi kaže: "Ovaj hadis je hasenun-sahih." Od Ukbe bin Amira, ovaj hadis bilježi i Ebu Davud u *Sunenu* (3/13) pod brojem (2513), Ibn Madža u *Sunenu* (2/940) pod brojem (2811), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (3/39) pod brojem (4420), Ibn Ebu Šejba u *Musannefu* (4/215), Seid bin Musavvir u *Sunenu* (2/206-207), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (10/13), Hakim u *Mustedreku* (2/104), Ebu Avana u *Sahihu* (4/504), Muammer u *Džamiu* (11/461), Ahmed u *Musnedu* (4/144), Revjani u *Musnedu* (1/188), Taberani u djelu *Musnedu šamijjin* (1/358), i u djelu *El-Kebir* (17/341) pod brojem (941). Hakim kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa ispravan je ali ga Buhari i Muslim ne bilježe u svojim zbirkama." S njim se u ocjeni slaže i Zehebi. Predanje koje smo citirali u ovom poglavlju prenosi Ka'b bin Murra, Amr bin Abesa, Abdullah bin Amr, Džabir, Ebu Hurejra i Omer.

tva i vježbanje konjaništva pomaže u borbi na Allahovom putu, te su stoga te stvari i drage Allahu, dž.š. Sve što pomaže u postizanju onoga što je dozvoljeno ubraja se u istinska uživanja. Zbog toga je igranje sa ženom istinsko uživanje jer pomaže u ispunjavanju osnovnih ciljeva braka s kojim je Allah, dž.š., zadovoljan. Sve što ne pomaže u postizanju onoga čime je zadovoljan Allah, dž.š., lažno je i nema nikakve koristi u tome. Međutim, ako to ne nosi sa sobom neke vidljive štete, nije ni zabranjeno niti dozvoljeno. Ali, ako odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., od obavljanja namaza, postaje zabranjeno i pokuđeno jer je to ono čime nije zadovoljan Allah, dž.š., jer je to Njemu mrsko, bilo u samoj osnovi bilo u pretjerivanju u tome. Sve što uskraćuje vjerniku ono što se od njega traži njemu je na štetu. Korisnije mu je da se, umjesto time, zanima onim što mu je bolje i preče i što će mu osigurati vječno uživanje. Zbog toga što su duše žena i djece slabe i ne mogu postići nasladivanje u najvećim blagodatima, osim ako im se da malo razonode i igre, jer ako bi im se to zabranilo, tražili bi nešto što je gore od toga, dozvoljeno im je ono što nije dozvoljeno muškarcima. Ovo je poput situacije kada je Omer bin el-Hattab, r.a., ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok su u njegovoj kući neke žene udarale u def. Kada je Omer, r.a., ušao Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi im da prestanu i reče: "*Ovo je čovjek koji ne voli besposlice.*"[79] Poslanik,

[79] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (3/435) i u djelu *Fedailu sahaba* (1/261) pod brojevima (334, 335), Buhari u *Edebul-mufredu* (1/125), Ebu Nuajm u djelu *Hil'ja* (1/46), Makdisi u djelu *Džuz'u ehadisiš-ši'ri* pod brojem (27, 28) preko Ali bin Zejda od Abdur-Rahmana bin Ebu Bekra, on od El-Esveda bin Seria, koji kaže: "Došao sam jednom prilikom kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, spjevao sam hvalospjeve i hvale svome Gospodaru, hvaljen neka je, i tebi.' Poslanik, s.a.v.s., reče mi: 'Kaži da čujem te stihove u kojima hvališ svoga Gospodara.' Ja počeo da mu citiram stihove kad dođe neki krupan i snažan čovjek i zatraži dozvolu da uđe. Poslanik, s.a.v.s., reče mi: 'Prestani sa stihovima.' Čovjek uđe, zadrža se kod Poslanika, s.a.v.s., određeno vrijeme i zatim izađe. Počeo sam ponovo citirati stihove kad ovaj opet dođe i zatraži dozvolu za ulazak, a Poslanik, s.a.v.s., naredi mi da prekinem sa stihovima. Tako se ponovi dva ili tri puta, te ja upitah Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Allahov Poslaniče, ko je ovaj čovjek prilikom čijeg mi ulaska narediš da prekinem s citiranjem stihova?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori mi: 'To je Omer bin el-Hattab. On je čovjek koji ne voli besposlice.'" El-Hejsemi u djelu *Medžmeu-zevaid* kaže (8/188): "Ovaj hadis bilježi Ahmed, Taberani s različitim lancima prenosilaca. Jedan od lanaca prenosilaca koji bilježi Ahmed vjerodostojan je." Međutim, lanci prenosilaca ovog hadisa slabi su zbog Alija bin Zejda, za kojeg hafiz Bin el-Hadžer u djelu *Takrib* kaže da je nepouzdan. S njim se slaže Ez-Zuhri, kao što to prenosi Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (1/46), jer se u lancu prenosilaca nalazi Muammer bin Bekkar, za kojeg Zehebi u djelu *Mizan* kaže da nije na stepenu vjerodostojnosti. El-Ukajli kaže: "Postoji sumnja u ispravnost ovog hadisa i ne može poslužiti kao dokaz."

s.a.v.s., obavijestio ih je da je to besposlica, ali im nije zabranio da to rade, jer to nosi sa sobom neke pozitivne stvari, a to je da će se zbog toga kaniti zabave i igre koja je bliža onome što je štetno i zabranjeno. Zabranjivanje udaranja u def prouzrokovat će im bol, što će biti veća šteta od upotrebljavanja defa, tako da im je to dozvoljeno iz samilosti prema njima. Slična situacija ovoj jeste kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio Ebu Umejru da se u njegovom prisustvu igra s vrapcem[80] ili kada je dozvolio dvjema ženama da u njegovom prisustvu pjevaju pjesme, ili kada je dopustio Aiši, r.a., da gleda Abesince kako se hrvaju u mesdžidu[81], dozvolio je jednoj ženi da udara u def pored njegove glave[82] i sl. Ovo se ne može porediti sa slijepim povođenjem za šejhovima i učenjacima na način da ih se podržava u svakom njihovom mišljenju i da se to smatra vjerom i ispravnim pravcem i tako prelaze granice i dozvoljava ono što je bez sumnje zabranjeno. Sličan primjer ovome jeste i to kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., onima, čija je srca trebalo pridobiti za vjeru, a zbog slabosti njihovih srca, davao veći dio iz zekata ili ratnog plijena negoli onima čija su srca bila postojana u vjeri. Zbog toga je njima davao više, a svojim drugovima manje, govoreći: "*Njih,* (svoje drugove op. prev.) *prepuštam bogatstvu i dobru koje im*

---

[80] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2270) pod brojevima (5778, 5850), Muslim u *Sahihu* (3/1692) pod brojem (2150) od Enesa bin Malika, koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je najljepše ćudi. Ja sam imao brata koji se zvao Ebu Umejra koji je imao nešto više od dvije godine i igrao bi se s vrapcem. Poslanik, s.a.v.s., kada bi došao, govorio bi: 'Ebu Umejre, šta je uradio vrapčić?!', a zatim bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., igrao s njim."

[81] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (1/323) pod brojem (907) od Aiše, r.a., koja kaže: "Jednom, kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao kod mene, sa mnom su bile dvije žene koje su pjevale neke pjesme koje govore o ratu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., samo sjede i okrenu glavu od njih. Poslije njega dođe Ebu Bekr, r.a., i ukori me rekavši: 'Zar šejtanski glasovi u kući Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenu se prema njemu i reče: 'Pusti ih.' Poslije nekog vremena dala sam im znak da prestanu, i one su otišle. Tog je dana bio Bajram, i tada su Abesinci običavali da se igraju i hrvaju u mesdžidu. Ne sjećam se da li sam ga ja upitala ili mi je sam predložio da ih gledam dok se hrvaju, pa sam rekla da želim. Ja sjedoh iza njegovih leđa i prislonih mu svoj obraz na njegov obraz, dok ih je on podsticao na igru. Kada mi je dosadilo, pitao me je: 'Je li ti dosta?' Rekla sam: 'Da', a on mi reče: 'Idi onda.'"

[82] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (5/356), Ibn Hibban u *Sahihu* (10/232) pod brojem (4386), Tirmizi u *Sunenu* (5/620) pod brojem (3690), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (10/77) od Abdullaha bin Burejde, koji prenosi od svog oca da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., vratio se iz jedne od svojih bitaka, pa mu dođe neka crna ropkinja i reče: 'Allahov Poslaniče, ja sam se bila zavjetovala da ću ako se vratiš zdrav iz bitke, udarati iz radosti u def pokraj tebe.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: "Ako si se zavjetovala, onda to i uradi, a ako nisi, onda nemoj.' Ona reče: 'Zavjetovala sam se.' Poslanik, s.a.v.s., sjede, a ona poče udarati u def." Tirmizi kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Albani kaže: "Ovaj je hadis sahih."

je Allah, dž.š., usadio u njihova srca."[83] Allahov Poslanik, s.s.v.s., šalio bi se ponekad s beduinima, djecom i ženama, nastojeći pridobiti njihova srca i usaditi u njih vjeru i želeći ih razvedriti. Omeru bin el-Hattabu, r.a., nije bilo potrebno nikakvo opuštanje niti pridobivanje srca, a nije ni volio ovakve i slične besposlice, niti ih je želio slušati. Njemu nije bilo naređeno kao Poslaniku, s.a.v.s., da svim dozvoljenim metodama pridobiva srca drugih za vjeru, te postupak Omera, r.a., odražava potpunost njegovo vjere, ali je postupak Allahovog Poslanika, s.a.v.s., svakako potpuniji i bolji.

Vrste užitaka

Na osnovu ovoga postoje tri vrste užitaka: tjelesni užitak, užitak koji je plod umišljenosti i uživanje razuma i duše.

Tjelesno uživanje

U tjelesne užitke spada: jelo, piće, spolni odnos, i ovu vrstu užitka posjeduju, pored ljudi, i životinje, tako da ovo uživanje ne spada u odlike čovjeka jer je to odlika i životinja. Da se ovaj užitak ubraja u odlike, onda bi najčasniji ljudi bili oni koji najviše jedu, piju ili spolno opće. Također, da se ovo uživanje ubraja u odlike, onda bi Allahovi poslanici, a.s., i miljenici imali veći udio u njemu na ovom svijetu od Allahovih, dž.š., neprijatelja. Pošto je u osnovi suprotno, onda je jasno da to nije nikakva odlika, nego je pohvalno samo u slučaju da bude sredstvo pomoću kojeg se postiže vječno uživanje na onom svijetu.

Užitak koji je plod umišljenosti

Umišljeni i apstraktni užitak jeste uživanje u vlasti, uzdizanju nad ostalim stvorenjima, oholjenje i potčinjavanje drugih. Iako su oni koji uživaju u ovakvim vrstama užitaka donekle bolji od prve skupine, ipak su bolovi i posljedice koje ovo uživanje prouzrokuje daleko veće i bolnije od samog užitka jer je njihov nosilac neminovno osuđen na neprijateljstvo i mržnju svih onih nad kojim se uzdiže i kojim vlada. Za postizanje ovih užitaka postoje uvjeti koji

---

[83] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (1/312) pod brojevima (881, 2967, 7097).

ne postoje kada je u pitanju tjelesno uživanje, jer ga je nemoguće postići, osim uz mnogo truda i napora koji je veći od samog užitka. U suštini, ovo i nije užitak, iako mu se duše raduju i vesele njegovom postizanju.

Neki kažu: "Nijedno uživanje na ovom svijetu nije stvarno jer je cilj tih uživanja ustvari sprečavanje osjećanja boli, kao što se npr. bol gladi, žeđi, i uzburkale strasti poništava jelom, pićem i spolnim odnosom. Isto tako se osjećaj manje vrijednosti i poniženja liječi postizanjem vlasti i ugleda kod ljudi.

Istina je da je uživanje stvarni osjećaj koji neminovno sprečava osjećaj boli jer između njih postoji očita kontradiktornost.

Intelektualno i duhovno uživanje

Primjer intelektualnog i duhovnog uživanja jeste spoznaja, stjecanje znanja, postizanje svojstava savršenosti kao što je: plemenitost, darežljivost, čednost, hrabrost, strpljivost, blagost, muževnost i dr. Uživanje u ovim osobinama spada u najveća uživanja. To je uživanje čestite i časne duše koja stremi najuzvišenijim ciljevima. Ako se tome pridoda još uživanje u spoznaji Allaha, dž.š., u Njegovoj ljubavi, obožavanju samo Njega, zadovoljstvu s Njim kao Gospodarom umjesto bilo čega drugog jer je On vredniji od svega postojećeg, onda će nosilac ovih uživanja živjeti u ovodunjalučkom džennetu pošto je uživanje u tome u odnosu na tjelesna uživanja kao vrijednost dženetskih uživanja u odnosu na njih. Ne postoji ništa slađe za srce i dušu od Allahove ljubavi, okretanja Njemu, obožavanju samo Njega, radosti i čežnji za susretom s Njim i za gledanjem u Njegovo lice. Trun ovih uživanja ne može se ni porediti s tjelesnim uživanjima veličine brda. Vjera u Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., makar bila sićušna poput zrna gorušice, spašava od vječnih bolova i patnje na onom svijetu. Šta je tek s vjerom koja sprečava i ulazak nakratko u kuću patnji?

Jedan od mudraca veli: "Ko se bude veselio susretu s Allahom, dž.š., sva će se stvorenje veseliti susretu sa njim. A ko se ne bude veselio susretu s Allahom, dž.š., dušu će mu rastrgati ovodunjalučke brige." Dovoljno je kao vrijednost i odlika ovog uživanja to što

čovjeka spašava od tuge za onim što je propustio od dunjalučkih uživanja i blagodati. Onoga ko je dostigao ovaj stepen u odricanju od ovodunjalučkih uživanja mučit će ono u čemu uživaju oni koji su ogrezli u njima. Ovaj se stepen postiže s prefinjenim osjećajima i čuvstvom, a ne samo naučnim informacijama kojima učenjak raspolaže.

Jedan od mudraca imao je običaj govoriti: "Kako su samo jadni stanovnici ovog svijeta. Napustili su ga, a da nisu okušali njegove najbolje blagodati." Neko ga upita: "Kojih blagodati?" On reče: "Ljubav prema Allahu, spominjanje Njega u samoći, čežnja za susretom s Njim, poznavanje značenja Njegovih imena i svojstava."

Drugi je rekao: "Najveća blagodat na ovom svijetu jeste spoznaja Allaha, dž.š., i ljubav prema Njemu, a najveća blagodat na onom svijetu jeste gledanje u Njegovo lice i slušanje Njegovog govora bez posrednika."

Neko drugi veli: "Tako mi Allaha, dž.š., ponekad u srcu osjetim takvu slast, pa pomislim da ako stanovnici Dženneta uživaju poput mene, onda žive ugodnim životom. Vidiš one koji se u svojoj ljubavi prema ženi muče, ali i to im predstavlja uživanje, pa ne žele da ih ta ljubav ikada napusti", kao što kaže pjesnik:

"Zaljubljeni se žale na bol od ljubavi,
kamo sreće da svu njihovu bol ja sam osjećam.

Pa da osjetim potpunu slast od ljubavi u srcu mom
i da je niko prije ni poslije mene veću ne osjeti."

Jedan mudri čovjek veli: "Ljubav prema drugima odvratila im je srca od ljubavi prema Allahu, dž.š. Da su se oslobodili te ljubavi, njihove bi se duše uzdigle u nebesko kraljevstvo, i tako bi ostvarili mnogo koristi."

El-Havvas je rekao: "Ostavili ste ljubav prema Allahu, dž.š., i svu svoju ljubav poklonili ste jedni drugima. Da ste zavoljeli Allaha, dž.š., čuda biste vidjeli." Jedna pobožna žena je rekla: "Kada bi ljudi malo razmislili o onome što im je pripremljeno i uljepšano na onom svijetu, ne bi osjećali nimalo slasti u ovosvjetskim blagodatima i ne bi se njima radovali."

Jedan od onih koji su iskreno voljeli Allaha, dž.š., rekao je: "Ljubav prema Njemu, Uzvišenom, odvratila je srca od ljubavi prema svemu drugom. Oni na ovom svijetu ne osjećaju nikakvu drugu slast osim slasti ljubavi prema Allahu, dž.š., niti se nadaju na onom svijetu većoj nagradi od gledanja u lice Onoga Koga su voljeli."

Jedan od prijašnjih učenjaka veli: "Svaki čovjek ima dva oka na licu, kojima gleda stvari na ovom svijetu, i dva oka u srcu, kojima gleda ahiretske stvari. Kada Allah, dž.š., želi Svome robu hajr, otvori mu oči srca i on doživi u njemu slast i osjeti blagodati koje prije nije mogao ni zamisliti, a koje mu je obećao Onaj Koji samo istinu govori. A ako mu ne želi dobro, prepusti ga samom sebi", a zatim je proučio: "*Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci!*" (Muhammed, 24). Da ne postoji druga kazna za one koji su mimo Allaha, dž.š., drugima dali prednost u ljubavi osim crnila na srcu, to bi im bilo dovoljno.

Jedan je mudrac rekao: "Željezo koje se ne upotrebljava prekrije hrda i na kraju ga potpuno uništi. Isti je slučaj sa srcem. Ako se ne koristi i upotrebljava za ljubav prema Allahu, dž.š., ne čezne za Njim i ne spominje Ga, njim ovlada neznanje koje ga usmrti i potpuno upropasti."

Jedan čovjek požalio se Hasanu: "Moje je srce okorjelo i grubo." Hasan mu reče: "Omekšaj ga spominjanjem Allaha, dž.š." Allahu, dž.š., najmrža su gruba i okorjela srca. Srca ne može ništa razmekšati osim ljubav ili neki veliki strah." Ako neko upita: "Zbog čega onaj koji voli uživa u ljubavi, čak i kada se ne ostvari njegova ljubav?", reći ćemo mu: "Ljubav prouzrokuje kretanje duše i stvara u njoj jaku želju za nečim. Duša je poput vatre u svojoj osnovi stvorena pokretljivom. Ljubav je njeno prirodno kretanje, tako da onaj ko zavoli nešto u toj ljubavi nalazi slast i odmor za dušu. Ako u njemu ne postoji ljubav za bilo čim, duša će se prestati kretati, postat će troma, lijena i zamrijet će svaka njena aktivnost. Zbog toga vidimo da se lijenštine najviše sekiraju u životu, potišteni su i tužni, ništa ih ne veseli niti raduje. Suprotni njima jesu oni koji su aktivni i ažurni u svom poslu, bez obzira o kojoj vrsti posla se radilo. A ako su u pitanju djela za koja su uvjereni da će imati lijepu završnicu i da će im to osigurati ugodan život, onda će uživanje u tim djelima biti veće i još će predanije raditi. A Allah pomaže koga hoće."

ČETRNAESTO POGLAVLJE

O onima koji su hvalili i priželjkivali ljubav i o njihovom nastojanju da postignu ono što priželjkuju

Ljudi se o ovom pitanju dijele na dvije skupine. Može se desiti da jedna osoba objedinjuje oba stanja, koja su međusobno oprečna. Jedna skupina ljudi hvali ljubav, oni priželjkuju da im se desi i njoj teže i uvjereni su da onaj ko nije osjetio slast ljubavi nije osjetio ni slast života.

Oni kažu: "Poznato je da je veličina užitka razmjerna veličini ljubavi. Oni koji najviše uživaju u nečemu najviše i vole tu stvar, a o ovom smo govorili u prethodnom poglavlju. Allah, dž.š., Svojim je poslanicima, a.s., omilio njihove žene i ropkinje. Adem, a.s., otac čovječanstva veoma je volio Havu. Allah, dž.š., obavijestio nas je da ju je stvorio od njega samog da se uz nju smiri."

Oni dalje kažu: "Ljubav prema Havi navela ga je da je posluša i okuša zabranjeno drvo u Džennetu. Prva ljubav koja se na ovom svijetu pojavila bila je upravo Ademova ljubav prema Havi i ta ljubav, ljubav međusupružnicima, prenijela se na njegovo potomstvo. Davud, a.s., je zbog ljubavi prema ženama imao stotinu žena. Isti

je slučaj s njegovim sinom Sulejmanom, a.s. Jevreji su, prokleo ih Allah, dž.š., korili Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog brojnosti žena kojima se oženio, pa je Allah, dž.š., objavio ajete u kojim ga je opravdao i obavijestio da je to blagodat i dobrota koju mu je Allah, dž.š., podario: '*...ili bi ljudima na onome što im je Allah iz obilja Svoga darovao zavidjeli. A Mi smo Ibrahimovim potomcima Knjigu i mudrost dali, i carstvo im veliko darovali.*'" (En-Nisa, 54)

Ibrahim, a.s., oženio se najljepšim ženama toga doba, Sarom a zatim i Hadžerom, koja je bila njegova miljenica. Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., kaže: "Ibrahim, a.s., volio je mnogo Hadžeru. Svaki ju je dan posjećivao dolazeći iz Šama na Buraku."

Haraiti veli: "Pripovijedao mi je Nasr bin Davud od Vakidija, on od Muhammeda bin Saliha, ovaj od Sa'da bin Ibrahima, on od Amira bin Sa'da, a on od svoga oca, pa je spomenuo citirano predanje. U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis od Ša'bija preko Amra bin el-Asa, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao me je s jednom vojskom u kojoj su, između ostalih, bili Ebu Bekr i Omer, r.a. Kad smo se vratili, upitao sam: 'Allahov Poslaniče, ko ti je najdraži od ljudi?' On mi reče: 'Zbog čega pitaš?' Ja rekoh: 'Volio bih znati.' On reče: 'Aiša.' Ja rekoh: 'Mislio sam od muškaraca.' On reče: 'Njen otac.'"[84]

Mubarek bin Fudala prenosi od Zejda, on od Atame, a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže da ju je jednom prilikom Fatima, r.a., spomenula kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa joj je on rekao: "Kćeri, ona je miljenica tvoga oca."[85] Predanje ovog hadisa koje bilježi Buhari u *Sahihu* jeste od Lejsa, od Ibn Šihaba, od Muhammeda bin Abdur-Rahmana te od Aiše, r.a., koja kaže: "Žene Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poslale su Fatimu, r.a., njegovu kćerku, kod njega. Ona mu uđe, dok je ležao sa mnom na mom ogrtaču. Fatima, r.a., reče: 'Allahov Poslaniče, ostale tvoje žene traže od tebe da ravnomjerno boraviš kod njih kao i kod Aiše.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj:

---

[84] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (3/1339) pod brojevima (3461, 4100), Muslim u *Sahihu* (4/1856) pod brojem (2384).

[85] Bilježe ga Ibn Ebu Asim u djelu *Ahad vel-mesani* (5/401) pod brojem (3033) i Ebu Nuajm u djelu *Hil'ja* (2/45). U lancu prenosilaca ovog hadisa je Zejd bin Džed'an, koji je nepouzdan.

'Zar ne voliš ono što i ja volim?' Ona reče: 'Svakako.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Onda voli i Aišu.'"[86]

Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis od Hammada bin Seleme preko Ejjuba, a zatim od Ebu Kilabe, pa od Abdullaha bin Jezida, a ovaj od Aiše, r.a., koja kaže:

كَانَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم يَقْسِمُ فَيَعْدِلُ وَيَقُولُ: اَللَّهُمَّ هَذَا قَسْمِي فِيمَا أَمْلِكُ فلا تَلُمْنِي فِيمَا تَمْلِكُ ولاَ أَمْلِكُ يعني القلب.

"Allahov Poslanik dijelio je ravnomjerno imetak medu svojim ženama i u tome je bio pravedan. Govorio bi: 'Allahu moj, ja postupam onoliko pravedno koliko mogu, zato me nemoj kazniti za ono što je u Tvojoj vlasti, a što je van granica moje moći.'"[87]

Želio je reći da je u stanju da bude pravedan u ravnomjernoj raspodjeli imetka medu ženama, a što se tiče izjednačavanja u ljubavi, to prelazi granice njegove moći.

Ibn Sirin veli: "Pitao sam Ubejdu o značenju riječi Uzvišenog: '***Vi ne možete potpuno jednako postupati prema ženama svojim ma koliko to željeli...***' (En-Nisa, 129), pa mi je odgovorio: '... u ljubavi i spolnom odnosu.'"

Ibn Abbas veli: "Neće biti u stanju da osjeća ravnomjernu ljubav i strast medu ženama."

Bejan eš-Ša'bi veli: "Došao mi je neki čovjek i rekao: 'Sve majke pravovjernih (Poslanikove, a.s., žene) bile su njegove miljenice osim Aiše, r.a.' Ja mu rekoh: 'To što si rekao u potpunoj je supro-

---

[86] Bilježe ga Muslim u *Sahihu* (4/1891) pod brojem (2442) i Buhari u *Sahihu* (2/911) pod brojem (2442), u malo dužoj formi.

[87] Bilježe ga Darimi u *Sunenu* (2/193), Ibn Ebu Šejba u *Musannefu* (4/37), Ishak bin Rahevejh (3/756), Tirmizi u *Sunenu* (3/446) pod brojem (1140), Ebu Davud u *Sunenu* (2/242), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (5/281) pod brojem (8891), Ibn Madža u *Sunenu* (1/633) pod brojem (1971), Ibn Džerir u svom tefsiru (5/315), Hakim u *Mustedreku* (2/204), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/298), od Aiše, r.a. Hakim ocjenjuje ovaj hadis vjerodostojnim. Nesai, Tirmizi i Darekutni smatraju da je ovo mursel-hadis. Ebu Zur'a veli: "Ne znam da iko Hamada bin Selemu podržava u mišljenju da je ovaj hadis spojenog lanca prenosilaca."

tnosti s osjećajima Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Aiša, r.a., bila mu je najdraža medu njima.'"

Mus'ab bin Sa'd veli: "Omer bin el-Hattab podijelio je ženama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., po deset hiljada dinara, a Aiši, r.a., dao je dvije hiljade više nego ostalima. Svoj postupak objasnio je činjenicom da je ona bila miljenica Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Kada bi prenosio hadis od Aiše, r.a., Mesruk bi govorio: "Pripovijedala mi je istinoljubiva kći istinoljubivog, miljenica Poslanika Gospodara svih svjetova, čija je čednost potvrđena iznad sedam nebesa."

Ebu Muhammed bin Hazm veli: "Mnogi su je među pravednim halifama i ispravnim učenjacima voljeli."

El-Haraiti pripovijeda: "Abdullah bin Omer kupio je jednu ropkinju Bizantijku koju je veoma zavolio. Jednog dana ona padne sa njegove mazge, a on joj poče brisati prašinu s lica i pomagati joj. Ona mu reče: 'Ti si dobar prema meni.' Nakon nekog vremena ona pobježe od njega, i on osjeti veliku čežnju za njom, pa u stihovima reče:

'Rekla mi je da sam dobar, ali je opet pobjegla,
danas znam da dobar nisam bio.'"

Ponovo ćemo spomenuti priču o Mugisu i njegovoj miljenici Beriri. Mugis je išao za njom dok su mu suze tekle niz lice.

Jednog dana došla je neka žena Urvi bin Uzejni, Malikovom učitelju, pouzdanom učenjaku i pobožnjaku, pa mu je rekla: "Kako mogu ljudi o tebi govoriti da si pobožan čovjek kada si izrekao sljedeće stihove:

'Kada osjetim plamen ljubavi u nutrini svojoj,
odem na izvor gdje ljudi žeđ gase da ga ohladim.

Svježinom vode rashladio sam njenu vanjštinu,
kako da smanjim žar koji u dubini mene tinja?'"

Muhammed bin Sirin rekao je u stihovima:

"Kada mi se korak ukoči, sjetim se one zbog koje sam ga napravio,
spomenem ime svoje drage i dozivam je.

Dozivam onu prema kojoj bih, da me duša posluša,
skočio svom snagom pa makar i poginuo."

Salih prenosi da je Šihab rekao: "Pripovijedao mi je Ubejdullah bin Abdullah bin Utba da je Ibn Mesud, r.a., rekao: "Sjedili smo jednom prilikom kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nas osamdesetak Kurejšija. Allaha mi, nisam vidio ljepših lica od njihovih lica. Neko spomenu žene i otpoče razgovor o toj temi, pa se i ja uključih u razgovor. Kada smo zašli malo dublje u tu temu, poželio sam da prestanemo pričati o tome. Neki od prisutnih rekoše: 'Da ljubav nije slatka i privlačna tema, ne bi je toliki ljudi priželjkivali.'"[88]

Pjesnik je rekao:

"Zaljubljeni se žale na bol od ljubavi,
kamo sreće da svu njihovu bol ja sam osjećam

Pa da osjetim potpunu slast od ljubavi u srcu mom
i da je niko prije ni poslije mene veću ne osjeti."

Neki kažu: "Ako ljubav bude dozvoljena vjerom, njen će nosilac biti nagrađen zbog nje, kao što kaže Šurejk bin Abdullah kada je bio upitan o zaljubljenima: 'Oni s najvećim ljubavnim žarom imat će i najveće nagrade.'"

"Tako mi Allaha, istinu je rekao ako se radi o ljubavi kojom je zadovoljan Allah, dž.š. Jedna žena je rekla:

"Allah neće primiti od voljene osobe nijedno djelo
koja je odbacila onog ko je voli i za njom žudi.

Neće biti nagrađena ako odbije osobu koja je voli,
ali će biti nagrađen onaj ko je zavoli."

Mi kažemo: "Ako žena zanoći izbjegavajući da se odazove onome koji je voli, a koji je njen muž, meleki će je proklinjati sve dok ne osvane."[89]

---

[88] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (1/458).

[89] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/1994) i Muslim u *Sahihu* (2/1059) pod brojem (1436) od Ebu Hurejre, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada žena zanoći izbjegavajući da se odazove mužu koji je zove u postelju, meleki je proklinju sve dok se ne odazove."

Ljubav izoštrava um

Neki kažu: "Ljubav izoštrava um, odnosi brige, podstiče na pristojno odijevanje, jedenje ukusnih jela i ukrašava čovjeka najljepšim moralnim osobinama. Ljubav čini čovjeka ambicioznim. On koristi najljepše mirise i bira pristojno društvo. Čuva svoj odgoj i pristojan je. Ljubav je iskušenje bogobojaznih i ispit pobožnjaka. Ona je mjerilo uma i oštroumnosti. Ona je svojstvo plemenitih."

Pjesnik kaže:

"Nisam je zavolio iz niskih pobuda,
nego sam vidio da je ljubav svojstvo plemenitih."

Duše su zaljubljenih nježne i blage, a tijela krotka i mršava. Kretnje su im usporene kada su u prisustvu voljene osobe. Smiruju se ondje gdje se voljena osoba smiri. Zadovoljni su svojom ljubavnom vezom. Njihov govor i savjeti prosvjetljuju razum, ostavljaju jak dojam na duše, stvaraju im ugodan ambijent i svojim pričama okupiraju pažnju slušalaca. Razgovor zaljubljenih ukras je njihovih sijela i ono što njihova druženja čini uzbudljivim. Beduin koji se nije družio ni s kraljevima niti s herojima zaljubi se i postaje poznat po svojoj ljubavi. Njega kao primjer u svojim besjedama navode kraljevi, namjesnici i ostali svijet. Njegova životna priča biva brižljivo zapisana, a njegovi ljubavni stihovi prenose se s generacije na generaciju. Ljubav je ovjekovječila njegov spomen među ljudima. Da nije bilo njegove ljubavi, niko ga se ne bi sjećao i ne bi bilo poznato njegovo ime.

Neki je mudrac rekao: "Ljubav je za duše poput hrane za tijelo. Ako je se kaniš, naškodit će ti, a ako pretjeraš u njoj, uništit će te."

Ibn Abdul-Berr u svom djelu *Behdžetul-medžalis* kaže: "Na stranicama knjige nekog indijskog pisca pronađene su sljedeće riječi: 'Ljubav je odmor duši. To je osjećaj koji proizvode zvijezde u svom dalekom treperenju. Ona se javlja u čovjeku kada sretne prirodno blisku osobu, pa je duša prihvata svom svojom suštinom. Ljubav pročišćava srca i jača um osim ako se pretjera u njoj. Ako se pretjera u ljubavi, ona postaje pogubna bolest koju je teško izlije-

čiti i rijetko će koji lijek biti efikasan. Stvarni lijek od ljubavi bit će njeno povećavanje.'"

Neki je beduin rekao: "Ljubav je dušin saputnik i razumov sugovornik. Ona osvaja osjećanja, pa tijelo postaje njen sluga."

Abdullah bin Tahir, namjesnik Horosana, rekao je svom sinu: "Zaljubi se i postani osjećajan. Budi čedan, bit ćeš častan."

Kudama kaže: "Neki je govornik opisao ljubav na sljedeći način: 'Čini kukavicu hrabrim, škrca darežljivim, glupog oštroumnim, mucavog govornikom, neodlučnog odlučnim. Njoj se pokoravaju kraljevi i vitezovi. Ljubav poziva na lijepo ponašanje. Ona je prvo mjerilo uma i oštroumnosti. Rezultira vrhunskim umovanjem i moći razmišljanja. Ljubav čini čovjeka ambicioznim i ukrašava ga pozitivnim moralnim osobinama. Ona je ugodan drug i odan prijatelj. U duše unosi radosti i sreću koje smiruju srca."

Nekom je poglavaru rečeno: "Sin ti se zaljubio." On reče: "Hvala Allahu. Sad će postati nježan i osjećajan. Njegov će um ojačati, kretnje će biti pristojne i koristit će brižljivo birane riječi. Pisma će mu biti sadržajna. Okitit će se pozitivnim osobinama pa će biti ustrajan u dobru a klonit će se zla."

Nekom drugom rečeno je isto, pa on odgovori: "Kada se zaljubi, postaje nježan, osjećajan, precizan i blag."

Neko je drugi upitan: "Kada mladić postaje punoljetan?" On odgovori: "Kada napiše knjigu ili opiše svoju dragu i voljenu."

Neko reče Seidu bin Eslemu: "'Tvoj je sin počeo citirati ljubavne stihove." On reče: "Pustite ga neka osjeća, pročišćava dušu i raznježuje srce."

Abbas bin el-Ahnef veli:

"A šta su ljudi do zaljubljeni i ljubavi puni,
nikakva dobra nema u onome ko ne voli i zaljubljen nije."

Husejn bin Mutajr veli:

"Žene su raj, njihov miris radost je života,
kako da ih ne volimo?

Da nije njihove ljepote, ne bismo radosti
i uživanja na ovom svijetu imali."

Drugi veli:

"Nećeš osjetiti nikakvo dobro na ovom svijetu i njegovim blagodatima
ako živiš sam, usamljen i ako nikog ne voliš."

Drugi veli: "

"Šta je život do kratko putovanje i prolazak,
samo s peharom ljubavi u ruci bit ćeš poznat među ljudima."

El-Atevi veli:

"Zaljubih se samo zato
što je ljubav svojstvo plemenitih."

Drugi veli:

"Pogledao sam je samo jednom i zavolio,
a ko to ima zdravu pamet a ne voli."

Drugi veli:

"Ne bih volio da sam lišen ljubavi
pa makar imao sve između istoka i zapada."

Treći veli:

"Moje je srce uništeno zbog ljubavi,
je li sretan život onome ko ne voli?"

Također, jedan pjesnik kaže:

"Nema nikakvog dobra u životu bez ljubavi
niti u blagodati u kojoj ne uživaš sa svojom voljenom."

Kumejt veli:

"Niko do sada nije okusio težinu i blagodati života
osim onaj koji je volio.

Ljubav u sebi nosi slast i gorčinu,
pitaj o tome onoga ko je probao i iskusio."

Drugi veli:

"Zar je život lijep ako nema ljubavi,
kako može biti sretan onaj ko ne voli?"

Neko je lijepo spjevao:

"Živi u dvorcu, naslađuj se njegovom ljepotom
vrijeme prođe, a ti sam i usamljen."

Drugi veli:

"Ako ne voliš i ne znaš ljubav šta je,
ti i deve u pustinji jednaki ste."

Također je spjevano:

"Ako ne voliš i ne znaš ljubav šta je,
budi kamen od tvrde stijene isklesan."

Drugi veli:

"Ako ne voliš i ne znaš ljubav šta je
ustani i pasi travu, ti i magarac ste jednaki"

Jedan pjesnik veli:

"Ako ne osjetiš na ovom svijetu ljubavi,
život i smrt za tebe su jednaki."

Akra bin Muaz rekao je:

"Nema nikakva dobra u životu
ako nisi posjetio voljenu i nju kao gosta dočekao."

Drugi veli:

"Nije osjetio slast života onaj ko nema
voljenu da se kraj nje smiri i skrasi."

Ali bin Ebu Kesir upitao je Ibn Ebu Zerkaa: "Jesi li se ikada zaljubio i dopisivao s voljenom i ugovarao sastanke?" On mu odgovori: "Ne." Ali bin Ebu Kesir reče mu: "Onda se nije od tebe nadati nekom dobru."

Jedan od kraljeva imao je jednog sina koji nije pokazivao nikakve ambicije u životu i uvijek je išao linijom lakšeg otpora. Kralj htjede da ga promijeni kako bi mogao naslijediti njegovo kra-

ljevstvo kad on umre te mu posla nekoliko djevojaka da se druže s njim i sin se zaljubi u jednu od njih. Kada kralj ču za to, veoma se obveseli i poruči sinovoj izabranici da se više ne druži s njegovim sinom i da mu kaže: "Ja ću se udati samo ili za kralja ili učenjaka." Kada kraljev sin to ču, poče izučavati nauke i sve ono što je potrebno nekome ko želi da postane kralj i dobro savlada te vještine.

El-Merzubani veli: "Ebu Nevfel upitan je: 'Postoji li iko da je sačuvan od ljubavi?' On odgovori: 'Da, surov i neotesan čovjek lišen moralnih vrijednosti i poimanja suštine stvari. Ko u svojoj duši ima i trunku osjećajnosti, djelić dobroćudnosti stanovnika Hidžaza ili prefinjenosti Iračana on je daleko od toga.'"

Ali bin Abda kaže: "Osoba koja ne nosi u svom srcu ljubav surova je i lišena ambicioznosti ili se ponaša suprotno normalnom ponašanju." Neki kažu: "Čovjek neće biti potpun sve dok ne zavoli one koji su dostigli stepen savršenstva i dok ne bude nastojao da bude poput njih. Učenjak dostiže stepen u nauci razmjerno veličini njegove ljubavi prema učenju i stjecanju znanja. Isti je slučaj i s bilo kojim zanatlijom ili umjetnikom. Dovoljno je to što onaj ko voli nastoji da se okiti pozitivnim osobinama i čini dobro kako bi bio pohvaljen pred voljenom osobom", kao što pjesnik veli:

"Dobra djela čine ga sretnim, i stremi za veličinom
ne bi li ga jednog dana neko pohvalio pred Lejlom."

Ebu Mindžab kaže: "Jednom prilikom sam u tavafu vidio mršavog i iscrpljenog mladića koji je učeći dove govorio:

'Volio bih da se sva ljubav skupi
i uliје u moje srce, a zatim se prsa zatvore.

I da ljubav nikada ne iščezne iz mog srca
i da je se nikada ne zasitim, a ako se to desi, neka odmah umrem.'

Ja mu rekoh: 'Mladiću, ova građevina, (Kaba) ima svoju svetost zbog koje ne bi trebao govoriti takve riječi kada si u njenoj blizini.' On mi reče: 'Tako mi Allaha, svakako da ima, ali ljubav je potpuno ispunila moje srce i sjećanje na nju puni me veseljem. Sva moja razmišljanja usmjerena su prema onom ko dobro poznaje situaciju u kojoj se ja nalazim. Imam jednu želju. Tako mi Allaha,

draže mi je ono što se nalazi u mom srcu od vlasti koju posjeduje vladar pravovjernih. Ja molim Allaha da učvrsti ljubav u mom srcu cijelog mog života i učini je mojim drugom u kaburu kada umrem, znao ja to ili ne znao? Ovo je moja želja za koju upućujem dovu.' Zatim je zaplakao, a ja ga upitah: 'Šta te je rasplakalo?' On reče: 'Strah da mi dova ne bude primljena i ne ispuni se moja najveća želja zbog koje sam došao na hadž i za koju bih volio da se ispuni više nego da mi Allah podari sve ostalo što je darovao Svojim robovima.' Zatim se okrenuo i otišao."

Ljubav ubija zaljubljenog

Ova skupina veli: "Najviše što ljubav može uraditi od zaljubljenih osoba jeste to da ih potpuno uništi, kao što se to desilo velikom broju zaljubljenih." Suvejd bin Seid el-Hadesani prenosi od Alija bin Mushira, od Ebu Jahjaa el-Kattata, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se zaljubi i sakrije svoju ljubav, bude čedan u njoj, strpi se i umre od toga on je šehid."

El-Hatib kaže: "Pripovijedao nam je Ebul-Hasen Ali bin Ejjub bin el-Hasen Imla od Ebu Abdullaha el-Merzubanija, on od Ibn Hajjuveja i Ibn Šazana, koji su rekli: 'Pripovijedao nam je Ebu Abdullah Ibrahim bin Muhammed bin Arefa Niftavejh iz Kordove, koji kaže: 'Posjetio sam Muhammeda bin Davuda el-Asbahanija dok je bolovao od bolesti od koje je umro te sam mu rekao: 'Kakva je tvoja bolest?' On reče: 'Ljubav koju poznaješ bila je uzrok ove moje bolesti.' Ja mu rekoh: 'Šta te je spriječilo da uživaš u toj svojoj ljubavi kada si bio u stanju da uživaš u njoj?' On mi reče: 'Uživanje se dijeli na dvije vrste: prva: pogled koji je dozvoljen i druga: uživanje koje je zabranjeno. Dozvoljeni je pogled učinio od mene to što vidiš. Od uživanja koje je zabranjeno odvratilo me je ono što mi je pripovijedao moj otac od Suvejda bin Seida, on od Alija bin Mushira, ovaj od Ebu Jahjaa el-Kattata, on od Mudžahida, a ovaj od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko se zaljubi i sakrije svoju ljubav, bude čedan u njoj, strpi se i umre od toga on je šehid.''" Ovaj je hadis čista laž na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nimalo ne liči na njegov govor. Vjerodostojno

se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je nabrojao šest vrsta šehida i među njima se ne spominje onaj ko je umro od ljubavi. Nemoguće je da svako ko umre od ljubavi bude šehid jer može se desiti da se neko zaljubi i da zbog te ljubavi zasluži kaznu od Allaha, dž.š. Učenjaci hadisa odbijaju ovo predanje od Suvejda jer ga neki smatraju nepouzdanim. Ibn Medini kaže: "Ovo predanje ne uzima se u obzir. Posebna je sramota ako je bio autor nekih djela a bude prenosio ovaj hadis."

Jakub bin Šejba veli: "Pouzdan je, samo što je imao loše pamćenje, posebno nakon što je oslijepio."

Buhari o njemu veli: "Oslijepio je pa je greškom prenosio hadise koji nisu vjerodostojni."

Ebu Ahmed el-Džurdžani veli: "Ovo je jedan od hadisa koji se ne prihvataju od Suvejda. Ovaj hadis ne prihvata Bejheki, Ebul-Fadl bin Tahir, Ebul-Feredž bin El-Dževzija, koji je ovaj hadis spomenuo u djelu u kojem navodi apokrifne hadise. Kada je Ebu Bekr el-Ezrek prenio ovaj hadis od Suvejda, Ibn Merzuban prekorio ga je zbog toga i zabranio mu da spominje ime Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kontekstu ovog hadisa. Kada bi Suvejd bivao upitan o ovom hadisu, ne bi ga pripisivao riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i najviše što se za njega može reći jeste da je izreka nekog od ashaba. Zbog toga ga Ebu Muhammed el-Hasen el-Kari prenosi od Ebu Sa'da el-Bekkala, on od Ikrime, kao riječi Ibn Abbasa, r.a. Što se tiče predanja koje navodi El-Hatib od Hišama bin Urve, on od njegovog oca, a ovaj od Aiše, r.a., nema sumnje, na osnovu samog predanja, da je ovo laž na Hišama, na njegovog oca i Aišu, r.a., i ni na koji način lanac prenosilaca ovog hadise ne odgovara samom tekstu hadisa. Konačna presuda u ocjenjivanju vjerodostojnosti nekog hadisa treba pripasti provjerenim i pouzdanim učenjacima, a ne nekima koji su nepoznati i nekvalificirani za te stvari. Ono što ja mogu zaključiti jeste to da je Ibn Mesruk prenio nečije tuđe riječi i promijenio lanac prenosilaca ovog hadisa."

PETNAESTO POGLAVLJE

O onima koji kude ljubav i opisuju je kao bol i tegobu i dokazima kojima se služe ove dvije skupine da bi dokazale ispravnost svojih stavova

Govoreći o vjernicima Uzvišeni Allah kaže da oni govore:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا﴾

"Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne natovari na nas breme kao što si ga natovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaj nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam..." (El-Bekara, 286).

Allah, dž.š., pohvalio je one koji su Ga u ovoj dovi zamolili da ih ne optereti onim što neće moći podnijeti. Neki kažu da se to odnosi na ljubav. Međutim, u ajetu se ne misli samo na ljubav, nego se želi reći da i ljubav spada u stvari koje prelaze granice ljudske kontrole. Mekhul kaže: "U ajetu se misli na veliku i neobuzdanu ljubav."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "*Ne treba vjernik da ponižava sam sebe.*"[90]

[90] Bilježi ga Tirmizi u *Sunenu* (4/522) pod brojem (2254) i Ahmed u *Musnedu* (5/405), Ibn Madža u *Sunenu* (2/1332) pod brojem (4016), Bezzar u *Musnedu* (7/218), Ibn Ebu Asim u djelu *Ahad vel-mesani* (2/466) pod brojem (1271), Kudai u djelu *Šubuhat* (2/52), Ibn Hibban u djelu *Sikat* (8/481), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (7/418) od Alija bin Zejda, on od Hasana od Džunduba, te on od Huzejfe, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib."
Ovaj hadis ima dvije mahane u lancu prenosilaca: prva je nepouzdanost Alija bin Zejda, a on je Ibn Džud'an kojeg je nepouzdanim ocijenio hafiz Ibn Hadžer u djelu *Takrib*; druga je poturanje u lanac prenosilaca Hasana el-Basrija.
Ibn Ebu Hatim u djelu *El-Ilel, (2/138)* veli: "Pitao sam svog oca o hadisu koji prenosi Amr bin Asim od Hammada bin Seleme, a on od Alija bin Zejda, on od Hasana, ovaj od Džunduba, a on od Huzejfe r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne treba da vjernik ponižava sam sebe." Neko upita: "Allahov Poslaniče, kako će neko ponižavati samog sebe?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Da se izlaže iskušenjima koja ne može podnijeti." Otac mi odgovori: "Ovaj hadis nije vjerodostojan." On ovaj hadis spominje i na jednom drugom mjestu u knjizi (2/306), pa kaže: "Moj otac veli: 'U lanac prenosilaca ubačen je Džundub, koga ne spominju drugi prenosioci. Pripovijedao nam je Ebu Selema od Hammada i tu se nigdje ne spominje Džundub."'
Šejh Albani u djelu *Es-Sahiha* pod brojem (613) kaže: "Svi ovaj hadis prenose od Amra bin Asima. Kao da Ibn Ebu Hatim želi ukazati na to da je lanac ovog hadisa prekinut jer je prenosilac između Hasana i Huzejfe nepoznat. Lanac je prenosilaca u svakom slučaju prekinut jer su u njega podmetnuti prenosioci koji ne prenose ovaj hadis, a što smo prethodno spomenuli. Od Ibn Omera prenosi se predanje koje pojačava ovo predanje od Amra. Hadis ima još dosta sličnih predanja koja prenose Ibn Omer, Ebu Hurejra, Ibn Abbas, Ebu Bekr, Ali, r.a. Bilježi ga i Taberani u djelu *El-Evsat* (5/294) pod brojem (5357) i u djelu *El-Kebir* (12/408) preko Muhammeda bin Ahmeda bin Ebu Hajseme od Zekerijaa bin Jahjaa el-Medainija, a on od Šebaba bin Suvvara, ovaj od Verka bin Omera, a on od Ibn Ebu Nedžiha, ovaj od Mudžahida, te on od Ibn Omera, r.a.
Albani veli: "Ovo je vjerodostojan lanac prenosilaca ako je Zekerija bin Jahja čovjek koji nosi nadimak Ebu Jahja el-Lu'lui, poznati fakih i učenjak u hadisu. Ostali su prenosioci bez sumnje pouzdani jer su to prenosioci čije hadise bilježe Buhari i Muslim, osim Ibn Hajseme, čije hadise ne bilježe, ali je pouzdan prenosilac. Ono što kaže šejh Albani nije ispravno jer Zekerija ustvari nije El-Lu'lui, nego je Zekerija bin Jahja Ebu Ali ed-Darir, kao što na to ukazuje predanje od Taberanija koje bilježi u djelu *El-Evsat*. Također ga spominje Hatib u djelu *Tarihu Bagdad* (8/457) ne spominjući nikakvu ocjenu prenosilaca ovog hadisa. Zbog toga El-Hejsemi u svom djelu *El-Medžmea* kaže: "Bilježi ga Bezzar, Taberani u djelima *El Evsat* i *El Kebir* u skraćenoj verziji. Predanje koje bilježi Taberani u djelu *El Kebir* dobro je i njegovi prenosioci su prenosioci koje navodi Buhari u svom *Sahihu*, osim Zekerijaa bin Jahjaa bin Ejjuba ed-Darira za koga Hatib kaže: "Prenosio je od skupine učenjaka, i od njega prenosi skupina prenosilaca", s tim da ne daje sud o njegovom stepenu vjerodostojnosti. Što se tiče predanja od Ebu Hurejre, njega bilježi Ibn Abdul-Berr u djelu *Et-Temhid* (23/284). Predanje od Ibn Abbasa bilježi Ed-Dani u djelu *Es-Sunenul-varidetu fil-fiten*. Predanje od Alije, r.a., bilježi Taberani u djelu *El-Evsat* (8/41). Predanje od Ebu Bekra bilježi El-Kudai u djelu *Eš-Šihab* (2/52).

Imam Ahmed veli: "Tumačenje ovog hadisa jeste takvo da se vjernik ne treba izlagati iskušenjima i izazovima koje ne može podnijeti i u to spada situacija zaljubljene osobe jer je on ponizan pred osobom koju voli kako bi postigao njegovu naklonost. Ljubav se zasniva na poniznosti i skrušenosti pred voljenom osobom, kao što pjesnik veli:

"Budi skrušen i ponizan pred onom koju voliš
jer u zakonima ljubavi nema ponosa i gordosti."

Drugi veli:

"Jadni su zaljubljeni, čak im se i kaburi raspoznaju
po prašini poniženosti među ostalim kaburima."

Drugi veli:

"Rekoše mi: 'Mislili smo da si ponosan',
a ja im rekoh: 'Ne čudite se poniženosti zaljubljenih.

Ne negirajte njihovu poniženost jer oni su
robovi koji su svojim ropstvom u ljubavi zadovoljni.'"

Kažu: "Kada čovjek zaplovi u moru ljubavi i kada se počnu njegovi valovi poigravati njime, onda je on bliži propasti nego spasu", kao što nam pripovijeda El-Haraiti da je u Medini bila neka osjećajna djevojka ropkinja koja se zaljubila u mladića iz plemena Kurejš. Neprestano su bili zajedno, ali mu ona dosadi i on je napusti. Međutim, njena se ljubav samo poveća, i ona od toga oboli. Njen vlasnik nije obraćao pažnju na njene žalbe i nije ima samilosti za njene patnje sve dok ona jednog dana ne pade licem u prašinu, poče cijepati svoju odjeću i nenormalno se ponašati. Kada vlasnik vidje njeno stanje, pokuša da je izliječi, ali nijedan lijek nije pomagao. Ona bi noću kružila gradom i citirala bi sljedeće stihove:

"Početak ljubavi sličan je inatu
i to je ono što nam sudbina donosi.

Kada čovjek zaplovi morem ljubavi,
dešavaju se stvari koje ni jaki ne podnosi.

Ko to pati od ljubavi kao što ja patim,
svladala je moje osjećaje i skrivene tajne odala."

Haraiti veli: "Jedan moj prijatelj citirao mi je sljedeće stihove:

"Početak ljubavi nešto je slično igri,
poigrava se sa srcem zaljubljenog, pa joj smrt bude kao zabava.

Njen uzrok je pogled i šala
koja u srcu plamen ljubavi zapali

poput vatre čiji je početak iskra,
a kad se razbukta, gomilu drva spali."

Neko je kazao: "Kako ljubav može biti pohvalna osobina kada prouzrokuje nemir i nesanicu, opija razum, prouzrokuje ludilo. Na kraju krajeva, sama ljubav jedna je vrsta ludila, kao što je jedan mudrac rekao: "Ludila ima više vrsta, a ljubav je jedna od vrsta ludila." Jedan od zaljubljenih veli:

"Rekla mi je: 'Poludio si od ljubavi', a ja sam joj rekao:
'Zaljubljeni su gori od ludaka.

Od ljubavi se niko nikada nije osvijestio,
a ludak u trenu pada u trans.'"

Koliko li je samo zaljubljenih koji su zbog svoje voljene upropastili svoj imetak, čast i život, razorili svoje porodice i izgubili vjeru i ovaj svijet?

Zubejr bin Bekkar veli: "Neka beduinka posjetila je svoju sestru i upitala je: 'Kako sada tvoja ljubav prema tom i tom čovjeku?' Ona joj odgovori: 'Tako mi Allaha, ljubav prema njemu uznemiruje mirnog i smiruje uznemirenog.' Zatim je spjevala sljedeće stihove:

'Kad bi se moja ljubav mjerila brojem kamenčića, nadmašila bi ih,
i puhanjem vjetra, vjetar se ni čuo ne bi.

Da umjesto što tebe spominjem, oprosta od Allaha tražim,
ni jednog grijeha ostalo kod mene ne bi.'

Sestra joj reče: 'Tako mi Allaha, pitat ću ga kakva je njegova ljubav prema tebi.' Kada ga je upitala, on joj odgovori: 'Ljubav je poniženje, ali je nazvana suprotno svom pravom značenju. To najbolje zna onaj koga je ljubav razorila i uništila.'"

Ebu Fadl er-Rebii spjevao je sljedeće stihove:

"Iz mojih očiju krv kapa
nakon suza iz isplakanih vjeđa.

Kako da budem gord kada se slabost
sa svih strana u moje tijelo spušta?

Moju ljubav vrijeme liječi
i spašava me prolazak dana i noći."

Kažu: "Ljubav je teška i opasna bolest koja uništava duše. Ljubav sa sobom ne nosi nikakva olakšanja niti odmor. Ona je more. Ko zaplovi tim morem utopi se, jer to more nema obala uz koje bi se moglo pristati i iz njega se nikada niko nije spasio." Pjesnik veli:

"Nema niko među ljudima da ga hvale po razumu
a da nije zbog ljubavi totalna neznalica.

Niko nije okušao težinu u životu,
a da je nije osjetio onda kada se zaljubio."

Ebul-Abbas el-Ahnef kaže:

"Teško zaljubljenim, kako su samo nesretni
ako osjećaju ono što ja zbog ljubavi osjećam.

Zbog ljubavi su nesretni na ovom svijetu
nit imetak zarade niti vjeru pravu ostvare."

Drugi veli:

"Ljubav nas odvraća od svakog dobra,
a opijenost ljubavlju odnosi slast sna."

Muhammed bin Umejja veli:

"Zaljubljenom su brige najčešći drug
i svakojake misli koje često napadaju srce bolesno.

A najopasnije je to
što ga izlaže opasnostima i zastrašujućim prizorima."

Ebu Temam veli:

"Ljubav je patnja,
ko je izabere odabrao je patnju nesnosnu."

Ibn Ebu Husajn veli:

"Ljubav ljudima pribavlja neželjene stvari,
to joj je u prirodi, zato zavidi onom ko ljubav ne ostvari."

Ibnul-Mu'tezz veli:

"Ljubav je bolest teška kojoj lijeka nema,
pred kojom i najbolji ljekari nemoćni ostanu.

Mislio sam da su oni koji ljubav kude pretjerali,
ali sada vidim da je nisu dovoljno pokudili."

Neki beduin je spjevao:

"Zar strast i ljubav nisu teške stvari
pred kojim je jezik nemoćan da dadne opis pravi?

To je ono što je Allah odredio
da bude ko smrt ili još gore.

Početak joj je bolest a kraj malaksalost
a sredina čežnja koja bolest i slabost daje.

Ona je užas, nesanica, briga i tuga
i žar nad žarom koji se povećava i veći postaje."

Abdul-Muhsin es-Suveri veli:

"Ljubav je put opasnosti pun
i mjesto gdje noga pokliznе."

Drugi veli:

"Početak moje ljubavi bio je kao šala,
a kad se u meni nastanila, postala je ludilo.

Mislio sam da je ljubav jednostavna stvar,
a u njoj sam doživio bol nesnosan."

Neka je žena spjevala sljedeće stihove:

"Vidjela sam da je ljubav slatka ako si s dragim,
a gorka kad si daleko, ne nego to je ubistvo.

Ko nije osjetio bol samoće
taj neće shvatiti ljepotu ljubavi kad si kraj dragog.

Ja sam doživjela oba osjećaja:
najdalje joj je ubistvo a najbliže ludilo."

Kažu: "Ljubav kralja učini podanikom i sultana", robom kao što je rekao Hakem bin Hišam bin Abdur-Rahman ed-Dahin, koji je bio vladar Endelusa:

"Ljubav je od njega načinila podanika,
a prije toga vladar je bio.

Draga ga je ostavila u dvorcu da u ljubavi izgara,
ponižen je i na vjetrometini života ostavljen.

On od boli obraz u prašinu spušta
poput onog ko u svilenim divanima sniva.

Ovako se slobodan čovjek poniženju prepušta
kad od njega strast načini svog zatočenika."

Nakon što se halifa Er-Rešid, a neki kažu El-Me'mun zaljubio u svoje tri ropkinje, rekao je:

"Tri djevojke osvojile su moja osjećanja
i moje srce svojom ljepotom ispunile.

Šta je meni, svi ljudi se meni pokoravaju,
a ja se pokoravam njima, dok su mi nepokorne.

To je samo zbog toga jer je moć ljubavi koju kod mene imaju
jača od moje vlasti i moći."

Ibnul-Ahmer, vladar Endelusa, spjevao je sljedeće stihove:

"O djevice koja mi mir srca uze,
bez obzira kako, ti moraš moja biti.

Da li uz poniženje koje zaljubljenom i priliči,
da li uz ponos, i to je ono što na kraljevanje liči."

Koliko li je samo onih koji su bježeći od ljubavi našli utočište u pogibiji samo da se spase od te velike opasnosti. Di'bel, čuveni pjesnik, veli: "Bio sam u jednoj od pograničnih tvrđava kad narediše da idemo u borbu. Kada sam izašao s vojskom, vidio sam jednog mladića koji je vukao svoje koplje po zemlji. On se okrenu i kada

me vidje, reče: 'Jesi li ti Di'bel?' Ja rekoh: 'Da.' On reče: 'Poslušaj stihove koje sam ja spjevao.' Zatim je izrecitovao:

'Nalazim se između dvije stvari:
između napada i borbe.

Moje tijelo napada neprijatelja,
a strast se bori protiv srca mog.'

Zatim me upita: 'Šta misliš o ovim stihovima?' Ja rekoh: 'Tako mi Allaha, dobri su.' 'Allaha mi, napustio sam ovaj grad samo da bih pobjegao od ljubavi.' Zatim je stupio u borbu protiv neprijatelja i borio se sve dok nije poginuo."

Asrem bin Humejd rekao je:

"Mi smo ljudi koje lijepe oči učine nježnim
iako smo tako jaki da je željezo u našim rukama meliko.

Tragom prelijepih gazela naše oči nas vode,
dok za našim tragom ljuti junaci hode.

Kada se naljutimo, i lavovi nas se plaše,
a bojimo se da nas nejako mladunče gazele ne savlada.

U ljutom boju smo junaci pravi,
a robovi smo ljepoti kad mir zavlada."

Vidjeli smo one koji su iskušani ljubavlju kako nastoje da se spase njenih okova, ali spas je daleko. Haraiti veli: "Ebu Džafer el-Abdi spjevao mi je sljedeće stihove:

"Allah me je spasio iz okova ljubavi,
više joj se neću vratiti niti slušati one koji me zbog toga kore.

Ko me je drugi i mogao spasiti
nakon što me je njena ljepota u propast bacila."

A Ebu Ubejdullah bin Devlabi izrecitovao mi je sljedeće:

"Zamolio sam Allaha dovom nesretnika, pa mi se odazvao,
kao što su svoga Gospodara Nuh i Ejjub zvali.

Da ukloni bolest iz mog srca i prenese je
u grudi Selme, a nositi bolest to je zamor pravi.

*Ili da brzo izliječi srce moje od ljubavi njene
pa da ne plačem kada zbog pjesme navru uspomene."*

Koliko li je samo onih koji će zbog ljubavi biti naglavačke bačeni u pakleni oganj, pa će zbog nje doživjeti nesnosnu patnju i vodu uzavrelu piti? Koliko li je samo zbog nje izgubljeno znanja i vjere? Koliko li je blagodati uskraćeno i belaja spušteno upravo zbog ljubavi? Koliko li je samo ponosnih koje je ljubav učinila poniženim i od ugledna i časna čovjeka prezrenjaka načinila? Koliko je stidnih mjesta otkriveno i boli naneseno? Koliko je onih koji su se zbog ljubavi žestoko pokajali i čije su iznutrice u plamenu kajanja izgorjele? Koliko je samo onih koji su kod Allaha i ljudi zauzimali visoko mjesto pa su taj ugled izgubili? Koliko li je samo nesreća, tragedija i radosti neprijatelja pribavila? Rijetko kada ljubav i blagodati idu skupa.

Često joj je nesreća iznenadni drug. Često od čednog načini razvratnika, i od sretnika nesretnika. Ako bi upitali blagodati: "Šta vas je uskratilo", a nesreće: "Šta vas je donijelo", brige i tugu: "Šta vas je prouzrokovalo", zdravlje: "Šta te je uništil", zastor: "Šta te je otklonilo", lice: "Šta je ugasilo svjetlo koje je iz tebe izbijalo", život: "Šta te je nesretnim učinilo", svijetlo vjere: "Šta te je utrnulo", ponos čovjeka: "Šta te je unizilo i čast i ugled poniženjem zamijenilo", svi bi skupa dali isti odgovor! Ovo su neke od negativnih posljedica ljubavi koje pogađaju zaljubljene, kad bi samo oni shvaćali. "***Eno kuća njihovih, puste su zbog nepravde koju su činili, to je zaista pouka narodu koji zna.***" (En-Neml, 52). Dovoljno je kao pouka onome ko pameti i razuma ima ono što nam je Allah, dž.š., prenio o onima koji su strasti svoje slijedili upozoravajući nas na posljedice i podstičući nas da pouku iz toga uzmemo. Uzvišeni je prvo spomenuo strast prokletog Iblisa koja ga je navela na oholost i neposlušnost Allahu, dž.š., kada mu je naredio da učini sedždu Ademu, a.s. Strast duše i samozadivljenost navela ga je na nepokornost Allahu, dž.š., pa ga je stoga zadesilo ono što ga je zadesilo. Zatim nam je spomenuo strast Adema, a.s., kada je poželio besmrtnost u Džennetu, u kojem je boravio. Ta ga je strast navela da jede plodove zabranjenog drveta. Ono što ga je navelo da učini taj prijestup jeste strast duše i njena čežnja za vječnošću. Posljedica toga bilo je protjerivanje iz

Dženneta na Zemlju, na kojoj ga je čekao umor i trud. Neki kažu da je on jeo plodove zabranjenog drveta pokoravajući se u tome Havi. Ljubav prema njoj navela ga je da je posluša u njenim željama. Njegov neprijatelj Iblis iskoristio je tu ljubav i preko nje ga naveo na nepokornost Allahu, dž.š. Prvo iskušenje koje se od postojanja svijeta desilo bilo je zbog žena. Uzvišeni nam poslije toga navodi smutnju nevjernika koji su Mu kao druga pripisali ono o čemu On nikakva dokaza nije objavio, unijeli su u vjeru ono što On nije propisao, zabranili su ukrase i ukusna jela koje je On dozvolio, a njemu su se nastojali približiti griješenjem i razvratom tvrdeći da je to ono što im je Allah, dž.š., naredio da čine. Za svoje zaštitnike uzeli su mimo Allaha, dž.š., šejtane.

Ono što ih je navelo na to bilo je njihovo slijeđenje strasti i štetna ljubav. Zbog nje su se borili protiv poslanika, a.s., i zanijekali Objave i svoje imetke, živote i porodice založili su u borbi na tom putu pa su zbog toga izgubili i ovaj i onaj svijet. Uzvišeni Allah zatim nam navodi povijest o Nuhu, a.s., čiji je narod slijedio strasti, i to je bilo uzrokom da ih je Allah, dž.š., potopio na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih prženje u vatri. Zatim nam spominje povijest Adovog naroda i kaznu koja ih je zadesila zbog slijepog slijeđenja prohtjeva, pa ih je Allah, dž.š., na zastrašujući način uništio i od tada su u neprekidnoj patnji.

Zatim nam navodi povijest Salihovog, a.s., naroda, zatim povijest razvratnika, vođa razbludnika i onih koji su dali prednost ljubavi prema muškarcima, a ostavili su žene koje im je Allah, dž.š., dozvolio. Opisao nam je kako ih je kaznio, dok su oni u nemaru svom bili, i svaki trag im izbrisao, dok su u svom pijanstvu od ljubavi lutali. Ukazao nam je na to da je njima odredio vrste kazne kojima nije kaznio narode prije njih. Učinio ih je lošim uzorom i primjerom svim homoseksualcima poslije njih. Kada su se odvažili i odmetnuli čineći ovaj teški prijestup utirući put u zabludu narodima poslije njih, meleki su se zbog njihove ogavnosti požalili Allahu, dž.š., Zemlja se žalila svome Gospodaru zbog ovog ružnog grijeha, a meleki su se razbježali po krajevima nebesa. I sva su se ostala stvorenja žalila Allahu, dž.š., a On, Uzvišeni, obavezao se da neće kazniti nijedan narod sve dok im ne pošalje uputu i dokaz

i prethodno mu se zaprijeti kaznom i nagradom ako krenu Pravim putem. Poslao im je Svog plemenitog poslanika da im ukaže na ružne posljedice njihovih djela i da ih opomene na bolnu kaznu koja ih čeka. Dozvolio je Svome Poslaniku da poziva u vjeru vođe naroda i da je javno obznani među svim ljudima. Lut, a.s., rekao im je, između ostalog: "*Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio?*" (El E'raf, 80). Zatim im je uputio sljedeću opomenu i savjet: "*Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi.*" (El-E'raf, 81).

Ovi nastrani ljubavnici, opijeni svojom nastranom ljubavlju odgovoriše mu: "*Rekoše: 'Istjerajte Lutovu porodicu iz vašeg grada, oni su ljudi čistunci.*'" (En-Neml, 65). Kada je došao čas koji im je obećan i vrijeme da se obistini Allahova, dž.š., odredba Allah, dž.š., poslao je kao kušnju i posljednji ispit kao goste Lutu, a.s., meleke u ljudskom liku, u liku savršeno lijepih muškaraca. Došli su mu kao gosti, a kada ih je Lut, a.s., vidio: "*On se zbog njih nađe u neprilici i bi mu teško pri duši, pa reče: 'Ovo je mučan dan.*'" (Hud, 77).

Do Lutovog naroda doprije glas da su Lutu, a.s., pristigli mladići, najljepši koje su do sada vidjeli. Homoseksualci pozvaše jedni druge da požure do Lutove, a.s., kuće i da tamo zadovolje svoje strasti i postignu najveći užitak "*I narod njegov pohrli njemu, a prije su radili sramna djela...*" (Hud, 78). Kada su stigli do njegove kuće, i napali na njegova vrata, on im je pun brige i slutnje rekao: "*O narode moj, eto mojih kćeri, one su vam čistije. Bojte se Allaha i pred gostima mojim ne sramotite me. Zar među vama nema razumna čovjeka?*" (Hud, 78). Kada su homoseksualci čuli njegove riječi, uputili su mu razvratan i zajedljiv odgovor: "*Ti znaš da nam nisu potrebne tvoje kćeri, ti doista znaš šta mi hoćemo.*" (Hud, 79). Lut, a.s., koji je pomislio da će ga savladati i da je usamljen odgovori im: "*Ah, da ja samo imam moć*", *reče on,* "*ili da se mogu osloniti na nekog snažnog!*" (Hud, 80). Kada su Allahovi izaslanici meleki vidjeli kako se Lut, a.s., muči ovom situacijom, objasnili su mu pravu suštinu stvari rekavši: "*O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi...*" (Hud, 81). Allahov poslanik, Lut, a.s., obradova se veoma jer mu je neočekivano došla pomoć i izlaz iz ove teške situacije. Bi mu rečeno:

﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ
مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾

"Ti kreni s čeljadi svojom u glubo doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! Rok im je praskozorje, a zar praskozorje nije blizu?" (Hud, 81).

Kada su ustrajali u nakani da se domognu njegovih gostiju i prema njemu se, kao komšiji, krajnje ružno ponijeli, Džibril, a.s., udario ih je svojim krilom po licu, zapečatio njihove oči i oslijepio ih. Oni se vratiše od njega slijepi bauljajući putem i govoreći: "Vidjet ćeš sutra šta će te zadesiti, budalo jedna." Kada se približio osvit zore, došla je naredba od Gospodara nebesa: "Utjeraj u zemlju narod razvratni i učini da okuse patnju nesnosnu." Džibril, a.s., podiže njihova naselja na vrhu svoga krila i podiže ih tako visoko, da su meleki na nebesima čuli lavež njihovih pasa i kukurijekanje pijetlova. Zatim ih je prevrnuo pa je ono što je bilo gore, postalo dolje. Bili su gađani grumenjem stvrdnute ilovače. One koje rade ista razvratna djela poput njih Allah, dž.š., opominje sljedećim ajetom:

﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنضُودٍ ۝ مُّسَوَّمَةً عِندَ
رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ﴾

"I kad pade naredba Naša, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore, bi dolje, i na njih kao kišu grumenje od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo, obilježeno od Gospodara tvoga, a ono nije daleko ni od jednog nasilnika." (Hud, 82-83).

Ovo je bio kraj naroda razvratničkog koji je nosio u srcima ljubav koja im je bila zabranjena. Slična patnja očekuje i sve one koji krenu stazama njihove zablude.

"Iako nisu baš kao narod Lutov,
ni narod Lutov nije od njih u grijehu odmakao daleko.

Oni ih u zemlju zatrpani čekaju
na mjestu gdje nesnosnu patnju doživljavaju.

Govore im: 'Ne bilo vam prostrano i niste dobro došli,
zar vam Gospodar nije žestokom patnjom zaprijetio.'

Oni odgovoriše: 'Svakako, ali ste nam vi pokazali put
u ljubavi koji granice zdrave pameti prelazi.

Zbog ljubavi prema muškarcima mi smo s njima općili,
i ta nas je ljubav na najgore mjesto dovela.

Zato ste vi preči da dvostruku patnju iskusite,
od vaših sljedbenika u tom poslu bezumnom.'

Oni odgovoriše: 'Ali vas su poslanici opominjali
na patnju koja se na nama uistinu ostvarila.

Vi niste nimalo od nas bolji i svi mi ćemo
ponižavajuću i strašnu patnju osjetiti.

Kao što smo svi uživali u odnosu s muškarcima,
svi ćemo se zajedno uskoro u ognju sresti.'"

Šuajbov narod ispoljavao je pretjeranu ljubav prema imetku koja ga je navela da zakida na vagi. Strast ih je odvratila od pokornosti prema svom vjerovjesniku sve dok nisu patnju doživjeli. Isti je slučaj i sa faraonovim narodom kojeg je ljubav prema vlasti navela da u laž utjeraju Musaa, a.s., i zbog toga su doživjeli ono što su doživjeli. Tako je bilo i s onima koji su subotom svetkovali, a koji su pretvoreni u majmune. Njih je ljubav prema ribama i jedenju ribljeg mesa navela da prekrše Allahovu, dž.š., naredbu, također i s onim kome je Allah, dž.š., podario Svoje ajete:

﴿فَانسَلَخَ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ * وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَـٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَث﴾

"*Ali koji se od njih udaljio, pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa; ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš, on opet dahće.*" (*El-E'raf, 175-176*).

Razmisli malo o riječima Uzvišenog: "...*kome smo dokaze Naše dali.*" Allah, dž.š., obavještava nas da mu je On dao te dokaze, a nije čovjek taj koji ih je sam postigao, a zatim kaže: "*Ali se on od njih udaljio.*" Allah, dž.š., nije rekao: "*Mi smo ga od njih udaljili*",

nego je čovjek taj koji se svojom voljom odmetnuo i potpuno ih odbacio od sebe. Ovaj postupak jeste postupak nevjernika. Vjernik i kada ponekad izađe iz pokornosti Allahu, dž.š., on se ne udaljava u potpunosti od vjere. Uzvišeni je zatim rekao: "... pa ga je šejtan dostigao", a nije rekao "slijedio", jer ga je šejtan sustigao i podržavao u njegovoj zabludi. Zatim je Uzvišeni rekao: "A da smo htjeli, mogli smo ga njima uzvisiti." U ovom je dijelu ajeta dokaz da znanje samo po sebi ne uzdiže svog nosioca jer nas Allah, dž.š., obavještava da mu je dao dokaze, ali da ga nije bio uzvisio. Uzdizanje zbog znanja veći je stepen od pukog stjecanja znanja.

Zatim nas Allah, dž.š., obavještava o uzroku zbog kojeg ga nije uzvisio: "Ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo". Riječi: "ovom svijetu priklonio" znače: zadovoljio se s ovim svijetom jer mu je duša bila naklonjena njemu. Njegova duša bila je zemaljska i životinjska, a ne nebeska i uzvišena. Onoliko koliko čovjek bude naklonjen ovom svijetu, njegova je veza s nebeskim svijetom sve manja. Sehl kaže: "Allah, dž.š., odredio je svakom organu udio u strastima. Kada se organ prepusti uživanjima i strastima, šteta od toga se vraća na srce. Duša ima sedam nebeskih i sedam ovozemaljskih zastora. Sve što se više čovjek odriče dunjalučkih uživanja, njegova se duša sve više uzdiže s neba na nebo. Kada dostigne taj stepen da se potpuno odrekne dunjaluka, njegov se srce uzdigne do Arša." Allah, dž.š., zatim ukazuje na to da je primjer onog ko slijedi svoju strast kao primjer psa koji neprestano dahće. Isto tako, onaj ko slijedi svoju strast dahće za dunjalukom strahovao od onog svijeta ili ne. Ono što želimo reći jeste to da ova sura od svog početka pa do kraja spominje stanja onih koji slijede svoje strasti, prohtjeve i sudbinu koja ih je zbog toga zadesila. Strast i ljubav uzrok su svakog belaja i nesreće.

Adijj bin Sabit veli: "Među sinovima Israilovim bio je jedan pobožnjak koji je dostigao toliki stepen ibadeta, da su mu dovodili bezumnike i luđake, pa bi on učio dove za njih, i oni bi ozdravljali. Jednog dana dovedoše mu neku uglednu ženu koja je bila poludjela. Njena mu je braća dovedoše, a šejtan mu je poče neprestano uljepšavati sve dok ne počini s njom blud, i ona zatrudni. Kada sazna da je zatrudnjela, šejtan ga poče strašiti i navraćati da je ubije

kako bi tako sakrio svoj grijeh, i on je na kraju ubi i zakopa u zemlju. Šejtan se pretvori u čovjeka i dođe nekima od njene braće i obavijesti ih o tome šta je pobožnjak uradio s njihovom sestrom. Zatim dođe svakom od njih pojedinačno i došapnu mu o sudbini njegove sestre. Kada bi se braća susrela, govorila bi: "Došao mi je neki čovjek i ispričao mi nešto što me je strah i spomenuti." Oni jedan drugom ispričaše ono što su čuli i požališe se kralju. Kada ga uhvatiše, on im prizna zločin koji je počinio. Kralj naredi da ga razapnu.

Kada ga podigoše na drvo na kojem je trebao biti raspet, dođe mu šejtan i reče: "Ja sam taj koji te je nagovorio na ovo zlodjelo i ubacio sam te u ovu nevolju. Ako me sada poslušaš, spasit ću te iz ove nevolje u kojoj se nalaziš?" Pobožnjak reče: "Poslušat ću te." Šejtan reče: "Padni mi na sedždu, i ja ću te spasiti." Pobožnjak pade na sedždu, ali ga u tom trenutku ubiše. Na njega se odnose riječi Uzvišenog: "***Slični su šejtanu kada kaže čovjeku: 'Budi nevjernik, pa kada on postane nevjernik, on onda rekne: Ti se mene više ne tičeš, ja se, zaista, Allaha, Gospodara svjetova, bojim.***" (El-Hašr, 16). Vasil, štićenik Ebu Ujejne veli: "Posjetio sam jednom prilikom Muhammeda bin Sirina pa me upita: 'Jesi li se oženio?' Ja mu odgovorih: 'Ne.' On upita: 'A šta te sprečava da se oženiš?' Ja rekoh: 'Siromaštvo.' On reče: 'Abdullah bin Muhammed bin Sirin oženio se, a nije ništa imao, pa ga je Allah, dž.š., opskrbio." Zatim mi je pripovijedao da je među sinovima Israilovim bila žena po imenu Mejsuna u koju se zaljubiše dvojica pobožnjaka, ali sakriše svoju ljubav jedan od drugog. Jednog dana čuše da se ona kupa u jednjo bašči. Oni dođoše, preskočiše ogradu bašče, a ona, kada ih vidje, uđe dublje u vodu i tako sakri svoje tijelo od njihovih pogleda. Njih joj dvojica rekoše: "Ako ne počiniš s nama blud, mi ćemo te potvoriti među narodom da si bludnica." Ona odbi, a oni razglasiše medu narodom da je ta i ta žena bludnica. Neposredno prije izvršenja kazne nad njom dođe objava vjerovjesniku Danijalu koja otkri zavjeru i potvoru ove dvojice pobožnjaka protiv čestite žene. Ovo je još jedan od primjera negativnih posljedica ljubavi.

Hasan bin Arefa kaže: "Pripovijedao mi je Ebu Muavija ed-Darir od Lejsa, a on od Tavusa, koji prenosi da je Ibn Abbas, r.a.,

rekao: 'Uzrok nevjerstva prijašnjih naroda bile su žene. One su uzrok nevjerstva i kasnijih generacija.'"

Sufjan bin Ujejna prenosi od Sulejmana et-Tejmijja, ovaj od Ebu Osmana en-Nehdija, a on od Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najviše čega se bojim za muškarce iz mog ummeta jesu žene."

Sufjan bin Husejn prenosi od Ja'la bin Muslima, on od Sa'da bin Džubejra, koji prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao:[91] "Adem, a.s., upitan je: 'Šta te je navelo da jedeš plodove zabranjenog drveta?' Adem, a.s., odgovori: 'Gospodaru, Hava mi je uljepšala taj postupak.' Allah, dž.š., reče: 'Kaznit ću je tako što neće zatrudnjeti, osim s mukama i neće se porađati osim s mukama i učinit ću da mjesečno ima dvije menstruacije.'"

Ibn Abbas, r.a., reče: "Prvo iskušenje u koje su upali sinovi Israilovi bilo je od žena."

Kažu: "Dovoljan dokaz da je ljubav štetna tragedije su koje se u svakom vremenu dešavaju zaljubljenim."

Ovo su neki dokazi koje navodi ova skupina kao potvrdu svojim stavovima. Mi ćemo, inšallah, posvetiti čitavo poglavlje presudi između ova dva oprečna stava.

---

[91] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (5/1959) pod brojem (4808) i Muslim u *Sahihu* (4/2097) pod brojem (2740).

ŠESNAESTO POGLAVLJE

Presuda između ove dvije skupine i konačan sud među njima

Ljubav se ne hvali niti kudi uopćeno

Mi kažemo: "Ljubav se ne hvali niti kudi uopćeno, nego se hvali i kudi zavisno od situacije, osobe i posljedica te ljubavi. Volja zavisi od osobe koji tu volju posjeduje, kao što sud o ljubavi zavisi od osobe koju volimo. Ako je voljena osoba ta čija je ljubav prema njoj prirodna stvar ili sredstvo koje nas vodi do te ljubavi, onda se ta ljubav ne kudi nego je pohvalna. U tom slučaj boljitak osobe koja voli zavisi od jačine ljubavi koju nosi u svom srcu. Zbog toga, najveći boljitak i interes čovjeka jeste da svu svoju ljubav usmjeri prema Allahu, dž.š., tako što će voljeti Allaha, dž.š., svim svojim srcem, dušom i organima tijela. Njegova će ljubav biti prema Jedinstvenome i bit će usmjerena samo prema Njemu Uzvišenom. U poglavlju koje govori o usmjeravanju cjelokupne ljubavi prema nekome koga volimo govorit ćemo o tome kako je to jedan od uvjeta da bi ljubav bila potpuna i ispravna. Posvećenost voljenoj osobi jeste da ne volimo nikoga drugog mimo nje, a posvećenost ljubavi jeste da ne ostavimo u srcu prostora za ljubav prema bilo

kome drugom. Ova vrsta ljubavi, iako se naziva iškom (krajnost u ljubavi), vrhunac je vjernikovog savršenstva i radost njegovog srca. Njegovo se srce neće ispuniti vjerom niti će osjetiti blagodat vjere, sve dok mu Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., ne budu draži od svega ostalog, i dok ljubav prema nečemu drugom ne bude u sklopu ljubavi prema Allahu, dž.š., tako da ne voli nikog osim u ime Allaha, dž.š. Ta vrsta ljubavi spominje se u hadisu:

ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ طَعْمَ الإِيْمَانِ: مَنْ كَانَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ المَرْءَ لاَ يُحِبُّهُ إِلاَّ للهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ.

"Kod koga budu tri stvari osjetit će slast imana: da mu Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., budu draži od svega ostalog, da, kada nekoga voli, njegova ljubav bude u ime Allaha, dž.š., i da mrzi da se vrati u nevjerstvo, nakon što ga je Allah, dž.š., spasio od njega kao što mrzi da bude bačen u vatru."[92]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavještava nas da čovjek neće osjetiti slast imana sve dok mu Allah, dž.š., ne bude draži od svega ostalog. Ljubav prema Poslaniku, s.a.v.s., rezultat je ljubavi prema Allahu, dž.š. Ako je ljubav prema nekom čovjeku u ime Allaha, dž.š., onda je ta ljubav ustvari ljubav prema Allahu, dž.š., a ako ne bude u ime Allaha, dž.š., onda ona čini ljubav prema Allahu, dž.š., krnjavom i slabi je. Potvrda ljubavi prema Allahu, dž.š., jeste da čovjek mrzi ono što je najomraženije Allahu, dž.š., a to je nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u vatru. Nema sumnje da je ovo najveći stepen ljubavi, jer čovjek ne predpostavlja ljubavi prema sebi i svom životu ništa drugo. A kada da prednost vjeri u Allaha, dž.š., nad svojim životom, tako što će mu, kada bude u situaciji da bira između nevjerstva i bacanja u vatru, izabrati vatru, Allah, dž.š., biti draži od samog sebe.

Ova ljubav nadvisuje ljubavi koje posjeduju zaljubljeni u nešto drugo mimo Allaha, dž.š., čak, s pravom možemo reći da ova ljubav nema svoga premca, kao što se niko ne može porediti s Alla-

[92] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (1/16) pod brojem (14) i Muslim u *Sahihu* (1/66) pod brojem (43).

hom, dž.š., Koji je uzrok te ljubavi. Ova ljubav podrazumijeva davanje prednosti željama Voljenoga nad svojim životom, imetkom i potomstvom. Ona podrazumijeva vrhunac poniženja, skrušenosti, veličanja, uzdizanja i pokornosti u javnosti i tajnosti. Ovaj stepen ljubavi ne može dosegnuti ljubav prema nečemu drugom bez obzira o kome se radilo. Onaj ko svojoj ljubavi prema Allahu, dž.š., pridoda istu ljubav prema nečemu drugom ulazi u mnogoboštvo koje Allah, dž.š., nikada neće oprostiti: "*Ima ljudi koji su umjesto Allaha, kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha...*" (El-Bekara, 165). Ispravno tumačenje ajeta jeste to da oni koji vjeruju u Allaha, dž.š., više vole Allaha, dž.š., nego što mnogobošci vole svoje kumire, kao što smo prethodno ustvrdili da se nijedna ljubav ne može porediti s ljubavlju koju vjernik osjeća prema Allahu, dž.š. Svako iskušenje u ljubavi prema nekom drugom jeste blagodat u ljubavi prema Njemu. Svaka neugodnost u ljubavi prema nekom drugom radost je u ljubavi prema Njemu. Svako onaj ko uspoređuje ljubav prema nekom od stvorenja s ljubavlju prema Allahu, dž.š., u velikoj je pogrešci i zaslužuje odbacivanje i neprijateljstvo, jer je njegova tvrdnja plod njegovih strasti i znak lošeg ophođenja prema svome Gospodaru.

Allah, dž.š., zabranio je da se ljubav prema Njemu poredi s ljubavlju prema stvorenjima. Sve novotarije i stranputice u vjeri nastale su kao rezultat poređenja Allaha, dž.š., s Njegovim stvorenjima. Svi inovatori u vjeri poredili su Allaha, dž.š., s Njegovim stvorenjima opisujući Ga nekim njihovim osobinama. Neki su od njih želje i prohtjeve stvorenja poistovjetili s voljom i htijenjem Allaha, dž.š., što je svakako očigledna greška. Ljubav će biti pohvalna ukoliko se veže za ono što voli Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., i njen će nosilac biti nagrađen zbog nje. Ima više vrsta te ljubavi, npr. ljubav prema Kur'anu tako što će nas slušanje Kur'ana odvratiti od slušanja bilo čega drugog. Srce onoga ko sluša Kur'an bit će ispunjeno razmišljanjem o značenju kur'anskih ajeta i pokorno naredbama Onoga Ko je taj Kur'an objavio. Ljubav prema Allahu, dž.š., razmjerna je veličini ljubavi prema Njegovom govoru. Ko zavoli nekoga zavoli njegov govor i govor o njemu, kao što pjesnik veli:

"Ako tvrdiš da me voliš,
zašto si onda pismo moje odbio?

Zar nisi nimalo razmislio
o slatkim riječima koje sam ti uputila?"

Često spominjanje Allaha, dž.š., jedan je od znakova ljubavi prema Njemu. Onome ko voli ne može dosaditi spominjanje voljenog, a pogotovu se ne može desiti da ga zaboravi, pa da mu treba neko da ga podsjeća na voljenog. Također voli slušati o njegovim svojstvima, djelima i željama. Ova vrsta ljubavi najkorisnija je ljubav koju može neko posjedovati. Ona je vrhunac sreće osobe koja voli. Isti je slučaj s ljubavlju prema stjecanju korisnog znanja, ljubavi prema stjecanju pozitivnih osobina kao što je plemenitost, darežljivost, čednost, hrabrost, strpljivost, i sl. Kada bi se ove osobine mogle naslikati, bile bi to najljepše slike i prizori. Kada bi neko bio u stanju da naslika znanje, ta bi slika bila ljepša od Sunca i Mjeseca. Ljubav prema ovim osobinama prisutna je kod plemenitih, časnih i čistih duša kao što je ljubav prema Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., prisutna kod uzvišenih, pobožnih i čistih duša, a ne kod duša naklonjenih ovom svijetu koje slijede niske prohtjeve. Ako želiš saznati veličinu i vrijednost nekog čovjeka, pogledaj u ono što on voli.

Znaj da kod pohvalne vrste ljubavi ne postoji ni jedna negativna posljedica niti štetnost po njenog nosioca. Ukazat ćemo na još jednu vrstu pohvalne ljubavi, a to je ljubav u kojoj se neminovno moramo rastati s voljenom osobom kao npr. ljubav prema ženi ili ropkinji koja je umrla, tako da je voljena osoba otišla, ali ostala je ljubav prema njoj. Ova je vrsta ljubavi jedna vrsta iskušenja, ako se čovjek strpi u njoj, imat će za to nagradu, a ako se zbog toga naljuti i ne bude zadovoljan Allahovom, dž.š., odredbom, izgubio je i voljenu osobu i nagradu. Ako ovo iskušenje primi sa zadovoljstvom i pokornošću Allahovoj odredbi, njegov će stepen biti iznad stepena strpljivih. Veći je stepen od ovoga da na to iskušenje uzvrati zahvalnošću, vjerujući da mu Allah, dž.š., time želi neko dobro, jer sve ono što Allah, dž.š., odredi da se desi jednom vjerniku dobro je koje mu želi, bilo na ovom bilo na onom svijetu. Ako vjernik bude svjestan da mu to iskušenje može donijeti neku od ovodunjalučkih

ili ahiretskih koristi, bit će zahvalan Allahu, dž.š., na blagodati koju mu je odredio. Ako ne bude u stanju da shvati mudrost koja se krije u Allahovoj, dž.š., odredbi, neka to onda primi pokoravajući se i čvrsto vjerujući u riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يَقْضِي اللهُ لِلْمُؤْمِنِ قَضَاءً إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهُ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا له، وَلَيْسَ ذَلِكَ إِلَّا لِلْمُؤْمِن.

"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, sve što Allah, dž.š., odredi da se desi vjerniku to je dobro za njega. Ako ga zadesi neka radost, on bude zahvalan, i Allah, dž.š., ga zbog toga nagradi. Ako ga zadesi neka šteta, on se strpi, i Allah, dž.š., ga zbog toga nagradi. Ovo je slučaj samo s vjernikom."[93]

Vjera islam zahtijeva od svoga sljedbenika da vjeruje da je svaka Allahova, dž.š., odredba dobra za njega, a to podrazumijeva zahvalnost Allahu, dž.š., na Njegovim odredbama.

[93] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2295) pod brojem (2999).

SEDAMNAESTO POGLAVLJE

Poželjno je za brak i ljubav izabrati žene čija nam se ljepota sviđa, a kojima je zadovoljan Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s.

Nakon što je objasnio vjernicima šta im je dozvoljeno prilikom sklapanja braka i šta im je pri tom zabranio Uzvišeni Allah, dž.š., rekao je:

﴿يُرِيدُ اللهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۞ وَاللهُ
يُرِيدُ أَن يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيماً ۞ يُرِيدُ اللهُ أَن يُخَفِّفَ
عَنكُمْ وَخُلِقَ الإِنْسَانُ ضَعِيفاً﴾

"Allah želi da vam objasni i da vas putevima kojima su išli oni prije vas, uputi, i da vam oprosti. – A Allah sve zna i mudar je. Allah želi da vam oprosti, a oni koji se za strastima svojim povode žele da daleko s Pravog puta skrenete. Allah želi da vam olakša, a čovjek je stvoren kao nejako biće." (En-Nisa, 26-28)

Čovjek se ne može strpjeti kada ugleda ženu, kao što to prenosi Es-Sevri od Ibn Tavusa, a on od svoga oca kada tumači riječi: "... a čovjek je stvoren kao nejako biće", tj. kada pogleda u žene, ne može se strpjeti. Isto mišljenje zastupa i veliki broj drugih učenja-

ka. Pošto je strast u ovom slučaju nešto što nadvladava čovjekove mogućnosti, onda neminovno prouzrokuje ono što zahtjeva pokajanje, stoga Allah, dž.š., u ovim ajetima dva puta spominje pokajanje. Obavještava nas da oni koji slijede svoje strasti žele da nas na stranputicu odvedu, a da On, Uzvišeni, želi da nam zbog naše slabosti olakša. Zbog toga nam je dozvolio da se ženimo sa po četiri žene i da imamo koliko želimo ropkinja. Čovjek u ovoj situaciji može biti u tri stanja: stanju neznanja i nepoznavanja onoga što mu je Allah, dž.š., dozvolio, stanju nepotrebnog sustezanja i pretjerivanja i stanju slabosti i nedostatka strpljenja. Zbog toga je Allah, dž.š., stanje neznanja izliječio uputom i pojašnjenjem, nepotrebno sustezanje i pretjerivanje pokajanjem, a slabost i nedostatak strpljivosti olakšavanjem.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

حُبِّبَ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا النِّسَاءُ وَالطِّيبُ وَجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلاَةِ.

"*Od ovog svijeta najdraže su mi žene i mirisi, a moja radost je u namazu.*"[94]

U Sunenu Ebu Davuda bilježi se hadis od Urve, koji prenosi da je Aiša, r.a., rekla:

وَقَعَتْ جُوَيْرِيَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ بنِ الْمُصْطَلِقِ فِي سَهْمِ ثَابِتِ بنِ قَيْسِ بنِ شَمَّاسٍ، أو ابنِ عَمٍّ لَهُ، فَكَاتَبَتْ عَلَى نَفْسِهَا، وَكَانَتْ امْرَأَةً مَلاَّحَةً تَأْخُذُهَا الْعَيْنُ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَجَاءَتْ تَسْأَلُ رَسُولَ الله صلى الله عليه وسلم فِي كِتَابَتِهَا، فَلَمَّا قَامَتْ عَلَى الْبَابِ فَرَأَيْتُهَا كَرِهْتُ مَكَانَهَا وَعَرَفْتُ أَنَّ رَسُولَ الله صلى الله عليه وسلم سَيَرَى مِنْهَا مِثْلَ الَّذِي رَأَيْتُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ الله أنا جُوَيْرِيَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ وَإِنَّمَا كَانَ مِنْ أَمْرِي مَالاَ يَخْفَى عَلَيْكَ، وَإِنِّي وَقَعْتُ فِي سَهْمِ ثَابِتِ بنِ قَيْسِ بنِ شَمَّاسٍ، وَإِنِّي كَاتَبْتُ عَلَى نَفْسِي فَجِئْتُكَ أَسْأَلُكَ فِي كِتَابَتِي، فَقَالَ رَسُولُ الله صلى

[94] Bilježi ga Nesai u djelu *Sunenu kubra* (5/280) preko Dajaa i u djelu *El-Muhtare* (4/428). Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Et Telhis* (2/166) veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar." Bilježi ga i Hakim u *El Mustedreku* (2/174) i kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim." U ovom mišljenju podržava ga Ez-Zehebi. Hafiz Ibn Hadžer veli: "Među ljudima rašireno je predanje ovog hadisa s dodatkom "tri stvari". Ovaj hadis prokomentirao je imam Ebu Bekr bin Fevrek u posebnom poglavlju. Također ga spominje i šejh Gazali u svom kapitalnom djelu *El Ihja*, ali niko ne spominje dodatak ove riječi ni u jednom vjerodostojnom predanju.

الله عليه وسلم: فَهَلْ لَكِ إِلَى ما هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ؟ قالتْ: وَما هُوَ يا رَسُول الله؟ قال: أُؤَدِّي عَنْكِ كِتابَتَكِ وَأَتَزَوَّجُكِ. قالتْ: قَدْ فَعَلْتُ. قالتْ: فَتَسَامَعَ - تَعْنِي - النَّاسُ أَنَّ رَسُولَ الله صلى الله عليه وسلم قَدْ تَزَوَّجَ جُوَيْرِيَةَ فَأَرْسَلُوا ما في أَيْدِيهِمْ مِنَ السَّبْي فَأَعْتَقُوهُمْ وَقالُوا أَصْهَارُ رَسُولِ الله صلى الله عليه وسلم فما رَأَيْنا امْرَأَةً كَانَتْ أَعْظَمُ بَرَكَةً عَلَى قَوْمِهَا مِنْهَا.

"Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokorio pleme Benu Mustalek, Džuvejrija bint el-Haris bin Ebu Dirar kao dio ratnog plijena pripala je Sabitu bin Kajsu bin eš-Šemmasu ili njegovom amidžiću, ali ona pokuša da se otkupi. Bila je tako lijepa i privlačna, da nijedan muškarac koji je vidio nije mogao ostati ravnodušan na njenu ljepotu. Ona dođe Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., tražeći pomoć od njega za svoj otkup." Aiša, r.a., dalje priča: "Tako mi Allaha, dž.š., čim sam je vidjela da stoji na vratima, zamrzila sam je jer sam vidjela da je i Allahov Poslanik, s.a.v.s., zadivljen njenom ljepotom." Ona reče: 'Allahov Poslaniče, ja sam Džuvejrija kći el-Harisa bin Ebu Dirara, poglavara svoga naroda. Vidiš i sam kakva me je nevolja snašla pa sam pripala kao dio ratnog plijena Sabitu bin Kajsu bin eš-Šemasu ili njegovom amidžiću, pa sam došla kod tebe, Allahovog Poslanika, da tražim pomoć.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., predloži joj: 'Da li bi željela nešto drugo?' Ona upita: 'A šta to?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Otkupi se od Sabita, a ja ću se oženiti tobom.' Ona reče: 'Prihvaćam tvoju ponudu, Allahov Poslaniče.' Među ljudima raširi se vijest da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., oženio Džuvejrijom bint El-Haris. Ljudi rekoše: 'Tazbina Allahovog Poslanika, s.a.v.s.', te oslobodiše sve zarobljenike iz plemena Benu Mustalek. Aiša, r.a., dalje veli: 'Zbog ove ženidbe oslobođeno je više od stotinu pripadnika njenog plemena. Nisam vidjela da je ijedna žena donijela više koristi svome plemenu od nje.'"[95]

[95] Bilježe ga Ebu Davud u *Sunenu* (4/22) pod brojem (3931), Ahmed u *Musnedu* (6/277), Ibn el-Džarud u djelu *El-Munteka* pod brojem (705), Ibn Hibban u *Sahihu* (9/363) pod brojem (4055), Ishak bin Rahevejh u *Musnedu* (2/216), Taberani u *El-Kebiru* (24/61), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (9/74), Tahavi u djelu *Šerhul-meani* (3/21) preko Muhammeda bin Ishaka, koji prenosi od Muhammeda bin Džafera bin Zubejra bin Urve, a on od Aiše, r.a. Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Ibn Kajjim je samo pogriješio što je pripisao ovaj hadis Muslimu.

Abdullah bin Omer, r.a., rekao je: "Nakon jedne bitke, kao dio mog ratnog plijena pripala mi je djevojka čiji je vrat bio poput srebrenog ibrika. Nisam se mogao suzdržati, te sam ustao i poljubio je."

U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se hadis od Enesa, r.a., koji pripovijeda sljedeći događaj:

قَدِمْنَا خَيْبَرَ فَلَمَّا فَتَحَ اللهُ عَلَيْهِ الْحِصْنَ ذُكِرَ لَهُ جَمَالُ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيِّ بْنِ أَخْطَبَ وَقَدْ قُتِلَ زَوْجُهَا وَكَانَتْ عَرُوسًا فَاصْطَفَاهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ فَخَرَجَ بِهَا حَتَّى بَلَغْنَا سَدَّ الصَّهْبَاءِ حَلَّتْ فَبَنَى بِهَا ثُمَّ صَنَعَ حَيْسًا فِي نِطَعٍ صَغِيرٍ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آذِنْ مَنْ حَوْلَكَ فَكَانَتْ تِلْكَ وَلِيمَةَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى صَفِيَّةَ ثُمَّ خَرَجْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قَالَ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَوِّي لَهَا وَرَاءَهُ بِعَبَاءَةٍ ثُمَّ يَجْلِسُ عِنْدَ بَعِيرِهِ فَيَضَعُ رُكْبَتَهُ فَتَضَعُ صَفِيَّةُ رِجْلَهَا عَلَى رُكْبَتِهِ حَتَّى تَرْكَبَ.

"*Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo u pohod na Hajber i osvojio jednu od njegovih tvrđava, neko mu je spomenuo ljepotu Safije bint Hujejja, čiji je muž, koji se bio nedavno oženio njome, poginuo u toj bici. Allahov Poslanik, s.a.v.s., izabra je za sebe. On sklopi brak s njom i povede je kući, i kad stiže do brane Er-Revha*[96], *imao je odnos s njom, a zatim je pripremio jelo 'hajs'*[97] *u nekoj maloj posudi. Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Pozovi prisutne da se počaste.' To je bila gozba koju je priredio Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom ženidbe sa Safijom. Nakon toga krenuli su ka Medini i vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je prekrio svojim ogrtačem nosiljku deve na kojoj je jahala Safija. Zatim je čučnuo i podmetnuo svoju natkoljenicu kako bi na nju mogla stati Safija i uzjahati na devu.*"[98]

U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "Dihjetu je kao

[96] U Buharijevom *Sahihu* i u nekim drugim hadiskim zbirkama spominje se da je to bila brana Es-Sahba, što je ispravnije jer se mjesto Er-Revha nalazi u blizini Medine a ne u blizini Hajbera, tako da je ispravnije da je to bilo mjesto Es-Sahba, koje se nalazi na putu između Hajbera i Medine. Ovo mišljenje zastupa Ibn Sa'd i dr.

[97] Mljevene hurme pomiješane s maslom.

[98] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu* (2/778) pod brojevima (2120, 2736, 2974).

ratni plijen pripala izuzetno lijepa djevojka koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., otkupio za sedam deva, a zatim je predade Ummu Sulejmi, da je pripremi i ukrasi za vjenčanje. Ta djevojka je bila Safija bint Hujejj."

Ebu Ubejda pripovijeda: "Abdul-Melik bin Mervan došao je u Meku želeći da obavi hadž, a s njim je bio Halid bin Jezid bin Muavija, koji je bio utjecajan u plemenu Kurejš, i veoma cijenjen od Abdul-Melika bin Mervana. Dok je jednom prilikom tavafio oko Kabe, ugledao je Remlu bint Zubejr bin el-Avam, te se u nju strasno zaljubi i ona osvoji njegovo srce. Kada je Abdul-Melik želio poći Halid ne htjede da ide sa njim. Abdul-Melik posumnja da se nešto čudno dešava s Halidom. On ga pozva i upita o čemu se radi, a Halid mu reče: 'Vladaru pravovjernih, Remla bint Zubejr. Vidio sam je kako obavlja tavaf oko Kabe. Njena me je ljepota općinila, tako da se više ne mogu strpjeti, pa ti moram priznati o čemu se radi. Pokušao sam da zaspim, ali nisam mogao. Nastojao sam naći neku utjehu u srcu, ali nisam uspio.' Abdul-Melik se veoma iznenadi kada to ču i reče: 'Nisam mislio da i tebe ljubav može baciti u svoje okove.' Halid reče: 'Ja sam još više iznenađen. Često sam znao reći da ljubav pogađa samo dvije vrste ljudi: pjesnike i beduine. Što se tiče pjesnika, oni stalno razmišljaju o ženama, opisuju ih u svojim stihovima i šalju ljubavne poruke, tako da su postali skloni ženama, te su njihova srca nemoćna da se odupru ljubavi jer ih je ona potpuno nadvladala. Što se tiče beduina, oni su često osamljeni sa svojim ženama u pustinji, tako da su prinuđeni da se zaljube u njih jer nemaju neke druge obaveze koje bi ih odvajale od žena. To ih je učinilo nemoćnim da se odupru ljubavi, i ona je potpuno nadvladala njihova osjećanja. Meni se desio samo jedan pogled koji je uništio moju razboritost i uljepšao mi grijeh.' Abdul-Melik se osmjehnu i upita ga: 'Zar uistinu osjećaš ono što si mi opisao?' Halid reče: 'Tako mi Allaha, nikada me prije nije zadesio sličan belaj.' Abdul-Melik odmah ode kod Zubejra i zaprosi Remlu za Halida. Kada joj to spomenuše, ona reče: 'Ne, tako mi Allaha, dž.š., sve dok se ne razvede sa svojim ženama.' Halid se razvede sa svojim dvjema ženama, oženi se Remlom i otputova s njom u Šam. Često je citirao sljedeće stihove:

"Zar nam čežnja ne povećava
svaku noć i dan bliskost s voljenom našom?

Prijatelji, kad god mi je spomenete,
kao da grom zagrmi i nevolju odnese.

Zbog nje sam zavolio svu porodicu Avvamovu
i zbog nje sam zavolio svu njenu rodbinu.

Zveckaju halhale na nogama žena,
a ja ne vidim na Remli ni halhala ni nakita."

Haraiti prenosi da bi Bišr bin Mervan, kada naredi mobilizaciju i vidi da je neko dezertirao, imao običaj da tog dezertera postavi na stolicu, zatim mu prikuje ruke za zid, zatim izmakne stolicu ispod njegovih nogu i nesretnik bi tako visio sve dok ne umre. Desilo se jednom prilikom da je mobilizirao jednog mladića koji se nedavno bio oženio kćerkom svoga amidže. Kada je stigao u kasarnu, napisao je svojoj dragoj pismo, a na kraju pisma citirao je sljedeće stihove:

"Samo da nije straha od Bišra i kazne njegove
i da se ne bojim da ću u svojim rukama eksere vidjeti,

napustio bih vojsku i tebi bih došao
jer zaljubljeni kada čezne, ne može odoljeti."

Kada joj stiže pismo, mlada mu odgovori i na kraju napisa:

"Nije zaljubljen onaj ko se kazne boji
pa makar mu kazna bila u plamenoj žari.

Zaljubljen je onaj ko se ničeg ne boji
i ko se ne može obuzdati dok njegova draga sama u kući boravi."

Kada mladić pročita pismo, reče: "Nakon ovog pisma nema nikakva hajra u životu." Zatim se vrati u grad i stiže kod Bišra dok je ovaj ručao. Kada je završio s jelom, ušao je kod njega, a Bišr mu reče: 'Šta te je navelo da izostaneš iza vojne. Zar nisi čuo naredbu?' Mladić reče: 'Poslušaj moje opravdanje pa onda ako hoćeš oprosti, a ako hoćeš, kazni me." Bišr reče: 'Teško tebi, zar imaš neko opravdanje?' Mladić mu ispriča svoj slučaj i poruku koju mu je poslala

njegova mlada. Kada to ču Bišr reče: 'I preče vam je da sada budete zajedno.' Zatim naredi svom slugi: 'Izbriši njegovo ime s liste i daj mu deset hiljada dirhema.' Zatim reče mladiću: 'Idi svojoj dragoj.'"

Jedan pjesnik kazao je:

"Budna sam a onaj ko mi je čežnju poklonio spava,
muči moje srce ljubavlju dok su njegova osjećanja zdrava.

Teško meni, dokle ću onome ko me zbog ljubavi kori
govoriti: 'Nepravedan ti si.'

Dokle ću svoju ljubav kriti i tajiti
i čežnju u nutrini svojoj skrivati.

Želim onog ko vas je obradovao ružnim postupkom prema meni,
da klevetnik prestane s klevetom i da onaj ko kori opravdanje nađe."

Drugi veli:

"Ja, a ne ona, osjećam bol od ljubavi prema njoj
i od žari ljubavi moja nutrina izgara.

Allah najbolje zna da ja ne bih volio
da i ona osjeti bol od ljubavi kao što bol ja osjećam.

Bojim se da ona plače, kao što ja plačem, pa da me ostavi
da sam plačem trgajući svoje srce i da je oplakujem."

Abbas bin Hišam el-Kelbi pripovijeda: "Abdul-Melik bin Mervan otpremio je vojsku u Jemen koja tamo proboravi godinama. Jedne noći, dok je šetao Damaskom, reče: 'Tako mi Allaha, večeras ću malo prohodati ulicama Damaska da poslušam šta ljudi govore o pohodu u koji sam poslao njihove bližnje i zbog kojeg sam im nametnuo dažbine. Dok je prolazio pored jedne kuće, ču glas neke žene koja je klanjala, a kad je završila s namazom, legla je u postelju i proučila sljedeću dovu: 'Allahu moj, Koji si učinio da deve putuju i knjige objavio, Koji uslišavaš dove onih koji se dobru od Tebe nadaju, molim Te da mi vratiš moga muža i da otkloniš brige moje, obradueš moje oči i molim Te presudiš između nas i Abdul-Melika bin Mervana, koji nas je od naših najbližih rastavio'. Zatim je spjevala sljedeće stihove:

'Duga je noć ova, a iz očiju suze teku,
moje srce muči tuga koja me razdire.

Noći provodim bez sna i zvijezde brojim,
a moje srce žar ljubavi izgara.

Kada zvijezde izblijede i nestanu,
moje oči obasja Sunce kada izlazi.

Kad god se sjetim onog ko je sa mnom noći provodio,
moje srce bol i tuga ispuni.

Svaki zaljubljeni svog dragog spominje,
nada se susretu s njim i žudi.

Gospodaru Arša, otkloni od mene bol ljubavi koji u meni vidiš,
Ti si Onaj Koga ljudi mole, pa im se odazivaš.

Molim Te zbog nevolje i boli koja me snađe dovom
onog koji je velikom boli u grudima pritisnut.'

Abdul-Melik bin Mervan upita svog komornika: 'Znaš li čija je ovo kuća?' Komornik odgovori: 'Da, ovo je kuća Jezida bin Sinana.' Abdul-Melik upita: 'Ko je ova žena?' Komornik reče: 'Njegova supruga.' Sutradan, Abdul-Melik upita svoju ženu: 'Koliko žena može izdržati bez muža?' Ona mu odgovori: 'Šest mjeseci.'"

Džerir bin Hazim prenosi od Ja'la bin Hakima, on od Seida bin Džubejra, r.a., koji kaže: "Omer bin el-Hattab imao bi običaj uzeti svoj štap i proći kroz medinske ulice pa ako bi vidio nešto što se kosi s islamom, reagirao bi na to. Jedne noći, dok je šetao jednom od ulica, ugleda neku ženu kako stoji na krovu svoje kuće i ču je kako citira sljedeće stihove:

'Duga je ova noć, i mračna su joj krila,
budna sam zato što nemam dragog s kojim bih se igrala.

Tako mi Allaha, da nije Allaha, osim Koga drugog boga nema,
večeras bi se zatresli krajevi moje postelje.

Samo strah od Allaha i stid me sprečavaju
i poštovanje prema mužu da me se drugi domognu.'

Ona zatim duboko uzdahnu i reče: 'Omera bin el-Hattaba ne

zanimaju muke koje ja večeras doživljavam.' Kada to ču, Omer joj pokuca na vrata, a ona upita: 'Ko se to usuđuje u ovo vrijeme kucati na vrata ženi kojoj je muž odsutan?' Omer, r.a., reče joj: 'Otvori', ali ona odbi da otvori. Kada vidje kako je on uporan u svojoj nakani, reče mu: 'Tako mi Allaha, da vladar pravovjernih čuje za ovo, žestoko bi te kaznio.' Kad se Omer, r.a., uvjeri u njenu čednost i poštenje, reče: 'Otvori, ja sam vladar pravovjernih.' Ona reče: 'Lažeš, ti nisi vladar pravovjernih.' Međutim, kada Omer, r.a., povisi svoj karakteristični glas po kojem je bio prepoznatljiv, ona shvati da je to uistinu Omer, r.a., te otvori vrata, a on joj reče: 'Ponovi, šta si ono malo prije govorila?' Ona mu ponovi riječi koje je malo prije izgovorila, a Omer, r.a., upita je: 'Gdje ti je muž?' Ona reče: 'Otišao je na taj i taj pohod.' Omer, r.a., istog momenta posla glasnika zapovjedniku te vojske u kojoj se nalazio njen muž i naredi mu: 'Oslobodi tog i tog čovjeka od vojske.' Kada stiže u Medinu, Omer, r.a., reče mu: 'Idi svojoj ženi.' Nakon toga Omer, r.a., dođe kod svoje kćerke Hafse i upita je: 'Kćeri, koliko žena može izdržati bez svog muža?' Hafsa mu odgovori: 'Mjesec, ili dva, a najviše tri mjeseca. U četvrtom mjesecu počne gubiti strpljenje.' Kada to ču, Omer, r.a., odredi da najduži vojni rok bude četiri mjeseca."

Ovo potpuno odgovora roku u kojem je Allah, dž.š., odredio da čovjek mora imati spolni odnos sa svojom ženom, jer Allah, dž.š., zna da nakon toga ženino strpljenje slabi i da se nakon isteka četiri mjeseca žena muči. Zbog toga je ženi, čiji se muž zakleo da neće imati s njom spolni odnos duže od četiri mjeseca, dano pravo izbora, ako hoće, može ostati sa njim, a ako želi, ima pravo na razvod braka jer nakon četiri mjeseca njeno strpljenje slabi. Pjesnik veli:

"Kada sam nakon rastanka s tobom prizivao strpljenje ili plač,
plač se sam javio, a sabur se nije ni pojavio."

OSAMNAESTO POGLAVLJE

Lijek za zaljubljene jeste potpuno ljubavno sjedinjenje, koje je dozvolio Gospodar svjetova

Allah, dž.š., za svaku bolest dao je lijek, a kao lijek za ljubav propisao je i odredio spolni odnos. Ko za lijek bude uzimao ono što je Allah, dž.š., propisao, bude tražio pomoć od Njega i na pravi način bude upotrijebio taj lijek, sigurno je da će njegovo liječenje biti efikasno. Ko se bude liječio onim što je Allah, dž.š., zabranio u vjeri, iako ga je stvorio da postoji, pogriješio je u načinu liječenja. On je poput onog ko se od neke bolesti liječi još većom bolesti. Prethodno smo citirali hadis koji prenosi Tavus od Ibn Abbasa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "*Ne postoji za zaljubljene bolji lijek od braka.*"

Svi ugledni medicinari i oni koji se bave liječenjem slažu se da je lijek za ljubav kontakt duša i spoj tijela.

Muslim bilježi u svom *Sahihu* hadis od Ebu Zubejra, on od Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio jednom prilikom neku ženu čija je ljepota ostavila traga na njemu, pa je žurno otišao kod svoje supruge Zejnebe i s njom imao spolni

odnos kako bi izbrisao tragove pogleda. Tom je prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "*Žena dolazi u liku šejtana i odlazi u liku šejtana. Kada neko od vas vidi ženu čija ga ljepota zadivi neka ode kod svoje žene jer će to odvratiti od njega grešne misli.*"

Ismail bin Ajjaš prenosi od Šerhabila bin Muslima, a on od Ebu Muslima el-Havlanija, Allah mu se smilovao, koji je običavao govoriti: "O Havlanije (pripadnici plemena El-Havlan) ženite svoje mladiće i udavajte djevojke jer je strast za spolnim odnosom opasna stvar, zato se na pravi način borite protiv nje, pa se među vama neće širiti nemoral."

"Obavijesti nas, kiša te zalila, o drvo,
iskreno nam reci, a u iskrenosti lijek je pravi."

Drugi napisa:

"Može li umrijeti zaljubljeni od ljubavne boli
i hoće li sastanak s njom jedini lijek biti."

Zatim su nastavili putovati a kada su se vratili, ispod onog što su oni napisali bili su ispisani sljedeći stihovi:

"Tvoje pitanje upućeno hladovini znak je neznanja,
kad pitaš o onom što u sebi ne možeš skriti.

Zaljubljenog koji pati od ljubavne boli
samo sastanak s dragom može spasiti."

Ebu Džafer el-Uzri spjevao je sljedeće stihove:

"Opijenost od ljubavi bolje mi gasi žeđ
nego onome ko vinom žeđ svoju gasi.

Kada sam nakon rastanka s tobom strpljenje ili plač prizivao,
plač se sam javio, a sabur se nije ni pojavio."

Abdullah bin Salih, r.a., kaže: "Lejs bin Sa'd je običavao, da kada želi imati spolni odnos sa svojom ženom, otići u svoju sobu i zatražiti odjeću koju je oblačio samo u tim prilikama. Kada bi otišao u svoju sobu, njegova je žena odmah znala da želi spolni odnos s njom. Neposredno pred spolni odnos on bi prouči sljedeću dovu: 'Allahu moj, učini mi privlačnom moju ženu, omogući mi

da legnem na njene grudi, olakšaj mi ulazak u nju i izlazak, podari mi užitak u tome i podari mi potomstvo koje će se boriti na Tvom putu.' Imao je gromak i prodoran glas pa bi ga oni koji su bili u blizini čuli kako izgovara ove riječi."

El-Haraiti kaže: "Pripovijedao mi je Amara bin Vesima od svog oca koji kaže: 'Abdullah bin Rebia bio je jedan od najuglednijih i najčestitijih Kurejšija što se tiče čednosti i poštenja. Međutim, njegov se spolni organ gotovo nikada nije spuštao. Kad god bi se oženio, žena bi ostala kod njega nekoliko dana, a zatim bi pobjegla svojima. Zejneba, kći Omera bin Ebu Seleme, začuđeno upita: 'Šta im je pa bježe od njega?' Neko joj reče: 'Nijedna ne može da izdrži s njim.' Zejneba reče: 'Tako mi Allaha, ja sam žena krupnog rasta i snažna sam.' Ona se uda za njega i strpi se s njim, tako da mu izrodi šestero djece."

Rešid bin Seid prenosi od Zuhreta bin Ma'beda, a on od Muhammeda bin el-Munkedira da je on u namazu učio sljedeću dovu: "Allahu moj, ojačaj mi spolni organ jer će to očuvati moju porodicu."

Hammad bin Zejd prenosi od Hišama bin Hassana, a on od Muhammeda bin Sirina, koji je rekao: "Enes bin Malik imao je slugu koji je bio zašao u godine. Međutim, njegova se žena požali Enesu i reče: "Ne mogu više da izdržim s njim jer stalno od mene traži spolni odnos." Enes bin Malik, r.a., nakon toga ograniči da može imati spolni odnos sa svojom ženom samo šest puta u danu i noći."

Ali bin Asim prenosi od Halida el-Hazzaa da je rekao: "Kada je Allah, dž.š., stvorio Adema i Havu rekao je Ademu: 'Ademe, idi i smiri se uz svoju ženu.' Kada je imao spolni odnos s njom, Hava mu reče: 'Ademe, kako je ovo lijepo, hajde da još ovo radimo.'"

U *Sahihu* se bilježi da je Sulejman bin Davud, a.s., jedne noći imao spolni odnos sa devedeset svojih žena.[99]

U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se da je Allahov

[99] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (3/1038) pod brojem (2664) i Muslim u *Sahihu* (3/1276) pod brojem (1654).

Poslanik, s.a.v.s., u jednoj noći imao odnos sa svim svojim ženama, a imao je devet žena. Ne prenosi se da li se pritom samo jednom okupao ili se kupao poslije svakog odnosa."[100]

El-Merruzi prenosi da je Ebu Abdullah, znači Ahmed bin Hanbel rekao: "Neženstvo nema ništa s islamom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., oženio se četrnaest puta, a kada je umro, ostavio je iza sebe devet žena. Da se Bišr bin el-Haris oženio, bolje bi mu bilo. Kada bi se svi ljudi klonili ženidbe, ne bi bio niko ko bi kasnije mogao ići u borbu na Allahovom putu, niti bi bilo hadža i drugih islamskih obreda. Allahov Poslanik, s.a.v.s., znao je osvanuti a da nema ništa od hrane kod sebe i pored toga je, kada je umro, ostavio iza sebe devet žena. Davao je prednost ženidbi nad neženstvom i podsticao je druge na ženidbu, a odvraćao od neženstva. Ko god ne postupa po naredbama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., on nije na ispravnom putu.

Jakub, a.s., oženio se u svojoj žalosti i tragediji i dobio djecu, a naš Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "*Od ovog svijeta najdraže su mi žene*...". El-Merruzi veli: "Rekao sam Ahmedu: 'Ali, prenosi se da je Ibrahim bin Edhem rekao: 'Strah za opskrbu porodičnog čovjeka...', ali nisam uspio dovršiti jer je Ahmed povikao na mene: 'Pogledaj kako je postupao Muhammed, s.a.v.s., i njegovi ashabi', a zatim je rekao: 'Plakanje djeteta koje stoji pred svojim babom i traži od njega koru hljeba bolje je od toga i toga. Kako takvog može dostignuti u dobrim djelima pobožnjak koji je neoženjen.'"

Propisi vezani za spolni odnos

Učenjaci se razilaze o tome da li je muž obavezan da ima spolni odnos sa svojom suprugom? Jedni kažu: "Čovjek to nije obavezan raditi jer je to njegovo pravo pa ako hoće, iskoristit će pravo koje ima, a ako hoće, klonit će se toga. To je po njima poput onog ko je iznajmio neku kuću pa ako želi, stanovat će u njoj, a ako ne želi, ne mora stanovati u toj kući. Ovo je mišljenje slabo i ne uzima se u obzir jer Kur'an, sunnet, običaji i analogija zastu-

[100] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/109) pod brojem (180) i Muslim u *Sahihu* (1/249) pod brojem (309).

paju suprotno mišljenje. Allah, dž.š., u Kur'anu veli: "*One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti...*" (El-Bekara, 228). U ovom nas ajetu obavještava da žene imaju isto prava kod muža koliko imaju i dužnosti. Ako muž ima pravo da ima odnos sa svojom ženom, na što ukazuje i Kur'an, Allah, dž.š., naredio je muževima da sa svojim ženama postupaju shodno običajima koji vladaju u mjestu u kojem žive. Potpuno je suprotno običaju da se čovjek oženi djevojkom, u cvijetu mladosti, koja ima strast kao što i on ima, ili još veću od njega, a da joj ne omogući da osjeti slast spolnog odnosa makar jednom u životu. Ko tvrdi da se izbjegavanje odnosa s vlastitom ženom može ubrojiti također u običaj, dovoljan mu je odgovor sama njegova priroda koju mu je Allah, dž.š., podario. Allah, dž.š., dozvolio je zajednički život sa ženom samo u slučaju da ima spolni odnos s njom. U protivnom "*...pa ih, ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati...*" (El-Bekara, 229).

Drugi kažu: "... muž je obavezan imati spolni odnos sa svojom ženom, makar jednom u životu, kako bi na taj način zaslužila potpun iznos mehra, vjenčanog dara." Ovo je mišljenje slično prvom mišljenju i neispravno je poput njega, samo iz drugog razloga. Cilj islama u vezi s brakom jeste taj da čovjek postupa sa ženom shodno najljepšim običajima koji vladaju u njegovom mjestu o pitanju odnosa među supružnicima. Mehr koji se daje prilikom sklapanja braka jeste radi ukazivanja na njegovu svetost i značaj i kako bi se sklapanje braka razlikovalo od bluda i preljube. Čovjek je dužan imati spolni odnos sa svojom ženom zbog samog sklapanja braka, više nego zbog toga što joj je dužan dati mehr prilikom sklapanja braka.

Treća skupina kaže: "Muž je dužan imati spolni odnos sa ženom svaka četiri mjeseca." To dokazuju činjenicom da je Allah, dž.š., odredio onome ko se zakune da neće imati odnos sa svojom ženom rok od četiri mjeseca. Nakon isteka ovog roka žena ima pravo tražiti razvod braka ili da, ukoliko želi, ostane sa svojim mužem. Da je imala pravo da ima odnos sa mužem prije isteka četiri mjeseca, ne bi Allah, dž.š., odredio da krajnji rok bude ova vremenska dužina. Ovo mišljenje, iako je donekle jače i logičnije od prva dva, također nije ispravno jer je u suprotnosti s naredbom Allaha,

dž.š., da čovjek postupa sa ženom shodno običajima koji vladaju u njegovom mjestu. Što se tiče određivanja roka od četiri mjeseca to je zbog potrebe, jer je muž ponekad prisiljen da ne opći sa ženom ovaj vremenski period, bilo zbog putovanja, bilo zbog odgojno-popravne mjere ili kojeg drugog opravdanog razloga. Zbog toga mu je Allah, dž.š., odredio rok od četiri mjeseca, što nikako ne znači da spolni odnos treba biti nakon isteka ovog perioda.

Četvrta skupina veli: "Muž je dužan imati spolni odnos sa svojom ženom onoliko puta koliko se to smatra normalnim u mjestu u kojem živi, kao što je odijeva i hrani onako kako i ostali postupaju prema svojim ženama." Ovo je osnova po kojoj mjerimo da li neko postupa prema svojoj ženi onako kako mu je Allah naredio. Svakako da spolni odnos ulazi u ovu naredbu. Ovi kažu: "Čovjek je dužan da u potpunosti zadovolji svoju ženu u ovom pogledu ukoliko je to u stanju, kao što je dužan da joj osigura dovoljno hrane." Šejh Ibn Tejmijja podržavao je ovo mišljenje i smatrao ga je ispravnim.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., podsticao je mladiće da koriste ovu vrstu liječenja od ljubavi pojasnivši da se čovjeku, kada ima odnos sa svojom ženom, piše dobro djelo kao da je udijelio sadaku. Rekao je: "Spolni odnos sa ženom je sadaka." Nesai je naslovio jedno poglavlje svoje zbirke "Podsticanje na spolni odnos", a zatim je citirao ovaj hadis. Na ovaj način čovjek pruža svojoj supruzi veliki užitak i čini joj dobročinstvo. On na taj način zaslužuje nagradu kao da je udijelio sadaku. Na taj način on veseli svoju dušu i neutralizira grešne misli koje se mogu kod njega pojaviti. On tako smiruje dušu, čini je nježnom i blagom. Njegovo tijelo postaje gipko, rješava se viška tekućine pa bude opskrbljen zdravljem, jer je iz sebe odstranio supstance koje mu mogu štetiti. Njegovo lice postaje ljepše, poprima lijepo ponašanje, ostvaruje ljubav, njegove nade se ispunjavaju i, povrh toga, biva zbog toga nagrađen. To je užitak s kojim se ništa ne može porediti, osobito ako taj užitak doživi u potpunosti. Užitak neće biti potpun sve dok svaki dio tijela ne uzme svoj dio u uživanju. Oko će uživati u gledanju voljene, uho slušajući njen govor, nos mirišući njen miris, usne u poljupcu, ruka u dodiru. Svaki će organ biti upotrijebljen za užitak za koji je određen. Ako šta iz ovoga izostane, duša će to tražiti i neće se u potpunosti smiriti. Zbog toga je žena nazvana smirajem, jer se

muž smiruje uz nju. Uzvišeni je rekao: "*I jedan od dokaza Njegovih jeste to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost...*" (Er-Rum, 21). Zbog toga je bolje danju imati spolni odnos nego noću iz prostog razloga što je noć vrijeme kada se osjetila hlade i kada traže odmor i smiraj. Dan je vrijeme akcije, kretanja, kao što Uzvišeni veli: "*On vam je noć učinio pokrivkom, san vam je učinio počinkom, a dan da se krećete*"[101] (El-Furkan, 47). I rekao je Uzvišeni: "*On vam je dao noć da u njoj počinak imate...*" (Junus, 67). Vrhunac tog užitka jeste radost vjernika koji zna da je njegov Gospodar zadovoljan tim djelom, da će ga zbog toga nagraditi, i da će mu vaga dobrih djela biti teža na Sudnjem danu. Zbog toga, najdraža je stvar šejtanu da prouzrokuje razvod braka između čovjeka i njegove voljene kako bi sebi načinio polje djelovanja preko kojeg će mu biti lakše da ih nagovori na blud kako bi nadomjestili gubitak supružnika. U *Sunenu* se bilježi sljedeći hadis: "Allahu najmrža dozvoljena stvar jeste razvod braka."[102]

[101] "On vam je noć učinio pokrivkom", tj. ona obavija svojom tminom stvorenja i skriva ih, kao što veli Uzvišeni: "Tako mi noći kada tmine razastre", "San vam je učinio počinkom", tj. tada prestaje vaše kretanje kako bi se tijela odmorila, jer se mišići tokom dnevnog posla umaraju, pa kada se spusti noć, tijelo se smiri, kretanje prestaje. Čovjek se tada odmara i prepušta snu koji je odmor i za tijelo i za dušu. "... a dan da se krećete", tj. ljudi se danju razilaze po zemlji tražeći opskrbu i sredstva za život, kao što kaže Uzvišeni: "Iz milosti Svoje On vam je dao noć i dan: da se u njoj odmarate, a da iz dobara Njegovih privređujete i da zahvalni budete." Pogledaj Tefsir Ibn Kesira (3/321).

[102] Bilježe ga Ebu Davud u *Sunenu* (2/255) pod brojem (2178), Ibn Madža u *Sunenu* (1/650) pod brojem (2018), Hakim u *Mustedreku* (2/124), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/322) preko Muhariba bin Dessara od Ibn Omera, r.a. Također ga bilježi i Ebu Davud u *Sunenu* (2/254) pod brojem (2177), Ibn Ebu Šejba u *Musannefu* (4/187), ne spominjući Ibn Omera u lancu prenosilaca. Ebu Hatim, Darekutni u djelu *El-Ilel*, Bejheki u *Murselu*, Ibn Dževzi u djelu *El Ilelul mutenahije* (2/638) i Ibn Madža bilježe ovaj hadis i ocjenjuju ga slabim zbog Abdullaha bin Velida el-Vesafija koji je nepouzdan prenosilac hadisa. Međutim, mimo njega ovaj hadis prenosi i Ma'ruf bin el-Vasil. Darekutni ga bilježi i u svom *Sunenu* (4/35), Abdur-Rezak u *Musannefu* (6/390) pod brojem (11331), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/361) preko Mekhula, on od Muaza bin Džebela u sljedećem obliku: "Allah, dž.š., nije stvorio sebi ništa mrže od razvoda braka." Lanac prenosilaca ovog hadis slab je i, povrh toga, prekinut. Bilježi ga i Abdul-Hakk u djelu *Ahkam* preko Darekutnija pa kaže: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Humejd bin Malik, koji je nepouzdan." Bejheki veli: "Ovaj je hadis slab, a lanac prenosilaca između Mekhula i Muaza je prekinut." Ibnul-Dževzi u djelu *Tahkik* (2/295) pod brojem /1718) veli: "Mekhul se nikada nije sreo s Muazom, a Ibn Ajjaš, Humejd i Mekhul nepouzdani su." U djelu *Et-Tenkih* on veli: "Mahana ovog hadisa jeste Humejd, koga Ebu Zur'a, Ebu Hatim, Ibn Adijj i el-Ezdi ocjenjuju nepouzdanim."

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ إِبْلِيسَ يَنْصِبُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ، ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ فِي النَّاسِ، فَأَقْرَبُهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً فَيَقُولُ أَحَدُهُمْ: مَا زِلْتُ بِهِ حَتَّى زَنَى فَيَقُولُ: مَا زِلْتُ بِهِ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَهْلِهِ. فَيُدْنِيهِ وَيَلْتَزِمُهُ وَيَقُولُ: نِعْمَ أَنْتَ.

"*Iblis je postavio svoj prijesto iznad vode, zatim je poslao svoje izvidnice među ljude. Oni koji više posiju smutnje među ljudima bliži su njemu po položaju. Jedan od šejtana kaže mu: 'Neprestano sam nagovarao čovjeka sve dok nije počinio blud.' Iblis mu odgovori: 'Taj će se pokajati.' Drugi šejtan mu kaže: 'Neprestano sam mu došaptavao i na zlo ga navraćao sve dok se nije razveo sa svojom ženom.' Iblis ga tada približi sebi i reče mu: 'Ti si uradio pravu stvar, ti si uradio pravu stvar.*'"[103]

Spolni odnos s kojim je zadovoljan Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., svakako je najmrža stvar Iblisu. Zbog toga on nastoji da rastavi dvije osobe koje su se u ime Allaha, dž.š., zavoljele, a s čijom ljubavlju je zadovoljan Allah, dž.š., a teži da spoji one čijom ljubavlju nije zadovoljan Allah, dž.š. Većina zaljubljenih njegova su vojska, a kada u potpunosti pretjeraju sa svojom ljubavlju, onda šejtan postaje njihov vojnik koji ih nastoji što više upropastiti uljepšavajući im razvrat i nemoral, zbližavajući ih na tom putu, kao što pjesnik veli:

"*Začudio sam se zbog oholosti Iblisa*
i ogavnosti koju je ispoljio u svom ponašanju.

Uzoholio se nad Ademom i odbio sedždu
i postao loš primjer svom potomstvu."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., uputio je mladiće koji pate od ljubavnih muka na najkorisniji lijek za njih. U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se hadis od Ibn Mesuda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "O skupino mladića, ko je od vas u mogućnosti neka se ženi. Tako će lakše kontrolirati svoj pogled i sačuvati svoju čednost."[104]

---

[103] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2167) pod brojem (2813).
[104] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu* (5/1950) pod brojem (4778), i Muslim u *Sahihu* (2/1018) pod brojem (1400).

U drugom predanju koje prenosi Ebu Ubejd od Ebu Muavije, on od E'ameša, ovaj od Ibrahima, on od Alkame, a ovaj od Abdullaha, r.a., Allahov je Poslanik rekao: "Općite sa svojim ženama." Između ova dva predanja postoje sljedeće razlike: u prvom hadisu naređuje se neoženjenim da se žene, dok se u drugom hadisu naređuje oženjenim muškarcima spolni odnos sa zakonitim suprugama. Izraz el-bae, koji je upotrijebljen u ovom predanju jedno je od imena spolnog akta. Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Ko je od vas u mogućnosti neka se ženi" neki tumače da se odnose na spolni odnos, a neki da se to odnosi na mogućnost ženidbe. Između ova dva tumačenja nema kontradiktornosti jer se u oba tumačenja misli na spolni odnos u braku. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je nakon toga: "A ko nije u stanju, neka posti jer će mu to pomoći."

U ovom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., upućuje neoženjene na lijek koji će im koristiti i koji odgovara bolesti koja njih muči. Nakon toga im ukazuje na alternativu ukoliko ne budu u stanju da koriste ovaj lijek, a to je post. Nema sumnje da post slabi snagu strasti i stješnjuje joj prolaze. Unošenjem velikih količina kalorične hrane strast se pojačava dok gladovanje, odnosno post slabi njenu snagu. To je poput škopljenja dromedara. Rijetki su oni koji su upotrijebili ovaj lijek, a da njihova strast nije zamrla ili jako oslabila. Propisani post čini strast umjerenom. Između dvije krajnosti umjerenost je najbolja, kao što je sredina bolja od ekstremizma, kao što su impotentnost i pretjerana potentnost. Obje su ove stvari nenormalne, a samim tim i pokuđene. Umjerenost je najbolja u svemu. Sve pozitivne moralne osobine ustvari su sredina između pretjerivanja i nemarnosti. Ispravna vjera jeste sredina između dva kontradiktorna mišljenja, kao što je sunnet sredina između dvije novotarije. Isto tako, možemo reći da je ispravno mišljenje između dva oprečna mišljenja ono koje zauzima srednji stav, međutim, ovo nije tema o kojoj želimo detaljno govoriti.

DEVETNAESTO POGLAVLJE

O vrijednosti ljepote te o tome da duše teže ljepoti u bilo kojoj situaciji

Znaj da postoje dvije vrste ljepote: vanjska i unutrašnja. Vanjska je ljepota ono što je omiljeno samo po sebi, dok je unutrašnja ljepota ljepota znanja, razuma, darežljivosti, čednosti, hrabrosti. Ova unutrašnja ljepota jeste ono u šta Allah, dž.š., gleda, vrednuje i voli kod Svog roba kao što se prenosi u vjerodostojnom hadisu: "Allah, dž.š., ne gleda u vaša lica i imetke, nego gleda u vaša srca i djela."[105] Unutrašnja ljepota uljepšava vanjsku ljepotu, pa makar spoljašnost i ne bila izrazito lijepa. Unutrašnja ljepota čini onoga ko je posjeduje privlačnim, simpatičnim i dragim ostalim ljudima shodno veličini i jačini vjere i pozitivnih osobina kojima se njegova duša okitila. Ko god ga vidi osjeća poštovanje prema njemu, a ko se bude družio s njim zavoli ga i to je ono što možemo vidjeti u našem svakodnevnom životu. Nekada se desi da vidiš dobrog i pobožnog čovjeka, lijepih moralnih osobina pa ti se čini da je to najljepši čovjek kojeg si vidio iako je, možda, ružnih crta lica. Ta će ljepota biti posebno izražena ukoliko klanja noćni namaz, jer će to učiniti njegovo lice svijetlim i ljepšim. Neka je žena često i mnogo klanjala noćni namaz pa je neko upita o tome, a ona mu odgovori: "Noćni

[105] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/1987) pod brojem (2564).

namaz proljepšava lica, a želim da moje lice bude lijepo." Ono što još ukazuje na to da je unutrašnja ljepota bolja i vrednija od vanjske ljepote jeste i to što srca veličaju i vole njenog nosioca više nego onoga ko posjeduje samo vanjsku ljepotu.

Vanjska ljepota

Vanjska je ljepota ukras kojim je Allah, dž.š., odlikovao neke ljude nad ostalim ljudima i to je ono na šta se misli u ajetu: "*On onome što stvara daje što hoće.*" (El-Fatir, 1). Tumačeći ovaj ajet neki kažu: "To je milozvučan glas i lijep izgled." Ljudska srce prirodno teže ovoj ljepoti i stvorena su da teže njoj.

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s, kaže:

لا يَدْخُلِ الجَنَّةَ مَنْ في قَلْبِهِ مِثْقالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ. فقال رجلٌ: إن الرجلَ يُحبُّ أن يكونَ ثوبُه حسنًا ونعلُه حسنةً، قال: إنَّ اللهَ جَميلٌ يُحِبُّ الجمالَ، الكِبْرُ بَطَرُ الحَقِّ وغَمْطُ النَّاسِ.

"*U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude koliko trun oholosti." Neko upita: "Allahov Poslaniče, neko voli da njegova odjeća i obuća budu lijepe. Je li to oholost?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ne, Allah je lijep i voli ljepotu. Oholost je odbijanje istine i ponižavanje ljudi.*"[106]

Odbijanje istine njeno je poricanje i nakon što se postane svjesno nje, a ponižavanje ljudi jeste gledanje u njih s prezirom smatrajući ih manje vrijednim od sebe. U tome nema smetnje jedino ukoliko se radi u ime Allaha, dž.š. Znak toga jeste da ta osoba bude skrušenija i poniznija pred Allahovom, dž.š., nego što on smatra druge manje vrijednim od sebe. Onaj ko bude druge ponižavao smatrajući da je on vredniji od njih jeste taj koji neće ući u Džennet.

Unutarnja ljepota

Kao što je unutarnja ljepota jedna od najvećih Allahovih, dž.š., blagodati, i vanjska je ljepota blagodat od Allaha, dž.š., i oba-

[106] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/93) pod brojem (91).

vezno je na njoj biti zahvalan Allahu, dž.š. Ako Mu bude zahvalan i čuvao granice koje mu je odredio Allah, dž.š., njegova će se ljepota još više povećati. A ako mu njegova ljepota bude podsticaj na griješenje prema Allahu, dž.š., Allah, dž.š., učinit će ga ružnim prije nego što preseli na onaj svijet. Njegova će se ljepota pretvoriti u ružnoću, odbojnost i prezrenost, pa će onaj ko ga vidi okretati lice od njega i izbjegavati ga. Svako onaj ko se ne bude u svojoj ljepoti bojao Allaha, dž.š., pretvorit će se u odbojnu i ružnu osobu zbog čega će ga ostali ljudi prezirati. Unutrašnja ljepota skriva i uljepšava ružnu spoljašnjost, dok ružna unutrašnjost skrnavi i zastire vanjsku ljepotu.

"O ljepotane, čuvaj se pronevjere,
ne mijenjaj ukras za mahanu.

O ružni, budi dobročinitelj,
ne spajaj kod sebe ružnoću i mahanu."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., podsticao je ljude lijepe spoljašnjosti na činjenje dobra. Džerir bin Abdullah, r.a., koga je Omer bin el-Hattab zbog njegove velike spoljašnje ljepote nazvao 'Jusufom sljedbenika Muhammeda, s.a.v.s.', prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Ti si čovjek kojeg je Allah, dž.š., stvorio lijepa izgleda, zato uljepšaj svoje moralne osobine.*"[107]

Neki je mudrac, rekao: "Čovjek treba da svaki dan stane pred ogledalo. Ako vidi da mu je lice lijepo, neka ga ne skrnavi ružnim djelima, a ako vidi da mu je lice ružno, neka ne povećava njegovu ružnoću tako što će činiti ružna djela."

Tome još pridodaj riječi Hakima Bedruddina bin el-Kadija Ba'lebeka, koji u svojoj knjizi *Muferrihun-nefs* veli: "Svi mudraci, liječnici i učenjaci slažu se da gledanje u lijep prizor ili lice čini dušu radosnom i raspoloženom, odbacuje od nje svakakva razmišljanja i pesimizam i na taj način čini njegovo srce jakim. Zbog toga što je ljepota draga i cijenjena u ljudskim srcima, Allah, dž.š., nije poslao nijednog poslanika, a da nije bio skladnog izgleda, lijepog lica,

---

[107] Bilježe ga Dejlemi u djelu *El Firdews* (5/409), Ibn Asakir u *Tarihu*, Haraiti u djelu *Fejdul-kadir* (2/ 552). Iraki o ovom hadisu kaže: "Ovaj hadis ima u sebi neke slabosti."

plemenitog ponašanja, i milozvučnog glasa, kao što to kaže Ali bin Ebu Talib, r.a.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je najskladnije Allahovo stvorenje i imao je najljepše lice. Berra bin Azib, r.a., upitan je: "*Je li lice Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bilo poput sablje?" On odgovori: "Ne, bilo je poput punog mjeseca.*"[108] Opisujući ga, neko je rekao: "Kao da sunce sja iz njegovog lica."[109] Drugi kaže: "Nisam nikada, ni prije ni poslije, vidio nekog ljepšeg od njega."[110]

Rebia el-Džureši veli: "Ljepota je podijeljena na dva dijela. Jedna polovica pripala je Jusufu, a.s., i Sari, a druga polovica podijeljena je među ostalim ljudima." U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio Jusufa, a.s., u noći Israa, kome je bilo darovano pola ljepote."[111] Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio je da glasnik koji mu dolazi bude lijepog izgleda i imena s lijepim značenjem. Govorio bi: "Kada mi šaljete glasnika, neka bude lijepog izgleda i imena s lijepim značenjem."[112]

---

[108] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu* (3/1304) pod brojem (3359).

[109] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (2/380), Ibn Sa'd u djelu *Tabekat* (1/ 415) preko Ibn Lehi'a od Ebu Junusa, a on od Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: "Nisam vidio ništa ljepše od lica Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao da Sunce sja iz njega. Nisam vidio da iko može brže hodati od njega, kao da se zemlja mota pod njegovim nogama. Mi bismo se umorili hodajući za njim, a on se ne bi ni zadihao." Lanac prenosilaca ovog hadisa slab je zbog Ebu Lehi'a. U nekim predanjima se umjesto njega spominje Amr bin el-Haris kao što to bilježe Ibn Sa'd u djelu *Tabekat* (1/379), Ibn Adijj u djelu *El Kamil* (3/154). Međutim u njihovim predanjima nalazi se Rušdejn bin Sa'd, o kojem Jahja bin Mein kaže: "On ne vrijedi ništa", dok drugi put veli: "On je slab i nepouzdan prenosilac hadisa."

[110] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (5/598) pod brojem (3637), Ahmed u *Musnedu* (1/96, 127), Hakim u *Mustedreku* (2/662), Dija u djelu *El Muhtara* (2/315, 368) pod brojem (695), Buhari u *Tarihu* (1/8), Bezzar u *Musnedu* (2/118) pod brojem (474), Tajalisi u *Musnedu* (1/24) pod brojem (171), Ibn Sa'd u djelu *Tabekat* (1/411), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (2/149), Taberi u *Tarihu* (2/221). Ebu Isa veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hakim kaže: "Ovaj hadis ima vjerodostojan lanac prenosilaca, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe u svojim zbirkama."

[111] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/145) pod brojem (162).

[112] Bilježi ga Bezzar u *Musnedu* (424, s dodacima) od Muhammeda bin Musenne, on od Muaza bin Hišama, a ovaj od svog oca, on od Katade, on od Abdullaha bin Burejda, a on od svog oca. Hejsemi kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan, sahih." Hadis ima potporu i u hadisu koji prenosi Ebu Hurejra, a bilježi ga Bezzar, Taberani u djelu *El Evsat*, kao i u *El-Medžme'u* (8/47), Ukajli u djelu *Duafa* (3/157). Hejsemi kaže: "U predanju koje bilježi Taberani nalazi se Amr bin Rašid, kojeg kao pouzdanog ocjenjuje El-Adžli dok ga većina hadiskih stručnjaka ocjenjuje kao nepouzdanog. Ostali prenosioci su pouzdani.

Vehb kaže: "Davud, a.s., rekao je: 'Gospodaru, ko su Tvoji najdraži robovi?' Gospodar mu odgovori: 'Vjernik, lijepog izgleda.' Davud ponovo upita: 'Ko su Tvoji najmrži robovi?' Gospodar mu odgovori: 'Nevjernici, ružnog izgleda.'

Jahja bin Ebu Kesir pripovijeda: "Kod Muavije je došao neki čovjek krmeljivog lica. Muavija odbi poklone koje mu je taj čovjek donio i reče: 'Šta sprečava nekog od vas, da kada želi izaći iz kuće, opere svoje lice?'"

Aiša bint Talha bila je najljepša žena svoga doba. Enes bin Malik reče joj: "Tako mi Allaha, nisam vidio nikog ljepšeg od tebe osim Muavije kada je držao hutbu sa minbera Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Aiša bint Talha reče mu: "Tako mi Allaha, ja sam ljepša od plamena u lampi koji treperi u mrkloj noći." Jednog dana Enes uđe kod nje radi neke potrebe i reče joj: "Neki žele da uđu kod tebe i da gledaju tvoju ljepotu." Ona mu odgovori: "Zar mi nisi rekao da velom sakrijem svoju ljepotu."

Mus'ab bin Zubejr bio je jedan od najljepših muškaraca svoga doba. Ako bi se pojavio neko ko bi mu mogao parirati u ljepoti, Mus'ab bi mu zavidio. Jednom prilikom dok je držao govor u mesdžidu, na jedna vrata mesdžida uđe Ibn Dževdan bin Nahija el-Ezdi, a bio je veoma lijep. Mus'ab okrenu glavu na drugu stranu, ali s te strane pojavi se Ibn Humran, koji je također bio veoma lijep, pa Mus'ab bi primoran da se okrene prema stražnjem ulazu mesdžida. Međutim, s te strane pojavi se Hasan el-Basri, koji je bio jedan od najljepših ljudi tog doba, pa Mus'ab siđe sa minbera.

Jednog Bajrama žene izađoše na mjesto gdje se klanjao bajram-namaz, pa ih neko upita: "Ko je najljepši od onih koji su prošli pored vas?" One odgovoriše: "Učenjak s crnim turbanom na glavi." Mislile su na Hasana el-Basrija.

Predanja koja bilježi Bezzar su slaba. Ibn Hibban veli: "On je imao običaj da podmeće hadise." Ebul-Feredž bin el-Dževzi ovaj hadis spominje u svom djelu *Mevduat*. Hadis ima potporu u hadisu koji prenosi Ibn Abbas, r.a., a bilježi ga Bin Adijj u *Kamilu* (4/107) preko Nadra bin Ismaila el-Bedželija od Talhe bin Amra, a on od Ataa. Šejh Albani u svom djelu *Es-Sahiha* ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim, br. (1186) zbog mnogo vjerodostojnih predanja u kojima se prenosi ovaj hadis. On kaže: ""Predanja su ovog hadisa vjerodostojna, a prvo predanje ovog hadisa ispravno je samo po sebi."

Mus'ab bin Zubejr naredi da se jednom ugledniku odsiječe glava. Čovjek mu reče: "Vladaru, ne bih volio da na Sudnjem danu stanem pred tebe i tvoje blistavo lice, objesim se o tvoje ruke i zatim kažem: 'Gospodaru, pitaj Mus'aba zbog čega me je ubio?' Čuvši to Mus'ab naredi da ga oslobode, ali čovjek reče: 'Vladaru, učini da život koji si mi poklonio provedem u izobilju.' Mus'ab naredi: 'Dajte mu stotinu hiljada dirhema.' Čovjek reče: 'Uzimam Allaha, dž.š., za svjedoka da pola od toga iznosa poklanjam Abdur-Rahmanu bin Kajsu er-Rukajjatu.' Mus'ab začuđeno upita: 'A zbog čega to?' Čovjek reče: 'Zato što je on izrekao stih:

'Mus'ab je Allahova buktinja
kojom rastjeruje tminu u mrkloj noći.'

Mus'ab se na to nasmija i reče: 'Dobro se snalaziš u teškim situacijama' te naredi da ostane u njegovom društvu."

Zubejr bin Bekkar prenosi od Mus'aba ez-Zubejrija, on od Abdur-Rahmana bin Ebu Hasana, koji pripovijeda sljedeći događaj: "Ebu Hazim krenu na džemreta da baci kamenčiće[113] u društvu nekih pobožnjaka. Usput ih je savjetovao, razgovarao s njima i pripovijedao im razne događaje. Dok su tako išli, naidoše pored neke djevojke čije je lice bilo pokriveno velom, ali čiji je pogled šarao lijevo-desno po ljudima. Svojim prelijepim očima ona je zbunjivala prolaznike koji su se začuđeno okretali prema njoj i tako se međusobno sudarali. Kada to vidje, Ebu Hazim joj reče: 'O ti, boj se Allaha, dž.š., jer se nalaziš na jednom od mjesta koje je Allah, dž.š., učinio svetim pa nemoj ljude dovoditi u iskušenje. Spusti svoj veo preko očiju jer je Allah, dž.š., rekao: '***I neka vela svoja spuste na grudi svoje...***" (En-Nur, 31). Ona sa nasmija na njegove riječi, i reče mu: 'Ja sam, tako mi Allaha,

od onih koje nisu došle na hadž želeći sevape
nego da unište nevinog i čednog.'

Ebu Hazim se obrati svom društvu i reče: 'Hajde da zamolimo Allaha, dž.š., da ne kažnjava ovo lijepo lice vatrom.' On poče učiti dovu dok su njegovi drugovi aminali."

[113] Jedan od hadžskih obreda. (op. prev.)

Damra bin Rebia prenosi od Abdullaha bin Ševzeba, koji je rekao: "Jednog dana uđe neka lijepa žena kod Hasana el-Basrija pa ga upita: 'Ebu Seide, zar je potrebno muškarcima da se žene po drugi put kad već imaju ženu?' On joj odgovori: 'Da.' Ona reče: 'Zar i onaj ko se sa mnom oženi?' Zatim je skinula veo s lica kojem nije bilo sličnog u ljepoti, a potom rekla: 'Ebu Seide, nemojte to više dozvoljavati muškarcima', a zatim se okrenula i otišla. Hasan l-Basri reče: 'Onaj kome je ova bila u kući pa otišla izgubio je više nego da mu je propao sav dunjaluk.'"

Abdul-Melik bin Kurejb pripovijeda: "Zadesio sam se jednom prilikom na jednom od pustinjskih izvora kad začuh ljude kako govore: 'Eto je ide, eto je ide.' Svi se uputiše u tom pravcu, te i ja krenuh za njima. Kad stigosmo, vidjeh djevojku od koje nikada nisam vidio ljepšu niti skladniju, a koja je došla na vodu. Kad vidje da svi gledaju u nju, ona malo zadiže svoj veo, a meni se učini kao da je oblak zaklonio sunce. Ja joj rekoh: 'Zašto nam ne dopustiš da gledamo u tvoje prelijepo lice?' Ona mi u stihovima odgovori:

'Onog trenutka kada si namjerno prema meni pogled usmjerio,
tog momenta si svoje srce u iskušenja stavio.

Vidio si ono što u cijelosti ne možeš dobiti
niti se od njegovog jednog dijela možeš strpjeti.'

Jedan od prisutnih beduina koji ju je vidio spjeva sljedeće stihove:

'O ti divljih očiju, gdje ti je porodica,
naseljavaju li brda ili im je domovina ravnica?

Iz koje si zemlje ti ponikla,
ja mislim da si iz firdevsa, kad bi istinu rekla.

Stani, kaži nam, čim si se hranila i šta si pila
i od čega se sastoji tvoje prekrasno tijelo.

Tragovi dženetskih perivoja na tebi su očigledni
jer svaka rijeka na izvor svoj liči.

Tvoja ljepota je ostale žene zaklonila,
ako puni Mjesec ima potomstvo, ti si mu potomstvo bila.'

Drugi reče:

'Svijetli umjesto Mjeseca ako Mjesec posustane
i sjaj umjesto Sunca ako zora okasni.

Ti posjeduješ sjaj svijetloga Sunca,
a Sunce ne posjeduje ljepotu tvog osmjeha.'

Treći reče:

'O oči moje, san vam je od sada zabranjen,
od sada neka iz vas suze obilne teku.

Suze gase plamen ljubavi žarke
koja plamti u srcu mom.

O jetro koja sagorijevaš u plamenu ljubavi,
topi se, niko nema pravo da te kori.

O prelijepo lice pred kim su druga lica ponizna,
ti blistaš ljepotom kojoj ravne nema.

Odazovi se onome ko ti opijen od ljubavi ruke pruža,
dok oči ostalih ljudi divan san sniju.'"

Haraiti prenosi da je neki Alevija rekao: "Dok sam jednom prilikom sjedio kod Hasana bin Hanija, on je citirao sljedeće stihove:

'Teško meni zbog očiju crnih,
bujnih grudi i vitka struka

Od onih koje nam uzbuđene riječi šalju
i usnama svojim nježno šaputahu.'

Pored njega prođe neki beduin sa svojim sinčićem i reče mu: 'Ponovi mi to što si rekao.' Kada mu ponovi, beduin reče: 'Teško samom tebi od toga? Teško i meni i tebi, teško i ovom mom sinčiću, teško svima prisutnim, teško svim našim komšijama.'"

Haraiti veli: "Pripovijedao mi je Jemut bin el-Muzerra od Muhammeda bin Humejda, on od Muhammeda bin Seleme, kome je njegov otac pripovijedao sljedeće: 'Došao sam jednom prilikom kod Abdul-Aziza bin el-Mutalliba da ga pitam o prisezi koju su

dali džini Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kod mesdžida Ahzab, ali ga zatekoh kako citira sljedeće stihove:

'Ni proplanak u planini umiven kišom
s čijih cvjetova kapi rose padaju

nije ljepši od svilene košulje na djevojci čednoj
koju mirisnim udom[114] namirišu.

Ni od djevica stidnih odraslih u rahatluku
plemenitog roda, čistokrvne loze.

Kada se pojavi, radost je oku tvome,
a kad si odsutan, vjerna je tebi, jedinome.'

Ja mu rekoh: 'Neka Allah, dž.š., popravi tvoje stanje, zar pjevaš, a ljudi te cijene kao uglednog i bogobojaznog?' On reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., otpjevat ću ovu pjesmu putnicima, neka je rašire po čitavom Nedždu.' Ne obrativši pažnju na moju kritiku on nastavi pjevati:

'Ni tamnoputa gazela zadihanih slabina
čije nožice po proplanku gaze

nije ljepša od nje kad te razmaženo zove
dok joj suze prekrasne trepavice vlaže.

'Uživaj u ovom danu kratkom
jer uskoro će doći kraj životu slatkom.'

Ja se pokajah zbog svojih riječi i rekoh mu. 'Neka Allah, dž.š., popravi tvoje stanje, hoćeš li mi pripovijedati šta o toj temi?' On reče: 'Da. Pripovijedao mi je moj otac sljedeće: 'Jednom prilikom posjetio sam Salima bin Abdullaha bin Omera, r.a., dok je Eš'ab u njegovom prisustvu citirao sljedeće stihove:

'Mugirova kći, poput Mjeseca sjajnog lica,
odjeće čiste, časti sačuvane.

Njeno je porijeklo čisto, a čast neporočna,
i od svega pokuđenog veoma daleko.

[114] Jedan od najskupocjenijih arapskih mirisa, u obliku drveta koje se zapali da bi dalo miris. (op. prev.)

Od preveliкog stida ništa loše ne uradi
niti je od bogobojaznosti pjesnik stihovima odvrati.'

Salim mu reče: 'Citiraj mi još koji stih', a Eš'ab citira:

'Ona živi sa mnom, a noć je mrkla
kao da je krilo gavrana crnog.

Ja rekoh: 'Neki se miris nastanio u kući mojoj,
ne, to je miris Lejle po prirodi svojoj."

Salim mu reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., da se ne bojim da će ljudi početi o tome pričati, obilno bih te nagradio jer to stvarno zaslužuješ.'"

Haraiti prenosi od Abbasa bin el-Fadla, a on od nekog od svojih prijatelja koji je rekao: "Jedne godine krenuo sam na hadž i dok sam bio u Rebezi[115], pred nas izađe neka djevojka čije je lice bilo pokriveno velom i reče nam: 'Hadžije, mi smo dio plemena Huzejl, naše deve su uginule, teška vremena su nas zadesila, nemamo ispaše za našu stoku. Ko će nam, radi nagrade na onom svijetu i bratskih veza pružiti kakvu pomoć, da mu Allah, dž.š., da svako dobro.' Mi joj dadosmo neku skromnu hediju, a ja je upitah: 'Jesi li spjevala o tome kakve stihove?' Ona zatim citira:

'Pesnica se vremena na nas svom žestinom spustila,
a druge beduine je poštedjela.

Bili smo narod, koji je darivao
i siromahu koji to od njih ne traži.'

Mi joj rekosmo: 'Kad bi nam dozvolila da vidimo tvoje lice.' Ona skinu veo sa svog lica, tako mi Allaha, dž.š., ne postoje riječi koje bi opisale njenu ljepotu. Kad vidje kako mi, zaprepašteni, buljimo u njeno lice, citira sljedeće stihove:

'Vidjeli ste stranicu koju su ispisali roditelji moji
prije nego što se nesreća spustila.

Nasladujte svoje oči njenom ljepotom,
a spriječite svoje organe od grijeha.'

[115] Jedno od medinskih sela.

Zatim se okrenula i otišla."

Muhammed bin Humejd et-Tusi zaljubio se u neku djevojku te joj, po nekom od svojih prijatelja, posla limun lijepog izgleda i mirisa. Kada joj donesoše poklon, ona žestoko zaplaka pa joj neko reče: "Tvoj voljeni ti šalje poklon, a ti plačeš." Ona zapjeva:

"Voljeni joj pokloni limun
a ona zaplaka bojeći se lošeg predznaka.

Boji se raznobojnosti i rastanka
jer limun ima dvije boje; vanjska mu je različita od unutrašnje."

Kada glasnik dođe i obavijesti ga o načinu na koji je primila poklon, to ga veoma naljuti pa joj poruči:

"Izgubila si povjerenje mladića koji ti je vjeran bio,
vjernost mu je divna koliko je ružna pronevjera tvoja.

Odbila si ga i poklon njegov, nepravedno,
ostala je samo nada da ćeš se nekada vratiti.

Ako ga time ubiješ i život mu oduzmeš,
to će biti zbog tvoga lijepog lica, a ne tvog lijepog ponašanja."

Kada joj stiže poruka ona tako žestoko zaplaka da je svako ko ju je čuo osjetio sažaljenje prema njoj. Kada se malo pribra, reče:

"Ko će mom oku san priuštiti,
moje srce pati od velike boli.

Nemoj misliti da sam škrta u suzama,
o mojim osjećajima suze će ti reći.

Moje te srce žarko voli i tuguje za tobom,
a utjehu nalazi u jecaju tihom.

Dragi moj, voljeti nekog nije nikakvo čudo
čudno je voljeti nekog, a napasti ga grubo."

Zatim mu je poručila: "Ja sam ropkinja, ne mogu sa sobom raspolagati onako kako ja želim. Ako me stvarno voliš, otkupi me i bit ću ti stalno na raspolaganju." On je uistinu i kupi. Bila je njegova najdraža ropkinja i ostala je kod njega sve dok on nije poginuo u

Bici Babek el-Hurremi. Oplakivala ga je stihovima koje je o njemu izrekao Ebu Temam:

"Probodeno je tijelo Muhammeda bin Humejda,
ispustio je dušu onog trena kada mu je prva kap krvi potekla.

Vidio sam ga opasanog s koricama sablje
kao da spava, pun mjesec mu je razgonio tminu s lica

Upitao sam ga, pun tuge i bola
dok su mi obilne suze niz obraze tekle:

'Voljeni druže, zar nisi davno umro',
a on mi odgovori: 'Čovjek je živ sve dok mu čast živi.'"

Suština ljepote

U ovom kraćem poglavlju govorit ćemo o tome šta je ustvari ljepota? Ljepota je ono što se ne može spoznati osim detaljnim i preciznim opisom. Neki kažu: "Ljepota je skladnost, simetričnost, i vitkost tijela. Rijetki su prizori koji su skladni a da nisu lijepi." Neki kažu: "Ljepota je ljupkost lica i blistavost očiju." Drugi kažu: "Ljepota se sastoji iz više stvari: blistavosti i sjaja, privlačnosti izgleda i nježnosti kože." Neki pak kažu: "Ljepota je pojava za koju ne postoji odgovarajući termin, za nju ne postoji precizan opis, nego ljudi upotrebljavaju neka njena svojstva kako bi ukazali na nju."

Opis ljepote Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjedovao je vrhunac ljepote. Jednom prilikom, Aiša, r.a., pogledala je u njega i osmjehnula se. Kada ju je upitao zbog čega se smije, ona mu je odgovorila: "Kao da je Ebu Kebir el-Hezeli mislio na tebe kada je citirao svoje stihove:

'Spašen od svakog nedostatka,
mahane i bolesti ružne.

Kada pogledaš u lice njegovo,
blista kao munja iz oblaka kišnog.'"[116]

[116] Bilježe ga Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/422), Ebu Nu'ajm u djelu *El-Hilja* (2/46-47), Hatib u *Tarihu* (13/253).

Opisujući ga, Hinda bint Ebu Hala je rekla: "Niti je bio pretjerano visok niti previše mali. Bio je srednjega stasa, kosa mu nije bila ni previše kovrčava niti previše opuštena. Lice mu nije bilo ni predebelo ni premršavo, bilo je okruglo, iz njega je izbijalo blago rumenilo krupnih crnih očiju, dugih trepavica, istaknutih kostiju i krupnih pleća, velikih šaka i stopala, maljavih prsa. Kada bi hodao, kretao bi se žurno, a kada bi se okrenuo, učinio bi to cijelim tijelom. Kao da je sunce sijalo s njegovog lica."

Povrh ove ljepote, Allah, dž.š., učinio je da svako ko ga vidi osjeti prema njemu poštovanje i ljubav. Ko god bi ga vidio istog momenta bi ga zavolio. Allah, dž.š., učinio je savršenom njegovu unutrašnju i spoljašnju ljepotu. Od svih Allahovih, dž.š., stvorenja imao je najbolje moralne osobine i najljepši spoljašnji izgled.

Spoj unutrašnje i vanjske ljepote

Ovu ljepotu posjedovao je Jusuf, a.s. Kada je okupila žene da bi im pokazala Jusufovu, a.s., ljepotu i na taj način našla opravdanje za svoju ljubav pred njima, namjesnikova žena je rekla: "*E to vam je onaj zbog koga ste me korile...*" (Jusuf, 32), tj. to je onaj čija me je ljepota opčinila i koga sam strasno zavoljela. Ko me nakon toga može koriti kada je on ovako lijep? Zatim je rekla: "***Istina je da sam htjela da ga na grijeh navratim, ali on se odupro...***" (Jusuf, 32), tj. njegova unutrašnja ljepota veća je nego spoljašnja, jer je on čedan, čist i daleko od svake pronevjere. Onaj koji voli govori o lijepim osobinama svoje voljene osobe, čak i kada nije tu u njegovom prisustvu. U ovom su kontekstu i riječi Uzvišenog u kojima opisuje stanovnike Dženneta: "*...i blaženstvo i radost im darovati.*" (Ed-Dehr, 11). Allah, dž.š., uljepšat će njihov spoljašnji izgled osjećajem blaženstva, a njihove duše neizmjernom srećom koju će osjećati. Uzvišeni također kaže: "*Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati.*" (El-Kijama, 22-23). Ne postoji ništa što im je draže, i što im predstavlja veću radost i duševno uživanje od gledanja u Allahovo, dž.š., lice. Njihova će lica blistati ljepotom, a srca uživati u gledanju u Allaha, dž.š. Isto tako su i riječi Uzvišenog: "*...nakićeni narukvicama od srebra*" (Ed-Dehr, 21), a to je ukras vanjske ljepote, a zatim je rekao Uzvišeni: "*I dat će im Gospodar njihov da piju*

čisto piće" (Ed-Dehr, 21), tj. piće koje će očistiti njihove utrobe od svake nečistoće i ukrasiti ih. Slične tome su i riječi Uzvišenog: "*O sinovi Ademovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odjela*" (El-E'raf, 26). Odjeća je vanjski ukras, a zatim je rekao: "... ali odjeća čestitosti, to je ono najbolje" (El-E'raf, 26), a to je ukras duše. Donekle su ovim ajetima slične i riječi Uzvišenog: "*A nebo najbliže sjajnim smo zvijezdama ukrasili i nad njima Mi bdijemo*" (El-Fussilet, 12). Spoljašnjost neba ukrasio je zvijezdama a njegovu unutrašnjost sačuvao od šejtana. Uzvišeni kaže: "*I onim što vam je potrebno za put, snabdijte se. A najbolja opskrba jeste bogobojaznost*" (El-Bekara, 197). U ovom ajetu Allah, dž.š., ukazuje na to da postoji opskrba tijela i opskrba duše. Kur'an, pored svoje vanjske ljepote, koja se ogleda u ljepoti njegovih izraza i rječitosti, ima svoju unutrašnju ljepotu, koja se ogleda u ljepoti njegovih značenja. Također, i riječi Uzvišenog: "*U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, u njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti*" (Ta-Ha, 118-119). U istom se ajetu spominje glad i golotinja tijela, dok se u drugom ajetu zajedno spominju žeđ i žega, a ne spominje se zajedno glad i žeđ, jer je glad unutrašnja golotinja i poniženje, dok je golotinja znak vanjske neimaštine i poniženja. U ovom se slučaju poredi nepostojanje unutrašnjeg i vanjskog poniženja, i unutrašnje i vanjske gladi. Žeđ je unutrašnja vrelina, dok je žega vanjska vrelina tijela, te se stoga i spominju zajedno. Mutenebbi je upitan o Imruul-Kajsovim riječima:

"Kao da nikad nisam jahao na pastuhu uživanja radi
i kao da nikad nisam legao na ženu bujnih grudi.

I kao da nikad nisam ispio mješinu punu vina
i rekao svojoj konjici: 'Kreni u napad' nakon što smo poraženi bili."

Neko reče: "Pogrešno je to što na jednom mjestu spominje ophrvanost vinom i poraz u borbi. Bolje je bilo da je zajedno spomenuo pijenje vina s lijeganjem na ženu bujnih grudi, jer su to dvije stvari u kojima njihov počinilac uživa. Isto tako, bolje je bilo da je na istom mjestu spomenuo jahanje na pastuhu s napadom u borbi, nego što je to spomenuo zajedno s lijeganjem na grudi žene." Mutenebbi reče: "Ne, nego je bolje ono što je on uradio. On je zajedno spomenuo ono na što se penje onaj ko je hrabar, i ono na što se

penje onaj ko želi da se naslađuje i uživa. Prvo je jahalica uživanja, a drugo jahalica rata i boja. Isto tako, usporedio je dvije ophrvanosti: ophrvanost vinom i ophrvanost u ratu."

Uglavnom se onaj ko pije vino hvali hrabrošću, kao što Hassan veli:

"Pijemo ga pa, nas se i kraljevi klone,
a lavovi se boje susreta s nama."

Ovo zadnje što smo spomenuli nema veze s temom knjige, nego smo ga naveli samo kao primjer podudaranja u značenju.

Ljepota je ono što natjera one koji je gledaju da je hvale

Neki kažu: "Ljepota je ono što natjera one što je gledaju da slave njenog Stvoritelja i da Ga veličaju", kao što pjesnik kaže:

"Kada se pojavi, blista, slavljen neka je Onaj Ko mu svjetlost podari
lica predivnog, uzvišen neka je Onaj Koji ga stvori."

Ali bin el-Džehm rekao je:

"Ona se pojavi, a oni koji ugledaše njenu ljepotu
rekoše: 'Uzvišen neka je Allah.'

Kada se približi i selam nazva, zastidi se
a obrazi joj se kao rumena jabuka zacrvenješe.

Kao da su joj usta lijepim biserom ukrašena
a obrve kao da su grane misirske vrbe.

Kada se opiješ mirisom njenim,
kao da u njenim očima ljubavnu knjigu čitaš."

Drugi veli:

"Jako je ljudsko biće, ljepota joj je mjesečeva
kada je ljudi vide, slave Onoga Koji je stvori."

Drugi veli:

"Kada se ponekad pred ljudima pojavi,
njihova usta slave Onoga Koji je stvori."

Beššar veli:

"Kada je vide, zbog njene ljepote svi slave Onoga Koji je stvori,
dok utrobom onoga koji je gleda drhtaj prolazi."

Ja sam o ovome spjevao sljedeće stihove:

"O ti što si lijepa poput Mjeseca punog,
tako mi Onog Koji te stvori, ni Mjesec se s tobom porediti ne može.

Obraduj oči moje i ne budi škrta,
dozvoli da te oči vide one će te iskupiti.

Ako se ipak ne pokažeš, razmisli
koliko je onih koji Allaha slave kada te vide.

Pokaži se zbog toga i nadaj se nagradi zbog onoga
koji će ako te ne vidi, neprestano plakati."

Ibn Šubruma veli: "Dovoljno ti je to što je riječ ljepota – husnun izvedena iz riječi hasenetun, što znači: dobro djelo." Omer, bin el-Hattab, r.a., rekao je: "Ako žena ima svijetao ten i lijepu kosu, njena je ljepota potpuna." Aiša, r.a., rekla je: "Bjelina tena pola je ljepote." Jedan od prijašnjih učenjaka veli: "Allah, dž.š., učinio je da ljepota i nepromišljenost prate one visokog stasa, a razboritost i ružnoća one koji su niski rastom, a dao je da svako dobro bude između toga."

Koje se osobine smatraju mahanom kod žena?

Od stvari koje su pokudene kod žena jesu sljedeće osobine: nizak rast i grubost u ophodenju. Na takve je pjesnik mislio kada je rekao:

"Ti si ta koja mi hvališ one što su niske,
a ne osjećaš koliki su to nedostaci.

Mislim na one što su im vjenčanice kratke,
a ne na niske žene, najgore medu ženama, dežmekaste."

Neki idu dotle da daju prednost mršavim ženama u odnosu na one koje su debele. Zamahšeri je spjevao sljedeće stihove:

"Ja ne volim žene bijele, napuhane od debljina
ja volim one smeđeg tena i vitkoga tijela.

Ja sam čovjek koji jaše na pastuhu vitkom
kani me se i ako želiš, ti na slonu jaši."

Neki pak daju prednost debelim ženama i kažu: "Debljina je pola ljepote. Ona sakriva sve ženine mahane i ispoljava njene ljepote." Međutim, sredina je u svemu najbolja.

Koje su osobine poželjne kod žena?

Kod žena su poželjne sljedeće stvari: duge ruke i noge, tijelo, kosa i vrat, male šake, stopala, jezik i oči. Takva žena neće svojim rukama rasipati i uništavati mužev imetak, neće izlaziti iz kuće osim s njegovom dozvolom, neće pružati svoj jezik i mlatarati njime, i neće svojim očima gledati u ono čime nije zadovoljan njen muž. Bjelina je pohvalna u četiri stvari: bjelina tena, razdjeljka, zuba i izrazita bjelina očiju. Pohvalno je crnilo četiri stvari: trepavica, obrva, zjenica oka, i kose. Crvenilo je pohvalno kod četiri stvari: jezika, obraza, usana s blagim crnilom s unutrašnje strane i blago crvenilo na bjelini kože. Pravilnost je pohvalna u četiri slučaja: pravilnost nosa, jagodica prstiju, struka i obrva. Grubost je pohvalna kod sljedećih stvari: potkoljenica, ručnog zgloba, stražnjice i djela okolo nje. Širina je pohvalna u četiri stvari: širina čela, lica, očiju i grudi. Suženost je pohvalna u četri slučaja: suženost usta, nozdrva, otvora ušiju, i dijela oko njega. Žene s ovim osobinama najpreče su da budu opisane stihom Kusejjira:

"Da se Azza sporila sa Suncem kod Muvejjeka
o ljepoti, Muvejjek bi presudio u korist njenu."

Drugi je pjesnik rekao:

"Kad bi vidio ljepotu lica njenog
zastao bi, pa i kad bi za njim u potjeri ljuti neprijatelj bio."

Drugi je rekao:

"Njeno je lice utočište pod koje se skrivam,
a ljepota lica njenog je poput kamena crnog."

Muberred je spjevao sljedeće stihove:

"Ljepša je od proljetne kiše i lijepoga šakala
i od brda Tajja i od brda Sela.[117]

Oči se zaljubljenih neprestano gledaju.
oboje imaju lijepe očne jabučice."

Opisujući žensku ljepotu Sa'leb je spjevao sljedeće stihove:

"Ruke i noge su joj huzaijske, a struk plemena Murre
Jezarijske joj oči, a usta iz plemena Tajja.

Miris iz Meke se oko nje neprestano širi,
pred nama se između Ka'be i vrela zemzema pojavi."

Opisao ju je najljepšim osobinama koje posjeduje svako pleme.

Salih bin Hasan jednog je dana upitao svoje drugove: "Poznajete li ijedan ljubavni stih koji govori o stidljivoj ženi?" Oni odgovoriše: "Da, znamo stih Hatima, koji je, opisujući svoju ženu, rekao:

"Cijela se kuća svjetlošću obasja
onog trenutka kada ona pokuša da se nasmije."

On upita: "Znate li stih koji govori o nekoj drugoj osobini?" Oni rekoše: "Da, stih El-Ašaa, koji je rekao:

"Njen hod kada se vraća od komšinice
je poput oblaka, ni žuran ni spor."

On upita: "Znate li išta o opisu žene koja se posjećuje sa svojim drugama?" Oni odgovoriše: "Ne znamo, koji je to stih?" On reče: "Stih Ebu Kajsa bin el-Esleta:

'Njene je kone poštuju i često posjećuju
a ona im ne ide, ali one joj opravdanje za to nadu.'"

Najbolji od svih ovih stihova jesu stihovi Ibrahima bin Muhammeda, koji je imao nadimak Niftavejh, Allah mu se smilovao, koji je rekao:

[117] Sel, brdo u Medini.

"Klevetnici joj slagaše da je noću, kada spavam,
u svojoj postelji i jastuku sanjam.

Stid njen velik je razljuti i poruku mi posla
ukorivši me što tako dugo spavati mogu."

Nježnost kože i blagost dodira

Od osobina koje su pohvalne kod žene jeste i nježnost kože i blagost dodira, kao što to veli Kajs bin Zerih:

"Duše su nam se zavoljele prije nego što su nam tijela stvorena
i nakon što smo ugrušci i poslije u kolijevci bili.

Što smo više rasli, ljubav je bila jača
pa i kad umremo, ljubav će takva ostati.

Ona će ostati trajna bez obzira šta da se desi
i bit će naša svjetiljka u tminama kabura.

Mlaz vode gotovo da joj kožu ošteti
kada se kupa, jer njena je koža na vrhuncu nježnosti."

Pretjerivanje u opisu nježnosti prisutno je i u stihu Ebu Nuvvasa, koji je rekao:

"Moje srce je zamisli i na njemu ožiljak osta
i kad god nešto zamislim, na srcu trag ostaje.

Kroz moje srce prođe misao i rani ga,
nisam nikada vidio da nekoga misao može raniti.

Moja ruka uze njenu ruku i rani je,
od dodira moje ruke njeni se prsti raniše."

Ja sam spjevao sljedeći stih:

"Svila je vrijeđa kada je dodiruje
jer njena koža je nježnija i od svile."

Neki ljudi kažu: "Ako žena bude imala ova lijepa svojstva, lijepo ponašanje, bude imala prostrane oči crnih zjenica, bude draga svome mužu i bude samo njega gledala, ona onda posjeduje osobine hurija."

Et-Tifaši pripovijeda: "Jedan od Alevija opsjeo je neki grad u Šamu želeći po svaku cijenu da ga osvoji. U gradu je bila neka žena poznata po svojoj izvanrednoj ljepoti koja reče svojim sugrađanima: 'Ja ću ga odvratiti od vas.' Ona izađe iz grada, dođe kod njega i upita ga: 'Zar nisi ti taj koji je rekao:

'Mi smo ljudi koje lijepe oči učine nježnim,
iako smo tako jaki da je željezo u našim rukama meḱko.

'U ljutom smo boju junaci pravi,
a robovi smo ljepoti kad mir zavlada.'

On joj odgovori: 'Da, ja sam to rekao.' Ona otkri svoje prelijepo lice, a zatim ga upita: 'Jesam li ja lijepa ili ružna?' On joj odgovori: 'Svakako da si lijepa.' Pogađajući njegovo srce, ona reče: 'Ako si rob ljepoti kao što tvrdiš, onda me poslušaj i idi sa svojom vojskom.' Ovaj istog momenta naredi vojsci pokret. Njegove mu vojskovođe rekoše: 'Ali, samo što nismo osvojili ovaj grad.' On im reče: 'Ovdje ne možemo ostati nijednog trenutka više.' Zatim zaprosi djevojku i oženi se njome."

Ebur-Rejhan el-Bejruti u svojoj knjizi *El-Džemahir* veli: "Ljepota se ogleda u licu, a zgodnost u izgledu i to je ono što je prirodno privlačno ljudima. Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio je da glasnik koji mu je poslan bude lijepog izgleda i lijepog imena. One koji su imali imena s ružnim značenjem imenovao bi imenima koja u sebi nose lijepa značenja."

Ukazujući na svojstva ljepote neko je lijepo rekao: "Blistavost lica, sjaj kože, pravilnost nosa, ljupkost očiju i ljepota usta, rječitost jezika, vitkost stasa, dobroćudnost i blagost naravi, savršenost vrata, skladnost ekstremiteta i ljepota kose."

Neki je mudrac upitan: "Koje su žene najljepše i najpoželjnije?" On odgovori: "One od kojih izađeš srdit, a jedva dočekaš da joj se vratiš."

Fadl bin Muhammed ed-Dibijj prenosi da mu je neko od njegovih prijatelja pričao kako je čuo nekog iz plemena Benu Sa'd da kaže: "Jednog dana pored Abdullaha bin Halida bin Eseda, koji je bio poznat po svojoj hrabrosti i smionosti prođe neka prelijepa

djevojka. Kada je vidje, on reče: 'Blago onome ko bude imao ženu poput tebe.' On posla za njom glasnika da je upita je li udata i da joj spomene Abdullaha, koji je također bio izuzetno lijep.' Ona upita glasnika: 'Kakve su njegove odlike?' Glasnik mu prenese njeno pitanje, a on mu reče: 'Vrati joj se i reci:

'O ti koja pitaš o odlikama mojim,
ja sam junak koji se nijednog viteza ne boji.

Kada se dvije konjice u ljutom boju sudare,
vidiš me kako opravdam ono što o sebi govorim.

Izdržim i ono što niko izdržati ne može
udarce bijele i blistave sablje koja tijelo reže."

Ona glasniku reče: 'Vrati se i reci mu: "Ti si lav pa traži sebi lavicu, ja nisam tvoj tip." Zatim mu je u stihovima poručila:

'Ja želim muža darežljivog i plemenitog
koji mnogo u životu milostinju dijeli.

Mladića, koji će svu pažnju prema djevojci mladoj usmjeriti
i po svu noć je na jastuku svome grliti.

I koji će je vatreno i blago poput latice cvijeta neprestano ljubiti
i kad god je slobodan, s njom vrijeme provoditi.'"

Hadždžadž posla pismo Hakemu bin Ejjubu u kojem mu poruči: "Zaprosi za Abdul-Melika bin Hadždžadža djevojku čija se ljepota iz daljine vidi, a koja je ljupka kada se gleda iz blizine, uglednu u svom narodu, a skromnu u duši svojoj i pokornu svome mužu." On mu odgovori: "Našao sam takvu, samo da joj dojke nisu prevelike." Hadždžadž mu odgovori: "Ljepota se žene neće upotpuniti sve dok ne bude imala velike dojke, tako da njen muž ima na šta leći i da ima iz čega djecu zadajati."

Ebu Džehm pripovijeda: "Kupio sam jednu ropkinju koju kad god bi htio da je obučem u skupocjene ogrtače, ona je to odbijala i govorila mi: 'Odjeća pokriva ljepotu kao što sakriva mahane.'"

Ibn el-Dževzi u svojoj knjizi *El-Ezkija* prenosi da je Ebu Džehm još rekao: "Jedne noći rekao sam ovoj ropkinji: 'Koliko

je još ostalo vremena do sabaha?' Ona mi odgovori: 'Onoliko koliko traje poljubac dvoje koji se vole.' Jednog dana, kada je bilo pomračenje Sunca, ja pogledah u Sunce, a ona reče: 'Zastidjelo se moje ljepote, pa se sakrilo.' Jedne noći joj rekoh: 'Dođi da sjedimo na mjesečini', a ona mi reče: 'Zar ti treba da gledaš u dvije blistave ljepote?'"

"Jedne noći otkrila je tri vlasi kose
koje su bile ljepše od četiri prekrasne noći.

Upravila je svoje lice prema Mjesecu
i omogućila mi da u isto vrijeme vidim dva svjetla Mjeseca."

Pripovijeda se da je Haris bin Kelda, jedan od vrhunskih arapskih liječnika tog vremena, perzijskom vladaru Enuširvanu, koji ga je pitao koje su žene najljepše, uputio sljedeći odgovor: "One visokog stasa, energične, širokog čela, pravilnog nosa, surmastih očiju, crvenih usana s blagim crnilom s unutrašnje strane, širokog razmaka između očiju, tamnopute s blagom bjelinom kože, čistih obraza, skladnog rasta, pravilnih obrva, svijetlih prsa, širokih grudi, lijepih leđa, lijepog osmjeha, zgodne stražnjice, bujnih grudi za koje zapinje oko gledaoca, koje se osvrću poput gazele. Takva je slađa od meda u saću, ukusnija od kajmaka, i mirisnija od uda. Podlaktice su joj poput ruža, a pljuvačka joj je slađa od bistre hladne vode, ruka kao da joj je namazana medom. Ona posjeduje četiri bijele, četiri crvene, četiri crne, četiri duge, četiri velike i četiri sićušne stvari.

Četiri stvari čija je bjelina pohvalna su: pupak, oči, zubi i nokti.

Četiri stvari čije je crnilo pohvalno su: kosa, obrve, trepavice i zjenice očiju.

Četiri stvari čije je crvenilo pohvalno su: obrazi, usne, jezik, i unutrašnjost spolnog organa.

Četiri stvari čija je dužina pohvalna su: stas, kosa, vrat, i trepavice.

Četiri stvari čija je veličina pohvalna su: stražnjica, stegna i spolni organ.

Četiri stvari čija je sićušnost pohvalna su: usta, nozdrve i usne.

Ebul-Hasan bin Sarih spjevao je sljedeće stihove:

"Lice joj se zarumeni, pa me na ružu podsjeti
nisam vidio nikog ljepšeg od nje niti skladnijega rasta.

Kao da se zvijezda Surejja[118] na lice joj spustila
i kao da pun Mjesec umjesto medaljona na prsima joj sja.

Nisam vidio da se iko od mene više pati zbog ljubavi prema njoj,
zadovoljan sam da mi gospodarica bude, a ona me ni kao roba ne želi."

Pripovijeda se da je neki učenjak ušao kod halife Er-Rešida, a bio je ružnog izgleda, pa Er-Rešid reče: "Kako je samo ružno ovo lice", a učenjak mu uzvrati: "Vladaru pravovjernih. Nijedan čovjek nije tražio vlast na osnovu svoje ljepote. Jusuf, a.s., bio je najljepši čovjek ali je pored toga ipak rekao: 'Postavi me za rizničara na zemlji, ja sam doista čuvaran i znan', a nije rekao: 'Ja sam uistinu lijep.'" Halifa mu reče: "Istinu si rekao" te mu unaprijedi položaj i utjecaj kod sebe.

Jedan je čovjek rekao: "Pojavio mi se čir na najneugodnijem mjestu." Taj je čovjek bio veoma ružan pa mu neko dobaci: "Lažeš, na tvom licu se ništa ne vidi."

Priča o Behau Zuhejru

Beha Zuhejr, pored jačine i ljepote svojih stihova, bio je veoma ružan. Pripovijeda se da mu je jednog vrućeg dana, dok se odmarao u hladovini svoje kuće, došla neka crna sluškinja, stala ispred njega, malo razmislila gledajući u njega, a zatim se okrenula i žurno otišla. Nedugo poslije toga ona se ponovo pojavi, ali sada u društvu žene koja je bila lijepa poput Mjeseca o uštapu. Kada stigoše do njega ona mu reče: "Želiš li me?"

On odgovori: "Da, tako mi Allaha, ko bi odbio ženu poput tebe?"

[118] Vlašići, Plejade, astr. (op. prev.)

Kada je završio s njom ono za čim je čeznuo, ona ustade da ide, a on joj ponudi zlata i svile, ali ona odbi i reče: "Tako mi Allaha, neću ništa od tebe uzeti."

On je upita: "Kada ćemo se opet sastati? Tako mi Allaha, ukrala si mi srce i oduzela pamet."

Ona reče: "Ako on ponovi, i ja ću tebi opet doći."

Ne shvativši o čemu govori on upita: "A ko to – on?

Ona reče: "Moj muž. Dok sam bila van kuće, imao je odnos s mojom sluškinjom koja je najružnija osoba koju sam ikada vidjela, pa sam poželjela da mu se osvetim. Poslala sam ovu svoju povjerenicu da mi nađe muškarca koji je ružan poput moje sluškinje. Ona je obišla cijeli Kairo, ali nije našla nikog ružnijeg od tebe. Zbog toga sam došla tebi da se osvetim svome mužu. Ako on ponovi, i ja ću ponoviti." Zatim je otišla i nikada se više nije vratila. Beha Zuhejr je lično pripovijedao ovaj događaj. El-Mukarrizi bilježi ovu priču u svom djelu *Mukaffah*.

Neki je mudrac rekao: "Svaki dan se pogledaj u ogledalu. Ako tvoje lice bude lijepo, radi djela koja odgovaraju toj ljepoti. A ako ti lice bude ružno, onda nemoj spajati dvije ružnoće: ružnoću lica i ružnoću djela." Neki je pjesnik spjevao sljedeće stihove:

"O ljepotane, čuvaj se pronevjere,
ne mijenjaj ukras za mahanu.

O ružni, budi dobročinitelj,
ne spajaj kod sebe ružnoću i mahanu."

Osobine koje su pokuđene kod žena

Neki kažu: "Sljedeće su osobine pokuđene kod žena: istaknute kosti, pretjerana debljina, ako žena nema menstruaciju, rijetke obrve i trepavice, kriv i spljošten nos, mali razmak između očiju, da joj bude jedno oko plavo a drugo crno, prevaljeni očni kapci, da izgleda kao da gleda u svoj nos, ona koja ne vidi dobro na sunčevoj svjetlosti, ona koja ne vidi dobro jer joj oči neprestano suze, pretjerano dugi zubi, pretjerano sićušni zubi, nepravilan raspored zuba,

višak zuba, da gornji zubi budu ispred donjih zuba i obratno, žuti i sivi zubi. Pokuđeno je da jezik bude prevelik, da izgovor glasova bude nejasan, pretjerana dužina vilične kosti, prevelika usta, kratak vrat, ona u koje su dojke pretjerano male, preduga i preširoka leđa, pretjerano nježne nadlaktice i podlaktice, grubi dlanovi i prsti, nježne potkoljenice, postojanje dlaka na potkoljenicama i podlakticama. Također je pokuđena grubost stopala, prevelika ispupčenost nožnih kostiju i ispupčenost tetiva iznad peta.

Ponekad se uho zaljubi prije nego oko

Ponekad se uho zaljubi prije nego oko, tako da vojska ljubavi uđe u grad na vrata sluha, kao što ulazi na glavna vrata. Vjernici čeznu za Džennetom, a ni vidjeli ga nisu, a da su ga vidjeli, još bi više čeznuli za njim. Onaj ko još nije obavio hadž izgara od čežnje da vidi Kabu. Ako si prije slušao o opisu Dženneta, onda:

"Upravi svoj pogleda prema ženama
kojima su vjenčani darovi tvoja dobra djela.

Podstiči svoju dušu na ljubav prema njima
jer u toj ljubavi nikada nećeš gubitnik biti.

Trudi se da zaslužiš boravak s njima
dok si u mogućnosti i dok imaš vremena."

Opis dženetskih hurija

Allah, dž.š., opisao je dženetske hurije najljepšim osobinama i ukrasio ih najljepšim ukrasima podstičući vjernike da se trude da zasluže tu blagodat.

El-kevaib, el-iin, el-maksurat, el-urub

Allah, dž.š., opisuje ih kao 'el-kevaib', a to je množina od riječi 'kaib'. To je žena bujnih, ali uzdignutih grudi koje ne strše prema dolje. Ovo je jedna od najljepših osobina žena, a najizraženija je kada je žena u cvijetu svoje mladosti. Allah, dž.š., opisuje ih da su one 'el-hur', tj. da imaju lijepu i bijelu boju kože. Aiša, r.a., rekla je:

"Bjelina je pola ljepote." Omer bin el-Hattab, r.a., rekao je: "Ako žena bude imala bijelu boju kože i lijepu kosu, njena je ljepota potpuna." Arapi hvale ovu osobinu kod žena, pa pjesnik kaže:

"Bijelog tena, ne žude za razvratom i grijehom
ko mekanske gazele čiji je lov haram.

Zbog njihovog nježnog glasa drugi misle da ih na grijeh zovu,
ali njih od grijeha odvraća islam."

El-iin je množina od riječi ajnau. To je žena krupnih očiju s izrazito crnim zjenicama i bjelinom očiju sa dugim i crnim trepavicama. Allah, dž.š., opisuje ih da su prekrasne ljepotice. To su one koje su spojile vanjsku ljepotu s ljepotom svoje naravi. Njeno tijelo i ponašanje savršeno su lijepi. Allah, dž.š., opisuje ih da su čiste: "*U njima će čiste žene imati*..." (El-Bekara, 25; En-Nisa, 57). One su čiste od menstruacije, vršenja male i velike nužde, i svih drugih nečistoća koje posjeduju ovodunjalučke žene. Njihove su unutrašnjosti čiste od ljubomore, želje za provociranjem i uznemiravanjem muževa i želje za drugim muškarcima. Allah, dž.š., opisuje ih da su one hurije u šatorima skrivene (maksurat fil-hijam), tj. zabranjeno im je da se uljepšavaju i ukrašavaju nekom drugom osim njihovim muževima. One su dostupne samo svojim muževima i ne izlaze iz svojih dvoraca. One ne žele nikoga drugog mimo njih. Allah, dž.š., opisuje ih da su one kasiratut-tarfi (one koje preda se gledaju). Ova je osobina još ljepša od prethodne. Zbog toga će prethodne hurije, kako se to spominje u suri Er-Rahman, pripasti stanovnicima dva stepena u Džennetu koji su ispod stepena onih kojima će pripasti ova vrsta hurija. One su žene koje iz svoje prevelike ljubavi obaraju pogled i ne gledaju nikoga drugog osim svoga muža, kao što pjesnik veli:

"On svoj pogled samo ka tebi upravlja
i ni prema kome drugom puta ne nalazi."

Isti je slučaj i s onima koje su skrivene u šatorima, međutim ove su te koje same obaraju pogled i kad su u mogućnosti da gledaju druge. Allah, dž.š., opisuje ih i na sljedeći način: "*I djevicama ih učiniti, milim muževima njihovim, i godina istih*." (El-Vakia, 36-37). Spolni odnos s djevicom svakako je ljepši i strastveniji od spolnog

odnosa sa ženom koja je već udavana. Aiša, r.a., rekla je: "Allahov Poslaniče, kada bi prošao pored pašnjaka na kojem je neko već čuvao svoje i deve i pored pašnjaka na kojem niko nije čuvao deve, koji bi pašnjak odabrao za svoje deve?"[119] Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori joj: "Onaj na kome niko nije čuvao svoje deve." Aiša, r.a., željela je reći da je ona jedina bila djevica od svih žena kojima se Allahov Poslanik, s.a.v.s., oženio, ostale su sve već bile udavane. Prenosi se vjerodostojan hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Džabiru, r.a., koji se oženio već udavanom ženom: "*Zašto se nisi oženio djevicom, pa da se poigravaš s njom i da se ona poigrava s tobom?*"[120]

Ako neko kaže: "Djevičanstvo prestaje prilikom prvog spolnog odnosa, nakon toga žena gubi ovo svojstvo, odgovorit ćemo mu na dva načina:

prvi: pod spolnim odnosom s djevicom misli se na to da ona prije nije imala odnos s nekim drugim, pa da to prouzrokuje u njenom srcu ljubav prema njemu. Zbog toga će njihova ljubav biti čvršća i trajnija. To je ono što se tiče djevojke. Što se tiče muškarca koji ima odnos s djevicom, on ima slast da uđe u bašču u koju niko prije njega nije ušao. Na ovo upućuje i ajet u kojem Allah, dž.š., kaže: "***One koje prije njih, ni čovjek ni džin nije dodirnuo...***" (Er-Rahman, 56-74). Nakon toga, čovjek će nastaviti uživati u spolnom odnosu sa ženom nakon što je prestala biti djevica;

drugi: prenosi se da će se žene u Džennetu kad god budu imale spolni odnos, ponovo vraćati u stanje djevičanstva u kojem su bile. Kad god njen muž bude imao spolni odnos s njom, vidjet će da je opet djevica.[121]

---

[119] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu* (5/1953) pod brojem (4789).

[120] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (3/1083) pod brojevima (2805, 4949) i Muslim u *Sahihu* (2/1087) pod brojem (714).

[121] Ibn Kajjim misli na predanje koje bilježi Ibn Hibban u svom *Sahihu* (16/415) preko Ibn Vehba, koji je rekao: "Pripovijedao mi je Amr bin Haris od Derradža, on od Ibn Hudžejra, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom upitan: 'Hoćemo li imati spolni odnos u Džennetu? Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Da, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, imat ćete odnos bez ikakvih bolova i uznemiravanja. Kada prestanete sa spolnim odnosom žene će ponovo postajati djevice i čiste.'" Prenosioci ovog hadisa su pouzdani. To su prenosioci od kojih Muslim

El-urub je množina od riječi arub što označava ženu koja je spojila ljepotu svog izgleda s umiljavanjem svome mužu, poslušnošću i pokornošću, ljepotom svojih riječi, ljepotom svoga glasa i zavodljivošću svojih pokreta.

Buhari u svom *Sahihu* veli: "El-etrab je množina od riječi tirbun, koja označava istu dob u godinama. Hurije će biti istih godina kao i njihovi muževi, niti će biti previše mlade niti previše stare, bit će u cvijetu mladosti. Allah, dž.š., poredi ih s biserom skrivenim, s nojevim jajima brižljivo skrivenim u pijesku, s rubinima i draguljima. Njihova su stegna od bisera, prelijepe bijele boje i nježnog dodira. Koža im je poput boje nojevih jaja, s blagim žutilom, koje ljudska ruka nije nikada dotakla, a nije potpuno bijela, što se smatra mahanom. Meso im je od rubina i dragulja s blagim crvenilom na sebi.

Opis dženetskih hurija u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Poslušaj sada osobine kojima je Allahov Poslanik, s.a.v.s., opisao hurije, pa ako i povrh toga ne poželiš da se oženiš njima, onda znaj da je tvoj iman slab. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis od Ejjuba, koji prenosi da je Muhammed bin Sirin rekao: "Ili se hvališete ili smatrate muškarce boljim od žena, hoće li doista muškarci biti brojniji od žena u Džennetu?" Ebu Hurejra, r.a., reče:

إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَالَّتِي تَلِيهَا عَلَى أَضْوَءِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ، لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ اثْنَتَانِ، يُرَى مُخُّ سُوقِهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ، وَمَا فِي الْجَنَّةِ أَعْزَبُ.

"Zar Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije rekao: 'Prva skupina vjerni-

---

prenosi hadise osim Derradža bin Sem'ana, o kojem Ibn Hadžer u *Takribu* veli: "Pouzdan je u hadisima koje prenosi." Predanje od Ebu Hejsema slabo je. Bilježe ga Ebu Nu'ajm u djelu *Sifatul džeme* (393), Makdisi u svom djelu *Sifatul džeme* (3/83) preko Ibn Vehba. Ovo predanje ima potporu u hadisu koji prenosi Ebu Umama, a bilježi ga Taberani u *El-Kebiru* (8/160) pod brojem (7721) i u djelu *Musneduš-Šamijjin* (2/83) pod brojem (956). Bilježe ga i Taberani u *Es-Sagiru* (1/91), Bezzar u *Musnedu* (3527) preko Ebu Seida bin Hudrija. El-Hejsemi u djelu *El-Medžm'a* o ovom predanju veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ma'la bin Abdur-Rahman el-Vasiti koji je lažac."

ka koji će ući u Džennet sjat će poput punog mjeseca, oni poslije njih svijetlit će poput sjajne zvijezde na nebu. Svaki od njih imat će po dvije hurije čija će se koštana srž vidjeti kroz njihovo meso. U Džennetu niko neće biti neoženjen."'[122]

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.s.v.s., rekao:

أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَلِجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لاَ يَبْصُقُونَ وَلاَ يَتَمَخَّطُونَ، وَلاَ يَتَغَوَّطُونَ، آنِيَتُهُمْ فِيهَا مِنَ الذَّهَبِ وَأَمْشَاطُهُمْ مِنَ الذَّهَبِ وَالفِضَّةِ وَمَجَامِرُهُمْ مِنَ الالوَّةِ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مُخُّ سُوقِهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ، لاَ اخْتِلاَفَ بَيْنَهُمْ وَلاَ تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبُ رَجُلٍ وَاحِدٍ يُسَبِّحُونَ اللهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا.

"*Prva skupina vjernika koji će ući u Džennet sjat će poput punog mjeseca, neće pljuvati, neće im curiti sline, neće obavljati veliku niti malu nuždu. Njihovo posude i češljevi bit će od zlata i srebra, mangale će im biti od srebra, a miris poput mirisa miska. Svaki od njih imat će po dvije žene čija će se koštana srž vidjeti kroz njihovo meso zbog njihove izuzetne ljepote. Neće se svađati niti međusobno mrziti. Njihova će srca biti jedinstvena. Veličat će Allaha ujutro i navečer.*"[123]

Imam Ahmed bin Hanbel u *Musnedu* kaže: "Pripovijedao mi je Junus bin Muhammed od Hazredža bin Osmana es-Sa'dija, on od Ejjuba, štićenika Osmana bin Affana, ovaj od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Dio Dženneta veličine biča nekog od vas je bolji od dunjaluka i još toliko. Dio Dženneta veličine luka od strijele bolji je od dunjaluka i još toliko. 'Nesif' hurije u džennetu bolji je od dunjaluka i još toliko.'" Prenosilac hadisa veli: "Upitao sam Ebu Hurejru, r.a.: 'Šta je to 'nesif'?' On odgovori: 'Veo.' Ako je veo toliko vrijedan, šta je tek s onom koja taj veo nosi? "[124]

---

[122] Bilježe ga Muslim u *Sahihu* (4/2178) pod brojem (2834) i Buhari u *Sahihu* (3/1186) pod brojevima (3/074) i (3081).

[123] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (3/1210) pod brojem (3149) i Muslim u *Sahihu* (4/2179) pod brojem (2834).

[124] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (2/483). Hadis je također zabilježen i u Buharijevom *Sahihu* (3/1059) pod brojem (2735) bez spominjanja opisa hurija.

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَغَدْوَة في سَبيلِ الله أوْ رَوْحَةٌ خيْرٌ مِنَ الدّنْيا وما فيها، ولَقَابُ قَوْس أحَدِكُم أو مَوضِعُ يَدِهِ في الْجَنّةِ خَيْرٌ مِنَ الدّنْيَا وما فيها، وَلَوْ أنّ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ أهْلِ الْجَنّةِ اطّلَعَتْ إلى الأرضِ لأضَاءَتْ ما بَيْنَهُما ولملأت ما بينهما رِيحاً ولنصيفُهَا على رأسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدّنْيَا وما فيها.

"Jutarnji ili večernji izlazak u borbi na Allahovom putu bolji je od dunjaluka i svega na njemu. Dio Dženneta veličine luka od strijela ili biča bolji je od dunjaluka i svega na njemu. Kada bi se dženetska hurija pojavila na Zemlji, ispunila bi je svojim mirisom i sjajem. Njen veo na glavi vredniji je od dunjaluka i svega na njemu."[125]

Hurije će u Džennetu svojim muževima pjevati pjesme

Ako želiš slušati njihove pjesme, poslušaj onda vijesti o njima. Taberani u *Mu'džemu* bilježi hadis od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Žene će u Džennetu svojim muževima pjevati pjesme milozvučnim glasovima čiju ljepotu niko nikada prije nije čuo. Od onoga što će pjevati jesu i sljedeći stihovi: 'Mi smo prekrasne ljepotice, supruge muževa plemenitih koji nas puni radosti gledaju.' Također će pjevati: 'Mi smo vječne, nikada umrijeti nećemo, mi smo vjerne, iznevjeriti ne možemo, mi smo tu zauvijek, vječno ostat ćemo."[126]

Abdullah bin Muhammed el-Begavi kaže: "Pripovijedao nam je Ali, on od Zuhejra, on od Ebu Ishaka, ovaj od Asima, on od Alije, r.a., koji je o tumačenju ajeta: '*A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni...*' (Ez-Zumer, 73), rekao: 'Kada dženetlije dođu do jednih od dženetskih vrata, vidjet će drvo ispod čijeg će korijena izvirati dva tekuća izvora. Kada dođu do jednog od tih izvora, imat će osjećaj kao da im je naređeno da

[125]Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1029) pod brojem (2643).

[126] U tumačenju riječi Uzvišenog: "U dženetskom će se perivoju radovati" (Er-Rum, 15) kaže se da se odnosi na slušanje pjesama. Nema sumnje da je i to jedna od vrsta dženetskih radosti.

dođu do njega. Kada se napiju njegove vode, Allah, dž.š., odstranit će iz njihovih utroba nečistoću i sve što ih je uznemiravalo i mučilo. Zatim će otići kod drugog izvora, očistit će se njegovom vodom, pa će se na njihovom licu vidjeti tragovi uživanja i sretnog života. Taj će ih osjećaj, poslije toga zauvijek pratiti i nikada neće osijediti. Zatim će doći do čuvara Dženneta, pa će im oni reći: *'Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti'* (Ez-Zumer, 73). Zatim će ih dočekati njihove sluge u Džennetu i usluživat će ih kao što sluga uslužuje svoga gospodara. Tražit će od njih muštuluk za skrivene radosti koje ih čekaju i govorit će im: 'Raduj se počastima koje ti je Allah, dž.š. pripremio.'

Zatim će jedan od tih mladića iz posluge požuriti do njegove hurije koja ga čeka pa će joj reći: 'Došao je taj i taj' (spomenut će njegovo dunjalučko ime), a ona će ga upitati: 'Jesi li ga ti vidio?', a sluga će reći: 'Da, ja sam ga vidio i on upravo dolazi kod tebe.' Hurija će se tako silno obradovati da će istrčati do vrata. Kada on stigne do svoga dvorca u Džennetu, vidjet će da je njegov temelj od ogromne stijene od bisera. Iznad njega je pločnik zelene, crvene, žute i svih drugih boja. Zatim će pogledati u krov dvorca i vidjet će da je on sjajan poput blijeska munje. Da mu Allah, dž.š., nije ojačao vid, oslijepio bi od jačine njegove svjetlosti. Kada spusti pogled, vidjet će svoje hurije, pehare postavljene, jastuke poredane, i ćilime prostrte. Zatim će se ugodno smjestiti na svoj divan i reći: *'Hvaljen neka je Allah, Koji nas je na Pravi put uputio, mi ne bismo na Pravom putu bili da nas Allah nije uputio...*" (El-E'raf, 43). Zatim će glasnik povikati: 'Vječno ćete živjeti i nikada nećete umrijeti, stalno ćete tu boraviti i nikada nećete otputovati, vječno ćete biti zdravi i nećete se razbolijevati.'"

Slast spolnog odnosa s hurijama

Ovo je njihov opis i njihova ljepota. Poslušaj sada kakva će biti slast spolnog odnosa s njima. U *Musnedu* Ebu Ja'la el-Mavsulija bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon podužeg hadisa rekao: "Zatim ću ja reći: 'Gospodaru, obećao si mi da ću se moći zauzimati za vjernike da uđu u Džennet i Svoje si obećanje ispunio pa si im dozvolio da uđu

u Džennet'" Allahov Poslanik, s.a.v.s., običavao je govoriti: "Tako mi Onoga Koji me je s istinom poslao, vi na ovom svijetu ništa bolje ne poznajete svoje žene i kuće nego što stanovnici Dženneta poznaju svoje žene i kuće. Dženetlija će ući u svoj dvorac kod sedamdeset dvije hurije koje je Allah, dž.š., stvorio u Džennetu i dvije ovodunjalučke žene koje će biti vrednije od dženetskih hurija zbog ibadeta koji su činile na ovom svijetu. Ući će kod prve od njih dvije u sobu od rubina u kojoj će biti krevet od zlata ukrašen biserom s posteljinom od svile i kadife. Kada stavi svoju ruku među njene plećke, vidjet će kroz njena prsa, odjeću, kožu i meso kao što neko od vas gleda u rubin. Njena jetra bit će mu poput ogledala. Boravak s njom mu nikada neće dosaditi niti će on njoj dosaditi. Kad god bude imao spolni odnos s njom, vidjet će da je ponovo postala djevica. Njegov spolni odnos neće nikada malaksati niti će ona osjećati ikakve bolove zbog spolnog odnosa. Poslije nekog vremena bit će mu rečeno: 'Mi znamo da je se nikada nećeš zasititi niti ćeš ti njoj ikada dosaditi. Međutim, ti imaš i druge žene mimo nje.' On će izići od nje i otići kod sljedeće hurije i tako redom. Kad god dođe do sljedeće, reći će: 'Tako mi Allaha, dž.š., u Džennetu ne postoji ništa ljepše niti meni draže od tebe.'" Ovo je dio podužeg hadisa koji govori o puhanju u rog na Sudnjem danu a kojeg prenosi Ismail bin Rafi.[127]

---

[127] Bilježe ga Ukajli u djelu *Duafa* (4/147), Ibn Adijj u Kamilu (6/266), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (1/312), Taberi u svom *Tefsiru* (16/30), (17/10), (19/20), (14/23), Abd bin Humejd i Ebu Ja'la u *El Kebiru*, Taberani u djelu *Et-Tivalat*, Ali bin Ma'bed u djelu *Et-Taatu vel-ma'sije* kao i u djelu *El-Feth* (11/368) preko Ebu Hurejre, r.a. To je poduži hadis koji je nazvan: hadis o puhanju u rog. Ibn Hadžer u djelu *El-Feth* veli: "Sve kritike o lancu prenosilaca ovog hadisa kreću se oko Ismaila bin Rafia, koji je, pored svoje nepouzdanosti, prenosio hadis od Muhammeda bin Ka'ba El-Kurezija, ponekad bez posrednika, a ponekad s posrednikom čije je ime nepoznato. Muhammed je ponekad prenosio ovaj hadis od Ebu Hurejre, r.a., bez posrednika, a ponekad s posrednikom, s nekim ensarijom čije je ime također nepoznato. Bilježi ga i Ismail bin Ebu Zijad eš-Šami, također, jedan od nepouzdanih prenosilaca, u svom *Tefsiru* od Muhammeda bin Adžlana, a on od Muhammeda bin Ka'ba el-Kurezija. Miglati se protivi Abdul-Hakkovoj ocjeni ovog hadisa u kojoj ga je okarakterisao nevjerodostojnim zbog Ismaila bin Rafia, zaboravljajući pri tom da je u lancu prenosilaca ovog hadisa Eš-Šami, koji je još slabiji i nepouzdaniji prenosilac. Vjerovatno je ukrao ovaj hadis i pripisao ga Ibn Adžlanu. Darekutni o njemu veli: 'Njegova predanja se ne primaju.' Hafiz Imaduddin bin Kesir u svom Tefsiru (2/147) o ovom hadisu veli: 'Ismail je sastavio ovaj hadis iz više predanja i pripisao ga Ebu Hurejri, r.a., kao da je to jedan hadis.' Kadi Ebu Bekr bin El-Arebi u djelu *Siradž* ovaj hadis, kojeg prenosi Ismail bin Rafi ocjenjuje vjerodostojnim i u tome ga podržava Kurtubi u djelu *Tezkira*. Međutim, mišljenje Abdul-Hakka je ispravnije. Bejheki, također, ocjenjuje ovaj hadis nevjerodostojnim.

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Vjernik će u Džennetu imati šator od jednog ogromnog šupljeg bisera čija je dužina šezdeset milja. U njemu će imati hurije koje će obilaziti, ali jedni druge neće vidjeti.*"[128] Isti hadis bilježi i Buhari pa kaže: "*Dužina će mu biti trideset milja.*"[129]

U Tirmizijevom *Džamiu* bilježi se hadis koji prenosi Enes, r.a., a u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "*Vjernik će u Džennetu imati snagu da spolno opći s toliko i toliko žena.*" Enes, r.a., upita: "*Allahov Poslaniče, moći će toliko spolno općiti?*" *Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:* "*Imat će snagu stotine ljudi.*" Tirmizi veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan."[130]

U Taberanijevom *Mu'džemu* bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: "*Neko je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li u Džennetu spolno općiti s našim ženama?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: 'Čovjek će u Džennetu imati spolni odnos sa stotinu djevica.*'" U drugom predanju stoji: "*Rekosmo: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li u Džennetu imati odnos s našim ženama?' On nam odgovori: 'Da, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, čovjek će u jednom danu imati odnossa stotinu djevica.*'"[131]

Hafiz Abdullah el-Makdisi kaže: "Prenosioci ovog hadisa su po mom mišljenju pouzdani."

---

[128] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2182) pod brojem (2838).

[129] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1185) pod brojem (3071).

[130] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (4/677) pod brojem (2536), Dija u djelu *El-Muhtare* (7/53) pod brojem (2505), Taberani u *El-Evsatu* (3/72) pod brojem (2517) i Tajalisi u *Musnedu* pod brojem (2012). Ebu Isa et-Tirmizi kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan. Međutim, to ne zaključujemo po predanju Katade od Enesa, r.a., nego po predanju Imrana el-Kattana. Dija kaže: "Lanac je prenosilaca ovog hadisa dobar." Šejh Albani veli: "Hadis je hasenun-sahih."

[131] Bilježi ga Taberani u *El Evsatu* (1/219) pod brojem (718) i u *Es Sagiru* (2/687) pod brojem (795), Hatib u djelu *Tarihu Bagdad* (1/371) od Ebu Hurejre, r.a. Hejsemi u *Medžme'u* (90/417) veli: "Prenosioci ovog hadisa ljudi su od kojih Buhari prenosi svoje hadise zabilježene u *Sahihu*. Muhammed bin Sevvab, jedan od prenosilaca je pouzdan. Hadis ima potporu i u predanju od Ibn Abbasa, r.a., koje bilježe Ebu Ja'la u *Musnedu* (4/326) pod brojem (2436), Hunad u djelu *Zuhd* (1/87) pod brojem (88). Hejsemi u *Mudžmeu* (10/416) veli: "Bilježi ga Ebu Ja'la. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Zejd bin Ebu Havra, koji je ocijenjen kao nepouzdan, dok su ostali prenosioci pouzdani."

Ibn Vehb prenosi od Amra bin el-Harisa od Derradža, ovaj od Abdur-Rahmana bin Hudžejra, on od Ebu Hurejre, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "*Hoćemo li imati spolni odnos u Džennetu?*" *Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori:* "*Da, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, imat ćete odnos bez ikakvih bolova i uznemiravanja. Kada prestanete sa spolnim odnosom, žene će ponovo postajati djevice i čiste.*"[132] Hafiz Ebu Abdullah veli: "Ime Derradža je Abdur-Rahman bin Sem'an el-Misri koga Jahja bin Mein ocjenjuje pouzdanim. Ebu Hatim prenosi hadise od njega u *Sahihu*. Neki su učenjaci odbili da prihvate neka predanja od njega, a Allah najbolje zna."

U Taberanijevom *Mu'džemu* bilježi se hadis od Mutevekkila, on od Ebu Seida, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Kada god dženetlije budu imali odnos sa svojim ženama, one će iznova postajati djevice.*"[133]

U istom djelu bilježi se hadis od Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je čuo kako je neko upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Hoće li stanovnici Dženneta spolno općiti?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "*Da, spolnim organima koji neće malaksavati, sa strašću koja neće nestajati, imat će odnos bez ikakvih bolova i neugodnosti.*"[134]

Ja sam u opisu Dženneta spjevao sljedeće stihove:

"O ti koji želiš da zaprosiš hurije krasne
i tražiš da u dženetskim perivojima s njima boraviš!

Kad bi znao koga prosiš i šta tražiš,
žrtvovao bi sve vrijedno što sa sobom nosiš.

I kad bi znao gdje joj je kuća,
požurio bi prema njoj kao da na oblacima letiš.

Požuri i spremi se dobro za to putovanje,
ono će trajati trenutak kratki.

Čezni i podstiči sebe na susret s njom
i pokloni joj vjenčani dar dok si još u mogućnosti.

[132] Ocjena hadisa prethodno je spomenuta.
[133] Ocjena hadisa prethodno je spomenuta.
[134] Ocjena hadisa prethodno je spomenuta.

Prije susreta sa njom neprekidno posti
a dan kada je sretneš bit će ti bajram pravi

Neka ti njena velika ljepota bude cilj za kojim žudiš,
pa kreni prema voljenoj i nimalo ne oklijevaj.

Poslušaj sada opis ljepote njene i susreta s njom
i često se sjećaj domaćice krasne.

O ti koji tavafiš oko prekrasne Kabe,
koja se sastoji od Kamena crnog i ćoškova njenih!

I koji neprestano kružiš oko brda Saffa,
i kome to kruženje donosi umor tjelesni.

I koji žudi da prinese kurban na Mini,
ali ga padina brda sprečava da stigne do Mine.

Zbog toga ga vidiš kako je stalno pod ihramima
jer mjesto gdje će završiti obrede od njega je daleko.

Želi da obavi temett'u[135] *nakon što je bio mufrid*[136]
jer se svojoj dragoj približiti ne može i želi da kiran[137] *obavi.*

On na džemretima[138] *srce svoje baca,*
ovo su njegovi obredi koje neprestano obavlja.

Ostale hadžije završile su s obredima
i svoje jahalice su prema domovinama upravili.

Sve svoje želje i odlučnosti su podredili
putovanju ka domaćicama svojim krasnim.

Na putovanju svom zastavu su ljubavi uzdigli,
požurite s njima, o skupino, lijenosti prepuštenih.

---

[135] Jedna od tri vrste hadža u kojem se prvo obavi umra, skinu se ihrami da bi se ponovo obukli osmog zul-hidždžeta, kada oni koji obavljaju ovu vrstu hadža nijjete obavljanje hadža. (op. prev.)

[136] Mufrid je onaj hadžija koji obavlja drugu vrstu hadža, ifrad, koji se obavlja tako da se odmah uđe u obrede hadža bez prethodnog obavljanja umre, i u tom slučaju hadžija ne može skidati ihrame dok ne završi s glavnim obredima hadža. (op. prev.)

[137] Kiran je treća vrsta hadža u kojem hadžija posjeduje kurban kojeg želi žrtvovati na hadžu. (op. prev.)

[138] Mjesto na Mini gdje se bacaju kamenčići prvi, drugi i treći dan Bajrama. (op. prev.)

Još izdaleka su ugledali šatore koje nastanjuju
one časne, blistavih lica i očiju.

Kada su u šatore stigli, vidjeli su u njima one
koje blistaju poput mjeseca punog.

One koje svoje poglede obaraju i koje ne žele osim
da gledaju svoga voljenog mimo mladića ostalih.

Zbog mladićeve ljepote samo njega će gledati,
a pogled njegov odanosti pun je.

Njegov će pogled zadivljen biti
zbog ljepote koja joj je dana, oči će mu se iznenaditi.

Kada vidi ljepotu njenu, reći će:
'Slavljen neka je Onaj Koji ovu ljepotu prekrasnu stvori.'

Oko će piti iz pehara ljepote njene,
i vidjet ćeš ga opijenog kao da je vino pio.

Njeno je ponašanje uzorito a ljepota potpuna
kao ljepota mjeseca kome je četrnaest dana.

Kao da sunce plovi po obrisima lica njenog,
a noć se skrila pod lišće grana.

On će se neprestano čuditi;
kako je ljepota noći i blistavost sunca na jednom mjestu spojena.

Reći će: 'Slavljen neka je Onaj Koji sve stvori,
slavljen neka je Onaj Ko stvaranje ljudskog roda upotpuni.'

Noć ne može dostići sunce njeno,
pa da sunca nestane sve do sljedeće zore.

A ni sunce ne dolazi da bi noć otjeralo,
ne, nego su njih dvoje veliki drugovi postali.

I noć i sunce su poput ogledala postali,
kada poželi da vidi svoje lice, oni mu ga pokažu.

On vidi ljepotu svoga lica na njenom licu,
a ona vidi svoju blistavost u očima njegovim.

Rumenilo obraza i bisernost zuba
oči crne, do pola otvorene.

Kada se osmjehne, kao da munja sijevne
pa obasja krov i zidove palače njene.

Bašča zalijevana ustajalom vodom,
pa ju je on zalio vodom tekućom.

Kada je ova blagoslovljena voda potekla žilama drveća,
okitila su se plodovima raznobojnim.

Ruže, jabuke i šipci na jednoj grani,
Uzvišen neka je Onaj Ko ovaj vrt stvori.

Stabla su joj uspravna i prava
lijepog izgleda i ne predebela.

U voćnjaku divnom. koji kao da je na visokom brdu
ili dini pješčanoj.

S djevojkama nepovijenih leđa
čije dojke ne dodiruju stomak niti tijelo.

Njihove su dojke bujne i uzdignute,
ljepše su od najljepšeg nara.

Visokog i skladnog rasta, bijelog tena
i uspravnog hoda čiju ljepotu niko neće poricati.

Vjernik se žali da mu je ostalo još dugo vremena do susreta s njom,
a boji se da se s njom nikada neće ni sresti.

Ručne zglobove možeš usporediti
s dvije zlatne šipke sa šakama na vrhu.

Nježne poput maslaca kada ga dodirneš,
a lijepe poput biserne školjke.

Širokih grudi iznad vitkog stomaka,
uskog struka neprocjenjive vrijednosti.

Na njemu je najljepši pupak koji je ukras
stomaku čiji se pupak uvukao zbog debljina.

Dojka bijela poput okrugle slonovače
okružuju je kapljice miska; uzvišen je Onaj Ko je savršeno stvori.

Kada pogled spustiš dolje, vidjet ćeš
ono što opisom dočarati ne možeš.

Ne prlja je krv menstruacije niti mokraća
niti bilo šta drugo što umanjuje žensku ljepotu.

Stegna je okružuju poput čuvara
a njena okolina je zaštićena i brižno čuvana.

Stegna je služe i pokoravaju se, jer ona je vladar,
a dužno se vladaru pokoravati.

I ona je poslušna kada je dragi pozove,
rado mu se i hrabro odazove.

Spoj s njom lijek je za ljubav
a ljubav prema njoj nikada ne može prestati.

Kad god joj dođe, ponovo će postati djevica
kao što je i prije toga bila.

To je ono za čim duša čezne i užitak najveći,
to su riječi Poslanika, s.a.v.s., onome ko može čuti.

Gospodaru oprosti, moje je pero prešlo granicu,
Gospodaru oprosti nam sve što pretjeramo.

Stopala su joj od srebra
na koja se prekrasne potkoljenice naslanjaju.

Potkoljenice su joj poput slonovače,
ispunjava ih srž koju oči vide.

Miris kao miris miska, nježnih tijela
boje poput boje bisera i rubina.

Ljepota njenog glasa razum opija,
glas joj je ljepši od zvuka strune i bajramske pjesme.

Ona je omiljena zbog svog izgleda i ponašanja
i neprestanog umiljavanja.

Godina istih i starosnih dobi
u cvijetu mladosti i radosti života.

Djevice, čije djevičanstvo uze njen voljeni
i niko prije njega ni od džina ni od ljudi.

Čovjek će imati snagu stotine
onih koji su bili najjači u muškoj snazi.

Prenijeli su nam da će u jednom danu
imati odnos sa stotinom žena.

Prenosioci su pouzdani po uvjetima Buharija,
a hadis se bilježi u Mu'džemu Taberanija.

O brate, ako želiš da saznaš, to će njihov posao biti
tako će neki ajet iz sure Ja-Sin protumačiti.

Ovo je dokaz da će se njihove žene po ljepoti razlikovati
shodno tome koliki će im iman biti.

Ovo će milošću Milostivog riješiti sumnje i nedoumice
o tekstovima koji se o tome prenose.

U nekim predanjima spominje se stotina,
a u nekim sedamdeset i dvije.

Broj je hurija shodno stepenu u Džennetu
i po tome će se oni razlikovati.

Sa snagom stotine ljudi
bez umora će imati odnos sa stotinom žena.

Najčedniji na svijetu ovom bit će najjači na svijetu onom,
stoga jer se od harama sustezao na svijetu prolaznom.

Skupljaj snagu dok još možeš, i obaraj pogled
i samo se još jedan trenutak strpi.

Allaha mi, ovaj svijet ne vrijedi ni koliko
nokat jedne od dženetskih žena.

Njena je kruna vrednija od dunjaluka i svega na njemu
ako se ikako mogu i porediti.

Nemoj davati prednost bezvrijednom u odnosu na vrijedno,
ako to uradiš, samo ćeš poniženje i sramotu da doživiš.

Ako se pojavi u svojoj haljini,
opit će te kao da si vino pio.

Kada hodi, ona je poput palmine grane koju vjetar njiha,
koja na sebi ružu, jabuku i nar nosi.

U hodu se uvija, a to i priliči onoj
koja dženetskim baščama hodi.

Sluškinje će iza nje i ispred nje biti,
i s njene lijeve i desne strane će je dvoriti.

Lijepa je poput mjeseca punog
kada je okružen mnoštvom sazviježđa sjajnih.

Njegov jezik, srce i pogled zadivljeni će biti
i Uzvišenog Stvoritelja će slaviti.

Kada se pojavi, oni koji će je gledati
Svemoćnog će slaviti i veličati.

Njihova srca će u prvoj bračnoj noći
u ljubavi vječnoj spojena biti.

Kada ona u svojoj ljepoti nasuprot njega stane,
jesi li ikada vidio dva mjeseca kad su se sreli?

Pitaj zaljubljenog da li sada može da se strpi
da je ne zagrli, poljubi i žurno ne dohvati.

Pitaj zaljubljenog gdje je izgubio prisebnost,
u kojoj dolini i na kojem mjestu.

Pitaj zaljubljenog kako se sada osjeća
kada mu je njena ljepota oči ispunila.

Prizor koji mu je utrobu uzdrmao
i lice koje toliko na sunce liči.

Pitaj zaljubljenog kako se sada osjeća
u trenutku kada su njih dvoje u odajama osamljeni.

Oko njih će biseri razasuti padati
sa struka biserja poput vijenaca krasnih.

Pitaj zaljubljenog uživa li u društvu voljene
u udobnosti i usred dženetskih blagodati.

Pehari sa dženetskim pićem među njima će kružiti
u rukama čistim od posluge mlade.

Jednom će kušati jednu vrstu pića,
a zatim će s drugog vrela uzeti i naslonjeni na divane piti.

Međusobno će se željni grliti,
jesi li vidio dvoje voljenih koji su se nakon dugo vremena napokon sreli?

Nema nikoga da ih nadzire i uznemirava,
njih dvoje će u bračnoj postelji spojeni biti.

Misliš li da će im ovakav život ikada dosaditi
ne, tako mi Gospodara tvoga, nikada jedno drugome neće dojaditi.

Kako je samo propao zaljubljeni
koji ovu blagodat jeftino proda i u bescjenje da.

Zar pametnom čovjeku priliči da proda
ono što vječno traje za nešto što prolazno je."

DVADESETO POGLAVLJE

O znakovima i dokazima ljubavi

Vrste duša

Prije nego što dublje zađemo u ovu temu reći ćemo nešto o vrstama duša i njihovim sklonostima. Postoje tri vrste duša:

nebeske, uzvišene duše. One streme ka spoznaji, stjecanju pozitivnih osobina, savršenih svojstava koje je moguće postići, klonjenju svega što je sramotno i štetno. Ove duše vole samo ono što će ih približiti njihovom Uzvišenom Gospodaru. To je njihova snaga, hrana i lijek, a ljubav prema svemu drugom jeste bolest;

zvjerske, naprasite duše. One žude za vlašću, potčinjavanjem drugih, za uzdizanjem i ohološću, žele po svaku cijenu vladati ljudima. Kada to ostvare, te duše uživaju i sretne su.

životinjske, pohotljive duše. Njihova osnovna strast jeste jelo, piće i spolni odnos. Može se desiti da se kod jedne duše spoji želja za vlašću i činjenjem nereda na zemlji s ovim životinjskim prohtjevima, kao što kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي

نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾

"*Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njezine ne stranke izdijelio, jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljivac bio.*" (El-Kasas, 4).

Na kraju sure veli:

﴿تِلْكَ الدَّارُ الآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لاَ يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الأَرْضِ وَلاَ فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾

"*Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji obole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka srećan kraj.*" (El-Kasas, 83)

Ljubav na ovom svijetu prisutna je kod ovih vrsta duša. Kada duša sretne ono što odgovara njenoj prirodi i onome što joj je po osobinama blisko, primit će to kao nešto lijepo, i bit će tome sklona. Nju neće interesirati kritike i prigovaranja drugih ljudi. Svaka od ove tri vrste duša smatra da ona čini ono što je najbolje i najpreče da se čini, te da je činjenje svega drugog manjkav posao i očiti gubitak. Između nebeske duše, meleka i Uzvišenog Gospodara postoji prirodna privlačnost i podudarnost u osobinama, ponašanju i postupcima. Meleki su zaštitnici ove duše i na ovom i na onom svijetu. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلاَئِكَةُ أَلاَّ تَخَافُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۞ نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ۞ نُزُلاً مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾

"*Onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah', pa poslije ostanu pri tome, dolaze meleki: 'Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu, koji vam je obećan. Mi smo zaštitnici u životu na ovom svijetu, a i na onom; u njemu ćete imati sve što duše vaše zažele, i što god zatražite, imat ćete. Bit ćete počašćeni od Onoga Koji prašta i Koji je milostiv...*" (El-Fussilet, 30-32)

Kralj sebi u društvo prima onoga ko će ga savjetovati, upućivati, biti mu potpora, podučavati ga i učiniti ga istinoljubivim. Onoga ko će ga štititi od neprijatelja, tražiti za njega opravdanje kada pogriješi, podsjećati ga kada zaboravi, bodriti ga kada se ra-

služi, smirivati ga kada se prepadne, buditi ga na namaz kada zaspi, uzvraćati mu na dobro dobrim. On će ga podsticati na vjerovanje u Allahova obećanja i odvraćati od prepuštanja uživanjima ovog svijeta i polaganju svih nada u dunjaluk, a podsticati ga na polaganje nade u onaj svijet. On će mu biti drug u samoći, njegov štićenik, učitelj, bodritelj i onaj ko će mu smirivati brige. Podsticat će ga na činjenje dobrih djela, a odvraćat će ga od loših, tražit će oprosta za njega kada pogriješi, i moliti Allaha, dž.š., da ga učvrsti kada učini neko dobro djelo. Ako zaspi čist od grijeha spominjući Allaha, dž.š., on će mu praviti društvo, a ako neprijatelj pokuša da mu nanese zlo dok spava, on će ga štititi.

Šejtani su zaštitnici druge skupine duša, oni ih sa svjetla u tamu odvode. Kaže Uzvišeni:

﴿تَاللهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

"*Allaha nam, Mi smo i prije tebe narodima poslanike slali, ali im je šejtan lijepim predstavljao postupke njihove i on je sada drug njihov, njih čeka patnja nesnosna.*" (En-Nahl, 63).

I kaže Uzvišeni:

﴿كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ﴾

"*Za koga je već određeno da će svakog ko ga uzme za zaštitnika na stranputicu zavesti i u patnju ga ognjenu odvesti.*" (El-Hadž, 4).

I kaže Uzvišeni:

﴿وَمَن يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّن دُونِ اللهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ۞ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ۞ أُوْلَـئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا﴾

"*A onaj ko za zaštitnika šejtana prihvati, a ne Allaha, doista će propasti. On im obećava i primamljuje ih lažnim nadama, a ono što im šejtan obeća samo je obmana. Njihovo prebivalište bit će Džehennem i oni iz njega neće naći spasa.*" (En-Nisa, 119-121).

I kaže Uzvišeni:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ

أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلاً﴾

"*I kad smo rekli melekima: 'Poklonite se Ademu!', svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džina i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga. Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima!*" (El-Kehf, 50)

Između ovih duša i šejtana postoji prirodna privlačnost zbog sličnosti u osobinama, ponašanju i djelima. Šejtani ih pomažu suprotno onome u čemu meleki pomažu vjernike. Oni ih pomažu u griješenju, i na taj način ih čine nemirnim. Uljepšavaju im ružna djela, čine ih dragim njihovim srcima, i uvjeravaju njihove duše da je to što rade dozvoljeno. Čine ih lijenim i umornim kada treba učiniti neko dobro djelo i prikazuju im dobra djela ružnim. Navraćaju ih da svojim jezicima govore bestidne i beskorisne riječi, a onima koji ih slušaju taj govor uljepšavaju. Neprestano su s njima, spavaju ondje gdje oni spavaju, učestvuju u njihovim imecima, djeci i ženama. Jedu i piju zajedno s njima, učestvuju u spolnom odnosu s njihovim ženama, liježu s njima u postelju. Uzvišeni je rekao. "*A kome je šejtan drug, zao mu je drug!*" (En-Nisa, 38). I kaže Uzvišeni:

﴿وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۞ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ
وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ۞ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ﴾

"*Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati; on će ih od Pravog puta odvraćati, a ljudi će misliti da su na Pravom putu. I kada koji dođe pred Nas, reći će: 'Kamo sreće da je između mene i tebe bila razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!'*" (Ez-Zuhruf, 36-38)

Treća vrsta duša najviše sliči na životinje jer su im duše pune ovozemaljskih i životinjskih prohtjeva. Njihova briga je da zadovolje svoje strasti, a sve ostalo ih ne zanima.

Znakovi ljubavi

Ako si dobro shvatio ovaj predgovor, onda ćeš spoznati da za svaku od ove tri ljubavi postoje znakovi koji su onakvi kakvo je ono što se voli i čemu se teži. Na osnovu tih znakova određujemo koja je vrsta ljubavi prisutna kod određenog čovjeka. U narednim poglavljima govorit ćemo o znakovima koji ukazuju na postojanje ljubavi.

Neprestano gledanje u voljenu osobu

Jedan od znakova postojanja ljubavi jeste neprestano gledanje u voljenu osobu jer je oko ogledalo srca, u kojem se ogledaju njegova osjećanja i njegove tajne. Oko će nam više reći o srcu nego što je to jezik u stanju uraditi, jer ono govori i mimo volje svoga nosioca. Jezik nam govori riječima i izrazima koje onaj koji ih izgovara upotrebljava shodno cilju koji želi da postigne njima. Možeš vidjeti kako onaj koji voli pogledom prati kretanje voljene osobe, kao što pjesnik veli:

"Pokušavam da skrenem pogled s tebe
ali, on pored svih drugih, samo tebe pronalazi."

Voljeni je neprestano u očima onog koji voli, kao što je neprestano prisutan u njegovom srcu i duši. Pjesnik veli:

"Čudno je to što čeznem za njima
i pitam za njih one koje sretnem, a oni su stalno uz mene.

Moje oko ih traži, a oni su u zjenici oka,
i srce čezne za njima, a oni su u dubini njega."

Pogled je zaljubljenog neprestano uprt u voljenu osobu, kao što pjesnik veli:

"Ako je i zaklone od pogleda moga,
pa ona je zaklonila moj pogled od svega ostaloga."

Neko je upitao beduina: "Šta vi kažete o granici ljubavi?" Beduin odgovori: "Da se oči gledaju, jezici razgovaraju i da se išaretima ukazuje na srdžbu i zadovoljstvo."

Neko je lijepo spjevao:

"U njenom je srcu velika ljubav za arapskim jezikom,
sa mnom se raspravlja o fikhu, gramatici i književnosti njegovoj.

'Dok su nam noge isprepletene na krevetu, ona mi govori:
'Pogledaj samo ove čudne stvari.

'Moje su noge u nominativu i pored toga što se radnja među njima vrši,
kako onda ne dođoše u akuzativu.'

Ja joj rekoh: 'Idi draga,
zar ne znaš da se vrijeme promijenilo.

A ako si od onih koji poriču da se vremena mijenjaju,
pogledaj malo bolje oko sebe.'"

Kada ga voljena osoba pogleda, zaljubljeni obori pogled

Kada ga voljena osoba pogleda, zaljubljeni obori pogled prema zemlji. To je zbog strahopoštovanja, stida, i poštovanja koje osjeća u srcu prema voljenoj osobi. Zbog toga kraljeve ljuti onaj ko ih uporno gleda u oči dok razgovara s njima. Oni zahtijevaju da obori pogled prema zemlji dok im se obraća. Allah, dž.š., ukazuje nam na odgoj i pristojnost Poslanika, s.a.v.s., kada je uzdignut u noći Israa i Mi'radža, pa kaže: "*Pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio*" (En-Nedžm, 17). Ovo je vrhunac odgoja i poštovanja. Njegov pogled nije lutao lijevo-desno i nije nastojao da vidi ono što mu njegov Gospodar nije želio pokazati. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., žestoko zabranio klanjaču da gleda u pravcu neba dok obavlja namaz prijeteći im da mogu zbog toga izgubiti vid. Negledanje u pravcu nebesa prilikom obavljanja molitve jeste vrhunac poštovanja prema Onome Kome se ta molitva upućuje. Klanjač je obavezan da na namazu stoji skrušeno, pogleda oborenog prema zemlji. Da nije Gospodar, Koji se uzdiže iznad sedam nebesa na Svome Aršu toliko uzvišen, moćan i veličanstven, bilo bi svejedno da li je pogled upravljen prema nebu ili prema zemlji.

Često spominjanje voljene osobe i ustrajnost u tome

Jedan od znakova ljubavi jeste često spominjanje voljene osobe i ustrajnost u tome. Ko nešto voli često to spominje i srcem i jezikom. Zbog toga je Allah, dž.š., naredio Svojim robovima da Ga spominju u svim situacijama. Naredio im je da Ga spominju čak i kad su u najvećem strahu. Uzvišeni je rekao: "*O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli ono što želite*" (El-Enfal, 45). Oni koji vole ponose se spominjanjem voljene osobe i u situacijama koje su opasne po njihov život, prilikom susreta s neprijateljem, kao što pjesnik veli:

"Sjetio sam te se dok su koplja letjela prema nama
u trenutku kada me se domoglo sivo koplje."

Drugi veli:

"Sjetio sam te se dok su koplja letjela prema nama
kao da su užad kojima se voda iz bunara crpa.

Poželio sam da poljubim sablju jer je bljesnula
kao što bljesnu tvoji zubi kada se osmjehneš."

U jednom hadisi-kudsiju stoji: "Moj istinski rob jeste svaki onaj rob koji Me često spominje i on će dobiti nagradu koju je zaslužio." Znak iskrene ljubavi jeste spominjanje voljene osobe i u dobru i u zlu. Neki je zanesenjak o svojoj voljenoj osobi spjevao sljedeći stih:

"Na tebe me podsjeća i dobro i zlo
i ono čega se bojim, i nadam i u šta sam uvjeren da će se desiti."

Spominjanje koje ukazuje na iskrenost u ljubavi jeste to, da prvo čega se zaljubljeni sjeti, kada se probudi, bude njegova voljena osoba, kao i to da ona bude posljednje o čemu je razmišljao prije nego je zaspao, kao što pjesnik veli:

"Ti si zadnje o čemu sam razmišljao prije nego što sam zaspao
i prvo čega sam se sjetio kada sam se probudio."

Sjećanje na voljenu osobu ne biva nakon što smo je potpuno zaboravili, nego je se sjećamo snagom ljubavi naše duše. Moguće

je da je privremeno zaboravimo zbog neke situacije ili događaja, i kada to prođe, mi ćemo opet razmišljati o voljenoj osobi. Najveći stepen ljubavi jeste da čovjek svojim jezikom ne spominje, osim voljenu, zatim da svoje srce rezerviše samo za sjećanje na nju, pa da i jezik i srce spominju samo voljenu osobu. Kao što je spominjanje jedan od rezultata ljubavi, isto tako je ljubav jedan od rezultata spominjanja i to je dvoje povezano uzročno-posljedičnom vezom. Klica ljubavi zalijeva se vodom sjećanja, a najbolje sjećanje jeste ono čiji je rezultat ljubav.

Pokoravanje naredbama voljene osobe i davanje prednosti njenim nad svojim željama

Jedan od znakova ljubavi jeste i pokoravanje naredbama voljene osobe i davanje prednosti njenim nad vlastitim željama, tako da se poistovjete želje voljene sa željama onoga koji voli. Ovo je istinsko i ispravno sjedinjenje, a ne tjelesno sjedinjenje, kao što to tvrde oni koji se povode za kršćanima. Sjedinjenje je moguće samo u željama i ciljevima. Ovo je sjedinjenje jedan od znakova koji ukazuje na postojanje ljubavi između dvije osobe jer su se njihove želje poistovjetile. Ljubav nije iskrena kod onoga čije su želje suprotne željama onoga za koga tvrdi da ga voli. To je onaj što želi neku korist od svoje voljene osobe, a ne onaj ko želi dobro voljenoj osobi. Ako i postoji takva želja, opet je radi neke dalje koristi kojoj se nada. Zaljubljeni se dijele na tri vrste: oni koji žele neku korist od voljene osobe, oni žele voljenu osobu i oni koji su svoje želje podredili željama voljene osobe, i to je najveći stepen ljubavi. Skromnost je ovoga najveći stepen skromnosti jer se odrekao vlastitih želja koje se suprotstavljaju željama voljene osobe. Razlika između ovoga i onoga koji se odrekao ovoga svijeta jeste kao razlika između neba i Zemlje.

Postoji pet vrsta skromnosti: skromnost u blagodatima ovog svijeta, skromnost u duši, skromnost kada je u pitanju ugled i uzdizanje iznad ljudi, odricanje od svega drugog osim od voljene osobe i odricanje od svake želje koja se suprotstavlja željama voljene osobe. Taj se stepen postiže potpunim slijeđenjem Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Uzvišeni je rekao: "*Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti, a Allah prašta i samilostan je'*" (Alu Imran, 31). Jedan od uzroka Allahove ljubavi prema robu jeste slijeđenje Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nije samo cilj da čovjek voli Allaha, nego je vrhunac čovjekovog uspjeha da i njega Allah, dž.š., zavoli. Pokoravanje voljenom jeste dokaz ljubavi prema njemu, kao što pjesnik veli:

"Nepokoran si Allahu, a tvrdiš da Ga voliš
to je nemoguće, po svim mjerilima nečuveno.

Da je tvoja ljubav iskrena, pokoravao bi Mu se
jer onaj koji voli svom voljenom pokoran je."

Onaj koji voli ne može se strpjeti a da često ne viđa voljenu osobu

Jedan od dokaza iskrene ljubavi jeste nestrpljenje kada je u pitanju ponovni susret s voljenom osobom. Onaj koji voli strpljiv je u pokornosti voljenoj osobi, strpljiv je kada se treba sustegnuti od onoga što je on zabranio i propisao. Ovo je strpljenje koje posjeduje onaj koji voli. Međutim, onaj koji je u stanju da se strpi kada je u pitanju ponovni susret s voljenom osobom ne posjeduje istinsku ljubav i takav je obuzet nečim drugim. Pjesnik veli:

"Strpljenje je pohvalno u svim situacijama,
ali kada se treba strpjeti od viđenja voljenog, onda nije pohvalno."

Ko je strpljiv u nedruženju s voljenom osobom, njegova će ljubav prestati. Jedan od zaljubljenih veli: "

"Kako je strpljenje divna osobina,
ali da se strpim da ne vidim lice tvoje, onda je strpljenje ružno.

Kada bi se dan druženja s tobom ili samo jedan trenutak
prodavali za dunjaluk cio, trenutak bi jeftin bio."

Pažljivo i pomno slušanje riječi voljene osobe

Pažljivo i pomno slušanje voljene osobe dok priča također je jedan od znakova postojanja ljubavi. Onaj koji voli sav će se pre-

dati slušanju i srcem i čulima. Ako se i desi da se prilikom slušanja voljene osobe i okrene prema nekom drugom, to je samo zbog pristojnosti, kao što pjesnik veli:

"Ja gledam u onoga ko mi se obraća da zna da sam ga razumio,
međutim sve su moje misli usmjerene prema tebi."

Ako bi i slušao govor nekog drugog, to bi opet bilo ako bi tema bila njegova voljena osoba, posebno ako on bude taj koji će pričati o voljenoj, kao što je neko rekao: "Nema ništa slađe i draže zaljubljenima od slušanja govora voljene osobe." Zbog toga je vjernicima najdraže slušati učenje Kur'ana. U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Ibn Mesud, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mi je: 'Uči mi malo Kur'an.' Ibn Mesud, r.a., reče: 'Zar da ja tebi učim Kur'an, a tebi se Kur'an objavljuje?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Volio bih da čujem nekog drugog kako ga uči.' Ibn Mes'ud poče učiti suru En-Nisa od početka, a kada stiže do ajeta: ***'A šta će tek biti kada dovedemo svjedoka iz svakog naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih?'*** (En-Nisa, 41), Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Dosta, dovoljno si proučio.' Ibn Mesud podiže glavu i vidje da su se oči Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ispunile suzama."[139] Ashabi su imali običaj da kada se okupe, narede jednom između sebe da im uči Kur'an, a ostali bi slušali.

Kada bi Omer bin el-Hattab, r.a., sreo Ebu Musaa el-Eš'arija, govorio bi mu: "Ebu Musa, podsjeti nas na našeg Gospodara." Ebu Musa bi zatim počeo učiti Kur'an, a Omer, r.a., često bi zaplakao. Jednom prilikom je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Ebu Musau el-Eš'ariju: "*Da si me vidio sinoć kako te pažljivo slušam dok si učio Kur'an. Tvoj je glas lijep poput glasova koje je imala porodica Davuda, a.s.*"[140] Allah, dž.š., Koji je objavio Kur'an jeste Taj koji pomno i pažljivo sluša učača Kur'ana lijepog i melodičnog glasa iz ljubavi prema Svome govoru, kao što je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "*Allah, dž.š., pažljivije sluša učača Kur'ana koji ima lijep glas, nego što*

[139] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (4/1643) pod brojevima (4306, 4762, 4768) i Muslim u *Sahihu* (1/551) pod brojem (800).
[140] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu* (1/546) pod brojem (793).

neko sluša svoju pjevačicu kako mu pjeva."[141] Riječ "el-ezen" spomenuta u hadisu znači: slušanje, kao što pjesnik veli:

"O moje srce ogrezlo u zabavi i razonodi,
moje srce pažljivo i pomno sluša pjesme."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "*Uljepšajte Kur'an vašim lijepim glasovima.*"[142]

Onaj ko kaže da se u hadisu želi reći: "Uljepšajte vaše glasove učenjem Kur'ana griješi. I ova je tvrdnja svakako tačna, međutim u hadisu se nedvosmisleno naređuje da uljepšamo učenje Kur'ana tako da uljepšamo glasove.

Također se vjerodostojno prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالقُرْآنِ.

"*Nije od nas onaj ko ne uči Kur'an uljepšanim glasom.*"[143]

---

[141] Bilježe ga Buhari u djelu *El-Tarih el-kebir*(7/124), Ibn Madža u *Sunenu* (1/425) pod brojem (1340), Ahmed u *Musnedu* (6/20), Taberani u djelu *El-mu'džemul-kebir*(18/301), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (10/230), Sem'ani u djelu *Edebul-imela vel-istimla* (1/93) preko Rašida bin Seida er-Remlija, on od Velida bin Muslima, ovaj od Evzaija, a on od Ismaila bin Ubejdullaha, on od Mejsere, štićenika Fudale, on od Fudale bin Ubejda. El-Buvesajri u djelu *Misbahu zudžadže* (1/158) veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen, dobar, jedan stepen slabiji od sahih-hadisa, vjerodostojnog hadisa, zbog Mejsere, štićenika Fudale, i zbog Rašida bin Seida, koji nisu na stepenu potpuno vjerodostojnih prenosilaca hadisa." Albani veli: "Ovaj je hadis daif, slabe vjerodostojnosti."
Bilježi ga i Ibn Hibban u svom *Sahihu* (3/31) pod brojem (754) od Abdullaha bin Muhammeda bin Salima, on od Abdur-Rahmana bin Ibrahima, a ovaj od Evzaija.
Bilježe ga i Ahmed u *Musnedu* (6/19), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (2/387) i u djelu *Sunenu kubra* (10/230), Hakim u *Mustedreku* (1/760) preko Velida bin Muslima, s tim što u lancu prenosilaca ne spominje Mejseru, štićenika Fudale. On kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim." Međutim, Zehebi mu se u tome suprotstavlja, pa kaže: "Ovaj je lanac prenosilaca prekinut."
[143] Bilježe ga Ibn Ebu Šejba u *El-Musannefu* (6/118) pod brojem (29936), Abdur-Rezak u svom *El-Musannefu* (2/484) pod brojem (4175, 4176), Darimi u *Sunenu* (2/474), Ahmed u *Musnedu* (4/283, 285, 296, 304), Nesai u *Sunenu* (2/179, 180), Ebu Davud u *Sunenu* (2/75) pod brojem (1468), Ibn Madža u *Sunenu* (1342), Hakim u *Mustedreku* (1/572, 575), Ibn Hibban u *Sahihu* (3/25) pod brojem (749), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (2/53) preko Talhe bin Musarrifa od Abdur-Rahmana bin Avsedža, on od Berraa bin Aziba. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan. Predanje koje smo citirali prenosi Ebu Hurejra, Abdur-Rahman bin Avf, i Ibn Mesud, r.a.

Oni koji smatraju da riječ "jeteganna", spomenuta u hadisu, znači bogatstvo i neovisnost griješe iz više razloga:

prvi: kada želimo upotrijebiti ovo značenje kažemo 'istagna', a ne 'jeteganna';

drugi: objašnjenje ove riječi došlo je u samom hadisu jer je upotrijebljen glagol koji označava uljepšavanje glasa prilikom učenja. Ahmed veli: "Mi smo u ovome bolje upućeni nego Sufjan. Ono što se u hadisu želi reći jeste to da je potrebno uljepšavati glas, u skladu s mogućnostima, prilikom učenja Kur'ana";

treći: ono što oni tvrde ne može se zaključiti iz načina na koji je upotrijebljen taj glagol, pa kako ćemo tumačiti neku riječ da znači ono što u osnovi nikad nije značila.

Ako smo ustvrdili da se u hadisu misli na uljepšavanje glasa prilikom učenja Kur'ana, onda je to iz dva razloga:

prvi: da tim uljepšavanjem nadoknadi gubitak uživanja onih koji su uživali u slušanju pjesama;

drugi: da svojim uljepšanim glasom uljepša ljepotu Kur'ana.

Veliki je broj onih koji su iz ljubavi prema slušanju Kur'ana umirali kada bi čuli nekog kako ga uči uljepšanim glasom. To su oni koje je ubila ljubav prema Kur'anu, a ne ljubav prema djevojkama i ženama.

Zaljubljeni voli i kuću voljene osobe

Jedan od znakova ljubavi jeste i to da čovjek voli boraviti u kući svoje voljene osobe ili u mjestu u kojem ona živi. U tome leži tajna što su srca velikog broja ljudi vezana za Kabu, tako da je onima koji je vole draže boraviti kod nje, nego u svojoj domovini sa svojim bližnjima. Putovanje, koje je u osnovi neka vrsta patnje, njima predstavlja užitak kada putuju prema Kabi. Zbog nje se

[143] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (6/2737) pod brojem (7089) od Ebu Hurejre, r.a. Predanje koje smo ovdje citirali prenosi Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a. Bilježi ga i Ahmed u *Musnedu* (1/175), Ebu Davud u *Musnedu* (1469), Darimi u *Sunenu* (2/471), Hakim u *Mustedreku* (1/569), koji ga ocjenjuje vjerodostojnim i u tome ga podržava Zehebi.

izlažu opasnostima, putuju kroz pustinje i nenaseljena područja, podnose pri tome umor i tegobe, ali i pored toga oni žurno kreću na put prema njoj.

"Da, putujem ka tebi najbrže što mogu
bez obzira koliko daljina do tebe velika bila."

Tajna leži u tome što je Allah, dž.š., Kabu nazvao Svojom kućom u ajetu: "*I očisti ovu Moju kuću za one koji će je obilaziti...*" (El-Hadždž, 26).

Pjesnik veli:

"Kada sam se nazvao tvojim, to me je uzdiglo
i postao sam ugledniji od onih koji se tebi ne pripisuju."

Sve što je vezano za voljenu osobu postaje također voljeno "*A kad je Allahov rob ustao da Mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.*" (El-Džinn, 19). "*Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki...*" (El-Isra, 1). "*Neka je uzvišen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an...*" (El-Furkan, 1). "*A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome...*" (El-Bekara, 23). Ko je razumio ovo razumio je i značenje riječi Uzvišenog: "*U Tvojoj je ruci svako dobro...*" (Alu Imran, 26) i značenje riječi Allahovog Roba i Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: لَبَّيْكَ لبيك وسعديك والخيرُ في يديك والشر ليس منك – "*Odazivam Ti se, Allahu moj, i pokoravam, svako dobro je u Tvojoj ruci, nijedno zlo se ne može Tebi pripisati.*"[144] Kada čovjek zavoli nekog, zavoli i njegovu kuću, kao što pjesnik veli:

"Šetam ulicom u kojoj stanuje Lejla
i ljubim zidove kuće njene.

Ne ljubim zidove zato što kuću volim
nego zato što onu koja u njoj stanuje želim."

Kako je tek s Onim Kome ništa nije slično i prema Kome je ljubav jedinstvena ljubav.

[144] Prethodno smo govorili o ocjeni ovog hadisa.

Žurni odlazak ka voljenoj osobi i tjeranje jahalice da požuri prema njoj

Dokaz ljubavi jeste i žurni odlazak prema voljenoj osobi i tjeranje jahalice da požuri prema njoj. Put do voljene osobe čini se lahkim i ugodnim, i zaljubljeni ulaže trud da što prije stigne do svoje drage. On na tom putu savladava sve prepreke koje mu se ispriječe i izbjegava sve što bi ga moglo odvratiti od tog puta. Njega ništa drugo ne interesuje, ispunjen je čežnjom za što skorijim susretom. Sve neugodnosti koje doživi za njega su male, pa makar u suštini bile i velike, a sve što ga približava voljenoj njemu je drago, pa makar bilo u suštini mučno i tegobno. Pjesnik veli:

*"Kada bi mi rekla: 'Uđi u vatru', i kad bih znao
da si s tim zadovoljna i da će nas to zbližiti,*

*pružio bih korak prema vatri i u nju ušao
radi upute tvoje ili zablude u koju me zoveš."*

Zaljubljeni voli prijatelje i komšije svoje voljene kao i sve što je u vezi s njom

Dokaz postojanja ljubavi jeste i to da zaljubljeni voli prijatelje, komšije, sluge i sve ostalo što ima veze s njegovom voljenom, čak i njeno zanimanje, posao, posuđe iz kojeg jede i pije, odjeću, kao što pjesnik veli:

*"Zavolio sam sve Avvamove potomke zbog ljubavi prema njoj,
i zbog nje sam zavolio sve daidže njene."*

Drugi veli:

*"On čezne za dolinom u kojoj ona živi,
a da nije ljubavi prema njoj, on ne bi čeznuo za dolinom cvijeća punoj."*

Drugi veli:

*"O vi koji stanujete gdje i ona stanuje, i vi ste mi dragi
jer zbog voljene i vas sam zavolio."*

U jednoj priči o nekom zaljubljenom čovjeku prenosi se da je on zavolio vrstu odjeće koju je nosila njegova voljena. Kada je

umro, ostavio je iza sebe dvanaest tovara imetka, među kojima je bio cijeli tovar te odjeće koju je voljela njegova draga. Ovu priču pripovijedao je El-Basri. Neki je čovjek neizmjerno volio halhale (narukvice koje su žene nosile oko članaka nogu) zbog zveckanja halhala na nogama njegove drage. Kada je umro, u njegovoj su kući našli hiljade komada halhala. Postoji još mnogo sličnih i čudnih primjera. Enes bin Malik, r.a., zavolio je bundevu nakon što je vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je dohvaća iz čanka prilikom jela.

Kada se ide voljenoj, put se čini kratkim, a kada se vraća od nje, put izgleda dugačak

Dokaz ljubavi jeste i to da zaljubljeni ima osjećaj da je put kratak kada ide ka voljenoj, pa mu se čini kao da se zemlja mota pod njegovim nogama, a kada odlazi od nje, put mu se odulji, pa makar bio i kratak. Pjesnik veli:

"Kad sam išao Lejli u posjetu,
činilo mi se da se zemlja mota pod nogama mojim i razdaljina smanjuje.

Od djevice bijele čije društvo žarko volim,
kad god razgovor s njom završim, želim da ga ponovim."

Drugi veli:

"Allaha mi, nikada vam nisam u posjetu krenuo,
a da nisam imao osjećaj da mi se zemlja pod nogama mota.

Kad god sam želio od vas da odem
neki bi me umor i tegoba svladala."

Također je spjevano:

"Kad bih ustajao od tebe da idem,
išao sam poput zarobljenika koga u smrt vode.

A kad bih dolazio, žurno sam išao
poput ptica koje na krilima po vazduhu hode."

Neko je spjevao:

"Put mi se činio kratkim kad sam tebi išao,
a dugim kad sam se od tebe vraćao."

Nestanak briga i tuge kada posjeti voljenu osobu ili kada ona njega posjeti

Od znakova istinske ljubavi jeste i to da onaj koji voli zaboravi sve svoje brige kada je u društvu voljene osobe, a kada se rastane od nje, brige se ponovo vrate, kao što pjesnik veli:

"Kada me posjeti, brige mi nestanu,
jer utjeha za moju tugu u rukama je njegovim.

Sreća mi prestaje kada on ode,
jer je sva moje sreća u druženju s njim."

Poznato je da je zaljubljenom jedina sreća i radost druženje s voljenom osobom i da je rastanak s njom mučenje za njegovu dušu.

Zaljubljeni se zaprepasti i prepadne kada vidi voljenu osobu

Jedan od znakova ljubavi jeste i zaprepaštenje i neka vrsta straha koja se pojavi kod zaljubljenog kada se susretne s voljenom osobom ili čuje spominjanje njenog imena, posebno ako se to desi iznenada, kao što pjesnik veli:

"Kad god je iznenada vidim,
zanijemim, pa gotovo da ne mogu ništa da joj kažem.

Predomislim se i ne kažem ono što sam htio reći,
tek kada ona ode, sjetim se šta sam želio da joj kažem."

Drugi veli:

"Kad god je iznenada vidi,
noge mu zadrhte, pa padne na zemlju."

Također će osjetiti uznemirenost ukoliko čuje iznenada ime svoje voljene, kao što pjesnik veli:

"Dok smo bili na obroncima Mine, neko je dozivao njeno ime i ne znajući, uznemirio je srce moje.

Lejlinim imenom dozivao je drugu ženu, pa kao da je spominjanjem Lejlinog imena poplašio pticu koja je spavala na mom srcu."

Ljudi se razilaze kada žele objasniti uzrok zbog kojeg se javlja taj strah i uznemirenost. Jedni kažu: "Razlog toga jeste to što je voljena osoba zagospodarila srcem osobe koja je voli i ima veću vlast nad njom nego vladar nad svojim podanicima. Kada zaljubljeni vidi iznenada voljenu osobu, osjeti neku vrstu straha, kao što to osjeti onaj ko iznenada sretne osobu koju poštuje. Srce je pokorno i ponizno pred voljenom osobom. Kad god čovjek vidi iznenada osobu koju poštuje i koja je ugledna, osjeti strah." Drugi vele: "Uzrok pojave straha jeste to što se srce obraduje kada sretne voljenu osobu, što dovodi do toga da se krv povuče iz njega nakon čega srce osjeti strah, pojavi se žutilo na licu i uznemirenost u duši, a desi se da čovjek i umre zbog toga. Na kraju, možemo reći da je to pojava koja se uistinu dešava i pored toga što ne znamo sa sigurnošću njen pravi uzrok."

Ljubomora zbog voljene osobe

Jedan od dokaza ljubavi jeste i ljubomora zbog voljene osobe i ljubomora na njeno ponašanje. Ljubomora zbog voljene osobe jeste to da zaljubljeni mrzi ono što mrzi i voljena osoba. Zaljubljeni je također ljubomoran ako njegova voljena uradi nešto što on ne voli, zanemari njegova prava i iznevjeri njegovu ljubav. Ovo je ljubomora onoga ko istinski voli. Vjera se i zasniva na ovoj vrsti ljubomore. Najveći su vjernici ujedno i najljubomorniji. U vjerodostojno prenesenom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ؟ فَواللهِ لأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ، واللهُ أَغْيَرُ مِنِّي.

"Zar se čudite Sa'dovoj ljubomori? Ja sam ljubomorniji od njega, a Allah, dž.š., ljubomorniji je od mene."[145]

---

[145] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (6/2511) pod brojem (6454) i Muslim u *Sahihu* (2/1136) pod brojem (1499).

Onaj ko voli Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., zbog njih će biti ljubomoran shodno veličini njegove ljubavi i poštovanja koje osjeća prema njima. Ako u njegovom srcu nema ljubomore radi Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., onda nema ni ljubavi prema njima pa makar on i tvrdio da voli Allaha, dž.š., i Poslanika, s.a.v.s. Također, lažac je i onaj ko tvrdi da voli neku osobu, a ne smeta mu da vidi druge ljude kako je napadaju i vrijeđaju njenu čast, uznemiravaju je, ponižavaju i ismijavaju se s njom, a njegovo srce, i pored toga, ostane mirno i hladno. Kako neko može tvrditi da voli Allaha, dž.š., a nije ljubomoran na kršenje Njegovih zabrana niti na neizvršavanje Njegovih naređenja. Najmanje što mora učiniti jeste da bude ljubomoran na to da se povede za svojom dušom, strašću ili šejtanom pa da uradi neki grijeh prema Allahu, dž.š., i iziđe iz granica pokornosti Allahu, dž.š. Ako ljubomora iščezne iz srca, nestat će i ljubavi i, na kraju, vjere u Allaha, dž.š., pa makar i ostali neki njeni tragovi u njegovom srcu. Ova vrsta ljubomore jeste ono što tjera vjernika u džihad, borbu na Allahovom putu, na naređivanje dobra i odvraćanje od zla, i to je njegova pokretačka snaga. Ako u vjernikovom srcu ne bude ljubomore, neće biti ni borbe, niti će naređivati dobra djela, a odvraćati od loših, jer sva ova djela on radi iz ljubomore prema svome Gospodaru. Zbog toga, Allah, dž.š., učinio je džihad, borbu na Njegovom putu dokazom ljubavi prema Njemu. Uzvišeni tako kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ
مَن يَشَاءُ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾

"*O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, pa Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite, oni će se na Allahovom putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće, a Allah je neizmjerno dobar i zna sve.*" (El-Maida, 54)

Ljubomora koja je pohvalna

Ljubomora je pohvalna u slučaju kada je pohvalan odnos koji onaj koji voli ima prema osobi koju izuzima u svojoj ljubavi između svega ostalog, kao i u situaciji u kojoj je vjerom i zdravim razumom zabranjeno da s onim koji voli još neko suučestvuje u ljubavi prema voljenoj osobi. Primjer toga jeste ljubomora prema ženi ili ropkinji koje mogu pripadati samo njemu i nikome drugom mimo njega. Ova vrsta ljubomore odnosi se samo na ljubomoru prema stvorenjima i nemoguće ju je zamisliti kada govorimo o Uzvišenom Stvoritelju. Onaj koji voli Allaha, dž.š., želi da Ga svi ljudi vole, spominju, obožavaju i hvale. To će za vjernika predstavljati istinsku sreću, i u to će pozivati druge ljude riječima i djelima. Određen broj sufija nisu shvatili razliku između ove dvije ljubomore te su stoga pogriješili o ovom pitanju. Najviše što se za njih možemo nadati jeste da će im to biti oprošteno, ali nikako da će zbog toga biti nagrađeni. Neke neznalice među njima bi, kada vide nekoga da spominje Allaha, dž.š., bili ljubomorni na to, a neki bi čak pokušali da ga ušutkaju i prekinu u zikru. Oni bi govorili: "Ljubomora prema mome voljenom (tj. Allahu, dž.š.) navela me da to uradim. Međutim, u suštini, ovo je neka vrsta zavisti, nasilja i neprijateljstva prema Allahu, dž.š., i suprotna je postupcima Allahovih poslanika, a.s., jer su ljubomoru, u tom slučaju, upotrijebili suprotno od onoga za što je namijenjena. Oni su ljubav prema Allahu, dž.š., poistovjetili s ljubavlju prema ženama. Nema sumnje da je ljubomora pohvalna u ljubavi prema voljenoj koja može pripadati samo njemu, a o čemu ćemo govoriti u poglavlju o ljubomori.

Zaljubljeni pruža sve od sebe kako bi zadovoljio voljenu osobu

Jedan od znakova ljubavi jeste i to da zaljubljeni pruža sve od sebe kako bi voljenu osobu učinio zadovoljnom, a što ne bi radio da u njegovom srcu nema ljubavi prema njoj. Zaljubljeni o ovom pitanju prolazi kroz tri faze: da to čini osjećajući napor i umor, i to se dešava u početku ljubavi. Kada njegova ljubav ojača, to čini dobrovoljno i iz zadovoljstva. A kada se ljubav čvrsto nastani u njegovom srcu, onda to čini ponizno i uz dozvolu kao da on nešto

isključivo vezana za Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Ako i postoji neko ko je svojoj voljenoj osobi dao prednost nad svojim životom, to je opet radi neke koristi. Znači, ljubav prema toj koristi navela ga je da je voli više od svoga života i imetka. To nije ljubav koja se pojavila isključivo zbog ličnosti voljene osobe nego zbog koristi koju od nje može dobiti. I voljena osoba i onaj ko voli imaju primjere slične sebi. Međutim, ljubav prema Allahu, dž.š., i voljeni, tj. Allah, dž.š., nemaju sebi ravnog niti sličnog. Zbog toga su ashabi dali prednost Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., nad svojim životima i imecima pa su mu rekli: "Stavljamo ti naše imetke na raspolaganje, troši ih u što želiš. Stavljamo ti na raspolaganje i naše živote. Kada bi od nas tražio da zagazimo u more, mi bismo to učinili. Borit ćemo se ispred i iza tebe, s tvoje desne i lijeve strane. Kajs bin Sirma el-Ensari, r.a., spjevao je sljedeće stihove:

"Proboravio je među Kurejšijama više od deset godina
žudeći da sretne darežljivog prijatelja.

Tražio je bujruma za vrijeme velikih skupova,
ali nije našao nikog da mu sklonište pruži i da ga sebi pozove.

Kad je nama došao, sve smo mu pružili,
postao je sretan, životom u Medini zadovoljan.

Darovali smo mu najbolje što smo imali,
i živote naše za rat i borbu poklonili.

Neprijatelji smo kome god neprijatelj on je
pa makar nam prisni prijatelj bio je.

I znamo da osim Allaha drugog Gospodara nemamo
i da Allahov Poslanik na Pravi put ukazao je.

Osobina onog ko voli jeste požrtvovanost, a osobina onog ko se pretvara da voli jeste sebičnost.

Zaljubljenog veseli sve što veseli njegovu voljenu

Od znakova ljubavi jeste i to da zaljubljenog veseli sve što veseli njegovu voljenu bez obzira o čemu se radilo. Ako pak to njegova duša ne bude voljela, to će biti poput gorkog lijeka koji treba

popiti. Njegova čula mrze taj lijek međutim voli ga zbog toga što se u njemu krije njegovo ozdravljenje. Onaj ko ne voli ono što voli njegova draga, njegova ljubav nije iskrena, tj. u sebi sadrži nedostatke i mahane, i takva će biti sve dok ga ne bude radovalo ono što raduje njegovu voljenu, pa makar to njemu bilo i mrsko. Ako je ovaj stepen ljubavi prisutan među stvorenjima, onda, svakako, postoji i u ljubavi prema Allahu, dž.š. Ebuš-Šis u svojim stihovima veli:

"Moja je ljubav stala ondje gdje si ti
i ništa je ne može pokrenuti naprijed ili nazad.

Ponizila si me, pa sam se i ja svojom voljom ponizio,
ponižavanje koje dolazi od tebe poput je nečijih počasti.

Slična si mojim neprijateljima, te sam ih s toga zavolio,
jer sve što od tebe kao voljene dobivam to me i od njih snalazi.

U ljubavi prema tebi tvoj prijekor za mene je naslađivanje,
samo me spominji pa makar me i grdila."

Sličan posljednjem stihu jeste i stih:

"Ako me i žalosti zato što si se prema meni ružno ponijela,
raduje me što si me se ikako i sjetila."

Drugi veli:

"I tvoje me korenje, ako me koriš, veseli,
a nisam prije vidio zaljubljenog da ga korenje veseli.

Veseli me stoga što me je to uvjerilo
da te je na to navela ljubav prema meni.

Da me ne koriš, to bi loš znak bio,
jer zaljubljeni kori samo kada voli.

Kako sam samo sretan kada te čujem kako me ružiš
zbog grijeha koji namjerno uradih."

Drugi veli:

"Zaljubila se, ali je daljina od mene i pored toga raduje,
pa je i meni udaljenost od nje postala potreba.

Je li iko ikada vidio istinski zaljubljenog
da bježi kada mu se draga domovini približi."

Slično značenje imaju i stihovi Ahmeda bin el-Husejna, koji je rekao:

"O vi koje nam je žao napustiti,
ljubav prema svemu drugom poslije vas je ništavna.

Ako vas veseli ono što zavidnik o meni govori,
onda me rane, ako vas vesele, neće boljeti."

Neko je ukrao značenje ovih stihova pa je rekao:

"O vi s kojima nam je rastanak težak i bolan,
kojima je želja da budu od nas daleko!

Ako vas raduje ova daljina od nas,
i mi nećemo zbog toga osjećati bol i rane."

Tako mi Allaha, dž.š., većina ovih izreka nemaju veze sa stvarnošću. Najiskreniji među njima govori o onome što on zna i o svojim željama, a ne o svom stvarnom stanju i osobinama. Neko je lijepo rekao:

"Zadovoljili su se pustim željama, pa su sreću izgubili,
tvrde da su zagazili u more ljubavi, a ni smokrili se nisu.

Oni su na jednom mjestu, nisu se ni maknuli
niti su otputovali, a već su se umorili."

Ako je ovo uistinu opis onoga ko je izrekao ove stihove, onda je on zagazio u more ljubavi, kako on tvrdi, ali u suštini on ni stope nije smočio u tom moru. Nakon što je shvatio stvarno stanje u kojem se nalazi i primio poziv koji su mu Allahovi poslanici, a.s., uputili da se povrati svome Gospodaru, on se pokajao i rekao:

"Ako je moj stepen u ljubavi kod vas
ono što ste mi pružili, onda sam uzalud vrijeme protraćio.

Zar samo nade koje su mi dušu dugo ispunjavale
za koje danas vidim da su samo smušeni snovi bili."

Ovo je stanje svakog onoga ko je, mimo Allaha, dž.š., nekog

drugog uzeo za božanstvo. Njegov će kraj neminovno biti to da mu se nijedna nada neće ispuniti. Vidjet će, nakon što skine koprenu s očiju, da je bio obmanut i prevaren pustim željama koje su mu čitav život ispunjavale dušu. Te su nade propale i na kraju je osjetio samo tugu i kajanje: "Kad će se glavešine, za kojima su se drugi povodili, svojih sljedbenika odreći i kad će veze koje su ih vezale prekinute biti, i oni patnju doživjeti. Kada će sljedbenici njihovi uzviknuti: *'Da nam je samo da se vratimo, pa da se i mi njih odreknemo kao što su se oni nas odrekli.' Eto tako će Allah njima djela njihova po njih kobnim pokazati i oni iz vatre neće izlaziti.*" (El-Bekara, 166-167). Veze koje će se tada prekinuti bit će njihovi međusobni odnosi, i ljubav koju su gajili prema božanstvima mimo Allaha, dž.š., a koja će Allah, dž.š., na Sudnjem danu pretvoriti u prašinu. Svaka ljubav prema nekome drugom mimo Allaha, dž.š., završit će patnjom i kajanjem. Samo ljubav prema Njemu i ljubav prema onome što prouzrokuje Njegovu ljubav, koja pomaže u pokornosti prema Njemu i postizanju Njegovog zadovoljstva jeste ljubav koja će ostati u srcu na dan kada će se savjesti ispitivati, kao što pjesnik veli:

"U dubini srca i duše će ostati svijest ljubavi prema vama
na dan kada će savjesti ispitivane biti."

Drugi veli:

"Ako i prestane savez ljubavi među njima,
pa oni koji se iskreno vole imaju savez koji neće prestati.

Ako se kada prekine uže ljubavi koje ih je vezivalo,
pa oni koji se iskreno vole imaju uže koje se neće prekinuti."

Želja za samoćom i uživanje u odvojenosti od ostalih ljudi

Jedan od znakova ljubavi jeste i želja za samoćom i odvojenošću od ljudi jer je to ono što učvršćuje ljubav u srcu. Ne postoji ništa slađe onome ko iskreno voli od samoće i odvojenosti od ljudi. Kada čovjek nekoga iskreno zavoli, voli da bude osamljen s njim, tako da zamrzi svakog onog ko se postavi između njega i voljene osobe. To je tajna, a Allah najbolje zna, zbog koje je Allahov

Poslanik, s.a.v.s., naredio, da se onaj ko želi proći ispred klanjača spriječi u tome, a ako ustraje u tome, da se i udari. Poslanik, s.a.v.s., rekao je da kad bi onaj ko prolazi ispred klanjača znao koliki je to grijeh, radije bi sačekao četrdeset[148] nego prošao ispred njega. Bol zbog toga prolaska može osjetiti samo skrušeno srce koje istinski voli Allaha, dž.š., Koji je ljubomoran da se neko postavi između njega i njegovog Gospodara. To je poput slučaja da se neko ko je omražen kod nekog čovjeka postavi između njega i njegove voljene osobe. To je pitanje osjećajnosti i može ga nijekati samo onaj ko ne posjeduje tu osobinu.

Ibn Mesud, r.a., veli: "Prolazak nekoga ispred klanjača odnosi pola njegove nagrade." Povrh toga, onaj koji voli uživa u sjećanju na voljenu osobu, a pošto je to stvar koja se dešava u srcu, njegova ga voljena nikada ne napušta. Ona je njegov nerazdvojni drug i sugovornik, i on uživa samo u njenom društvu, a usamljen je kada je s nekim drugim. Tekijjuddin bin Šukajr pripovijedao mi je sljedeće: "Šejhul-islam Ibn Tejmijja izašao je jednom prilikom negdje, pa i ja krenuh za njim. Kada je stigao u neku pustinju i udaljio se od ljudi, tako da ga niko nije mogao vidjeti, čuo sam ga kako citira stih:

'I odlazim daleko od naselja
kako bih te se u samoći u srcu sjećao.'"

Osamljenost i razmišljanje o voljenoj osobi vrhunac je uživanja zaljubljenog. Kada se sjeti voljene osobe, on se odvoji od ljudi i u osami razmišlja o njoj. Kajs bin Mulevveh bi kada vidi nekog da mu prilazi, bježao od njega. Ko bi želio razgovarati s njim spomenuo bi mu Lejlu, a on bi se obradovao i ne bi bježao od njega. Zaljubljeni bi se trebao ponašati poput Jusufa, a.s., koji je rekao svojoj braći, kada je od njih tražio da mu dovedu brata: "***Ako mi ga ne dovedete, nećete više od mene hrane dobiti i ne dolazite mi!***" (Jusuf, 60)

"Ako među vama ne bude Sa'de
ni vaša lica ja neću vidjeti ili ću u kabur ukopan biti."

[148] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (1/191) pod brojem (488) Muslim u *Sahihu* (1/363) pod brojem (507) od Ebu Džuhejma, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kad bi znao onaj ko prolazi ispred klanjača koliki grijeh čini, shvatio bi da mu je bolje da sačeka četrdeset nego da prođe ispred njega." Ebu Nadr kaže: "Ne znam da li je rekao četrdeset dana, mjeseci ili godina."

Pokornost i poniznost pred voljenom osobom

Jedan od dokaza ljubavi jeste pokornosti i poniznost pred voljenom osobom. Ljubav se zasniva na poniznosti. Poniznost ponosnog pred voljenom osobom nimalo ne umanjuje njegov ponos, niti se smatra sramotom i mahanom. Mnogi od njih tu poniznost smatraju ponosom, kao što pjesnik veli:

"Ako čezneš za onim koga voliš, a nisi ponizan prema njemu,
onda se poselami s ljubavlju svojom.

Budi ponizan pred onim koga voliš da bi ponos stekao
koliko li je samo onih koji su ponos poniznošću stekli."

Drugi veli:

"Budi ponizan i skrušen pred onim koga voliš
jer u zakonima ljubavi nema nosa koji treba uzdizati."

Također je spjevano:

"Volim poniznost pred tobom,
a ne bih je volio da nije tvoje ljubavi prema poniznosti."

Neko je također spjevao:

"On uživa u poniženju i skrušenosti u ljubavi svojoj,
a da nije ljubavi, niko pametan u ponižavanju uživao ne bi."

Isto je tako spjevano:

"Jadni su zaljubljeni, čak im se i kaburi raspoznaju
po prašini poniženja među ostalim kaburima."

Ako poniznost i ljubav pređu granice, prerastaju u obožavanje, tako da zaljubljeno srce počinje obožavati voljenu osobu. Ovaj je stepen ljubavi zabranjen prema stvorenjima i ispravan je samo u ljubavi prema Allahu, dž.š.

Duboki i česti uzdasi

Jedan od znakova ljubavi jesu duboki i česti uzdasi kojih postoje dvije vrste:

prva: uzdasi kojima je uzrok tuga i bol kao, što pjesnik veli:

"Malo je noći koje su duže od uzdaha zaljubljenog
koje prekine samo da gorko zaplače."

Drugi veli:

"Česti uzdasi zaljubljenog govore nam
o veličini ljubavne boli koju u srcu krije.

Znači, ljubavne muke opile su njegovo srce,
od uzdisaja gotovo srce da mu pukne";

druga: uzdasi kojima je uzrok uživanje i slušanje pjesama.

Osnovni razlog postojanje ovih dviju vrsta uzdaha jeste stezanje i širenje srca zbog nekog događaja ili doživljaja. Čovjek je zbog toga zadržao dah, zrak se nagomilao u njegovim plućima, pa je osjetio potrebu da odstrani višak zraka, i to je uzdah kojem je uzrok tuga ili čežnja. Što se tiče uzdaha kojem je uzrok sreća, srce se u toj situaciji raširi, nakon što je bilo stisnuto, tako da potisne zrak koji ga okružuje i izbaci iz pluća.

Izbjegavanje svakog uzroka koji ga može udaljiti od voljene osobe i poduzimanje svega što ga može njoj približiti

Jedan od znakova ljubavi jeste i izbjegavanje svega što ga može udaljiti od voljene osobe i što je može naljutiti kao i činjenje svega što ga može njoj približiti i čime može zaslužiti njene pohvale. O ovom pitanju dešavale su se zaista čudne stvari. Mnogo je zaljubljenih koji su ostavili hranu, odjeću, domovinu, posao ili bilo šta drugo što su njihove voljene osobe mrzile i nikada to više nisu učinile niti su pomislile da to učine. Mnogo je onih koje je ljubav podstakla na stjecanje pozitivnih i uzvišenih osobina, a koje njegova voljena osoba voli i cijeni. Postoje dvije vrste ove pojave:

prva: da je voljena osoba zadivljena tim osobinama i da ih voli. U tom slučaju zaljubljeni ulaže svu svoju energiju kako bi što više postigao od tih osobina. Ako je voljena osoba zadivljena skupljanjem imetka, voljeni će se još više truditi i još više imetak voljeti. Ako pak daje prednost stjecanju znanja, i zaljubljeni će se na

tom putu još više truditi od nje. Ako bude obuzeta ovladavanjem nekim vještinama, zanatima, zaljubljeni će se potruditi da na tom polju dostigne vrhunac umijeća. Ako bude voljela slušati neke zanimljivosti, lijepe priče i događaje, zaljubljeni će se potruditi da ih zapamti i dozna. Ljubav je korisna onda kada podstiče zaljubljenog na postizanje savršenih osobina. Medutim, najveća nedaća koja te može zadesiti jeste da budeš iskušan ljubavlju prema pasivnoj i neambicioznoj osobi čija će te ljubav načiniti poput nje;

druga: da voljena osoba ne voli te osobine, ali ljubav koju zaljubljeni osjeća u svom srcu stvara u njemu odlučnost da postigne ono što bi njegovu voljenu moglo zadiviti. Vidjet ćeš ga kako se više od svih drugih ljudi trudi da to postigne, kao što pjesnik veli:

"On se trudi da što bolji postane
ne bi li ga nekad neko pred Lejlom pohvalio."

Može postojati i drugi razlog, a to je neprijateljstvo ljudi prema njemu, smatranje da je manje vrijedan nego oni i ismijavanje s njim. To će u njegovoj duši probuditi ljubomoru i odlučnost da se s njima takmiči u postizanju visokih vrijednosti i ugleda. Ovo je pozitivna osobina duše i njena snaga, kao što pjesnik veli:

"Drugi se zahvaljuju prijateljima,
a ja najljepše zahvale svojim neprijateljima šaljem.

Oni su mi u običaj stavili da samo ono što će me uzdići tražim
sve dok nisam nogom na nebeski toranj nagazio.

Često se čovjek od svojih neprijatelja može okoristiti,
i otrov nekada lijek može biti."

Drugi veli:

"Neprijatelji mi samo korist i dobro pribavljaju,
neka Milostivi ne učini da neprijatelji nestanu.

Oni su istraživali moje mahane, pa sam ih se klonio,
sa mnom su se takmičili, pa sam visoke stepene postigao."

Podudaranje stanja između zaljubljenog i voljene osobe

Jedan od dokaza postojanja ljubavi jeste i podudaranje stanja između zaljubljenog i osobe koju voli. To se dešava posebno ako se radi o ljubavi kojoj je uzrok podudarnost u osobinama. Često se desi da se onaj koji voli razboli kad i njegova voljena osoba, postupa kao i ona, ali jedno od njih ne zna ništa o stanju drugog. Desi se da voljena osoba izgovori riječi koje potpuno, u istom obliku, izgovori i onaj koji je voli. Poslušaj odgovor Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Omeru bin el-Hattabu, r.a., kada mu je Omer, r.a., rekao na dan Hudejbije:

أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ قَالَ بَلَى قُلْتُ فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا قَالَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَلَسْتُ أَعْصِيهِ وَهُوَ نَاصِرِي قُلْتُ أَوَلَيْسَ كُنْتَ تُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ فَنَطُوفُ بِهِ قَالَ بَلَى فَأَخْبَرْتُكَ أَنَّا نَأْتِيهِ الْعَامَ قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُطَوِّفٌ بِهِ قَالَ فَأَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ فَقُلْتُ يَا أَبَا بَكْرٍ أَلَيْسَ هَذَا نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا قَالَ بَلَى قُلْتُ أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ قَالَ بَلَى قُلْتُ فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا قَالَ أَيُّهَا الرَّجُلُ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَيْسَ يَعْصِي رَبَّهُ وَهُوَ نَاصِرُهُ فَاسْتَمْسِكْ بِغَرْزِهِ فَوَاللَّهِ إِنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قُلْتُ أَلَيْسَ كَانَ يُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ وَنَطُوفُ بِهِ قَالَ بَلَى أَفَأَخْبَرَكَ أَنَّكَ تَأْتِيهِ الْعَامَ قُلْتُ لَا قَالَ فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُطَوِّفٌ بِهِ.

"Zar mi nismo na istini, a naš neprijatelj u zabludi?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Svakako da jesmo." Omer, r.a., zatim reče: "Pa zašto onda da ponižavamo našu vjeru?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ja sam uistinu Allahov Poslanik i On će me sigurno pomoći, i ja Mu neću nepokoran biti." Omer, r.a., upita: "Zar nam nisi obećao da ćemo posjetiti Kabu i da ćemo tavafiti oko nje?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Jesam li ti obećao da ćeš to uraditi ove godine?" Omer, r.a., odgovori: "Ne." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Ti ćeš sigurno posjetiti Kabu i tavafit ćeš oko nje." Omer, r.a., zatim ode kod Ebu Bekra, r.a., pa ga upita: "Ebu Bekre, zar mi nismo na istini, a naš neprijatelj u zabludi?" Ebu Bekr, r.a., odgovori mu: "Svakako da jesmo." Omer, r.a., ponovo ga upita: "Pa zašto onda da ponižavamo našu vjeru? I zašto da se vraćamo, a Allah, dž.š., još nije presudio između nas i naših neprijatelja?"

Ebu Bekr, r.a., reče mu: "On je zaista Allahov Poslanik, On će ga sigurno pomoći, i Allahov Poslanik Mu neće nepokoran biti." Omer, r.a., upita: "Ali, zar nam nije obećao da ćemo posjetiti Kabu i da ćemo tavafiti oko nje?" Ebu Bekr, r.a., upita ga: "Je li ti obećao da ćeš to uraditi baš ove godine?" Omer, r.a., odgovori: "Nije" Ebu Bekr, r.a., reče mu: "Ti ćeš sigurno posjetiti Kabu i tavafit ćeš oko nje."[149]

Ebu Bekr, r.a., odgovorio je potpuno na isti način kao i Allahov Poslanik, s.a.v.s., bez ikakvih izmjena. To je ta podudarnost između voljene osobe i onog koji voli. Ovo predanje bilježi se u Buharijevom *Sahihu*. U nekim bitkama dešavalo se da Omer, r.a., prvo dođe kod Ebu Bekra, r.a., postavi mu neko pitanje, a zatim ode kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., postavi mu isto pitanje, i on mu odgovori na isti način. Suhejli veli. "Ovo je drugo preče da se pamti, jer niko ne treba pomisliti da je Omer, r.a., dolazio kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pitao ga, a zatim, nezadovoljan njegovim odgovorom, išao kod Ebu Bekra, pitajući ga za istu stvar, jer još nije našao zadovoljavajući odgovor za svoj problem. To niko ne smije pomisliti o Omeru, r.a. On je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., postavljao ispravna pitanja, i to je ono što se bilježi u Buharijevom *Sahihu*, a što prenosi i većina historičara i autora hadiskih zbirki. Ovaj događaj koji se pripisuje Omeru, r.a., neki objašnjavaju tako da se Omer, r.a., nadao da će Allah, dž.š., spustiti objavu u kojoj će poništiti prethodnu odluku i potvrditi Omerovo, r.a., stajalište, jer se dešavalo da Omer, r.a., nešto kaže, a da zatim dođe objava koja potvrdi njegove riječi.[150] Drugo objašnjenje jeste to da je ono što se desilo na Hudejbiji bilo veliko iskušenje i smutnja čemu se

[149] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (2/978) pod brojem (2581) i Muslim u *Sahihu* (3/1411) pod brojem (1785).

[150] Bilježe Buhari u svom *Sahihu* (1/157) pod brojem (393) i Muslim u *Sahihu* (4/1865) pod brojem (2399) od Enesa, koji prenosi da je Omer, r.a., rekao: "Moj me je Gospodar podržao u tri stvari. Rekao sam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: 'Kad bi smo mjesto Mekamu-Ibrahim uzeli kao mjesto na kojem ćemo obavljai molitvu', pa je objavljen ajet: 'Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza kojeg ćete molitvu obavljati.' Rekao sam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da pokriju svoja lica jer s njima razgovaraju i pobožni i oni koji to nisu, pa je objavljen ajet u kojem im se naređuje da to urade. Neke od Poslanikovih, s.a.v.s., žena zbog ljubomore urotile su se protiv njega, pa sam rekao: 'Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati umjesto vas boljih žena od vas...', pa je objavljen ovaj ajet."

veliki broj ashaba nije mogao oduprijeti niti njihova srca shvatiti. Njihove brige i nemir i ono što ih je tada zadesilo od njihovog neprijatelja bili su uistinu krupna stvar.

Zbog toga, kada im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da obriju svoje glave i zakolju kurbane, nijedan od njih nije ustao da to uradi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., uđe ljutit kod Ummu Seleme, r.a., a ona ga upita: "Ko te je rasrdio, neka i njega Allah, dž.š., rasrdi?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori joj: "Kako da se ne ljutim kada sam im nešto naredio, a niko nije poslušao."[5] Ovo je odgovor onima koji tvrde da su ashabi ispravno postupili jer nisu odmah ustali da izvrše naredbu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer su čekali da Allah, dž.š., derogira prvobitnu naredbu pa ih stoga nije trebalo koriti. Ovo je greška onog ko na ovaj način traži za njih opravdanje. Preče bi im bilo da su istog momenta ustali i izvršili naredbu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Da su ispravno postupili zato što su odgodili izvršavanje njegove naredbe, ne bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., ljutio zbog toga, i to bi im bilo bolje nego što su čekali derogaciju. To je ono što su uradili, a što im je Allah, dž.š., oprostio zbog veličine njihovog imana i iskrenosti prema Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s. Allah, dž.š., oprostio im je zbog veličine iskušenja kojem su bili izloženi i njihove slabosti da to podnesu, iskušenja koje ni Omer, r.a., pored svoje postojanosti i jačine, nije mogao da podnese. Podnijeli su ga samo Allahov Poslanik, s.a.v.s., i Ebu Bekr, r.a., i njihov je odgovor bio nadahnut istim svjetlom. Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postojano podnio ovu Allahovu, dž.š., odredbu koju je odredio, bio zadovoljan njom i drage volje joj se pokorio, a to je skoro osvajanje Meke, Allah, dž.š., nagradio ga je sa četiri stvari: oprostio mu je prijašnje i potonje grijehe, upotpunio je Svoju blagodat prema njemu, uputio ga je na Pravi put i pobjedonosnom pomoći ga pomogao. Ovo je odgovor na pitanje koje neki postavljaju, pa kažu: "Kako će ova Allahova odredba biti razlogom da mu Allah, dž.š., podari ove četiri stvari kad Allah, dž.š., kaže: '*Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu, da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio...*'" (El-Feth, 1-2). Odgovor na ovo pitanje jeste ono što smo prethodno spomenuli, a to je da je

[5] Prethodno smo navodili ocjenu ovog hadisa.

pokoravanje Allahovoj odredbi i zadovoljstvo tom odredbom bilo uzrokom zbog kojeg mu je Allah, dž.š., podario ove četiri stvari.

Ono što želimo na ovom mjestu istaknuti jeste to da se može desiti podudarnost stanja između onoga ko voli i voljene osobe. Ono što se desilo Ebu Bekru, r.a., kao i podudarnost Omera bin El-Hattaba, r.a., sa Gospodarom u nekim pitanjima, kada bi Omer, r.a., nešto rekao a nakon toga bi dolazila objava koja bi potvrdila njegove riječi, najbolji je primjer te podudarnosti. Ova podudarnost može toliko ojačati, tako da onaj koji voli zna stanje voljene osobe iako je ona daleko od njega. To je razmjerno veličini okupiranosti voljenom osobom, njenom prisustvu u srcu zaljubljenog i podudarnosti njihovih želja i prohtjeva. To može odvesti dotle da se u isto vrijeme razbolijevaju, u isto vrijeme im dođe ozdravljenje, zajedno se vesele i tuguju i imaju iste moralne osobine. Ako povrh toga imaju slične fizičke osobine, onda je to vrhunac podudarnosti. Zadovoljit ćemo se ovim što smo spomenuli od znakova i dokaza ljubavi, a Allah, dž.š., daje uspjeh onome kome On želi.

DVADESET PRVO POGLAVLJE

O tome da ljubav podrazumijeva pretpostavljanje voljene osobe ostalim stvorenjima i da je se ne izjednačava s bilo kim drugim

Ljubav podrazumijeva izuzimanje voljene osobe od ostalih stvorenja, tako što će onaj koji voli svu svoju ljubav usmjeriti prema njoj i neće je dijeliti između nje i ostalih stvorenja. To je rezultat iskrene ljubavi i jedno od njenih pravila. Ako ljubav ojača u nečijem srcu, u njemu neće ostati prostora za ljubav prema nekoj drugoj osobi. Jedna poslovica kaže: "U srcu ne mogu postojati dvije ljubavi, niti na nebu mogu biti dva gospodara."

Ako se ljubav podijeli na veću skupinu ljudi, nema sumnje da će oslabiti. Razmisli malo o riječima Uzvišenog:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللهَ وَلاَ تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۞ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَى إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ إِنَّ اللهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۞ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ وَكَفَى بِاللهِ وَكِيلاً﴾

"O Vjerovjesniče, Allaha se boj, a nevjernike i licemjere ne slušaj -– Allah uistinu, sve zna i mudar je, i slijedi ono što ti

Gospodar tvoj objavljuje -- Allah dobro zna ono što vi radite -- i u Allaha se pouzdaj, Allah je zaštitnik dovoljan!" (El-Ahzab, 1-3) u kojem je Svome Vjerovjesniku naredio da se samo Njemu pokorava, tako što će izvršavati samo Njegove naredbe i zabrane, voleći, nadajući se i bojeći se samo Njega. Bogobojaznost može biti potpuna samo na ovaj način. Slijeđenje samo onoga što mu Allah, dž.š., objavljuje podrazumijeva neslijeđenje svega drugog, a slijeđenje samo jedne stvari. Oslanjanje samo na Allaha, dž.š. podrazumijeva oslanjanje, povjerenje i smiraj srca samo prema Njemu, a ne prema nekome drugom. Zatim je Allah, dž.š., rekao: *"Allah nijednom čovjeku dva srca u njedrima njegovim nije dao..."* (El-Ahzab, 4). Ovaj ajet podrazumijeva to da čovjekovo srce može zauzimati samo jedan pravac; ako krene tim pravcem, ne može se kretati u drugom pravcu. Čovjek ne posjeduje dva srca pa da se jednim srcem pokorava Allahu, dž.š., slijedi Njegove naredbe i oslanja se na Njega, a da se drugim srcem pokorava nekom drugom. Čovjek posjeduje samo jedno srce. Ako to srce ne rezerviše za oslanjanje, ljubav i bogobojaznost samo prema Allahu, dž.š., sve će se to usmjeriti prema nekome drugom. Nakon toga, Allah, dž.š., ukazao je na to da nije učinio čovjekovu suprugu njegovom majkom niti da posinak može biti kao pravi sin. Pogledaj kako je samo lijepo ovo poređenje i povezivanje između dvije stvari pri čemu su umovi i razumi pokorni. Postoji još mnogo sličnih primjera u Kur'anu, npr.:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَت دَّعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَّنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۞ فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

"On je Taj Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kad ju je on obljubio, ona je zanijela lahko breme i nosila ga, a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: 'Ako nam daruješ zdrava potomka, bit ćemo doista zahvalni!' I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje, a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!" (El-E'raf, 189-190).

Taj čovjek i njegova druga su Adem, a.s., i Hava, a oni koji su izjednačili druge s Njim u onom što im On daje mnogobošci su. Predanja koja govore o tome kako su Ademova djeca umirala nakon rođenja, pa im je došao Iblis i rekao im: "Ako želite da vam dijete ostane u životu, dajte mu ime Abdul-Haris" (Harisov rob), te da su oni to i učinili, nema nikakva smisla. Allah, dž.š., odabrao je Adema, a.s., i na Pravi put ga uputio, i on nikada svome Gospodaru nije pripisao druga. Sličan prethodnom ajetu jeste i ajet: *"Pitaju te o mladacima. Reci: 'Oni su ljudima oznake o vremenu i za hadžil*uk', a zatim je Allah, dž.š., rekao: *'Ne iskazuje se čestitost da sa stražnje strane u kuću ulazite...*'" (El-Bekara, 189). Mnogobošci su to radili kada su bili pod ihramima. Kada im je spomenuto vrijeme u kojem trebaju oblačiti ihrame, a koje se određuje pomoću mladaka, Allah, dž.š., spominje im nakon toga greške koje su pri tom činili, a koje su bile mnogobrojne.

Ono što želimo reći jeste to da ljubav podrazumijeva izdvajanje voljene osobe kroz ljubav od svih ostalih stvorenja. Međutim, Muhammed bin Hazm pretjeruje u kritikama onih koji tvrde da je moguće voljeti više osoba u isto vrijeme. On je o tome izrekao i stihove, a mi ćemo ovdje spomenuti njegove riječi i stihove koji govore o toj temi. Nakon podužeg polemisanja on kaže: "Zbog toga griješe oni koji tvrde da je moguće voljeti dvije različite osobe. Moguće je da se osjeća strast prema dvjema osobama, kao što smo to maloprije spomenuli. Ta se strast samo metaforično naziva ljubavlju, jer to u suštini i nije ljubav. Što se tiče osobe koja voli, ona nije u stanju da posjeduje dvije religije niti dvije ljubavi prema dunjaluku, pa kako onda da bude u stanju da voli različite osobe. O tome sam spjevao sljedeće stihove:

Laže ko kaže da dvije voli
isto što laže u vjeri Mani[152].

[152] Mani, osnivač manevijske sekte. Rodio se u Babilonu (215). Zagovarao je vjerovanje u seobu duša (transmigracionizam), praiskon tmine i svjetla i njihovu vječnost. Vjerovao je da noć stvara zlo a dan dobro. U svojim vjerovanjima imao je još mnogo zabluda i izmišljotina koje je nemoguće na ovom mjestu nabrojati. Najčudnija od tih zabluda jeste tvrdnja da je brak između muškarca i žene zabranjen, a homoseksualizam dozvoljen, te da je zabranjeno jesti meso zaklanih životinja, a da je dozvoljeno jesti meso onih koje su uginule!

'U srcu nema mjesta za drage dvije,
kao što ne stvoriše ovaj svijet dvojica.

Zbog toga što je razum jedan,
on ne zna za stvoritelja osim za Jedinog, Milostivog.

I kao što je srce jedno,
dovoljno je samo za jednu bila blizu ili daleko.

Da voliš dvije, to je u zakonima ljubavi sumnjom ispunjeno
i daleko od toga da bi se moglo u to vjerovati.

Isto tako, postoji samo jedna ispravna vjera,
jer nevjernik je onaj ko dvije vjere ima.'"

Ljudi se razilaze o ovom pitanju. Jedni kažu: "Srce može zauzimati samo jedan pravac, ako se uputi tim pravcem, ne može ići drugim." Oni kažu: "Kao što čovjek ne može posjedovati dvije želje u vezi s jednom stvari, isto tako ne može spojiti u svom srcu dvije ljubavi." Šejh Ibrahim er-Reki, Allah mu se smilovao, zastupao je ovo mišljenje.

Drugi vele: "Moguće je da srce zauzme dva ili više pravaca, tako što će se okrenuti prema jednoj stvari, i to ga neće odvraćati od druge stvari." Oni kažu: "Srce može dosta toga podnijeti, pa ako ga zaposliš, ono će to izdržati. Ako na njega natovariš nešto teško, ono će izdržati, a ako ga zapostaviš, ono neće biti u stanju da ponese težak teret. U prostranom srcu mogu se sjediniti ljubav prema Allahu, dž.š., i briga za dobrobit Njegovih robova, i ni jedno od toga neće utjecati na drugo. Allahov Poslanik, s.a.v.s., bivao je u namazu, potpuno predan Allahu, dž.š., a pri tom se brinuo za one koji su klanjali iza njega. Čuo bi plač djeteta, pa bi skratio namaz bojeći se da ne oteža majci djeteta.[153] Zar ne vidiš da je srce Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bilo u stanju da u isto vrijeme misli na dvije stvari? Pogrešno je misliti da je ovo prisutno samo kod Alla-

[153] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/250) pod brojem (675) od Ebu Katade i Muslim u *Sahihu* (1/342) pod brojem (470) od Enesa. Predanje koje bilježi Buhari od Katade, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., glasi: "Ponekad ustanem da klanjam s namjerom da oduljim s učenjem Kur'ana pa začujem plač djeteta, pa skratim namaz ne želeći da otežam njegovoj majci."

hovog Poslanika, s.a.v.s. Omer, r.a., mislio je o opremanju vojske dok je obavljao namaz.[154] Njegovo je srce bilo u stanju da misli na namaz i na borbu na Allahovom, dž.š., putu, u isto vrijeme. Ovo je povezano s prostranošću srca i njegovom skučenošću, njegovom snagom i slabošću." Oni dalje kažu: "Vrhunac ibadeta jeste da čovjek bude u stanju da u isto vrijeme misli na Onog Koga obožava i da u isto vrijeme pazi na propise vezane za obožavanje, tako da mu jedno od toga ne remeti misao o drugom. Ovo što smo spomenuli očigledno se dešava, npr. čovjek nekada nešto radi pred vladarom, a njegovo je srce u stanju da se skoncentriše na posao koji radi, i da u isto vrijeme pazi da li se vladar zanima za njegovo djelo i da li ga ono interesuje. Ovo je stanje svakog zaljubljenog koji nešto radi za svoju voljenu osobu bilo da je prisutna tu ili ne."

Kažu da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., plakao kada mu je umro sin Ibrahim.[155] Njegov plač bio je zbog milosti koju je osjećao prema svome djetetu. Njegovo je srce bilo u stanju da plače iz samilosti prema djetetu i da u isto vrijeme bude zadovoljno Allahovom, dž.š., odredbom. Žalost u srcu nije isključivala zadovoljstvo Allahovom, dž.š., odredbom. Kada je umro Fudajlov sin, on nije bio u stanju da u svom srcu spoji ove dvije stvari, pa se počeo smijati. Neko ga upita: "Zar se smiješ a tvoj sin je umro?" Fudajl mu odgovori: "Allah, dž.š., odredio je da se to desi, pa volim da budem zadovoljan Njegovom odredbom." Poznato je da između postupka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i načina na koji je postupio Fudajl postoji ogromna razlika koju samo Allah, dž.š., zna. Njegovo srce nije

[154] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/408), Ibn Ebu Šejba u *Musannefu* (2/186) pod brojem (7951) od Ebu Osmana el-Hindija, koji prenosi da je Omer, r.a., rekao: "Ja opremam vojsku dok sam u namazu." Ševkani u svom djelu *Nejlul-evtar* (2/393) veli: "Riječi Omera, r.a.: 'Ja opremam vojsku dok sam u namazu' znače: razmišljam o opremanju vojske."

[155] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (1/439) pod brojem (1241) od Enesa bin Malika, r.a., koji kaže: "Ušli smo jednom prilikom kod Ebu Sejfa el-Kajna, koji je bio otac po mlijeku Ibrahimu, sinu Muhammeda, s.a.v.s., a Poslanik, s.a.v.s., uze Ibrahima, poljubi ga i zagrli. Zatim smo ih ponovo posjetili dok je Ibrahim bio na samrti, a oči Allahovog Poslanika, s.a.v.s., orosiše se suzama. Abdur-Rahman bin Avf, r.a., reče mu: 'Zar i ti Allahov Poslaniče?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'To je samilost.' Zatim ponovo zaplaka i reče: 'Oči plaču, a srce tuguje, ali nećemo reći ništa osim ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Mi smo, Ibrahime, zaista u velikoj tuzi zbog rastanka s tobom.'"

bilo toliko prostrano da u sebe primi ono što je primilo srce Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Slična ovom događaju jeste i situacija kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio Aiši, r.a.,[156] da sluša pjesme djevojaka koje su pjevale u njenom prisustvu, ali ga to nije odvratilo od sjećanja na Gospodara. On je vidio u tom postupku korist, jer je na taj način pružio malo zadovoljstva duši koja je manje jaka, i to joj je povećalo ljubav prema Allahu, dž.š., Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., i vjeri. Ponekad duše, kada im se pruži malo zadovoljstva, s više poleta i svesrdnije ispunjavaju svoje obaveze. Međutim, srce Omera, r.a., nije bilo u stanju da to shvati, te je stoga prekorio djevojke koje su pjevale u kući Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Koliko je samo događaja i doživljaja koji okupiraju srce čovjeka i podsjete ga na obaveze prema Allahu, dž.š., kao što pjesnik veli:

"Na tebe me podsjeća i dobro i zlo
i ono čega se bojim i čemu se nadam i u šta sam uvjeren da će se desiti."

Desi se da događaji okupiraju čovjekovo srce, pa ono zaboravi na Allaha, dž.š., i okrene se prema nekome drugom. Široko srce trudi se, u okvirima svojih mogućnosti da se, pored obaveza koje ima prema stvorenjima, usmjeri prema Allahu, dž.š. Ono ne bježi od druženja s njima niti bježi u pustinju, brda i u osamu. Ono nastoji da se u društvu ostalih preda Allahu, dž.š., a ako ga drugi napuste, ono samo nastavlja svoj put. Ovo je rezultat istinske ljubavi. Uzmimo primjer pjevača. Kada on pjeva, i oni koji ga slušaju pjevaju s njim. Međutim, ako se oni ne užive u njegovu pjesmu i budu nemarni prema njoj, on neće prestati pjevati samo zato što ga ne slušaju gruba i tvrdokorna srca. Ibn Tejmijja zastupao je ovo mišljenje koje je uistinu jako i ima dobru potporu u dokazima. Međutim, istina je da je nemoguće da postoji više od jedne osobe koja se može istinski voljeti. Nemoguće je da u srcu postoji ljubav prema dvije osobe kojoj je uzrok ljubav zbog same te osobe, kao što je nemoguće da postoje dva bića koja su sama sebe stvorila i

[156] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/323) pod brojem (907), Muslim u *Sahihu* (2/607) pod brojem (607) od Aiše, r.a., koja kaže: "Kod mene je ušao Ebu Bekr, r.a., u trenutku dok su dvije djevojke ensarijke pjevale pjesme koje su ensarije običavali pjevati u svečanim prilikama. One nisu bile prave pjevačice. Kada ih ču, Ebu Bekr, r.a., reče: 'Zar šejtanske pjesme u kući Allahovog Poslanika, s.a.v.s.' Taj dan je bio Bajram pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Ebu Bekre, svaki narod ima svoj blagdan, a ovo je naš blagdan.'"

koja su neovisna jedno od drugog. Nemoguće je da kozmos ima dva stvoritelja, jednaka i neovisna jedan od drugog. Samo se Allah, dž.š., neovisan od svega ostalog, može voljeti radi Njega samog, jer je sve ostalo samo po sebi ovisno o Njemu. Ono što se voli u ime Njega može biti mnogobrojno. Ljubav prema tome neće odvraćati od ljubavi prema Allahu, dž.š., niti će ljubav prema njemu biti jednaka ljubavi prema Allahu, dž.š. Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio je svoje žene, najdraža među njima bila mu je Aiša, r.a. Volio je njenog oca Ebu Bekra, Omera, r.a., volio je sve svoje ashabe, neke više neke manje. Ali, pored toga, sva njegova ljubav bila je usmjerena prema Allahu, dž.š., i sva je njena snaga bila okrenuta prema Njemu, Uzvišenom.

Vrste ljubavi

Postoje tri vrste ljubavi: ljubav prema Allahu, dž.š., ljubav u ime Njega, i ljubav koja je pored Allaha, dž.š., još usmjerena prema nekome drugom.

Ljubav prema Njemu i u ime Njega jeste potpuna ljubav i jedna od njenih nužnih popratnih pojava, a ne njen nedostatak. Ljubav prema nekome podrazumijeva ljubav prema svemu što on voli kao i ljubav prema svemu što će ga pomoći u toj ljubavi i dovesti ga u okrilje zadovoljstva voljene osobe. Kako da vjernik ne voli ono što će mu pomoći na putu stjecanja Allahovog, dž.š., zadovoljstva i što će mu osigurati Njegovu ljubav i blizinu. Ljubav koja je pored Allaha, dž.š., usmjerena prema još nekome drugom ustvari je mnogoboštvo. To je ljubav mušrika prema kumirima, kao što veli Uzvišeni:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُواْ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ﴾

"*Ima ljudi koji su umjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli...*" (El-Bekara, 165).

Osnova mnogoboštva koje Allah, dž.š., neće oprostiti jeste pridruživanje nekoga drugog u ljubavi koju zaslužuje samo Allah, dž.š. Mnogobošci nisu vjerovali da su njihovi kipovi sudjelovali s Allahom, dž.š., u stvaranju nebesa i Zemlje, nego su ih izravnali

s Allahom, dž.š., u ljubavi, zbog njih su prijateljevali i mrzili i pripisali im stepen božanstva rekavši: "Ovo su mali bogovi pomoću kojih se približavamo Velikom Bogu."

Postoji razlika između ljubavi prema Allahu, dž.š., koja je osnova, i ljubavi u ime Njega, koja je popratna pojava ljubavi prema Allahu, dž.š., kao i ljubavi koja je usmjerena prema nekome drugom mimo Allaha, dž.š.

Pripovijeda se da je Fudajl posjetio svoju kćerku dok je bila bolesna, pa ga ona upita: "Oče, voliš li me?" On joj odgovori: "Da." Ona reče: "La ilahe illallah (Nema boga osim Allaha), bila sam uvjerena da me ne voliš. Vjerovala sam da mimo Allaha, dž.š., ne voliš nikoga drugog. Voli samo Allaha, dž.š., a prema meni osjećaj samilost, tj. neka tvoja ljubav prema meni bude ustvari ljubav prema milosti koju je Allah, dž.š., usadio u srca roditelja, a neka to ne bude ljubav prema nekome drugom mimo Allaha, dž.š." Allah, dž.š., ima pravo na ljubav koja ne smije biti usmjerena ni prema kome drugom. Najveća je nepravda usmjeriti tu ljubav na pogrešno mjesto i mimo Allaha, dž.š., voljeti nekoga ljubavlju kojom se samo On voli.

Neka razumom obdareni razmisli o ovoj temi jer je ovo najkorisnije poglavlje ove knjige, inšallah.

DVADESET DRUGO POGLAVLJE

O ljubomori zaljubljenih prema voljenim

Ovo poglavlje direktno je povezano s prethodnim poglavljem jer je ljubomora jedan od nužnih rezultata davanja prednosti voljenoj osobi nad ostalim stvorenjima. Ljubomora je razmjerna jačini ljubavi, a jačina ljubavi povezana je sa stepenom davanja prednosti voljenoj osobi nad ostalim stvorenjima, te je stoga prigodno da ovo poglavlje spomenemo odmah nakon prethodnog poglavlja.

Vrste ljubomore

Osnova ljubomore jeste uzbuđenost i srdžba. Postoje dvije vrste ljubomore: ljubomora zbog voljene osobe i ljubomora prema njoj.

Ljubomora zbog voljene osobe jeste gnjev i srdžba kada neko oskrnavi prava voljene osobe, povrijedi njenu čast i nanese joj neku uvredu. Zaljubljeni se zbog toga ljuti, to ga uzbudi i ljubomora ga navede da učini nešto kako bi to otklonio od svoje voljene osobe, te se bori protiv njenih neprijatelja. Ovo je ljubomora onih koji istinski vole. To je ljubomora koju su osjećali poslanici, a.s., i njihovi sljedbenici kada bi neko pripisivao Allahu, dž.š., druga, dozvolio ono što je On zabranio i izašao iz pokornosti prema Njemu. Ta

ljubomora navodi čovjeka na žrtvovanje života, imetka, časti i na poduzimanje svega što je u njegovoj mogućnosti kako bi otklonio ono što ga je naljutilo. On je ljubomoran na to da njegov voljeni doživi nešto što ne voli ili da neko postupa s njim na način na koji on nije zadovoljan da se s njim postupa. Zaljubljeni je povrh toga ljubomoran na to da kod ostalih ljudi budu osobine koje njegova voljena osoba ne voli. Vjera počiva na ovoj vrsti ljubomore, ustvari to je vjera. To je ono što je podstaklo vjernika u borbu protiv negativnih poriva svoje duše i protiv neprijatelja vjere, što ga je učinilo od onih koji naređuju dobro, a odvraćaju od zla. Ako u srcu ne bude ove ljubomore, neće biti ni vjere. Vjernik je ljubomoran na samog sebe i na sve ostale koji čine ono čime Allah, dž.š., nije zadovoljan. Ljubomora pročišćava srca i odstranjuje iz njih prljavštinu kao što vatra pročišćava metal od hrđe.

Ljubomora koju osjeća zaljubljeni kada njegovu voljenu voli još neko

Ljubomora prema voljenoj osobi jeste to da čovjek mrzi da još neko pored njega voli istu osobu. Postoje dvije vrste ove ljubomore: ljubomora koju osjeća zaljubljeni kada njegovu voljenu voli još neko i ljubomora da njegova voljena voli nekoga drugoga mimo njega. Ljubomora je jedno od svojstava Allaha, dž.š., što zaključujemo iz ajeta: "*Reci: 'Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni...*" (El-E'raf, 33)

Allah, dž.š., ljubomoran je zbog Svoga roba i prema Njemu, tj. ljubomoran je na to da Njegov rob čini ono što će mu štetiti na ovom i na onom svijetu, kao što se prenosi u Sahihima Buharija i Muslima da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan pomračenja Sunca rekao: "Niko nije ljubomorniji od Allaha, dž.š., na to da Njegov rob ili ropkinja čine blud."[157] U spominjanju ovog hadisa baš prilikom pomračenja Sunca krije se tajna koja nam se otkriva kada govorimo o obaranju pogleda, a to je da obaranje pogleda biva uzrokom svjetla u srcu vjernika. Zbog toga Allah, dž.š., poslije

[157] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/354) pod brojem (997) i Muslim u *Sahihu* (2/618) pod brojem (901), i ovo je dio podužeg hadisa u kojem se govori o pomračenju Sunca.

ajeta u kojem naređuje obaranje pogleda spominje ajet koji govori o svjetlu. Allah, dž.š., na istom mjestu spominje svjetlo koje se u čovjekovom srcu javlja kao rezultat obaranja pogleda i Svoje svjetlo, koje poredi s udubinom u zidu u kojoj se nalazi svjetiljka, jer su ova dva svjetla međusobno povezana. Allahov Poslanik, s.a.v.s., na hutbi povodom pomračenja Sunca, na istom mjestu, spominje mrak i tmine koje ispunjavaju srce bludnika i tminu koja se javlja kao rezultat pomračenja Sunca.

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَيْسَ شَيْءٌ أَغْيَرَ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَلاَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَثْنَى على نفسه وَلاَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَنْزَلَ الْكِتَابَ وَأَرْسَلَ الرُّسُلَ.

"Niko nije ljubomorniji od Allaha, dž.š., zbog toga je zabranio razvrat i javni i tajni. Niko više ne voli da bude hvaljen od Allaha, dž.š., zbog toga je sam Sebe pohvalio. Niko više ne voli da ima opravdanje za svoja djela od Allaha, dž.š., zbog toga je poslao poslanike, a.s."[158]

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah je ljubomoran i vjernik je ljubomoran. Allah je ljubomoran da vjernik čini ono što mu je On zabranio."[159]

Ka'nebi prenosi od Deraverdija, on od Alaa, ovaj od njegovog oca, on od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Vjernik je ljubomoran, a Allah, dž.š., ljubomorniji je od njega.*"[160]

[158] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (4/1696) pod brojem (4358) i Muslim u *Sahihu* (4/2113) pod brojem (2760).
[159] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2002) pod brojem (4925) i Muslim u *Sahihu* (4/2114) pod brojem (2761).
[160] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2115) pod brojem (2761).

Vrste ljubomore prema voljenoj osobi

Postoje dvije vrste čovjekove ljubomore prema voljenoj osobi: pohvalna ljubomora, kojom je zadovoljan Allah, dž.š., i pokudena ljubomora, kojom Allah, dž.š., nije zadovoljan. Ljubomora kojom je Allah, dž.š., zadovoljan jeste ona ljubomora kojoj je uzrok neka opravdana sumnja, a ljubomora koju Allah, dž.š., ne voli jeste da čovjek bude ljubomoran bez nekog opravdanog razloga, samo na osnovu lošeg mišljenja o voljenoj. Ova vrsta ljubomore poništava ljubav i između voljenih ubacuje mržnju i neprijateljstvo.

U Ahmedovom *Musnedu*, i u nekom drugim hadiskim zbirkama bilježi se hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "*Postoji ljubomora kojom je Allah, dž.š., zadovoljan i ljubomora kojom Allah, dž.š., nije zadovoljan. Ljubomora kojom je Allah, dž.š., zadovoljan jeste ona koja se javlja zbog osnovane sumnje, a ljubomora koju Allah, dž.š., ne voli jeste ona kojoj je uzrok samo loše mišljenje o voljenoj osobi.*"[161]

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli: "Zar se čudite Sa'dovoj ljubomori, ja sam ljubomorniji *od njega, a Allah, dž.š., ljubomorniji je od mene.*"[162]

---

[161] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (5/445), Ebu Davud u *Sunenu* (3/50) pod brojem (2659), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (2/40), Seid bin Mensur u *Sunenu* (2/252) pod brojem (2548), Ibn Hibban u *Sahihu* (1/530) pod brojem (295), Darimi u *Sunenu* (2/200), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (7/308), (9/156) preko Jahjaa bin Ebu Kesira, on od Muhammeda bin Ibrahima, ovaj od Ibn Džabira bin Atika, on od Džabira bin Atika, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdur-Rahman bin Džabir bin Atik, koji je nepoznat. Hadis ima potporu u hadisu Ukbe bin Amira el-Džuhenija, a koji bilježi Ibn Huzejma u *Sahihu* (4/113), Muamer bin Rašid u djelu *El-Džami* (10/409), Ahmed u *Musnedu* (4/154) preko Abdullaha bin Zejda el-Ezreka, koji je po mišljenju hafiza Ibn Hadžera prihvatljiv. Zbog toga Albani ovaj hadis ocjenjuje dobrim, hasen u djelu *El-Irva* pod brojem (1999). Hejsemi u djelu *El-Medžma* (1/151) veli: "Bilježi ga Taberani, a njegovi prenosioci su prenosioci od kojih Buhari prenosi svoje hadise, osim Abdullaha bin Jezida el-Ezreka, koji je takoder pouzdan. Takoder ima potporu u hadisu koji bilježi Ibn Madža od Ebu Hurejre, r.a., preko Ebu Sehma od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Postoji ljubomora s kojom je Allah, dž.š., zadovoljan i ljubomora s kojom nije zadovoljan. Ljubomora koju Allah, dž.š., voli jeste ljubomora koja se temelji na osnovanoj sumnji, Allah, dž.š., a ne voli ljubomoru koja se temelju samo na pretpostavci." El-Busajri veli: "Lanac je prenosilaca ovog predanja slab, jer je Ebu Sehm nepoznat." El-Mizzi u djelu *El-Atraf* veli. "Ne radi se o Ebu Sehmu već je riječ o Ebu Selemi."

[162] Prethodno smo navodili ocjenu ovog hadisa.

Abdullah bin Šeddad veli: "Postoje dvije vrste ljubomore: ljubomora kojom čovjek popravlja stanje svoje porodice i ljubomora zbog koje će ući u vatru."

Enes, r.a., prenosi da je neki čovjek osumnjičen da je uznemirivao jednu od žena Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., reče Aliji, r.a.,: "*Idi i sabljom mu presijeci vrat.*" Alija, r.a., pronađe ga dok se rashlađivao u nekom bunaru. Alija, r.a., naredi da izađe, te ga sam dohvati rukom i izvuče iz bunara. Kad ga izvuče, vidje da je taj čovjek impotentan, uopće nije imao spolnog organa. Alija, r.a., ga ostavi na miru i vrati se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijesti ga: "Allahov Poslaniče, taj je čovjek impotentan, uopće nema spolnog organa."[163]

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis Humejda, on ga bilježi od Enesa, r.a., koji pripovijeda sljedeći događaj:

أَهْدَى بَعْضُ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ قَصْعَةً فِيهَا ثَرِيدٌ وَهُوَ فِي بَيْتِ بَعْضِ نِسَائِهِ، فَضَرَبَتْ يَدَ الْخَادِمِ فَانْكَسَرَتِ الْقَصْعَةُ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُ الثَّرِيدَ وَيَرُدُّهُ فِي الْقَصْعَةِ وَيَقُولُ: كُلُوا غَارَتْ أُمُّكُمْ، ثُمَّ انْتَظَرَ حَتَّى جَاءَتْ قَصْعَةٌ صَحِيحَةٌ فَأَعْطَاهَا الَّتِي كُسِرَتْ قَصْعَتُهَا.

"*Jedna od Poslanikovih, s.a.v.s., žena poslala mu je čanak s poparom dok se nalazio kod Aiše, r.a., koja zbog ljubomore iz ruku sluge izbi čanak koji se razbi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustade i poče skupljati razasutu poparu govoreći: 'Jedite, vaša majka je ljubomorna.' Zatim je naredio da se donese novi čanak koji zatim vrati onoj koja mu ga je poslala.*"[164]

Aiša, r.a., rekla je:

مَا غِرْتُ عَلَى امْرَأَةٍ قَطُّ مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ مِنْ كَثْرَةِ ذِكْرِ النبي صلى الله عليه وسلم إِيَّاهَا.

"*Nisam ni na koga bila ljubomorna koliko na Hatidžu jer ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., često spominjao.*[165]

مَا تَصْنَعُ بِعَجُوزٍ حَمْرَاءِ الشِّدْقَيْنِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللهُ خَيْرًا مِنْهَا؟ فَقَالَ: وَاللهِ مَا أَبْدَلَنِي اللهُ خَيْرًا مِنْهَا.

---

[163] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2139) pod brojem (2771).
[164] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (5/2003) pod brojem (4927).
[165] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1389) pod brojem (3606).

Jednom prilikom kada ju je spomenuo, rekla sam mu: 'Šta će ti starica crvenih usana kad ti je Allah, dž.š., podario bolju od nje?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mi: 'Tako mi Allaha, Allah mi nije podario bolju od nje.'"[166]

Pogledaj samo ovu žestoku ljubomoru koja se javila zbog žene koja je već umrla. To je stoga što je Aiša, r.a., veoma voljela Allahovog Poslanika, s.a.v.s., te je bila ljubomorna da on spominje neku drugu mimo nje.

Hammad bin Zejd prenosi od Ejjuba, on od Ibn Ebu Mulejke, da je Ibn Omer, r.a., čuo svoju ženu kako razgovara s nekim čovjekom preko zida. Između nje i tog čovjeka bila je rodbinska veza za koju Ibn Omer, r.a., nije znao. On skupi palmino granje i poče je njime udarati, a žena prigušeno jauknu od bola.

Haraiti pripovijeda da je Muaz bin Džebel, r.a., u društvu svoje žene jeo jabuke. Kod njih uđe njihov sluga, a žena mu doda jabuku koju je već bila zagrizla, pa je Muaz, r.a., udari zbog toga. Jednog dana on uđe kod svoje žene koja je krišom virila napolje, te je i zbog toga udari.

Ljubomora Omera, r.a., bila je veoma velika. Njegova bi žena izlazila u mesdžid da u džematu obavlja namaz, a on joj je to prebacivao, pa mu ona reče: "Ako mi zabraniš, prestat ću izlaziti." Omer, r.a., ušuti pokoravajući se riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "*Nemojte braniti Allahovim ropkinjama da izlaze u džamiju.*"[167] On je taj koji je predložio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da mu žene pokriju lica. Običaj Arapa bio je da se žene ne pokrivaju zbog njihove neiskvarenosti i neiskvarenosti njihovih žena. Kada je došao islam, naredio je da se žene pokriju. Omer, r.a., rekao je: "Allahov Poslaniče, kada bi naredio da se tvoje žene zastru od pogleda ostalih ljudi jer kod tebe dolaze oni koji su bogobojazni i oni koji to nisu", pa je Allah, dž.š., objavio ajet u kojem to naređuje.[168]

[166] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1389) pod brojem (3610) bez riječi: "Tako mi Allaha, Allah mi nije podario bolju od nje." S ovim dodatkom prenose ga Ahmed u *Musnedu* (6/117) i Taberani u *Mu'džemul kebiru* (23/13) pod brojem (22).

[167] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/305) pod brojem (858) i Muslim u *Sahihu* (1/327) pod brojem (442).

[168] Prethodno smo naveli ocjenu ovog hadisa.

Jednom prilikom doveli su Omeru, r.a., čovjeka koji je ubio svoju ženu i uz nju još nekog čovjeka. Rodbina ubijene žene reče: "Ovaj je ubio našu rođakinju.". Na istu stvar se požali i rodbina ubijenog čovjeka. Omer, r.a., upita: "O čemu ovi govore?" Neko mu pojasni: "Ovaj je čovjek sabljom presjekao noge svoje žene. Ako je među njima bio neko, ubio je i njega." "Šta optuženi kaže", upita Omer, r.a. Rekoše mu: "On tvrdi da je sabljom presjekao noge svoje žene i usput je prepolovio čovjeka koji se nalazio među njima." Omer, r.a., reče: "Ako ti se to ponovo desi, opet isto postupi."

Seid bin Mensur u svom *Sunenu* navodi ovo predanje, a isto mišljenje zastupa veliki broj učenjaka među njima i Ahmed bin Hanbel i pristalice njegovog mezheba, koji kažu: "Kada čovjek zatekne nekog čovjeka kako čini blud s njegovom ženom pa ih oboje ubije, nad njim se ne vrši odmazda niti on plaća krvarinu osim ako se ustanovi da je žena bila prisiljena na blud. U tom će se slučaju izvršiti odmazda nad njim. Međutim, muževo opravdanje za ubistvo neće biti prihvaćeno sve dok ne dovede svjedoke ili nepobitan dokaz za svoju tvrdnju. Prenose se različita predanja od Ahmeda o broju svjedoka. U nekim predanjima stoji da je potrebno da se dovedu dva čovjeka, dok u nekim stoji da je potrebno četiri svjedoka. Posljednje predanje temelji se na hadisu od Sa'da bin Ubade, r.a., koji je jednom prilikom upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, ako zateknem nekog čovjeka sa svojom ženom, hoću li ga poštedjeti dok ne dovedem četiri svjedoka?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "*Da.*" Sa'd, r.a., upita: "Tako ti Onoga Koji te je s istinom poslao, hoću li biti grešan ako ga udarim sabljom pljoštimice?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "*Zar se ne čudite Sa'dovoj ljubomori. Ja sam ljubomorniji od njega, a Allah, dž.š., je ljubomorniji od mene.*"[169] Seid bin Mensur bilježi da je Alija bin Ebu Talib, r.a., upitan o čovjeku koji uđe u svoju kuću i tu zatekne svoju ženu s drugim muškarcem, pa ubije i nju i njega. Alija, r.a., odgovori: "Treba da dovede četvericu svjedoka, u protivnom treba ga svezanog dovesti i pogubiti."

Predanje u kojem se spominje da je potrebno dovesti dvojicu svjedoka temelji se na obrazloženju da ti svjedoci nisu tu kako bi

[169] Prethodno smo naveli ocjenu ovog hadisa.

se na osnovu njihovog svjedočenja izvršila kazna nego zbog uzroka koji sprečava izvršenje kazne. Iz predanja se može razumjeti da muž ima pravo ubiti onog ko je narušio čast njegove porodice, ali kada je porodica njegove žene negirala njegovu tvrdnju, traženo je od njega da donese neki dokaz, pa se zadovoljio dvojicom svjedoka.

Pred Omera, r.a., doveden je čovjek koji je ubio nekog jevreja. Kada Omer, r.a., zatraži od njega objašnjenje, čovjek reče: "Jedan moj prijatelj otišao je u borbu na Allahovom, dž.š., putu, pa mi je oporučio da se brinem o njegovoj ženi. Do mene je doprla vijest da ovaj jevrej dolazi kod nje i nagovara je na blud. Ja sam se sakrio u blizini kuće moga prijatelja kad se pomoli jevrej pjevajući sljedeće stihove:

'Drznuo sam se protiv muslimanskog junaka,
dugu ljetnu noć provodim kraj njegove mlade.

Boravim na grudima njenim,
dok on na leđima konja jaše.

Njena stegna kao da su prostirka,
koja se na postelju prostire.'

Ja sam ga se domogao i ubio." Omer, r.a., oslobodi ga bilo kakvih posljedica za ono što je uradio. Nije tražio od njega nikakva svjedoka jer je sigurno imao neki dokaz koji je upućivao na iskrenost ovog muslimana, ili je to potvrdila rodbina ubijenog. Ispravno je da ukoliko bude postojao jasan dokaz koji upućuje na iskrenost onoga ko je ubio, u tom slučaju nije potrebno dovoditi svjedoke.

Sufjan bin Ujejna prenosi od Zuhrija, on od Kasima bin Muhammeda, ovaj od Ubejda bin Umejra da je neki čovjek primio u goste jednog pripadnika plemena Huzejl. Njegova sluškinja ode da sakuplja drva, a gost pođe za njom i poče je navraćati na grijeh. Ona ga pogodi kamenom u glavu, i on od tog udarca umrije. Taj slučaj bi prijavljen Omeru bin el-Hattabu, r.a., koji reče: "Njega je Allah ubio, za njega nipošto ne treba plaćati krvarinu."

Hammad bin Selema prenosi od Kasima bin Muhammeda da

je Ebu Sejjara uznemiravao ženu Ebu Džunduba i da ju je navraćao na grijeh. Ona mu reče: "Ne čini to, jer ako Ebu Džundub sazna za ovo, sigurno će te ubiti." Međutim, on ustraja u tome poslu, a ona se požali Ebu Džundubovom bratu. I on ga je pokušao nasavjetovati, ali bez rezultata. Na kraju ona o tome obavijesti Ebu Džunduba, a on joj reče: "Ja ću među narodom razglasiti da želim da obiđem svoje stado deva u pustinji, a kada se spusti noć, ja ću doći kući i sakriti se, pa kada on dođe, ti ga uvedi u kuću." Ebu Džundub se oprosti s komšijama i obavijesti ih da želi obići svoje deve u pustinji. Kada se smrknulo, on se vrati i pritaji u kući. Ebu Sejjara se pomoli dok je Ebu Džundubova žena mljela žito. On je poče nagovarati na grijeh, a ona ga upita: "Teško tebi, jesam li ti ikada dala povoda za ovo čemu me ti pozivaš?" On reče: "Ne, ali ja jednostavno ne mogu odoljeti kada pomislim na tebe." Ona mu reče: "Uđi u kuću dok se ja uredim za tebe." Kada on uđe u kuću Ebu Džundub zaključa vrata, zatim zgrabi Ebu Sejjaru i udari ga po potiljku. Njegova žena otrča do njegovog brata i reče: "Idi i spasi čovjeka jer će ga Ebu Džundub ubiti." Njegov ga brat poče savjetovati, i Ebu Džundub se na kraju smiri i odusta od nakane da ga ubije. On odnese Ebu Sejjaru i baci ga na put kuda su ljudi prolazili. Kad god bi pored njega prošao prolaznik upitao bi ga šta mu se desilo, a on bi odgovarao: "Jahao sam na devi pa me zbacila sa sebe i zgazila me." Vijest o ovom događaju dođe do Omera, r.a., i on se o istinitosti ove vijesti raspita kod Ebu Džunduba, koji mu to potvrdi. Kada mu to potvrdi i porodica Ebu Džundubove žene, Omer, r.a., naredi da Ebu Sejjara bude bičevan sa stotinu udaraca bičem, ne propisavši nikakvu kaznu Ebu Džundubu za udarce koje mu je nanio u svojoj kući.

Abbas bin Hišam el-Kelbi prenosi od svog oca da je Amr bin Humema ed-Duvesi došao u Meku želeći da obavi hadž, a bio je jedan od najljepših Arapa. Kada ga ugleda neka žena, reče: "Ne znam je li ljepše njegovo lice ili njegov konj." On je imao dugu kosu od koje je pleo pletenicu. Kad bi sjedio sa svojim drugovima, raspleo bi je, a kada bi ustao, ponovo bi je ispleo. Žena ga upita: "Odakle si?" On joj odgovori: "Iz Nedžda." Ona reče: "Ti nisi ni iz Nedžda niti iz Tihame, u to sam uvjerena." On reče: "Ja sam iz Serata, mjesta između Meke i Jemena." Zatim joj dade znak da ga slijedi, i ona

to učini, i on otputova s njom u Serat. Njen muž krenu za njom, ali nije uspio da je stigne, te se sam vrati kući. Kada su se smjestili u njegovoj kući, on joj presiječe vene i reče: "Tako mi Allaha, dž.š., nikada poslije mene nećeš poći ni za jednim muškarcem." Zatim je u tom stanju posla njenom mužu.

Allah, dž.š., ljubomoran je ako u čovjekovom srcu nema ljubavi prema Njemu

Allah, dž.š., ljubomoran je ako u čovjekovom srcu nema ljubavi, straha i nade prema Njemu, Uzvišenom i da umjesto prema Njemu srce bude ispunjeno ljubavlju prema nekome drugom. Allah, dž.š., stvorio je čovjeka da samo Njega obožava i odlikovao ga je nad ostalim stvorenjima kao što se to prenosi u hadisi-kudsiju: "Sine Ademov, Ja sam Te zbog Sebe stvorio i sve ostalo sam tebi potčinio. Moje pravo nad tobom jeste da te ono što sam ti potčinio ne odvrati od onoga zbog čega sam te stvorio."

U drugom predanju stoji: "Radi obožavanja Mene sam te stvorio, zato se ne igraj. Ja sam se obavezao da ću te opskrbiti, zato se previše ne umaraj. Sine Ademov, traži Me, naći ćeš Me, a ako Mene nađeš, postignut ćeš šta želiš, a ako Mene ne nadeš, sve ćeš izgubiti jer Ja sam ti od svega bolji."

Allah, dž.š., ljubomoran je na to da Ga čovjek ne spominje svojim jezikom i da bude zauzet spominjanjem nekog drugog. Ljubomoran je na njegove organe da Mu ne bude pokoran njima, te da ih koristi u ono što je Allah, dž.š., zabranio. Kako je ružno da Gospodar bude ljubomoran na čovjekovo srce, jezik i ostale organe tijela, a da čovjek ne bude ljubomoran na njih.

Kada Allah, dž.š., želi Svome robu dobro, On njegovo srce, kada se okrene od Njega i okrene se prema nekome drugom, iskuša raznim nedaćama i iskušenjima, i na taj se način srce vrati svome Gospodaru. Kada čovjekovi organi počnu činiti prijestupe, Allah, dž.š., iskuša ih raznim iskušenjima.

Ovo je Allahova, dž.š., ljubomora prema Svome robu. Kao što je Allah, dž.š., ljubomoran prema Svome robu vjerniku, isto

je tako ljubomoran zbog njega, kada neko povrijedi njegovu čast. On ne dozvoljava nevjernicima da ponižavaju Njegovog istinskog roba iz ljubomore zbog toga roba. Allah, dž.š., štiti vjernike. Štiti njihova srca, dijelove tijela, porodice, žene i imetke. Sve to On štiti iz ljubomore zbog Svojih robova, jer su i oni ljubomorni na sebe i na druge kada prekrše Allahove, dž.š., zabrane.

Allah, dž.š., ljubomoran je i na one koji nered na Zemlji čine. Zbog toga je zabranio razvrat i nemoral i propisao za njih najveće kazne. Najstrožije je zabranio ubistva iz ljubomore prema životima Svog roba i ropkinje. Ako kazne za ova djela i ne budu sprovedene po zakonu koji je on u vjeri propisao, onda On njihove počinioce kazni raznim vremenskim nepogodama.

Allah, dž.š., ljubomoran je prema Svome jedinstvu, vjeri i govoru

Allah, dž.š., ljubomoran je prema Svome jedinstvu, vjeri i govoru, te ne dozvoljava da shvati njihovu pravu vrijednost onaj ko to ne zaslužuje. Ljubomora Allaha, dž.š., spriječila ih je da shvate Kur'an. Uzvišeni veli: "*Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali Mi smo na njihova srca zastore stavili, da Kur'an ne bi razumjeli...*" (El-En'am, 25; El-Isra, 46). Zbog toga je Allah, dž.š., iz ljubomore zadržao Svoje neprijatelje da ne slijede Njegovog Poslanika, s.a.v.s., i da mu se ne priključe, kao što Uzvišeni veli:

﴿وَلَـكِن كَرِهَ اللهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُواْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ۞ لَوْ خَرَجُواْ فِيكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلاَّ خَبَالاً وَلأَوْضَعُواْ خِلاَلَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾

"*Ali Allahu nije bilo po volji da idu, pa ih je zadržao, i bi im rečeno: 'Sjedite s onima koji sjede.' Da su oni pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima onih koji ih vrlo rado slušaju. Allah dobro zna nevjernike.*" (Et-Tevba, 46-47)

Šibli, Allah mu se smilovao, čuo je nekog čovjeka kako uči ajet: "*Kada čitaš Kur'an, između tebe i onih koji u onaj svijet ne vjeruju Mi zastor nevidljiv stavimo*" (El-Israa 45), pa reče: "Znate li o kakvoj se pregradi radi? Ta pregrada je ljubomora, a nema nikoga

da je ljubomorniji od Allaha, dž.š." Želio je reći da Allah, dž.š., nije učinio nevjernike dostojnim da razumiju Kur'an.

Sada ćemo spomenuti još jednu vrstu ljubomore koju većina ljudi ne shvaća, a to je da Allah, dž.š., podari čovjeku, zdravlje, sreću i imetak, pa ako se čovjek zadovolji uživanjem u tome, i to ga odvrati od Allaha, dž.š., On će biti ljubomoran na Svoga roba, uskratit će mu te blagodati i vratiti ga u siromaštvo, poniženje i neimaštinu. Podarit će mu takvo siromaštvo da ništa više neće imati. Njegov ponos, zdravlje, sreća i rahatluk pretvorit će se u poniženje i bijedu. Trun pobožnosti draži je Allahu, dž.š., i korisniji robu od imetka velikog poput velikih brda, zdravlja i rahatluka čiji će kraj biti siromaštvo, poniženje i bijeda. Međutim, ovo ne može svako razumjeti.

Ljubomora na znanje koje ne može bilo ko shvatiti

Postoji i ljubomora na znanje koje ne može shvatiti prosječan čovjek niti ga može svojim umom dokučiti. Zbog postojanja ove vrste ljubomore Alija bin Ebu Talib, r.a., rekao je: "Obraćajte se ljudima riječima koji mogu razumjeti, zar hoćete da zaniječu riječi Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s.?" Ibn Mesud, r.a., rekao je: "Nikada se nećeš obratiti ljudima riječima koje njihovi umovi ne mogu shvatiti, a da neko od njih neće upasti u iskušenje."

Učenjak je ljubomoran da svoje znanje prenosi onome ko ga nije dostojan ili da ga upotrijebi na mjestu koje mu ne priliči, kao što je Isa, sin Merjemin, rekao: "Sinovi Israilovi, nemojte nijekati mudrost onih koji su mudri, pa da im učinite nepravdu, i nemojte je pripisivati onima koji nisu mudri, pa da omalovažite mudrost."

Jednom prilikom Ibn Abbas, r.a., upitan je o značenju riječi Uzvišenog: "*Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio...*" (Et-Talak, 12), pa je onome što ga je upitao rekao: "Ko ti garantuje da nećeš ako te obavijestim o značenju ovog ajeta postati nevjernik? Nećeš moći to shvatiti, pa ćeš zanijekati, a nijekanje će te odvesti u nevjerstvo." Osjetljivo i teško pitanje ne izlaže se pred one koji ga ne mogu razumjeti. To je poput lijepe djevojke koja je udata za nepokretnog i paraliziranog čovjeka, kao što poslovica veli:

"Lijepa djevica udata za bolesnog i nepokretnog čovjeka"

Kada bi neko počeo uznemiravati i traćiti vrijeme na predavanju Ebu Alija, on bi rekao: "Ovo su oni koji su ljubomorni na istinu, pa ne žele da iskoristimo vrijeme onako kako treba." Pjesnik veli:

"Željela je da nam dođe, ali
kad je pogledala u ogledalo, odvratilo ju je lijepo lice njeno.

Njena ljepota nije bila nagrada za mene,
kažnjen sam odbacivanjem, a tugovanje mi je lijek bilo."

Kušejri pripovijeda: "Neki je čovjek upitan: 'Bi li želio vidjeti svoju voljenu?' On odgovori: 'Ne.' 'A zbog čega?', ponovo ga upitaše. On odgovori: 'Ne bih želio uprljati tu ljepotu pogledom nekoga poput mene.'" U tom smislu pjesnik je spjevao sljedeće stihove:

"Ja zavidim očima koje te gledaju,
i svoj pogled pred tobom obaram.

Pojaviš se preda mnom u izgledu koji me u kušnju dovodi
te zbog tebe sam na tebe ljubomoran."

Ova vrsta ljubomore nije ispravna, te bi se onaj ko je osjeća trebao izliječiti od nje, jer će se to ubrajati u njegove loše osobine, a kamoli da mu se to ubraja u njegove pozitivne osobine. Primjer toga jeste i da čovjek koji je upitan: "Da li bi volio da vidiš Allaha, dž.š.", odgovori: "Ne", a gledanje u Allaha, dž.š., jedna je od najvećih dženetskih blagodati. Allah, dž.š., voli da Njegov rob traži od Njega da Mu vidi lice u Džennetu. Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da je u svojim dovama molio: "Allahu moj, molim te da mi podariš slast gledanja u Tvoje lice i da mi podariš čežnju za susretom s Tobom."[170]

Riječi onoga koji je rekao: "Ne bih želio uprljati tu ljepotu pogledom nekoga poput mene" jesu šejtanska varka i slijeđenje besmislenih prohtjeva duše. To je poput onoga koji je upitan: "Zar ne spominješ Allaha, dž.š.?", pa je odgovorio: "Želim da ne oskrnavim Njegovu veličinu spominjanjem Njega mojim jezikom." Povrh

[170] Prethodno smo navodili ocjenu ovog hadisa.

ovoga, neki zbog svoga pogrešnog shvaćanja ne žele izgovarati kur'anske ajete niti da u njihovom srcu bude spomena na Allaha, dž.š., kako ne bi, po njihovom mišljenju, oskrnavili Njegovu veličinu. Kada je jedan od ovih ukoren zbog svojih stavova, spjevao je sljedeće stihove:

"Govore mi: 'Posjeti nas i tako nam se oduži',
ali moje prezreno stanje poništilo je sva njihova prava kod mene.

Ako oni kada vide moje stanje, ne prezru ga
ili ne prezru mene, ja ću umjesto njih prezirati sebe."

Primjer ove ljubomore jeste i to da čovjek ne posjećuje kuću svoje voljene iz ljubomore prema toj kući i da bude ljubomoran na to da oni koji su poput njega posjećuju tu kuću. Jednom prilikom ukorio sam nekog čovjeka zato što ne obavlja namaz u džematu, pa mi je rekao: "Ja mislim da nisam dostojan da ulazim u jednu od Allahovih, dž.š., kuća." Pogledaj samo kako se s ovim šejtan poigrava.

U ovom kontekstu Kušejri navodi da je Šibli upitan: "Kad ćeš osjetiti rahatluk?", pa je odgovorio: "Kada doživim da niko ne spominje Allaha, dž.š." Kada je umro njegov sin, žena mu je u znak žalosti odsjekla kosu, a on je otišao u kupatilo te je obrijao bradu sa svog lica. Neko ga upita: "Zbog čega si to uradio?", a on mu odgovori: "Oni mi izjavljuju saučešće i nakon svog nemara govore: 'Da te Allah, dž.š., nagradi', pa sam htio da ne spominju Allaha, dž.š., nakon nemara u kojem su bili, te govore o mojoj bradi, a uradio sam to da bi podržao svoju ženu u njenom postupku."

Slično ovom jeste i predanje koje se prenosi o Nuriju, a u kojem stoji da je čuo nekog čovjeka kako uči ezan, pa je rekao: "Udarac i otrov smrti." Poslije toga čuo je psa kako laje, pa je rekao: "Odazivam ti se i pokoravam." Neko ga upita o tome, a on reče: "Ovaj što je učio ezan činio je to nemarno, a što se tiče psa, pa Uzvišeni je Allah rekao: *"I ne postoji ništa što Ga ne veliča..."* (El-Isra, 44)

Šibli je čuo nekog čovjeka kako kaže: "Uzvišen neka je Allah", pa mu je rekao: "Volio bih da Ga ne vrijeđaš svojim veličanjem."

Kako je samo čudno da neko ovo ubraja u vrline i vrednote čovjeka, i da ovakvog poput njega uzima sebi za uzor i ukrašava svoju knjigu njegovim izrekama.

Postoji li išta teže i bolnije za vjernikovo srce od toga da ne vidi ikoga da spominje njegovog Gospodara? Postoji li išta draže njegovom srcu od toga da svuda oko sebe vidi one koji spominju Allaha, dž.š.? Opravdanje ovoga ko je izrekao ove riječi jeste to da on ne zabranjuje onima koji istinski, i na jeziku i u srcu, spominju Allaha, dž.š., nego je protiv onih koji Ga spominju nemarnih srca, samo formalnim micanjem jezika. Takav spominje svoga Gospodara jezikom koji ne nalazi potvrdu toga spominjanja u srcu. Takvo spominjanje Allaha, dž.š., Njemu ne priliči, tako da su oni poput Šiblija, koji za sebe tvrde da istinski vole Allaha, dž.š., ljubomorni na to da se njihov Gospodar spominje na takav način, pa bi voljeli da ne čuju nikoga da Ga tako spominje. Zbog toga što većina ljudi Allaha, dž.š., spominje na takav način, Šibli veli da bi volio da ne vidi nikoga da Ga spominje. Ovo je najbolje čime može opravdati ove svoje stavove.

Međutim, ono što iz njegovih riječi možemo zaključiti bliže je neprijateljstvu nego ljubavi. Ali, neprijateljstvo prema Allahu, dž.š., nije bilo prisutno u srcu Šiblija, Allah mu se smilovao, njegovo srce je bilo ispunjeno ljubavlju prema Njemu. To su bile neke od njegovih grešaka za koje se nadamo da će mu biti oproštene zbog njegove istinoljubivosti, ljubavi prema Allahu, dž.š., i potvrđivanja Allahovog jedinstva. Međutim, to je ono za što ne može nikako biti pohvaljen niti ga u tome treba slijediti. Allah, dž.š., naredio je Svojim robovima da Ga spominju u svim situacijama. Zikr (spominjanje) Allaha, dž.š., ima svoje stepene. Najveći je stepen spominjanje u kojem učestvuju srce i jezik zajedno, uz prisustvo srca izgovaranje riječi zikra za koje je utvrđeno da su najdraže Allahu, dž.š. Poslije toga dolazi spominjanje Allaha, dž.š., srcem i jezikom uz odsutnost misli. Zatim spominjanje samo u srcu, zatim spominjanje samo jezikom. Ovo su stepeni zikra, svaki od njih draži je Allahu, dž.š., od sljedećeg. Šibli je pogriješio kada je rekao da će se odmoriti kada bude vidio da niko ne spominje Allaha, dž.š., da niko ne uči Njegove riječi i kada niko ne bude izgovarao riječi

kojima se potvrđuje Njegovo jedinstvo i poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s. Sve ovo nabrojano je od najvećih stepena spominjanja Allaha, dž.š. Kako da se srce onoga ko voli Allaha, dž.š., odmori ako ne vidi one koji to čine? Allah, dž.š., voli da bude spominjan, pa makar onaj koji Ga spominje bio nevjernik.

Neki prijašnji učenjaci vele: "Allah, dž.š., voli da bude spominjan u svim situacijama, osim prilikom spolnog odnosa i obavljanja nužde." Allah, dž.š., objavio je Musau, a.s.: "Spominji Me u svim prilikama." Allah, dž.š., neće poništiti nagradu ni onoga ko spominje Allaha, dž.š., samo srcem, nagradit će ga, pa makar pri tome njegovo srce bilo i nemarno, ali nagrada će sigurno biti manja.

Kušejri veli: "Čuo sam profesora Ebu Alija kad nam je ispričao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kupovao konja od nekog beduina pa je na kraju tražio da prekinu ugovor o kupovini, ta ga je na kraju beduin upitao: 'Tako ti Allaha, ko si ti?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: '*Čovjek iz plemena Kurejš.*' *Prisutni rekoše beduinu: 'Dovoljno ti je neznanja da ne poznaješ svoga Poslanika, s.a.v.s.*'"[171] Ebu Ali je protumačio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Čovjek iz plemena Kurejš' zbog toga što je osjetio ljubomoru, inače mu je bila obaveza da se pred svakim predstavi da je on Allahov Poslanik, s.a.v.s., pa je Allah, dž.š., nadahnuo jednog od njegovih ashaba da upozna beduina o kome se radi." Ja kažem: "Čudno je tvrditi da Allahov Poslanik, s.a.v.s., iz ljubomore nije želio spomenuti svoje ime beduinu koji ga nije poznavao jer je Poslanik, s.a.v.s., uvijek to javno ispoljavao pred svojim neprijateljima, nevjernicima, i javno i tajno, danju i noću, i nikada pri tome nije bio ljubomoran. Kako onda neko može smatrati da je bio ljubomoran da spomene svoje ime pred ovim siromahom. Ovo je svakako jedno od pogrešnih shvaćanja i uverenja. Allahov Poslanik, s.a.v.s. nije želio da odmah spomene svoje ime iz mudrosti koju je razumio njegov ashab, te je on umjesto njega uputio kritiku ovom beduinu. Mudrost postupka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., krije se u tome da je beduin bio neuljudan i surov pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., htio da ga upozori

[171] Bilježe ga Šafi u *Musnedu* (1/138) i u djelu *El-Umm* (3/4), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (5/270), Ibn Hadžer u djelu *Et Taglik* (3/229) preko Šafija, od Ibn Ujejne, a on od Abdullaha bin Tavusa, koji prenosi od svog oca.

na te njegove osobine, ali na način na koji ga neće uvrijediti, te da ovaj shvati da je uistinu pogriješio. Kao da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dovoljno ti je neuljudnosti da ne znaš ko sam ja pa da me pitaš za moje ime." To je dobro razumio njegov ashab jer je bio veoma oštrouman, pa je umjesto Allahovog Poslanika, s.a.v.s., on rekao: "Dovoljno ti je neznanja da ne poznaješ svoga Poslanika, s.a.v.s."

Kušejri prenosi da je Šibli rekao: "Allah, dž.š., ljubomoran je da duše Njegovih robova budu okupirane nečim drugim mimo Njega." Ovo je lijep govor.

Kušejri veli: "Neophodno je reći da postoje dvije vrste ljubomore: ljubomora Allaha, dž.š., prema Svome robu, koja se ogleda u tome da čovjek ne da prednost drugim stvorenjima u odnosu na Njega i ljubomora čovjeka zbog Allaha, dž.š. Ona se ogleda u tome da čovjek bude ljubomoran na sebe, da usmjeri bilo šta od svog stanja i uzdaha prema nekom drugom mimo Allaha, dž.š., pa da ne kaže: 'Ja sam ljubomoran na Allaha, dž.š.', nego da kaže: 'Ja sam ljubomoran radi Allaha, dž.š.' Ljubomora na Allaha, dž.š., jeste neznanje, a može odvesti i do ostavljanja vjere."

Ljubomora radi Allaha, dž.š., podrazumijeva poštivanje Njegovih prava i iskrenost u djelima. Jedan od običaja Allaha, dž.š., prema Njegovim dobrim robovima, ako se priklone nekome drugom mimo Njega, ako ih nešto drugo okupira ili priraste srcu, jeste da ih stavi na iskušenje zbog toga. On je ljubomoran na njihova srca, te ih stoga podsjeća na Sebe i iz njihovih srca odstranjuje sve drugo osim misli o Njemu. Primjer je toga Adem, a.s. Kada je želja za vječnim životom u Džennetu okupirala njegovu dušu, Allah, dž.š., izveo ga je iz Dženneta. Kada je Ismail okupirao srce Ibrahima, a.s., Allah, dž.š., naredio mu je da ga zakolje kako bi ga odstranio iz svog srca. Kada su se njih dvojica pokorili Njegovoj naredbi i kada je Ibrahim, a.s., položio Ismaila čelom prema zemlji i krenuo da ga zakolje, Allah, dž.š., naredio je da ga iskupi klanjem kurbana. Neki kažu: "Pripazite se, jer je Allah, dž.š., veoma ljubomoran, ne voli da u čovjekovom srcu vidi išta drugo osim misli o Njemu." Drugi vele: "Allah, dž.š., ljubomoran je, a zbog Svoje

ljubomore nije ostavio puta za postizanje Njegovog zadovoljstva osim Svoga puta."

Serijj je upitao nekog mudraca: "Imam neku skrivenu bolest pa šta joj je lijek?" Mudrac mu odgovori: "O Serijj, Allah, dž.š., je ljubomoran. Kada god te vidi da si se priklonio nekome drugom mimo Njega, tvoj ugled kod njega opadne." Ova je vrsta ljubomore svakako prisutna.

Vrste pokuđene ljubomore

Ovdje ćemo spomenuti vrste ljubomore koje su pokuđene. Ljubomora je pokuđena ako je rezultat lošeg mišljenja. Ona je uzrok da onaj koji voli bez stvarnog razloga uznemirava svoju voljenu, i da se njegovo srce puni srdžbom prema njoj. Ovu vrstu ljubomore Allah, dž.š., ne voli jer je ona izazvana bez stvarnog razloga. Također, pokuđena je i ljubomora zbog koje onaj koji voli kažnjava voljenu osobu više nego što je zaslužila da bude kažnjena. Prenosi se da je veliki broj onih koji su ubili voljenu osobu zbog te ljubomore. Dikul-Džinn, poznati pjesnik, imao je roba i ropkinju koja je bila na vrhuncu ljepote. On ih je oboje volio. Jednog dana uđe u kuću i zateče ropkinju u zagrljaju roba koji ju je ljubio. To ga veoma naljuti, i on ih oboje ubi. Zatim je sjeo pored ropkinje dugo je oplakujući, i rekao:

"Smrt ju je svojim pogledom pogledala,
i propast joj s njenim rukama donijela.

Natopio sam zemlju krvlju njenom,
a kamo sreće da sam slast ljubavi s njenih usana pio.

Svoju sablju sam na njen vrat spustio,
a sada moje suze niz njene obraze teku.

Njene papuče, ništa draže meni
nije gazilo zemlju od papuča njenih.

Ja je nisam ubio zato da bih plakao
znajući da ona pod zemljom sniva,

nego zato što nisam želio da s nekim dijelim ljepotu njenu,
te sam se razljutio kada sam vidio da je moj rob s ljubavlju gleda."

Zatim je sjeo kod roba i spjevao sljedeće stihove:

"Volio bih da ga vrijeme vrati
i da nakon toga budem kažnjen tako što će on odbaciti mene.

On je bio mjesec koji sam ja iz tmina izveo
iz ljubavi prema njemu, a sada sam učinio zločin prema njemu.

Ubio sam ga, a moja nutrina bila je ispunjena poštovanjem,
a moje srce je bilo rob njemu.

Sada kada je mrtav, liči na usnulog spavača,
dok moje suze njegove grudi kvase.

Da zna mrtav koliko onaj ko je živ ostao poslije njega pati,
plakao bi i on sam u svom kaburu.

Tuga zbog koje gotovo da mi se duša istopi
i gotovo da mi srce iskoči iz prsa."

Ljubomora na samog sebe zbog voljene

Ponekad je onaj koji voli ljubomoran na samog sebe zbog svoje voljene osobe. To je jedna od najčudnijih ljubomora čiji uzroci mogu biti sljedeće stvari:

bojazan da on ne bude uzrokom da njegovu voljenu zavole i druge osobe, kao što se spominje da su se Hasan bin Hani i Ali bin Abdullah el-Džaferi sastali pa su se takmičili u poeziji. Hasan je rekao:

"Kad mi je postalo jasno da me ona ne voli
i da njena ljubav nije prema meni usmjerena,

poželio sam da bude iskušana ljubavlju prema nekome drugome,
da osjeti bol ljubavi ne bi li se smilovala na mene."

Ali je spjevao sljedeće stihove:

"Često me raduje to što me odbijaš,
tako što za drugim čezneš, a mene ne gledaš.

To stoga što se bojim da te zbog mene drugi zavole
kada se osamim, željom za tobom se ispunim";

neki nisu željeli da opisuju svoju voljenu osobu i njene ljepote bojeći se da tako ne podstaknu druge da se zaljube u njegovu dragu, kao što kaže Ali bin Isa er-Rafiki:

"Ja nikada svoju dragu ne opisujem
jer ne želim da je iko drugi voli.

Zbog čega da u srcima drugih čežnju prema njoj stvaram
ne opisujući je ja njenu mladinsku sobu krijem."

Pretjeranost u ljubomori

Pokudena ljubomora jeste i ona ljubomora koja čovjeka navede da se prema svojoj voljenoj ponaša kao stranac, pa je ljubomoran na samog sebe. Ovu pojavu ne treba nijekati jer ljubav čovjeku čini čuda. Ebu Temam et-Tai rekao je:

"Iskupit ću životom onu zbog koje sam ljubomoran na samog sebe
i čijoj porodici zavidim zato što je gleda.

Kad bih mogao, spriječio bih oči ljudi
da je gledaju iz bojazni moje prema njoj.

Voljena, prema kojoj se ljubav u mom tijelu nastanila
i koja je moje srce kao zalog na vjernost uzela.

Moja je duša kod nje, a tijelo je prazno,
a srce moje je u rukama njenim."

Drugi veli:

"Kad god se spomene tvoje ime na sijelu,
govor postaje sladi i sjelo ugodnije.

Zavidan sam svakome ko te gleda
i ja se više od svih stvorenja trudim da te dobijem.

Svojim životom ću te iskupiti, kad bi samo vidjela moju zbunjenost
i suze u očima zbog dubokih uzdaha,

znala bi da se ja u ljubavi prema tebi žestoko mučim
i da sam izgubio nadu da ću ikada više ugodno živjeti."

Ali bin Nasr veli:

"Ubojico, srce si mi ranila,

lijepo lice srce ubija.

Štitim te od svih ljudi, o ti kojom sam iskušan
i zbog koje sam sreću izgubio.

I od sebe te štitim, kamo sreće da te mogu
zaštititi od svih opasnosti i nedaća.

Moja je dužnost da štitim ljepotice krasne
od prljavštine grijeha."

Pretjerana poslušnost voljenoj osobi

Pokuđena je ljubomora ona koja čovjeka navede da u svemu bude pokoran voljenoj osobi. Ako voljena mrzi da on izjavi da je voli ili da je spominje, on zbog poslušnosti prema voljenoj biva ljubomoran na nju, čak i na samog sebe. Njega veseli čak i ako ga voljena odbacuje ukoliko je uvjeren da je to njena volja. Pjesnik veli:

"Obradovalo me je tvoje odbacivanje
kada sam saznao da je u tome sreća tvoja.

Da te to ne raduje, ni mene radovalo ne bi
i ni jedan dan se u tome ne bih strpio."

Vrste ljubomore

U vrste ljubomore spadaju:

- čovjekova ljubomora radi Allaha, dž.š., kada neko prekrši Njegove zabrane i pređe granice koje je On postavio;

- ljubomora prema svome srcu da ga ispunjava misao o nekome drugome a ne o Allahu, dž.š.;

- ljubomora kada neko oskrnavi Njegovu svetost.

Ljubomora koju voli Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., kruži oko ove tri stvari. Sve ostalo je ili šejtanska varka ili iskušenje kojim je Allah, dž.š. iskušao Svoga roba, npr. ljubomora žene prema mužu da se oženi drugom mimo nje.

Ako neko upita: "U koju vrstu spada ljubomora Fatime, r.a., kćerke Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prema Aliji, r.a., kada je Alija odlučio da se oženi kćerkom Ebu Džehla, kao i ljubomora Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog nje?", odgovorit ćemo mu na sljedeći način: "To je ljubomora kojom su Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., zadovoljni. Allahov je Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao da je Fatima dio njega i da ga uznemirava sve što uznemirava i nju, da ga ljuti sve što ljuti i nju. Spajanje nje s kćerkom Ebu Džehla ni u kojem slučaju ne može biti dobro, jer, kako će kćerka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., biti udata za istog čovjeka za koga je udata i kćerka najvećeg neprijatelja Alahovog Poslanika, s.a.v.s. To bi bio vrhunac neslaganja. Spominjanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao tazbine Alije, r.a., s kojim je on razgovarao, potvrdio njegove riječi i ispunio svoje obećanje najbolji je dokaz da se Alija, r.a., oženio Fatimom, r.a., uz uvjet koji mu je postavljen bilo riječima bilo običajima koji su tada vladali u vezi s ženidbom, a to je da je neće ljutiti i uznemirivati, nego da će se s njom ophoditi na najbolji mogući način. Svakako da pridodavanje njoj kćerke Allahovog neprijatelja i neprijatelja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne spada u lijepo ophođenje, jer je to veoma vrijeđa i ljuti. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Osim ako se sin Ebu Taliba želi razvesti sa mojom kćerkom i oženiti se kćerkom Ebu Džehla.*"[172]

[172] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (3/1364) pod brojem (3523, 2943), Muslim u *Sahihu* (4/903) pod brojem (2449). Pogledaj opširan komentar ovog hadisa u mojoj knjizi *Tashihul-ahtai vel-evham el-vakiati fi fehmi ehadisi en-Nebijji, alejhis selam.*

DVADESET TREĆE POGLAVLJE

O čednosti zaljubljenih prema svojim voljenim

Uzvišeni Allah veli:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۞ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۞ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۞
وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ۞ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۞ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۞ فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾

"*Ono što žele vjernici će postići, oni koji molitvu svoju ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju, i koji milostinju udjeljuju, i koji stidna mjesta svoja čuvaju, osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju.*" (El-Mu'minun, 1-7).

Kada su ovi ajeti objavljeni Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., rekao je: "*Objavljeno mi je deset ajeta, ko ih primijeni u svom životu ući će u Džennet.*"[173]

[173] Bilježe ga Hakim u *Mustedreku* (1/717), (2/425), Tirmizi u *Sunenu* 5/305) pod brojem (3173), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (1/450), Ahmed u *Sunenu* (1/34), Abd bin Humejd u *El-Muntehabu* (1/34), Dija u djelu *El-Muhtare* (1/432), Ukajli u djelu *Duafa* (4/460) preko Abdur-Rezaka, on od Junusa bin Sulejma, ovaj od Zuhrija, a on od Urve bin Zubejra, on od Abdur-Rahmana bin el-Karija, a on od Omera bin el-Hattaba, r.a.

Uzvišeni je također rekao: "*Čovjek je uistinu stvoren malodušan*" sve do riječi: "*I oni koji stidna mjesta svoja budu čuvali, i živjeli jedino sa ženama svojim ili s onima koje su u vlasništvu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju.*" (El-Mearidž, 29-31). I rekao je Uzvišeni: "*Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade. A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim...*" (En-Nur, 30-31). I kaže Uzvišeni: "*I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnost da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne!*" (En-Nur, 33). I kaže Uzvišeni: "*A bolje im je da budu kreposne...*" (En-Nur, 60). I kaže Uzvišeni: "*I Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a Mi smo udahli u nju život...*" (Et-Tahrim, 12). Ako neko kaže:

﴿وَأَنكِحُوا الأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللهُ مِن فَضْلِهِ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾

"*Uzvišeni je Allah rekao: 'Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjerno dobar i sve zna.'" (En-Nur, 32).*

U drugom ajetu veli:

﴿وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللهُ مِن فَضْلِهِ﴾

"*I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnost da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne!*"

Naredio im je da se suzdrže dok ne postanu imućni, dok naređuje da se drugi žene iako su siromašni, te se On obavezao da će ih iz obilja Svoga imućnim učiniti. Na šta se tačno odnose ova dva ajeta? Odgovor je da se riječi Uzvišenog: "*I neka se suzdrže oni*

Nesai veli: "Ovaj hadis je nepritvrđen jer ga ne prenosi niko osim Junusa bin Sulejma, koji je nepoznat. Zehebi u svom djelu *El-Mizan* o njegovoj biografiji veli: "Od njega je predanje prenosio Abdur-Rezak koji je govorio o nekim njegovim slabostima i nije se oslanjao na predanja koja je uzimao od njega, dok su se neki oslanjali na njegova predanja." Ukajli kaže: "Hadis koji on prenosi ne treba slijediti jer ga ne prenosi niko drugi osim on." Ja kažem: "Ne treba da te obmanjuje to što Hakim ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim, to je samo jedan od primjera njegove nekritičnosti kad je riječ o ocjenjivanja hadisa."

koji nemaju mogućnost da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne!" (En-Nur, 32) odnose na slobodne ljude koji nisu robovi. Njima Allah, dž.š., naređuje da se suzdrže, dok ih On iz Svoga obilja ne pomogne, jer ako se oni ožene dok su u stanju siromaštva, natovarit će na sebe obavezu koju neće moći dostojno obaviti niti će ih ko u tome pomoći. Što se tiče riječi Uzvišenog: "*Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati.*" U ovom ajetu Allah, dž.š., naređuje vjernicima da žene neudate, tj. one koje nemaju muževa. To je značenje riječi "ejama", koja je upotrijebljena u ajetu, kao što je to poznato među ljudima i odnosi se na žene makar se u kontekstu spominjali i muškarci, kao što riječ "azeb" označava neoženjenog muškarca pa makar se upotrijebila u kontekstu u kojem se spominju žene. Zatim Allah, dž.š., naređuje da udaju i žene svoje robove i ropkinje ukoliko su sposobni za brak. U prvom ajetu spominje se ženidba njih samih, dok se drugi ajet odnosi na udavanje i ženidbu drugih. Riječi Uzvišenog: "... ako su siromašni..." obuhvaćaju sve tri ove kategorije koje se u ajetu spominju. Neudata ropkinja postaje neovisna od drugih jer je njen muž nakon ženidbe izdržava. Što se tiče roba, on ne posjeduje nikakav imetak i sve njegovo pripada njegovom vlasniku jer je siromašan sve dok je rob, tako da ženidbom on ne postaje imućan. Njegova neovisnost računa se od onog momenta kada postane slobodan i oslobođen. Međutim, on ima potrebu za ženidbom i kad je u ropstvu, pa je Allah, dž.š., naredio njegovom vlasniku da mu omogući ženidbu, te je obavijestio da će ga On iz Svog obilja pomoći, bilo tako što će mu omogućiti da zarađuje imetak bilo tako što će njegov vlasnik izdržavati njegovu porodicu. Rob nije u stanju čekati neovisnost koju čeka onaj koji je slobodan, a Allah najbolje zna.

U Ahmedovom *Musnedu* i u nekim drugim zbirkama bilježi se hadis u kojem stoji: "Allah, dž.š., obavezao se da će pomoći trojicu: onoga ko se oženio s ciljem da sačuva svoju čednost, roba koji želi da se otkupi i mudžahida, borca na Allahovom putu."[174]

[174] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (2/251-437), Tirmizi u *Sunenu* (4/184), (5/165), Ibn Madža u *Sahihu* (9/339) pod brojem (4030), Hakim u *Mustedreku* (2/174-236), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (3/194) pod brojem (5014), (5326) i u djelu *El Mudžteba* ((6/61), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (10/318).
Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar. Hakim smatra da je sahih, vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim i u tome ga podržava Zehebi."

Čednost Jusufa, a.s.

Allah, dž.š., u Kur'anu spominje čednost Jusufa, a.s., kojoj nema premca u historiji čovječanstva. Kod njega su bili prisutni razlozi koji su ga podsticali na blud, a koji nisu prisutni ni kod koga drugog osim kod njega. Bio je u cvijetu mladosti, kada strast dostiže svoj vrhunac, bio je neoženjen, nije imao nekoga s kim bi stišao tu svoju strast, bio je stranac, daleko od svoje porodice i domovine. Onaj ko boravi u sredini gdje je rođen, među svojom porodicom i prijateljima, stidi se da učini nešto što će narušiti njegov ugled u njihovim očima. Kada otputuje, ta se prepreka ruši. Bio je rob, a robu nije sramota ono što se smatra sramotom kod slobodnog čovjeka. Žena koja ga je pozivala na blud bila je ugledna i lijepa, što je još više povećavalo njenu privlačnost. Ona je bila ta koja je njega pozivala, tako da nije postojala potreba za njegovim udvaranjem uz bojazan da mu se neće odazvati. Ona je u svom zahtjevu bila krajnje jasna i otvorena, što nije ostavljalo mjesta sumnji da možda želi samo da ga iskuša i provjeri njegovu čednost. Nalazila se u svom dvorcu i u svojim odajama, dobro je znala vrijeme kada se ne treba bojati da će ih neko vidjeti. Povrh toga, zaključala je vrata kako ih ne bi neko iznenadio. Podsticala ga je na to i strašila kaznom ako to ne uradi. Povrh svega toga, on je radi Allaha, dž.š., svoga Gospodara, ostao čedan i nije joj se pokorio. Strah od Allaha, dž.š., i poštovanje prema svome domaćinu bili su preči od onoga čemu ga je ona pozivala. Da je neko drugi mimo njega iskušan sličnom situacijom, bilo bi neizvjesno kakav bi bio njegov kraj.

Ako neko kaže: "Ali on je nju poželio", reći ćemo mu da za to postoje dva odgovora: prvi je da on nju nije poželio, nego bi je poželio da nije opomenu od svoga Gospodara vidio. Ovo je stav nekih mufessira; drugi odgovor koji je i ispravniji jeste da je to što ju je poželio ustvari bila samo kratka misao o tome, koju je on radi Allaha, dž.š., odbacio, te ga je Allah, dž.š., zbog toga nagradio. Međutim, ona je bila uporna i odlučna u svojoj nakani, te je poduzela sve kako bi ga dobila, ali nije uspjela. Njena i njegova želja ne mogu se nikako porediti.

Imam Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, kaže: "Postoje dvije vrste želja: želja koja se javi u obliku misli koja se pojavi

i brzo nestane i želja u kojoj njen počinilac ustraje u nakani da je ostvari. Za prvu vrstu želja čovjek neće biti odgovoran dok će za drugu odgovarati.

Ako neko upita: "Zašto je onda on rekao kada se dokazala njegova nevinost: 'Ja ne pravdam sebe'", odgovorit ćemo mu: "Jedna skupina mufessira tvrdi da je on to rekao, dok im se veliki broj drugih mufessira suprotstavlja u tome. Oni kažu: 'Ovo su riječi vladareve žene, a ne riječi Jusufa, a.s.'" Njihovo je mišljenje ispravnije iz sljedećih razloga:

prvi: ove se riječi nadovezuju na njene riječi kada je rekla: "*Sad će istina na vidjelo izaći... Ja sam njega na grijeh navraćala, on je istinu rekao. Isto tako on neka zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila jer Allah ne da da se ostvare lukavstva podmuklih. Ja ne pravdam sebe...*" (Jusuf, 51-53). Ko tvrdi da su ovo Jusufove, a.s., riječi treba da ukaže na zamjenicu koja ukazuje da je izgovorio ove riječi, a ne da to dokazuje iz samog značenja ajeta. Prilikom ovakvih slučajeva zamjenica se ne briše kako se ne bi desila zabuna. Najviše što mogu reći oni koji tvrde da su ovo riječi Jusufa, a.s., jeste to da ajet može ukazivati na to da su i on i ona izgovorili ove riječ. Međutim prvo je mišljenje svakako ispravnije;

drugi: Jusuf, a.s., uopće nije bio tu kada je ona izgovarala ove riječi. U to vrijeme on je bio u zatvoru, kada je ona rekla: "*Sad će istina na vidjelo izaći.*" To se jasno razumije iz ajeta jer je on, kada mu je došao kraljev glasnik, rekao: "*Vrati se gospodaru svome i pitaj ga: 'Šta je s onim ženama koje su svoje ruke porezale.*'" (Jusuf, 50). Vladar im je poručio da dođu te je njih i svoju ženu upitao o tome šta se desilo. Sve su one posvjedočile njegovu nevinost i čednost dok je vladar bio odsutan i nisu bile u stanju da kažu ništa osim istinu. Rekle su: "'*Bože sačuvaj*', *rekoše one*, '*mi o njemu ništa ružno ne znamo.*'" (Jusuf, 51). Vladareva žena je rekla: "*Ja sam njega na grijeh navraćala, on je istinu rekao*". (Jusuf, 51)

Ako bi neko rekao: "Međutim, u sljedećem ajetu se kaže: '*Isto tako on neka zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila, jer Allah ne da se ostvare lukavstva podmuklih*' (Jusuf, 52), takav treba znati da bi to prije mogle biti riječi Jusufa, a.s., a ne njene, tj. oka-

snio sam da prisustvujem zajedno sa izaslanikom kako bi vladar saznao da ga nisam u njegovoj odsutnosti iznevjerio tako što sam narušio čast njegove žene, a Allah ne da da se ostvare lukavstva podmuklih. Zatim je rekao: '*Ja ne pravdam sebe, ta duša je sklona zlu, osim one kojoj se Gospodar moj smiluje. Gospodar moj zaista prašta i samilostan je.*' (Jusuf, 53). Ovo je njegova potpuna spoznaja svoga Gospodara i moći svoje duše. Kada se dokazala njegova nevinost i čednost u onome za što je bio potvoren, govorio je o svojoj duši, o tome da nije on taj koji je drži nevinom i čednom, jer je duša sklona zlu.

Njega je sačuvala milost i dobrota njegovog Gospodara, tako da je on objasnio da se to desilo voljom Allaha, dž.š.", odgovorit ćemo na sljedeći način: "Iako je ovo mišljenje jedne skupine učenjaka, ipak je ispravno da su ovo riječi vladareve žene. Sve zamjenice, upotrijebljene u ovim ajetima ukazuju na to da su riječi: '... mi o njemu ništa ružno ne znamo' izgovorile žene, a da je vladareva žena rekla: 'Ja sam njega na grijeh navraćala, on je istinu rekao', a zatim je rekla: 'Isto tako, on neka zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila.' Ovo je prvo što je spomenula, a zatim je rekla da ne pravda sebe. Između ove dvije rečenice ne postoji nikakav prekid u značenju koji bi ukazivao da je drugu rečenicu izgovorio neko drugi." Ako neko upita: "Zašto je on rekla: 'Isto tako, on neka zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila'", odgovorit ćemo: "Na ovaj način ona je upotpunila svoje pravdanje tako što je uz pravdanje spomenula i priznanje, pa je rekla: 'Ove moje riječi i priznanje su da on zna da ga nisam iznevjerila tako što sam na njega lagala dok je bio odsutan.' Zatim je željela izviniti se rekavši: 'Ja ne pravdam sebe', a nakon toga je spomenula razlog zbog kojeg se ne pravda, a to je da je duša sklona zlu."

Razmisli malo o neobičnosti ove žene. Priznala je istinu i oslobodila optužbi voljenu osobu a zatim se izvinila, a nakon toga spomenula je razlog koji ju naveo da uradi ono što je uradila. Zatim je završila svoj govor s nadom da će joj Allah, dž.š. oprostiti i smilovati joj se, jer ako se On ne smiluje Svome robu, rob će biti prepušten činjenju raznih zlodjela. Misliš li i dalje da su ovo riječi Jusufa, a.s., i razmisli koja je od ove dvije tvrdnje tačna. Nije nimalo

čudno da vladareva žena izgovori ove riječi i pored toga što je bila mnogoboškinja. I mnogobošci su vjerovali u postojanje Uzvišenog Allaha i u svoje obaveze prema Njemu iako su Mu pripisivali druga. Ne zaboravi da je njen muž na početku priče rekao: "*A ti traži oproštenje za grijeh svoj, jer si zaista htjela da zgriješiš.*" (Jusuf, 29)

Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi o ljubavi i čednosti

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ.

"*Sedam će vrsta ljudi Allah, dž.š., smjestiti u Svoj hlad, kada neće biti drugog hlada osim Njegovog hlada: pravednog vladara, mladića koji je odrastao u pokornosti Allahu, dž.š., čovjeka čije je srce vezano za džamiju, dvojicu koji su se zavoljeli u ime Allaha, dž.š., radi Njega se sastajali i rastajali, čovjeka koga je lijepa i ugleda žena pozvala da učini s njom blud, a on odbio rekavši: 'Ja se bojim Allaha, dž.š.', čovjeka koji je udjeljivao milostinju tako tajno da njegova ljevica nije znala šta daje desnica, i čovjeka koji je u osami spomenuo Allaha, dž.š., pa su mu se zbog toga oči orosile suzama.*"

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Hurejre i Ibn Omera, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

بَيْنَمَا ثَلَاثَةُ نَفَرٍ يَتَمَشَّوْنَ أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ، فَأَوَوْا إِلَى غَارٍ فِي جَبَلٍ، فَانْحَطَّتْ عَلَى فَمِ غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ، فَانْطَبَقَتْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: انْظُرُوا أَعْمَالاً عَمِلْتُمُوهَا صَالِحَةً لله، فَادْعُوا اللهَ تَعَالَى بِهَا، لَعَلَّ اللهَ يُفَرِّجُهَا عَنْكُمْ.

فَقَالَ أَحَدُهُمْ: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَامْرَأَتِي، وَلِي صِبْيَةٌ صِغَارٌ أَرْعَى عَلَيْهِمْ، فَإِذَا أَرَحْتُ عَلَيْهِمْ، حَلَبْتُ، فَبَدَأْتُ بِوَالِدَيَّ فَسَقَيْتُهُمَا قَبْلَ بَنِيَّ، وَأَنَّهُ نَأَى بِي ذَاتَ يَوْمٍ

الشَّجرُ فَلَمْ آتِ حَتَّى أَمْسَيْتُ فَوَجدْتُهُمَا قَدْ نَامَا، فَحَلَبْتُ كَمَا كُنْتُ أَحْلُبُ، فَجِئْتُ بِالْحِلاَبِ فَقُمْتُ عِنْدَ رُؤُسِهِمَا، أَكْرَهُ أَنْ أُوقِظَهُمَا مِنْ نَوْمِهِمَا، وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْقِيَ الصِّبْيَةَ قَبْلَهُمَا، وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ عِنْدَ قَدَمَيَّ، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَأْبِي وَدَأْبَهُمْ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مِنْهَا فُرْجَةً، نَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ، فَفَرَجَ اللهُ مِنْهَا فُرْجَةً، فَرَأَوْا مِنْهَا السَّمَاءَ.

وَقَالَ الآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي ابْنَةُ عَمٍّ أَحْبَبْتُهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ، وَطَلَبْتُ إِلَيْهَا نَفْسَهَا، فَأَبَتْ حَتَّى آتِيَهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ، فَتَعِبْتُ حَتَّى جَمَعْتُ مِائَةَ دِينَارٍ، فَجِئْتُهَا بِهَا، فَلَمَّا وَقَعْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ: يَا عَبْدَ اللهِ اتَّقِ اللهَ، وَلاَ تَفْتَحِ الْخَاتَمَ إِلاَّ بِحَقِّهِ، فَقُمْتُ عَنْهَا، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مِنْهَا فُرْجَةً، فَفَرَجَ لَهُمْ.

وَقَالَ الآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنِّي كُنْتُ اسْتَأْجَرْتُ أَجِيراً بِفَرَقِ أَرُزٍّ، فَلَمَّا قَضَى عَمَلَهُ قَالَ: أَعْطِنِي حَقِّي، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ فَرَقَهُ فَرَغِبَ عَنْهُ، فَلَمْ أَزَلْ أَزْرَعُهُ حَتَّى جَمَعْتُ مِنْهُ بَقَراً وَرِعَاءَهَا، فَجَاءَنِي فَقَالَ: اتَّقِ اللهَ وَلاَ تَظْلِمْنِي حَقِّي.

قُلْتُ: اذْهَبْ إِلَى تِلْكَ الْبَقَرِ وَرِعَائِهَا، فَخُذْهَا.

فَقَالَ: اتَّقِ اللهَ وَلاَ تَسْتَهْزِئْ بِي.

فَقُلْتُ: إِنِّي لاَ أَسْتَهْزِئُ بِكَ، خُذْ ذَلِكَ الْبَقَرَ وَرِعَاءَهَا، فَأَخَذَهُ فَذَهَبَ بِهِ، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مَا بَقِيَ، فَفَرَجَ اللهُ عنهم وَخَرَجُوا يَمْشُونَ.

"Trojica ljudi krenuli se na putovanje pa ih je na putu zadesila kiša. Oni se skloniše u neku pećinu, ali se dokotrlja neki kamen i zatvori im izlaz iz pećine. Jedan od njih reče: 'Razmislite koja su najbolja djela koja ste u svom životu učinili pa njima zamolite Allaha, dž.š., da vas izbavi iz ove situacije.' Prvi reče: 'Allahu moj, Ti znaš da sam ja imao roditelje koji su bili zašli u duboku starost, a pored njih sam imao ženu i djecu. Imao sam stado ovaca koje sam čuvao, a uvečer kad bih se vratio, muzao bih ovce i prvo bih nahranio svoje roditelje pa tek onda djecu. Jedne noći sam okasnio i kad sam stigao, roditelji su mi bili već zaspali. Pomuzao sam ovce kao i obično i sjeo sam kod njih čekajući da se sami probude jer nisam želio da ih uznemiravam i budim. Moja su djeca počela plakati od gladi kraj mojih nogu,

ali ja nisam htio probuditi svoje roditelje sve dok nije osvanula zora. Allahu moj, ako sam ja to uradio iskreno u ime Tebe želeći postići gledanje u Tvoje lice na Sudnjem danu, otkloni od nas malo ovu stijenu da možemo vidjeti nebo.' Nakon ove dove stijena se malo pomjeri.

Drugi reče: 'Allahu moj, ja sam imao amidžičnu i zavolio sam je najviše, kao što muškarac može voljeti neku ženu. Tražio sam od nje da mi se da, ali je ona odbila dok joj ne dadnem stotinu dinara. Ja sam radio, sve dok nisam skupio stotinu dinara pa sam joj ih donio. Kada sam joj legao među noge, rekla mi je: 'Allahov robe, boj se Allaha i ne uzimaj mi nevinost osim na halal-način.' Ja sam poslije toga ustao s nje i ostavio joj stotinu dinara. Ako sam to uradio iskreno u ime Tebe želeći postići gledanje u Tvoje lice na Sudnjem danu, otkloni od nas malo ovu stijenu.' Nakon toga stijena se još malo pomjeri.

Treći reče: 'Allahu moj, ja sam imao jednog slugu koji mi je radio za tri saa riže. Kada je završio s poslom, tražio je od mene da mu isplatim nagradu za njegov trud, ali kad sam htio da mu dam, odbio je da uzme. Ja sam tu rižu posijao i od njegova uroda kupio sam krave i nabavio sam im čobana. Nakon nekog vremena došao mi je i rekao: 'Boj se Allaha, nemoj mi činiti nepravdu i daj mi moje pravo.' Ja sam mu rekao: 'Idi i uzmi ove krave i njihovog čobana, oni pripadaju tebi.' On mi je rekao: 'Boj se Allaha i nemoj se ismijavati sa mnom.' Ja sam mu rekao: 'Ne ismijavam se s tobom, idi i uzmi ih.' On ih je uzeo i otišao. Ako sam to uradio da bih postigao gledanje u Tvoje lice na Sudnjem danu, otkloni potpuno ovu stijenu od nas.' Allah, dž.š., otkloni stijenu, i oni izađoše i krenuše dalje."[175]

Abdullah bin Musa prenosi od Šejbana bin Abdur-Rahmana, on od E'meša, on od Abdullaha bin Abdullaha er-Razija, ovaj od Sa'da, Talhinog štićenika, on od Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Čuo sam hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a da ga nisam čuo više od sedam puta, ne bih ga nikome prenio, kako kaže:

[175] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (2/793) (2152, 2208, 3278, 5629) i Muslim u *Sahihu* (4/2099) pod brojem (2743).

كَانَ ذو الْكِفْلِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لا يَتَوَرَّعُ مِنْ ذَنْبٍ عَمِلَهُ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَاهَا سِتِّينَ دِينَاراً عَلَى أَنْ يَطَأَهَا، فَلَمَّا قَعَدَ مِنْهَا مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنَ امْرَأَتِهِ أُرْعِدَتْ وَبَكَتْ فَقَالَ: مَا يُبْكِيكِ أَكْرَهْتُكِ؟ قالت: لا وَلَكِنَّهُ عَمَلٌ مَا عَمِلْتُهُ قَطّ وَمَا حَمَلَنِي عَلَيْهِ إلاّ الْحَاجَةُ، فقال: تَفْعَلِينَ أَنْتِ هَذَا وَمَا فَعَلْتِهِ اذْهَبِي فَهِيَ لَكِ وقال: لا والله لا أَعْصِي الله بَعْدَهَا أَبَداً، فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَأَصْبَحَ مَكْتُوباً عَلَى بَابِهِ أَنَّ الله قَدْ غَفَرَ لِذِي الْكِفْلِ.

"Među sinovima Israilovim bio je čovjek po imenu Zul-Kifl, koji nije zazirao da učini bilo koji grijeh. Jednog dana on dade nekoj ženi šezdeset zlatnika da mu dozvoli da učini blud s njom. Kada je legao po njoj onako kako liježe muškarac kada želi imati spolni odnos sa ženom, ona zadrhta i zaplaka. On je upita: 'Zašto plačeš, jesam li te prisilio?' Ona reče: 'Ne, ali ovo nisam nikada prije uradila!' On joj reče: 'Zar sada da to uradiš, a nisi nikada prije radila?' Ona reče: 'Na to me je natjerala neimaština.' On ustade s nje a zatim reče: 'Idi i ponesi sa sobom zlatnike', a zatim je rekao: 'Tako mi Allaha, Zul-Kifl više nikada neće biti nepokoran Allahu, dž.š.' On umrije te noći, a kada osvanu, ljudi na vratima njegove kuće pročitaše sljedeće riječi: 'Allah, dž.š., oprostio je Zul-Kiflu.'"[176]

U *Musnedu* imama Ahmeda bilježi se hadis Ukbe bin Amira el-Džuhenija, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[176] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (2/23), Tirmizi u *Sunenu* (4/567) pod brojem (2496), Hakim u *Mustedreku* (4/283), Ebu Ja'la u *Musnedu* (10/90) pod brojem (5726), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (5/413), Mizzi u djelu *Tehzibul-kemal* (10/319) preko E'meša od Abdullaha bin Abdullaha er-Razija, on od Sa'da, Talhinog štićenika, on od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar. Bilježi ga Šejban i neki drugi od E'meša, ali ga ne pripisuju Poslaniku, a.s. Ebu Bekr bin Ajjaš prenosi ovaj hadis od E'meša uz pogrešku, jer je rekao: "Od Abdullaha bin Abdullaha te od Seida bin Džubejra, on od Ibn Omera, r.a.", i s ovim lancem prenosilaca ga ne prenosi niko drugi.
Ja kažem: "Bilježi ga i ibn Hibban u svom *Sahihu* (2/111) pod brojem (387) s istim lancem prenosilaca. Usprkos tome Hakim ga u svom *Mustedreku* ocjenjuje vjerodostojnim i u tome ga podržava Zehebi." Ibn Kesir u svom *Tefsiru* (3/192) veli: "Ovaj hadis ne bilježi niko od autora šest poznatih hadiskih zbirki, a ovaj je lanac prenosilaca veoma neobičan." U svom djelu *El Bidaja ven nihaja* (1/226) on također kaže: "Ovo je veoma nepoznato predanje, a njegov lanac prenosilaca treba kritički ispitati. O Sa'du Ibn Hatim veli: "Poznato mi je da on prenosi samo jedan hadis." Ibn Hibban ga ocjenjuje kao pouzdanog, a njegove hadise ne prenosi niko osim Abdullaha er-Razija. Šejh Albani Sa'da ocjenjuje kao nepouzdanog prenosioca hadisa.

"*Allah, dž.š., divi se mladiću koji sputava svoje strasti.*"[177]

Muberred prenosi od Ebu Kamila, on od Ishaka bin Ibrahima, ovaj od Redža bin Amra en-Nehaija, koji pripovijeda: "U Kufi je živio mladić veoma lijepog izgleda, a bio je i veoma pobožan. Jednog dana on naiđe pored nekih ljudi iz plemena En-Neha i među njima ugleda prekrasnu djevojku u koju se odmah zaljubi. Misao o njoj obuze njegov razum, a i ona se zaljubi u njega. On posla nekoga da je zaprosi u njegovo ime. Njen otac obavijesti glasnika da je ona već obećana njenom amidžiću. Kada njihova bol zbog neispunjene ljubavi posta nesnošljiva, ona mu poruči: 'Do mene je doprla vijest o velikoj boli koju trpiš zbog ljubavi prema meni, a i mene to isto muči. Ako hoćeš, ja ću tebe posjetiti, a ako želiš, omogućit ću ti da i ti posjetiš mene.' Međutim, on joj poruči po glasniku: 'Nijedno od te dvije stvari: '***Ako ne budem poslušan svome Gospodaru, ja se plašim patnje na Sudnjem danu.***' (El-En'am, 15)

Bojim se vatre čiji se plamen nikada ne gasi i čiji žar nikada ne prestaje.' Kada joj glasnik prenese poruku, ona reče: 'I pored ovolike ljubavi on se boji Allaha, dž.š.? Tako mi Allaha, dž.š., niko u bogobojaznosti nema privilegiju ni nad kim drugim, u tome su svi Allahovi, dž.š., robovi jednaki.' On se nakon toga okrenu od dunjaluka, sve ovosvjetske stvari ostavi po strani i potpuno se preda ibadetu. I pored toga, ona je izgarala od ljubavi prema mladiću i čeznula za njim sve dok od toga nije umrla. Mladić bi posjećivao njen kabur, plakao bi i molio Allaha, dž.š., za nju. Jednog dana san ga svlada i on zaspi pored njenog kabura. U snu je vidje u najljepšem stanju pa je upita: 'Kako si i kakvim životom sada živiš?' Ona mu odgovori:

[177] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (4/121), Ebu Ja'la u *Musnedu* (3/288), Taberani u djelu *El-mu'džemul-kebir*(17/309) pod brojem (853), Kudai u djelu *Eš-Šihab* (1/336) pod brojem 576), Ibn Ebu Asim u djelu *Es-Sunne* (1/ 250) pod brojem (571), Ibn Mubarek u djelu *Ez-Zuhd* (1/118), Ibn Adijj u *El-Kamilu* (4/147), Haris bin Usama u svom *Musnedu* (2/986- u dodacima) preko Abdullaha bin Lehi'a od Ebu Ašane, on od Ukbe bin Amira, ovaj od Poslanika, s.a.v.s. Hejsemi u svom djelu *El-Medžmei* (10/270) veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen, dobar."
Ja velim: "Ne nego je slab zbog Lehi'a, koji je, nakon što su mu knjige izgorjele u požaru počeo miješati hadise. Zbog toga Ibn Ebu Hatim spominje ovaj hadis u svom djelu *El-Ilel* (2/116) te prenosi da je njegov otac prestao uzimati hadise od Lehi'a."

'Divna je ljubav, željo moja, prema tebi,
ljubav koja me ka dobru i dobročinstvu vodi.'

On je upita: 'Gdje sada boraviš?' Ona mu odgovori:

'U blagodatima i životu koji nikada prestati neće,
u vječnim perivojima, imovini koja vječno u našem posjedu ostat će.'

On joj reče: 'Sjeti me se tamo i nemoj me zaboraviti, a ja ću tebe vječno pamtiti.' Ona mu reče: 'Tako mi Allaha, ni ja tebe neću nikada zaboraviti. Molila sam moga i tvoga Gospodara, Allaha, dž.š., da nas sjedini pa me pomozi u ovoj mojoj dovi s mnogo ibadeta.' On je upita: 'Kada ću te vidjeti?' Ona mu odgovori: 'Naš sastanak uskoro će biti.' Mladić je poslije ovog sna živio još sedam noći, a zatim je umro, da mu se Allah, dž.š., smiluje."

Zubejr bin Bekkar pripovijeda da se Abdur-Rahman bin Ebu Ammar doselio u Meku. Bio je jedan od njenih najpobožnijih stanovnika, pa su mu dali nadimak "Asketa". Jednog dana on prođe pored kuće u kojoj je ropkinja pjevala pjesme. On stade da malo posluša njene pjesme. Njen vlasnik ga ugleda i pozva da uđe u kuću i da tamo sluša njene pjesme, međutim on odbi. Vlasnik mu reče: "Onda sjedi u prostoriju u kojoj ćeš čuti pjesmu, ali je nećeš vidjeti." On to i uradi, i njena pjesma ga zadivi. Vlasnik ga upita: "Hoćeš li da je pošaljem kod tebe." Nakon kraćeg dvoumljenja on pristade. Kada je ugleda, njena ljepota ga zadivi i on se strasno zaljubi u nju, a stanovnici Meke saznaše za to. Jednog dana ona mu reče: "Ja te, tako mi Allaha, dž.š., volim." On joj uzvrati: "Tako mi Allaha, dž.š., i ja tebe volim." Ona reče: "Tako mi Allaha, dž.š., voljela bih da stavim svoje usne na tvoje usne." On reče: "I ja bih, tako mi Allaha, dž.š., volio to isto." Ona ga upita: "Pa šta te onda sprečava u tome? Sami smo!" On joj reče: "Teško tebi, čuo sam riječi Allaha, dž.š.: '***Tog dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili.***' (Ez-Zuhruf, 67). Ne bih volio da se ova naša veza na dunjaluku pretvori u neprijateljstvo na Sudnjem danu." Zatim je duboko uzdahnuo, a oči su mu se od prevelike ljubavi prema njoj orosile suzama.

Abdul-Melik bin Kurejb kaže: "Rekoh jednom beduinu: 'Pričaj mi o noći koju si proveo s onom ženom'. Beduin reče: 'Da, osamio sam se s njom dok nas je mjesečina obasjavala. Kada je Mjesec zašao, ona je zasjala poput Mjeseca.' Ja ga upitah: ' Šta se desilo među vama? ' On reče: 'Sve što se desilo bilo je bliže onome što je Allah, dž.š., dozvolio od onoga šta je zabranio: išareti bez pozivanja u grijeh, bliskost tijela bez dodira. Ako mi dani i izgledaju dugi kada nisam s njom, u njenom su društvu brzo prolazili.'" O ljubavi ti je dovoljan stih:

"Kad god me ljubav u grijeh pozvala,
od njega me je stid i čast odvratila.

Nikada prema grijehu ruku nisam pružio
niti je ikada prema njemu moja noga krenula."

Drugi veli:

"Opisaše mi je, i od tada sam, Allah zna,
potišten, uznemiren i ljubavlju ispunjen.

Je li grijeh gledati u nju
mladiću koji samo stidljive djevojke posjećuje.

Između nje i njegove strasti islam je prepreku postavio,
on je voli, ali i svoj islam čuva.

Strast ga ponekad svlada, ali on se poboji
da se pokori strasti i tako kaznu zaradi."

Husejn bin Mutajr veli:

"Volim te, Selma, ljubavlju u kojoj ružnih želja nema,
nema smetnje u ljubavi mladiću koji u sebi čednost krije.

Volim te ljubavlju zbog koje nijednog zaljubljenog
ne korim, kada ga neko ukori, ja mu opravdanje tražim.

Moje je srce umrlo kada sam se tek zaljubio,
a kad bi ljubav umrla, ono bi potpuno zamrlo."

Muhammed bin Ebu Zur'a ed-Dimiški veli:

"Ako je moj udio kod one koju volim mali,
niti me potpuno odbacuje niti me pretjerano voli.

Kad god mi da do znanja da grijeh želi,
ja joj kažem da samo čednost želim.

Kao da se neprestano između odbijanja i želje nalazim
kao onaj što na bedemima boravi.

Ne mjestu između Dženneta i vatre
čas se Džennetu ponadam, a čas se vatre pobojim."

Osman bin Dahhak el-Hizami pripovijeda: "Krenuo sam na putovanje želeći da obavim hadž. Kada sam stigao do mjesta Abva, ugledao sam neku ženu kako sjedi na vratima šatora. Njena ljepota me zadivi, pa citirah stihove Nusajba:

"Pokraj Zejnebe sjedi prije nego što karavana krene,
i reci: 'Ako sam ti se ja približio, srce je još daleko."

On reče: 'O ti, znaš li ko je izrekao te stihove?' Ja rekoh: 'Da, Nusajb.'. On me upita: 'A znaš li ko je njegova Zejneba?' Ja rekoh: 'Ne znam.' On reče: 'Ja sam njegova Zejneba.' Ja joj rekoh: 'Da te Allah, dž.š., poživi.' Ona reče: 'Danas nam se treba vratiti od vladara pravovjernih. Otišao je kod njega početkom godine, a obećao je da će se danas vratiti. Možda nećeš ni otići, a on će se pojaviti.' Dok sam tako s njom razgovarao, u daljini ugledasmo nekog konjanika. Ona me upita: 'Vidiš li onog konjanika? Ja mislim da je to on.' Kada nam se približio, vidjesmo da je to uistinu Nusajb. On sjaha u blizini šatora, zatim se približi, nazva selam, a zatim sjede u blizini nje postavljajući joj razna pitanja, a ona je od njega tražila da joj citira stihove koje je u najnovije vrijeme spjevao. Ja pomislih: 'Dugo sam se već zadržao kod njih. Vjerojatno su se nakon što su dugo vremena bili odvojeni poželjeli.' Ustadoh i krenuh prema svojoj devi s namjerom da je uzjašem i krenem dalje. Nusajb mi reče: 'Polahko, i ja ću sa tobom.' Ja ga sačekah dok se nije spremio, a zatim zajedno nastavismo put. On se okrenu prema meni i upita me: 'Jesi li pomislio u sebi: 'Dvoje voljenih koji su se sreli nakon dugo vremena, vjerojatno bi sada željeli biti sami?'' Ja rekoh: 'Da, pomislio sam to.' On reče: 'Tako mi Gospodara Kabe, nikada joj nisam sjeo bliže nego što si vidio.'"

Omer bin Šubba prenosi od Ebu Gassana, koji je rekao: "Čuo sam jednog čovjeka iz Medine kako pripovijeda sljedeći događaj: 'U Medini je bio čovjek koji se strasno zaljubio u neku djevojku. Neprestano je kružio oko njene kuće radujući se da vidi i njene ukućane koji je stalno gledaju. Ako se ne bi uspio sresti s njom, oboje su se žalili i citirali poeziju. Slali su jedno drugom poruke i posjećivali bi se. Kad bi se uspjeli sresti, nisu se žalili niti su citirali stihove. On bi joj dolazio kao da se vjenčao s njom pred Ebu Hurejrom, r.a.'"

Muhammed bin Sirin veli: "Voljeli su se ljubavlju u kojoj nije bilo ružnih misli niti postupaka. Znalo se desiti da čovjek posjećuje kuću svoje drage, a njeni ukućani mu ne bi to branili." Hišam bin Hassan veli: "Međutim, ljudi u ovom vremenu žele samo spolni odnos."

Neko je upitao beduina: "Šta je kod vas ljubav?" On odgovori: "Poljubac, zagrljaj i namigivanje. Spolni odnos uništava ljubav."

Muberred pripovijeda: "Atabi se zaljubio u ženu koja se zvala Melika pa joj posla sljedeće stihove:

'O Melika, napravio sam plan kojim sam zadovoljan,
doći ću ti večeras po mrkloj noći.

Moje oči nisu spavale
od dana od kada te nisu vidjele.

Noći provodim dok mi obilne suze obraze kvase,
a oči puta do sna nikako ne nalaze.

Moja ljubav prema tebi postala je požuda,
dok smrt oko mene neprestano kruži.

Ljudi me kore zbog ljubavi prema tebi
a preče bi bilo da ja njih korim zbog tebe.'

Ona mu odgovori:

'Ako je požuda obuzela dušu tvoju,
uništi požudu postom koji ćeš obavezati sebi.

'U tvom srcu nije ljubav
nego samo želja za spolnim odnosom, koji će priuštiti uživanje tebi.'

Ona je mislila na hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

يَا مَعْشَرَ الشَبَابِ عَلَيْكُمْ بِالْبَاءَةِ. فَإِنَّهُ أَغَضّ لِلْبَصَرِ وأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ. فَإِنّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ.

'O skupino mladića, ko je od vas u stanju da se oženi neka to odmah učini. Na taj će način moći bolje kontrolirati svoj pogled i sačuvati svoju čednost, a ko nije u stanju da se oženi neka posti, to će mu oslabiti strasti.'"[178]

Ebul-Hasen el-Medaini pripovijeda: "Neki se musliman zaljubio u djevojku iz Meke pa je poče navraćati na grijeh, ali ona odbi. On joj citira stihove Ataa bin Ebu Rebbaha:

'Pitao sam mekanskog muftiju: 'Ima li grijeha
u posjeti i gledanju onoga za kim srce čezne?'

'Utječem se Gospodaru Arša da bogobojaznosti nestane,
dodirivanje tijela samo će načiniti rane.'

Ona ga upita: 'Tako ti Allaha, dž.š., jesi li pitao o tome Ataa pa ti je on uputio ovakav odgovor?' On reče: 'Da, tako mi Allah, dž.š.' Ona ga je poslije toga posjećivala i često bi govorila: 'Samo pazi da ne pređeš granicu koju ti je Ata postavio.'"

Zubejr bin Bekkar prenosi od Abdul-Melika bin Abdul-Aziza el-Madžišuna da je rekao: "Citirao sam Muhammedu bin el-Munkediru stih Veddaha el-Jemena:

'Kada se okrenula da ide, krenuo sam za njom
i objasnio joj šta je sve Allah, dž.š., u ljubavi dozvolio.'

Muhammed se nasmija i reče: 'To jedino ako je Veddah sam sebi nešto dozvolio.'"

Asmei prenosi da je neki beduin upitan: "Šta bi ti uradio kada

[178] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (5/1950) pod brojem (4778) i Muslim u *Sahihu* (2/1018) pod brojem (1400).

bi dobio onu koju voliš?" On odgovori: "Naslađivao bih oči na ljepoti njenog lica, srce u razgovoru s njom, klonio bih se svega što Allah, dž.š., ne voli i ne bih otkrivao ništa osim kad bi to bilo dozvoljeno." Upitaše ga: "A ako bi se pobojao da je više nećeš vidjeti?" On reče: "Svoje bih srce obavezao da je voli i ne bih uradio ništa ružno čime bih oskrnavio svoju ljubav." Drugi, kome se njegova voljena udala i čija porodica nije željela da je njemu da, upitan je: "Bi li volio da provedeš s njom jednu noć?" On odgovori: "Da, tako mi Onoga Koji mi je dao da se naslađujem ljubavlju prema njoj i Koji me je učinio nesretnim zbog neispunjene čežnje za njom." Upitaše ga: "A šta bi radio kad bi se to desilo?" On reče: "Pokorio bih se ljubavi i poljubio bih je, ali se ne bih pokorio šejtanu i učinio s njom blud, i tako uništio desetogodišnju ljubav sramotom zbog toga djela o kome bi se pročula vijest na sve strane, a to sve zbog jednog trenutka čiji užitak brzo prođe, a posljedice dugo traju. Uistinu bih tada zaslužio da me kore jer sam uradio nečasno djelo."

Abbas ed-Devri prenosi od nekog svog prijatelja da je Sufjan es-Sevri često citirao sljedeće stihove:

"Užici brzo nestaju i kod onih koji su vrhunac u njima dostigli
na haram način, a grijeh i sramota vječno ostaju.

Loše posljedica grijeha vječno te čekaju,
nema nikakva dobra u užicima koji te u vatru bacaju."

Husejn bin Mutajr, rekao je:

"Čuvaj svoju dušu od sramota raznih
jer nju samo jednu imaš i ne možeš da je mijenjaš.

Ne približavaj se zabranjenoj bašči,
njeni slatki plodovi brzo nastaju, dok gorki vječno ostaju."

Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, veli: "Hrabrost je da ostaviš ono što voliš zbog posljedica kojih se bojiš."

Haraiti prenosi od Ibrahima bin Džunduba, on od Abdullaha bin Ebu Bekra el-Mukaddemija, ovaj od Džafera bin Sulejmana ed-Dubeija, koji je čuo Malika bin Dinara kako kaže: "Dok sam jednom prilikom tavafio, vidio sam neku djevojku kako se drži za

ogrtač Kabe i govori: 'Gospodaru, koliko je samo strasti čija su uživanja nestala, a posljedice vječno ostale. Gospodaru, postoji li išta drugo osim vatre čime kažnjavaš Svoje robove?' Ona je neprestano ponavljala ove riječi sve dok nije osvanula zora. Kada sam to vidio stavio sam ruku na glavu i krenuo da izađem govoreći: 'Žalosna ti majka, Malik, zbog jedne djevojke proveo si uzalud noć.'"

"I one koja je oko Drevnog hrama tavafila
i koja je, dok su joj obilne suze niz obraze tekle, govorila:

'Gospodaru, koliko sam samo užitaka doživjela,
a sva dunjalučka uživanja brzo su nestala.

Zar ljudima nije dovoljna kazna i opomena
džehenemska vatra razbuktala.'

'Neprestano je ove riječi ponavljala
sve dok nije rujna zora svanula.

Stavio sam ruku na glavu tiho šapćući,
otkrivao sam ono što je moja duša skrivala.

Rekao sam duši nakon što je dugo čekala
i nakon što su je djevojčina ponavljanja umorila.

'Malik, žalosna ti majka tvoja bila,
zar te je djevojka svojim glasom toliko zadržala?!

'Uzalud si proveo noć slušajući je
dok je tvoja duša u njenom glasu uživala.'"

Mahrema bin Osman kaže: "Čuo sam da se neki pobožni mladić zaljubio u djevojku iz Basre pa posla glasnika da je u njegovo ime zaprosi. Međutim, ona odbi i poruči mu: 'Ako želiš nešto drugo mimo braka, poslušat ću te.' On joj odgovori: 'Subhanallah! (slavljen neka je Allah), Tržim od tebe ono u čemu nema nikakva grijeha, a ti meni predlažeš ono što je veliki grijeh?' Ona mu reče: 'Kazala sam ti ono šta ja želim, pa ako hoćeš, bujrum dođi, a ako ne želiš, ne moraš dolaziti. On joj poruči u stihovima:

'Tražim od nje da to na halal-način uradimo,
a ona mi srce poziva u grijeh koji nikako ne želim,

poput onog što je porodicu faraonovu pozivao,
a oni su njega u grijeh veliki zvali.

On sada u perivojima divnim uživa,
a oni su u ognju koji žestoko bukt.'

Kada je shvatila da on ne želi da učini blud s njom, poručila mu je: 'Uradit ću ono što ti voliš', a on joj odgovori: 'Ne treba mi ona koju smo u pokornost Allahu, dž.š., zvali, a ona nas na grijeh navraćala.' Zatim je spjevao sljedeće stihove:

'Nema nikakva dobra u onome ko se Gospodara svoga ne boji
kada ga strast obuzme, a dobra djela ga plaše.

Bogobojaznost je prekinula sve puteve kojima strast vodi
jer se bogobojazni plaši da će zbog grijeha na Sudnjem danu ponižen biti.'"

Abdul-Melik bin Mervan jednom prilikom upitao je Lejlu: "Tako ti Allaha, dž.š., jesi li ikada s njim uradila neko ružno djelo zbog kojeg si se trebala pokajati Allahu, dž.š.?" Ona mu odgovori: "Tako mi Onog Koji je njemu život uzeo i Koji je u stanju da i meni život uzme, nikad nismo uradili nijedno ružno djelo, osim što me je jednom prilikom uzeo za ruku kada se vratio s putovanja, pa sam ja pomislila da me poziva u grijeh te sam zbog toga izrekla svoje stihove:

'I kad me je on dodirnuo, rekla sam mu: 'Ne čini to,
nećeš to postići koliko god da živio.

Ja imam druga kojeg ne želim iznevjeriti
a ti si zbog drugih stvari drug i prijatelj.''

Tako mi Onoga Koji ga je usmrtio, nikada mi nije uputio nijednu razvratnu riječ i u tom stanju nas je i smrt rastavila."

Ibn Ahmer pripovijeda: "Dok sam jednom prilikom tavafio oko Kabe, vidio sam neku ženu čije je lice bilo zastrto velom. Ona je citirala sljedeće stihove:

'Allah neće primiti od voljene osobe nijednog djela
ako srdi i odbija onoga koji je voli.

Ona neće biti odgovorna ako on od ljubavi umre,
ali će onaj ko voli zbog svoje ljubavi nagrađen biti.'

Ja joj rekoh: 'Zar citiraš stihove na ovom svetom mjestu?' Ona mi reče: 'Kani me se, šta ti znaš šta je ljubav.' Ja je upitah: 'Kaži mi onda ti.' Ona reče. 'Tako mi Allaha, dž.š., ona je tako jaka da je niko ne može sakriti, a skrivena je da bi je iko mogao vidjeti. Ona je poput iskre u kamenu, ako ga pokreneš, iskra se pojavi, a ako ga ostaviš na mjestu, iskra ostane u njemu sakrivena.' Zatim je spjevala sljedeće stihove:

'Bijelog tena, ne žude za razvratom i grijehom
ko mekanske gazele koje je loviti haram.

Zbog njihovog nježnog glasa drugi misle da ih na grijeh zovu,
ali njih od grijeha odvraća islam.'"

Muhammed bin Abdullah el-Ensari prenosi od Abdul-Varisa, on od Muhammeda bin Džuhade, ovaj od Velida, on od Abdur-Rahmana bin Avfa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إذَا صَلَّتِ الـمَـرْأَةُ خَمْسَها وصَامتْ شَهْرَها وَحَفظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتِ الـجَنَّةَ.

"*Koja žena bude obavljala pet dnevnih namaza, bude postila ramazan, čuvala svoj spolni organ od grijeha i bude pokorna svome mužu ući će u Džennet.*"[179]

179 Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (1/191), Taberani u *El-Evsatu* kao i u *El-Medžem'u* (4/306). El-Hejsemi veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibn Lehi'a čiji su hadisi na stepenu hasen, dobrih, hadisa dok su ostali prenosioci oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*." Ja kažem: "Hadisi Ibn Lehi'a slabi su, i ovo nije predanje koje prenose abadile (Četverica ashaba od kojih se svaki zvao Abdullah)." Međutim, hadis ima potporu u predanjima koja prenosi Ebu Hurejra, Enes, Ebu Umama i Aiša, r.a. Predanje od Ebu Hurejre, r.a., bilježi Ibn Hibban u svom *Sahihu* (9/471) pod brojem (4163), Taberani u *El-Evsatu* (5/34) pod brojem (4598) preko Dahira bin Nuha, on od Ebu Hemmama Muhammeda bin ez-Zuberkana, ovaj od Hedbe bin el-Menhala, on od Abdul-Melika bin Umejra, on od Ebu Seleme, ovaj od Ebu Hurejre, r.a., on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovo je vjerodostojan lanac prenosilaca osim Dahira bin Nuha, koga Ibn Hibban spominje u svom djelu *Es-Sikat* (8/238) pa kaže: "Ponekad bi griješio u prenošenju hadisa." Darekutni u djelu *El Ilel* o njemu veli: "Učenjak stanovnika Ehvaza nije bio učen u hadisu." Ibn Hibban spominje i Hedbu bin el-Menhala u svom

Hišam bin Ammar prenosi od Velida bin Muslima, on od njegovog oca, ovaj od Ibn Lehi'a, on od Musaa bin Verdana, on od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

djelu *Es Sikat* (7/588). Taberani ga bilježi u djelu El-*mu'džemul-evsat* (5/75) pod brojem 4715) preko Seida bin Ufejra, on od Ibn Luheja, on od Musaa bin Verdana, ovaj od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koja se žena bude bojala Allaha, dž.š., bude čuvala svoj spolni organ od bluda i bude pokorna svome mužu, otvorit će joj se osmera dženetska vrata i bit će joj rečeno: 'Uđi na koja god vrata želiš.'" Hejsemi u djelu *El-Medžme'u* (4/306) veli: "U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Ibn Lehi'a čiji su hadisi na stepenu dobrih hadisa. Također i Seid bin Ufejr, koji mi nije poznat dok su ostali prenosioci na visokom stepenu pouzdanosti." Ja kažem: "Već sam spominjao slabost hadisa koje prenosi Ibn Lehi'a." Predanje od Enesa bilježe Ibn Adijj u svom *El-Kamilu* (3/176), Džurdžani u djelu *Tarihu Džurdžan* (1/ 331) preko Ruvada bin Džeraha, on od Sevrija, ovaj od Zubejra bin Adija, on od Enesa bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se od muškaraca kloni sljedeće četiri stvari: bespravnog prolijevanja krvi, bespravnog jedenja tuđeg imetka, bluda i pijenja opojnih pića, otvorit će mu se sva dženetska vrata da uđe na koja želi. Koja žena bude klanjala pet dnevnih namaza, postila mjesec ramazan, bude čuvala svoj spolni organ od bluda i bude pokorna svom mužu, otvorit će joj se osmera dženetska vrata da uđe na koja god želi od njih." Hejsemi (4/305) veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ruvad bin Džerah, za koga Ahmed kaže da je pouzdan, dok ga veliki broj učenjaka ocjenjuje nepouzdanim. Ibn Mein veli: "Nepouzdan, a ostali prenosioci jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*." Ibn Ebu Hatim u djelu *El-Ilel* (2/177) veli: "Pitao sam svoga oca o hadisu koji prenosi Muhammed bin Halef el-Askelani od Ruvada, on od Sufjana es-Sevrija, ovaj od Zubejra bin Adija, on od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Muškarci trebaju da se klone četiri stvari i žene isto toliko. Ko se od muškaraca kloni: bespravnog prolijevanja krvi, bluda, bespravnog jedenja tuđeg imetka i pijenja opojnih pića, ući će u Džennet na koja god vrata želi. Žena koja bude obavljala pet dnevnih namaza i postila ramazan i bude čuvala svoj spolni organ od bluda i bude pokorna svome mužu, ući će u Džennet na koja god vrata želi." Moj mi je otac odgovorio: "Ovo je lažan hadis i nema nikakve osnove." Što se tiče predanja od Ebu Umame, njega bilježi Taberani u *El-Kebiru* (8/207) pod brojem (7836) preko Abdullaha bin Zahra, on od Alije bin Jezida, ovaj od Kasima, on od Ebu Umame, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Žena koja bude milostiva prema svome djetetu, bude pokorna Allahu, dž.š., bude čuvala svoj spolni organ od bluda, bit će u mojoj blizini u Džennetu poput ova dva prsta." Hejsemi u *El-Medžme'u* (4/314) veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Alija bin Jezid el-Elhani, koji je nepouzdan i od koga ne treba primati hadise iako ga neki ocjenjuju kao pouzdanog prenosioca." Predanje od Aiše, r.a., bilježi Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (6/158) preko Ebul-Abbasa Muhammeda bin Ja'kuba, on od Jahjaa bin Ebu Taliba, on od Jezida, ovaj od Ebu Dženaba Jahjaa bin Ebu Haja, on od Ataa bin Ebu Rebbaha, ovaj od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ružna li je građevina za žena javno kupatilo. To je građevina koja ne skriva stidna mjesta niti njena voda čisti." Aiša, r.a., ne bi posjetila javno kupatilo i kada bi dobila zlata koliko je brdo Uhud. Ona, r.a., veli: "Kad bi žena bila pokorna Allahu, dž.š., i čuvala svoj spolni organ od bluda, a zatim uvrijedila svoga muža samo jednom riječju, meleki bi je tu noć proklinjali."

أَيُّمَا امْرَأَةٍ اتَّقَتْ رَبَّهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا فُتِحَ لَهَا ثَمَانِيَةُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ قِيلَ لَهَا: ادْخُلِي مِنْ حَيْثُ شِئْتِ.

"Koja se žena bude bojala Allaha, dž.š., bude čuvala svoj spolni organ od bluda i bude pokorna svome mužu, na Sudnjem danu će joj se reći: 'Uđi na koja god dženetska vrata želiš.'"[180]

Zubjer bin Bekkar prenosi od Seida bin Jahjaa bin Seida el-Emevija, a on od svoga oca da je neka žena srela Azzinog Kusejra i rekla mu: "Da slušaš o Muadiju, bolje ti je nego da ga vidiš." On joj odgovori: "Polahko, Allah ti se smilovao, ja sam taj koji je spjevao stihove:

'Iako sam suhonjav i mršav, opet bih
kad bi se mjerio s cijelim narodom, prevagnuo.'"

Ona reče: "Kako bi se ti mogao mjeriti s cijelim narodom kad niko ne bi čuo za tebe da nije tvoje Azze?" On reče: "Tako mi Allaha, dž.š., tako je kako ti kažeš, Allah, dž.š., mi je s njom povećao ugled i uljepšao izgled. Ona je uistinu onakva kao što sam je opisao:

'Ni proplanak u planini umiven kišom
s čijih cvjetova kapi rose padaju

nije ljepši od svilene košulje na djevojci čednoj
koja je namirisana mirisnim udom.[181]

Ni od djevica stidnih odraslih u rahatluku
plemenitog roda, čistokrvne loze.

Kada se pojavi, radost je oku tvome,
a kad si odsutan, vjerna je tebi jedinome.'"

Ona reče: "Zar ti nije bilo bolje, kad si spominjao ljepotu njenog mirisa i rekao da je bolji od mirisa uda, da citiraš stihove Imruul-Kajsa[182] koji je rekao:

'Prijatelji, hajte sa mnom do Ummu Džundube
da ispunimo želje napaćenih srca.

[180] Pogledaj ocjenu prethodnog hadisa.
[181] Jedan od najskupocjenijih arapskih mirisa. (op. prev.)
[182] Pjesnik iz predislamskog doba. (op. prev.).

Zar niste primijetili da sam, kad god sam joj na vrata pokucao,
osjetio neki miris, iako se ona nije mirisala.'"

On reče: "Tako mi Allah, dž.š., u pravu si, on je bolje opisao svoju voljenu."

Jednog dana uđe Azza kod Abdul-Melika bin Mervana, koji je još nije bio upoznao, da se požali na neku nepravdu. Njen govor ga zadivi, a neko mu od prisutnih reče: "Ovo je Kusejirova Azza." Abdul-Melik joj reče: "Ako hoćeš da otklonim od tebe nepravdu, citiraj mi nešto od stihova koje je o tebi spjevao Kusejr." Ona se postidi i reče: "Tako mi Allaha, dž.š., ja Kusejra još nisam ni upoznala, ali čula sam kako ljudi pripovijedaju da je on o meni spjevao sljedeće stihove:

'Svaki dužnik je svoj dug ispunio
samo Azza svoj dug prema meni odgađa.'"

Abdul-Melik joj reče: "Nisam to od tebe tražio, nego da mi citiraš njegove stihove:

'Ona je uvjerena da sam se ja promijenio
a ko se to, draga Azzo, ne mijenja.

Moje tijelo oronulo je, a halifa je onakav kakvim ga pamtiš
i niko tvoju tajnu nije razotkrio.'"

Ona reče: "Nisam čula za te stihove, ali sam čula od ljudi da je on o meni rekao:

'Kao da sam dozivao stijenu, kad se okrenula da bježi,
i stijena bi se prije odazvala, da na konju jašem, pokliznuo bih.

O ti koja bježiš, kad god te sretnem, škrta si prema meni
kome bi dosadio susret s njom i on bi njoj dosadio.'"

Abdul-Melik otkloni nepravdu koja joj je bila učinjena i reče: "Odvedite je kod mojih žena neka uče od nje poeziju." Pripovijeda se da je Kusejr o njoj spjevao i sljedeće stihove:

"Nikada s njom nisam nijedan grijeh počinio
osim što sam poljubio osmijeh koji je iz njenih usta poletio.

Ponekad sam i njena usta poljubio,
a sve ostalo sam sebi uskratio."

Zubjer bin Bekkar prenosi da je Abbas bin Sehl es-Saidi rekao: "Dok sam jednom prilikom boravio u Šamu, sreo me jedan od mojih prijatelja i predložio mi da posjetimo Džemila. Kada smo ušli kod njega, po njegovom smo stanju ocijenili da mu se smrt približila i da je u smrtnim mukama. On me pogleda i reče: 'Ibn Sehle, šta kažeš o čovjeku koji nikada nije pio vino, nije nikada počinio blud niti je ikoga bespravno ubio i koji svjedoči da nema drugog boga osim Allaha, dž.š.?' Ja rekoh: 'Smatram da se spasio i za takvog se nadam da će ući u Džennet. A ko je taj čovjek?' On reče. 'Ja.' Ja rekoh: 'Tako mi Allaha, dž.š., ne smatram da si spašen, a dvadeset si godina pjevao ljubavne stihove o Busejni.' On reče: 'Dabogda ne imao pravo na šefaat (zauzimanje) Muhammeda, a.s., na Sudnjem danu za mene, a evo zaklinjem se u trenutku kada me duša napušta i kada mi je život pri kraju, ako sam je ikada dodirnuo svojom rukom.' Nismo ni izašli iz njegove kuće a on je već bio umro."

Uvana bin Hakem pripovijeda: "Gdjegod bi putovao Abdul-Mutallib bi išao u društvu svoga sina Harisa, koji je bio njegov najstariji sin i po ljepoti i građi najviše je ličio njemu. Jednom je prilikom otputovao s njim u Jemen u posjetu jednom od tamošnjih velikodostojnika koji mu predloži: 'Kada bi mi ostavio svoga sina da mi pravi društvo i bude mi savjetnik?', i Haris osta kod njega. Žena tog velikodostojnika zaljubi se strasno u Harisa te mu poče slati poruke i pisma. Kad vidje da je ona uporna u svojoj nakani, on o tome obavijesti oca. Kada je izgubila svaku nadu da će joj se odazvati, ona mu stavi otrov u hranu. Abdul-Mutallib dođe po njega i povede ga kući, ali kad stigoše u Meku, Haris umrije." Ovaj događaj prenosi i Hišam bin Muhammed bin es-Saib el-Kelbi od svoga oca te navodi da je Abdul-Mutallib oplakao Harisovu smrt stihovima u kojima, između ostalog, kaže:

"Harisa darežljivog, plemenitijeg od svakog plemenitog
kada ga otrov dohvati, s nogu ga obori."

Kada se smrt približila Sufjanu bin el-Harisu, amidžiću Alla-

hovog Poslanika, s.a.v.s., rekao je svojoj porodici: "Nemojte plakati za mnom jer otkako sam primio islam, nisam učinio nijednog grijeha."

Kada je Urva bin Zubjer posjetio Velida bin Abdul-Melika, njegovu je nogu zahvatila gangrena. Svi se ljekari složiše u tome da je neophodno da mu odsijeku nogu jer ako to ne urade, bolest će zahvatiti cijelo tijelo i od toga će umrijeti. Kada su trebali to uraditi, rekoše mu: "Hoćeš li da ti damo opojno sredstvo?" On upita: "A radi čega to? " Oni rekoše: "De ne osjećaš bolove kada ti budemo rezali nogu." On reče: "Ne, sijecite je bez toga." Oni mu odsjekoše nogu, a zatim spališe ranu kako bi zaustavili krvarenje. Kada vidje svoju nogu u njihovim rukama, reče: "Hvala Allahu, dž.š. Tako mi Onoga Koji mi te je dao da hodim na tebi, On zna da nikada tobom nisam koraknuo prema haramu."

Kada se približila smrt Omeru bin Rebiu, njegov brat Haris briznu u plač, pa mu Omer reče: "Brate, ako plačeš zbog mojih stihova; rekao sam joj, i ona meni reče, kažem ti da je svaki moj rob slobodan ako sam ikada s njom ijedan grijeh uradio." Haris mu reče: "Hvala Allahu, dž.š., sada si me utješio."

Sufjan bin Muhammed pripovijeda: "Jednog dana Azza posjeti Ummu Hanin, sestru Omera bin Abdul-Aziza, pa je Ummu Hanin upita: 'Azza, šta znače Kusejrove riječi:

'Svaki dužnik svoj dug ispuni,
samo Azza svoj dug prema meni odgađa.''

'O kakvom dugu on govori?' Azza joj odgovori: 'Bila sam mu obećala poljubac, ali mu to kasnije nisam dozvolila.' Ummu Hanin joj reče: 'Ispuni svoje obećanje, a ja ću preuzeti grijeh na sebe.'" Azza pripovijeda: "Zbog ovih brzopleto izgovorenih riječi Ummu Hanin kao iskup oslobodi četrdeset robova. Kada god bi joj to neko kasnije spomenuo, ona bi zaplakala i rekla: 'Kamo sreće da sam umuknula i da te riječi nisam nikada izgovorila.'"

Kada se smrt približila Zu Rummu, rekao je: "Volio sam Mejju dvadeset godina, ali nisam nikada nešto loše pomislio niti uradio."

Haris bin Halid bin Hišam el-Mahzumi zaljubio se u Aišu bint Talha i o njoj je spjevao toliko stihova koje je Ibn Merzuban sakupio i od njih napravio posebnu zbirku pjesama. Kada je poginuo njen muž Mus'ab ibn Zubejr, neko reče Harisu: "Šta te sada sprečava da je zaprosiš?" On reče: "Tako mi Allaha, dž.š., neću dozvoliti da Kurejšije o meni pričaju kako sam svoje stihove o njoj citirao iz niskih pobuda i želje za grijehom."

Ibn Ulasa pripovijeda: "Ušao sam kod jednog beduina u šator i zatekoh ga kako jeca, te ga upitah: 'Šta je s tobom?' On mi odgovori: 'Zaljubio sam se.' Upitah ga: 'Iz kojeg si plemena?' On mi odgovori: 'Ja sam od onih koji kada se zaljube, umiru od čednosti.' Ja ga počeh tješiti i odvraćati od prepuštanja takvom stanju, ali on duboko uzdahnu i reče:

'Ja nemam nikoga kome bih se mogao požaliti,
samo tužni može tužnoga utješiti.'"

Sa'd bin Ukba upita nekog beduina: "Iz kojeg si plemena?" On odgovori: "Ja sam od onih koji kada se zaljube, umiru od čednosti." Zatim reče: "Tako mi Gospodara Kabe, iz plemena Azra." Sa'd ga upita: "A zbog čega to?" Beduin mu odgovori: "Zato što su naše žene prelijepe, a muškarci čedni."

Sufjan bin Zijad kaže: "Upitao sam jednu ženu iz plemena Azra, koju je ljubav svladala i za koju sam se pobojao da će od toga umrijeti: 'Zbog čega vas, pripadnike plemena Azra, ljubav ubija mimo ostalih arapskih plemena?' Ona mi odgovori: 'Nas krasi ljepota i čednost, a ljepota je ta koja nas podstiče na čednost. Čednost nam daruje nježnost srca, tako da nas ljubav ubija. Mi vidimo izvore koje vi niste u stanju vidjeti.'"

Ebu Ubejda Muammer bin Musenna prenosi da je neki čovjek iz plemena Benu Fezara rekao pripadniku plemena Azra: "To što vi umirete od ljubavi nije nikakva vrlina, nego je to slabost ličnosti i razuma, i skučenost razmišljanja." Azrijac mu odgovori: "Kad bi vi iz plemena Benu Fezara vidjeli sjaj očiju žena iz plemena Azra, koji blista iz njihovih nježnih krupnih široko razmaknutih crnih očiju ovjenčanih divnim obrvama, njihove tamnocrvene usne iza kojih bijeli zubi kao da su niska bisera blistaju, obožavali bi ih

kao što su predislamski Arapi obožavali Lata i Uzzaa, a islam bi po strani ostavili."

Bišr bin Velid prenosi da je čuo Ebu Jusufa kako u bolesti, od koje je umro, kaže: "Allahu moj, ti znaš da ja nisam nikada bluda učinio, a i ja znam da nikada nisam nijednog dirhema bespravno uzeo."

Kadija Ismail bin Ishak kaže: "Posjetio sam jednom prilikom Mu'tedida i zatekoh ga u društvu lijepih mladića. Malo zadržah pogled na njima pa kad ustadoh da idem od njega, on mi dade znak da sjednem. Kada smo ostali sami, reče mi: 'Kadija, tako mi Allaha, dž.š., nikada nisam skinuo svoju odjeću s ciljem da učinim blud.'"

Jezidijj pripovijeda: "Muhammed bin Mensur bin Bessam sjedio je jednog dana u društvu svojih robova koji su bili svi odreda lijepi, tako da je svaki od njih vrijedio po hiljadu i više dinara. Kada primijeti da ga ljudi čudno posmatraju, on reče: "Svi su oni slobodni ako sam i s jednim od njih učinio ijedan grijeh. Ko od njih tvrdi suprotno tome neka ide, oslobađam ga iz ropstva i dozvoljen mu je imetak koji od mene uzme.'"

Ibrahim bin Ebu Bekr bin Ajjaš kaže: "Bio sam kod svoga oca kada je bio na samrti pa zaplakah, a on mi reče: 'Zašto plačeš? Pa tvoj otac nije nikada uradio nijedno nemoralno djelo.'"

Omer bin Hafs pripovijeda: "Kada se mome ocu približila smrt, od bolova se onesvijestio, pa ja zaplakah kraj njega. Kad se osvijestio, upita me: 'Šta te je rasplakalo?' Rekoh: 'Plačem zbog rastanka s tobom i zbog toga što si bio kadija medu ljudima.' On reče: 'Nemoj plakati jer tvoj otac nije nikada skinuo odjeću s ciljem da uradi zinaluk i nikada nisam nepravedno presudio među dvojicom parničara.'"

Sufjan bin Ahmed el-Messisi veli: "Bio sam kod Hejsema bin Džemila u trenutka kada je umirao, i već su ga bili okrenuli prema kibli. Jedna od njegovi ropkinja ustade da mu izmasira noge, a on reče: "Izmasiraj ih jer Allah, dž.š., zna da nikada njima nisam koraknuo prema haramu."

Muhammed bin Ishak pripovijeda: "Surijj bin Dinar otputova nekim poslom u Misr, u kojem je u to vrijeme živjela tako lijepa žena, da je sve one koji su je vidjeli dovodila u iskušenje. Kada ona ču da je on stigao u Misr, reče: 'Zavest ću i njega.' Kada se pomoli u odaju u kojoj je on stanovao, otkri svoje lice i pokaza mu se u svoj svojoj ljepoti. On je upita: 'Šta je s tobom?' Ona mu reče: 'Želiš li da imaš vatrenu ženu u postelji i da živiš ugodnim životom?' On se okrenu od nje i reče:

'Koliko li je samo grešnika koji su se njihovim tijelima nasladivali
pa su umrli, sa ženama se rastali i propast doživjeli.

'Užici grešnika kratko traju i brzo prestaju,
a posljedice grijeha vječno ostaju.

'Teško onom, a Allah sve vidi i čuje,
koji se pred Allahom s grijesima nasladuje.'"

Omer bin Bukejr prenosi da je neki beduin rekao: "Zaljubio sam se u jednu ženu i godinama sam joj dolazio, a da s njom nisam ni jedan grijeh učinio osim što sam jedne mrkle noći vidio bjelinu njene podlaktice, pa sam je dodirnuo svojom rukom. Ona mi reče: 'Polahko, nemoj kvariti našu ljubav jer kad god se u ljubavi desi fizički dodir, on uništi ljubav.' Sav sam se preznojio od stida i nikada to više nisam ponovio."

Ebul-Feredž i neki drugi pripovijedaju da je u Meki živjela neka prelijepa žena i bila je udata. Jednog dana kada u ogledalu vidje svoje prelijepo lice, ona reče mužu: "Misliš li da ima iko ko bi vidio moje lice, a da ga to ne bi dovelo u iskušenje?" Muž joj odgovori: "Da." Ona upita: "A ko to?" On reče: "Ubejd bin Umejr." Ona reče: "Dozvoli mi da odem kod njega i da ga pokušam zavesti." On reče: "Imaš dozvolu od mene." Ona ode kod Ubejda bin Umejra praveći sa kao da želi da mu postavi neko pitanje i kad se odvoji s njom malo ustranu gdje ih niko ne vidi, ona otkri lice koje je bilo lijepo poput blistavog Mjeseca. On joj reče: "Allahova ropkinjo, pokrij svoje lice." Ona mu reče: "Ja sam se zaljubila u tebe." On reče: "Upitat ću te nešto, pa ako mi potvrdno odgovoriš, razmislit ću o tvome prijedlogu". Ona reče: "Šta god mi ti kažeš, ja ću se složiti s tobom." On je upita: "Reci mi, kada bi ti sada došao

melek smrti da ti uzme dušu, bi li i dalje voljela da ti ispunim želju?" Ona reče: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla", a zatim je upita: "Kada bi bila spuštena u kabur, i meleki te počeli ispitivati, bi li tada voljela da ti ispunim želju?" Ona odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla", a zatim je upita: "Da je sada Sudnji dan i da ljudi uzimaju knjige u kojima su zapisana njihova djela, a ti ne znaš da li ćeš dobiti svoju knjigu u desnu ili lijevu ruku, bi li i dalje voljela da ti ispunim želju?" Ona odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla", a zatim je upita: "Kada bi sada trebala da pređeš preko sirat-ćuprije a ne znaš da li ćeš se spasiti ili ne, bi li i dalje voljela da ti ispunim želju?" Ona odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla", a zatim je upita: "Kada bi sada bio postavljen mizan, vaga na kojoj će se mjeriti ljudska djela, a ti ne znaš hoće li tas s tvojim dobrim djelima prevagnuti ili ne, bi li i dalje voljela da ti ispunim želju?" Ona odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla", a zatim je upita: "Kada bi sada stala pred Allaha, dž.š., da polažeš račune za svoja djela, bi li i dalje voljela da ti ispunim želju?" Ona odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., svakako da ne bih." On reče: "Istinu si rekla, boj se Allaha, dž.š., Koji ti je podario bezbroj blagodati i mnogo dobra ti učinio." Ona se zatim vrati svome mužu, koji je upita: "Šta je bilo?" Ona reče: "I ja i ti smo gubitnici." Zatim se potpuno preda namazu, postu i ibadetu. Njen muž bi poslije toga često običavao reći: "Šta mi uradi Ubejd bin Umejr, pokvario mi je mladu. Svaku je noć bila vatrena u mom zagrljaju, a sada je postala isposnik."

Seid bin Abdullah bin Rašid pripovijeda: "Neka se beduinka zaljubi u mladića iz svoga plemena koji je bio poznat po svojoj razboritosti. Dugo vremena mu je slala poruke i nakon bezbroj pokušaja ona se razboli i promijeni izgubivši svaku nadu da će joj se on odazvati. Ona mu posla još nekoliko poruka, ali je on odbi, što samo poveća njenu bolest, tako da pade na postelju. Njegova majka mu reče: 'Djevojka se puno razboljela, dužni smo nešto učiniti za nju.' On reče: 'Idi posjeti je i kaži joj da je ja pitam za zdravlje.' Njegova majka dođe joj u posjetu i upita: 'Šta je s tobom?'

Djevojka odgovori: 'Bol u srcu koji je uzrok moje bolesti.' Njegova majka reče: 'Moj sin te pita o kakvoj se bolesti radi.' Djevojka tužno uzdahnu i reče:

'Pita me o bolesti, a on je bolest moja,
čudno je da onaj ko pita odgovor sa sobom nosi.'

Majka se vrati sinu i obavijesti ga šta se desilo te ga upita: 'Hoćeš li da ti je dovedem?' On reče: 'Da.' Majka ode kod djevojke i kad joj to predloži, djevojka zaplaka i reče:

'Tjera me od sebe i ni sresti me ne želi,
a kad mi tijelo potpuno klonu, smilova mi se

Nikada neću posjetiti kuću u kojoj moj ubica boravi,
dovoljno mi je muka što od ljubavi umirem.'

Njena bolest se nakon toga pogorša i ona umrije."

Čovjek iz Kufe po imenu Ebu Š'asa zaljubi se u neku prelijepu ženu. Kada ona to ču, poruči mu:

"Ebu Š'asa postojanu ljubav u srcu nosi
u kojoj nema mjesta za one koji ga potvoriti žele.

O srce moje, kloni ga se
i neozbiljna ljubavi smiri se i bježi od njega.

Šalje mi poruke kojima me u klopku dovesti želi,
a poruka zaljubljenog je sve što on veli.

On je lovac od kojeg je njegova gazela sigurna,
kao što su sigurne gazele koje u Meki niko ne smije da lovi.

Klanjaj se Allahu ako želiš da blagodati imaš,
o Ebu Š'asa, i trudi se da što više postiš.

Sa mnom ćeš se sresti nakon smrti
u vječnim perivojima, Allah, dž.š., će se smilovati.

Tamo gdje ću te sresti u liku prelijepog mladića
u blagodatima koje će potpune biti."

Asmei prenosi da je Ebu Sufjan bin el-Ala rekao: "Surejja

opazi u tavafu Omera bin Ebu Rebiu. Ona se preruši da je niko ne može prepoznati noseći u ruci miris od šafrana i u gužvi ga dodirnu svojom rukom namirisavši tako njegove ihrame. Ljudi ga počeše zapitkivati: 'Ebu Hattabe, kakav je ovo miris dok si pod ihramima?' On u stihovima odgovori:

'Da Allah, Gospodar, Musaa i Isaa
uvede u Džennet onu koja me svojom rukom namirisa.

Svojom je rukom moje ihrame dodirnula,
dok je oko Kabe pokraj mene tavafila.'

Abdullah bin Omer reče mu: 'Zar citiraš takve stihove na ovom mjestu?' On mu odgovori: 'Ebu Abdur-Rahmane, čuo si stihove koje sam sada citirao, ali, tako mi Allaha, dž.š., nikada nisam skinuo svoju odjeću želeći da počinim blud.'"

Neko je upitao Lejlu: "Jesi li ikada počinila nešto što Allah, dž.š., ne voli pa da se zbog toga moraš kajati?" Ona odgovori: "Bila bih otpadnica od vjere ukoliko bih počinila veliki grijeh, a poslije toga lagala da to nisam uradila."

Utejbi veli: "Otišao sam jednom prilikom na Mirbed (poznato sajmište u Basri) te zatekoh nekog beduina koji je pjevao neke stihove. Stadoh pokraj njega i u razgovoru spomenuh žene, a on uzdahnu i reče: 'Sine moga brata, je njihov govor poput pitke vode kojom gasimo žeđ.' Rekoh mu: 'Opiši mi žene.' On reče: 'Želiš da ti opišem žene ovog kvarta?' Rekoh: 'Da.' On u stihovima reče:

'Staložene su i nisu poput onih
koje kada putem idu, prašinu dižu.

I kad se s muževima osame, one se postide
pa i kad u kući same ostanu, i dalje se stide.'"

Utejbi dalje veli: "Ja o ovome obavijestih svoga oca, a on me upita: 'Znaš li od koga je uzeo riječi: njihov je govor poput pitke vode kojom gasimo žeđ?' Rekoh: 'Ne znam.' On reče: 'Iz stihova Kattamija koji je rekao:

'Svojim ljupkim riječima one nas ubijaju,
ali one nisu razvratne, čednost u nutrini svojoj skrivaju.

Kada govore, njihove riječi su poput vode
kojom žedni žeđ svoju umanjuju."

Postoji mnogo razloga zbog kojih su ovi ljudi ostali čedni. Najjači je veličanje i strah od Allaha, dž.š., a zatim želja da na onom svijetu dobiju prekrasne dženetske ljepotice, hurije s kojima će se vječno naslađivati. Ko na ovom svijetu bude udovoljavao svojim strastima u onome što je Allah, dž.š., zabranio, On će mu na onom svijetu uskratiti naslađivanje s prekrasnim hurijama. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ يَلْبَسِ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ.

"Ko na ovom svijetu bude oblačio odjeću od svile neće je oblačiti na onom svijetu."[183]

Također je rekao:

مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ.

"Ko na ovom svijetu bude pio vino neće ga piti na onom svijetu."[184]

Allah, dž.š., neće dozvoliti da onaj ko se na ovom svijetu naslađivao u pijenju vina, odijevanju odjeće od svile te spolnim odnosom sa ženama koje mu je Allah, dž.š., zabranio, uživa u istim tim blagodatima na onom svijetu. Zato neka svako odabere u kojim će blagodatima uživati i neka se sustegne od jednih kako bi postigao druge. Allah, dž.š., neće dopustiti da onaj ko se naužívao u ovosvjetskim blagodatima uživa na onom svijetu isto kao i onaj ko se sustezao od tih užitaka kako bi ih postigao na dan susreta s Allahom, dž.š. Niži stepen od ovoga jeste da se čovjek sustegne od zabranjenih stvari samo iz straha od vatre. Ako ih bude izbjegavao iz ljubavi prema Allahu, dž.š., bolje je nego da to uradi samo zbog toga što se boji kazne. Niži stepen od ovoga jeste da ga na sustezanje od harama navede bojazan od sramote među ljudima. Neki ljudi čuvaju svoju čednost samo iz straha da ne pokvare svoju ljubav

[183] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (5/2194) pod brojem (5496) i Muslim u svom *Sahihu* (3/1641) pod brojem (2069).
[184] Bilježe ga Buhari u svom *Sahihu* (5/2119) pod brojem (5253) i Muslim u *Sahihu* (3/1588) pod brojem (2003).

spolnim odnosom. Nekoga na to navede čednost i neiskvarenost osobe koju voli, dok neke od bluda odvrati stid od voljene osobe i poštovanje u srcu koje osjeća prema njoj. Neke na to navede želja da ga ljudi spominju po čednosti i lijepom ponašanju, a neke na to navede nastojanje da sačuvaju svoj ugled i ponos koji uživaju kod voljene osobe. Neke na to podstakne plemenitost, časnost i ambicioznost njihove duše. Neki ljudi uživaju u osjećaju čednosti i u tome nalaze veću slast nego u samom zadovoljavanju svojih strasti. Tom užitku prethodi bol zbog sustezanja duše od onoga čemu teži, a tek nakon toga dolazi osjećaj užitka, dok u slučaju udovoljavanja strastima dešava se suprotno. Nekoga na čednost navede svjesnost o posljedicama i štetnostima upražnjavanja prohtjeva na nedozvoljen način te znanje da razvrat u sebi nosi svako zlo i nesreću, a o čemu ćemo govoriti u narednom poglavlju, inšallah.

Hvalisanje čednošću kod prijašnjih i kasnijih generacija

Ljudi su se kroz historiju hvalisali čednošću svoje duše. Ibrahim bin Herma rekao je:

"U koliko sam se samo noći mogao s njihovim tijelima nasladivati,
ali želja za halalom me je od toga odvratila."

Drugi veli:

"Kada se za grijehom želja javi, od njega nas bogobojaznost odvrati,
pa namjera grešna ponižena nestane."

Spjevano je i sljedeće:

"Zar dozvoljavate da vas voljena posjećuje,
a vaš sluh i vid strašću ispunjen je.

Neće biti sigurna od zla ako posjeta potraje,
tvoje srce je čedno, ali pogled strastan je."

Muslim bin el-Velid veli:

"Koliko sam samo mogao istinskih uživanja osjetiti,
ali od njih me je čednost i razboritost odvratila."

Spjevano je i sljedeće:

"Ako vidiš da moj pogled blud čini,
ipak je spolni organ čedan.

To je samo malaksali pogled
i osjećajni stihovi."

El-Mevsevi veli:

"Zanoćili smo umotani u odjeći strasti i bogobojaznosti,
čežnja nas obavija od razdjeljka pa do stopala.

Miris nas ponekad, a nekad češće zapahne,
a ponekad nas munja kroz prozor obasja.

Zatim smo se sklupčali naizgled zbunjeni,
ali ono što smo osjećali bilo je daleko od svega što ne valja."

Niftevejh veli:

"Koliko puta sam se osamio s onom koju volim,
pa su me od grijeha stid i strah od Allaha spriječili.

Koliko puta sam poželio onu koju volim,
pa sam se zadovoljio samo sa šalom, druženjem i pogledom.

Volim ljepotice i volim da se družim s njima,
ali nikada s njima harama ne uradim.

To je prava ljubav, a ne da grijeh činiš s njima,
nema nikakva dobra u užitku koji se završi bolovima."

Šihab Mahmud bin Sulejman, autor divana Inšaul-Halebi veli:

"Dvoje voljenih koji su se nakon dugo vremena sreli,
radi Allaha se sustegnu i grijeh ne počine.

Njihova je ljubav snažna i postojana,
ali to ih samo od grijeha udaljava.

Njihova je ljubav iskrena, tako da ni jedno od njih
ka razvratu ne teži niti ruku pruža da odjeću skine.

Sastaju se i rastaju i ni jedno se ne boji
da će zbog grijeha neko moći da ih kori."

Neko je upitao Busejnu: "Znamo koliku ljubav osjećaš prema Džemilu, pa ima li ikakva načina da uradiš nešto čime ćeš olakšati svoju čežnju?" Ona odgovori: "Sve što imam to su suze koje ću liti sve dok ga ne sretnem na onom svijetu, ili da ga mrtvog posjećujem dok pod zemljom leži."

Neko je rekao Utbi, nakon što je njen voljeni, umro: "Šta ti je smetalo da mu pustiš da se nasladuje ljepotom tvoga lica?" Ona odgovori: "U tome me je spriječio strah od sramote, klevetanje komšija, strah od Silnoga. Ja sam u svom srcu osjećala višestruko veću ljubav nego što je on osjećao, ali smatrala sam da će skrivanje moga lica bolje očuvati našu ljubav, da će imati ljepše posljedice, bliže je pokornosti našem Gospodaru i udaljenije je od grijeha."

Neki se mladić zaljubio u djevojku, i vijest o tome raširi se među ljudima. Kada se jednog dana osamiše, tako da ih niko nije mogao vidjeti, on joj reče: "Hajde da sada potvrdimo ono što ljudi o nama pričaju." Ona mu reče: "Ne, tako mi Allaha, dž.š., to se neće nikada desiti sve dok čitam riječi Uzvišenog: '*Tog će dana oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji...*' (Ez-Zuhruf, 67)

Čovjek se zaljubio u ženu i nakon što je njegova ljubav potrajala, neko ga upita: "Šta bi uradio kada bi se osamio s njom, a niko drugi vas, mimo Allaha, dž.š., ne vidi? On reče: "Tako mi Allaha, dž.š., ne bih se ponašao tako kao da je Allah, dž.š., Neko Koga najmanje poštujem i Koga se najmanje stidim. Sve što bih s njom uradio nasamo, uradio bih to i u prisustvu njene porodice. Dugo bih čeznuo, izdaleka je gledao, a klonio bih se svega što srdi našega Gospodara i kvari našu ljubav."

"Ako čovjeku od voljene osobe pripada samo ono što je
haram, pa ja tražim samo ono što je dozvoljeno i lijepo.

Razgovor kao žubor vode u koritu njenom,
i umjesto svađe lijepe i nježne riječi.

Poljubac u usne tako nježne i mirisne
kao da su latice rascvjetanog karanfila.

Šta je ljubav do čednost i čistoća
i svjetlo u srcu koje blješti iz ljubavnih stihova.

Ja se stidim pred voljenom osobom od svega što ne priliči
i kad budem pozvan nečemu što je lijepo, tog se i prihvatim."

Drugi veli:

"Ja čeznem za vrhuncem slave
ispod koje će svi ostali u sjeni biti.

Udjeljujem imetak kada imućni s njime škrtare
od razvrata se sustežem, pa ja sam uglednik i cijeli narod vodim."

Amir bin Huzafe pripovijeda: "Vidio sam u Suharu djevojku koja je naslonila svoj obraz na neki kabur i plačući je citirala sljedeće stihove:

'Moj će te obraz štititi od tjeskobe u kaburu,
obraz je najmanje što ti, dragi, pružiti mogu.

O ti koji stanuješ u njemu poslije smrti tvoje,
ja sam poput slijepaca koji putem hode.

Molim te saslušaj riječi o tuzi mojoj
možda ću tako malko olakšati bol duši svojoj.'

Ja je upitah: 'Ko je ukopan u ovom kaburu?' Ona mi odgovori: 'Mladić s kojim me je ljubav povezivala.' Zatim reče:

'Bili smo poput dva goluba u gnijezdu svijenom,
uživali u zdravlju i mladosti ranoj.

Dođe vrijeme koje ga uze i odnese sa sobom,
zaista vrijeme rastavlja one koji se vole.'

Ja zaplakah zbog nježnosti i dirljivosti njenih stihova, a ona reče:

'Plačeš za njim, a ne znaš ni kakav je bio,
njegove vrline ja ću ti opisati.

Onima koji traže, poklone je darivao,
a u ljutom boju uvijek je junak bivao.

Nikada za djevojkama iz komšiluka nije pogled dizao,
i komšijama je uvijek dobrim na dobro uzvraćao.

Čednih osjećanja i spoljašnosti iste
kada ga neko potvori, dokaz za čednost pokaže da ga svi vide.'

Rekoh: 'Reci mi kako se on zvao.' Ona reče: 'Sinan bin Vebrea, o kojem je pjesnik rekao:

'O ti koji tražiš kišu za pašnjake naroda svoga,
dovoljni su to darovi iz obilja Sinanovoga.''

Zatim reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., da nisi stranac, ne bih ti ispričala ovo što si čuo.' Ja je upitah: 'A kakva je bila njegova ljubav prema tebi?' On odgovori: 'Kada bih spavala, naslanjala bih glavu na njegovu ruku. Tako smo proveli četiri godine, umjesto jastuka uvijek sam koristila njegovu ruku osim u slučaju kada bi me nešto u tome omelo.'''

Seid bin Jahja el-Emevi prenosi od svoga amidže Muhammeda bin Seida, on od Abdul-Melika bin Umejra, koji pripovijeda sljedeći događaj: "U plemenu Sekif bila su dvojica braće iz porodice Benu Kunna među kojima je bila tako velika ljubav da je njenu granicu znao samo Allah, dž.š. Svaki od njih davao je prednost svome bratu u odnosu na samog sebe. Jednom prilikom stariji brat krenu na putovanje te oporuči svome mlađem bratu da se brine za potrebe njegove porodice. Jednog dana, dok je mlađi brat boravio u kući, žena njegovog brata, koja je bila jedna od najljepših žena toga doba, prođe kroz hodnik koji je povezivao njegovu kuću s bratovom kućom, i kad je njegov brat vidje, njena ga ljepota zadivi. Kada ga vidje, ona se okrenu, stavi ruku na glavu i pobježe u svoju kuću. On se zaljubi u nju i to ga je počelo polahko crpiti i slabiti, tako da mu se promijeni boja lica. Kada se njegov brat vrati s putovanja, upita ga: 'Brate, šta je s tobom, zbog čega si se promijenio, šta te muči?' On odgovori: 'Ne osjećam nikakvu bol.' Pozvaše mu liječnike, ali nijedan ne otkri nikakvu bolest u njegovom tijelu. Jedino Haris bin Kelda, koji je bio vrstan liječnik, reče: 'U njegovim očima ne vidim tragove nikakve bolesti, vjerujem da se zaljubio.' Njegov brat reče: 'Subhanallah, pitam te za bratove bolesti, a ti se sa mnom ismijavaš.' Liječnik reče: 'Napojit ću ga jednim napitkom koji sam spravio, pa ako bude zaljubljen, pokazat će to.' On donese taj napitak i poče mu ga malo-pomalo davati a kad napitak poče djelovati, on se uznemiri i spjeva sljedeće stihove:

'Saslušajte stihove koje sam spjevao
o padinama kojima hode.

Gazele koje jednog dana vidjeh
u odajama kuće porodice Benu Kunneh.

Dugog nježnog lijepog lica,
divnog glasa kao lastavica.'

Stariji brat reče: 'Ti si liječnik, saznaj u koga se zaljubio.' Liječnik reče: 'Dat ću mu ponovo da pije ovaj napitak, možda spomene ime voljene žene.' Kada mu dade napitak, on spomenu ime žene u koju se zaljubio, a njegov brat se istog momenta razvede s njom kako bi se njome mogao oženiti njegov brat. Međutim, bolesnik reče: 'Ako se oženim njome, desit će se to i to', te umrije i ne oženi se njome."

Alija bin Mubarek es-Siradž prenosi od Ebu Mushira, on od Bekra bin Abdullaha, koji pripovijeda sljedeće: "Jednog dana Hadždžadž bin Jusuf obiđe svoj zatvor, pa pred njega dovedoše nekog zatvorenika koga on upita: 'Kakav si zločin ti počinio?' Čovjek reče: 'Neka Allah, dž.š., da svako dobro našem zapovjedniku, uhvatila me noćna straža, a ja ću ti sada ispričati kako. Ako laž biva uzrokom spasa, onda je preče da nas istina spasi.' Hadždžadž ga upita: 'Šta se desilo?' Čovjek reče: 'Bio sam blizak prijatelj jednom čovjeku koji je poslan u rat u Horosan. Njegova se žena zaljubila u mene, a da to nisam ni znao. Jednog dana ona mi posla nekog glasnika da me obavijesti kako je stiglo pismo od mog prijatelja te da treba da dodem da ga pročitam. Ja otiđoh kod nje, a ona me poče zagovarati, tako da kod nje proboravih sve do noći, tako da zajedno klanjasmo akšam-namaz. Nakon toga, ona prizna da se zaljubila u mene i pozva me da učinim blud s njom. Ja odbih, ali ona reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., zavrištat ću i reći ću stražarima da si lopov koji je došao u moju kuću.' Ja se, tako mi Allaha, dž.š., zapovjedniče, pobojah za sebe te predložih: 'Sačekaj dok se dobro smrači.' Kada smo klanjali jaciju, ona se ponadala da sam se pobojao stražara, ali ja pobjegoh iz njene kuće. Smrt mi je bila draža od toga da iznevjerim svoga prijatelja. Dok sam bježao, uhvati me noćna straža i dovede u zatvor. O tome sam spjevao i stihove.' Hadždžadž mu reče: 'A šta si rekao u tim stihovima?' Čovjek mu citira:

'Koliko me je samo ljepotica krasnih
u grijeh zvalo, ali ja to odbih.

Ne zbog toga što sam čedan,
nego muž joj je bio moj prijatelj, pa se postidjeh.'

Nakon toga Hadždžadž naredi da ga oslobode."

Reb'i bin Zijad kaže: "Vidio sam djevojku kako pored nekog kabura citira sljedeće stihove:

'Mladić koji je u sebi svu čednost skupio
i koji je smrt zbog ljubavi najstrpljivije podnio.'

Rekoh joj: 'Zbog čega je on najčedniji i najstrpljiviji?' Ona reče: 'Zaljubio se u mene, pa kada bi javno ispoljavao svoju ljubav, moji su ga ukućani zbog toga korili, a ako bi šutio, onda su bili grubi prema njemu. Kada mu je to postalo nesnošljivo, rekao je:

'Kada javno kažem da je volim, prebacuju mi da me strast obuzela,
a ako o ljubavi ne govorim, kažu da je moja čežnja prestala.

Onome ko voli i ljubav krije
jedini je izlaz da mu ljudi opravdanje nađu i kažu: 'Od ljubavi umrije.''

Neprestano je ponavljao ove stihove sve dok nije umro. Tako mi Allaha, dž.š., čekat ću ovdje sve dok ne umrem, pa da me pored njega ukopaju.' Ubrzo nju spopade smrtni hropac, a žene povikaše: 'Umrla je, tako nam Onoga Koji joj je ovakvu smrt odredio.' Nisam vidio da je iko brže i čudnije umro."

Ibn Dumejna veli:

"Zanoćili smo iznad grada, niti smo s njima
niti smo s njihovim neprijateljima pomiješani.

Zanoćili smo, a noćna rosa nam je mirisala
jemenske ogrtače kojim smo bili ogrnuti.

Spominjanjem Allahovog imena grešne misli od sebe odbijamo
kada ih u našim srcima osjetimo."

Ebul-Feredž pripovijeda: "Busejnina sluškinja jednog dana dotrča do njenog oca i brata i obavijesti ih da je Džemil došao

u posjetu kod nje. Oni zgrabiše sablje i krenuše prema njenim odajama, ali kada stigoše, vidješe da on s njom razgovara iz sasvim druge prostorije i jada joj se za tugu koju osjeća u srcu. Govorio joj je: 'Busejna, vidiš i sama kolika je moja ljubav prema tebi, zar me nećeš nagraditi zbog te ljubavi?' Ona ga upita: 'A čime to?' On reče: 'Pa onim čime voljeni potvrđuju svoju ljubav.' Ona mu reče: 'Džemile, zar to želiš? Smatrala sam da ti to nikada ne bi uradio. Ako taj zahtjev još samo jednom ponoviš, nikada više nećeš vidjeti moje lice.' On se nasmija i reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., to sam rekao želeći da te provjerim. Da si mi se odazvala, znao bih da bi se odazvala i nekom drugom mimo mene. Da si mi se odazvala udario bih te sabljom koju držim u ruci ili ti više nikada ne bih došao. Zar nisi čula moje stihove:

'Ja se zadovoljavam kod Busejne stvarima
koje kada bi vidio onaj ko me kori, sve bi mu sumnje prestale.

Riječima: ne, i ne mogu, i poklonima
i nadom onoga koji je svaku nadu izgubio.

Brzim pogledom koji samo trenutak traje,
koji se desi kada se s njom sretnem i kada se rastajem.'

Njen otac reče bratu: 'Hajdemo, poslije ovog danas što smo čuli ne trebamo više sprečavati ovog čovjeka da joj dolazi.'"

DVADESET ČETVRTO POGLAVLJE

O zinaluku i homoseksualnosti i neredu i kazni koju prouzrokuju ova dva grijeha

Svaki pametan čovjek trudi se da ne hodi putem sve dok se ne raspita da li je taj put siguran, ima li u njemu kakvih opasnosti te gdje taj put vodi, da li će ga odvesti u spas ili u propast. Put zinaluka uzrok je propasti prijašnjih i budućih generacija jer u sebi nosi nered i propast. Kraj onoga ko krene ovim putem bit će propast i krajnje poniženje. Zbog toga je Allah, dž.š., put zinaluka označio kao najgori mogući put. Uzvišeni je rekao: "***I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put***" (El-Isra, 32). Ako je ovakav put bludnika, kakav je tek onda put homoseksualaca, čiji je grijeh višestruko veći i pogubniji od bluda, a o čemu ćemo, inšallah, govoriti u narednim redovima.

Kazna za blud

Činjenje bluda spada među najveće grijehe čiji će počinioci boraviti u užarenom ognju, najgorem mogućem boravištu. U berzehskom životu njihove će duše boraviti u užarenom ognju čiji će ih plamen prožimati iz njenog dna i dizati ih do njenog vrha, a zatim će ponovo padati na mjesta koja su prije zauzimali. U toj

će patnji biti sve do nastupanja Sudnjeg dana. U ovom stanju vidio ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u snu, a snovi su poslanika, a.s., bez sumnje, istina.

Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis od Semure bin Džunduba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., običavao upitati svoje ashabe:

هل رأى أحد منكم من رؤيا قال فيقص عليه من شاء الله أن يقص وإنه قال ذات غداة إنه أتاني الليلة آتيان وإنهما ابتعثاني وإنهما قالا لي انطلق وإني انطلقت معهما وإنا أتينا على رجل مضطجع وإذا آخر قائم عليه بصخرة وإذا هو يهوي بالصخرة لرأسه فيثلغ رأسه فيتهدهد الحجر ها هنا فيتبع الحجر فيأخذه فلا يرجع إليه حتى يصح رأسه كما كان ثم يعود عليه فيفعل به مثل ما فعل المرة الأولى قال قلت لهما سبحان الله ما هذان قال قالا لي انطلق انطلق قال فانطلقنا فأتينا على رجل مستلق لقفاه وإذا آخر قائم عليه بكلوب من حديد وإذا هو يأتي أحد شقي وجهه فيشرشر شدقه إلى قفاه ومنخره إلى قفاه وعينه إلى قفاه قال وربما قال أبو رجاء فيشق قال ثم يتحول إلى الجانب الآخر فيفعل به مثل ما فعل بالجانب الأول فما يفرغ من ذلك الجانب حتى يصح ذلك الجانب كما كان ثم يعود عليه فيفعل مثل ما فعل المرة الأولى قال قلت سبحان الله ما هذان قال قالا لي انطلق انطلق فانطلقنا فأتينا على مثل التنور قال فأحسب أنه كان يقول فإذا فيه لغط وأصوات قال فاطلعنا فيه فإذا فيه رجال ونساء عراة وإذا هم يأتيهم لهب من أسفل منهم فإذا أتاهم ذلك اللهب ضوضوا قال قلت لهما ما هؤلاء قال قالا لي انطلق انطلق قال فانطلقنا فأتينا على نهر حسبت أنه كان يقول أحمر مثل الدم وإذا في النهر رجل سابح يسبح وإذا على شط النهر رجل قد جمع عنده حجارة كثيرة وإذا ذلك السابح يسبح ما يسبح ثم يأتي ذلك الذي قد جمع عنده الحجارة فيفغر له فاه فيلقمه حجرا فينطلق يسبح ثم يرجع إليه كلما رجع إليه فغر له فاه فألقمه حجرا قال قلت لهما ما هذان قال قالا لي انطلق انطلق قال فانطلقنا فأتينا على رجل كريه المرآة كأكره ما أنت راء رجلا مرآة وإذا عنده نار يحشها ويسعى حولها قال قلت لهما ما هذا قال قالا لي انطلق انطلق فانطلقنا فأتينا على روضة معتمة فيها من كل لون الربيع وإذا بين ظهري الروضة رجل طويل لا أكاد أرى رأسه طولا في السماء وإذا حول الرجل من أكثر ولدان رأيتهم قط قال قلت لهما ما هذا ما هؤلاء قال قالا لي انطلق انطلق قال فانطلقنا فانتهينا إلى روضة

عَظِيمَةٍ لَمْ أَرَ رَوْضَةً قَطُّ أَعْظَمَ مِنْهَا وَلَا أَحْسَنَ قَالَ قَالَا لِي ارْقَ فِيهَا قَالَ فَارْتَقَيْنَا فِيهَا فَانْتَهَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبِنِ ذَهَبٍ وَلَبِنِ فِضَّةٍ فَأَتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَفْتَحْنَا فَفُتِحَ لَنَا فَدَخَلْنَاهَا فَتَلَقَّانَا فِيهَا رِجَالٌ شَطْرٌ مِنْ خَلْقِهِمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَاءٍ وَشَطْرٌ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَاءٍ قَالَ قَالَا لَهُمْ اذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهَرِ قَالَ وَإِذَا نَهَرٌ مُعْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَحْضُ فِي الْبَيَاضِ فَذَهَبُوا فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ قَالَ قَالَا لِي هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنْزِلُكَ قَالَ فَسَمَا بَصَرِي صُعُدًا فَإِذَا قَصْرٌ مِثْلُ الرَّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ

قَالَ قَالَا لِي هَذَاكَ مَنْزِلُكَ قَالَ قُلْتُ لَهُمَا بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمَا ذَرَانِي فَأَدْخُلَهُ قَالَا أَمَّا الْآنَ فَلَا وَأَنْتَ دَاخِلُهُ قَالَ قُلْتُ لَهُمَا فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مُنْذُ اللَّيْلَةِ عَجَبًا فَمَا هَذَا الَّذِي رَأَيْتُ قَالَ قَالَا لِي أَمَا إِنَّا سَنُخْبِرُكَ أَمَّا الرَّجُلُ الْأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ وَيَنَامُ عَنْ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُشَرْشَرُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ وَمَنْخِرُهُ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذْبَةَ تَبْلُغُ الْآفَاقَ وَأَمَّا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ فَإِنَّهُمْ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يَسْبَحُ فِي النَّهَرِ وَيُلْقَمُ الْحَجَرَ فَإِنَّهُ آكِلُ الرِّبَا وَأَمَّا الرَّجُلُ الْكَرِيهُ الْمَرْآةِ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحُشُّهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا فَإِنَّهُ مَالِكٌ خَازِنُ جَهَنَّمَ وَأَمَّا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرَّوْضَةِ فَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا الْوِلْدَانُ الَّذِينَ حَوْلَهُ فَكُلُّ مَوْلُودٍ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ قَالَ فَقَالَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ وَأَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرٌ مِنْهُمْ حَسَنًا وَشَطْرٌ قَبِيحًا فَإِنَّهُمْ قَوْمٌ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا تَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

"Je li ko od vas usnio kakav san?", pa bi mu ashabi pripovijedali san koji su tu noć vidjeli. Jednog dana on reče svojim ashabima: "Sinoć mi u snu dođoše dvojica ljudi koji me uzeše i rekoše: 'Kreni s nama.' Ja krenuh s njima, te naiđosmo pored nekog čovjeka koji je ležao, a pored njegove glave stajao je drugi koji je u ruci držao ogroman kamen i njim bi smrskavao glavu ovog što leži, i kamen bi se otkotrljao podalje od njih. Ovaj bi otišao da donese kamen, i glava od ovog što leži ponovo bi se vratila u prvobitno stanje. Međutim, ovaj bi mu iznova smrskavao glavu. Ja ih upitah: 'Subhanallah, ko su ova dvojica ljudi?' Oni mi rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i naiđosmo

na čovjeka koji je stajao otvorenih usta, a pored njega stajao je drugi čovjek držeći u rukama željeznu kuku. On bi stavljao tu kuku u njegova usta pa bi njom do uha rasporio jednu stranu njegovih usana. Zatim bi zakačio kuku za drugi kraj njegovih usana pa bi ih rasporio kao i prvi kraj usana. Dok raspara drugi kraj usana, prvi bi se ponovo vratio kakav je i bio, ali bi on ponavljao svoj prethodni postupak. Ja rekoh: 'Subhanallah, ko su ova dvojica ljudi?' Oni mi rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i naidosmo na nešto što je ličilo na peć te začusmo žamor i glasove koji su dolazili iz unutrašnjosti te peći. Kada provirismo kroz njen otvor, ugledasmo muškarce i žene koji su bili potpuno goli. Ispod njih bi buknuo plamen koji bi ih potpuno obuzeo i oni bi počinjali vrištati i urlati od bolova. Upitah ih: 'Ko su ovi ljudi?' Oni rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i dodosmo do rijeke čija je voda bila crvena poput krvi. U rijeci je plivao neki čovjek. Na obali rijeke bio je drugi čovjek koji je sabrao gomilu kamenja.

Čovjek u rijeci bi malo plivao, a ovaj s kamenjem bi dolazio do njega, otvarao bi mu usta i stavljao bi mu kamen u njih, a ovaj bi ponovo malo plivao, a zatim bi se vraćao kod njega, a on bi mu ponovo stavljao kamen u usta. Ja ih upitah: 'Ko su ova dvojica ljudi?' Oni rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i naidosmo na čovjeka ružnog izgleda, najružnijeg čovjeka koga možeš vidjeti na ovom svijetu. Kod njega je bila vatra koju je ona raspuhavao i kružio oko nje. Upitah ih: 'Ko je ovaj čovjek?', a oni rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i dodosmo do bujne bašče u kojoj je bilo svakovrsnog cvijeća. U bašči je bio čovjek koji je bio tako visok da sam mu jedva mogao vidjeti glavu. Oko čovjeka su bila najkrupnija djeca koju sam ikada vidio. Upitah ih: 'Ko su ovi?', a oni mi rekoše: 'Kreni dalje, kreni dalje.' Krenusmo dalje i dodosmo do drveta od kojeg nisam nikada vidio veće niti ljepše. Njih dvojica mi rekoše: 'Popni se na ovo drvo.' Mi se popesmo, kad u tom drvetu vidjesmo grad koji je bio sagraden od zlatnih i srebrenih cigli. Dodosmo do kapije grada i zatražismo da nam otvore, i kapija se otvori. Kada udosmo, vidjesmo ljude čija je polovica bila

nešto najljepše što sam vidio, a druga polovica im je bila nešto najružnije što sam vidio. Ova dvojica im rekoše: 'Idite u ovu rijeku.' Ugledah rijeku koja je bila ispred nas, a čija je voda radi brzog toka bila pjenušava i bijela. Oni uđoše u rijeku i kada se vratiše vidjeh da je njihova ružna polovica nestala i postala lijepa. Njih dvojica mi rekoše: 'Ovo je Džennet Adna a ova je građevina tvoj dvorac u Džennetu.' Ja podigoh pogled i ugledah građevinu bijelu poput oblaka. Oni mi rekoše: 'Ovo je tvoj dvorac.' Ja im rekoh: 'Da vam Allah, dž.š., da svaki bereket, mogu li ući u njega.' Sada ne možeš ući, ali ćeš ući kada dođe vrijeme za to.' Rekoh im: 'Vidio sam ove noći mnogo čudnih stvari, možete li mi pojasniti to što sam vidio?' Oni rekoše: 'Sada ćemo ti objasniti. Što se tiče čovjeka koga si vidio da mu onaj razmrskava glavu, to je čovjek koji je naučio Kur'an, ali ga je kasnije zapostavio i prespavljivao je propisane namaze. Čovjek koga si vidio da mu onaj raspara usta, nozdrve i oči do zatioka, to je čovjek koji je izmišljao laž koja bi se proširila na sve strane svijeta. Muškarci i žene koje si vidio u građevini sličnoj peći su bludnici i bludnice. Čovjek koji je plivao u rijeci i kome je onaj stavljao kamen u usta je onaj koji je jeo kamatu. Čovjek ružnog izgleda koji je raspuhavao vatru i kružio oko nje je Malik, čuvar Džehennema. Onaj visoki čovjek koga si vidio u bašči je Ibrahim, a.s., a djeca oko njega su sva djeca koja su umrla u čistoj i neiskvarenoj prirodi.' Neko od prisutnih muslimana upita: 'Allahov Poslaniče, zar i djeca mnogobožaca?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori. 'I djeca mnogobožaca.' 'Ljudi koje si vidio da im je jedna polovica lijepa a druga ružna jesu oni koji su činili dobra i loša djela, a koja će im Allah, dž.š., oprostiti.'"

Ebu Muslim el-Keddždži prenosi od Sadeka bin Džabira, on od Sulejma bin Amira, ovaj od Ebu Umame el-Bahilija, koji prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ آتَانِي رَجُلاَنِ فَأَخَذَا بِضَبْعِي وَأَتَيَابِي جَبَلاً وَعِرًا فقَالا لِي: اصْعَدْ، فَقُلْتُ: إِنِّي لَا أُطِيقُه، فقَالَا: إِنَّا سَنُسَهِّلُهُ لكَ، فَصَعِدتُ حتَّى إِذَا كُنْتُ فِي سَوَاءِ الْجَبَلِ إِذَا أَنَا بِأَصْوَاتٍ مَدِيدَةٍ فقلتُ: ما هذه الأَصواَتُ؟ قَالَ: هذَا عوَاءُ أَهْلِ النَّار، ثُمَّ انْطُلِقَ بِي فَإِذَا أَنَا بِقَوْمٍ

أَشَدُّ انتفاخًا وأنتنه ريحًا، كأنَّ رِيحَهُمُ المراحِيضُ، قُلت: من هؤلاء؟ قال: هؤلاء الزَّانُونَ وَالزَّوَانِي.

"Dok sam jedne noći spavao, u snu sam vidio dvojicu ljudi koji me uzeše pod ruku i povedoše do nekog visokog brda te mi rekoše: 'Popni se.' Ja rekoh: 'Ne mogu se popeti.' Oni mi rekoše: 'Mi ćemo ti pomoći.' Ja se popeh i kad sam bio nasred brda, začuh neke glasove. Upitah ih: 'Kakvi su ovo glasovi?' Oni mi rekoše: 'Ovo je jaukanje stanovnika Vatre.' Zatim me povedoše i stigosmo do skupine ljudi od kojih nikada nisam vidio deblje niti osjetio veći smrad od njihovog niti sam vidio ikog ružnijeg od njih. Zaudarali su poput zahoda. Upitah ih: 'Ko su ovi ljudi?' Oni mi rekoše: 'To su bludnici i bludnice.'"[185]

Ebu Nuajm el-Fadl bin Dukejn prenosi od Abdus-Selama bin Šeddada, on od Gavzana bin Džerira, ovaj od svog oca da je neko pred Alijom bin Ebu Talibom, r.a., spomenuo razvrat, pa je on rekao: "Znate li koji je blud najgori?" Oni rekoše: "Vladaru pravovjernih, svaki je blud ogavan." Alija, r.a., reče: "Ali ja ću vas obavijestiti koji je blud najmrži Allahu, dž.š. To je da čovjek učini blud sa ženom vjernika, pa tako postane bludnik, a i pokvari ženu svoga brata muslimana." Zatim je rekao: "Do ljudi će na Sudnjem danu doprijeti neki ružan miris koji će uznemiriti i vjernike i nevjernike. Kada za njih to postane nepodnošljivo i kada gotovo da ih potpuno zaguši taj smrad, začut će neki glas koji će im reći: 'Znate li kakav je ovo smrad koji vas uznemirava?' Ljudi će reći: 'Ne znamo, tako nam Allaha, dž.š., znamo samo da nam je postalo nepodnošljivo.' Taj će im glas reći: 'Ovaj smrad dolazi iz spolnih organa bludnika koji su umrli, a da se nisu pokajali.' Zatim će ljudi biti povedeni.'" Alija, r.a., nije pri tom spomenuo da li će biti povedeni u Džennet ili u Džehennem.

---

[185] Bilježe ga Ibn Hibban u *Sahihu* (16/536) pod brojem (7491), Ibn Huzejma u *Sahihu* (3/237) pod brojem (1986), Hakim u *Mustedreku* (2/228), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (4/216), Taberani u *El-Kebiru* (7667) i u djelu *Musneduš-Šamijjin* (1/367) pod brojem (577) preko Ibn Džabira, koji prenosi od Sulejma bin Amira, on od Ebu Umame, ovaj od Poslanika, s.a.v.s. Hakim za ovaj hadis kaže da je sahih, vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim, i u tome ga podržava Zehebi. Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* (1/77) kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa čine prenosioci koje Buhari spominje u svom *Sahihu*."

Prenosi se da je Enes bin Malik, r.a., rekao: "Onaj ko uporno čini blud poput je onog ko obožava kipove. Takav je preči da bude uspoređen s obožavaocem kipova od onog ko uporno pije alcohol." U Ahmedovom *Musnedu* bilježi se hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "*Onaj ko uporno pije alkohol jeste poput onog ko obožava kipove.*"[186] Činjenje bluda veći je grijeh od pijenja alkohola. Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, veli: "*Poslije bespravnog ubojstva ne postoji veći grijeh od bluda.*"

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Vaila, preko Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji je jednom prilikom upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.:

قُلْتُ يَا رَسُولَ الله أَيّ الذَّنْب أَعْظَمُ؟ قَالَ: أَنْ تَجْعَلَ لله نِدًا وَهُوَ خَلَقَكَ. قَالَ: قُلْتُ ثُمَّ مَاذَا؟
قَالَ: أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ خَشْيَةَ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ، قَالَ قُلْتُ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: أَنْ تَزْنِيَ بِحَلِيلَةِ جَارِكَ.

"*Allahov Poslaniče, koji grijeh je najveći kod Allaha, dž.š.?*" *Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu:* "*Da pripišeš Allahu, dž.š., druga, a On te je stvorio.*" *Ibn Mesud upita ga ponovo:* "*Koji grijeh poslije toga?*" *Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu:* "*Da ubiješ svoje dijete bojeći se da ti ono ne umanji nafaku.*" *Ibn Mesud, r.a., upita za grijeh poslije toga a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu:* "*Da učiniš blud sa ženom svoga komšije.*"

Allah, dž.š., kao potvrdu ovim riječima objavio je ajet:

[186] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (1/272), Abdur-Rezak u *Musanefu* (9/239) pod brojem (17070), Abd bin Humejd u djelu *El Muntehab* (1/334) pod brojem (708), Ibn Hibban u djelu *El-Medžruhin* (1/326), Hatib u djelu *Mevdiu evham el-džem'i vet tefrik* (2/470), Ibnul-Dževzi u djelu *El-ilelul-mutenabije* (2/671) preko Hasana bin Saliha od Muhammeda bin el-Munkedira, koji ovaj hadis prenosi od Ibn Abbasa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prenosioci ovog hadisa pouzdani su osim što je prenosilac od Ibn Abbasa, r.a., nepoznat. Bilježe ga i Taberani u *El-Kebiru* (12/45) pod brojem (12428), Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (9/253), Ibnul-Dževzi u *El-ilelul-mutenabije* (2/672) preko Suvejra bin Ebu Fahita i Hukejma bin Džubejra, od Seida bin Džubejra, on od Ibn Abbasa, r.a. Suvejr je slab prenosilac hadisa kao i Hukejm, kao što to veli Hejsemi u djelu *El Medžm'a* (5/74). Bilježi ga i Ahmed, Bezzar, Taberani. Prenosioci koje navodi Ahmed pouzdani su. Ibnul-Munkedir veli: "Čuo sam predanje od Ibn Abbasa, r.a., a u predanju koje bilježi Taberani nalazi se Jezid bin Ebu Fahita, koji mi je nepoznat, a ostali prenosiocu su pouzdani." Malo prije smo spomenuli da je to Suvejr, a ne Jezid. Do Hejsemija je stiglo pogrešno ime, te mu je zbog toga bio nepoznat. Hadis ima mnogo potpora u brojnim vjerodostojnim predanjima te ga stoga šejh Albani u svom djelu *Sahiha* pod brojem (677) ocjenjuje dobrim."

﴿وَالَّذِينَ لاَ يَدْعُونَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ وَلاَ يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَلاَ يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾

"*I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; a ko to uradi iskusit će kaznu.*" (El-Furkan, 68)

Sufjan bin Ujejna prenosi od Džamia bin Šeddada, on od Ebu Vaila, ovaj od Abdullaha, koji je rekao: "Kada se raširi varanje na vagi, kiše prestaju padati, a kada se raširi blud, pojavi se kuga, a kada se laž raširi, pojavi se nered na zemlji."

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od E'ameša, koji prenosi od Ebu Hazima, on od Ebu Hurejre, r.a., a on prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ، شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ.

"*S trojicom, Allah, dž.š., neće na Sudnjem danu ni progovoriti, niti će ih pogledati, niti će ih od grijeha očistiti, i njima će bolna patnja pripasti. To su: starac bludnik, vladar lažac, i oholi siromah.*"[187]

U Muslimovoj zbirci bilježi se hadis od Sulejmana bin Burejde, koji prenosi od svog oca, a on prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَخْلُفُ فِي امْرَأَةِ رَجُلٍ مِنَ الْمُجَاهِدِينَ فَيَخُونُهُ فِيهَا إِلاَّ وُقِفَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَخَذَ مِنْ عَمَلِهِ مَا شَاءَ فَمَا ظَنُّكُمْ.

"*Žene onih koji su otišli u borbu na Allahovom putu zabranjene su onima koji su ostali kod svojih kuća kao što su im zabranjene njihove majke. Koji god čovjek preuzme brigu o porodici mudžahida pa to pronevjeri, taj će mu mudžahid doći na Sudnjem danu i uzeti od njegovih dobrih djela koliko god želi, pa razmislite kako ćete postupati.*"[188]

---

[187] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/102) pod brojem (107) ali ga ne bilježi Buhari.

[188] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (3/1508) pod brojem (1897).

Dovoljno je kao kuđenje bluda to što je Allah, dž.š., pored Svoje neizmjerne milosti kao kaznu za blud propisao najstravičnije kazne, što ga je nazvao teškim i sramotnim prijestupom. Naredio je vjernicima da prisustvuju izvršavanju kazne nad bludnikom. Ono što ukazuje na ogavnost bluda jeste i to što je Allah, dž.š., stvorio i neke životinje koje, i pored toga što nemaju razuma, osuđuju blud, kao što to prenosi Buhari u svom *Sahihu* od Amra bin Mejmuna el-Evdija koji kaže: "U doba džahilijjeta vidio sam majmuna kako čini blud s majmunicom. Kada su ih ostali majmuni vidjeli, gađali su ih kamenjem, sve dok nisu umrli, a i ja sam učestvovao u kamenovanju."[189]

Blud je uzrok svakog zla

Blud je uzrok svakog zla, kao što je gubitak vjere, gubitak bogobojaznosti, kvarenje ličnosti, gubitak ljubomore prema svojoj ženi. Nećeš nikada naći bogobojaznog bludnika da ispunjava obećanja, da ne laže, da čuva prijateljstvo niti da ima potpunu ljubomoru prema svojoj ženi. Varanje, laž, pronevjera, bestidnost, gubitak osjećaja samokontrole, nečuvanje Allahovih granica, nestanak ljubomore iz bludnikovog srca nužni je rezultat bluda. Od neizbježnih posljedica bluda jeste i srdžba Gospodara zbog kršenja Njegovih zabrana. Kada bi neko došao kod kralja čije je naredbe i zabrana prekršio, kralj bi ga dočekao na najgori mogući način. U posljedice bluda spadaju i sljedeće stvari:

- crnilo i tama na licu, kao i izraz potištenosti i prezrenosti koji se javlja kod onih koji to lice gledaju;
- tmina u srcu i gašenje njegovog svjetla, a to je ono što je prouzrokovalo gašenje svietla na licu i njegovo crnilo;
- neizbježno siromaštvo. U jedno predanju prenosi se da je Allah, dž.š., rekao: "Ja sam Taj Koji uništava nasilnike i koji bludnike čini siromašnim"[190];
- gubitak časti i dostojanstvenosti bludnika kao i gubitak poštovanja od Allaha, dž.š., i Njegovih robova;

[189] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (3/1397) pod brojem (3636).
[190] Bilježi ga Ibn Asakir u djelu *Kešful-hafai* od Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, a ovaj od njegovog djeda.

- gubitak najljepših svojstava kao što su čednost, dobročinstvo, poštenje kao i dobivanje osobina suprotnih ovim kao što su: griješenje, razvrat, blud, varanje;
- gubitak naziva vjernik, kao što se bilježi u Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada bludnik čini blud, u tom trenutku on nije vjernik."[9] On u tom trenutku gubi naziv vjernika iako se za njega ne može reći da je nevjernik. Kada je o ovom hadisu upitan Džafer bin Muhammed, nacrtao je krug na zemlji i rekao: "Ovo je krug koji označava iman, vjerovanje." Zatim je nacrtao drugi veći krug koji je obuhvaćao ovaj prvi, manji krug, i rekao: "Ovo je krug koji označava islam. Kada čovjek počini blud, izađe iz ovog, manjeg kruga, ali ne izađe iz većeg kruga. Postojanje dijela vjere u čovjekovom srcu ne obavezuje nazivanje njega vjernikom, kao što čovjeka koji posjeduje dio znanja ili fikha ne moramo zvati učenjakom niti fakihom. Onoga koji posjeduje dio hrabrosti i plemenitosti ne nazivamo na osnovu toga hrabrim niti plemenitim. Čovjek može posjedovati dio bogobojaznosti, što ne znači da je bogobojazan i sl. Ispravno je protumačiti ovaj hadis na osnovu njegovog vanjskog značenja i ne tumačiti ga suprotno onome što on u svojoj vanjskoj formi ukazuje, a Allah najbolje zna;
- bludnik izlaže sebe opasnosti da boravi u ognju koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio u snu kao i bludnike i bludnice;
- na bludnika se ne odnose osobine kao što su: dobrota i čestitost kojom je Allah, dž.š., opisao čedne, a umjesto toga on dobiva naziv pokvarenjak i nevaljalac, kako je Allah, dž.š., nazvao bludnike u Kur'anu: "***Nevaljale žene su za nevaljale muškarce, a nevaljali muškarci su za nevaljale žene; čestite žene su za čestite muškarce, a čestiti muškarci su za čestite žene***." (En-Nur, 26). Allah, dž.š., svakom nevaljalcu zabranio je Džennet koji je učinio boravištem onih čestitih. U Džennet će ući samo dobri i čestiti, kao što kaže Uzvišeni: "***One kojima će meleki duše uzeti, a oni čisti, i kojima će govoriti: 'Mir vama! Uđite u Džennet zbog toga što ste činili!'***" (En-Nahl, 32). I kaže Uzvišeni: "***Čuvari će im njegovi reći: 'Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno***

[9] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (2/875) pod brojevima (2343, 5256) i Muslim u *Sahihu* (1/76) pod brojem (57).

boraviti!'" (Ez-Zumer, 73). Oni su zaslužili pozdrave od meleka i ulazak u Džennet zbog svoje udaljenosti od grijeha. Bludnici su najnevaljalija Allahova, dž.š., stvorenja. Allah, dž.š., učinio je Džehennem boravištem nevaljalaca. Na Sudnjem danu Allah, dž.š., odvojit će čestite od nevaljalih, nevaljale će skupiti na gomilu, a zatim će ih baciti u vatru. U Džehennem neće ući čestiti, kao što u Džennet neće ući nevaljali;

- osjećaj usamljenosti koju Allah, dž.š., usađuje u srce bludnika. To je ono što prouzrokuje odbojnost na njegovom licu. Čedan čovjek ima prijatan izraz lica, a njegovo srce nikada nema osjećaj usamljenosti. On je ugodan subesjednik onih koji se druže s njim. Lice je bludnika odbojno, a onaj ko se nalazi u njegovom društvu ne uživa u njemu;
- nepoštovanje koje se javlja u srcima njegovih bližnjih, drugova i poznanika prema njemu. On je najprezrenija osoba kod njih, suprotno čednom čovjeku koga svi poštuju i priželjkuju njegovo društvo;
- ljudi u bludnika gledaju kao u nepovjerljivu osobu kojoj niko ne želi povjeriti svoju čast niti dijete;
- neprijatan miris koji se širi iz njegovog tijela i usta, a koji osjećaju svi oni koji imaju srce odano i pokorno Allahu, dž.š. Da većina ljudi nema udjela u ovom grijehu, miris bludnika bi se jasno osjećao i prepoznavao među ljudima, kao što pjesnik veli:

"On je isti kao ja
samo što neki jedni druge zbog ljubomore kore";

- tjeskoba u srcu i prsima i osjećaj nezadovoljstva. Bludnici doživljavaju upravo suprotno onome čemu teže. Ko god traži užitke ovoga svijeta u onome što je Allah, dž.š., zabranio, Allah, dž.š., kaznit će ga tako, da će doživjeti bol i patnju. Allahovu, dž.š., nagradu, tj. Džennet ne može postići niko osim onaj ko Mu je pokoran, jer On nipošto nije neposlušnost i grijehe učinio uzrokom postizanja sreće i dobra. Kada bi bludnik znao kakva se slast krije u čednosti i koliki osjećaj sreće i zadovoljstva nosi njen nosilac u svojim grudima, vidio bi da je ono što ga je mimoišlo od užitaka daleko veće od užitka koji je doživio čineći blud. Konačni uspjeh i spas mjeri se veličinom Allahove, dž.š., nagrade i počastima koje će na onom svijetu pružiti Svome robu;
- bludnik, činjenjem bluda, gubi pravo na zadovoljstvo uživanja

s prekrasnim hurijama u divnim dvorcima edenskih perivoja. Prethodno smo spominjali da će Allah, dž.š., onoga ko je na ovom svijetu odijevao svilu kazniti tako što će mu je zabraniti na onom svijetu. Onoga ko je pio alkohol na ovom svijetu kaznit će tako što će mu zabraniti pijenje dženetskog vina. Isto tako, ko se bude naslađivao ženskim tijelima na ovom svijetu na nedozvoljen način, bit će mu uskraćeno uživanje s hurijama u Džennetu. Čak, ako čovjek bude pretjerivao s naslađivanjem sa ženama na dozvoljen način, bit će mu umanjena nagrada na onom svijetu, a ako to bude radio na nedozvoljen način, u potpunosti će izgubiti tu nagradu;

- činjenje bluda podstiče bludnika na prekidanje rodbinskih veza, neposlušnost prema roditeljima, na stjecanje imetka na nedozvoljen način, činjenje nepravde. Zbog bluda izgubit će svoju porodicu i topli porodični dom. Na kraju ga to može odvesti do prolijevanja nedužne krvi, do upotrebljavanja sihra, pripisivanja druga Allahu, dž.š., a da to primjećuje ili ne primjećuje.

Ovaj grijeh, tj. blud, nikada se ne dešava osim uz prethodno ili trenutno činjenje drugih nedjela i grijeha. Blud je uzrok i činjenja grijeha nakon njegovog dešavanja. On je okružen vojskama grijeha koje se nalaze i prije i poslije njega. Blud je jedan od najvećih uzroka zla i na ovom i na onom svijetu i ono što najviše sprečava postizanje dobra i na dunjaluku i na ahiretu. Kada čovjek upadne u njegovu zamku i kada blud ovlada njegovim bićem, bit će teško i njegovim najiskrenijim prijateljima da ga izbave iz njegovog zla, ljekarima će biti teško da nađu djelotvoran lijek, jer rob strasti ne nalazi puta do slobode, a za njenu je žrtvu nemoguće tražiti krvarinu. Allah, dž.š., učinio je blud uzrokom prestanka blagodati, pa ukoliko se čovjek prepusti bludu, neka se "poselami" s rahatlukom i životom ispunjenim blagodatima i srećom jer je to gost koji nas brzo napušta i još brže nestaje. Uzvišeni je rekao:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَأَنَّ اللهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"*To je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario, sve dok se on sam ne promijeni, a Allah sve čuje i zna*" (El-Enfal, 53).

I kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلاَ مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ﴾

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika." (*Er-Ra'd, 11*)

Grijeh Lutovog, a.s., naroda (homoseksualizam) i kazna koja ih je zadesila zbog toga grijeha

Ovo su neke od posljedica bluda, a što se tiče grijeha koji je činio narod Luta, a.s., to je put potpunih stradalnika koji će ih odvesti u boravište onih koji će biti kažnjavani raznim vrstama kazne kojim neće biti kažnjavan niko drugi mimo njih od prijašnjih i kasnijih naroda. Allah, dž.š., njihovo je mjesto i ostatke učinio poukom za one koji pouku primaju i opomenom za vjernike.

Halid bin Velid, r.a., poslao je jednom prilikom pismo Ebu Bekru es-Siddiku, r.a., u kojem ga je obavijestio da je u jednom od arapskih plemena našao muškarca koji se udavao kao što se žene udaju. Ebu Bekr, r.a., povodom toga okupi ashabe Allahovog Poslanika, s.a.v.s., među njima Aliju bin Ebu Taliba, r.a., i upita ih za savjet. Alija, r.a., imao je najžešći stav o tom pitanju pa reče: "Ovu vrstu grijeha činio je samo jedan narod prije nas, pa je Allah, dž.š., postupio s njima onako kako nam je to opisao u Kur'anu. Mislim da ga treba spaliti na lomači." Ovo mišljenje ashabi prihvatiše i tako i postupiše.[192]

Omer bin el-Hattab, kao i skupina ashaba i tabiina, kažu: "Homoseksualac se kamenuje sve dok ne umre, bio oženjen ili ne." Ovo mišljenje podržava imam Ahmed, Ishak, Malik. Zuhri veli: "Kamenuje se bio oženjen ili ne, to je propisana kazna za homoseksualca u prijašnjim narodima." Džabir bin Zejd o čovjeku koji je spolno općio u stražnjicu drugog čovjeka veli: "Spolno općenje u

---

[192] Bilježe ga Ibn Abdul-Berr u djelu *Et-Temhid* (5/315), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (8/232) i u djelu *Šuabul-iman* (4/357). Tirmizi lanac prenosilaca ovog hadisa ocjenjuje dobrim kao što to navodi u djelu *Et-Tergib* (3/198). Međutim, Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Ed-Diraja* (2/103) veli: "Ovaj je hadis veoma slab, a da je vjerodostojan, bio bi nepobitan dokaz."

stražnjicu veći je grijeh od bluda koji čovjek počini s nekom ženom općeći u njen spolni organ. Zbog toga se počinilac toga djela kamenuje, bio oženjen ili ne." Ša'bi veli: "Ubija se, bio oženjen ili ne."

Ibn Abbas, r.a., upitan je o kazni za homoseksualca pa je rekao: "Treba ga ispeti na najveću zgradu u gradu i baciti ga s njenog vrha i odozgo ga ispratiti kamenicama." Alija, r.a., kamenovao je homoseksualca, a zastupao je mišljenje da ga treba i spaliti, kao da je smatrao da je i jedno i drugo dozvoljeno.

Ibrahim en-Nahi veli: "Da iko zaslužuje da bude dva puta kamenovan, bio bi to homoseksualac." Jedna skupina učenjaka smatra da ga treba kamenovati ako je oženjen, a ako je neoženjen da ga treba bičevati. Ovo mišljenje zastupaju Šafi, Ahmed u jednom predanjui od njega, Seid bin Musejjeb u jednom predanju, Ata bin Rebbah i dr. Ata veli: "Bio sam kod Abdullaha bin Zubejra u trenutku kad su mu dovedena sedmerica koji su bili optuženi za homoseksualizam. Četverica od njih bili su oženjeni, a trojica neoženjeni. Za ovu četvericu naredio je da se izvedu izvan granica Meke i da budu kamenovani, a za trojicu je naredio da budu bičevani u mesdžidu Ibn Omera i Ibn Abbasa, r.a." Svi su se ashabi složili oko toga da homoseksualac treba biti ubijen, samo su se razišli u načinu na koji ta kazna treba biti izvedena. Neki su bili pogrešno uvjereni da su se ashabi razišli da li on treba biti ubijen ili ne, međutim, ispravno je da se oni o tom pitanju nisu razilazili, jedino su se razišli da li s njim treba postupati kao s bludnikom ili se u svakom slučaju ubija.

Kazna za homoseksualizam

O pitanju kazne za homoseksualca učenjaci se razilaze na tri mišljenja:

prvo: kazna za homoseksualca treba biti veća od kazne za bludnika, jer je i ahiretska kazna za njega žešća;

drugo: kazna za homoseksualca treba biti poput kazne za bludnika;

treće: kazna za njega treba biti manja od kazne za bludnika.

Neki pripadnici šafijskog mezheba smatraju da kazna za aktivnog učesnika u homoseksualizmu treba biti kao kazna za bludnika dok će pasivni učesnik biti kažnjen bičevanjem, bio oženjen ili ne. To objašnjavaju činjenicom da pasivni učesnik ne uživa kao onaj ko aktivno učestvuje u ovom ogavnom djelu.

Jedna skupina islamskih pravnika smatra da oni ne trebaju biti kažnjeni na bilo koji način jer je to djelo ogavno i prljavo i čista ljudska priroda ga osuđuje. Dokaz im je to što u islamu nije propisana kazna za onog ko jede izmet, strvinu, pije krv ili mokraću. Oni dalje kažu: "Ako homoseksualac bude radio to djelo često, halifa ima pravo da mu propiše smrtnu kaznu kao opomenu drugima." Ovo mišljenje zastupaju učenjaci hanefijskog mezheba.

Ispravno mišljenje jeste to da kazna za homoseksualca treba biti žešća i teža od kazne za bludnika, jer je to ono oko čega su se složili ashabi i zbog ogavnosti i štete koju ovaj grijeha nosi sa sobom. Allah, dž.š., nije nijedan narod kaznio onako kako je kaznio narod Luta, a.s.

Ibn Ebu Nedžih prenosi da je Amr bin Dinar u tumačenju riječi Uzvišenog: "...i Luta. Kada narodu svome reče: '*Vi činite takav razvrat kakav prije vas niko na svijetu nije činio*'" (El-Ankebut, 28) rekao: "Nikada prije nije muškarac spolno općio s muškarcem sve dok to nije narod Luta, a.s., počeo raditi." Muhammed bin Muhelled tvrdi da je čuo Abbasa ed-Durija kako kaže: "Čuo sam da zemlja vrišti kada muškarac počne spolno općiti s muškarcem."

Ibn Ebu Dun'ja u jednom svom predanju od Ka'ba prenosi da je on rekao: "Ibrahim, a.s., dolazio bi u Sodomu[193] i govorio bi njenim stanovnicima: 'Teško vama, stanovnici Sodome, koja će se jednog dana sručiti na vas, šta je s vama?' Ibrahimu, a.s., dođoše izaslanici, i kada ih Ibrahim, a.s., poče zapitkivati o sudbini Lutovog, a.s., naroda, oni mu rekoše: '*O Ibrahime, prođi se toga*'" (Hud, 76). I rekao je Uzvišeni: "*I kad izaslanici Naši dođoše Lutu, on se zbog njih nađe u neprilici i bi mu teško pri duši*" (Hud, 77). Lut, a.s., ugosti ih u svojoj kući, a njegova žena o tome obavijesti njegov narod, te mu oni hrleći dođoše, a on im reče: "*O narode moj, eto*

[193] Mjesto gdje je živio narod Luta, a.s.

mojih kćeri, one su vam čistije" (Hud, 78), udat ću ih za vas. "*Zar među vama nema razumna čovjeka?*" (Hud, 78). Lut, a.s., stade na vrata kuće u kojoj je ugostio svoje goste i reče: "*Ah, da ja samo imam moć, ili da se mogu osloniti na nekog snažnog*" (Hud, 80), tj. da imam rodbinu koja bi me štitila od njih. Poslije Luta, a.s., nije poslan nijedan poslanik, a da nije imao zaštitnike koji su ga štitili od nevjerničkog naroda. Kada izaslanici vidješe koliko je Lut, a.s., doživio neprilika zbog njih rekoše:

﴿يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَن يَصِلُوا۟ إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾

"*O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi. Ti kreni s čeljadi svojom u gluho doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! – Rok im je praskozorje, a zar praskozorje nije blizu?*" (Hud, 81).

Džibril, a.s., izađe pred njih i udari ih svojim krilom po licima, i oni od toga potpuno oslijepiše, tako da im na licima nije bilo ni traga od očiju. On njihova naselja podiže tako visoko da su stanovnici nebesa čuli lavež njihovih pasa i kukurijekanje pijetlova. Zatim ih je prevrnuo, a Allah, dž.š., je za njima poslao kao kišu grumenje od pečena blata, na stanovnike njihovih sela, na pastire, na putnike, tako da se niko od njih nije spasio.

Mudžahid veli: "Džibril, a.s., spustio se i podvukao svoje krilo ispod naselja Lutovog, a.s., naroda, a zatim ga je podigao tako visoko da su stanovnici nebesa čuli zavijanje njihovih pasa, kokodakanje kokoši i kukurijekanje pijetlova. Zatim ih je prevrnuo i ono što je bilo gore postalo je dolje, a zatim je na njih poslana kiša od kamenja."

U tefsiru Ebu Saliha bilježi se predanje od Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Lut, a.s., zaključao je vrata kako ne bi mogli doprijeti do njegovih gostiju. Međutim, oni razvališe vrata i uđoše u kuću, a Džibril, a.s., zapečati njihove oči tako da potpuno oslijepiše. Rekoše: 'Lute, ugostio si sihirbaze.' Zaprijetiše, a on u duši osjeti strah i reče: 'Ovi će otići i dovesti ostale, pa će nas mučiti.' Meleki mu rekoše. 'Ne boj se, mi smo izaslanici tvoga Gospodara. Njihov rok je

praskozorje.' Lut, a.s., reče: 'Do kraja noći?' Džibril, a.s., reče mu: 'A zar praskozorje nije blizu?' Njihova su naselja zatim podignuta tako visoko da su stanovnici nebesa čuli zavijanje njihovih pasa, a zatim su prevrnuti i gađani kamenjem."

Huzejfa bin Jeman, r.a., rekao je: "Kad su meleki poslani kao izaslanici da unište Lutov, a.s., narod, rečeno im je: 'Nemojte ih uništiti sve dok Lut, a.s., ne posvjedoči protiv njih tri puta.' Usput se svratiše kod Ibrahima, a.s., i donesoše mu radosnu vijest: 'I pošto Ibrahima prođe strah i dođe mu radosna vijest, on se poče raspravljati s Našim izaslanicima o narodu Lutovu' (Hud, 74). Njegova rasprava s njima bila je to da ih on upita: 'Hoćete li ih uništiti ako među njima bude pedeset onih koji to ne rade?' Oni odgovoriše: 'Ne.' Zatim ih upita: 'Hoćete li ih uništiti ako među njima bude četrdeset onih koji to ne rade?' Oni odgovoriše: 'Ne.' Zatim ih upita: 'A trideset?' Oni odgovoriše: 'Ne.' Tako ih je ispitivao sve dok ih ne upita za deset ili pet onih koji ne rade ovaj grijeh. Oni dođoše Lutu, a.s., i zatekoše ga kako radi u polju. On ih pozva da mu budu gosti. Kada se smrači on ih u okrilju noći dovede do svoje kuće. Lut, a.s., upita ih: 'Znate li šta radi moj narod?' Oni ga upitaše: 'A šta rade?' On reče: 'Ne postoji niko gori od njih.' Kada stiže s njima u kuću, zlobna starica, Lutova, a.s., žena ode kod njegovog naroda i reče: 'Lut je večeras ugostio mladiće od kojih nikada nisam vidjela ljepše niti prijatnijeg mirisa.' Oni odmah žurno krenuše prema njegovoj kući i zakucaše tako snažno na vrata, da su ih gotovo izvalili. Melek svojim krilom podupre vrata i zatvori ih pred njima. Gosti se zatim u društvu Luta, a.s., ispeše na krov njegove kuće i on im reče: '*O narode* moj, eto mojih kćeri, one su vam čistije' (Hud, 78). 'Ah, da ja samo imam moć, ili da se mogu osloniti na nekog snažnog.' '*O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi*' (Hud, 80-81).

Džibril, a.s., zapečati njihove oči, tako da oni svi te noći postadoše slijepi. Oni zanoćiše najgoru noć u svom životu, slijepi, čekajući kaznu da se sruči na njih. Lut, a.s., sa svojom čeljadi napusti grad, a Džibril, a.s., zatraži dozvolu da ih uništi, i bi mu dozvoljeno. On njihova naselja u kojima su stanovali podiže tako visoko da su stanovnici nebesa čuli zavijanje njihovih pasa. Ispod

njih bi rasplamsana vatra, a zatim su prevrnuti. Lutova, a.s., žena ču fijukanje naselja koje je padalo, pa se okrenu, te i nju zadesi kazna."

U Avfovom Tefsiru bilježi se predanje od Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Ibrahim, a.s., raspravljao se s melekima o Lutovom, a.s., narodu ne bi li odustali od izvršavanja kazne nad njima. On im je rekao: 'Ako u njegovom narodu bude deset porodica koje vjeruju u Allaha, dž.š., hoćete li ih pustiti na miru?' Meleki mu odgovoriše: 'U njegovom narodu nema deset, niti pet, niti četiri, niti tri, niti dvije porodice koje vjeruju u Allaha, dž.š.' Ibrahima, a.s., obuze tuga zbog Luta, a.s., i njegove porodice. 'U njemu je Lut, reče Ibrahim.' 'Mi dobro znamo ko je u njemu', rekoše oni, 'mi ćemo njega i njegovu porodicu sigurno spasiti, osim žene njegove, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti'" (El-Ankebut, 32). Na to se odnose riječi Uzvišenog:

﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ۞ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ﴾

"*I pošto Ibrahima prođe strah i dođe mu radosna vijest, on se poče raspravljati s Našim izaslanicima o narodu Lutovu; Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan*" (Hud, 74-75).

﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ﴾

"*Meleki rekoše: 'O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja sigurno*' (Hud, 76).

Allah, dž.š., protiv njih posla Džibrila, a.s., koji prevrnu njihovo naselje svojim krilom i ono što je bilo gore bi dolje, a sa svih strana bili su zasuti kamenjem." Allah, dž.š., uništio je i one koji su bili aktivni učesnici u homoseksualizmu kao i pasivne učesnike u ovom odvratnom djelu, one koji su bili zadovoljni da se čini ovaj grijeh, one koji su bili oženjeni i neoženjeni među njima, zaljubljene i one koji su bili voljeni. Njegova kazna stigla ih je u trenutku dok su oni u pijanstvu svome lutali.

Ibn Ebu Davud u svom Tefsiru bilježi predanje od Vehba bin Munebbiha, koji je rekao: "Kada su meleki došli Lutu, a.s., on je pomislio da su mu došli u goste, te se on potrudi da ih što

bolje dočeka i počasti. Međutim, njegova žena ode kod grešnika i obavijesti ih da je Lut, a.s., ugostio do sada najljepše i najmirisnije mladiće koje je ikada vidjela. Ovo je bila njena pronevjera Luta, a.s. koju Allah, dž.š., spominje u Kur'anu." U istom djelu spominje se i predanje od Ibn Abbasa, r.a., koji je tumačeći riječi Uzvišenog: "Ali su prema njima licemjerne bile" rekao: "Tako mi Allaha, dž.š., nijedan vjerovjesnik, a.s., nije imao ženu koja je činila blud." Neko ga upita: "Pa o kakvoj se pronevjeri govori o ženama Nuha i Luta a.s.?" On odgovori: "Nuhova, a.s., žena je među narodom širila vijest da je on lud, a žena Luta, a.s., odavala je svog muža kada bi tajno primio goste."

Ebu Muslim el-Lejsi u svom *Musnedu* bilježi predanje od Sulejmana bin Davuda, on od Abdul-Varisa, ovaj od Kasima bin Abdul-Vahida, on od Abdullaha bin Muhammeda bin Ukajla, on od Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إنّ أخْوَفَ ما أخافُ عَلَى أُمّتِي عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ.

"Najviše što se bojim za svoje sljedbenike poslije moje smrti jeste to da će se među njima raširiti grijeh Lutovog, a.s., naroda."[194]

Hišam bin Ammar prenosi od Abdul-Aziza ed-Deraverdija, on od Amra bin Ebu Amra, ovaj od Ikrime, ovaj od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَعَنَ اللهُ مَنْ وَقَعَ عَلَى بَهِيمَةٍ وَلَعَنَ اللهُ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لوطٍ.

"Allah, dž.š., prokleo je one koji opće sa životinjama i prokleo je

[194] Bilježe ga Tirmizi (4/48) pod brojem (1457), Ibn Madža u *Sunenu* (2/856) pod brojem (2563), Hakim u *Mustedreku* (4/397), Ebu Ja'la u *Musnedu* (4/197) pod brojem (2128), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (4/354), Ibn Hibban u djelu *El-Medžruhin* (2/4) preko Kasima bin Abdul-Vahida, on od Abdullaha bin Muhammeda bin Ukajla, on od Džabira, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-garib." Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan" i u tome ga podržava Zehebi. Ja kažem: "Hadis je na nižem stepenu od toga da bude sahih i preče je za njega reći da je hasen, jer je Kasim bin Abdul-Vahid el-Mekki na stepenu makbul, prihvatljivih prenosilaca hadisa, kako ga opisuje hafiz Ibn el-Hadžer u svom djelu *Et-Takrib*. Njegov šejh Abdullah bin Muhammed bio je saduk, stepen koji je ispod stepena visoke pouzdanosti, a hadise onoga čije je stanje ovakvo ocjenjujemo kao hasen-hadise. Zbog toga je i šejh Albani, kada je provjeravao hadise iz Ibn Madžinog Sahiha, ovaj hadis ocijenio dobrim hadisom."

one koji čine grijeh Lutovog, a.s., naroda."

Hadis bilježi imam Ahmed. El-Ka'nebi prenosi od Abdul-Aziza, tj. od Ed-Deraverdija, on od Amra bin Ebu Amra, štićenika El-Mutalliba bin Abdullaha bin Hantaba el-Mahzumija, on od Ikrime, ovaj od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Allah, dž.š., prokleo je onoga ko se bude pripisivao plemenu kojem ne pripada, prokleo je onog ko bude pomicao među želeći nepravedno prisvojiti tuđu zemlju, prokleo je onoga ko slijepca navede na pogrešan put, prokleo je onoga ko proklinje svoje roditelje, prokleo je onoga ko bude činio grijeh Lutovog, a.s., naroda, prokleo je onoga ko bude činio grijeh Lutovog, a.s., naroda, prokleo je onoga ko bude činio grijeh Lutovog, a.s., naroda (tri puta), prokleo je onog ko kolje u nečije drugo, a ne u Allahovo, dž.š., ime i prokleo je onoga ko opći sa životinjama.*"[195] Lanac prenosilaca ovog hadisa ispunjava uvjete koje postavlja Buhari.

U Ahmedovom *Musnedu* i Tirmizijevom *Sunenu* bilježi se hadis Ikrime od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Ubijte i aktivnog i pasivnog učesnika u homoseksualizmu.*" U drugom predanju stoji: "*Koga zateknete da čini grijeh Lutovog, a.s., naroda ubijte i aktivnog i pasivnog učesnika u tome.*"[196] Lanac prenosilaca ovog hadisa ispunjava uvjete koje postavlja Buhari. Četverica halifa su u vatri spaljivali homoseksualce: Ebu Bekr es-Siddik, Alija bin Ebu Talib, Abdullah bin Zubejr, r.a., i Hišam bin Abdul-Melik.

---

[195] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (1/217, 309, 317), Ibn Hibban u *Sahihu* (10/265) pod brojem (4417), Hakim u *Mustedreku* (4/396), Taberani u *El-Kebiru* (11/218) pod brojem (11546), Abd bin Humejd u *El-Muntehabu* (1/203) pod brojem (589), Ebu Ja'la u *Musnedu* (4/414) pod brojem (2539), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (8/231) i u djelu *Šuabul-iman* (4/354) preko Amra bin Ebu Amra, od Ikrime, ovaj od Ibn Abbasa, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Hakim hadis ocjenjuje pouzdanim, a u tome ga podržava Zehebi.

[196] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (4/57), Ebu Davud u *Sunenu* (4/158) pod brojem (4462-4463), Ibn Madža u *Sunenu* (2/856) pod brojem 2/856), Hakim u *Mustedreku* (4/395), Ibnul-Džarud u djelu *El-Munteka* pod brojem (820), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (8/231), Darekutni u *Sunenu* (3/124), Ebu Ja'la u *Musnedu* (4/348) pod brojevima (2462) i (2743), Abd bin Humejd u *El-Muntehabu* (1/200) pod brojem (575) preko Amra bin Ebu Amra, on od Ikrime, ovaj od Ibn Abbasa, r.a. Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je pouzdan" i u tome ga podržava Zehebi. Šejh Albani također ga ocjenjuje vjerodostojnim u svom djelu *Irvaul-galil* pod brojem (2350).

Hammad bin Selema prenosi od Katade, on od Hilasa, ovaj od Abdullaha bin Ma'mera koji je rekao: "Homoseksualac se ubija." Seid bin Musejjeb veli: "Smatram da homoseksualca treba kamenovati bio oženjen ili ne, tako se s njima prije postupalo." Ovo ukazuje na to da se s homoseksualcima ovako postupalo u vremenu ashaba.

Ša'bi veli: "Ubija se bio oženjen ili ne." Zuhri, Rebia, Ibn Hurmuz i Malik bin Enes kažu: "Treba ga kamenovati bio oženjen ili ne."

Jedan je od učenjaka rekao: "Seid bin Musejjeb kaže: 'Tako se s njima prije postupalo', na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Ubijte i aktivnog i pasivnog učesnika u homoseksualizmu', ne praveći razliku između oženjenog ili neoženjenog čovjeka."

Nakon konsultiranja s ashabima o ovom pitanju, Ebu Bekr, r.a., spalio je grupu homoseksualaca. Isto je mišljenje zastupao i Alija, r.a., i Ibn Zubejr r.a., kao što El-Adžuri prenosi od Muhammeda bin Munkedira da je Halid bin Velid poslao pismo Ebu Bekru, r.a., u kojem ga obavještava da je našao nekog čovjeka koji se udavao kao što se žena udaje. Ebu Bekr, r.a., povodom toga okupi ashabe, drugove Allahovog Poslanika, s.a.v.s., među njima i Aliju bin Ebu Taliba, r.a., koji reče: "'Ovaj grijeh nije činio niko osim jedan narod, a vrlo dobro znate kako je Allah, dž.š., postupio s njima. Smatram da ga treba spaliti na lomači.' Svi drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., složiše se da ga treba spaliti, a Ebu Bekr, r.a., naredi da se ta kazna izvrši nad tim čovjekom." On dalje veli: "Spaljivao ih je Ibn Zubejr i Hišam bin Abdul-Melik." Ibn Abbas, r.a., kaže: "Homoseksualac se ubija bio oženjen ili ne."

Omer bin el-Hattab, r.a., rekao je: "Ko bude činio grijeh Lutovog, a.s., naroda ubijte ga", ne praveći razliku izmedu oženjenog ili neoženjenog. Zbog toga je Ibnul-Musejjeb rekao: "To je praksa prijašnjih generacija."

Među pitanjima koje je Ishak bin Mensur el-Kevsedž postavio Ahmedu jeste i sljedeće: "Je li kazna za homoseksualca kamenovanje bio oženjen ili ne?" Ahmed mu je odgovorio: "Kamenuje se bio oženjen ili ne." Ishak bin Rahivejh kaže: "Ovo što je Ahmed rekao ispravno je."

Sunnet je da se onaj ko čini grijeh naroda Luta, a.s., kamenuje bio oženjen ili ne jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude činio grijeh Lutovog, a.s., naroda ubijte ga." Ove riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi ibn 'Abbas, r.a. Nakon smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Ibn Abbas je davao fetvu, šerijatskopravni odgovor, da homoseksualac treba biti ubijen bio oženjen ili ne, a to je smatrao na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Isto se mišljenje prenosi i od Alije, r.a.: "Homoseksualac se kamenuje bio oženjen ili ne." Ovakvu vrstu kazne Allah, dž.š., poslao je Lutovom, a.s., narodu. Od Ebu Bekra es-Siddika, r.a., prenosi se da ih je on spaljivao na lomači. Ovo su riječi Ishaka, Allah mu se smilovao.

Mudžahid je rekao: "Kada bi se onaj ko radi ovaj grijeh, tj. homoseksualac oprao svakom kapljicom vode koja postoji na nebesima i na Zemlji, opet bi ostao nečist. Allah, dž.š., u deset sura spominje kaznu koju je spustio na Lutov, a.s., narod. To su sljedeće sure: El-E'raf, Hud, El-Hidžr, El-Enbija, El-Furkan, Eš-Šuara, En-Neml, El-Ankebut, Es-Saffat, i El-Kamer. Zadesile su ih sljedeće kazne: oslijepili su, njihova su naselja utjerana u zemlju, gađani su kamenjem, ušli su u vatru. Upozoravajući one koji postupaju kao oni Allah, dž.š., veli: "*A i Lutov narod nije mnogo prije vas živio*." (Hud, 89)

Jedan je učenjak rekao: "Kada muškarac počne spolno općiti s muškarcem, meleki pobjegnu iz njihove blizine, zemlja se tuži svome Gospodaru, srdžba Uzvišenog i Moćnog Gospodara spusti se na njih, prokletstvo ih okruži sa svih strana, oko njih se okupe šejtani, zemlja traži dozvolu svoga Gospodara da ih utjera u sebe, Arš, prijesto Allaha, dž.š., postane težak melekima koji ga nose, meleki počnu veličati Allaha, dž.š., Džehennem se rasplamsa. Kada melek smrti dođe da uzme dušu homoseksualcu, odvede je do mjesta gdje prebivaju duše Lutovog, a.s., naroda, na mjesto gdje se oni kažnjavaju, njegova duša se nalazi zajedno s njihovim dušama. To je najtješnje mjesto koje postoji, kazna u njemu žešća je od kazne koju doživljavaju bludnici u peći u kojoj se kažnjavaju. Kakvo je to uživanje koje ih je odvelo u tako bolnu patnju i koje ih je svrstalo među duše onih koji se u ognju muče. Njihova su uživanja prestala

i umjesto njih nastupilo je gorko kajanje, strast je nestala, a pojavila se nesreća. Imam Ahmed bin Hanbel običavao je citirati sljedeće stihove:

"Uživanje prestaje i kod onog ko vrhunac u njemu doživi
na haram-način, a poniženje i sramota vječno ostat će.

Ružne posljedice grijeha njihovih vječno ostaju,
nema nikakva dobra u užicima koji vatru džehenemsku rasplamsaju."

Najveća propast zadesit će onog ko je činio blud s bližnjim rođacima (incest)

Onaj ko bude činio blud s bližnjim rođacima doživjet će najveću propast i, prema mišljenju imama Ahmeda i nekih drugih učenjaka, takvog u svakom slučaju treba ubiti. Ahmed, kao potvrdu za svoje mišljenje navodi hadis koji prenosi Adijj bin Hatim, od Berra bin Aziba, r.a., koji je rekao: "Sreo sam svog daidžu koji je išao na čelu skupine vojnika pa ga upitah: 'Gdje si ti krenuo?' On mi odgovori: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao me je da ubijem čovjeka koji se oženio ženom svoga oca i da konfiskujem njegov imetak.'"[197] Hadis prenosi imam Ahmed i navodi ga kao dokaz za svoju tvrdnju.

---

[197] Bilježe ga Ibn Ebu Šejba u *El-Musannefu* (5/549) pod brojem (28865), Ahmed u *Musnedu* (4/292), Seid bin Mensur u *Sunenu* (1/235) pod brojem (942), Ibn Madža u *Sunenu* pod brojem (2607), Darekutni (3/196), Begavi u djelu *Šerhus Sunne* (10/305) pod brojem (2592), Tirmizi u *Sunenu* (3/643) pod brojem (1362) preko Eš'asa, od Adija bin Sabita, on od Berraa bin Aziba, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Begavi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ja kažem: "Ime Eš'as je u izdanju šejha Arnauta napisano kao Eš'ab." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis koji prenosi Berra hasenun-garib." Muhammed bin Ishak također prenosi ovaj hadis od Adija bin Sabita, on od Abdullaha bin Jezida, a on od Berraa. Ovaj hadis prenosi se i od Eš'asa, zatim od Adija, on od Jezida bin Berraa, ovaj od njegovog daidže, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Bilježi ga i Abdur-Rezak u svom *Musannefu* (6/271) pod brojem (10804) preko Eš'asa od Adija bin Sabita, on od Jezida bin Berraa bin Aziba, ovaj od svog oca koji je rekao: "Sreo sam svog amidžu koji je nosio ratnu zastavu te ga upitah: 'Gdje ideš...' do kraja hadisa. Bilježi ga i Bejheki u *Sunenu* (8/237) od Eš'aba, on od Adija, ovaj od Jezida bin Berraa, a on od njegovog daidže da je neki čovjek... (do kraja hadisa). Ja kažem: "Eš'ab bin Suvar nepouzdan je prenosilac hadisa. Takvim ga ocjenjuju Ibn Mein, Ahmed, Ebu Zur'a, Nesai i mnogi drugi učenjaci. Vjerovatno je razlika u predanjima ovog hadisa i došla zbog njega." Na to ukazuje šejh Albani u Irvau pod brojem (2351) riječima: "Eš'as bin Suvar, koji se spominje u ovom lancu prenosilaca nepouzdan je, i razlika koja se desila u predanjima

Šu'ba prenosi od Rukejna bin Rebie, on od Adija bin Sabita, ovaj od Berraa, koji je rekao: "Vidio sam ljude kako negdje odlaze te ih upitah: 'Gdje idete?' Oni mi odgovoriše: 'Poslao nas je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da ubijemo čovjeka koji ima spolni odnos sa ženom svoga oca.'"

Skupina učenjaka prenosi od Hammada bin Seleme, on od Bekra bin Abdullaha el-Muznija da se neki čovjek oženio svojom tetkom po majci, pa kada ga dovedoše pred Abdul-Melika bin Mervana, on reče: 'Mislio sam da mi je to dozvoljeno', a Abdul-Melik mu reče: 'Nema u islamu neznanja u tome.'" Mislim da je naredio da ga ubiju."

U djelu *Mesail* Salih bin Ahmed njegov autor veli: "Pitao sam svoga oca o čovjeku koji se oženio svojom bližom rodakinjom kojom mu se zabranjeno oženiti, pa mi on reče: 'Ako to uradi namjerno, ubija se i njegov se imetak konfiskuje, a ako je to uradio iz neznanja, njih dvoje se rastavljaju. Smatram da je lijepo da vjenčane darove koje joj je on dao ona treba da zadrži i da on ne uzme ništa od nje.'"

---

ovog hadisa je zbog njega, što je jedan od dokaza njegove nepouzdanosti. Ševkani u djelu *Nejlul evtar* (7/285-286) prenosi da je El-Munziri rekao: "U ovaj hadis unio je dosta razlika u predanjima te jednom prenosi od Berraa, on od njegovog amidže, a u drugom predanju prenosi od Berraa da je rekao: "Pored mene prošao je moj daidža Ebu Berda bin Nejjar noseći zastavu." Ovo je predanje koje bilježi Tirmizi. U sljedećem predanju spominje svog daidžu koga naziva Hušejm i uz njega Harisa bin Amra. Ovo je predanje koje bilježi Madža. Prenosi od Berraa pa kaže: "Pored mene prođoše neki ljudi koji su se negdje bili zaputili." Također, prenosi da je rekao: "Jahao sam na devi u jednom dijelu grada za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad se pomoli skupina ljudi koji su nosili zastavu." Ovo je predanje koje bilježi Nesai. Hadis ima mnogo raznovrsnih lanaca prenosilaca od kojih su neki koje je Buhari zabilježio u svom *Sahihu*. Ja kažem: "Hadis ima i dosta sličnih predanja, npr. predanje od Sedija, on od Adija, ovaj od Berraa, koji je rekao: "Sreo sam svog daidžu koji je nosio zastavu..." do kraja hadisa. Pogledaj opširniji govor o ocjeni ovog hadisa u djelu *Nejlul meram bi tefsiri ajatil-ahkam* (1/263) autora Sadika Hana, kome sam uradio recenziju.

DVADESET PETO POGLAVLJE

O milosti koju osjećaju oni koji vole prema svojim voljenim

Uzvišeni je rekao: "*Onome ko se bude za dobro zalagao, bit će i njemu udio u nagradi...*" (En-Nisa, 85). Ko god bude pomagao drugog čovjeka u nekom poslu, bilo riječima, bilo djelom, postao je onaj ko se zauzima za njega. Ovo je osnova onog ko se zauzima za nekoga jer se on svojim zauzimanjem trudi da ga pomogne u nekoj njegovoj potrebi te mu stoga postaje pomagač u njegovom poslu zato što je on nemoćan da to sam uradi. Pod ovaj ajet potpadaju svi oni koji se međusobno pomažu bilo u dobru bilo u zlu, bilo riječju bilo djelom. Primjer su toga riječi Uzvišenog: "*Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu...*" (El-Maida, 2)

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi mu došao neko povodom neke potrebe koju je imao, običavao govoriti: "*Zauzimajte se jedni za druge, bit ćete radi toga nagrađeni. Allah, dž.š., će jezikom Svoga Poslanika, s.a.v.s., presuditi onako kako je On zadovoljan.*"[198] U Buharijevom *Sahihu* bilježi se predanje u kojem stoji da je Berira, kada je oslobođena, dobila priliku da bira između toga da ostane sa svo-

[198] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (2/520) pod brojem (1365).

jim mužem ili da se razvede. Za njom je išao njen muž dok su mu suze kvasile bradu, pa joj Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "*Kad bi mu se vratila, ipak je on otac tvoga djeteta.*" *Ona mu reče: "Naređuješ li mi da mu se vratim?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ne, samo se zauzimam za njega." Ona reče: "Onda mu se neću vratiti, nemam nikakve potrebe za njim.*"[199]

Ovo je zauzimanje velikana svih zagovarača i onih koji se zauzimaju za zaljubljenog da postigne društvo voljene osobe. Ovo je jedno od najvrednijih zauzimanja za koja će Allah, dž.š., obilno nagraditi. Ovo zauzimanje je radi spajanja dvije zaljubljene osobe onako kako je zadovoljan Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s. Zbog toga, Iblisu i njegovoj vojsci najdraže je kada uspiju rastaviti dvoje koji se vole. Razmisli malo o riječima Uzvišenog o pohvalnom zauzimanju, gdje kaže: "... bit će i njemu udio u nagradi...", dok za pokuđeno zauzimanje kaže: "A onaj ko se bude za zlo zauzimao, bit će i njemu udio u kazni..." Izraz koji je upotrijebljen u drugom slučaju jeste riječ "kiflun", što znači tovar i teret, dok izraz koji je upotrijebljen u prvom slučaju "nesibun" označava udio onoga ko se trudio da nešto postigne. Oba ova izraza mogu se upotrijebiti za jednu te istu stvar ukoliko se ne spominju zajedno na istom mjestu, međutim kada se zajedno spomenu, onda je ljepše da se za nagradu upotrebljava izraz "nesibun", a za kaznu izraz "kiflun".

Prethodno smo spominjali predanje od Amra bin Dinara, koji prenosi od Tavusa, on od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, ja sam odgojio jednu siroticu koju sada prose dvojica mladića: jedan imućan, drugi siromah. Mi bismo više voljeli da se ona uda za imućnog, ali je njoj draži siromah." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "*Za dvoje zaljubljenih ne postoji ništa drugo osim ljubav.*"[200] Ovaj hadis od Amra prenosi Sulejman bin Musa.

Mahled bin Husejn prenosi od Hišama bin Hassana, on od Muhammeda bin Sirina, koji pripovijeda sljedeći događaj: "Omer bin Hattab običavao je noću tajno izlaziti kako bi vidio šta se dešava

[199] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (5/2023) pod brojem (4979).

[200] Prethodno smo navodili ocjenu ovog hadisa.

među muslimanima, te jedne noći začu glas žene koja je pjevala sljedeće stihove:

'Ima li ikako načina da se vina dočepam i da ga pijem
ili ima li načina da do Nasra bin Hadždžadža dospijem!'

Omer, r.a., reče: 'Dok je Omer živ, to se neće desiti.' Kada je osvanulo, Omer, r.a., naredi da mu dovedu Nasra bin Hadždžadža i kad mu ga dovedoše, vidje da je to izuzetno lijep čovjek. Reče mu: 'Otputuj iz Medine, zabranjujem ti da zajedno sa mnom u njoj stanuješ.' On napusti Medinu i nastani se u Basri i tu se poče družiti s Mudžaši bin Mesudom koji je imao veoma lijepu ženu koju Nasr zadivi svojom ljepotom. On se zaljubi u nju, i ona u njega. Sjedio bi s Mudžašijem u prisustvu njegove žene. Nasr joj napisa poruku na zemlji, a ona reče: 'I ja tebe.' Mudžaši, koji nije znao čitati, shvati da su njene riječi odgovor na neku poruku te posu vodu na zemlju gdje je poruka bila ispisana i slova se ukazaše. Zatim pozva nekoga ko je znao čitati pa mu ovaj pročita sljedeće: 'Ja te volim tolikom ljubavlju, koja, kad bi bila iznad tebe, hlad bi ti pravila, a kad bi bila ispod tebe, bila bi ti poput postelje.' Kada Nasr sazna šta je Mudžaši uradio, postidi se, te prestade izlaziti iz kuće, tijelo mu oslabi, tako da je izgledao poput pileta. Mudžaši reče svojoj ženi: 'Idi kod njega, prisloni ga na svoje grudi i nahrani ga svojom rukom.' Ona odbi, ali kad on ustraja u svom zahtjevu, otide kod njega, prisloni ga na grudi i nahrani ga svojom rukom. Kada je ozdravio, otputovao je iz Basre."

"Oni, koje si samo po dobru spominjao
propast su ti donijeli, a ja sam te od njih odvraćao.

Ne traži lijeka kod nekog drugog mimo njih,
samo onaj ko ti je smrt dao može te oživiti."

Ako neko upita: "Zar islam dozvoljava nešto poput ovoga?", odgovorit ćemo mu: "Ako je to jedini način da se spasi nečiji život od smrti, to će biti isto kao kada neka žena, strankinja, liječi muškarca koji joj nije bliži rod, ili obratno, ili kad liječnik gleda u stidno mjesto bolesnika ili ga dodiruje rukom. Što se tiče liječenja spolnim odnosom, to islam strogo zabranjuje. Međutim, liječenje zagrljajem ili poljupcem, ukoliko su oni jedino sredstvo za lijek bit

će poput liječenja vinom kod onih koji to smatraju dozvoljenim. Čak to je manje štetno od liječenja vinom, jer se pijenje vina ubraja u velike grijehe, dok se zagrljaj ubraja u manje grijehe.

Ono što želimo reći jeste to da je zauzimanje za zaljubljene u ljubavi koja je dozvoljena praksa prijašnjih generacija i trud zbog kojeg će se biti nagrađeno.

Prenosi se od prve četverice halifa da su se oni zauzimali u ovakvim situacijama.

Haraiti prenosi od Alije bin el-Arabija, on od Ebu Gassana en-Nehdija, koji pripovijeda: "Ebu Bekr es-Siddik, r.a., u vremenu dok je bio halifa, prođe jednom prilikom jednim od medinskih puteva, te ču glas djevojke koja je mljela žito i pjevala sljedeće stihove:

'Zavoljela sam ga i prije nego što sam nevinost izgubila,
on je nježan i pored muževnosti i snage koje ga krase.

Njegovo lice blista poput Mjeseca punog,
koje se penje do čela potomka Hašimovog.'

Ebu Bekr, r.a., pokuca na vrata i kada ona izađe, reče joj: 'Teško tebi, jesi li slobodna ili ropkinja?' Ona odgovori: 'Nasljedniče Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ja sam ropkinja.' On je upita: 'A u koga si se zaljubila?' Ona reče: 'Tako ti Allaha, dž.š., idi od mene.' On reče: 'Neću otići sve dok mi ne odgovoriš.' Ona reče:

'Ja sam ta čijim se srcem ljubav poigrala
i koja plače zbog ljubavi prema Muhammedu bin Kasimu.'

Ebu Bekr, r.a., vrati se u mesdžid i poruči njenom vlasniku da mu dođe, pa je otkupi od njega. Zatim je posla Muhammedu bin Kasimu bin Džaferu bin Ebu Talibu i reče: 'Žene su iskušenje za ljude. Koliko li je samo plemenitih koji su zbog ljubavi prema njima pomrli i koliko li je samo zdravih koji su se zbog njih razboljeli.'"

Prenosi se da je Osmanu bin Affanu dovedena ropkinja koja je pripadala jednom ensariji. Osman, r.a., upita je: "Šta si uradila?" Ona reče: "Vladaru pravovjernih, zaljubila sam se u njegovog bratića, ne

mogu a da ne mislim na njega." Osman, r.a., reče njenom vlasniku: "Ili ćeš je pokloniti svome bratiću, ili ću ti ja platiti za njen otkup iz ropstva?" Čovjek reče: "Vladaru pravovjernih, ti si mi svjedok da sam mu je poklonio."

Pred Aliju, r.a., doveden je mladić koji je zatečen jedne noći u tuđoj kući. Alija, r.a., upita ga: "Šta je s tobom?" Mladić reče: "Nisam kradljivac, ispričat ću ti šta se ustvari desilo:

'Zaljubio sam se u djevojku iz Rebahijine kuće,
pred čijom ljepotom su i Sunce i Mjesec ponizni.

Među bizantinskim djevojkama njoj ravne nema,
kada svoju ljepotu hvali, to niko ne može da ospori.

Kada joj u kuću uđoh izgarajući od ljubavi,
čekala me je dok je u njoj žeravica ljubavi gorjela.

'Ukućani me ugledaše, pa povikaše:
'Ovo je kradljivac, kazna mu je smrt ili tamnica.''

Kada Alija, r.a., ču njegove stihove, smilova mu se, te reče Muhellebu bin Rebbahu: "Dozvoli mu da se njome oženi a ja ću ti platiti mehr za nju." On reče: "Vladaru pravovjernih, pitaj ga za njegovo porijeklo da znamo ko je on." Mladić reče: "Ja sam Nehas bin Ujejna el-Idžli." Muhelleb bin Rebbah reče: "Uzmi je, ona od sada tebi pripada."

Temimi u svom djelu *Imtizadžun-nufus* prenosi da je Muavija bin Ebu Sufjan, r.a., kupio ropkinju iz Bahreina čija ga ljepota veoma zadivi. Jednog dana, on je ču kako citira stihove u kojima, između ostalog kaže:

"Rastala sam se s njim dok je bio poput grane s koje rosa pada,
bio je lijep i zgodan kada je postao punoljetan."

Muavija, r.a., upita je o kome pjeva stihove, a ona mu odgovori: "O svome amidžiću." Muavija, r.a., dozvoli joj da mu se vrati iako je u srcu osjećao veliku ljubav prema njoj.

Salim bin Abdullah pripovijeda: "Atika bint Zejd bila je udata za Abdullaha bin Ebu Bekra es-Siddika, r.a. Ljubav prema njoj bila je toliko ovladala njime, da je zapostavio trgovinu i pijacu. Ebu

Bekr, r.a., mu zbog toga naredi da se jednom od nje razvede,[201] i Abdullah to i uradi. Međutim, bio je ispunjen ljubavlju prema njoj, pa jednog dana sjede pored puta kojim je Ebu Bekr, r.a., prolazio na namaz. Kada je njegov otac prolazio pored njega, Abdullah citira sljedeće stihove:

'Nisam vidio ikoga poput mene da se razveo sa ženom poput nje,
a onakva poput nje i ne zaslužuje da bez ikakvog grijeha razvod dobije.

Ona ima lijep odgoj, blaga je i plemenitog porijekla je,
skladnog rasta i mnogo je istinoljubiva.'

Ebu Bekr, r.a., smilova mu se te mu dozvoli da je vrati. Kada je Abdullah umro, ona ga je oplakala u sljedećim stihovima:

'Zaklela sam se da te moje oči nikada neće zaboraviti
i da ću se tvog dodira uvijek sjećati.

Tako mi Allaha, oko nije vidjelo ljepšeg od njega,
čednijeg, ustrajnijeg u ljubavi i strpljivijeg.

Kada boj otpočne, hrabar je i smrti se ne boji,
njegova krv koplja u crveno oboji.'

Kada joj je istekao iddet[202] oženi se njome Omer bin Hattab, r.a., i tom je prilikom napravio svadbeno veselje. Alija bin Ebu Talib, r.a., reče mu: 'Vladaru pravovjernih, hoćeš li mi dozvoliti da nešto kažem Atiki?' Omer, r.a., reče: 'Da.' Alija, r.a., priđe joj i reče: 'O ti koja si rekla:

'Zaklela sam se da te moje oči nikada neće zaboraviti
i da ću se tvog dodira uvijek sjećati."

Ona zaplaka, a Omer, r.a., reče Aliji, r.a.: 'Ebu Hasane, šta te je navelo da to uradiš? Sve žene postupaju kao i ona.' Kada je Omer, r.a., ubijen, oplakala ga je sljedećim stihovima:

'Oko plači i obilne suze pusti
ne posustaj u plaču za hrabrim i plemenitim junakom.

---

[201] Prema islamskim propisima dozvoljeno se razvesti dva puta. Ukoliko se razvod desi i treći put, muž nema pravo da tu ženu ponovo vrati sve dok se ona ne uda za drugog čovjeka, pa ako se i s njim razvede, tek onda ima pravo da je iznova ženi. (op. prev.)

[202] Vremenski period koji žena provede poslije smrti svoga muža ili razvoda, u kojem joj je zabranjeno udati se. (op. prev.)

Smrt poznatog junaka jaku bol mi nanese
u trenutku kada sam od ljubavi prema njemu izgarala.

'Reci nesretniku i zločincu koji ga ubi: 'Umri i ti',
smrt ga je iz svoga pehara napojila.'

Kada joj je istekao iddet oženio se njome Zubejr bin Avam, r.a. Jedne noći ona od njega zatraži da joj dozvoli da ode u mesdžid i da obavi namaz u njemu. Njemu je bilo teško da joj to dozvoli, ali nije mogao da je spriječi zbog hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: 'Nemojte braniti Allahovim ropkinjama da obavljaju namaz u džamijama.' On joj dozvoli, a zatim se pritaji pokraj puta kojim je trebala proći u tmini noći gdje ga nije mogla vidjeti. Kada je prolazila, on stavi ruku na nju. Ona se istog momenta žurno vrati u čudu izgovarajući riječi: 'Subhanallah' ('Slavljen neka je Allah, dž.š.'). Zubjer, r.a., koji je požurio prije nje kući upita je kada se vratila: 'Što si se tako brzo vratila?' Ona mu odgovori: 'Prije smo izlazile u džamiju dok su ljudi bili ljudi, međutim, danas je drugačije.' Poslije toga nije izlazila da obavlja namaz u džamiji. Kada je Zubejr, r.a., poginuo, oplakala ga je sljedećim stihovima:

'Ibn Džurmuz ubi konjanika hrabrog
onoga dana kada se vojske sukobiše dok je napadao smjelo.

'Amre, i da si ga upozorio, vidio bi
da se ne bi pokolebao niti bi mu ruka zadrhtala.

'Ne imala te majka ako ikada nekog poput njega sretneš,
sve dok si živ i dok ne umreš.

'U koliko li je samo bojeva učestvovao i nije se prepao
dok je tvoje vojnike kravin sine Džurmuze, tjerao.

Zubejr je bio postojan u bojevima ljutim
divnih osobina i ponašanja lijepog.

Kada joj je istekao iddet zaprosio ju je Alija bin ebu Talib, r.a., ali mu je ona rekla: 'Bojim se da ćeš i ti poginuti.'"

Haraiti pripovijeda da se Mehdi jedne godine zaputio na hadž. Kada je stigao do mjesta Zubala,[203] sjeo je da jede, kad dođe neki

[203] Mjesto koje se nalazi na putu između Kufe i Meke.

beduin koji ga poče dozivati: "Vladaru pravovjernih, ja sam zaljubljen", i pri tom je jako vikao. Mehdi se okrenu svome potčinjenom i upita: "Teško tebi, šta je ovo?" Ovaj mu odgovori: "Neki čovjek koji viče: 'Ja sam zaljubljen.'" Mehdi naredi da ga uvedu u šator. Kada su ga uveli, upita ga: "Ko je tvoja draga?" Beduin odgovori: "Moja amidžična." Mehdi upita: "Ima li ona oca?" Beduin odgovori: "Da." Mehdi reče: "Pa zašto je onda ne uda za tebe?" Beduin odgovori: "U tome i jest problem, vladaru pravovjernih?" Mehdi upita: "Kakav problem?" Beduin odgovori: "Ja sam mješanac, moja je majka bila ropkinja, nije bila čistokrvna Arapkinja." Mehdi mu reče: "Pa šta ako si mješanac?" Beduin odgovori. "To je kod nas mahana." Mehdi posla po njenog oca i kad mu ga dovedoše, upita ga: "Je li ovo tvoj bratić?" Čovjek odgovori: "Da." Mehdi ga upita: "Pa zašto onda ne udaš svoju kćerku za njega?" Čovjek mu ponovi isti razlog kao i njegov bratić. S Mehdijem je tada bila skupina Abbasovih potomaka, pa on reče: "Ovi su potomci Abbasa, r.a., i svi su mješanci, je li to imalo umanjuje njihovu vrijednost?" Čovjek odgovori: "To se kod nas smatra mahanom." Mehdi mu reče: "Udaj je za njega za dvadeset hiljada dirhema, deset hiljada kao nadoknada za mahanu, a deset hiljada kao vjenčani dar", i čovjek pristade na tu ponudu, zahvali se Allahu, dž.š., i udade svoju kćerku za mladića. Zatim donesoše dvije kese dirhema i predadoše ih djevojčinom ocu, a mladić spjeva sljedeće stihove:

"Kupio sam gazelu i skupo sam je platio,
ali tu cijenu za ženu poput nje plaćaju oni poput mene.

One ružne ostavio sam onima poput njih,
ružne su skupe pa makar i jeftine bile."

Haraiti pripovijeda od Hejsema bin Adija, od Avana bin Hakema da je Omer bin Ebu Rebia napustio pisanje poezije i više nije želio da se bavi tim poslom. Zavjetovao se da će za svaki stih koji je spjevao zaklati kurban kod Kabe. U toj je namjeri proboravio neko vrijeme. Jedne noći on izađe iz kuće želeći da obavi tavaf oko Kabe i tu vidje ženu izuzetne ljepote koja ja također tavafila. Iza nje je išao neki čovjek koji ju je u stopu pratio, kad god bi ona podigla stopalo, on bi svoje stopalo stavljao na isto mjesto gdje je ona stala. To privuče njegove pažnju i on ih poče sa zanimanjem promatrati.

Kada je žena završila s tavafom, čovjek je donekle isprati, a zatim se vrati. Omer mu priđe, poselami ga, a zatim upita: "Hoćeš li mi reći šta se s tobom dešava?" Čovjek reče: "Da. Ova žena koju si vidio moja je amidžična, a ja sam se u nju zaljubio. Međutim, ja sam siromah, nemam imetka, tako da nisam u stanju da joj platim vjenčani dar. Prosio sam je od svoga amidže, ali me je on odbio tražeći mehr koji ja nikako nisam u stanju da isplatim. Ovo što si vidio najviše je što mogu od nje dobiti. Ona je jedina moja ovodunjalučka želja. Jedino se susrećem s njom na tavafu i radim ono što si vidio." Omer ga upita: "Ko je tvoj amidža?" Čovjek reče: "Taj i taj." Omer mu predloži: "Hajde sa mnom do njega." Njih dvojica krenuše i kad stigoše do njegove kuće, Omer ga pozva da izađe i kad izađe, čovjek ga upita: "Šta želiš od mene, Ebul-Hattabe?" Omer reče: "Udaj svoju kćerku za ovog mladića, a ja ću platiti iznos vjenčanog dara." Čovjek reče: "Pristajem." Omer reče: "Volio bih da ne odem sve dok ih ne vidim zajedno." Čovjek reče: "Želja će ti biti ispunjena." Nedugo zatim mlada bi dovedena, i Omer ih vidje jedno pored drugog. Zatim ode svojoj kući, leže na postelju, ali mu san nikako nije dolazio na oči. U njegovoj duši ponovo se poče javljati želja za citiranjem stihova. Njegova ga ropkinja ukori zbog toga i poče se raspitivati o tome šta mu se desilo, govoreći: "Teško tebi, šta ti se desilo?" Nakon njenog upornog zapitkivanja on sjede i spjeva sljedeće stihove:

"Kada me vidje, ropkinja mi reče:
'Raspjevao si se nakon što si dugo vremena poeziju ostavio.

Vidim te danas kako od ljubavi izgaraš,
dok se u tebi ljubav kao skrivena bolest krije.

Tako ti Allaha, je li ti od neke glasnik došao, pa si se zaljubio
ili si vidio njen obraz pa te zadivio.'

Rekoh joj: 'Požalio mi se na bol od ljubavi jedan mladić,
kao što sam se zbog ljubavi prema tebi ja jadao ako se sjećaš.

Ispriča mi šta mu se u Indiji desi,
i to je isto što se i nama davno dešavalo.

Zaljubljeno srce pa makar i jako bilo
od boli zatreperi kada dragu sretne.

Koliko li je samo djevojaka koje sam ostavio
ne zbog mržnje, u srcu sam ljubav prema njima nosio.

Vidio sam da me izbjegava, te sam se od nje okrenuo
pa makar mi srce od ljubavi na granici ludila bilo."'

Halid bin Abdullah el-Kasri jednog dana posjeti zatvor u kojem se tada nalazio Jezid bin Fulan el-Bedželi. Halid ga upita: "Jezide, zbog čega si ti dospio u zatvor?" Jezid mu odgovori: "Zbog potvore, da Allah da vladaru svako dobro." Halid ga upita: "Ako te pustimo, hoćeš li opet isto raditi?" Jezid mu odgovori: "Da." Jezid ne htjede da ispriča šta se stvarno desilo kako ne bi osramotio svoju dragu. Halid reče: "Neka se ljudi iz grada okupe kako bi mu u njihovom prisustvu odsjekli ruku." Jezid je imao brata koji posla Halidu sljedeće stihove:

"O Halide, koji si nad ostalim ljudima odlikovan,
zaljubljeni siromah sigurno kradljivac nije.

On samo čini ono što niko drugi učinio ne bi,
draže mu je da mu ruku odsijeku nego da dragu osramoti.

Da se nisam pobojao da će te mu ruku odsjeći,
i ja bih šutio i o ljubavi njegovoj govorio ne bi.

Kada se otvori mogućnost u nadmetanju u dobru,
ti si, sine Abdullahov, prvi koji se u tome natječeš."

Kada Halid pročita ove stihove, uvjeri se u Jezidovu nevinost, dovede djevojčinog oca i reče mu: "Udaj za Jezida svoju kćerku." Otac reče: "Nakon optužbe koja je protiv njega podignuta to nikada neću učiniti." Halid reče: "Ako je ne udate za njega dobrovoljno, učinit ćete to mimo svoje volje." On pristade i udaše je za njega, a Halid joj dade vjenčani dar umjesto Jezida.

Ebul-Abbas el-Muberred pripovijeda: "U Kufi je živio čovjek po imenu Lejs bin Zijad, koji je odgojio za sebe ropkinju i podučio je raznim naukama, a uz to je bila nevjerovatno lijepa. Ona je bila kod njega sve dok nije zapao u tešku situaciju, pa mu ona reče: 'Gospodaru, prodaj me, i uzmi novac za mene, to ti je bolje nego da se patiš u neimaštini, iako smatram da ja bez tebe ne mogu živjeti.' On je odvede jednom imućnom čovjeku koji je dobro poznavao

njenu vrijednost i proda je njemu za stotinu hiljada dirhema. Kada je uzeo novac, nju odvede njenom novom vlasniku, a u srcu je osjećao žestoko kajanje zbog toga što ju je prodao. Kada je stigla svom novom vlasniku, on se osami s njom želeći da s njom učini ono što ona nikako nije mogla odbiti, ali ona spjeva sljedeće stihove:

'Zadesi me veliki belaj, pa šta da činim,
da li da se strpim ili da mu svoju tugu pokažem.

Dovoljno mi je tuge što kao da se na žeravici nalazim,
zvijezde noću brojim, a srce za njim jako čezne.

Ako mi zabrane da o ljubavi prema njemu govorim,
to će srce da mi slomi, a iz očiju će obilne suze teći.'

Kada njen vlasnik ču stihove, pozva je u postelju, ali ona odbi i reče mu: 'Gospodaru, ti od mene nećeš imati nikakve koristi.' On je upita: 'A zbog čega to?' Ona mu reče: 'Zbog osjećanja koja u sebi krijem.' On reče: 'Kakvih osjećanja, opiši mi ih.' Ona reče: 'U svojoj nutrini osjećam vatru koja plamti, a koju niko ne može ugasiti. Nemoj ni pitati šta se iza toga krije.' On se sažali na nju i smilova joj se, posla po njenog prvog vlasnika i upita ga o njegovim osjećanjima, pa mu i on reče isto što i djevojka. On mu vrati djevojku i uz nju mu dade pedeset hiljada dirhema. Poslije toga djevojka kod njega proboravi dugo vremena.

Do Abdullaha bin Tahira, koji se tada nalazio u Horosanu, dopre vijest o njoj te posla pismo svome namjesniku u Kufi da provjeri da li ovi stihovi uistinu pripadaju djevojci, pa ako se tako ispostavi, da je kupi bez obzira na cijenu. Namjesnik dođe do njenog vlasnika i obavijesti ga o pismu koje mu je poslao Abdullah bin Tahir i ovom ne preostade ništa drugo nego da proda svoju ropkinju, iako to nije želio. Namjesnik htjede provjeriti šta djevojka sada osjeća pa u stihu reče:

'Izvanredne ljepote, obraza nježnih
kod njega za sebe utočište nađoh.'

Djevojka mu odgovori:

'Ukoriše ga, ali mu to samo ljubav ojača
od čežnje za mnom umrije i šta postade?'

On shvati da ona po svojoj mudrosti i učenosti zaslužuje da pripadne Abdullahu bin Tahiru, te je kupi za dvjesto hiljada dirhema. On je opremi i posla u Horosan Abdullahu bin Tahiru. Kada mu je stigla, on provjeri njenu učenost i vidje da je baš onakva kakvu je želio. Ljubav prema njoj obuze mu pamet. Neki kažu da je ona majka Muhammeda bin Abdullaha bin Tahira. Neprestano je slala poklone i hedije svom prvom vlasniku sve dok nije umrla."

Omer bin Šebba prenosi od Ejjuba bin Omera el-Gaffarija sljedeći događaj: "Abdullah bin Amir razveo se sa svojom ženom, kćerkom Sehla bin Amra, koja poslije sa svojom kćerkom otputova u Medinu. Sa sobom je nosila nakit koji joj je u amanet ostavio njen bivši muž. Njome se oženi Hasan, sin Alije bin Ebu Taliba, r.a. Jedne godine Ibn Amir odluči da obavi hadž i kada stiže u Medinu, srete se sa Hasanom pa mu reče: 'Ebu Muhammede, želio bih da o nečemu porazgovaram sa Sehlovom kćerkom, pa hoćeš li mi dozvoliti da to učinim?' Hasan joj naredi da se obuče, a zatim je obavijesti da Ibn Amir želi razgovarati s njom." Kada uđe kod nje, upita je o nakitu koji je ostavio kod nje, pa mu ga ona donese zajedno s vjenčanim prstenom koji joj je bio dao. On reče: 'Uzmi trećinu', ali ona odgovori: 'Nikada neću uzeti nešto od nakita koji mi je dat na povjerenje da ga čuvam.' Ibn Amir joj zatim reče: 'Moja je kćerka već odrasla pa bih želio da mi dopustiš da je povedem sa sobom.' Kada to čuše, ona i njena kćerka briznuše u plač. Ibn Amir sažali se, a Hasan reče: 'Hoćete li joj dopustiti da ostane? Tako mi Allaha, dž.š., nećete za nju naći boljeg staratelja od mene.' Ibn Amir reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., nikada je neću odvojiti od tebe.' Hasan se o njoj brinuo sve do svoje smrti."

Zamahšeri u svom djelu *Rebiul-ebrar* pripovijeda da je Zubejda bint Ebu Džafer, r.a., na putu za Meku na jednom zidu pročitala sljedeće stihove:

"Ima li iko među Allahovim robovima ili ropkinjama
plemenit, pa da brige odagna od onoga ko pamet izgubi.

Oči su mu tužne, a od suza niz obraze dvije rane ima
dok u njemu žestoki plamen bukti."

Zubejda se zavjetova da će pomoći onome ko je izrekao ove

stihove sve dok ga ne spoji s njegovom dragom. Kada je bila na Muzdelifi, začu mladića kako citira ove stihove. Ona ga pozva, i on joj ispriča kako se zaljubio u svoju amidžičnu čija se porodica zaklela da je nikada neće udati za njega. Zubejda ode u mjesto gdje su oni stanovali nudeći im sve veći i veći vjenčani dar samo da pristanu da je udaju za ovog mladića, i oni na kraju pristadoše. Ona vidje da se djevojka više zaljubila u mladića, nego on u nju. Zubejda je ovo smatrala svojim najvrednijim djelom. Često je govorila: "Ništa me nije više obradovalo od toga što sam uspjela spojiti onog mladića i djevojku."

Zamahšeri pripovijeda i sljedeći događaj: "Ahmed bin Ebu Osman, pisar, zaljubio se u Zubejdinu ropkinju, koja se zvala N'am, i od ljubavi se razboli, pa spjeva sljedeće stihove:

'Raduje me i kad ispred njenih vrata prođem
i zadovoljan sam i kad me grdi i kori.'

Nakon toga Zubejda mu je pokloni."

Haraiti pripovijeda da je jedan od halifa imao roba i ropkinju koji su se veoma voljeli. Jednog dana mladić posla djevojci pismo u kojem reče:

"U snu te vidjeh kao da sa usana tvojih
slatko i hladno šerbe pijem.

I kao da je tvoja ruka u ruci mojoj
i kao da zajedno spavamo u postelji jednoj.

Cijeli dan se trudim da ponovo zaspim
ne bih li te ponovo vidio snom istim.

Kada se prenuh, tvoja zapešća bila su u desnici mojoj,
a ti si moju podlakticu držala u desnici svojoj."

Djevojka mu odgovori:

"Na hajr to što si vidio i sve što si vidio
dobit ćeš od mene usprkos onima koji ti zavide.

I ja se nadam da ću u tvome zagrljaju biti,
i da ćeš ti na mojim bujnim grudima boraviti.

I da ćeš među mojim slabinama, ukrasima,
grudnim kostima i spavaćici ležati.

I da ćemo jedno prema drugome nježni biti,
ljubavne riječi izgovarati bez bojazni da će nas neko prisluškivati."

Halifu obavijestiše o njihovoj ljubavi, te im dopusti da se vjenčaju usprkos velikoj ljubomori koju je osjećao.

Ebul-Feredž bin el-Dževzi, Allah mu se smilovao, pripovijeda da je Muhelleb čuo nekog mladića kako pjeva stihove o njegovoj ropkinji, te reče:

"Ja sam prema zaljubljenima milostiv bio
i njihove sam mahane uvijek od drugih sakrivao.

Omogućit ću vam da vašu ljubav ostvarite
i sve vaše nade ću ispuniti."

On je zatim pokloni mladiću, i uz nju pet hiljada dirhema.

Haraiti pripovijeda: "Čovjek po imenu Nuhas imao je ropkinju osim koje nije imao drugog imetka. Prodavao ju je u sezoni kada se najviše ljudi okuplja na pijaci, i njena je cijena rasla, tako da je koštala ogromnu sumu novca, ali on je tražio više. U tu ropkinju zaljubi se neki siromah, koji od silne ljubavi gotovo da poludi. Kada on ču za to, pokloni mu je ne tražeći od njega ništa. Kada ga ljudi ukoriše zbog toga, on reče: 'Čuo sam ajet u kojem je Allah, dž.š., rekao: '***A ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, kao da je svim ljudima život sačuvao***' (El-Maida, 32). Zašto onda da ne sačuvam život svim ljudima?'"

Alija bin Kurejš el-Džurdžani veli:

"Žalio sam se na belaj koji ne mogu da podnesem,
a moje srce se strastima pokorava i od njih se nimalo ne brani.

Kunem se da nisam prestao da te korim zato što sam posustao,
nego zato što sam vidio da to nimalo ne koristi.

Ako se dobrovoljno strpljenju ne prepustim,
onda moram da se i mimo svoje volje strpim.

Ako mi se nećeš smilovati osim preko posrednika,
onda nikakva dobra nema u ljubavi u kojoj neko posreduje."

Ebus-Saib el-Mahzumi, jedan od učača Kur'ana i učenjaka viđen je kako se drži za ogrtač Kabe i govori: "Allahu moj, smiluj se zaljubljenima i učini srca onih koje vole nježnim prema njima." Neko ga upita o tome, a on reče: "Dova za njih vrednija je od umre koju neko obavi iz Džirane."

Ahmed bin Fadl, pisar, veli da su neki mladić i djevojka učili pisanje i mladić se zaljubi u nju. Jednog dana, kada ostali mladići nisu obraćali pažnju na njega, on na djevojčinoj ploči ispisa sljedeći stih:

"Šta kažeš o onome koga je bolest ophrvala
zbog dužine neispunjene ljubavi, pa sada kao da izluđen je?"

Kada djevojka pročita ovaj stih, oči joj se ispuniše suzama iz milosti prema njemu te mu napisa:

"Kada vidimo nekog kome je duga ljubav
bolest donijela, za svoju ljubav od nas nagrađen je."

Hejsem bin Adijj prenosi od Muhammeda bin Zijada da je Haris bin Selil el-Ezdi krenuo u posjetu Alkami bin Hazmu et-Taiju, koji mu je bio saveznik. Kad ugleda njegovu kćerku Rebabu, koja je bila jedna od najljepših žena toga doba, njena ljepota zadivi ga toliko da je zaboravio da se treba vratiti svojoj porodici. On reče Alkami: "Ja sam ti došao kao prosac, a prosac poput mene se ne odbija, i njegovoj molbi se udovoljava i želja mu se ispunjava." Alkama mu reče: "Dostojan si prosac mojoj kćerki, vidjet ćemo šta možemo o tom pitanju učiniti." Zatim ode kod djevojčine majke i reče joj: "Haris je poglavar svoga plemena, što se tiče ugleda, položaja i porijekla tako da ne bilo dobro da ode od nas, a da mu ne ispunimo želju. Porazgovaraj malo s kćerkom i pitaj je šta ona o tome misli." Majka ode kod kćerke i upita je: "Kćeri, koji ti je čovjek draži; ugledan i plemenit starac ili lijepi nestrpljivi mladić?" Djevojka odgovori: "Lijepi mladić." Majka joj reče: "Mladić će te učiniti ljubomornom tako što će još žena htjeti, a starac će s tobom mirnim životom živjeti. Ugledni starac koji mnogo daruje nije poput tek dozrelog mladića koji mnogo kritikuje." Djevojka reče:

"Majko, volim mladog poput pastira koji voli poslušne deve." Majka reče: "Kćeri, mladić je mnogo stidan i često kori." Djevojka reče: "Majko, bojim se da će mi starac isprljati odjeću, mladost upropastiti i da će me prijateljice ismijavati." Međutim, majka ostade uporna u svom uveravanju sve dok djevojka napokon ne pristade, i Haris se oženi njome uz vjenčani dar od stotinu pedeset deva, jednog slugu i hiljadu dirhema. Zatim se spremi i otputova s njom kući, a bila mu je draža od svega. Jednog dana dok je u njenom društvu sjedio u hladovini, odnekle se pojaviše mladići koji su se hrvali i veselili. Ona sjetno uzdahnu, a oči joj se orosiše suzama. On je upita: "Zašto plačeš?" Ona reče: "Šta će mi starci koji poput bolesne piladi u mjestu leže." On reče: "Žalosna ti majka, ugledna i časna žena ne čini ono što bi joj moglo narušiti izgled. U koliko li sam samo ljutih bojeva učestvovao, ropkinja zarobio i mješina vina ispio, idi svojima, više mi ne trebaš."

Zatim u stihovima reče:

"Ona me kudi zato što sam u starost zagazio,
a čovjekov kraj krije se između smrti i starosti.

Ako sa mnom ostaneš, vidjet ćeš starca koji hitro poskakuje
a ako odeš, iz tog ćeš veliku pouku uzeti.

Ako mi je starost i dužina vremena
kosu osijedila i izgled ružnim učinila,

i pored toga ja sam u ljubavi poput mladića,
moja želja nije osijedila, kad stigneš kod svojih, raspitaj se o meni."

DVADESET ŠESTO POGLAVLJE

O onima koji se odriču manje vrijednih ljubavi u želji da postignu onu najvredniju

Ovo poglavlje odnosi se samo na plemenite i vrijedne duše koje se ne zadovoljavaju nečim što je manje vrijedno i koje ne mijenjaju ono što je bolje za ono što je gore, poput onog ko na svoju štetu trguje. Njih ne zavarava prividna ljepota koja u sebi krije mnogo manjkavosti, kao što je rekao neki beduin koji je vidio ženu čije je lice bilo zastrto velom, a samo su joj se oči vidjele:

"Ako je Allah blagoslove Svoje dao u odjeći koja potpuno skriva,
neka ih ne dadne u velu koji samo oči otkriva.

Otkriva ti prelijepe i krasne oči,
dok pod sobom ružno lice skriva."

Drugi je rekao:

"Neka te ne zavaravaju oči koje pod velom vidiš,
pod velom se opaka bolest krije."

Duša kojoj je urođeno da stalno stremi ne zadovoljava se

ničim drugim osim najvrednijim. Allah, dž.š., ukorio je narod koji je zamijenio hranu hranom koja je bila manje vrijedna od nje. On, Uzvišeni, rekao im je: "*Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore*" (El-Bekara, 61). To što su uradili, ukazivalo je na niskost duša i njihovu bezvrijednost.

Asmei pripovijeda: "Neki se čovjek osamio sa ženom u nakani da učini s njom blud. Kada je to uradio, pokajao se i rekao: 'Čovjek koji je prodao Džennet, koji je prostran koliko nebesa i Zemlja za nešto što je veoma malehno. Ono što vidim među tvojim nogama ne izgleda mi nimalo prostrano.'"

Ebu Esma pripovijeda: "Neki čovjek uđe u gustu i zaraslu šumu pa reče: 'Ako bi ovdje uradio grijeh, ko bi me mogao vidjeti?' Zatim začu glas koji je bio tako prodoran da je ispunio cijelu dolinu u kojoj se nalazio: '*A ako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Onaj Koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten*.'" (El-Mulk, 14)

Imam Ahmed prenosi od Hejsema, tj. od Ibn Haridža, on od Ismaila bin Ajjaša, ovaj od Abdur-Rahmana bin Adija el-Behranija, on od Jezida bin Mejsere, koji je rekao: "Uzvišeni je Allah rekao: 'O mladiću koji svoje prohtjeve radi Mene ostavljaš, koji se odričeš dunjalučkih užitaka da bi postigao Moje zadovoljstvo, ti si kod Mene ne stepenu nekih Mojih meleka.'"

Ibrahim bin Džund prenosi da je neki čovjek nagovarao ženu na blud, pa mu ona reče: "Ti si izučavao Kur'an i hadise Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ti si učeniji od mene." On joj reče: "Zatvori vrata." Kada ona zatvori vrata, i on joj se približi, ona mu reče: "Ostala su jedna vrata koja nisam zatvorila." On je upita: "Koja vrata?" Ona reče: "Vrata između tebe i Allaha, dž.š." On je ostavi i ne počini s njom blud.

Prenosi se od nekog beduina da je rekao: "Izašao sam jedne mrkle noći te sretoh djevojku koja je bila poput zvijezde vodilje, te je počeh navraćati na grijeh, a ona mi reče: 'Zar te tvoj razum ne odvraća od ovog ružnog djela ako te od toga ne odvraća tvoja vjera?' Rekoh joj: 'Tako mi Allaha, dž.š., trenutno nas ne vidi niko osim zvijezda iznad nas.' Ona reče: 'A šta je sa njihovim Stvoriteljem?'"

Zijad, štićenik Ibn Ajjaša, r.a., sjedio je kod svog prijatelja pa

mu reče: "O Abdullah!" On mu reče: "Reci šta želiš da kažeš." Reče: "Naše konačno odredište može biti samo ili Džennet ili Vatra." Ibn Ajjaš, r.a., reče: "Da, istinu si rekao." On reče: "Pored njih ne postoji drugo mjesto gdje bi ljudi mogli boraviti." Ibn Ajjaš, r.a., reče: "Ne postoji." On reče: "Bojim se za sebe Vatre. Suzdržavanje danas od grijeha prema Allahu, dž.š., bolje je od mučenja u okovima."

Vehb bin Munebbih, kaže: "Namjesnikova žena rekla je Jusufu, a.s.: 'Uđi sa mnom u sobu.' On joj reče: 'Zidovi sobe ne skrivaju me od moga Gospodara.'"

Jezidi pripovijeda: "Ušao sam jednog dana kod Haruna er-Rešida i zatekoh ga kako se zamislio nad nekom hartijom koju je sa zanimanjem gledao, a na kojoj je bilo ispisano nešto zlatnim slovima. Kada me vidje, osmjehnu se, a ja rekoh: 'Vjerojatno piše nešto korisno na toj hartiji, da Allah, dž.š., popravi stanje vladara pravovjernih?' On reče: 'Da, našao sam ova dva stiha u jednoj od emevijskih riznica te sam dodao treći stih od sebe.' Zatim mi spjeva sljedeće stihove:

'Kada nešto nisi u stanju da postigneš, a nije ti prijeko potrebno,
kani ga se, ono što ti je suđeno samo će ti doći.

Dovoljno ti je da stomak bilo kakvom hranom napuniš
i dovoljno ti je da ružne stvari ostaviš.

Ne upropaštavaj svoju vjeru i grijeha se kloni,
pa će posljedice tih grijeha tebe da se klone.'"

Ebul-Abbas en-Naši, kaže:

"Ako se čovjek čuva prepuštanja strastima svojim,
sve će svoje dane u rahatluku da provodi.

A ako se harama ne bude čuvao,
vječno uživanje će svojim rukama da uskrati sebi."

Pripovijeda se da je Alija bin Ebu Talib, r.a., običavao citirati sljedeće stihove:

"Odgoji svoju dušu da se zadovolji samo onim što joj treba,
u suprotnom će od tebe da traži i ono što joj ne treba.

Cijeli život koji ti je darovan
sastoji se od trenutaka koje trenutno provodiš."

Jedni od najljepših arapskih stihova, koje je Amr bin As, r.a., često citirao jesu sljedeći stihovi:

"Ako se čovjek ne sustegne od hrane koju mnogo voli
i ne bude odvraćao svoje srce od bilo koje zablude u koju krene,

prepunit će svoj stomak i svaku mjeru preći,
a ako mu se ponovo hrana spomene, iza zuba će mu voda poteći."

Šu'ba prenosi od Mensura, a on od Ibrahima, koji pripovijeda da je neki pobožnjak razgovarao sa ženom i u toku razgovora stavio je svoju ruku na njeno stegno. Kada se vratio kući, stavio je tu ruku na vatru i tu je držao sve dok nije izgorjela.

Zejd bin Eslem prenosi od svoga oca sljedeći događaj: "Nekad davno živio je pobožnjak koji je sve vrijeme provodio obožavajući Allaha, dž.š., u svojoj kolibi. Jednog dana on pogleda kroz prozor i ugleda ženu čija ljepota ga dovede u iskušenje. On koraknu jednom nogom iz kolibe želeći da ode kod nje, ali malo razmisli, dozva se i pokaja se zbog svoje namjere. Kada je htio da vrati nogu u kolibu, pomisli: "Tako mi Allaha, dž.š., nikada neću nogu koja je izašla u namjeri da počini grijeh vratiti u svoju kolibu." Neprestano je držao nogu van kolibe sve dok nije zbog snijega, studeni i vjetrova otpala od njega.

Jedan je od prijašnjih učenjaka rekao: "Ko u svom srcu bude imao Opominjača, Allah, dž.š., povećat će mu snagu i ponos. Poniznost u pokornosti prema Allahu, dž.š., bolja je od gordosti prilikom činjenja grijeha."

Ebul-Atahija pripovijeda: "Sreo sam Ebu Nuvasa u džamiji, pozvao sam ga ustranu i rekao mu: 'Zar sada nije došlo vrijeme da se vratiš vjeri i počneš bojati Allaha, dž.š.?' On podiže glavu i reče:

'Zar smatraš, o Atahija,
da ću ostaviti stvari koje činim?

Zar misliš da ću napustiti ono
što me kod ljudi čini uglednim?'

Kada sam počeo navaljivati na njega, rekao mi je:

'Duše se ne vraćaju iz zablude
ukoliko im neka opomena ne dođe.'

Ja sam poželio da sam ovaj stih izgovorio prilikom svega što sam rekao."

Ibn Semmak prenosi da je neka žena, koja je živjela u pustinji, rekla: "Kada bi srca vjernika mogla zamisliti kakve su im sve nagrade pripremljene na ahiretu, ne bi životu na ovom svijetu pridavali nikakvog značaja niti bi mu se radovali."

Dajgam je rekao nekom čovjeku: "Ljubav prema Njemu, Uzvišenom, spriječila je da u srca onih koji Ga vole uđe ljubav prema nekome drugom. Uz ljubav prema Njemu oni se ne mogu nasladivati nečim drugim niti se na onom svijetu nadaju većoj nagradi od gledanja u Lice Onoga Koga vole." Nakon ovih riječi čovjek pade onesviješten.

U *Musnedu* imama Ahmeda bilježi se hadis od Abdur-Rahmana bin Džubejra bin Nufejra, koji prenosi od svog oca, on od Nevvasa bin Sem'ana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

ضَرَبَ اللهُ تَعَالَى مَثَلًا صِرَاطاً مُسْتَقِيماً، وَعَلَى جَنْبَتَي الصِّرَاطِ سُورَانِ فِيهِمَا أَبْوَابٌ مُفَتَّحَةٌ، وَعَلَى الْأَبْوَابِ سُتورٌ مُرْخَاةٌ، وعلى بَابِ الصِّرَاطِ دَاعٍ يقول: يَا أَيُّهَا النَّاسُ ادْخُلوا الصِّرَاطَ جَمِيعًا وَلاَ تَتَعَوَّجُوا، ودَاعٍ يدْعُو مِنْ فَوْقِ الصِّرَاط . فإِذَا أرَاد الْإِنسَانُ أَنْ يَفْتَحَ شَيْئًا مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ قال: وَيْحَكَ لاَ تَفْتَحْهُ، فَإِنَّكَ إِنْ فَتَحْتَهُ تَلِجْهُ. فالصِّراطُ: الإِسْلَامُ. والسُّورانِ: حدودُ الله تعالى. والأَبوابُ المفَتَّحَةُ: محَارِمُ الله تعالى. وذلك الدَّاعي على رأس الصراط: كِتَابُ الله. والدَّاعي مِنْ فوق: وَاعِظُ اللهِ فِي قَلْبِ كُلِّ مُسْلِم.

"Allah, dž.š., navodi kao primjer put bez krivina a sa strana tog puta su dva zida. Na zidovima se nalaze mnogobrojna otvorena vrata, a na vratima se nalaze zastori. Na kraju puta nalazi se glasnik koji govori: 'O ljudi, krenite ovim putem i nemojte oklijevati.' Iznad puta nalazi se drugi glasnik koji, kada neko htjedne da zaviri kroz vrata, kaže: 'Teško tebi, neaviruj, jer ako to uradiš, ući ćeš kroz vrata.' Ovaj je put islam, zastori na

vratima su Allahove, dž.š., granice, otvorena vrata su Allahove, dž.š., zabrane, glasnik na kraju puta je Allahova, dž.š., Knjiga, a glasnik iznad puta jeste Opominjač koji se nalazi u srcu svakog vjernika."[204]

Halid bin Ma'dan veli: "Ne postoji nijedan čovjek a da nema dva oka na licu, kojima gleda ovodunjalučke stvari i dva oka u srcu, kojima gleda ahiretske stvari. Ako Allah, dž.š., želi nekom Svome robu dobro, otvori mu oči srca kojima on spozna ono što mu je Allah, dž.š., pripremio na onom svijetu. A ako mu ne želi dobro, prepusti ga samom sebi", a zatim je proučio: "*...ili su im na srcima katanci.*" (Muhammed, 24)

U Tirmizijevom *Sunenu* zabilježen je sljedeći hadis:

الكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وعَمِلَ لِمَا بعدَ الموتِ والْعَاجِزُ مَن أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى على الله الأماني.

"*Pametan je onaj ko dušu svoju obuzdava i radi za život poslije smrti, a zalutao je onaj čija duša prohtjeve svoje slijedi i onaj koga puste želje zavaravaju.*"[205]

Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, prenosi od Abdur-Rahmana bin Mehdija, on od Abdul-Aziza bin Muslima, on od Rebie bin Enesa, ovaj od Ebul-Alije, on od Ubejja bin Ka'ba, r.a., koji je rekao: "Ko osvane, a njegova težnja bude usmjerena prema nekom drugom mimo Allaha, dž.š., taj nije istinski Allahov, dž.š., rob."

---

[204] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (4/182, 183), Er-Ramehmuzi u djelu *Emsalul hadis* (14), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (6/361) i u djelu *El-Mudžteba* (8/159), Taberani u djelu *Musneduš-šamijjin* (2/180) pod brojem (1147), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (5/445), El-Mervezi u djelu *Es-Sunne* pod brojem (18), Hakim u *Mustedreku* (1/144), i kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja imam Muslim i nije mi poznato da ima ikakvu mahanu." U ovom ga podržava Zehebi.

[205] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (4/638) pod brojem (2459), Ibn Madža u *Sunenu* (2/1423) pod brojem (4261), Ahmed u *Musnedu* (4/124), Hakim u *Mustedreku* (1/125), (4/280), Bejheki u djelu *Sunenu kubra* (3/369), Bezzar u *Musnedu* (8/417) pod brojem (3489), Taberani u djelu *Musneduš-šamijjin* (2/369) i djelu *El-mu'džemul-kebir* (7/284) pod brojem (7143), Tajalisi u *Musnedu* (1/153) pod brojem (1122), Ibn Adijj u *Kamilu* (2/39), Hatib u *Tarihu* (12/50) preko Ebu Bekra bin Ebu Merjem, on od Damure bin Habiba, ovaj od Šeddada bin Evsa, a on od Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Hakim veli: "Sahih po uvjetima koje postavlja Buhari", međutim Zehebi mu se suprotstavlja u tome pa kaže da se u lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi Ibn Ebu Merjem, koji je nepouzdan. Šejh Albani također ocjenjuje ovaj hadis nevjerodostojnim.

Imam Ahmed bilježi hadis od Abdur-Rahmana, on od Hišama bin Sa'da, ovaj od Zejda bin Eslema, on od svog oca, a on od Ataa bin Jesara, koji kaže: "Musa, a.s., rekao je: 'Gospodaru, ko su Tvoji robovi koje ćeš na Sudnjem danu staviti u hlad Svoga Arša?' Gospodar mu odgovori: 'To su oni čije ruke nisu činile zlodjela, čija su srca čista, koji su se u ime Moje Uzvišenosti voljeli, oni koji kad god se Ja spomenem, i oni budu spomenuti uz Mene, i kad god se oni spomenu, i Ja budem spomenut uz njih, oni koji kada im se desi nešto što ne vole, uzmu abdest, koji kada se Moje ime spomene, povrate Mi se kao što se orao u svoje gnijezdo vraća, vole Me kao što ljudi vole malo dijete, mrze da vide činjenje harama kao što tigar mrzi da bude uhvaćen u zamku.'"

Ahmed prenosi od Ibrahima bin Halida, on od Abdullaha bin Jahjaa, koji prenosi da je čuo Vehba bin Munebbiha kako kaže: "Musa, a.s., rekao je: 'Gospodaru, koji su Ti robovi najdraži?' Gospodar mu je odgovorio: 'Oni koje kada ih vidiš, podsjete te na Mene.'"

Ahmed prenosi od Sejjara, on od Dža'fera, ovaj od Hišama ed-Destevaija, koji kaže: "Čuo sam da su od mudrosti Isaa, a.s., bile i sljedeće riječi: 'Radite za ovaj svijet, a nafaka vam na njemu dolazi i bez toga da nešto radite, ne radite za onaj svijet, na njemu ćete imati samo ono što ste zaradili, učenjaci ne sude onako kako bi trebali suditi, uzimate mito, a dobra djela poništavate, gotovo pa da ste se preselili s ovog svijeta u tminu i tjeskobu kabura. Allah, dž.š., zabranio vam je da činite grijehe kao što vam je naredio da postite i namaz obavljate. Kako se može zvati učenjakom onaj ko više voli ovaj svijet od onog svijeta i koji u ovaj svijet najveću nadu polaže? Kako se može zvati učenjakom onaj ko je na putu za onaj svijet, a svim svojim bićem okrenuo se prema ovom svijetu i onome što mu štetu donosi, i koji to više voli od onoga što mu ne šteti? Kako se može zvati učenjakom onaj ko ne voli Allahovu, dž.š., odredbu i nije zadovoljan bilo čime što ga zadesi? Kako se može zvati učenjakom onaj ko je stjecao znanje da bi mogao pričati o njemu, a ne da bi radio po tom znanju?'"

Abdullah bin Mubarek prenosi da je Ma'mer rekao: "Djeca rekoše Jahjau bin Zekerijjau: 'Hajde da se igramo', a on im odgovori: 'Zar smo stvoreni da se igramo?'"

Ahmed prenosi od Ebu Katane, on od Šu'be, ovaj od Ebu Mesleme, on od Ebu Nadra, koji prenosi da je Omer bin Hattab, r.a., rekao Ebu Musau, r.a.: "Podsjeti nas malo na našeg Gospodara." Ebu Musa poče mu učiti Kur'an. Nakon toga ljudi zavikaše: "Nastupilo je vrijeme namaza", a Omer, r.a., reče: "Zar nismo u namazu?"

Želja za Allahom, dž.š.

Osnova svega jeste želja za Allahom, dž.š., nastojanje da se postigne Njegovo zadovoljstvo i da Mu se približi na različite propisane načine, čežnja za susretom i stajanjem pred Njim. Ako kod roba ne bude postojala želja za ovim, onda će on čeznuti za Džennetom i njegovim blagodatima i svemu onome što je Allah, dž.š., pripremio Svojim dobrim robovima. Ako kod roba ne bude i ovih ambicija, onda će biti prisutna bojazan da će njegovo prebivalište biti vatra i kazna koju je Allah, dž.š., pripremio onima koji su Mu nepokorni. Ako ni to ne bude prisutno u njegovom srcu, neka zna da je stvoren da u ognju gori, a ne da u blagodatima boravi. Ove visoke stepene, nakon Allahove, dž.š., odredbe i pomoći, čovjek neće moći postići ničim drugim osim suprotstavljanjem prohtjevima svoje duše.

Godišnja doba vjernika

Postoje četiri godišnja doba vjernika: vjernikovo proljeće, ljeto, jesen i zima. To su njegovi stepeni na putu ka Allahu, dž.š., i ne postoje drugi stepeni mimo ovih. Allah, dž.š., nije ostavio drugog puta do Dženneta osim suprotstavljanja prohtjevima i strastima duše, niti je ostavio drugog puta do Džehennema osim ako se slijede strasti. Uzvišeni je rekao: "***Onda će onome ko je obijestan bio i život na ovom svijetu više volio Džehennem prebivalište postati sigurno***" (En-Naziat, 37-41). I rekao je Uzvišeni: "***A za onoga ko se stajanja pred Gospodarom svojim bude bojao bit će dva perivoja***" (Er-Rahman, 46). Neki kažu: "To je rob koje je namjeravao učiniti grijeh pa se sjetio stajanja pred svojim Gospodarom na ovom i na onom svijetu te se radi Njega klonio tog grijeha."

Allah, dž.š., obavijestio nas je da će oni koji bude slijedili svoje

strasti zalutati s Pravog puta: "*O Davude, Mi smo te namjesnikom na zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahova puta...*" (Sa'd, 26). Zatim je spomenuo kraj onih koji su s Pravog puta skrenuli pa je rekao: "*One koji skreću s Allahova puta čeka teška patnja na onom svijetu zato što su zaboravljali na Dan u kojem će se račun polagati*" (Sa'd, 26). Allah, dž.š., nas zatim obavještava da će onima koji slijede strasti zapečatiti srca, pa kaže: "*To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za strastima svojim povode*" (Muhammed, 16). Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavještava nas da je stradao onaj ko bude slijedio svoju strast i koji se bude pustim željama prepustio."

Džafer bin Hajjan prenosi od Ebul-Hakema, on od Ebu Berze el-Eslemija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najviše što se za vas bojim jeste udovoljavanje strastima stomaka i spolnog organa i slijeđenja strasti koje će vas s Pravog puta odvesti."[206]

Neko je upitao mudraca: "Od kakvog druga možemo očekivati najviše dobra?" On odgovori: "Od dobrih djela." Zatim ga upita: "Šta je najštetnije po čovjeka?" On odgovori: "Njegova duša i strasti."

Neki je mudrac rekao: "Kada biraš između dvije stvari, pogledaj koja je bliža tvojoj strasti pa je se kloni."

Pred jednog vladara doveden je čovjek koji je počinio veliki zločin, pa mu vladar reče: "Da me moja strast navodi da ti oprostim, suprotstavio bih se svojoj strasti i naredio bih da te ubiju. Pošto me moja strast navodi da te ubijem, ja ću joj se suprotstaviti pa ću ti oprostiti."

Hejsem bin Malik et-Tai prenosi da je čuo Nu'mana bin Bešira kako na minberu kaže: "Šejtan ima klopke i zamke. Jedna od

---

[206] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (4/420), Bezzar u *Musnedu* (9/292) pod brojem (53843/3844), Taberani u *Sagiru* (1/309) pod brojem (511), Bejheki u djelu *Ez-Zuhd* (2/164), Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (2/32), Ibn Ebu Asim u djelu *Es-Sunne* pod brojem (14) preko Ebul-Hakema el-Bennana, on od Ebu Bereze el-Eslemija. Hejsemi u djelu *El-Medžm'a* (1/188) kaže: "Prenosioci ovog hadisa jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u *Sahihu*." Šejh Albani u svojim komentarima na djelo *Es-Sunne* od Ibn Ebu Asima kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."

njegovih klopki i zamki jeste i poricanje Allahovih, dž.š., blagodati, hvalisanje Allahovim, dž.š., darovima, oholjenje nad Allahovim, dž.š., robovima i slijeđenje strasti u onome što Allah ne voli."

Allahov Poslanik, s.a.v.s, zakleo se da čovjek neće biti pravi vjernik sve dok njegova strast ne bude pokorna onome s čime je on došao.[207] Vjernikova strast treba slijediti vjeru, a ne da bude slijeđena. Ko se povodi za svojom strašću postaje njenim sljedbenikom, a ko se bude suprotstavljao svojoj strasti u onome s čime je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., strast će postati njegovim sljedbenikom. Vjernikova strast slijedi njega, dok su licemjer i grešnik sljedbenici svojih strasti.

Allah, dž.š., nazvao je one koji slijede strasti bez osvrtanja na uputu najvećim nasilnicima te kaže:

﴿فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

"*Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim. A zar je iko gore zalutao od onoga koji slijedi strast svoju, a ne Allahovu uputu? Allah doista neće ukazati na Pravi put narodu koji sam sebi nepravdu čini*" *(El-Kasas, 50).*

Iz ovih Allahovih, dž.š., riječi razumjet ćeš da Allah, dž.š., neće uputiti na Pravi put onoga ko slijedi svoju strast. Allah, dž.š., podijelio je one koji slijede na dvije skupine, kojima nema treće, tj. na one koji slijede ono s čime je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., ili na sljedbenike strasti. Ko slijedi jednu od ove dvije stvari ne može nikako biti sljedbenik druge. Šejtan kruži oko čovjeka ne bi li pronašao način kako bi ga zaveo i ne nalazi drugog načina niti puta osim pomoću čovjekove strasti. Zbog toga se šejtan boji sjenke onoga ko ne slijedi svoje strasti. Suprotstavljati se strastima može samo onaj ko teži Allahu, dž.š., i nada se Njegovoj nagradi i boji se Njegove srdžbe i kazne. Samo takav može osjetiti slast suprotstavljanja niskim prohtjevima svoje duše jer je njihovo slijeđenje velika bolest, a suprotstavljanje njima najbolji je lijek toj bolesti.

Neko je upitao Kasima el-Džunejda: "Kada će duša postići

[207] Hadis nije vjerodostojan što smo i prethodno spominjali.

vrhunac svoje sreće?" On odgovori: "Kada njena bolest postane njen lijek." Upitaše ga: "A kada će njena bolest postati njenim lijekom?" On odgovori: "Kada se bude suprotstavljala svojim strastima." Značenje njegovih riječi da njena bolest postane lijekom za nju jeste to da je njena bolest bolest strasti, pa ukoliko se bude suprotstavljala svojim strastima, izliječit će se od njih pomoću tog suprotstavljanja. Strast je nazvana imenom "el-heva"[208] zato što svoga nosioca baca među najprezrenija stvorenja. Strast predstavlja tri četvrtine poniženja i ona je jedan od najvećih uzroka ulaska u vatru, kao što je suprotstavljanje njoj najveći uzrok ulaska u Džennet. Ebu Dulefa el-Idžli veli:

"O žalosti za mladićem koji lijep odgoj ima,
koji dopušta da mu strast taj odgoj skrha.

Učini ružno djelo mada zna da je ružno,
pa svoju čast unakazi i potpuno je uništi.

Kada se dozove, pamet mu se vrati
pa plače za trenutkom koji u grijehu protrati."

Ibn Mirtefek el-Huzli veli:

"Kako da shvatim to da strast
odlučnog i snažnog čovjeka nadvlada?

Kada ovlada njime, potpuno ga oslijepi,
pa je uvjeren da ga ne vide oni koje on ne vidi."

Želja za Allahom, dž.š., za postizanje nagrade gledanja Njegovog lica i čežnja za susretom s Njim

Želja za Allahom, dž.š., za postizanjem nagrade gledanja u Njegovo lice i čežnja za susretom s Njim temelj je onoga što ima svaki vjernik, pokretač njegovih djela i ono što njegov život čini lijepim i ugodnim. To je osnova njegove sreće, uspjeha, uživanja i zadovoljstva. To je ono radi čega je stvoren i što mu je naređeno da čini, radi toga su objavljene knjige, poslani poslanici. Srce čovjeka

[208] Osnovno značenje ove riječi jeste: padati s visine. (op. prev.)

neće biti zdravo niti će osjećati zadovoljstvo ako njegova najveća želja i stremljenje ne budu usmjereni prema Allahu, dž.š., Jednom i Jedinom, tako da će On biti jedina njegova želja i nada, kao što kaže Uzvišeni: "*A kad završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj*" (El-Inširah, 7-8). I kaže Uzvišeni:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوْاْ مَا آتَاهُمُ اللّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُواْ حَسْبُنَا اللّهُ سَيُؤْتِينَا اللّهُ مِن فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللّهِ رَاغِبُونَ﴾

"*A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo.*" *(Et-Tevbe, 59)*

Postoje tri vrste onih koji žele: onaj koji želi Allaha, dž.š., onaj koji želi ono što je kod Allaha, dž.š., i onaj koji ne želi Allaha, dž.š. Onaj koji voli želi Allaha, dž.š., Onaj koji se trudi želi ono što je kod Allaha, dž.š., a onaj koji se zadovoljio ovodunjalučkim životom i ne želi ahiretski svijet on ne želi Allaha, dž.š. Ko bude nastojao da postigne Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, On će ga izbaviti iz svake nevolje i bit će njegov zaštitnik u svemu, otklonit će od njega nevolje koje on sam nije u stanju da otkloni i čuvat će ga poput Svoga bespomoćnog miljenika i od svake nevolje ga zaštititi. Ko dadne prednost zadovoljstvu Allaha, dž.š., Allah, dž.š., dat će prednost njemu nad ostalim stvorenjima. Ko se bude žrtvovao radi Allaha, dž.š., Allah, dž.š., pomoći će mu i onda kada on ne bude u stanju da sam sebi pomogne. Ko istinski spozna Allaha, dž.š., neće mu biti ništa draže od Njega niti će i za čim drugim žudjeti mimo Njega, osim za onim što će mu pomoći da se što više približi svome Stvoritelju na putu ka njemu.

Od znakova spoznaje jeste i poštovanje, jer što je spoznaja veća, to su i poštovanje i skrušenost izraženiji kao što Uzvišeni veli: "*A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni*" (El-Fatir, 28), tj. oni koji su Ga spoznali. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ja najbolje od njih poznajem Allaha, dž.š., i najskrušeniji sam pred Njim."[209] Ko spozna Allaha, dž.š., živjet će sretnim i ugodnim ži-

[209] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/22263) pod brojem (5751) i Muslim u *Sahihu* (4/1829) pod brojem (2356).

votom, a sva će ga ostala stvorenja poštovati i on se nikoga drugog mimo Allaha, dž.š., neće bojati. Spominjanje Allaha, dž.š., bit će njegov drug u samoći i živjet će daleko od ovodunjalučkih problema. Ta spoznaja rodit će kod njega stid pred Allahom, dž.š., on će Ga veličati i slaviti, stalno će imati osjećaj Njegove kontrole, voljet će i oslanjati se samo na Njega. Bit će Mu odan rob, zadovoljan Njegovom odredbom i potpuno će Mu se predati. Neko je rekao Džunejdu, Allah mu se smilovao: "Postoje neki ljudi koji tvrde da postižu visoke stepene u ibadetu mirovanjem i meditiranjem." On reče. "To su oni koji zagovaraju da ne treba činiti tjelesni ibadet, a to je po meni veliki grijeh. Onaj ko čini blud i krade bolji je od ovih što to tvrde. Oni koji su istinski spoznali Allaha, dž.š., izvršavaju obaveze koje im je Allah, dž.š., stavio u dužnost i umrli su ne prekidajući činiti ta djela. Kada bih živio hiljadu godina, ne bih izostavio nijedno dobro djelo koje sada činim." I rekao je: "Čovjek neće istinski spoznati Allaha, dž.š., sve dok ne bude poput zemlje kojom hodi i vjernik i nevjernik i poput kiše koja napaja i ono što voli i ono što ne voli."

Jahja bin Muaz veli: "Onaj koji je istinski spoznao Allaha, dž.š., napušta ovaj svijet, a da se nije zasitio dvije stvari: plakanja nad samim sobom i čežnje za susretom s Allahom, dž.š." Neki kažu: "Čovjek neće istinski spoznati Allaha, dž.š., sve dok ne dostigne taj stepen, da kad bi mu dali kraljevstvo Sulejmana, a.s., to ga ne bi nijednog trenutka odvratilo od Allaha, dž.š." Neki vele: "Onaj ko je spoznao Allaha, dž.š., spominje Ga u osami i povučen je od ljudi, u potpunoj je zavisnosti od milosti Allaha, dž.š., pa ga je On učinio neovisnim od ostalih stvorenja, ponizan je pred Allahom, dž.š., pa ga je On učinio ponosnim pred ostalim stvorenjima."

Ebu Sulejman ed-Darani veli: "Onom ko je istinski spoznao Allaha, dž.š., dođe ponekad inspiracija koju ne osjeti ni dok je na namazu."

Zun-Nun je rekao: "Za sve postoji kazna, a kazna je za pobožnjaka da prestane spominjati Allaha, dž.š."

Ukratko rečeno, život srca moguć je samo uz spominjanje Allaha, dž.š., i bez toga ono umire. Kada jezik srca utone u spominjanje Allaha, dž.š., ono shvati šta njegov Miljenik od njega želi.

Većinu svojih riječi i djela on posveti Njemu, a male blagodati koje mu Allah, dž.š., podari, on smatra velikim. On je potpuno predan Allahu, dž.š., i u potpunosti se klonio griješenja. Sve svoje biće on je poklonio svome Voljenom i sebi ništa nije ostavio. Njegov je srce ispunjeno veličanjem i uzdizanjem svoga Gospodara i nastojanjem da stekne Njegovo zadovoljstvo. Teško mu je da se strpi zbog daljine susreta s Njim, smiren je samo kada Njega spominje, za Njim žudi i Njemu čezne. Sretan je samo kada Njega spominje, čuva Njegove granice i kada daje prednost Njegovom zadovoljstvu nad zadovoljstvom Njegovih robova. To je onaj koji istinski voli svoga Gospodara.

Džunejd prenosi da je Haris el-Muhasibi rekao: "Ljubav je da u potpunosti težiš prema nekome, da mu daješ prednost i nad samim sobom, svojim životom i imetkom, i da ga podržavaš i javno i tajno i da nakon toga smatraš da je tvoja ljubav prema njemu nedovoljna." Neki kažu: "Ljubav je plamen u srcu koji spali sve osim želja voljene osobe." Neki kažu: "To je ulaganje krajnjeg napora s ciljem postizanja zadovoljstva voljene osobe." Ljubav neće biti ispravna sve dok se ne podudara s željama voljene osobe. U jednom hadisikudsiju stoji: "Robe, Ja te volim zbog toga što je to tvoje pravo kod Mene, pa voli i ti Mene zbog prava koje imam kod tebe." Abdullah bin Mubarek veli: "Ko bude posjedovao ljubav, a ne bude posjedovao bogobojaznost razmjernu toj ljubavi on je obmanut."

Jahja bin Muaz, rekao je: "Ljubav veličine zrna gorušice draža mi je od sedamdeset godina provedenih u ibadetu bez ljubavi."

Ebu Bekr el-Kettani pripovijeda: "U Meki je za vrijeme hadža postavljeno pitanje o ljubavi, pa neki učenjaci iznesoše svoje mišljenje. Džunejd je bio najmladi među okupljenim učenjacima, te mu rekoše: "Iračanine, reci nam šta ti misliš o tome." On zavrtje glavom, oči mu se orosiše suzama, a zatim reče: "Rob koji je napustio prohtjeve svoje duše, u stalnom je spomenu svoga Gospodara, doslovno ispunjava svoje obaveze prema Njemu, u Njega gleda svojim srcem, svjetlom srca spalio je svoje prohtjeve, ispio je čisto piće iz pehara Njegove ljubavi, kada nešto kaže, to je o Allahu, kada progovori, Njegove riječi koristi, ako se pokrene, to je na osnovu Njegove naredbe, ako šuti, o Allahu, dž.š., misli, sve što

radi u ime je Njega, radi Njega i s Njegovom naredbom." Učenjaci zaplakaše i rekoše: "Na ovo se nema šta dodati. Uzdigao te Allah, vođo mudraca."

Prenosi se da je Allah, dž.š., rekao Davudu, a.s.: "Davude, zabranio sam srcima da se u njima spoji ljubav prema Meni i ljubav prema nekom drugom." Svi su mudraci složni u tome da ljubav neće biti istinska sve dok je prati pokoravanje voljenoj osobi." Neki kažu: "Suština je ljubavi pokoravanje voljenoj osobi u onome što voli i što mrzi." Također se slažu da ljubav neće biti istinska sve dok onaj koji voli ne dadne prednost voljenoj osobi nad svim ostalim stvorenjima. Pripovijeda se da je jedan čovjek tvrdio da neizmjerno voli nekog čovjeka, pa mu on reče: "Kako da mene voliš najviše kada je moj brat ljepši od mene?" Ovaj se okrenu da vidi njegovog brata, a mladić ga odgurnu od sebe i reče: "Kako da onaj ko tvrdi da me voli gleda u druge poput mene."

Neko je spomenuo ljubav pred Zun-Nunom, pa on reče: "Prestanite o toj temi jer kada god duše čuju tu riječ, počinju tvrditi da vole. Zatim je spjevao sljedeće stihove.

"Preče je da se bogobojaznost nađe kod onog
ko ružna djela čini kada se rastuži i ražalosti.

Ljubav ukrašava bogobojaznog
i čistog od prljavština u srcu."

Simnun je rekao: "Oni koji vole Allaha, dž.š, postigli su i ovodunjalučki i ahiretski ugled. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Čovjek će biti s onim koga voli." Oni sa bili s Allahom na ovom svijetu i s Njim će biti i na onom svijetu." Jahja bin Muaz rekao je: "Onaj ko tvrdi da voli Allaha, dž.š., a ne čuva Njegove granice nije iskren u svojoj ljubavi."

Ljubav je stablo u srcu koje ima žile, stablo, grane, lišće i plodove

Ljubav je stablo u srcu čiji je korijen poniznost prema voljenoj osobi, njegovo je stablo spoznaja voljene osobe, njegove su grane strahopoštovanje, njegovi su listovi stid pred voljenom, nje-

gov je plod pokornost, a spominjanje (zikr) tečnost je koja zalijeva to stablo. Ukoliko u ljubavi izostane samo jedna od ovih stvari, ona će biti nepotpuna. Allah, dž.š., opisao je Sebe rekavši da voli Svoje robove vjernike, i da oni Njega vole. Obavijestio nas je da je njihova ljubav prema Allahu, dž.š., najveća moguća ljubav. Opisao je Sebe riječima "El-Vedud" (pun ljubavi) i da je omiljen kod Svojih robova. (Ovo su riječi imama Buharija). El-Vedd je istinska ljubav i On istinski voli Svoje robove vjernike, i oni vole Njega istinskom i iskrenom ljubavlju.

Buhari bilježi u svom *Sahihu* hadis Enesa bin Malika, r.a., on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Njegov Gospodar Allah, dž.š., rekao:

مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ.

"Ko ponizi Moga miljenika objavio Mi je rat. Moj rob Mi se ne može ničim bolje približiti kao izvršavanjem farzova, strogih vjerskih dužnosti. Moj će Mi se rob neprestano približavati dobrovoljnim ibadetima (nafilama) sve dok ga ne zavolim, a kada ga zavolim, bit ću njegov sluh kojim sluša, vid kojim gleda, ruka kojom dohvaća i noga kojom hodi. Sa Mnom će slušati, sa Mnom će gledati, rukom dohvaćati, i nogom hoditi. Ako nešto od Mene zatraži, udovoljit ću njegovoj molbi, ako od Mene zaštitu zatraži, Ja ću ga zaštititi. Ni nad čim se više ne dvoumim kao onda kada želim da usmrtim Svoga roba vjernika koji mrzi smrt, a Ja mrzim da mu uradim nešto što on ne voli, ali na kraju to ipak mora da se desi."[210]

[210] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (5/2384) pod brojem (6137). Ovo je jedan od rijetkih hadisa na koje su učenjaci prigovarali imamu Buhariji. Pogledaj opširan odgovor onima koji su govorili o autentičnosti ovog hadisa od hafiza Ibn Hadžera u njegovom kapitalnom djelu *Fethul-bari* prilikom komentara ovog hadisa.

Razmisli o potpunom slaganju u onom što je robu mrsko, tako da Gospodar ne voli ono što ne voli Njegov rob, tako da Mu nije drago da usmrti Svoga roba jer zna da je to jedna od najteži stvari za Njegovog roba, a to sve zbog toga što rob nije želio činiti ono što ljuti njegovog Gospodara. Razmisli o podudaranju želja koje su uzrok tome da Gospodar ispunjava sve potrebe Svoga roba, da se odaziva na njegove molbe i stavlja ga pod Svoju zaštitu kada mu je to potrebno, kao što je rekla Aiša, r.a., Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Vidim da ti tvoj Gospodar žurno ispunjava sve tvoje želje."[211]

U *Tefsiru* Ibn Nudžejha prenosi se da je Mudžahid komentirajući riječi Uzvišenog: "*A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja*" (En-Nisa, 125), rekao: "Bliskom miljeniku, kada od Njega nešto zatraži, udovolji mu, kada Ga zamoli, odazove mu se." Allah, dž.š., objavio je Musau, a.s.: "O Musa, budi onakav kakvim Ja želim da budeš, ispunit ću ti sve tvoje želje."

Razmisli o genitivnoj čestici "bi" u riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "jesmeu bi, ve jubsiru bi, ve bi jebtišu, ve bi jemši", ("sa Mnom će slušati, sa Mnom će gledati, rukom dohvaćati, i nogom hoditi") kako se nadovezuje na njegove riječi: "Bit ću njegov sluh kojim sluša, vid kojim gleda, ruka kojom dohvaća i noga kojom hodi." Ako sluša, to čini uz Allahovu dozvolu, ako gleda, to čini uz Allahovu dozvolu, ako dohvaća ili nogom hodi, to čini uz Njegovu dozvolu. To je obistinjenje riječi Uzvišenog: "***Allah je zaista na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone i koji dobra djela čine***" (En-Nahl, 128) i riječi Uzvišenog: "***A Allah je zaista na strani onih koji dobra djela čine***" (El-Ankebut, 69), riječi Uzvišenog: "***Jer je Allah na strani vjernika***" (El-Enfal, 19), kao i riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Njegov Gospodar rekao: "Ja sam sa Svojim robom kada Me spomene, i kada radi Mog spomena pokrene svoje usne."[212] Suprotno tome jeste stanje mnogobožaca

---

[211] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (4/1797) pod brojem (4510) i Muslim u *Sahihu* (2/1085) pod brojem (1464).

[212] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (2/540), Ibn Hibban u *Sahihu* (3/97) pod brojem (815), Ibn Mubarek u djelu *Ez-Zuhd* pod brojem (956), Taberani u *El-Evsatu* (6/363) pod brojem (6621), Bejheki u djelu *Šuabul iman* (1/391) preko Ismaila bin Abdullaha, on od Kurejme bint Hashas, koja tvrdi da je čula Ebu Hurejru, r.a., kako prenosi ovaj hadis

za koje Allah, dž.š., veli: "*Zar će ih njihova božanstva, a ne Mi, odbraniti? Ta ona sama sebi ne mogu pomoći, i niko vjernike od Naše kazne ne može pod okrilje uzeti*" (El-Enbija, 43). Uzimanje pod okrilje koje u ovom ajetu Allah, dž.š., niječe kod mnogobožaca, On potvrduje Svojim robovima vjernicima, a kojem je uzrok izvršavanje Njegovih naredbi i činjenje dobrovoljnih ibadeta. U ovome se krije upozorenje onima koji tvrde da vole Allaha, dž.š., a koji Mu nisu pokorni, da oni u svojoj ljubavi nisu iskreni nego su to samo puste nade i lažne tvrdnje.

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ اللهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْداً، دَعَا جِبْرِيلَ فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّ فُلاَناً فَأَحِبَّهُ. قَالَ: فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ، فَيَقُولُ: إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلاَناً فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ. قَالَ: ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الأَرْضِ، وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْداً، دَعَا جِبْرِيلَ، فَيَقُولُ: إِنِّي أُبْغِضُ فُلاَناً فَأَبْغِضْهُ.

قَالَ: فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ فُلاَناً فَأَبْغِضُوهُ. قَالَ: فَيُبْغِضُونَهُ، ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ الْبَغْضَاءُ فِي الأَرْضِ.

"*Kada Allah, dž.š., zavoli nekog Svoga roba, Džibril, a.s., to razglasi medu stvorenjima, pa kaže: Allah, dž.š., zavolio je tog i tog čovjeka, pa ga i vi volite. Allah, dž.š., mu zatim podari lijep prijem medu stanovnicima Zemlje.*"[213]

U predanju koje bilježi Muslim stoji:

"*Kada Allah, dž.š., zavoli nekog Svoga roba, pozove Džibrila, a.s., i kaže mu: 'Ja volim tog i tog Svoga roba, pa ga i ti voli.' Poslije toga zavoli ga i Džibril, a.s., koji zatim medu stanovnicima nebesa razglasi: 'Allah, dž.š., zavolio je tog i tog čovjeka, pa ga i vi volite', pa ga zavole i svi stanovnici nebesa. Zatim*

u kući Ummu Derdaa. Ahmed ga bilježi u *Musnedu* pod brojem (2/540), Buhari u djelu *Halku ef'alil-ibad* str. (96), Ibn Madža u *Sunenu* (2/1246) pod brojem (3792), Begavi u djelu *Šerhus sunne* pod brojem (1242), Hakim u *Mustedreku* (1/496), preko Evzaija, on od Ismaila bin Ubejdullaha, on od Ummu Derdaa, ovaj od Ebu Hurejre, r.a. Hakim ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim i u tome ga podržava Zehebi. Šejh Albani takoder ga ocjenjuje vjerodostojnim.

[213] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (3/1175) pod brojevima (3037, 5693, 7047) u ovom obliku i Muslim u *Sahihu* (4/2030) pod brojem (2637) u sličnom obliku.

mu Allah, dž.š., podari lijep prijem među stanovnicima Zemlje. Kada Allah, dž.š., zamrzi nekog Svoga roba, pozove Džibrila, a.s., i kaže mu: 'Ja mrzim tog i tog Svoga roba, pa ga mrzi i ti.' Džibril, a.s., zamrzi ga, a zatim razglasi među stanovnicima nebesa: 'Allah, dž.š., mrzi tog i tog Svoga roba, pa ga i vi mrzite.' Zatim Allah, dž.š., usadi mržnju u srca ljudi prema njemu."[214]

U drugom predanju od Muslima, koje prenosi Suhejl bin Ebu Salih kaže se: "Bili smo na Arefatu, pa pored nas prođe Omer bin Abdul-Aziz, koji je bio u obredima hadža. Svi ljudi ustadoše i ispratiše ga pogledom, pa ja rekoh svome ocu: 'Oče, smatram da Allah, dž.š., voli Omera bin Abdul-Aziza.' On me upita: 'A na osnovu čega to smatraš?' Rekoh: 'Jer su srca ljudi ispunjena ljubavlju prema njemu.' Zatim je rekao: 'Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., kako prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: '...', a zatim je citirao hadis."[215] Isto predanje bilježi i Tirmizi s tim što na kraju hadisa citira i ajet: "***One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti***" (Merjem, 96).[216] U komentaru ovog ajeta neki učenjaci kažu: "On će ih zavoljeti i učinit će da ih Njegovi robovi vole."

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Enesa bin Malika, r.a., koji prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o trenutku nastupanja Sudnjega dana, pa ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita:

وَمَاذَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ لَا شَيْءَ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ فَرَحَنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَأَنَا أُحِبُّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ بِحُبِّي إِيَّاهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ.

"A šta si pripremio za taj dan?" Čovjek reče: "Ništa posebno, osim što neizmjerno volim Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Bit ćeš sa onima koje si volio." Enes, r.a., veli: "I ja volim Allahovog Poslanika,

---

[214] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2030) pod brojem (2637).
[215] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/2031) pod brojem (2637).
[216] Bilježi ga Tirmizi u *Sunenu* (5/317) pod brojem (3161).

s.a.v.s., i Ebu Bekra, i Omera, r.a., i nadam se da ću biti u njihovom društvu iako, nisam dostigao njihov stepen u činjenju dobrih djela."[217]

Ova ljubav radi Allaha, dž.š., neminovno uzrokuje ljubav u ime Njega, jer ljubav prema nekome podrazumijeva i ljubav i mržnju radi njega.

Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Allah, dž.š., reći će na Sudnjem danu: 'Gdje su oni koji su se u ime Mene voljeli? Danas ću ih smjestiti u Svoj hlada, na dan kada neće biti drugog hlada osim Moga hlada.*"[218]

Ebu Isa et-Tirmizi u svom Džamiu bilježi hadis Muaza bin Džebela, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Allah, dž.š., rekao je: 'Oni koji su se u ime Moje Uzvišenosti voljeli imat će minbere od svjetlosti na kojim će im zavidjeti vjerovjesnici i šehidi.*"[219]

Malik u svom *Muvettau* bilježi hadis Ebu Idrisa el-Havlanija, koji pripovijeda:

دَخَلْتُ مَسْجِدَ دمشق فإذا فَتَى بَرَّاقُ الثنايا وإذا الناسُ حوْله إذا اخْتَلَفُوا في شَيْءٍ اسْندوهُ إليْه وَصدروا عَنْ رَأْيِهِ فَسَأَلْتُ عنْه فقيل: هذا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ هجرت فوجدت قد سبقني بالهجير وقال إسحاق بالتهجير ووجدته يصلي فانتظرته حتى إذا قضى صلاته جئته من قبل وجهه فسلمت عليه فقلت له: والله إني لأحبك لله عز وجل فقال: أ لله فقلت: أ لله فقال: أ لله فقلت: أ لله فأخذ بحبوة ردائي فجبذني إليه وقال: أبشر فإني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: قال الله عز وجل وجبت محبتي للمتحابين فيَّ والمتجالسين فيَّ

[217] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (5/2282) pod brojem (5815) i Muslim u *Sahihu* (4/2032) pod brojem (2639).

[218] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/1988) pod brojem (2566).

[219] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (5/239), Tirmizi u *Sunenu* (4/597) pod brojem (2390), Ibn Hibban u *Sahihu* (2/338) pod brojem (577), Taberani u *El-Kebiru* (20/88) pod brojem (167), Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (2/131), Haris u svom *Musnedu* (3/998- u dodacima), preko Hubejba bin Ebu Merzuka, on od Ataa bin Ebu Rebbaha, on od Ebu Muslima el-Havlanija, a ovaj od Muaza bin Džebela, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Predanje koje smo citirali u ovom poglavlju prenosi Ebu Derda, Ibn Mesud, Ubada bin Samit, Ebu Hurejra, Ebu Malik el-Eš'ari, r.a.

والمتزاورين فيَّ والمتباذلين فيَّ.

"Ušao sam jednom prilikom u mesdžid u Damasku te ugledah mladića blistavog lica oko koga su se bili okupili ljudi. Kad bi se oko nečega razišli, pitali bi njega za mišljenje i po tome bi i postupali. Ja upitah: 'Ko je ovaj mladić', a ljudi mi rekoše: 'Muaz bin Džebel, r.a.' Sutradan ja uranih kod njega i vidjeh da je on prije mene došao u mesdžid. Zatekoh ga kako klanja, pa sačekah, i kada je završio, došao sam ispred njega, nazvao mu selam i rekao: 'Tako mi Allaha, dž.š., ja te volim u ime Allaha, dž.š.' On reče: 'Radi Allaha, dž.š.?' Rekoh: 'Da, radi Allaha, dž.š.?' On me ponovo upita: 'Radi Allaha, dž.š.?' Rekoh: 'Da, radi Allaha, dž.š.' On me uze za ogrtač, privuče me sebi a zatim reče: 'Raduj se, jer sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako prenosi da je Allah, dž.š., rekao: 'Moja je ljubav obavezna prema onima koji su se u Moje ime voljeli, prema onima koji su se radi Mene družili, radi Mene se posjećivali i radi Mene jedni drugima poklone darivali.''''[220]

U Ebu Davudovom *Sunenu* bilježi se hadis Omera bin Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إنّ مِنْ عِبَادِ الله لأُنَاساً مَا هُمْ بِأَنْبِيَاءَ وَلاَ شُهَدَاءَ يَغْبِطُهُم الأَنْبِيَاءُ وَالشّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ الله. قالُوا: يَا رَسُول الله تُخْبِرُنَا مَنْ هُمْ؟ قالَ: هُمْ قَوْمٌ تَحَابّوا بِرُوحِ الله عَلَى غَيْرِ أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلاَ أَمْوَالٍ يَتَعَاطُونَهَا فَوَالله إنّ وُجُوهَهُمْ لَنُورٌ وَإنّهُمْ لَعَلَى نُورٍ، لاَ يَخَافُونَ إذَا خَافَ النّاسُ، وَلاَ يَحْزَنُونَ إذَا حَزِنَ النّاسُ، وَقَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿أَلاَ إنّ أَوْلِيَاءَ الله لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ﴾.

"Među Allahovim, dž.š., robovima ima onih koji nisu ni vjerovjesnici niti šehidi, a kojima će na Sudnjem danu zavidjeti vjerovjesnici i šehidi zbog visokih stepena koje će imati kod

[220] Bilježe ga Malik u svom *Muvettau* (2/953-954), Ahmed u *Musnedu* (5/233), Taberani u *El-Kebiru* (20/80) pod brojem (150) i u djelu *Musneduš-šamijjin* (1/362) pod brojem (625), Hakim u *Mustedreku* (4/168-169), Ibn Sa'd u djelu *Tabekat* (2/586), Abd bin Humejd u *El-Muntehabu* (1/72) pod brojem (125) Ibn Hibban u *Sahihu* (2/335) pod brojem (575), Kudai u djelu *Eš-Šihab* (2/322) pod brojem (1449), Bejheki u djelu *Šuabul iman* (6/483). Hakim kaže da je ovaj hadis vjerodostojan na osnovu uvjeta koje postavljaju Buhari i Muslim i u tome ga podržava Zehebi. Ibn Kajjim u djelu *Hašijetus-Sunen* veli: "Lanac je prenosilaca ovog hadisa pouzdan."

Allaha, dž.š." Rekoše: "Allahov Poslaniče, hoćeš li nam reći ko su ti ljudi?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "To su oni koji su se radi Allaha, dž.š., voljeli, a nisu bili rodbinski vezani, niti radi imetka koji su jedni drugima davali. Tako mi Allaha, dž.š., njihova su lica od svjetla, u svjetlu će boraviti i neće strahovati onda koda će svi drugi ljudi u strahu biti, niti će tugovati kada će ostali ljudi biti tužni." Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio sljedeći ajet: "I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici."[221] *(Junus, 62)*

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخاً لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى. فَأَرْصَدَ اللهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكاً. فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخاً لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ.

قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لاَ. غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكَ. بِأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ.

"Jedan je čovjek krenuo u posjetu svome bratu po vjeri iz susje-

---

[221] Bilježe ga Ebu Davud u *Sunenu* (3/288) pod brojem (3527), Taberi u svom *Tefsiru* (11/132), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (6/486), Ebu Nuajm u djelu *El Hil'ja* (1/5), Ibn Abdul-Berr u djelu *Et Temhid* (17/436) preko Ammara bin Ka'kaa, on od Ebu Zur'a bin Amra bin Džerira, a on od Omera bin Hattaba, r.a. Šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim u recenziji Ebu Davudovog *Sunena* (2/673) što je greška, jer je lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut. Ebu Zur'a bin Amr bin Džerir nije prenosio hadise od Omera, r.a. Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (6/486) veli: "Hadis je prenesen od Ebu Zur'a, preko Omera bin Hattaba, r.a., što je neispravno."
Ibn Kesir u svom *Tefsiru* (2/424) nakon spominjanja ovog lanca prenosilaca veli: "Ovo je dobar lanac prenosilaca osim što je prekinut između Ebu Zur'a i Omera bin Hattaba, r.a. Vjerojatno je uzrok greška šejha Albanija koji je zamijenio posljednji dio imena Ebu Zur'a bin Amra bin Džerira, koji se spominje u Ebu Davudovom *Sunenu* pod brojem (3527), od Džerira da je Omer, r.a., rekao..." Džerir el-Bedželi koji ima identično ime stvarni je prenosilac hadisa koji prenosi od Omera, r.a., i to je vjerovatno to zbunilo šejha Albanija, pa je pogriješio u ocjeni hadisa. Postoji mogućenost da je šejh Albani dao ocjenu ovom hadisu i na osnovu drugog predanja, koje prenosi Ebu Hurejra, r.a., a bilježi ga Ibn Hibban u *Sahihu* (2/332), Taberi u *Tefsiru* (11/132), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (6/485) preko Ibn Fudajla, on od Ammara bin Ka'kaa, on od Ebu Zur'a, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a. Vjerojatno je lanac ovog hadisa vjerodostojan osim što ga niko ne bilježi u vezi Ebu Hurejre što je i greška. Prenosi se od Ebu Zur'a, zatim od Omera bin Hattaba, r.a. Ova greška potkrala se i Šuajbu Arnautu u njegovoj recenziji ibn Hibbanovog *Sahiha* (2/333).

dnog mjesta, pa Allah, dž.š., posla meleka da ga sačeka na putu. Kada naiđe, melek ga upita: 'Gdje si krenuo?' Čovjek reče: 'Želim posjetiti svoga brata po vjeri koji živi u ovom mjestu.' Melek ga upita: 'Jesi li mu krenuo radi neke ovosvjetske koristi?' Čovjek odgovori: 'Ne, nego ga volim u ime Allaha, dž.š.' Melek mu reče: 'Ja sam Allahov izaslanik koga je Allah poslao tebi da te obavijestim da je i Allah, dž.š., tebe zavolio kao što si ti u ime Njega zavolio svoga brata po vjeri.'"[222]

Neki čovjek reče Muazu bin Džebelu, r.a.: "Volim te u ime Allaha, dž.š.", a Muaz, r.a., odgovori mu: "Zavolio te Onaj radi Koga si ti mene zavolio."

U *Sunenu* Ebu Davuda bilježi se hadis Mikdama bin Madija Keriba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Kada neko od vas zavoli svoga brata muslimana, neka ga o tome obavijesti.*"[223]

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto, ukoliko budete postupali po tome, zavoljet ćete se? Nazivajte selam jedni drugima.*"[224]

Imam Ahmed prenosi od Hadždžadža bin Muhammeda et-Tirmizija, on od Šurejka, on od Ebu Sinana, ovaj od Abdullaha bin Ebu Huzejla, on od Ammara bin Jasira, koji prenosi da su ga njegovi prijatelji jednom prilikom čekali pa je malo okasnio. Kada se pojavio, upitaše ga: "Šta te je zadržalo, zapovjedniče?" On reče: "Sad ću vam ispripovijedati da je jedan vaš po vjeri koji je živio u prijašnjem narodu, tj. Musa, a.s., jednom prilikom rekao: 'Gospodaru,

[222] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (4/1988) pod brojem (2567).
[223] Bilježi ga Ebu Davud u *Sunenu* (4/332), Ibn Hibban u *Sahihu* (2/570), Hakim u *Mustedreku* (4/189), Tirmizi u *Sunenu* (4/517) pod brojem (2393), Nesai u *Sunenu kubra* (6/59), Taberani u djelu *Musneduš-Šamijjin* (1/282) pod brojem (491) i u *El-Kebiru* (20/279) pod brojem (661), Ibn Ebu Asim u djelu *Ahad ve-l-mesani* (4/393) pod brojem (2440), Buhari u djelu *Edebul-mufred* pod brojem (542), Nesai u djelu *Amelu jevmin vel-lejle* pod brojem (206). Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-sahih-garib". Albani veli: "Ovaj hadis je sahih".
[224] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/74) pod brojem (54).

reci mi koji su Ti Tvoji robovi najdraži?' Gospodar ga upita: 'Zbog čega?' Musa, a.s., reče: 'Da ih i ja zbog Tvoje ljubavi prema njima volim.' Gospodar reče: 'Rob koji stanuje u najudaljenijem mjestu na zemlji za koga je čuo drugi Moj rob, na drugom kraju zemlje, a nije ga prije poznavao. Ako jednog od njih zadesi neka nesreća, drugi pati kao da je njega nesreća zadesila, ako ga ubode trn, kao da je njega trn ubo. Voli ga samo radi Mene. Taj je rob Meni draži od svih Mojih ostalih robova.' Musa, a.s., reče: 'Gospodaru, stvorio si neke Svoje robove, a uvest ćeš ih u vatru ili ćeš ih kažnjavati.' Allah, dž.š., objavi mu: 'Svi su Moja stvorenja', a zatim mu naredi: 'Posij usjev', i Musa, a.s., to uradi. Zatim mu naredi da ga zalije vodom, a Musa, a.s., izvrši i ovu naredbu. Gospodar ga upita: 'Musa, šta je bilo s usjevom?' Musa, a.s., reče: 'Završio sam s njim i odgojio sam ga.' Gospodar ga upita: 'Jesi li išta od njega odbacio i ostavio?' Musa, a.s., reče: 'Ono što nije valjalo i što mi nije trebalo.' Gospodar mu reče: 'Isto tako Ja ne kažnjavam nikoga osim one u kojima nema nikakva dobra.'"

Da za ljubav prema Allahu, dž.š., ne postoji druge nagrade čovjeku osim što ljubav biva uzrokom izbavljenja od kazne – bilo bi dovoljno

Da za ljubav prema Allahu, dž.š., nema druge nagrade čovjeku osim što to biva uzrokom izbavljenja od kazne, svaki bi čovjek trebao nastojati da pribavi tu ljubav u svoje srce. Neki učenjak je upitan: "Gdje u Kur'anu nalaziš da voljeni ne kažnjava voljenu osobu?", pa on odgovori: "U riječima Uzvišenog: '*I jevreji i kršćani kažu: 'Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi', reci: 'Pa zašto vas onda On kažnjava zbog grijeha vaših?*'" (El-Maida, 18)

Imam Ahmed prenosi od Sejjara, on od Džafera, on od Ebu Ejjuba, koji je rekao: "Čuo sam da je Isa, a.s., oporučio svojim učenicima sljedeće: 'O učenici moji, umiljavajte se Allahu, dž.š., tako što ćete mrziti grešnike, nastojte Mu se približiti odbojnošću prema njima i nastojte postići Njegovo zadovoljstvo tako što ćete njih ljutiti.' Oni rekoše: 'Allahov vjerovjesniče, s kim ćemo se onda družiti?' On reče: 'Družit ćete se s onima koji će vas podsticati na povećavanje dobrih djela i podsjećati da vas Allah, dž.š., stalno

gleda i nadzire i koji će vas na osnovu svoga znanja podsticati na skromnost na ovom svijetu.'"

Dovoljna nagrada za okretanje prema Allahu, dž.š., jeste to što je Allah, dž.š., učinio da se srca Njegovih robova okrenu prema onome ko je Njega zavolio, kao što je učinio da srca Njegovih robova zamrze onoga ko se od Njega okrenuo i koji Ga ne voli, jer srca su robova u Njegovoj ruci, a ne u rukama Njegovih robova.

Imam Ahmed prenosi od Hasana da je Šejban u svom *Tefsiru* zabilježio sljedeće Katadine riječi: "Čuo sam da je Herim bin Hajjan često govorio: 'Kada god rob okrene svoje srce prema Allahu, dž.š., i zavoli Ga, Allah, dž.š., učini da i njega zavole vjernici koji će ga voljeti i suosjećati s njim.'"

Ukoliko u srcima ne bude ljubavi prema Onome Ko im je toliko blagodati podario, a sve blagodati koje čovjek posjeduje dolaze od Allaha, dž.š., kao što kaže Uzvišeni: "*Od Allaha je svaka blagodat u kojoj uživate...*" (En-Nahl, 53), Allah, dž.š., neće voljeti onoga ko je svoje srce ispunio ljubavlju prema nekome drugome mimo Njega. Imam Ahmed prenosi od Ebu Muavije, on od Ameša, on od Minhala, ovaj od Abdullaha bin el-Harisa, koji kaže: "Allaha, dž.š., objavio je Davudu, a.s.: 'Davude, voli Me, nagovaraj Moje robove da Me vole, i omili robove Moje Meni.' Davud, a.s., upita: 'Gospodaru, ja Tebe volim i nastojim da postignem kod Tvojih robova da ih voliš, ali kako ću učiniti da Te Tvoji robovi zavole?' Gospodar mu reče: 'Spominji Me često kod njih, jer Ja njima samo dobročinstvo činim.'"

Jedna od najboljih dova koje se mogu uputiti Allahu, dž.š., jeste dova u kojoj se moli za Allahovu, dž.š., ljubav, ljubav prema onima koji Njega vole i ljubav prema djelima kojima se postiže Njegova ljubav. Tom je prilikom najbolje reći: "Allahu moj, ja Te molim za Tvoju ljubav, ljubav prema onima koji Tebe vole i ljubav prema djelima koja će mi priskrbiti Tvoju ljubav. Allahu moj, ljubav koju si mi podario usmjeri prema onome što Ti voliš, ono što si mi uskratio što ja volim nadomjesti mi onim što Ti voliš. Allahu moj, učini da mi ljubav prema Tebi bude draža od ljubavi prema porodici, imetku, i od hladne vode kada sam veoma žedan. Allahu moj, učini da me Ti voliš, Tvoji meleki, vjerovjesnici i poslanici i

Tvoji dobri robovi. Učini me od onih koji Te vole i koji vole Tvoje meleke, vjerovjesnike i poslanike, i Tvoje dobre robove. Allahu moj, oživi moje srce ljubavlju prema Tebi i učini me onakvim kakvim ćeš Ti biti zadovoljan. Allahu moj, učini da Te svim srcem volim i da krajnjim naporom nastojim da Te učinim zadovoljnim sa mnom. Allahu moj, učini da sva moja ljubav bude usmjerena prema Tebi i učini da svaki postupak koji uradim bude s ciljem da Tebi udovoljim."

Ova je dova stup islama na kojem on počiva. Ovo je istinsko svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., i da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik. Oni koji se suštinski pridržavaju značenja ove dove jesu oni koji istinski sprovode svjedočenje koje su izrekli. Allah, dž.š., ukazao je ljudima na Svoja imena, osobine, i djela koja moraju biti uzrokom da Ga Njegovi robovi zbog njih zavole. Srca su stvorena takvim da vole savršenstvo i Onoga Ko to savršenstvo posjeduje. Allah, dž.š., posjeduje savršenstvo u svakom pogledu u kojem nema nikakvih nedostataka. Allah, dž.š., lijep je i ne postoji niko ko je ljepši od Njega, čak i kad bi se ljepota svih stvorenja objedinila kod jednog čovjeka, opet se njegova ljepota ne bi mogla porediti s ljepotom Uzvišenog Allaha, dž.š. To bi bilo još slabije poređenje nego kada bi se svjetlost sićušne svijeće usporedila s blistavošću i ljepotom Sunca. "*A Allahu pripada najuzvišeniji primjer.*" (En-Nahl, 60)

Allah, dž.š., lijep je i voli ljepotu

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š, lijep je i voli ljepotu."[225] Ovaj hadis prenose Abdullah bin Amr bin el-As, Ebu Seid el-Hudri, Abdullah bin Mesud, Abdullah bin Omer bin el-Hattab, Sabit bin Kajs, Ebu Derda, Ebu Hurejra, Ebu Rejhana, r.a.

Jedno od Njegovih lijepih imena jeste i El-Džemil (Lijepi) i On je preči da bude opisan ovim imenom od bilo čega drugog za što se kaže da je lijepo, jer sva ljepota koja postoji u ovom svemiru jeste od tragova Njegovog savršenog stvaranja. On posjeduje

[225] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/93) pod brojem (91).

ljepotu bića, ljepotu svojstava, ljepotu djela, ljepotu imena. Sva Njegova imena lijepa su, a sva njegova svojstva savršena su i sva Njegova djela lijepa su. Ljudi na ovom svijetu nisu u stanju gledati u Njegovu uzvišenost i ljepotu. Kada u edenskim perivojima ugledaju Njegovo lice, zaboravit će sve ostale blagodati u kojima uživaju i neće se osvrtati ni na šta drugo. Da ispred Njegovog lica ne postoji zastor od svjetlosti, blistavost Njegovog lica spalila bi sve dokle Njegov pogled dopier, kao što se to bilježi u Buharijevom *Sahihu* u hadisu Ebu Musaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom ustao među svojim ashabima i rekao sljedećih pet stvari:

إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لاَ يَنَامُ وَلاَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ، حِجَابُهُ النُّورُ -وَفِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ: النَّارُ- لَوْ كَشَفَهُ لأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ.

"*Allah, dž.š., ne spava, a Njemu i ne priliči da spava, On čini da vaga s djelima bude lahka ili teška, dobra djela učinjena noću uzdižu se prema Njemu prije djela učinjenih danju, i djela učinjena danju uzdižu se prema Njemu prije djela učinjenih noću. Njegov je zastor svjetlo, kada bi ga otklonio, blistavost Njegovog lica spalila bi sve dokle Njegov pogled dopire.*"[226]

I Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati

Kada Allahu, dž.š., na Sudnjem danu Njegovi robovi budu polagali račune, Zemlja će zasjati Njegovom svjetlošću, kao što kaže Uzvišeni: "*I Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati i Knjiga će se postaviti...*" (Ez-Zumer, 69). Abdullah bin Mesud, r.a., tumačeći ajet: "Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje" rekao je: "Izvor svjetlosti nebesa i Zemlje jeste svjetlost Njegovog lica."

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., otpočinjao dovu na noćnom namazu sljedećim riječima: "*Allahu moj, Tebi hvala, Ti si izvor svjetlosti nebesa i Zemlje i svega što se između njih nalazi.*"[227]

---

[226] Bilježi ga Muslim u *Sahihu* (1/161) pod brojem (179).

[227] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/377) pod brojevima (1069) i (5958) i Muslim u *Sahihu* (1/532) pod brojem (769).

Gledanje u Allaha, dž.š.

Jedna od dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeste i ova: "*Molim Te da mi podariš slast gledanja u Tvoje lice i to da čeznem za susretom s Tobom.*"[228] Hadis bilježe imam Ahmed, Nesai i Ibn Hibban u *Sahihu*. Poslušaj sada kakvo će biti stanje Njegovih štićenika i miljenika kada se susretnu s Njim, pa nakon toga odluči kome ćeš pokloniti svu svoju ljubav:

"Ljubav će te ubiti bez obzira koga volio,
zato odaberi sebi za voljenog Onog Ko će te uzdići."

Hišam bin Hassan prenosi da je Hasan rekao: "Kada stanovnici Dženneta ugledaju Allaha, dž.š., zaboravit će sve dženetske blagodati."

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Ebu Musaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

جَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا، وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا، وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلاَّ رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ، فِي جَنَّةِ عَدْنٍ.

"*Postoje dva Dženneta u kojima su sve posuđe i ukrasi i sve što se u njima nalazi od zlata, i dva Dženneta u kojima su sve posude i ukrasi i sve što se u njima nalazi od srebra. Njihove stanovnike sprečava da vide svoga Gospodara samo ogrtač gordosti na Njegovom licu u edenskim vrtovima.*"[229]

Osman bin Seid ed-Darimi prenosi od Ebur-Rebie, on od Džerira bin Abdul-Hamida, on od Jezida bin Ebu Zijada, ovaj od Abdullaha bin Harisa, on od Ka'ba, koji je rekao: "Allah, dž.š.,

[228] Bilježe ga Nesai u djelu *El-Kubra* (1/387) pod brojem (1228) i u djelu *El-Mudžteba* (3/54), Ibn Hibban u *Sahihu* (5/305) pod brojem (1971), Bezzar u *Musnedu* (4/230) pod brojem (1393), El-Lalekai u djelu *Usulu i'tikad ehli sunne* (3/489), Ibn Ebu Asim u djelu *Es-Sunna* pod brojem (425), Abdullah bin Ahmed u djelu *Es-Sunna* (1/252) pod brojem (466-1189), Ed-Dabi u djelu *Ed-Dua* pod brojem (82), El-Mervezi u djelu *El-Vitr* pod brojem (79), Ibn Mende u djelu *Er-Redd ala džehmijja* pod brojem (86), Osman ed-Darimi u djelu *Er Redd ala džehmijja* (str. 60). Hakim kaže da je ovaj hadis vjerodostojan (1/524-525) i u tome ga podržava Zehebi. Šejh Albani veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."

[229] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (6/271) pod brojem (7006) i Muslim u *Sahihu* (1/163) pod brojem (180).

nikada nije pogledao Džennet, a da mu nije rekao: 'Uljepšaj se za svoje stanovnike', tako da je Džennet još ljepši nego što je prethodno bio. U vremenu bilo kojeg ovodunjalučkog dana u kojem su svetkovali, stanovnici Dženneta izlazit će i veseliti se u dženetskim perivojima. Njihov Gospodar Allah, dž.š., pokazat će im se, i oni će gledati u Njega. Zapahnut će ih miris miska i što god tada zatraže od svoga Gospodara, On će im udovoljiti. Kada se vrate svojim porodicama, primijetit će da se njihova ljepota povećala sedamdeset puta."

Komentirajući riječi Uzvišenog: "Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati" Hasan el-Basri rekao je: "Allah, dž.š., uljepšao je njihova lica zbog toga što su gledali u Njegovo lice, a kako da se ne proljepšaju, a gledali su u lice Gospodara svoga Uzvišenog."

Ebu Sulejman ed-Darimi veli: "Da o onima koji su voljeli Allaha, dž.š..." ili je rekao: "...koji su spoznali Allaha, dž.š., nije objavljen drugi ajet osim ajeta 'Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati', bilo bi im dovoljno."

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Malika, koji prenosi od Zejda bin Eslema, on od Ataa bin Jesara, on od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إنّ الله يَقُولُ لأهْلِ الجَنّةِ يَا أَهْلَ الجَنّةِ، فَيَقُولُونَ: لَبّيْكَ رَبّنَا وَسَعْدَيْكَ، فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: مَالَنَا لاَ نَرْضَى وَقَدْ أَعْطَيْتَنَا مَالَمْ تُعْطِ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ، فَيَقُولُ أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالُوا: وَأَيّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ قَالَ: أُحِلّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلاَ أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ أَبَداً.

"*Uzvišeni Allah reći će dženetlijama: 'O dženetlije!', i oni će se odazvati: 'Odazivamo Ti se Gospodaru, u Tebe je svako dobro!' Allah će ih upitati: 'Jeste li zadovoljni?' Oni će odgovoriti: 'A kako da ne budemo zadovoljni, Gospodaru, kada si nam dao ono što nisi dao nikome od Tvojih stvorenja!' On će im reći: 'Hoćete li da vam dam još bolje od toga?' Oni će reći: 'Gospodaru, a šta je to bolje od ovoga?' On će reći: 'Obasut ću*

vas Svojim zadovoljstvom i nikada se više neću na vas rasrditi.'"[230]

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se hadis Džerira bin Abdullaha, koji pripovijeda:

كُنَّا جُلُوساً لَيلةً عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ: إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ، لاَ تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ. فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ تُغْلَبُوا عَلَى صَلاَةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا، فافعلوا.

"Sjedili smo jednom prilikom kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa on pogleda u pun Mjesec iznad nas i reče: 'Vi ćete vidjeti vašeg Gospodara jasno kao što vidite ovaj mjesec, a gledajući u Njega, nećete osjećati nikakvu tegobu. Ako ste u stanju da nikada ne propustite da obavite namaz prije izlaska Sunca i prije Njegovog zalaska, onda ih uvijek obavljajte."[231]

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis od Zuhrija, koji prenosi od Ataa bin Jezida el-Lejsija, on od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da su neki ljudi upitali Allahovog Poslanika, s.a.v.s.:

"Hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori im: "Osjećate li ikakvu tegobu kada gledate u pun Mjesec?" Oni odgovoriše: "Ne, Allahov Poslaniče." Poslanik, s.a.v.s., reče: "Vidite li jasno Sunce kada ga ne zaklanjaju oblaci?" Oni odgovoriše: "Ne, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Vi ćete Ga vidjeti jasno poput punog Mjeseca i Sunca koje ne zaklanjaju oblaci." U drugom predanju stoji: "Nećete osjećati nikakvu tegobu kada budete gledali vašeg Gospodara osim kao što osjećate tegobu kada gledate u Sunce i Mjesec."[232]

Tirmizi prenosi od Kutejbe, on od Abdul-Aziza bin Muhammeda, on od Alaa bin Abdur-Rahmana, ovaj od njegovog oca, on

---

[230] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (6/2722) pod brojem (7080) i Muslim u *Sahihu* (4/2176) pod brojem (2829).

[231] Bilježe ga Buhari u *Sahihu* (1/203) pod brojevima (529, 547, 4570, 6997) i Muslim u *Sahihu* (1/439) pod brojem (133).

[232] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (5/2403) pod brojem (2644, 7000), i Muslim u *Sahihu* (1/163) pod brojem (182).

od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

يَجْمَعُ اللهُ النَّاسَ يَوْمَ القِيَامَةِ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، ثمّ يَطْلُعُ عَلَيْهِمْ رَبّ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: أَلاَ يَتْبَعُ كلّ إِنْسَانٍ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَه، فَيُمَثَّلُ لِصَاحِبِ الصَّلِيبِ صَلِيبُهُ، وَلِصَاحِبِ التَّصَاوِيرِ تَصَاوِيرُهُ، وَلِصَاحِبِ النّارِ نَارُهُ، فَيَتْبَعُونَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ، وَيَبْقَى الْمُسْلِمُونَ فَيَطْلُعُ عَلَيْهِمْ رَبّ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: أَلاَ تَتْبَعُونَ النّاسَ؟ فَيَقُولُونَ: نَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ، نَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ، الله رَبُّنَا، وَهَذَا مَكَانُنَا حَتّى نَرَى رَبّنَا، وَهُوَ يَأْمُرُهُمْ وَيُثَبِّتُهُمْ، قالُوا: وَهَلْ نَرَاهُ يا رسولَ الله؟ قال: وَهَلْ تُضَارّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟ قالُوا: لا يَا رسولَ الله، قال: فَإِنّكُمْ لا تُضَارّونَ فِي رُؤيَتِهِ تِلْكَ السّاعَةَ، ثمّ يَتَوَارى ثمّ يَطْلُعُ فَيُعَرّفُهُمْ نَفْسَهُ ثمّ يقولُ: أَنَا رَبّكُمْ فَاتّبِعُونِي، فَيَقُومُ الْمُسْلِمُونَ وَيُوضَعُ الصِّرَاطُ فَيَمُرّ عَلَيْهِ مِثْلَ جِيَادِ الْخَيْلِ وَالرِّكَابِ وَقَوْلُهُمْ عَلَيْهِ سَلِّمْ سَلِّمْ، وَيَبْقَى أَهْلُ النّارِ فَيُطْرَحُ مِنْهُمْ فِيهَا فَوْجٌ، فَيُقَالُ: هَلِ امْتَلأْتِ، فَتَقُولُ ﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ ثُمّ يُطْرَحُ فِيهَا فَوْجٌ فَيُقَالُ: هَلِ امْتَلأْتِ، فَتَقُولُ: ﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ حَتّى إِذَا أُوعِبُوا فِيهَا وَضَعَ الرّحْمَنُ قَدَمَهُ فِيهَا، وَأُزْوِيَ بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، ثمّ قالَ: قَطْ، قالت: قَطْ قَطْ، فَإِذَا أَدْخَلَ اللهُ تَعَالَى أَهْلَ الْجَنّةِ الْجَنّةَ وَأَهْلَ النّارِ النّارَ قال: أُتِيَ بِالْمَوْتِ مُلَبّباً فَيُوقَفُ عَلَى السّورِ الّذِي بَيْنَ أَهْلِ الْجَنّةِ وَأَهْلِ النّارِ، ثمّ يُقَالُ: يا أَهْلَ الْجَنّةِ، فَيَطْلُعُونَ خَائِفِينَ، ثم يُقَالُ: يا أَهْلَ النّارِ، فَيَطْلُعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ يَرْجُونَ الشّفَاعَةَ، فَيُقَالُ لأَهْلِ الْجَنّةِ وَلأَهْلِ النّارِ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ هَؤُلاءِ وَهَؤُلاءِ: قَدْ عَرَفْنَاهُ هُوَ الْمَوْتُ الّذِي وُكِّلَ بِنَا، فَيُضْجَعُ فَيُذْبَحُ ذَبْحاً عَلَى السّورِ الذي بين الجنة والنار، ثمّ يُقَالُ: يا أَهْلَ الْجَنّةِ خُلُودٌ لا مَوْتَ، ويا أَهْلَ النّارِ خُلُودٌ لا مَوْتَ.

"Allah, dž.š., skupit će ljude na Sudnjem danu na jednom mjestu, a zatim će im On, Gospodar svjetova, reći: 'Neka svaki čovjek krene za onim što je obožavao na dunjaluku.' Onima koji su obožavali križ, ukazat će se križ, onima koji su obožavali kipove, ukazat će se kipovi, vatropoklonicima vatra, i svi će oni krenuti za onim što su obožavali. Ostat će samo vjernici, pa će im Gospodar svjetova reći: 'Zašto i vi niste krenuli s ostalim ljudima?' Oni će reći: 'Utječemo se Allahu od Tebe, utječemo se Allahu od Tebe, Allah je Uzvišeni naš Gospodar. Ostat ćemo ovdje dok ne ugledamo svoga Gospodara', a On je Taj Koji im

naređuje i zadržava ih na tom mjestu. Zatim Mu neće čuti glas, pa će se opet pojaviti i reći: 'Zašto i vi niste krenuli s ostalim ljudima?' Oni će reći: 'Utječemo se Allahu od Tebe, utječemo se Allahu od Tebe, Allah je naš Gospodar. Ovdje ćemo ostati sve dok ne vidimo našeg Gospodara', a On je Taj Koji im naređuje i zadržava ih na tom mjestu." Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ih: 'Osjećate li ikakvu tegobu kada gledate pun Mjesec?' Odgovoriše: 'Ne, Allahov Poslaniče.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Kada Ga u tom trenutku budete gledali, nećete osjećati nikakvu tegobu.' Zatim će prestati čuti Njegov glas, a poslije toga će im se pokazati, i oni će shvatiti da im je On Gospodar. Reći će im: 'Ja sam vaš Gospodar, pa Me slijedite.' Muslimani će krenuti za Njim, i bit će postavljena sirat-ćuprija, i oni će prolaziti iznad nje poput konjice i govorit će: 'Spasi nas Gospodaru, spasi nas Gospodaru.' Ostat će samo stanovnici vatre, pa će jedna skupina njih biti bačena u vatru, koja će biti upitana: 'Jesi li se napunila?', a vatra će odgovoriti: 'Ima li još?' Zatim će biti bačena druga skupina, a vatra će biti upitana: 'Jesi li se napunila?', pa će odgovoriti: 'Ima li još?' Kada svi uđu u vatru i ne ostane niko a da nije ušao, Milostivi će iznad nje staviti Svoja stopala i primaknuti ih jedno drugom, a vatra će reći: 'Dosta je, dosta je.' Kada Allah, dž.š., uvede stanovnike Dženneta u Džennet i stanovnike vatre u vatru, smrt će biti dovedena u liku ovna na most između Dženneta i vatre, a zatim će glasnik povikati: 'O stanovnici Dženneta', a oni će bojažljivo proviriti. Zatim će glasnik povikati: 'O stanovnici vatre', a oni će obradovani proviriti nadajući se da je došao neko ko će se zauzimati za njih. Zatim će i jednoj i drugoj skupini biti rečeno: 'Znate šta je ovo?' Oni će reći: 'Znamo, to je smrt koja je bila zadužena da uzme naše duše.' Smrt će zatim biti položena na tlo i bit će zaklana na tom mostu, a zatim će se reći: 'O stanovnici Dženneta, vama je boravak vječni i nikada nećete umrijeti, o stanovnici vatre, vama je boravak vječni i nikada nećete umrijeti."[233]

Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih i bilježi se u Buharijevom i Muslimovom *Sahihu*, međutim ovo je predanje sažetije

[233] Bilježi ga Tirmizi u *Sunenu* (4/691) pod brojem (2557). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih", a Albani veli: "Ovaj je hadis sahih."

i obuhvatnije." U predanju od Tirmizija još stoji: "*Da je iko umro od sreće, umrli bi tada stanovnici Dženneta, i da je iko umro od tuge umrli bi tada stanovnici vatre.*"

U Tirmizijevoj zbirci bilježi se hadis koji prenosi Evzai od Hassana bin Atijje, on od Seida bin Musejjeba, koji prenosi da je jednom prilikom sreo Ebu Hurejru, r.a., koji mu reče: "Molim Allaha, dž.š., da ja i ti zajedno šetamo dženetskom pijacom." Seid ga upita: "Zar će u Džennetu biti pijaca?" Ebu Hurejre, r.a., reče: "Da, Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavijestio nas je da će stanovnicima Dženneta kada uđu u Džennet zbog svoji dobrih djela biti dozvoljeno da u trajanju ovodunjalučkog dana petka odlaze u posjetu Allahu, dž.š. Njegov će im se prijesto ukazati u jednom od dženetskih perivoja. Bit će im postavljene stolice od svjetlosti, stolice od bisera, od rubina, od topaza, stolice od zlata i srebra, a onaj najnižeg stepena među njima, a niko među njima neće osjećati poniženost, sjedit će na brežuljcima od miska i kamfora i neće nimalo osjećati da oni koji sjede na stolicama imaju ikakvu prednost nad njima."

Ebu Hurejre, r.a., upitao je zatim Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Da, sumnjate li imalo kada gledate u Sunce i pun Mjesec da ih vidite?" Ashabi odgovoriše: "Ne." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Isto tako nećete sumnjati kada budete gledali u Njegovo lice. Niko neće tada ostati među vjernicima, a da mu se Allah, dž.š., neće posebno obratiti i reći: 'Čovječe, sjećaš li se kada si onog dana uradio to i to?' Allah, dž.š, podsjetit će ga na neka njegova djela koja je počinio, a čovjek će Ga upitati: 'Gospodaru, zar mi nisi oprostio te grijehe?' Gospodar će mu reći: 'Svakako da jesam, oprostio sam ti ih zbog Svoje neizmjerne milosti, i ti si dostigao ovaj stepen u Džennetu.' Tada će ih obaviti neki oblak iznad njih, i iz njega će na njih padati miris kakav nisu osjetili nikada prije. Allah, dž.š., reći će im: 'Primite sada počasti koje sam vam pripremio i uzmite sve što želite.' Zatim ćemo doći na tržnicu koju su okružili meleki, a u kojoj će biti ono što oko nije vidjelo, niti je uho za to čulo niti je moglo na um pasti bilo kome od ljudi. Sve što poželimo bit će nam pruženo, a na toj tržnici niti će se šta prodavati niti kupovati. Na toj će se tržnici

ljudi susretati, pa će onaj ko ima visoke stepene u Džennetu sresti onoga ko je na stepenu ispod njega, a niko neće osjećati da ima niži stepen od bilo koga, pa će ga zadiviti ljepota njegove odjeće, i kad završe s razgovorom, učinit će mu se još ljepši. U Džennetu niko neće tugovati niti osjećati manju vrijednost. Zatim ćemo krenuti prema našim dvorcima i kad nas ugledaju naše žene, izrazit će nam dobrodošlicu i reći: 'Sada kad si nam se vratio, vidimo da si još ljepši i mirisniji nego onog trenutka kada si otišao od nas.' Dženetlija će reći: 'Danas sam sjedio u društvu mog Silnoga Gospodara, pa nam i priliči to što se naša ljepota povećala.'"[234]

Osman ed-Darimi prenosi od Ebu Musaa, on od Ebu Avana, on od Edžleha, ovaj od Dahhaka bin Mezahima, koji je rekao: "Allah, dž.š., naredit će na Sudnjem danu nebu da se rascijepi, i njegovi će se stanovnici spustiti i okružiti Zemlju i njene stanovnike. Zatim će narediti drugom nebu da se rascijepi, i tako redom svih sedam nebesa će se rascijepiti, i njihovi će stanovnici napraviti sedam saffova oko ljudi. Zatim će se spustiti Uzvišeni Gospodar u svoj Svojoj ljepoti i s Njim će biti oni meleki koje će On odabrati."

Osman bin Seid prenosi od Hišama bin Halida ed-Dimiškija, koji je pouzdan prenosilac hadisa, on od Muhammeda bin Šuajba bin Šavura, on od Omera bin Abdullaha, Gafreovog štićenika, on od Enesa bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Došao mi je Džibril, a.s., noseći u ruci ogledalo na kojem je bila neka crna tačka. Ja ga upitah: 'Džibrile, šta je ovo?' On mi odgovori: 'Ovo je dan petak, koji ti je tvoj Gospodar darovao da tebi i tvojim sljedbenicima poslije tebe bude uputa.' Upitah ga: 'A šta mi imamo u tom danu?' On reče: 'Vi i generacije poslije vas imat ćete od njega mnogo dobra na Sudnjem danu. U ovom

[234] Bilježe ga Tirmizi u *Sunenu* (4/685) pod brojem (2549), Ibn Madža u *Sunenu* (2/1450) pod brojem (4334), Ibn Hibban u *Sahihu* (16/467) pod brojem (7438), Ibn Ebu Asim u djelu *Es-Sunna* (1/259) pod brojem (585), Ukajli u djelu *Duafa* (3/41) preko Hišama bin Ammara, on od Abdul-Hamida bin Ebu Išrina, on od Evzai'ja. Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab zbog Abdul-Hamida bin Hubejba bin Ebu Išrina. Nesai veli: "On nije jak prenosilac hadisa." Buhari veli: "Ponekad je prenosio kontradiktorne verzije hadisa." Ebu Hatim veli: "Nije bio učenjak u hadisu." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se i Hišam bin Ammar, o kojem hafiz Ibn Hadžer u djelu *Et-Takrib* veli: "Istinoljubivi prenosilac hadisa koji je nakon što je ostario ponekad prenosio pogrešno, tako da su hadisi koje je prenosio u vrijeme svoje mladosti pouzdaniji."

danu ima jedan trenutak, ukoliko vjernik u njemu zatraži nešto od Allaha, dž.š., što mu je propisano, to će mu biti odmah darovano, i ako zamoli za nešto što mu nije propisano, bit će mu darovano.

Ukoliko u tom trenutku zatraži zaštitu kod Allaha, dž.š., od onoga što mu je propisano, Allah, dž.š., otklonit će to od njega i još više od toga.' Upitah ga: 'A kakva je ovo crna tačka?' On odgovori: 'Ovo je trenutak kada će nastupiti Sudnji dan, i taj dan je poglavar svih ostalih dana, a mi ga nazivamo 'Danom povećavanja'.' Upitah ga: 'Džibrile, a zbog čega ga nazivate tim imenom?' On odgovori: 'Allah, dž.š., stvorio je u Džennetu dolinu koja je mirisnija i bjelja od miska. Kada u ahiretskim danima nastupi petak, Allah, dž.š., spustit će se sa Svoga Arša na Kursi i s Kursija u tu dolinu. Kursi će biti okružen sjedeljkama od svjetla na kojima će sjediti iskreni i šehidi na Sudnjem danu.

Zatim će doći oni koji nastanjuju dženetske odaje, koji će sjediti na humkama od miska. Nakon toga će im se ukazati Uzvišeni i Plemeniti Gospodar i reći: 'Ja sam Taj Koji vam je ispunio Svoje obećanje, i Koji je blagodat prema vama upotpunio i nastanio vas u kući počasti. Tražite od Mene šta želite!' Svi će reći: 'Molimo Te da spustiš na nas Svoje zadovoljstvo.' On će im posvjedočiti da je spustio na njih Svoje zadovoljstvo, a zatim će im reći: 'Tražite od Mene što želite!' Oni će tražiti sve dok im On ne udovolji svim njihovim potrebama, a zatim će im ponovo reći: 'Tražite od Mene sve šta želite!' Oni će reći: 'Dovoljan nam je naš Gospodar, zadovoljni smo ovim što Si nam podario.' Uzvišeni i Plemeniti Gospodar vratit će se zatim na Svoj Arš (prijesto) i omogućit će im tog dana da vide ono što oko nije vidjelo niti je uho čulo niti je moglo na um pasti ikome od ljudi.

Oni koji nastanjuju dženetske odaje vratit će se u njih, a načinjene su od bijelog bisera, crvenog rubina, zelenog smaragda, u njima neće biti ništa slomljeno niti će biti kakvih nedostataka. Pored njih će rijeke teći, a dženetski će plodovi biti nadohvat ruke.

U njima će s dženetlijama boraviti njihove supruge, posluga i ukućani i ni za jednim danom neće više čeznuti kao za petkom

kako bi postigli još odlika i zadovoljstva svoga Gospodara."[235] Ovaj hadis od Enesa bin Malika, r.a., prenosi veliki broj prenosilaca, među njima Osman bin Umejr bin el-Jekazan i tim putem ga prenosi Šafi u svom *Musnedu* i Abdullah, sin imama Ahmeda u djelu *Es-Sunna*. Među prenosiocima je i Ebu Salih, Zubejr bin Adijj, Alija bin el-Hakem el-Bunani, Abdul-Melik bin Umejr, Jezid er-Rikaši, Abdullah bin Burejda, svi oni prenose od Enesa bin Malika, r.a. Velika skupina učenjaka ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim. U predanju koje bilježi Šafi dodaje se još: "To je dan u kome se vaš Gospodar uzvisio iznad Arša."

Osman ed-Darimi prenosi od Muhammeda bin Ka'ba el-Kurezija, koji prenosi da mu je Omer bin Abdul-Aziz rekao: "Kada Allah, dž.š., uvede stanovnike Dženneta u Džennet i stanovnike vatre u vatru, pojavit će se okružen oblacima u društvu meleka i nazvat će selam stanovnicima Dženneta koji su na prvom stepenu u Džennetu, a zatim će se nadvisiti iznad Svoga Arša. Zatim će poslati poklone stanovnicima Dženneta koje će im donijeti meleki."

Abdul-Vahid bin Zejd prenosi da je Hasan rekao: "Kada bi pobožnjaci čuli na ovom svijetu da neće vidjeti Allaha, dž.š., na ahiretu, njihove bi duše izgorjele od tuge." Hišam bin Hassan rekao je: "Allah, dž.š., pokazat će se stanovnicima Dženneta, i kada Ga vide, zaboravit će sve ostale dženetske blagodati."

[235] Bilježe ga Bezzar i Taberani u *El-Evsatu* (7/15) pod brojem (6717) u sličnom obliku, Ebu Ja'la u *Musnedu* (7/228) pod brojem (4228) u skraćenoj verziji. Hejsemi u *El Medžmeu* (10/421) veli: "Prenosioci koje navodi Ebu Ja'la jesu prenosioci od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u *Sahihu* i Ahmed u *Musnedu*. Prenosioci koje navodi Taberani jesu prenosioci od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u *Sahihu*, osim Abdur-Rahmana bin Sabita bin Sevbana, koga nemali broj učenjak smatra pouzdanim, dok drugi tvrde da je nepouzdan. U lancu prenosilaca koji navodi Bezzar ima nekih razilaženja. Bilježe ga i Taberi u *Tefsiru* (26/175), Haris u *Musnedu* (1/301) preko Osmana bin Umejra, on od Enesa bin Malika, r.a. Bilježi ga i Nuajm bin Hammad u djelu *El-Fiten* (2/647) preko E'meša, od Jezida er-Rikašija, on od Enesa bin Malika, r.a. U lancu ovog predanja nalazi se Jezid er-Rikaši, koji je nepouzdan, kao što se to navodi u Et-Takribu.
Bilježi ga i El-Ukajli u djelu *Ed-Duafa* (1/292) preko Hamze bin Vasila el-Minkarija, on od Katade, on od Enesa bin Malika, r.a. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Hamza bin Vasil el-Minkari, o kojem El-Ukajli veli: "On je nepoznat u prenošenju hadisa i ne pamti se da je prenosio hadise."

Najčudnije strpljenje jeste strpljenje zaljubljenih

Najčudnije strpljenje jeste strpljenje zaljubljenih. Pjesnik veli:

"Strpljenje je pohvalno u svim situacijama,
ali kada se treba strpjeti od viđenja voljenog, onda nije pohvalno."

Neki je čovjek stao pred Šiblija i upitao ga: "Šta je strpljivima najteže podnijeti?" On mu odgovori: "Strpljenje u ime Allaha, dž.. š." Čovjek koji je pitao reče: "Ne." Šibli reče: "Strpljivost radi Allaha, dž.š.", a čovjek reče: "Ne." Šibli reče: "Strpljenje u iskušenjima koje daje Allah, dž.š." Čovjek reče: "Ne." Šibli ga nakon toga upita: "Pa koje je strpljenje onda najteže?" Čovjek mu reče: "Nestrpljivost za viđenjem Allaha, dž.š." Nakon tih riječi Šibli tako jako uzdahnu da mu je duša gotovo napustila tijelo. Pjesnik veli:

"Strpljenje u tome da te ne vidim pokuđeno je,
dok u ostalim stvarima pohvalno je."

Strah od Njega udaljava te od griješenja prema Njemu, nada u Njegovu milost podstiče te na pokornost prema Njemu, a ljubav prema Njemu vodi te Njemu. Kada je Allah, dž.š., vidio da se srca onih koji čeznu za Njim neće smiriti, osim kada se susretnu s Njim, odredio im je rok za susret s Njim kako bi im se srca smirila. Uzvišeni je rekao: "*Onaj ko se boji susreta s Allahom, pa doći će, sigurno, Dan obećani.*" (El-Ankebut, 5)

"O ti koji se žališ na čežnju zbog dužine rastanka,
strpi se, možda ćeš Onoga Kkoga voliš sutra sresti.

Neka te plamen čežnje podstakne na put ka Njemu,
možda u plamenu ljubavi pronađeš smiraj za sebe."

Čežnja onog ko iskreno voli jača je što se više približava svojoj voljenoj osobi:

"Čežnja je najjača onoga dana
kada se šatori jedan drugome približe."

Kada oko ugleda voljenu osobu, to mu samo povećava čežnju za gledanjem u nju:

"Kada god pogled s nje odvratim,
pogled joj se ponovo s više čežnje vrati."

U iskrenoj ljubavi zaljubljeni vidi samo osobu koju voli, kad god odvrati pogled od nje, pogled joj se ponovo poslušno vrati:

"Moj pogled od stvorenja do stvorenja putuje,
ali moje su oči suzama ispunjene.

Na kraju se pogled opet tebi vraća
i ni prema kome drugom osim prema tebi on puta ne nalazi."

Najviše što veseli onog ko voli jeste da ima zajedničku tajnu s voljenom osobom. Pripovijedao mi je čovjek koji je vidio šejha Ibn Tejmijju da je, kada je zapao u velika iskušenja, rano izjutra izašao daleko u pustinju i kada se osamio, uzdahnuo je i citirao stihove pjesnika koji je rekao:

"I odlazim daleko od naselja
kako bih te se u samoći u srcu sjećao."

Ljubav podstiče onoga ko voli da požuri kako bi udovoljio voljenoj osobi

Ljubav podstiče onoga ko voli da požuri kako bi udovoljio voljenoj osobi te da istog momenta krene prema njoj, pa makar mu život bio u opasnosti:

﴿وَمَا أَعْجَلَكَ عَن قَوْمِكَ يَا مُوسَى ۞ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَى أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى﴾

"'***A zašto si prije naroda svoga požurio, o Musa?***' '***Evo ide za mnom***', ***odgovori on***, '***a požurio sam k Tebi, Gospodaru moj, da budeš zadovoljan***'" (Ta-Ha, 83-84).

Neki u komentaru ovog ajeta kažu: "Htio je reći: 'Iz čežnje prema Tebi', pa je to prikrio riječima: '... da budeš zadovoljan.'"

"Kada bi mi rekla: 'Uđi u vatru', i kad bih znao
da si s tim zadovoljna i da će nas to zbližiti,

pružio bih korak prema vatri i u nju ušao,
zbog upute tvoje ili zablude u koju me zoveš.

'Neka ti je sretno to što ruku na žeravici držim,
dok moje oči plaču bojeći se da će se s tobom rastati.

Iako me žalosti što je put do tebe tako bolan,
veseli me to što si me se ikako sjetila."

Susret s voljenom osobom

Jedan od znakova iskrene ljubavi jeste i to da onaj koji voli ne može biti u potpunosti sretan osim kada je u društvu voljene osobe. Ukoliko je odvojen od nje, njegovu dušu nastanjuje nemir.

"Ja živim sretnim životom,
ali samo pokraj tebe moja će sreća biti potpuna.

Sramota je, moja draga,
što si ti otišla, a ja sam tu prisutan."

Drugi veli:

"Ko se veseli samo nadolazećem bajramu,
ja ne vjerujem da je on uopće sretan.

'Moja bi sreće bila potpuna samo
da su moji voljeni tu kraj mene."

Kada bi onoga ko voli neprestano zapitkivali: "Šta bi volio?" on bi odgovarao: "Da se susretnem s voljenom."

"Kada bih ušao u vrt koji je rosa umila
ili u bašču obasjanu suncem jutarnjim,

miris i ljepota cvijeća bi u meni želju probudili,
a ti bi bila ta želja za kojom bih žudio."

Džunejd prenosi da je čuo Surijja kako veli: "Čežnja za Gospodarom najveći je stepen koji pobožnjak može postići ukoliko bude u stanju da ga ostvari. A kada dostigne taj stepen, zaboravit će sve što ga odvraća od Onog za Kim čezne." Prenosi se da je Allah, dž.š., objavio Davudu, a.s.: "Reci sinovima Israilovim: 'Zašto dajete prednost nekom drugom mimo Mene, a Ja toliko čeznem za vama?' Kakva je to nezainteresiranost? Kad bi znali oni koji se od Mene okreću kako ih samo Ja očekujem, i kako sam milostiv prema

njima i koliko bih volio da se ostave grijeha, umrli bi od čežnje prema Meni i u ljubavi prema Meni zaboravili bi sve ostalo. Ovo je ono što želim onima koji se od Mene okreću, pa kako je tek s onima koji su Mi se potpuno predali?"

Džunejd je upitan: "Zbog čega onaj ko voli plače kada se susretne s voljenom osobom?", pa je odgovorio: "To je zbog silne sreće i ljubavi i velike čežnje prema njoj." Zatim je rekao: "Čuo sam da su se dva brata nakon što su dugo bili razdvojeni zagrlili, pa jedan od njih reče: 'O velike li čežnje za tobom!', a drugi reče: 'O velike li ljubavi prema tebi.'"

Sin jedne starice bio je na putu pa kada se vratio, njena je porodica ispoljila veliku sreću i veselje, a starica zaplaka. Ukućani je upitaše: "Zbog čega sada plačeš?", a ona im odgovori: "Dolazak ovog mladića podsjetio me je na dan kada ćemo se sresti s Allahom, dž.š."

Jedan od onih koji su iskreno voljeli Allaha, dž.š., veli: "Srca onih koji čeznu obasjana su Allahovim, dž.š., svjetlom. Kada se njihova čežnja ustalasa, obasja prostor između nebesa i Zemlje. Allah, dž.š., pokaže ih Svojim melekima i kaže: 'Ovo su oni koji čeznu za susretom sa Mnom. Uzimam vas za svjedoke da Ja još više čeznem za njima.'"

Stepen do kojeg se najviše može približiti Allahu, dž.š.

Ibn Ebu Havari prenosi da je Ebu Sulejman ed-Darani upitan, dok je on sjedio u njegovom prisustvu: "Koja je granica do koje se može najviše približiti Allahu, dž.š.?" On zaplaka i reče: "Zar da nekog poput mene pitate o tome? Granica do koje se najviše može približiti Allahu, dž.š., jeste da Allah, dž.š., pogleda u tvoje srce i da u njemu ne nađe želje ni za dunjalukom niti za ahiretom, samo želju za Njim, Uzvišenim." Jahja bin Muaz rekao je: "Pobožnost je čuvanje tajni i odstranjivanje iz srca svega drugog osim Allaha, dž.š."

Sehl bin Abdullah rekao je: "Allah, dž.š., u svakom trenutku gleda u srca Svoji robova. U čijem srcu nađe želju za nekim drugim

mimo Njega prepusti to srce Iblisu da ovlada njime."

Također je rekao: "Ko se svojim srcem približi Allahu, dž.š., iz njega se udalji sve drugo mimo Allaha, dž.š. Ko bude tražio Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, Allah, dž.š., učinit će ga zadovoljnim. Čije srce bude razmišljalo o Allahu, dž.š., On će sačuvati njegove ostale organe."

Također je rekao: "Nemoguće je da srce koje je osjetilo slast "jekina" (čvrstog uvjerenja) bude naklono prema nekom drugom mimo Allaha, dž.š. Nemoguće je da u srce uđe svjetlo, dok u tom srcu bude nešto čime Allah, dž.š., nije zadovoljan." Neko je upitan o tome koje je djelo najbolje, pa je odgovorio: "Da se u osami čuvaš da spominješ ikog drugog mimo Allaha, dž.š."

Salim bin Mejmun rekao je: "Okrenuli ste se od Allaha, dž.š., i svu svoju pažnju poklonili ste jedni drugima. Da ste se prema Njemu okrenuli, čuda bi vidjeli."

Nema nikakvog dobra u užitku poslije kojeg dolazi patnja

Ako tvoja otpornost i želja za izbjegavanjem nemorala i razvrata nije u stanju da se odupre grijehu radi Uzvišenog Allaha, dž.š., onda se kloni toga radi žena koje je Allah, dž.š., opisao u Svojoj knjizi i poslao Svoga Poslanika, s.a.v.s., da podstakne vjernike da se trude da zaslužе boravak s tim ženama u dženetskim perivojima. Prethodno smo govorili o nekim njihovim osobinama i o veličini užitaka koje će vjernik osjetiti u njihovom društvu. Ako te tvoje ambicije ne podstiču da se trudiš da zaslužiš boravak s njima i ako smatraš da nisi dostojan prosac njima, i ako te tvoja duša nagovara da daš prednost užicima ovoga svijeta, onda se nadaj skoroj i kasnijoj kazni. Znaj da postoji više različitih načina kažnjavanja, ponekad te kazna zadesi odmah, ponekad kasnije, a ponekad Allah, dž.š., roba koji Mu je neposlušan kazni s obje vrste kazne. Najteža kazna koja te može zadesiti jeste da izgubiš vjeru, a manja kazna od te jeste da tvoje srce obamre i da izgubi osjećaj koji se javlja u njemu prilikom spominjanja Allaha, dž.š., učenja Kur'ana, upućivanja dove i obraćanja Allahu, dž.š. Može se desiti da tvoje

srce obavije tama, pa da ne mogneš naći Pravi put. Najblaža je kazna da budeš iskušan nekom bolešću, zatim gubitkom imetka, ili da izgubiš osjećaj za ono što je ispravno i da se ne mogneš snaći, ili oboje od toga."

Fudajl je rekao: "Uzvišeni je Allah rekao: 'Sine Ademov, Ja te obasipam blagodatima, a ti si zapao u grijehe. Pazi da ti Moja kazna ne dođe u trenutku dok si mi neposlušan. Sine Ademov, boj Me se i spavaj gdje hoćeš. Ako ti Mene spomeneš, i Ja ću tebe spomenuti, a ako ti Mene zaboraviš, i Ja ću tebe zaboraviti. Trenutak u kojem Me ne spominješ bit će svjedok protiv tebe, a ne za tebe.'"

Također je rekao: "Ko ti garantira da nisi počinio djelo koje Allah, dž.š., ne voli, pa ti je zbog toga zatvorio vrata oprosta, a ti se, i ne znajući to, i dalje smiješ?"

Alkama bin Mursed veli: "Dok je jednom prilikom neki čovjek tavafio oko Kabe, ugledao je bjelinu podlaktice neke žene, pa je prislonio svoju podlakticu na njenu podlakticu i naslađivao se tim postupkom, pa se njihove podlaktice prilijepiše jedna za drugu. Oni zatim otiđoše nekom učenjaku koji mu reče: 'Vrati se na mjesto gdje si počinio grijeh i obećaj Gospodaru Kabe da više nikada nećeš učiniti nešto slično.' Kada su to učinili, njihove su se podlaktice odvojile."

Ibn Abbas i Enes, r.a., vele: "Dobro djelo obasjava srce i ukrašava lice svoga počinioca, daje snagu tijelu i obilnu nafaku, i učini da ga ostala stvorenja zavole. Loše djelo donosi tminu u srcu, lice čini ružnim, slabi tijelo, umanjuje nafaku i čini njegovog počinioca omraženim kod ostalih stvorenja."

Hasan je rekao: "Nikada rob nije učinio grijeh, a da ga Allah, dž.š., zbog toga grijeha nije ponizio."

Mu'temirr bin Sulejman veli: "Čovjek nekada u tajnosti uradi neki grijeh pa osvane uz osjećaj poniženosti i prezrenosti." Hasan je rekao: "Nisu Ga dovoljno poštivali pa su griješili prema Njemu. Da su se istinski bojali svoga Gospodara, bili bi Mu odani." Neki starac, beduin, hodao je po skupovima pa bi govorio: "Ko želi da ga zdravlje posluži neka se Allaha, dž.š., boji."

Ebu Sulejman ed-Darani kaže: "Ko je čist od grijeha, Allah,

dž.š., učinit će ga čistim, a ko je mutan takav će biti prihvaćen i kod ljudi. Ko uradi dobro djelo noću osjetit će bereket toga djela po danu, a ko uradi dobro djelo u danu osjetit će bereket toga djela u noći. Ko radi Allaha, dž.š., ostavi neku strast koja mu se javila u srcu, pa Allah, dž.š., plemenitiji je od toga da kazni njegovo srce."

Aiša, r.a., majka vjernika, napisala je Muaviji, r.a., pismo u kojem, između ostalog, stoji: "Ako onaj ko radi uradi grijeh prema Allahu, dž.š., umjesto hvale među ljudima zadesit će ga poniženje."

Muharib bin Disar veli: "Čovjek uradi grijeh i zbog toga grijeha u srcu osjeti slabost."

Husejn bin Mutajr kaže:

"Čuvaj svoju dušu od sramota raznih,
jer nju samo jednu imaš i ne možeš da je mijenjaš.

Ne približavaj se zabranjenoj bašči,
njeni slatki plodovi brzo nestaju, dok gorki vječno ostaju."

Sufjan es-Sevri citirao je često sljedeće stihove:

"Užici brzo nestaju i kod onih koji su vrhunac u njima dostigli
na haram-način, a grijeh i sramota vječno ostaju.

Loše posljedica grijeha vječno te čekaju,
nema nikakva dobra u užicima koji te u vatru bacaju."

Kako posiješ tako ćeš i požnjeti

Znaj da ćeš biti nagrađen ili kažnjen onako kako si zaradio. Srce koje je sklono haramu kad god odluči da se okani toga harama, ponovo mu se vrati. Zbog toga će kazna koja ga zadesi u zagrobnom životu biti na sličan način.

U nekim verzijama hadisa koje prenosi Semura bin Džundub, r.a., a bilježi ga imam Buhari u svom *Sahihu* prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sinoć mi u snu dođoše dvojica ljudi koji me povedoše sa sobom, i ja krenuh s njima. U putu naidosmo na zdanje koje je ličilo na peć, njen je gornji dio bio uzak, a donji dio prostran

i u njemu je potpaljivana vatra. U toj pećnici bili su goli muškarci i žene, i kad bi se plamen rasplamsao, dizao bi ih do vrha pećnice, pa bi izgledalo kao da će izaći. Kada bi plamen splamsao, padali bi ponovo na dno. Ja upitah: 'Ko su ovi?', a jedan od ove dvojice mi reče: 'To su bludnici.'"[236]

Razmisli malo o tome kako način na koji se oni kažnjavaju u potpunosti odgovara stanju njihovih srca. Kad god bi odlučili da se pokaju, okane grijeha i izađu iz plamena svojih strasti u okrilje Allahovog, dž.š., oprosta, ponovo zapadnu u grijeh i počine ga nakon što su se gotovo odrekli tog grijeha.

Nevjernici, koji su bili u zatvoru nevjerstva i mnogoboštva, i zbog toga osjećali tjeskobu u srcu, kad god bi pokušali da iz te tjeskobe izađu u prostranstvo i okrilje vjere, ponovo bi se vraćali u jazbine svoga nevjerstva. Zbog toga kazna koju će doživjeti na onom svijetu bit će potpuno identična njihovom stanju na ovom svijetu. Uzvišeni je rekao: "*Kad god pokušaju da iz nje iziđu, bit će u nju vraćeni*" (Es-Sedžda, 20). Na drugom mjestu u Kur'anu Uzvišeni veli: "***Kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje izidu, bit će u nju vraćeni: Iskusite patnju u užasnoj vatri.***" (El-Hadždž, 22)

Nevjerstvo, griješenje i razvrat su tmina. Kad god poželi čovjek da iziđe iz te tmine, njegova duša to odbija, šejtani i njegovo loše društvo odvraćaju ga od toga, pa on u toj tmini ostane sve do svoje smrti. Ako se ne uspije riješiti te tmine na ovom svijetu, i u zagrobnom životu će u njoj boraviti, a i na Sudnjem danu to će mu biti boravište. Ako na ovom svijetu iziđe iz tmina na svjetlo i na onom svijetu će boraviti u svjetlu. Sve što na ovom svijetu bude odvraćalo čovjeka od Njegovog Gospodara, na onom svijetu će biti uzrokom njegovog kažnjavanja, kao što je s tim nevjerstvom i njegovo srce bilo kažnjavano na ovom svijetu. Grešnici, razvratnici i nasilnici u suštini ne osjećaju stvarno zadovoljstvo. Oni su zbog grijeha koje čine u patnjama, u patnjama će biti kada u kabure budu ukopani i na Sudnjem danu će ih patnja obavijati. Međutim, opijenost strastima i mrtvilo srca uzrok je da oni ne osjećaju taj bol na ovom svijetu. Kada im na onom svijetu bude uskraćeno ono za čim

[236] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (1/465) pod brojem (1320).

će žestoko čeznuti, njihove će duše tada osjetiti jaku bol. Nakon smrti oni će u dušama osjećati bol kao onaj čije tijelo crv nagriza. Taj će bol nagrizati njihove duše koje će vječno trajati, a crvi će njihova tijela istočiti.

Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, prenosi od Ismaila bin Abdul-Kerima, on od Abdus-Sameda bin Ma'kila, ovaj od Vehba bin Munebbiha, koji je rekao: "Hazekijel je jednom prilikom stajao, pa mu dođe melek", pa je naveo poduži govor u kojem, između ostalog, stoji: "... pa su prošli pored nekih ljudi koji su bili umrli, pa mu bi rečeno: 'Pozovi ih!' On ih pozva, a Allah, dž.š., učini da oni ožive i bi mu rečeno: 'Pitaj ih gdje ste bili?' Ovi ljudi mu odgovoriše: 'Nakon što smo umrli, sreli smo meleka koji se zove Mikail, koji nam reče: 'Ponesite vaša djela i uzmite nagrade za njih. Tako ćemo postupiti s vama, tako smo postupili s onima prije vas i tako ćemo postupiti s onima koji će poslije vas doći." Kada pogledaše u naša djela, vidješe da smo obožavali kipove, pa poslaše crve koji nam počeše nagrizati tijela, a duše su zbog toga bol osjećale, naša tijela doživješe patnju, a bol od toga duše su osjećale. Neprestano smo bili u patnji sve dok nas ti nisi pozvao."

DVADESET SEDMO POGLAVLJE

O onima koji su se klonili svojih voljenih bojeći se harama pa su udovoljili svoju potrebu halalom ili im je Allah podario još bolje od onog što su željeli

Naslov ovog poglavlja, a ujedno jedno od pravila vjere, jeste da onaj ko se odrekne neke stvari radi Allaha, dž.š., On će mu iz Svoje milosti podariti bolje od onoga čega se odrekao. Primjer toga jeste Jusuf, a.s., koji se odrekao užitaka s upravnikovom ženom i dao prednost boravku u zatvoru nad činjenjem bluda, pa mu je Allah, dž.š., zbog toga podario vlast na zemlji po kojoj se kasnije kretao kako je želio. Nakon toga ta ista žena došla mu je ponizno tražeći od njega halal, dozvoljenu, vezu i brak, pa se on njome oženio. Kada se s njom osamio, rekao joj je: "Ovo je bolje od onoga što si ti željela."

Razmisli malo o nagradi koju mu je Allah, dž.š., podario nakon tjeskobe zatvora, a to je da je kasnije mogao putovati ze-

mljom gdje god je želio. Potčinio mu je i upravnika i njegovu ženu. Upravnikova je žena, zajedno s ostalim ženama, priznala da je on nevin. Tako je Allah, dž.š., postupao i prije i kasnije sa Svojim iskrenim robovima i tako će biti do Sudnjeg dana. Kada je Sulejman bin Davud, a.s., zaklao predivne konje čija je ljepota bila uzrokom da zaboravi obaviti popodnevnu molitvu, pa je Sunce zašlo, a on je nije obavio, Allah, dž.š., potčinio mu je vjetar na čijim je krilima mogao putovati gdje god je htio. Kada su muhadžiri napustili svoje domove i domovinu radi Allaha, dž.š., koja im je bila najdraža stvar koju su imali, Allah, dž.š., nadomjestio im je to tako što im je pružio raznovrsna ovodunjalučka bogatstva i omogućio im da osvoje i istok i zapad. Kada bi se kradljivac pobojao Allaha, dž.š., i sustegnuo se od krađe, Allah, dž.š., podario bi mu imetak koji bi mu to nadomjestio a koji bi mu bio dozvoljen.

Uzvišeni je rekao: "*A onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći, i opskrbit će ga odakle se i ne nada*" (Et-Talak, 2-3). Allah, dž.š., u ovim ajetima obavještava da će onoga ko se sustegne od imetka koji mu nije dozvoljen opskrbiti odakle se i ne nada. Isti slučaj je i s bludnikom. Kada bi se sustegnuo od tog gnusnog grijeha radi Allaha, dž.š., On bi mu to nadomjestio istom dozvoljenom stvari ili još boljom.

Huzejfa bin Jeman, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

> "*Gledanje u stranu ženu otrovna je Iblisova strelica. Ko se kloni toga pogleda iz straha od Allaha, dž.š., Allah, dž.š., podarit će mu tako jak iman da će njegovu slast osjećati u svom srcu.*"[237]

Ebul-Feredž bin el-Dževzija, Allah mu se smilovao, kaže: "Čuo sam da je neki uglednik ušao u neko mezarje i da je tu zatekao djevojku koja je bila izuzetno lijepa i nosila je na sebi crnu odjeću. Čim je pogleda, odmah se zaljubi u nju pa joj napisa pismo sljedećeg sadržaja:

'Mislio sam da postoji samo jedno Sunce
i da je Mjesec jedinstven u ljepoti svojoj.

[237] Bilježi ga Taberani u djelu *El mu'džemul kebir* (10/173) pod brojem (10362). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Ishak, koji je nepouzdan.

Sve dok te ne ugledah u haljini crnoj
s biljegom na čelu na koži divnoj.

To me obradova, a srce svo u ljubavi zatreperi,
groznica me uze, a iz očiju poteknoše suze.

Odgovori mi, zahvalan ću ti biti
i odazovi se onome ko će te iskreno voljeti.'

On baci prema njoj komadić papira na kojem je ispisao ove stihove, ona ih pročita pa mu odgovori:

'Ako sebe smatraš da si ugledan i porijekla časnog,
pa časni se poznaju po tome što svoj pogled obaraju

Bludnici su ti koji odgoja nemaju,
znaj da ćeš na Sudnjem danu biti među onima koji se ispituju.

Prekini, Allah te unakazio, svaku nadu da ćeš do mene stići,
moje je srce od onih koja me od grijeha odvraćaju.'

Kada pročita odgovor, prekori sam sebe i reče: 'Zar da jedna žena bude postojanija u vjeri od tebe?' Zatim se pokaja, obuče odjeću od grubog sukna i nastani se u Meki. Jednom prilikom dok je tavafio oko Kabe, srete tu djevojku koja je također bila odjevena u odjeću od vune. Djevojka mu reče: 'Ova odjeća više priliči časnima, zar nije bolje da svoje strasti zadovoljavaš na dozvoljen način?' On odgovori: 'Onako sam postupao prije nego što sam spoznao i zavolio Allaha, dž.š. Sada me je ljubav prema Njemu odvratila od svega drugog.' Ona mu reče: 'Dobro si postupio.' Zatim je nastavila tavafiti citirajući sljedeće stihove:

'Tavafili smo, pa u tavafu svjetlo bljesnu
koje nas je učinilo neovisnim od svega što se vidi i čuje.'"

Hasan el-Basri pripovijeda sljedeći događaj: "Nekada davno živjela je bludnica koja je nadmašila sve druge žene u ljepoti. Onaj ko bi želio da mu se poda morao joj je isplatiti stotinu dinara. Neki je čovjek ugleda, i njena ljepota ga toliko zadivi, tako da je uporno i naporno radio sve dok nije skupio stotinu dinara. On dođe kod nje i reče: 'Tvoja ljepota me zadivila, pa sam naporno radio sve dok nisam sakupio stotinu dinara.' Ona mu reče: 'Daj dinare mom slugi

da ih prebroji i izvaga.' Kada to uradi reče mu: 'Udi.' Ona je imala prelijepu kuću i krevet od zlata. Kada leže po njoj onako kako to bludnici čine, sjetio se stajanja pred Allahom, dž.š., te se strese od straha i njegova se strast ugasi. On joj reče: 'Pusti me da izađem, ostavit ću ti dinare koje sam ti donio.' Ona ga upita: 'Šta ti je sada nakon što si me vidio u svoj mojoj ljepoti i kada sam te zadivila. Radio si naporno da skupiš stotinu dinara i sada kada tvoja želja treba da se ispuni, ovako postupaš?' On reče: 'Na to me je naveo strah od Allaha, dž.š., sjetio sam se stajanja pred Njim na Sudnjem danu.' Ona reče: 'Ako istinu govoriš, onda si ti jedini za koga se želim udati.' On reče: 'Pusti me da izađem.' Ona reče: 'Ne, osim ako mi obećaš da ćeš se mnome oženiti.' On reče: 'Ne, dok ne izađem.' Ona reče: 'Zaklinjem te Allahom, dž.š., ukoliko ti dođem da se oženiš mnome.' On reče: 'Možda.' Ona se zadovolji da joj ostavi dio svoje odjeće, a on otputova u svoje rodno mjesto.

Ona uze sav imetak koji je posjedovala, pokaja se za svoje grijehe i krenu u mjesto gdje je on živio. Raspita se o njegovom imenu i kući u kojoj stanuje, i ljudi je uputiše na njegovu adresu. Rekoše mu: 'Neka je princeza došla i tebe traži.' Kada je ugleda, on zahropta i mrtav joj pade na ruke. Ona reče: 'Što se tiče njega, izgubila sam ga, ima li on kakvog bližeg rođaka.' Rekoše joj: 'Ima brata koji je siromah.' Ona reče njegovom bratu: 'Udajem se za tebe iz ljubavi prema tvom bratu.' Ona se uda za njega i rodi mu sedam sinova."

Jahja bin Amir et-Tejmi pripovijeda: "Neki čovjek krenu iz svog mjesta s namjerom da obavi hadž. Noću naiđe na izvor vode i tu ugleda djevojku koja je bila rasplela svoje kose te se okrenu u namjeri da ode, ali mu ona reče: 'Dođi, zašto bježiš od mene? ' On reče: 'Ja se doista bojim Allaha, dž.š., Gospodara svih svjetova.' Ona obuče svoj ogrtač, a zatim mu reče: 'Ti si uistinu bogobojazan. Bolje je da ti se pridružim u bogobojaznosti nego u grijehu.' Ona zatim krenu, a on pođe za njom i vidje kako ulazi među šatore nekih beduina. Kada je osvanulo, prišao je jednom od onih koji su boravili u tim šatorima i pitao ga: 'Ko je djevojka takvih i takvih osobina?' Čovjek mu odgovori: 'To je moja kćerka.' On ga upita: 'Hoćeš li je udati za mene?' Čovjek ga upita: 'Ako joj budeš dostojan, ko si

ti?' Reče: 'Pripadnik plemena Tejmullah.' Čovjek reče: 'Ti si joj dostojan prosac.' On se istog momenta oženi njome i provede s njom određeno vrijeme, a zatim reče njenom ocu: 'Neka bude spremna kada se vratim sa hadža.' Kada se vratio s hadža poveo ju je sa sobom u Kufu, i ona mu je izrodila sinove i kćeri. Jednom prilikom on je upita: "Reci mi, zbog čega si mi se ponudila one noći?' Ona reče: 'Za žene ne postoji niko bolji od njihovih muževa. Zato se ne čudi ženi koja kaže: 'Zaljubila sam se.' Tako mi Allaha, dž.š., kada bi žena vidjela kod crnog roba osobine koje joj se dopadaju, on bi bio ljubav njenog života.'"

Hasan bin Zejd pripovijeda: "Jedan čovjek postade namjesnik u Misru, pa se razljuti na nekog od svojih radnika i baci ga u zatvor. Tog čovjeka ugleda kćerka namjesnika i strasno se zaljubi u njega, pa mu posla pismo u kojem mu poruči:

'O ti koji me krišom gledaš
i pogledom svojim u smrt bacaš.

Ako želiš da se sa mnom sastaneš,
to će ti omogućiti gazela koja ti je svim srcem privržena.'

Mladić joj odgovori:

'Ako vidiš da je pogled razbludan,
pa moj spolni organ je čedan.

To je samo pogled koji ništa sa sobom ne nosi
i ljubavna poezija koja oči suzama orosi.'

Djevojka mu odgovori:

'Željela sam te al vidjeh da si
čovjek koji prema ljepoti nemaran je.

Odbio si pa si i dalje mladić
koji gvožđem okovan je.'

Mladić joj poruči:

'Nisam odbio zato što
lijepu gazelu ja ne želim.

Odbio sam zato što se Gospodara,
Koji je prema meni milostiv ja bojim.'

Ovi stihovi se raširiše među narodom, a vijest o ovom događaju doprije do namjesnika, djevojčinog oca, koji pozva mladića i udade za njega svoju kćerku."

Prenosi se da se neki čovjek zaljubio u ženu, a i ona je njega zavoljela. Ona ga poče navraćati na grijeh, a on joj reče: "Moj život nije u mojim rukama, niti je tvoj život u tvojim rukama. Možda nam se smrt približila pa ne želim da odem pred Allaha, dž.š., u trenutku kada griješim prema Njemu." Ona mu reče: "Istinu si rekao." Oni se pokajaše, njihovo stanje se popravi i nakon toga se vjenčaše.

Bekr bin Abdullah el-Muzni pripovijeda da se neki mesar zaljubio u djevojku iz komšiluka. Njena je porodica posla nekim poslom u susjedno selo, a on krenu za njom i poče je nagovarati na grijeh. Ona mu reče: "Ne čini to, ja za tobom više čeznem nego ti za mnom, ali ja se bojim Allaha, dž.š." Mladić joj reče: "Zar ti da Ga se bojiš, a ja da se ne bojim?" On se pokaja i krenu nazad u selo. Na putu ga zadesi velika žeđ, tako da je imao osjećaj da će mu grlo pući. U tom stanju srete poslanika koji je u to vrijeme bio poslan sinovima Israilovim, koji ga upita: "Šta je s tobom?" Mladić odgovori: "Spopala me je velika žeđ." Poslanik, a.s., reče mu: "Hajde da zamolimo Allaha, dž.š., da nam pošalje oblak da nam pravi hlad dok ne stignemo u selo." Mladić reče: "Ja nemam dobrih djela na osnovu kojih bih molio Allaha, dž.š., da mi to podari." Poslanik, a.s., reče mu: "Ja ću doviti a ti aminaj." Poslanik, a.s., poče učiti dovu dok je mladić aminao. Njih uistinu natkrili oblak koji ih je pratio sve do sela. Mladić krenu prema svojoj kući, a oblak ga poče pratiti. Poslanik, a.s., sustiže ga i reče: "Tvrdiš da nemaš dobrih djela, pa sam ja učio dovu a ti si aminao. Oblak nas je pratio pa je na kraju krenuo za tobom. Reci mi koje si dobro djelo uradio, pa ti se ovo desilo?" Mladić mu ispriča šta se desilo, a poslanik, a.s., reče: "Pokajnik od grijeha kod Allaha, dž.š., ima stepen koji niko drugi ne može dostići."

Jahja bin Ejub pripovijeda: "U Medini je živio mladić čija je pobožnost zadivljavala Omera bin Hattaba, r.a. Jedne noći, poslije jacija-namaza on krenu kući, a pred njim se odnekuda pojavi neka žena koja ga poče navraćati na grijeh. Njena ljepota dovede ga

u iskušenje, te on krenu za njom i kad stiže do vrata njene kuće, u njegovom se srcu pojavi strah od Allaha, dž.š., te se prisjeti sljedećeg ajeta: '*Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi*' (El-E'raf, 201). Od straha on pade onesviješten i kada ga ta žena pogleda, pomisli da je mrtav. Uz pomoć njene sluškinje ona ga na jedvite jade donese pred vrata njegove kuće. Otac, kada izađe, ugleda ga kako bez svijesti leži pred vratima te ga unese u kuću, i on dođe sebi. Otac ga upita: 'Sine, šta ti se desilo?' Ali, sin je samo šutio. Nakon dugog očevog navaljivanja sin mu ispriča svoj doživljaj. Kada dođe do dijela priče u kojem se prisjetio Allahovih, dž.š., riječi, on zahropta i umrije. Kada Omer, r.a., ču šta se desilo, reče: 'Zašto me niste obavijestili o njegovoj smrti?' Zatim ode na njegov kabur i povika: 'O mladiću!' '*A za onoga ko se stajanja pred Gospodarom svojim bude bojao bit će dva perivoja*' (Er-Rahman, 46). Omer, r.a., nakon toga začu glas koji je dolazio iz kabura: 'Dao mi je to moj Gospodar, Omere.'"

Hasan pripovijeda ovu priču u nešto izmijenjenoj verziji pa kaže: "U vrijeme hilafeta Omera bin Hattaba, r.a., u Medini je živio mladić koji je većinu svoga vremena provodio u mesdžidu čineći ibadet. Neka se djevojka zaljubi u njega i ona ga poče navraćati na grijeh, i on u jednom trenutku pokleknu i odazva joj se. Međutim, ubrzo nakon toga, on se prisjeti Allaha, dž.š., i dođe sebi te zahropta i onesvijesti se. Njegov amidža dođe i odnese ga u njegovu kuću. Kada se osvijestio, rekao je: 'Amidža, idi kod Omera, r.a., poselami ga od mene i reci mu: 'Kakva je nagrada onome ko se stajanja pred svojim Gospodarom bude bojao?" Kada o tome događaju Omer, r.a., bi obaviješten, dođe kod njega, ali ga zateče mrtvog, te reče: 'Ti ćeš imat dva dženetska perivoja.'"

U Tirmizijevom *Džamiu* bilježi se hadis Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "*Među sinovima Israilovim bio je čovjek po imenu Zul-Kifl, koji nije zazirao da učini bilo koji grijeh. Jednog dana on dade nekoj ženi šezdeset zlatnika da mu dozvoli da učini blud s njom. Kada je legao po njoj onako kako liježe muškarac kada želi da ima spolni odnos sa ženom, ona zadrhta i zaplaka. On je upita: 'Zašto plačeš, jesam li te prisilio?' Ona reče: 'Ne, ali ovo nisam nikada prija uradila!' On joj reče: 'Zar sada da to*

uradiš, a nisi nikada prije to radila?' Ona reče: 'Na to me je natjerala neimaština.' On ustade s nje, a zatim reče: 'Idi i ponesi sa sobom zlatnike', a zatim je rekao: 'Tako mi Allaha, Zul-Kifl više nikada neće biti nepokoran Allahu, dž.š.' On umrije te noći, a kada osvanu, ljudi na vratima njegove kuće pročitaše sljedeće riječi: 'Allah, dž.š., oprostio je Zul-Kiflu.'" Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Malik bin Dinar veli: "Džennatun-neim, perivoji uživanja, nalaze se između Firdevsa[238] i edenskih vrtova. U njima su hurije koje su stvorene od dženetskih ruža. Te će perivoje nastanjivati oni koji su bili odlučili da učine grijeh, pa su se prisjetili Allaha, dž.š., i pobojali Ga se, pa su se njihova pleća pognula od straha prema Njemu Uzvišenom."

Mejmun bin Mehran rekao je: "Postoje dvije vrste zikra (spominjanja Allaha, dž.š.). Spominjanje Allaha, dž.š., jezikom dobro je i lijepo djelo, ali bolje od toga jeste da se prisjetiš Allaha, dž.š., kada odlučiš da počiniš neki grijeh koji ti je On zabranio."

Ubejd bin Umejr veli: "Iskrenost i vrhunac imana ogleda se u tome da se čovjek osami s lijepom ženom i da ga od bluda s njom ne spriječi ništa drugo do strah nego Allaha, dž.š."

Ebu Imran el-Dževni pripovijeda: "Među sinovima Israilovim živio je čovjek koji nije prezao da počini bilo kakav grijeh. Jednu porodicu među sinovima Israilovim pogodi neimaština, te oni poslaše kod tog čovjeka djevojku da zatraži malo hrane od njega, ali joj on reče: 'Neću ti dati osim ako mi se ne podaš.' Ona mu se ne odazva i vrati se praznih ruku svojoj porodici, a njihova se neimaština još više poveća. Njena je porodica ponovo posla njemu i ona zatraži od njega hranu, a on reče: 'Neću ti dati osim ako mi se podaš.' Nakon što njihova neimaština postade nesnosna, ponovo je poslaše njemu, i kad joj on ponovi svoj uvjet ona reče: 'Pristajem.' Kada se osamio s njom, ona poče jaukati kao da ima nesnosne bolove od ognojene rane, a on je upita: 'Šta ti je?' Ona reče: 'Ja se bojim Allaha, Gospodara svih svjetova. Ovako nešto nikada prije nisam uradila.' On reče: 'Zar ti da se bojiš Allaha, dž.š., i ne želiš da činiš ovaj grijeh, a ja da se ne bojim? Dajem čvrsto obećanje

[238] Najveći stupanj u Džennetu. (op. prev.)

Allahu, dž.š., da nikada više neću počiniti nijedan grijeh koji sam do sada činio.' Allah, dž.š., nakon toga objavi vjerovjesniku koji je u to vrijeme bio među sinovima Israilovim da je taj čovjek upisan u knjigu dženetlija."

Pripovijeda se da je među sinovima Israilovim živio mladić kojem po ljepoti u to vrijeme nije bilo ravnog, a bavio se prodajom korpi ispletenih od palminog lišća. Jednog dana, dok je noseći svoju robu hodao gradom, pred njega iz kraljevog dvorca izađe neka djevojka, koja se odmah nakon što ga ugleda, žurno vrati natrag.

Ona reče kraljevoj kćerki: "Vidjela sam pred vratima mladića koji je prodavao korpe od palminog lišća od koga nikada prije nisam vidjela ljepšeg." Ona reče: "Uvedi ga kod mene." Sluškinja izađe i reče mu: "Uđi u dvorac." On uđe, a ona odmah zaključa vrata i reče mu: "Uđi u sljedeću odaju." On uđe a ona odmah zaključa vrata. Pred njega zatim izađe kraljeva kćerka, otkrivenog lica i vrata. On joj reče: "Pokrij se, Allah ti oprostio." Ona reče: "Nisam te zvala da mi vaziš, zvala sam te radi nečega drugog." Zatim ga poče navraćati na grijeh a on joj reče: "Boj se Allaha." Ona reče: "Ako me ne poslušaš u onome što tražim od tebe obavijestit ću kralja, svoga oca, da si ušao kod mene da me navraćaš na grijeh." On joj reče: "Pusti me da uzmem abdest?" Ona reče: "Da se za mene očistiš? Sluškinjo, pusti ga neka uzme abdest na krovu dvorca odakle neće moći pobjeći." Kada se popeo, zamolio je Allaha, dž.š.: "Allahu moj, nagovaraju me da se ogriješim o Tvoje zabrane, ali ja ću radije skočiti s ovog krova nego počiniti grijeh." Zatim je rekao: "U ime Allaha, dž.š." i skočio sa krova.

Allah, dž.š., posla meleka koji ga uze ispod pazuha i polahko spusti na zemlju. Kada je koraknuo, rekao je: "Allahu moj, ako hoćeš opskrbi me nafakom, pa da ne moram više prodavati korpe." Allah, dž.š., posla mu jato zlatnih skakavaca i on ih poče kupiti sve dok ne napuni sve džepove na svojoj odjeći. Kada završi sa skupljanjem skakavaca, reče: "Allahu moj, ako je ova nafaka koju si mi podario ovodunjalučka nagrada, onda mi daj bereketa u njoj. A ako radi ovoga neću dobiti ahiretsku nagradu onda mi ništa od ovoga ne treba." Nakon toga on začu glas koji mu reče: "Ovo što smo ti dali dvadeset peti je dio od onoga što ćeš dobiti zbog strpljenja koje

si pokazao kada si skočio sa krova." On reče: "Allahu moj, onda nemam nikakve potrebe za prolaznim blagom ovog svijeta jer ću dobiti vječne blagodati na ahiretu", te vrati skakavce.

Ebul-Feredž bin el-Dževzi prenosi da je neki imućni čovjek o sebi ispričao sljedeći događaj: "Jednog dana dok sam boravio u svojoj kući, kod mene uđe sluga koji me obavijesti da pred vratima kuće stoji neki čovjek koji u ruci drži pismo. Ja mu naredih da ga uvede unutra ili da uzme to pismo od njega, te mi on donese pismo u kojem su bili ispisani sljedeći stihovi:

'Da te svako zlo zaobiđe i dobro stigne
i da te Vladar Uzvišeni briga poštedi.

Jedna od tvojih ropkinja se na ljubav prema meni jadala
a nije se nepravednom ona jadala.

Tražila je od mene da ti pismo napišem
o ljubavi koja je tišti, svaka briga te zaobišla.

Govori mi: 'O plemeniti, razboljela sam se
od brojanja zvijezda u dugoj noći.

A ti ako želiš, možeš lijek da mi pružiš
i ranu na srcu da mi zaliječiš."

Kada sam pročitao stihove, pomislio sam da je to neki zaljubljeni čovjek te rekoh slugi: 'Uvedi ga kod mene!' Ali, kada sluga izađe, vidje da je on već otišao, te posumnja u njega. Neprestano sam razmišljao o ovom slučaju te pozvah sve svoje ropkinje i upitah ih: 'Koja od vas zna nešto o pismu koje mi je stiglo?' One se sve zakleše i rekoše: 'Ne znamo ništa o ovom pismu, ko ti ga je donio?' Rekoh im: 'Nisam uspio da vidim ko je bio pred vratima, i ne bih vas pitao o njemu da ne sumnjam da se on zaljubio u neku od vas. Ako saznam koja je od vas njegova ljubav poklonit ću mu je. Neka mu ide i ponese pismo od mene.' Ja mu napisah pismo u kojem mu se zahvalih na njegovom postupku i u kojem se raspitah o njegovom stanju. Ostavio sam to pismo na određeno mjesto u kući ne bi li ga neka od njih uzela, ali prođe dosta vremena, a pismo je i dalje stajalo na istom mjestu, a ni taj čovjek više nije dolazio. Zapadoh u brige. Pomislio sam da je jedan od mojih sluga, ali se sjetih da je

taj mladić opisao sebe kao bogobojaznog i da se zadovoljio samo pogledom prema voljenoj. Nakon kraćeg razmišljanja odlučih da zabranim svim svojim ropkinjama da izlaze iz kuće. Nakon nekoliko dana sluga uđe kod mene noseći u ruci pismo i reče: 'Ovo pismo ti je poslao taj i taj čovjek', spomenuvši ime jednog mog prijatelja. U pismu pročitah sljedeće stihove:

' Šta želiš od duše koja je do guše doprla
dok je smrt sa svih strana vreba.

Osjetio sam njen hladni dodir noću
i uporna bi sve dok mi dušu iz tijela ne izvede.

'Uskratio si mi da gledam onu koje se moja duša stidjela
kada je gledah i čije je gledanje lijek za dušu moju bilo.

Duša ponekad iz neznanja u tminu leti,
a srce je moje čedno od onog što mu duša nudi.

Allaha mi, kad bi mi rekli da grijeh s njom učinim,
a da ću zauzvrat dobit sve blago svijeta ovog,

rekao bih: 'Ne, tako mi Onog Čije se kazne bojim,
ne bih ni da mi dajete mnogo puta više.'

Da nije stida odao bih ti tajnu koju u sebi krijem,
srce bi reklo o onoj o kojoj noćima snije.'

Bio sam potpuno iznenađen kada pročitah ove stihove, pa rekoh: 'Ne znam šta da uradim s ovim čovjekom.' Slugi sam naredio da ubuduće, kada mi neko donese pismo, čovjeka ne pušta i da ga obavezno uvede kod mene. Nakon ovog pisma dugo vremena nisam čuo ništa o svom prijatelju. Jednom prilikom dok sam tavafio oko Kabe, ugledah mladića koji je tavafeći uporno gledao u mene. Bio je veoma mršav. Kada sam završio s tavafom, on krenu za mnom i upita me: 'Sjećaš li me se?' Rekoh mu: 'Neću reći da te ne poznajem iz pristojnosti.' On reče: 'Ja sam ti poslao ona dva pisma.' Nisam se mogao suzdržati, te ga poljubih u glavu i među oči. Rekoh mu: 'Draži si mi od oca i majke, neprestano sam mislio na tebe i brinuo se zbog tvoje tajnovitosti u ljubavi. Želiš li da ti poklonim onu u koju si se zaljubio?' On reče: 'Da ti Allah da blagoslov i sreću.

Ona pisma sam ti poslao da mi halališ to što sam je gledao, a da za to nisam imao pravo na osnovu Kur'ana i Hadisa. Strast čovjeku donosi raznovrsne probleme i nevolje. Molim Uzvišenog Allaha da mi oprosti.' Rekoh mu: 'Prijatelju, želio bih da odeš sa mnom u moju kuću, da se družimo i tazbinski povežemo.' On reče: 'To nije moguće.' Rekoh mu: 'Allah ti oprostio, poklanjam ti je i uz nju stotinu zlatnika, a uz to ćeš svake godine od mene dobivati toliko i toliko.' On reče: 'Prijatelju, da ti Allah, dž.š., da bereket u njoj. Da nije zavjeta koji sam dao Allahu, dž.š., i stvari za koje sam se obavezao da ću ih se pridržavati, taj tvoj poklon bio bi mi najdraža stvar na svijetu. Međutim, to je nemoguće sve dok je ovaj svijet prolazan.' Rekoh mu: 'Ako već odbijaš da primiš moj poklon, makar mi kaži ko je tvoja voljena da je zbog tebe učinim poštovanom i počašćenom.' On reče: 'Nikada nikome neću spomenuti njeno ime.' Zatim je ustao i otišao od mene."

Abdul-Melik bin Kurejb pripovijeda: "Neki se mladić zaljubi u djevojku, i njegova ljubav postade velika, pa je zaprosi. Ona odbi brak, ali mu ponudi da počini s njom blud, ali on odbi i reče: 'Ne, učinit ću samo ono što je Allah, dž.š., dozvolio.' Nakon izvjesnog vremena i ona njega zavolje i pristade da se uda za njega, ali on reče: 'Ne tako mi Allaha, dž.š., ne treba mi ona koju sam pozivao u pokornost Allahu, dž.š., a ona mene pozivala u nepokornost prema Njemu.'"

Muberred prenosi da je njegovom šejhu Ebu Osmanu el-Maziniju došao neki zimija[239] tražeći od njega da uči pred njim iz knjige Sibevejha gramatiku arapskog jezika, nudeći mu kao nagradu stotinu dinara. Međutim, šejh to odbi, a Muberred mu reče: "Zar da odbiješ toliki novac kada ti je on prijeko potreban?" On reče: "Ova knjiga u sebi sadrži više od tri stotine kur'anskih ajeta. Ne želim da podučavam ovog zimiju iz te knjige zbog ljubomore prema tim ajetima."

Desilo se da je pred Vasikom njegova ropkinja pjevala stihove El-Urdžija:

"Zar nije nasilje da čovjeka uznemirite
koji vam i nakon nasilja selam šalje."

[239] Kršćanski podanici u islamskoj državi. (op. prev.).

Prisutni se počeše raspravljati o gramatičkoj analizi riječi 'čovjek'. Neki rekoše da je ova riječ došla u akuzativu i da je ona imenica čestice 'inne' koja je uzrok da riječ 'čovjek' dođe u akuzativu. Drugi rekoše da ova riječ treba doći u nominativu jer, po njima, ona zauzima mjesto predikata čestice 'inne' pa, prema pravilima arapskog jezika, treba doći u nominativu. Međutim, ropkinja je nastavila da izgovara ovu riječ u akuzativu obrazloživši svoj postupak time da ju je tako podučio njen učitelj arapskog jezika Ebu Osman el-Mazini. Vasik istog momenta naredi da mu odvedu Ebu Osmana el-Mazinija, koji sam prenosi šta mu se sve nakon toga desilo, pa kaže: "Kada sam stao pred njega, upita me: 'Iz kojeg si plemena?' Odgovorio sam mu: 'Iz plemena Benu Mazin.' On upita: 'A iz kojeg ogranka tog plemena, Temim, Kajs ili Rebia?' Odgovorio sam mu: 'Iz ogranka Rebie.' On me upita: 'Kako se zoveš, besmuk?', zamijenivši harf 'mim' s harfom 'ba' jer je moj narod običavao mijenjati ova dva harfa. Nisam želio da umjesto svog imena Bekr kažem 'Mekr' (spletka, zamka) pa ne postupih po običaju svoga naroda i izgovorih ga kao i ostali Arapi. On shvati zbog čega sam tako postupio i taj moj postupak mu se svidi. Zatim me upita: 'Šta kažeš o stihovima pjesnika:

'Zar nije nasilje da čovjeka uznemirite
koji vam i nakon nasilja selam šalje.'

Je li riječ 'čovjek' u akuzativu ili u nominativu?' Ja mu odgovorih: 'Vladaru pravovjernih, u akuzativu.' On me upita: 'Zbog čega?' Odgovorih mu: 'Zbog toge jer je riječ 'musabekum' infinitiv koji je došao u značenju 'isabetkum'. Jezidijj mi se suprotstavi u mišljenju, pa mu rekoh: 'To je kao da kažeš: 'Zaista je tvoje udaranje Zejda nasilje.' Riječ 'čovjek' objekt je riječi 'musabekum' i zbog toga je došla u akuzativu. Dokaz za to jeste to što je govor povezan s riječju 'nasilje' koja je došla u nominativu ikoja ovaj stih upotpunjuje.' Moje se objašnjenje svidi njemu, pa me upita: 'Imaš li djecu?' Odgovorio sam mu: 'Da, vladaru pravovjernih, imam jednu kćerkicu.' On me upita: 'Šta ti je rekla kada si krenuo kod nas?' Odgovorio sam mu: 'Rekla mi je:

'Oče, ne odlazi od nas
jer ćemo biti dobro ako si uz nas.

Ako odeš, mi ćemo biti sami
i od voljenog oca rastavljeni."

On me upita: 'A šta si joj ti odgovorio?' Rekoh: 'Rekao sam joj:

'Pouzdaj se u Allaha Koji druga nema
i vjeruj da ću kod halife ja pobjednik biti."

I evo me, pobijedio sam u raspravi. Halifa zatim naredi da mi daju hiljadu zlatnika i uz počasti me vrati u Basru.'" Ebul-Abbas Muberred pripovijeda: "Kada se vratio u Basru, rekao mi je: 'Ebul-Abbase, šta sada kažeš? Radi Allaha, dž.š., odrekao sam se stotinu zlatnika, pa mi je On umjesto toga podario hiljadu.'"

DVADESET OSMO POGLAVLJE

O onima koji su radije izabrali bol i patnju na ovom svijetu i dali joj prednost nad zabranjenim spolnim aktom

Ovo poglavlje odnosi se na dvije vrste ljudi. U prvu grupu spadaju oni u čijim se srcima vjerovanje u ahiret i u nagradu u Džennetu, kao i u kaznu za one koji su bili grešnici duboko ustalilo. Oni su na osnovu tog vjerovanja odabrali da osjete prolaznu bol na ovom prolaznom svijetu i da tako iskuse blažu kaznu. Druga grupa su oni čija je pamet i razum prevladala i pobijedila njihove strasti, te su spoznali koje se sve opasnosti i posljedice kriju u razvratu kao i kakve blagodati očekuju one koji ne udovoljavaju svojim strastima. Oni su dali prednost onome što je vrednije nad onim što je manje vrijedno. Allah, dž.š., podario je Jusufu, a.s., obje ove stvari, pa je odabrao da radije bude kažnjen na ovom svijetu i da uđe u tamnicu, nego da počini blud. Žena koja ga je nagovarala na grijeh, rekla je:

﴿وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِّنَ الصَّاغِرِينَ ۞ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا

يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ﴾

"Ako ne učini ono što od njega tražim, bit će sigurno u tamnicu bačen i ponižen." "Gospodaru moj", zavapi on, "draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju? I ako Ti ne odvratiš od mene lukavstva njihova, ja prema njima mogu naklonost osjetiti i lahkomislen postati" (Jusuf, 32-33).

Dao je prednost odlasku u tamnicu nad činjenjem razvrata. Zatim se obratio Allahu, dž.š., priznavši da je on slab i nejak i istakao da mu je potrebna Allahova, dž.š, pomoć i zaštita pa je rekao: "I ako Ti ne odvratiš od mene lukavstva njihova, ja prema njima mogu naklonost osjetiti i lahkomislen postati." Čovjek se nikada ne smije osloniti samo na svoju snagu, strpljenje, stanje i čednost. Ako se to desi, izgubit će zaštitu Allaha, dž.š., i zadesit će ga poniženje. Govoreći o najboljem od svih stvorenja i najdražem Allahu, dž.š., Uzvišeni je rekao: "*A da te nismo učinili čvrstim, gotovo bi im se malo priklonio*" (El-Isra, 74). Radi toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., često molio Allaha, dž.š.: "O Ti Koji srca okrećeš, učvrsti moje srce u vjeri Tvojoj."[240] Allahov Poslanik, s.a.v.s., običavao se zaklinjati riječima: "Ne, tako mi Onoga Koji srca okreće."[241] Kako da ne uči ovu dovu kada mu je On objavio: "*I neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova*" (El-Enfal, 24). Allahov, dž.š., zakon na Zemlji jeste taj da će onoga ko da prednost prolaznoj boli nad onim što je zabranjeno zadesiti potpuna sreća još na ovom svijetu. Ako radi toga umre, pa to je za njega veliki uspjeh. Allah, dž.š., nikada neće dozvoliti da propadne nagrada onome ko je podnosio bolove i patnje radi Njega.

U jednom od hadisi-kudsija stoji: "Ja dobro vidim ono što podnose vjernici radi Mene." Ko god se odrekne neke stvari koja je zabranjena radi Allaha, dž.š., Allah, dž.š., to će mu nadomjestiti nečim što je još bolje od toga. Zbog toga, kada su šehidi žrtvovali

[240] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu* (4/182), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (4/414), Ibn Madža u *Sunenu* (1/72) pod brojem (199), Ibn Hibban u *Sahihu* (3/223) pod brojem (943), Begavi u djelu *Šerhus sunna* pod brojem (89), Darekutni u djelu *Es-Sifat* (1/34) pod brojem (43), Taberani u djelu *Musneduš-šamijjin* (1/330) pod brojem (582) preko Nuvasa bin Sem'ana. Hakim za ovaj hadis kaže da je sahih, vjerodostojan, i u tome ga podržava Zehebi. El-Busri veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."

[241] Bilježi ga Buhari u *Sahihu* (6/2440) pod brojem (6243).

svoje duše, Allah, dž.š., učinio ih je živim kod Njega i u obilje ih Svoje smjestio. Umjesto tijela koje su žrtvovali na ovom svijetu Allah, dž.š., podario im je zelene ptice s kojima njihove duše putuju gdje god žele u Džennetu. Te ptice slijeću na svjetiljke koje se nalaze na prijestolju Allaha, dž.š. Kada su napustili svoje domove, Allah, dž.š., nastanio ih je u edenskim vrtovima, a to je uistinu uspjeh veliki.

Vehb bin Munebbih pripovijeda: "Među sinovima Israilovim bio je jedan pobožnjak koji je sve svoje vrijeme provodio obožavajući Allaha, dž.š., u svojoj kolibi. Neki čovjek ponudi mnogo imetka bludnici i reče joj: 'Ovo će ti pripasti ako ga zavedeš.' Ona mu dođe jedne kišne noći, pokuca na vrata njegove kolibe i kad on izađe, reče mu: 'Mogu li se skloniti kod tebe.' Medutim on odbi da je pusti i nastavi s ibadetom. Ona reče: 'Allahov robe, pusti me unutra, zar ne vidiš ovaj mrak i kišu koji me obavijaju?' Neprestano ga je dozivala sve dok je ne pusti unutra. Kada je ušla, ona leže blizu njega i poče mu pokazivati ljepote svoga tijela sve dok ga njegova duša ne poče navraćati na grijeh. Medutim on reče: 'Ne, tako mi Allaha, dž.š., sve dok ne vidim koliko si otporan na vatru.' On se primače svjetiljci i stavi jedan prst na nju i tu ga je držao sve dok nije potpuno izgorio. Zatim se ponovo predao ibadetu, ali ga duša poče ponovo nagovarati na grijeh. On se vrati svjetiljci i stavi drugi prst sve dok i on ne izgori. Neprestano je ponavljao ovaj svoj postupak sve dok mu nisu svi prsti izgorjeli. Bludnica, koja je sve to gledala od straha pade i umrije."

Imam Ahmed prenosi od Ibrahima bin Halida, on od Umejja bin Šibla, on od Abdullaha bin Vehba, koji prenosi od svoga oca da je rekao: "Medu sinovima Israilovim bio je pobožnjak koji je svoje vrijeme provodio čineći ibadet u svojoj kolibi. Skupina zabludjelih ljudi reče: 'Kad bi mu nečim mogli narušiti ugled.' Oni zatim otiđoše kod neke bludnice i predložiše joj da ga pokuša zavesti. Ona mu dođe jedne mračne noći u kojoj je padala kiša i pozva ga: 'Allahov robe, pusti me da udem unutra.' On je u tom trenutku stajao na namazu, a pored njega je gorjela svijeća. On joj se ne odazva, a ona ponovo reče: 'Allahov robe, zar ne vidiš kakav je samo mrak i kiša napolju? Pusti me da uđem!' Ona ga je uporno dozivala sve dok

joj nije dozvolio da uđe. Kada je ušla ona odmah leže, a on nastavi s namazom. Ona se poče prevrtati i pokazivati ljepote svoga tijela, i on je poželi, ali u sebi pomisli: 'Ne, tako mi Allaha, dž.š., sve dok ne vidim koliko sam otporan na vatru.' Zatim primače svoju ruku svjetiljci i stavi prst na njen plamen i tu ga zadrža sve dok nije potpuno izgorio. Poslije toga se ponovo vratio namazu, ali ga je njegova duša i dalje nagovarala na grijeh. On se ponovo primače svjetiljci i stavi drugi prst na plamen pa mu i on izgori. Taj postupak je ponavljao sve dok mu nisu izgorjeli svi prsti. Bludnica koja je sve to gledala od straha umrije. Kada je osvanulo, oni što su je nagovorili da dođe kod ovog pobožnjaka dođoše da vide rezultat svoje zavjere, ali je zatekoše mrtvu pa povikaše: 'Allahov neprijatelju, licemjeru! Učinio si blud s njom, a zatim si je ubio.' Oni ga uhvatiše i odvedoše pred kralja i posvjedočiše protiv njega, i kralj naredi da ga ubiju. Pobožnjak reče: 'Pustite me da klanjam dva rekata namaza.' Kada je klanjao, on zamoli Allaha, dž.š.: 'Gospodaru moj, ja znam da me Ti nećeš kazniti za ono što nisam uradio, ali Te molim da ne dozvoliš da se o meni raširi sramota u selu u kojem sam živio.' Allah, dž.š., učini da bludnica oživi, pa ona reče: 'Pogledajte mu u ruku!', a zatim ponovo umrije."

Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, prenosi od Muhammeda bin Džafera, on od Šu'be, ovaj od Mensura, on od Ibrahima, koji pripovijeda: "Jednom je prilikom neki pobožnjak bio u društvu žene, pa stavi svoju ruku na njeno stegno. Ubrzo zatim se pokaja i stavi ruku na vatru i spali je na njenom plamenu."

Husajn bin Abdur-Rahman kaže: "Čuo sam da je u Medini živio mladić koji je svaki namaski vakat obavljao u džematu za Omerom bin Hattabom, r.a., i kad god je bio odsutan, Omer, r.a., raspitivao se o njemu. U tog se mladića zaljubi neka žena iz Medine i tu svoju ljubav prema njemu spomene pred jednom od svojih kolegica. Ona joj reče: 'Ja ću smisliti kako da ti ga dovedem.' Jednog dana ona sjede pored puta i kada taj mladić naiđe pored nje, ona mu reče: 'Ja sam oronula starica, a imam ovcu koju ne mogu da pomuzem. Hoćeš li mi ti pomoći?' Mladić koji je žudio za činjenjem dobrih djela pristade da joj pomogne. Kada je ušao kod nje, nigdje nije vidio ovce, ali mu starica reče: 'Sjedi dok ti je ne dovedem.'

Nakon toga pomoli se žena koja se zaljubila u njega i on, kada je ugleda, okrenu se prema zidu a ona sjede pored njega i poče ga nagovarati na grijeh, ali on odbi i reče joj: 'Ženo, boj se Allaha!' Međutim, ona ustraja u svojoj namjeri i ne osvrnu se na njegove savjete. Kada je vidjela da joj se on nipošto neće odazvati, zavrišta koliko god može i kad se ljudi okupiše, ona im reče: 'Ovaj je došao kod mene da me nagovara na grijeh.' Ljudi ga uhvatiše i počeše ga udarati i na kraju ga svezaše. Kada je Omer, r.a., klanjao sabah-namaz vidje da mladića nema u džematu. Dok ga je iščekivao, dovedoše ga svezanog, i kada ga je Omer, r.a., u tom stanju vidio, reče: 'Allahu moj, ne dozvoli da promijenim mišljenje o njemu', a zatim ih upita: 'Šta je s vama?' Oni mu rekoše: 'Jedna je žena sinoć tražila pomoć, a mi, kad dodosmo, zatekosmo ovog mladića kod nje, te smo ga izudarali i svezali.' Omer, r.a., obrati se mladiću i reče: 'Reci mi istinu, šta se desilo?' Mladić mu ispriča sve onako kako se desilo. Omer, r.a., upita ga: 'Poznaješ li tu staricu?' Mladić odgovori: 'Da, kada bih je ponovo vidio, poznao bih je.' Omer, r.a., naredi da dođu sve žene i starice iz tog kraja, i kad stigoše, na kraju mladić pozna staricu i reče: 'Ovo je ona, vladaru pravovjernih.' Omer, r.a., zamahnu na nju bičem i reče: 'Reci mi istinu, šta se desilo?' Starica mu ispriča isto što i mladić, a Omer, r.a., reče: 'Hvala Allahu, dž.š., Koji je učinio da među nama živi neko sličan Jusufu, a.s.'"

Ebu Zinad pripovijeda: "Nekad davno živio je neki asketa koji je neprestano u svojoj kolibi obožavao Allaha, dž.š. Jednog dana on ugleda neku ženu čija ga ljepota zadivi i on koraknu jednom nogom van kolibe u namjeri da ode do te žene. Međutim, u tom se trenutku prisjeti veličine tog grijeha i reče: 'Noga je izašla iz kolibe u namjeri da počini grijeh prema Allahu, dž.š.! Tako mi Allaha, dž.š., nikada je više neću vratiti zajedno sa mnom u kolibu.' On ostavi tu nogu van kolibe, na snijegu i kiši sve dok se nije smrzla i otpala od njega. Allah, dž.š., bio je blagodaran prema njemu zbog ovog postupka i u jednoj od Svojih knjiga spomenuo je '... i vlasnika noge'."

Mus'ab bin Osman kaže: "Sulejman bin Jesar bio je jedan od najljepših ljudi svoga doba. U njegovu kuću jednog dana uđe neka žena i poče ga nagovarati na grijeh, a kada on to odbi, ona mu reče:

'Onda ću te osramotiti pred ljudima.' Na te riječi on pobježe iz svoje kuće i ostavi je samu u njoj."

Džabir bin Nuh pripovijeda: "Jednom sam prilikom, nekim poslom, sjedio kod svog prijatelja u Medini kad pored nas prođe starac lijepog izgleda i otmjene odjeće. Moj prijatelj ustade prema njemu, poselami ga i reče mu: 'Ebu Muhammede, molim Allaha, dž.š., da ti poveća nagradu i da tvoje srce učvrsti saburom.' Starac mu odgovori:

'Moja je desnica bila snažna u boju ljutom,
a danas je moja podlaktica klonula

Postao sam zbunjen i nesrećom iznenađen,
crvenog lica, gdje god dođem, tjeskobu osjećam.'

Moj prijatelj mu reče: 'Raduj se jer sabur povećava nagradu vjernika. Nadam se da će te Allah, dž.š., nagraditi zbog nesreće koja te je pogodila.' Ja ga upitah: 'Ko je ovaj starac?' On mi odgovori: 'Jedan od ensarija.' Ja ga upitah: 'Šta mu se desilo?' On mi odgovori: 'Zadesila ga je nesreća zbog sina koji je bio dobar prema njemu, ispunjavao sve njegove potrebe i zahtjeve.' Upitah ga: 'Pa šta mu se desilo?' On odgovori: 'U njega se zaljubila neka žena koja mu je poslala pismo u kojem mu se požalila na silnu čežnju prema njemu i zatražila od njega da se sastanu. Ona je imala muža koji posla glasnika ovom mladiću po kojem od njega zatraži da pošalje nekog od svoje porodice da je nasavjetuje i naruži, možda bi zbog toga prestala da mu dosaduje. On joj posla nekog iz svoje porodice, ali mu ona poruči: 'Ili ćeš ti doći meni ili ja tebi', ali on odbi bilo kakav kontakt s njom.

Kada je izgubila svaku nadu da će joj se odazvati, ona ode kod neke žene koja se bavila sihrom i pokloni joj dosta imetka samo da joj napravi sihr i da joj se on odazove, i ona pristade da joj pomogne. Jedne noći, dok je sjedio sa svojim ocem, on iznenada osjeti silnu ljubav prema njoj i osjeti želju prema njoj kakvu nije prije osjećao. Razum mu se pomuti. Ustade da klanja i zatraži utočište kod Allaha, dž.š., ali se njegovo stanje samo pogorša. Sjetivši se o čemu se radi, on reče ocu: 'Oče, sveži me.' Otac ga iznenađen upita: 'Sine, šta je s tobom?' Mladić mu ispriča o čemu se radi, a otac

ga sveza i uvede u kuću. Mladić se poče trzati i rikati poput vola, a nakon nekog vremena se smiri. Kada su ušli kod njega zatekli su ga mrtvog dok mu je iz usta tekla krv.'"

Ovo nije čudno kada se desi od nekog muškarca nego je čudnije ako na ovaj način postupi žena. Ebu Idris el-Evdi pripovijeda: "Među sinovima Israilovim bila su dva čovjeka pobožnjaka. U njihovo vrijeme živjela je djevojka izuzetne ljepote, i njih se dvojica zaljubiše u nju, ali sakriše svoju ljubav jedan od drugog. Jednog dana oni se sakriše iza drveća promatrajući tu djevojku, te odaše tajnu koju su među sobom krili. Dogovoriše se da je pokušaju navesti na grijeh. Kada je naišla pored njih, oni joj rekoše: 'Ti znaš koliki ugled uživamo među sinovima Israilovim, pa ako nam se ne pokoriš, sutradan ćemo među ljudima razglasiti da smo te zatekli s nekim čovjekom kako činiš blud, a da nam je on uspio pobjeći dok smo tebe uspjeli uhvatiti.' Ona im reče: 'Nikada vam se neću pokoriti u grijehu prema Allahu, dž.š.' Oni je uhvatiše i među ljudima razglasiše: 'Zatekli smo je s nekim čovjekom koji nam je uspio umaći.' Vjerovjesnik, koji je u to vrijeme bio poslan sinovima Israilovim dođe i sjede na prijesto koji mu je bio pripremljen i reče: 'Hoćete li da ja presudim među vama?' Njih dvojica rekoše: 'Da, ti presudi među nama.' Vjerovjesnik rastavi njih dvojicu i upita jednog od njih: 'Iza kojeg drveta si je vidio?' Ovaj mu odgovori: 'Iza tog i tog drveta.' Zatim to isto upita i drugog, a on mu odgovori: 'Iza tog i tog drveta', ne spomenuvši isto drvo kao i njegov prijatelj. S neba se zatim spusti plamen koji ih spali, a djevojka bi oslobođena."

Abdullah bin Mubarek pripovijeda: "Harun er-Rešid zaljubio se u jednu od svojih ropkinja i kada je od nje zatražio da mu se odazove, ona mu reče: 'Tvoj je otac imao spolni odnos sa mnom.' Njegova se ljubav poveća i on svoju bol izrazi u stihovima:

"Gledam u vrelo dok me jaka žeđ muči,
ali do njega nikako ne mogu doći.

Zar ti nije dovoljno to što u posjedu tvom sam
dok svim ostalim ljudima ja vladar sam.

Kad bi mi i ruku i nogu odsjekla
rekao bih: 'Sijeci i dalje što god od mene radiš, zadovoljan sam.'

On upita Ebu Jusufa o tome, a on mu odgovori: 'Zar je sve što ropkinja kaže istina?'" Ibn Mubarek, komentirajući ovaj događaj, veli: "Ne znam kome bih se više čudio, Harunu, koji se zaljubio u ropkinju, ropkinji koja je njega odbila ili Ebu Jusufu koji mu je dozvolio spolni odnos s njom."

Ebu Osman et-Tejmi pripovijeda: "Neki čovjek prođe pored pobožne žene koja je uz to bila i jedna od najljepših žena tog doba, i njena ga ljepota zadivi. On joj se približi i poče je nagovarati na grijeh, ali ona odbi i reče mu: 'Neka te ne zavarava moja ljepota, iza nje se ne krije istinsko uživanje.' On odbi da je se okani i silom je prisili na spolni odnos. Pored nje je bila žeravica i ona stavi ruku na nju, i pri tom joj ruka potpuno izgori. Nakon što je završio, on je upita: 'Šta te je navelo da to učiniš?' Ona mu odgovori: 'Kada si me prisilio na grijeh, pobojala sam se da i je ne osjetim neki užitak pri tome i da na taj način i ja počinim grijeh, pa sam stoga uradila to što si vidio.' Čovjek reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., nikada više neću počiniti grijeh prema Allahu, dž.š.', te se pokaja za sva svoja nedjela koja je prethodno počinio."

Husejn bin Muhammed ed-Damigani prenosi da je jedan od kraljeva izašao u lov sa svojom svitom i u lovu se odvojio od ostalih ljudi. Idući tako sam on prođe pored nekog sela u kojem ugleda prelijepu ženu, pa je poče nagovarati na grijeh, ali mu ona reče: "Ja sam nečista, pa kad se očistim, doći ću ti." Ona zatim uđe u kuću i vrati se noseći u rukama knjigu, pa mu reče: "Čitaj ovu knjigu dok ti ja dođem." Kada poče čitati, vidje da knjiga govori o kaznama koje je Allah, dž.š., pripremio bludnicima, te ostavi knjigu i napusti selo. Kada je došao njen muž kući, ona mu ispriča šta joj se desilo, a on se poboja da joj se ikad više približi strahujući da je kralj želi samo za sebe. Njena se porodica požali kralju, te rekoše: "Mi imamo njivu koja je sada u posjedu čovjeka koji niti je ore niti želi da je nama vrati. Potpuno ju je zapostavio." Kralj ga upita: "Šta ti kažeš na ove njihove riječi?" Čovjek mu odgovori: "Vidio sam u toj njivi lava te se bojim da joj se približim." Shvativši o čemu se radi kralj mu reče: "Obrađuj svoju njivu, u nju lav više nikada neće ući. Divna li je tvoja njiva." Jedna od pobožnih žena koja je bila izuzetno lijepa zapala je za oko nekom imućnom čovjeku. Prije njega nju

su zaprosili mnogi prosci, ali je ona sve njih odbila. Taj čovjek ču kako ona želi da krene na hadž, te on kupi tri stotine deva i oglasi među ljudima: "Ko želi da ide na hadž neka se posluži devama tog i tog čovjeka." Ta se žena pridruži njegovom karavanu i negdje na putu, kada su na trenutak bili nasamo, on joj reče: "Ili ćeš se udati za mene ili ćeš mi se podati mimo toga?" Ona mu odgovori: "Teško tebi, boj se Allaha, dž.š.!" On reče: "Onako je kako si čula. Tako mi Allaha, dž.š., ja niti volim deve niti volim putovanja u karavanima. Krenuo sam na put samo zbog tebe." Kada se pobojala za sebe, ona mu reče: "Teško tebi, pogledaj ima li iko od ljudi da nije zaspao." On joj odgovori: "Svi spavaju." Ona ga upita: "A spava li Gospodar svjetova?" Ona zatim zadrhta i zahropta te pade mrtva, a čovjek se od straha onesvijesti. Kada se osvijestio, on reče: "Teško meni, ubio sam nedužnu osobu, a povrh toga nisam zadovoljio svoje strasti."

Vehb bin Munebbih pripovijeda: "Među Israilićanima živio je pobožnjak koji je nastojao da učini što više ibadeta. Jednog dana on ugleda neku ženu i na prvi pogled se zaljubi u nju. Požuri za njom i kad je stiže, reče joj: 'Polahko!' Ona zastade, i kad ga prepozna reče mu: 'Šta hoćeš od mene?' On je upita: 'Jesi li udata?' Ona mu odgovori: 'Da, šta želiš?' On reče: 'Da si neudata, mogli bismo razgovarati o mojim željama.' Ona ga upita: 'Pa ako sam i udata, kakve su tvoje želje?' On reče: 'U mom srcu javila se ljubav prema tebi.' Ona ga upita: 'Pa šta te sprečava da ispuniš svoju želju?' On je upita: 'Hoćeš li mi se odazvati?' Ona mu odgovori: 'Da.' Kada su se osamili na mjestu gdje ih niko ne može vidjeti i kada je vidjela da on uistinu želi da uradi s njom grijeh, reče mu: 'Polahko, siromaše jedan, ne narušavaj svoj ugleda koji imaš kod Allaha, dž.š.' Ove riječi kao da ga osvijestiše, njegova ga strast napusti, pa joj reče: 'Da ti Allah, dž.š., na uskrati nagradu zbog savjeta koji si mi uputila.' Zatim je krenuo i rekao sam sebi: 'Izaberi, ili ćeš izvaditi sebi oči, ili ćeš se kastrirati ili ćeš krenuti u svijet i čitav život živjeti u samoći? Njegova duša izabra da krene u svijet i živi u samoći, i tako je živio sve do kraja života."

Neki se čovjek zaljubio u beduinku koja je bila obdarena razumom i odgojem. Neprestano je smišljao kako bi se mogao sastati s njom sve dok jedne mrkle noći nije uspio da ostvari svoju nakanu.

Jedno je vrijeme proveo u razgovoru s njom, a zatim je počeo pomišljati na grijeh, te joj reče: "Djevojko, koliko samo dugo čeznem za tobom?" Ona mu odgovori: "I ja čeznem za tobom." On joj reče: "Noć se primiče svom kraju, a zora samo što nije nastupila." Ona mu reče: "Isto tako prolaze strasti i užici prestaju." On joj reče: "Kad bi mi se makar malo približila!" Ona mu reče: "Daleko bilo, bojim se da me to ne udalji od mog Gospodara." On je upita: "Pa šta te je onda navelo da dođeš na sastanak sa mnom?" Ona mu odgovori: "Moja nesreća." On je upita: "Kada ćemo se ponovo sastati?" Ona mu odgovori: "Neću te nikada zaboraviti, ali ne mislim da ćemo se ikada više sastati." Zatim se okrenula i otišla. Mladić kaže: "Postidio sam se zbog njenih riječi." Zatim je spjevao sljedeće stihove:

"Pobojala se kazne čiju bol niko trpjeti ne može
i nije uradila ništa zbog čega bi trebala kažnjena biti.

Rekla mi je riječi zbog kojih sam se od stida i čuđenja
htio licem u prašinu baciti.

Daleko bila ljubav koja sljepoću srca donosi
i koja u vatru baca, čiji će plamen vječno buktati.

Prenuo sam se iz nemara i počeo razmišljati
i to mi je uspjelo sljepoću iz srca odstraniti."

Ibn Halef prenosi da mu je Ebu Bekr el-Amirijj pripovijedao da se Atika el-Murejja zaljubila u svog amidžića pa je on poče navraćati na grijeh, ali ona odbi i reče:

"Ni slast vode koja se
iz kišnih oblaka spušta.

Pa s brežuljaka ili iz dolina izvire
koje ljetni vjetar svojim dahom miluje.

Obilna kiša koja se u doline slijeva,
pa iz njih osjećaš miris vrtova krasnih.

Voda koja je svojim tokom iz korita potoka svu prljavštinu
saprala, pa je za one koji je piju čista postala

Nije veća od slasti koju osjeća onaj ko pogled obara,
koji se Allaha boji i stidi da taj grijeh počini."

DVADESET DEVETO POGLAVLJE

O pokuđenosti strasti i o blagodatima koje se kriju u suprotstavljanju njoj

Prethodno smo naveli ajete koji govore o ovoj temi kao i neke od hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Strast je žudnja duše za nečim što joj se čini privlačnim. Ova žudnja koja je stvorena u čovjeku jedna je od njegovih nužnih osobina koje ga održavaju u životu, jer da nije želje za hranom, pićem i spolnim općenjem, niti bi jeo, niti pio, niti bi se razmnožavao. Strast ga podstiče da krene prema onome čemu žudi. Isto ga tako srdžba podstiče da od sebe otklanja sve što ga uznemirava. Zbog toga strast ne treba kuditi u svakom slučaju, kao što je ne treba hvaliti u svakoj situaciji. Isto tako, ni srdžba nije uvijek pokuđena kao što nije ni poželjna u svakoj situaciji. Ono što je pokuđeno jeste pretjerivanje u ovim stvarima kao što je prekomjerno upražnjavanje nagona prema nečemu što nam je u normalnim količinama dovoljno i srdžba u trenucima kada nam ona nije potrebna. Onaj ko se pokorava svojim strastima i srdžbi uglavnom prelazi granice normale, te je zbog toga slijeđenje strasti i prepuštanje srdžbi

općenito pokuđeno jer uglavnom sa sobom donosi štetu. Rijetki su slučajevi da neko u ovom slučaju nađe sredinu. Uglavnom, onaj ko slijedi strast ide iz krajnosti u krajnost i jedan od njegovih nagona uvijek prevlada. Zbog toga se treba istinski truditi da se strast i srdžba ukrote u bilo kojoj situaciji. Samo su pojedinci u stanju da se odupru svojim strastima i da budu umjereni. Zbog toga Allah, dž.š., nije ni na jednom mjestu u Kur'anu spomenuo strast, a da to nije bilo u negativnom kontekstu. Na isti se način spominje i u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., osim u određenim situacijama, kao u riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "*Nijedan od vas neće biti pravi vjernik sve dok njegova strast ne bude slijedila ono s čime sam ja došao.*"[242]

Neki kažu: "Strast je klopka od koje niko nije siguran." Ša'bi veli: "Nazvana je ovim imenom (el-heva[243]) jer ponižava onoga kime ovlada." Ona poziva čovjeka da se preda trenutnom uživanju bez ikakvog razmišljanja o posljedicama djela koje mu u tom trenutku predstavlja užitak. Nagovara ga da se naslađuje pa makar mu taj užitak prouzrokovao mnogo veće boli prije ili kasnije. Postoji ovodunjalučka kazna prije ahiretske kazne. Strast učini da čovjek zaboravi na te kazne. Dostojanstvo, vjera i razum odvraćaju čovjeka od užitaka koji su uzrok većoj boli i patnji, i od strasti koja će biti povod kajanju. Svi mu oni veli: "Ne pokoravaj se strastima." Čovjek će se pokoriti onome što je jače kod njega. Zar ne vidiš dijete koje se prepušta onome što mu se sviđa, pa makar mu to bilo uzrokom smrti, a to sve zbog slabosti njegovog razuma. Onaj ko ne posjeduje vjeru u svom srcu daje prednost onome čemu ga strasti pozivaju pa makar mu to upropastilo ugodan život na onom svijetu, a to sve zbog slabosti svoje vjere. Onaj ko ne posjeduje dostojanstvo daje prednost svojim strastima pa makar mu one narušile ugled i dostojanstvo koje uživa među ljudima, a to sve zbog toga jer je njegovo dostojanstvo veoma slabo. Zašto takav ne razmisli o

[242] Bilježe ga Ibn Ebu Asim u djelu *Es Sunna* (1/21) pod brojem (15), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (1/12), Bejheki u djelu *El-Medhal* (1/188), Hatib u djelu *Tarihul-Bagdad* (4/369). Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab zbog Nuajma bin Hammada o kojem hafiz Ibn Redžeb u svom djelu *Džamiul-ulumi vel hikem* (2/387) u komentaru ovog hadisa opširno govori. Šejh Albani također ocjenjuje ovaj hadis slabim u svom komentaru knjige *Es-Sunna*.

[243] Osnovno značenje ove riječi jeste: padati s visine. (op. prev.)

riječima imama Šafija, Allah mu se smilovao: "Kada bih znao da će mi hladna voda narušiti dostojanstvo, nikada je ne bih popio."

Pošto je čovjek iskušan strašću mimo ostalih stvorenja i pošto ga ona u svako vrijeme nagovara na zlo, obdaren je s dva savjetnika: vjerom i razumom. Naređeno mu je da svoje prohtjeve uvijek gleda kroz ova dva savjetnika i da se pokori njihovoj presudi. Zbog toga mu je potrebno da se vježba u nepokoravanju strastima koje mu ne donose nikakvu štetu kako bi bio u stanju oduprijeti se strastima koje ga mogu uništiti. Neka svako ko pameti ima zna da će oni koji su se predali strastima i nedozvoljenim užicima jednog dana doći u situaciju kada u tome uopće više neće uživati, ali se i pored toga neće moći izbaviti iz okova tih strasti. Oni su postali ovisni o njima u tolikoj mjeri, da im je ona život kojim moraju živjeti. Zbog toga vidimo da oni koji su postali ovisni o vinu i spolnom općenju ne uživaju ni deseti dio kao onaj ko to ponekad radi. Oni su uobičajili da to čine i zbog tog će se običaja baciti u propast samo da ga ispune. Kad bi s njih kojim slučajem bila skinuta koprena strasti, vidjeli bi da oni nimalo nisu sretni. Ono što im je predstavljalo radost, postalo bi za njih tuga, ono što im je predstavljalo užitak, pretvorilo bi se u bol. Oni su poput ptice kojoj je kao mamac u zamci postavljeno zrno pšenice, pa niti se domogla zrna niti je u stanju da se izbavi iz klopke u koju je upala. Ako bi neko upitao: "Kako da se oslobodi iz zamke strasti onaj ko je već upao u nju?" Odgovorit ćemo mu: "Uz Allahovu pomoć i podršku moći će se osloboditi iz te zamke na sljedeće načine:

prvi: da odlučnošću časnog i dostojanstvenog čovjeka bude ljubomoran na svoju dušu, da je omalovaži i učini poniženom;

drugi: da se u trenutku kada ga strast pozove, odupre njenom pozivu i da hrabro podnese gorčinu strpljenja;

treći: da ga njegova jaka i postojana ličnost podstiče na strpljenje. Hrabrost se i ogleda u strpljivosti u datom trenutku. Najveće uživanje u životu čovjek može postići strpljenjem i upornošću;

četvrti: da se prisjeti uživanja koje će osjetiti na kraju zato što je odolio grijehu, i to će mu uveliko olakšati gorčinu strpljivosti;

peti: da se prisjeti da će bol zbog pokoravanja strastima biti daleko veća nego sami užitak koji će osjetiti ako im se pokori;

šesti: da nastoji da ne naruši ugled koji uživa kod Allaha, dž.š., i poštovanje koje prema njemu osjećaju Allahovi dž.š., robovi, te da mu je to bolje i korisnije od kratkotrajnog užitka koji će osjetiti kada bude udovoljavao svojim strastima;

sedmi: da dadne prednost slasti koju osjeća zbog čednosti nad užitkom činjenja grijeha;

osmi: da bude svjestan sreće koju će osjetiti kada shvati da je uspio savladati svoga neprijatelja i da je uspio odbiti njegov napad ponizivši ga i učinivši ga nesretnim jer neprijatelj nije uspio da ostvari ciljeve kod njega. Allah, dž.š., voli kada se Njegov rob srcem bori protiv svog neprijatelja i kada neprijatelj zbog njega osjeća srdžbu u svojim grudima, kao što kaže Uzvišeni u Svojoj plemenitoj knjizi: "***Niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu nevolju od neprijatelja pretrpjeti, a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti***" (Et-Tevba, 120). I rekao je: "***Da bi On vjernicima najedio nevjernike***" (El-Feth, 29). I rekao je: "***Onaj ko se iseli Allaha radi naći će na Zemlji mnogo mjesta usprkos svojim neprijateljima – i slobodu***" (En-Nisa, 100), tj. mjesto iz kojeg će moći srditi Allahove neprijatelje. Jedan od znakova istinske ljubavi jeste činjenje onoga što će rasrditi neprijatelje voljene osobe;

deveti: da razmisli o tome da on nije stvoren radi strasti nego da je određen za časnije i uzvišenije stvari koje će moći postići samo ako bude nepokoran svojim strastima, kao što pjesnik veli:

"Spremaju te da časno mjesto zauzmeš,
zato se pripazi da ne budeš poput deve koja luta";

deseti: da ne dopusti sebi da životinje budu bolje i dostojansvenije od njega. Čak i životinje imaju osjećaj za ono što im škodi i što je korisno za njih, te uzimaju ono što je korisno, a izbjegavaju ono što bi im moglo nauditi. Radi toga je čovjeku i poklonjen razum. Ako tim razumom ne bude u stanju da raspozna šta je dobro a šta loše za njega, ili bude u stanju, ali ipak dadne prednost onome što je štetno za njega, onda je stanje životinja bolje od njega. Dokaz za to jeste to što životinje doživljavaju slast jela, pića i spolnog

općenja i više nego što to čovjek postiže, ali, i pored toga, žive smirenim životom bez ikakvog zamišljanja i briga. Zbog toga i kada se povedu na klanje, one ostaju smirene i prepuštene uživanjima jer ne zna šta ih u skoroj budućnosti očekuje. Ovu smirenost čovjek nikada ne može postići jer ima razum kojim razmišlja, a i zbog slabosti svog razuma. Da je postizanje užitaka odlika, čovjek, koji je najodabranije stvorenje od svih Allahovih, dž.š., stvorenja, ne bi bio uskraćen te odlike i doživljavao bi ga više nego što to i jedna životinja doživljava. Umjesto toga čovjeku je podaren razum, znanje i moć spoznaje;

jedanaesti: da razmisli o krajnjim posljedicama pokoravanja strastima. Neka se sjeti koliko mu je samo grijeh uskratio odlika, koliko ga je puta osramotio, koliko je samo puta jedan zalogaj bio uzrokom da budu uskraćeni još slađi zalogaji. Koliko li je samo puta užitak bio uzrokom da budu uskraćeni veći i slađi užici. Koliko su puta strasti narušile ugled, učinile da se od stida pogne glava, da čovjeka ljudi po ružnom spominju, da ga kore i smatraju prezrenim. Koliko su samo puta strasti donijele ljagu koju nikakva voda nije u stanju saprati. Međutim, oči utonulog u strasti slijepe su i on nije u stanju da to vidi;

dvanaesti: neka razumom obdareni razmisli o tome kakvo će njegovo stanje biti kada ispuni cilj kod osobe s kojom je odlučio počiniti grijeh i da razmisli kako će se osjećati kada zadovolji svoje strasti, pa neka onda izvaga šta je dobio, a šta izgubio:

"Najbolji su oni koji uzroke zla izbjegavaju,
pa tako njegovih ružnih posljedica pošteđeni budu";

trinaesti: neka zamisli nekog drugog kako izgleda kada udovoljava svojim strastima pa neka onda sebe zamisli da to čini jer je taj neko drugi čovjek poput njega;

četrnaesti: neka razmisli o pravoj vrijednosti onoga što traži. Neka o tome upita svoj razum i vjeru koji će ga obavijestiti da je to u osnovi ništavno i nije ni spomena vrijedno. Abdullah bin Mesud, r.a., rekao je: "Kada nekog od vas zadivi ljepota neke žena, neka se prisjeti neugodnog zadaha koji se iz nje širi prilikom obavljanja

fizioloških potreba." Ovo je mudrije rečeno od stihova koje je izrekao Ahmed bin Husejn:

"Kada bi zaljubljeni razmislio o kraju ljepote
one koja ga je opčinila, nikada se u nju ne bi zaljubio",

jer je Ibn Mesud, r.a., govorio o trenutnoj situaciji svake žene u koju ona zapada, neminovno svakog dana, dok je pjesnik govorio o stanju u kojem će ta žena biti u starosti;

petnaesti: da ne dozvoli da se u njegovu dušu nastani poniženje zbog pokoravanja strastima jer nikada niko nije poslušao svoje strasti, a da zbog toga u svojoj duši nije osjetio poniženje. Neka ga ne zavara sila i oholost koje ispoljavaju sljedbenici strasti jer oni u dubinama svojih duša osjećaju krajnje poniženje. Oni su kod sebe spojili dvije suprotnosti: poniženje i oholost;

šesnaesti: neka usporedi vrijednost vjere, časti, imetka i ugleda s veličinom užitka koji je postigao. Ove se dvije stvari ne mogu ni porediti. Neka zna da je on najgluplji čovjek ako proda ove vrijedne stvari za ništavnost strasti;

sedamnaesti: da ne dozvoli da mu duša potpadne pod vlast neprijatelja. Kada šejtan kod čovjeka vidi slabost volje i poslušnost svojim strastima, on tada postaje lahak plijen za njega, te ga obuzdava uzdama strasti kojima njime upravlja kako želi. Kada vidi kod čovjeka čvrstinu i odlučnost, časnost duše i ambicioznost, on zazire od njega i nastoji na prevaru i sitnim lukavštinama da ga navede na neki grijeh;

osamnaesti: neka zna da strast nije imala utjecaja u nečemu, a da ga nije pokvarila i uništila. Ako se pojavi u stjecanju znanja, odvede čovjeka u novotarije i zabludu, i takav čovjek postaje sljedbenik svojih strasti. Ako se pojavi u skromnosti, navede svog nosioca u licemjerstvo i činjenje djela koja su suprotna sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ako se pojavi kod čovjeka koji je na vlasti, navede ga na činjenje nasilja i odvraćanje ljudi od Pravog puta. Ako se pojavi prilikom podjele imetka, navede čovjeka na nepravedno uzimanje imetka. Ako se pojavi kod nekog ko zastupa interese ljudi, navede ga na pronevjeru prema Allahu, dž.š., i muslimanima,

tako da će postupati shodno svojim strastima. Ako se pojavi prilikom činjenja ibadeta, učinit će da taj ibadet ne bude iz pokornosti i nastojanja da se približi Allahu, dž.š. Gdje god se strast pojavi, uništi sve okolo sebe;

devetnaesti: neka zna da je šejtan u stanju ovladati čovjekom jedino putem njegove strasti. Šejtan kruži oko čovjeka i traži načina kako bi ovladao njime i pokvario mu srce i poništio djela. On ne nalazi drugog načina osim preko čovjekovih strasti i tada kruži čovjekovim tijelom poput smrtonosnog otrova;

dvadeseti: Allah, dž.š., učinio je da strast uvijek bude u suprotnosti s onim što je objavio Svome Poslaniku, s.a.v.s. Sljedbenike strasti učinio je suprotnim od onih koji slijede Poslanika, s.a.v.s. Allah, dž.š., podijelio je ljude na dvije vrste: sljedbenike Objave i sljedbenike strasti. Ovo se spominje na mnogo mjesta u Kur'anu, npr. riječi Uzvišenog: "*Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim*" (El-Kasas, 50). I rekao je Uzvišeni: "*A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon Objave koja ti dolazi, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi niti odbraniti*" (El-Bekara, 120), a o ovome se govori i u mnogim drugim sličnim ajetima;

dvadeset prvi: Allah, dž.š., usporedio je sljedbenike strasti s najprezrenijim životinjama. Na jednom mjestu u Kur'anu usporedio ih je sa psom: "*...ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov je slučaj kao slučaj psa...*" (El-E'raf, 127). Na drugom mjestu poredi ih s magarcima: "*Kao da su divlji magarci preplašeni, koji od onih koji ih progone bježe*" (El-Mudessir, 50-51). Također navodi kako ih je pretvorio u majmune i svinje;

dvadeset drugi: sljedbenik strasti nije dostojan da mu se drugi ljudi pokoravaju i povode za njim, niti da bude vođa i neko ko se slijedi. Allah, dž.š., lišio je takvog vođstva i zabranio drugima da mu budu pokorni. Što se tiče lišavanja vođstva, Allah, dž.š., rekao je Ibrahimu, a.s.: "'*Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!*' '*I neke moje potomke*', *zamoli on.* '*Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike*', *kaza On.*'" (El-Bekara, 124), tj. Moje obećanje da ću postaviti nekog da bude vođa neće obuhvatiti nasilnike, a svako

onaj ko slijedi svoje strasti nasilnik je, kao što kaže Uzvišeni: "*A nasilnici labkomisleno svoje strasti slijede...*" (Er-Rum, 29). Što se tiče zabrane pokoravanja sljedbenicima strasti, ona je došla u sljedećem ajetu: "*I ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti.*" (El-Kehf, 28);

dvadeset treći: Allah, dž.š., učinio je sljedbenika strasti poput onoga ko obožava kipove, te kaže Uzvišeni: "*Kaži ti Meni, hoćeš li ti biti čuvar onome koji je strast svoju za boga svoga uzeo*" (El-Furkan, 43) i (El-Džasija, 23). Hasan veli: "To je munafik (licemjer) koji čini sve što mu se sviđa." Također je rekao: "Licemjer je rob svojih strasti, šta god mu se svidi, to odmah učini";

dvadeset četvrti: strast je zid koji okružuje Džehennem. Ko god dodirne taj zid upadne u vatru, kao što se bilježi u Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Džennet je okružen neugodnostima, a Džehennem strastima."[244]

U Tirmizijevoj zbirci hadisa bilježi se hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَمَّا خَلَقَ اللهُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الجَنَّةِ، فَقَالَ انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ فَجَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَّ اللهُ لأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ فَرَجَعَ إِلَيْهِ، قَالَ فَوَعِزَّتِكَ لاَ يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلا دَخَلَهَا، فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَرَجَعَ إِلَيْهِ. فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خِفْتُ أَنْ لاَ يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ اذْهَبْ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَدْتُ لأَهْلِهَا فِيهَا، فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضاً، فَرَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لاَ يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا، فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَرَجِعَ إِلَيْهَا، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لاَ يَنْجُوَ مِنْهَا أَحَدٌ إِلاَّ دَخَلَهَا". قال أبو عيسى: هذا حديثٌ حسنٌ صحيحٌ.

"*Kada je Allah, dž.š., stvorio Džennet, poslao je Džibrila, a.s., da ga vidi i rekao mu: 'Idi do Dženneta i pogledaj kakve sam sve nagrade pripremio njegovim stanovnicima.' Kada je Džibril, a.s., došao i vidio blagodati Dženneta, vratio se i rekao: 'Tako*

[244] Bilježe ga Muslim u *Sahihu* (4/2174) pod brojem (2723) i Buharija u *Sahihu* (5/2379) pod brojem (6122).

mi Tvoje veličine, ko god od Tvojih robova čuje za Džennet, trudit će se da uđe u njega.' Nakon toga Allah, dž.š., naredio je da se Džennet okruži neugodnostima, pa je ponovo poslao Džibrila do njega i rekao mu: 'Vrati se do Dženneta i pogledaj ga ponovo.' Kada se Džibril, a.s., vratio, vidio je da je Džennet sada okružen neugodnostima, pa je rekao: 'Tako mi Tvoje veličine, bojim se da niko neće ući u Džennet.' Allah, dž.š., poslao ga je zatim do Džehennema, da pogleda kakve je sve kazne pripremio za njegove stanovnike. Kad je Džibril, a.s., došao i vidio njegove strahote i plamen koji je u njemu buktao, rekao je: 'Tako mi Tvoje veličine, niko od Tvojih robova neće čuti za Džehennem, a da se neće truditi da ne uđe u njega.' Allah, dž.š., naredio je zatim da se Džehennem okruži strastima pa je rekao Džibrilu, a.s.: 'Idi i ponovo ga pogledaj.' Kada se Džibril, a.s., vratio, vidio je da je okružen strastima pa je rekao: 'Tako mi Tvoje veličine, bojim se da se niko neće spasiti džehenemske vatre.'"[245] *Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-sahih";*

dvadeset peti: bojati se za onog ko slijedi svoje strasti da iman iz njega neprimjetno iščezne, a da on to i ne osjeti. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nijedan od vas neće biti pravi vjernik sve dok njegova strast ne bude slijedila ono s čime sam ja došao." Također se prenosi da je rekao: "Najviše što se za vas bojim jeste nekontrolirana strast u vašim stomacima i spolnim organima kao i prohtjevi koji će vas u zabludu odvesti";

dvadeset šesti: slijeđenje strasti upropaštava čovjeka;

dvadeset sedmi: nepokoravanje strastima jača čovjekovo tijelo, srce i jezik. Jedan od prijašnjih učenjaka je rekao: "Onaj ko uspijeva da ukroti svoje strasti jači je od onog ko je u stanju da sam osvoji tvrđavu." U vjerodostojnom hadisu koji se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., stoji: "Nije junak onaj ko je najjači u hrvanju nego je junak onaj ko se može savladati u srdžbi." Što više

[245] Bilježe ga Ebu Davud u *Sunenu* (4/236) pod brojem (4744), Ahmed u *Musnedu* (2/354), Tirmizi u *Sunenu* (4/693) pod brojem (2560), Hakim u *Mustedreku* (1/79), Ibn Hibban u *Sahihu* (16/406), Nesai u djelu *Sunenu kubra* (3/121). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hakim smatra da je hadis sahih.

uvježbava svoju dušu u suprotstavljanju strastima, njegova duša je sve jača i snažnija;

dvadeset osmi: najmuževniji su ljudi oni koji se najviše suprotstavljaju svojim strastima. Muavija je rekao: "Muževnost je ostavljanje niskih prohtjeva i suprotstavljanje strastima. Slijeđenje strasti narušava muževnost, a nepokornost strastima povećava muževnost";

dvadeset deveti: nema dana u kojem se strasti i razum nadmeću kod onoga koji ih slijedi, a da ono što pobijedi otjera drugo i ovlada čovjekom pa s njim upravlja. Ebu Derda, r.a., rekao je: "Kada čovjek osvane, sastanu se njegova strast i djela. Ako mu dobra djela počnu slijediti strasti, to će biti ružan dan za njega, a ako njegova strast bude slijedila dobra djela, to će biti dobar dan za njega";

trideseti: Allah, dž.š., učinio je da griješenje i slijeđenje strasti budu popratne pojave a ispravnost nekog postupka uvjetovao je suprotstavljanjem strastima. Jedan od prijašnjih učenjaka rekao je: "Kada se dvoumiš između dvije stvari i ne znaš koja je od njih dvije ispravnija, ne čini onu koja je bliža tvojim strastima, jer se greška najčešće dešava prilikom slijeđenja strasti";

trideset prvi: strast je bolest a lijek je suprotstavljanje njoj. Neki mudrac je rekao: "Ako želiš, reći ću ti šta je tvoja bolest, a ako želiš, uputit ću te i na lijek od tvoje bolesti. Tvoja bolest je tvoja strast, a lijek od te bolesti jeste ostavljanje strasti i nepokoravanje njoj." Bišr bin Hafi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Svaka nesreća koja te zadesi je zbog tvojih srasti, a izbavljenje od toga jeste suprotstavljanje strastima";

trideset drugi: borba protiv strasti ako i nije veća od borbe protiv nevjernika, nije ni manja od nje. Neki je čovjek upitao Hasana el-Basrija: "Ebu Seide, koji je vid borbe najteži?" Hasan el-Basri mu odgovori: "Borba protiv strasti." Čuo sam šejhul-islama Ibn Tejmijju kako kaže: "Borba protiv poriva duše i strasti osnova je na kojoj se temelji borba protiv nevjernika i licemjera, jer niko nije u stanju da se bori protiv njih ako nije pobijedio svoju dušu i strasti kako bi smogao snage da izađe u džihad";

trideset treći: pokoravanje je strastima klonulost, a nepokoravanje strastima je energičnost. Treba se bojati za onog ko pretjera u klonulosti i ne bude imao energičnosti da će ga zbog toga zadesiti posljedice te klonulosti. Abdul-Melik bin Kurejb pripovijeda da je jednom prilikom prošao pored nekog beduina koji je imao žestoku upalu očiju, dok su mu se suze slijevale niz obraze. Abdul-Melik mu je rekao: "Zar nećeš obrisati suze s očiju?" Beduin mu je odgovorio: "Doktor mi je zabranio da ti učinim. Nema nikakva dobra u čovjeku koji se ne pridržava zabrana i ne izvršava naređenja." Abdul-Melik ga upita: "Imaš li kakvu želju?" Beduin mu odgovori: "Imam, ali se sustežem od svojih prohtjeva jer je kod stanovnika vatre njihova strast nadvladala energičnost, pa su zato dospjeli u vatru";

trideset četvrti: povođenje za strastima zatvara kod čovjeka puteve uspjeha i čini od njega gubitnika. Često ga čuješ kako govori: "Da je Allah, dž.š., dao, bilo bi tako i tako", a on je taj koji je sam sebi zatvorio vrata uspjeha slijeđenjem svojih strasti. Fudajl bin Ajjad rekao je: "Kime ovlada strast i slijeđenje prohtjeva duše, bit će mu uskraćena svaka vrsta uspjeha."

Neki je učenjak rekao: "Nevjerstvo se dešava zbog četiri stvari: srdžbe, strasti, pretjeranog uživanja u dunjaluku i pretjeranog odricanja od dunjaluka. Vidio sam dvije od četiri stvari: vidio sam čovjeka koji se rasrdio i ubio svoju majku i vidio sam čovjeka koji se zaljubio, pa je ljubav potpuno ovladala njime. Jedan od prijašnjih učenjaka tavafio je oko Kabe pa je ugledao ženu izuzetne ljepote. Jedno vrijeme hodao je pored nje a zatim je rekao:

"Volim, volim vjeru a i užici su mi dragi,
kako da objedinim ljubav prema vjeri i uživanjima?."

Ona mu reče: "Odrekni se jednog od njih, postignut ćeš drugo";

trideset peti: ko se preda strastima, to će mu uništiti razum i razmišljanje jer je on iznevjerio Allaha, dž.š., u razumu koji mu je povjerio jer ga je sam sobom uništio. Na ovaj će način Allah, dž.š., kazniti sve one koji pronevjere ono što im je On u amanet podario pa će učiniti da im to propadne.

Jednog dana Mutesim reče svom prijatelju: "Čovječe, ako strast pobijedi, moć zdravog prosudivanja gubi se." Čuo sam jednog čovjeka kako kaže šejhul-islamu Ibn Tejmijji: "Ko prevari u brojanju dirhema, Allah, dž.š., učinit će da on ne bude vješt u zbrajanju računa i proračunavanju." Ibn Tejmijja mu reče: "Isti je slučaj s onim ko iznevjeri Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., u znanju koje posjeduje";

trideset šesti: ko se prepusti strastima i otvori svojoj duši uživanja u njima, kada umre, njegov će kabur biti tijesan, osjećat će tjeskobu na Sudnjem danu. Ko sustegne svoju dušu od pokoravanja strastima njegov kabur će mu biti prostran i neće osjećati nikakvu tjeskobu na Sudnjem danu. Na to upućuju riječi Uzvišenog, Koji je rekao: "... i Džennetom i svilom ih za ono što su trpjeli nagraditi." Pošto u strpljenju, koje je sustezanje duše od uživanja u strastima, ima gorčine i tjeskobe Allah, dž.š., ih je zbog toga nagradio nježnom svilom i dženetskim prostranstvima. Ebu Sulejman ed-Darani, Allah mu se smilovao, u komentaru ovog ajeta veli: "Nagradio ih je ovom nagradom jer su se sustezali od strasti";

trideset sedmi: slijeđenje strasti svoga nosioca sprečava da se pridruži povorci onih koji su uspjeli na Sudnjem danu kao što sprečava njegovo srce da bude u njihovom društvu na ovom svijetu. Muhammed bin Ebul-Verd rekao je: "Allah, dž.š., odredio je jedan dan čijeg se zla neće spasiti onaj ko je slijedio strasti. Onaj ko se na ovom svijetu brzo odazivao pozivu svojih strasti bit će spor i težak na Sudnjem danu. Najbolji je razum onaj koji svoga nosioca, kada vidi nešto na što ga njegova strast poziva, savjetuje da se strpi. Razum je taj koji ga kori za udovoljavanje strastima, a razmišljanje o posljedicama strasti samo mu povećava odbojnost prema njima;

trideset osmi: slijedenje strasti poništava čvrstinu volje i odlučnost i slabi je, dok ih suprotstavljanje strastima čini jakim i snažnim. Odlučnost je ta koja čovjeka čini snažnim da izdrži sve neugodnosti koje ga pogadaju kako bi stekao zadovoljstvo Allaha, dž.š., i postigao nagradu na onom svijetu. Ukoliko te odlučnosti nestane, bojati se da čovjek prekine svoj put ka Allahu, dž.š. Neko je upitao Jahjaa bin Muaza: "Ko su najodlučniji ljudi?" On odgovori: "Oni koji se suprotstavljaju svojim strastima." Halef bin

Halifa jednog dana posjeti Sulejmana bin Hubejba bin Muhelleba, pored koga je sjedila njegova ropkinja Bedr (pun Mjesec), koja je bila jedna od najljepših žena. Sulejman ga upita: "Šta misliš o ovoj ropkinji?" On reče: "Da Allah da svako dobro vladaru pravovjernih, nisam nikada vidio ljepše od nje." Sulejman mu reče: "Uzmi je za ruku." On odgovori: "Ne bih da ožalostim vladara pravovjernih jer vidim da mu je ona veoma draga." Sulejman reče: "Teško tebi, uzmi je pa makar je ja veoma volio. Neka moja strast zna da sam ja jači od nje." Halef je uze za ruku i izađe s njom citirajući sljedeće stihove:

"Dočekao me, ugostio i počastio,
a da to od njega nisam ni tražio, vladar Sulejman.

Poklonio mi je pun Mjesec u svoj njegovoj ljepoti,
a takvo nešto prije mene niko od ljudi ni džina ne dobi.

Nikada neću zaboraviti njegovu dobrotu
sve dok me u ćefinima u kabur ne spuste";

trideset deveti: onaj ko se prepustio strastima poput je onoga ko jaše na neukrotivom konju kojim nikako ne može upravljati, pa se bojati za njega da ga u toku jahanja konj ne zbaci sa sebe ili ga na svojim leđima ne odnese direktno u propast. Neki je mudrac rekao: "Jahalica koja najbrže donese do Dženneta jeste skromnost na dunjaluku, a jahalica koja najbrže donese do Džehennema jeste ljubav prema strastima. Ko uzjaše na jahalicu svojih strasti, ona će ga brzo u propast odnijeti." Drugi je rekao: "Najbolji je učenjak onaj ko sa svojom vjerom pobjegne od dunjaluka i koji ne dozvoli svojim strastima da upravljaju njime." Ata je rekao: "Kod koga strast pobijedi njegov razum i njegovo strpljenje popusti, to će ga samo osramotiti";

četrdeseti: vjerovanje u Allahovo, dž.š., jedinstvo i slijeđenje strasti dvije su oprečne stvari jer je strast idol. Svaki sljedbenik strasti ima u svom srcu idola shodno svojoj strasti. Allah, dž.š., poslao je poslanike kako bi srušili mnogoboštvo i idole, kako bi ljudi obožavali samo Allaha, dž.š., Koji nema druga. Svakako da Allah, dž.š., nije poslao poslanike da razbiju samo vanjske, vidljive, idole, a da ostave idole koji se nalaze u srcu. Osnovni cilj bio je

da prvo unište idole u srcima ljudi. Hasan bin Alija el-Mutaviijj rekao je: "Idol svakog čovjeka njegova je strast. Ko tog idola razbije suprotstavljajući se njemu zaslužuje da se nazove hrabrim čovjekom." Razmisli malo o riječima Ibrahima, a.s., kada je upitao svoj narod: "Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?", kako se mogu odnositi i na kumire koje obožava srce, njima je obuzeto i obožava ih mimo Allaha, dž.š. Uzvišeni je rekao:

﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ۞ أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾

"*Kaži ti Meni, hoćeš li ti biti čuvar onome koji je strast svoju za boga svoga uzeo? Misliš li ti da većina njih hoće da čuje ili da nastoji shvatiti? Kao stoka su oni, čak su još dalje s puta pravog skrenuli.*" (El-Furkan, 43-44);

četrdeset prvi: suprotstavljanje strastima najbolji je lijek za bolesti srca i tijela, a slijeđenje strasti donosi bolest i u srce i u tijelo. Sve bolesti srca rezultat su slijeđenja strasti, a kad bi malo bolje razmislili i o bolestima tijela, vidjeli bi da je većini njih uzrok konzumiranje onog što je bolje ostaviti, a na čiju upotrebu strasti pozivaju;

četrdeset drugi: osnova neprijateljstva, zla i zavisti koji su prisutni među ljudima jeste povođenje za strastima. Ko se suprotstavi svojim strastima odmorit će i srce, tijelo i svoje organe. Odmorit će i sebe i druge. Ebu Bekr el-Verrak veli: "Kada strast ovlada čovjekom, u njegovo se srce nastani tama, a kada se to desi, on u srcu osjeća tjeskobu. Kada se to desi, njegovo ponašanje i odnos s drugim ljudima pokvari se, što uzrokuje to da ga ljudi zamrze, a i on njih zamrzi. Pogledaj kakva se sva zla rađaju iz mržnje, kao što su neprijateljstvo, kršenje prava i dr.";

četrdeset treći: Allah, dž.š., stvorio je kod čovjeka strast i razum. Koje od njih pobijedi potisne drugo, kao što kaže Ebu Ali es-Sekafi: "Koga nadvlada strast potisne iz njega razum. Pogledaj kakav je kraj onoga ko je izgubio pamet i u koga se umjesto pameti pojavilo ono što je suprotno njemu." Alija bin Sehl, Allah mu se smilovao, rekao je: "Razum i strast neprestanom su u ratu. Uspjeh

je rezultat razuma, a poniženje i neuspjeh rezultat su slijeđenja strasti. Duša se nalazi između njih dvoje pa koje od njih pobijedi duša mu se prikloni";

četrdeset četvrti: Allah, dž.š., učinio je srce vladarom ostalih organa ljudskog tijela, mjestom spoznaje, ljubavi i obožavanja Allaha, dž.š. Iskušao ga je s dva druga vladara i vojske, i dva pomagača. Istina, skromnost i uputa su vladar, njegovi su pomagači meleki, a njihove su vojske istinoljubivost, iskrenost i suprotstavljanje strastima. Drugi je vladar laž. Njegovi su pomagači šejtani, a njegove su vojske slijeđenje strasti. Duša se nalazi između ove dvije vojske. Nikada vojska laži ne ovlada srcem, a da to nije bilo uz pomoć duše. Ona se s neprijateljima srca bori protiv njega i ona ga savladava. Ona je glavni oslonac neprijatelja u borbi protiv srca i ona je ta koja otvara vrata tvrđave kako bi neprijatelj što lakše ušao i pokorio ga;

četrdeset peti: najžešći čovjekov neprijatelj jeste šejtan i njegove strasti, a najiskreniji njegov prijatelj i vladar jeste njegov razum. Ako se povede za strastima, dobrovoljno se predao svom neprijatelju koji ga je bacio u zatočeništvo i ružno se ponio prema njemu. Kako mu je samo to ružan prijatelj i zaštitnik. To je uistinu velika nesreća, zla kob i radost njegovom neprijatelju;

četrdeset šesti: svaki čovjek ima početak i kraj. Čiji početak bude slijeđenje strasti, njegov kraj će biti poniženje, prezrenost i uskraćenost od mnogih blagodati. Veličina nesreća bit će razmjerna tome koliko je slijedio svoje strasti. Na kraju će se to pretvoriti u kaznu koja će ga mučiti u srcu, kao što pjesnik veli:

"Stvari koje su u mladosti bile mučenje
i u starosti su mučenje ostale."

Kad bi razmislio o onome ko je u lošem stanju, vidio bi da se on u početku povodio za svojim strastima i njima davao prednost nad svojim razumom. Ko se u početku bude suprotstavljao svojim strastima i bude slijedio uputu na kraju će doživjeti ponos, čast, neovisnost od ljudi i ugled kod Allaha, dž.š., i kod ljudi. Ebu Ali ed-Dekak rekao je: "Ko ukroti svoju strast u mladosti, Allah, dž.š., učinit će ga ponosnim u njegovoj starosti."

Neko je upitao Muhelleba bin Ebu Safru: "Kako si postigao to što si postigao?" On odgovori: "Pokoravajući se uputi i ne pokoravajući se strastima." Ovo se dešava na početku i na kraju ovog svijeta, a što se tiče ahireta, Allah, dž.š., učinio je Džennet prebivalištem onih koji se nisu povodili za strastima, a Džehennem onima koji su slijedili svoje strasti;

četrdeset sedmi: strast je potčinjenost u srcu, okov na vratu i lanac na nogama. Njen je sljedbenik rob svakoj nevaljaloj stvari. Ko se suprotstavi strastima bit će izbavljen iz ropstva, oslobodit će se okova i lanaca koji su sputavali njegove noge. On će biti poput onog koji je na kraju postao vlasništvo jednog čovjeka, nakon što je bio u vlasništvu ortaka oko kojeg su se oni otimali.

"Koliko li je samo prekrivača koje je strast otklonila
i nakon što ih je otkrila, čovjeka je osramotila.

Ko se pokorava strastima on je poput roba,
a kad strast svoju savlada, poput vladara posta."

Ibn Mubarek veli:

"Jedan od belaja, a svaki belaj ima svoje predznake,
jeste to da se nikad svojoj strasti ne suprotstaviš.

Istinski je rob rob strastima svojim,
bit ćeš slobodan ako se ponekad najedeš, a ponekad nad gladu strpiš";

četrdeset osmi: suprotstavljanje strastima uzdiže čovjeka na taj stepen da kad god zatraži nešto od Allaha, dž.š., On mu se odmah odazove i udovolji njegovoj potrebi mnogo puta više nego što bi dobio da je udovoljavao svojim strastima. On je poput onoga ko je želio da dobije brabonjak pa je umjesto njega dobio biser. Sljedbenik strasti izgubi dosta više trenutnih i kasnijih zadovoljstava i biva lišen ugodnog života što se ne može ni porediti s užitkom koji dobije prilikom suprotstavljanja strastima. Razmisli o blagodatima Jusufa, a.s., kojima je bio obasut poslije izlaska iz zatvora nakon što se sustegnuo od harama.

Abdur-Rahman bin Mehdi veli: "Vidio sam Sufjana es-Sevrija, Allah mu se smilovao, u snu pa sam mu rekao: 'Šta je Allah,

dž.š., uradio s tobom nakon tvoje smrti?' On mi reče: 'Čim sam spušten u kabur, stao sam pred Allaha, dž.š., i pred Njim sam lahko račun položio. Zatim je naredio da me odvedu u Džennet, i dok sam šetao dženetskim perivojima pored rijeka, nisam čuo nikakav glas niti šum osim glasa koji me je upitao: 'Jesi li ti Sufjan bin Seid?' Odgovorio sam mu: 'Tako mi Allaha, dž.š., jesam.' Taj glas me ponovo upita: 'Sjećaš li se jesi li ikada dao prednost Allahu, dž.š., nad svojim prohtjevima?' Odgovorio sam mu: 'Da, tako mi Allaha, dž.š.' Nakon tih riječi sa svih strana me obasu cvijeće."

Abdur-Rezak pripovijeda: "Kada je Ebu Džafer krenuo na Meku, naredio je: 'Ako uhvatite Sufjana, raskujte ga.' Vojnici pripremiše drvo na kojem su ga htjeli raskovati i krenuše u potragu za njim. U tom trenutku on je ležao naslonivši glavu na Fudajlovo krilo. Njegovi mu drugovi rekoše: 'Boj se Allaha, dž.š., i ne dozvoli da se naši neprijatelji zbog tebe raduju.' On priđe ogrtaču Kabe, uze ga u svoju ruku, a zatim reče. 'Zaklinjem te, Allahu, da Ebu Džafer ne uđe u Meku.' Ebu Džafer umrije prije nego što je stigao do Meke. Pogledaj samo kakvo je stanje onoga ko se suprotstavljao svojim strastima, na kakve ga je to položaje uzdiglo;

četrdeset deveti: nepovođenje za strastima donosi sa sobom počasti i ugled na ovom i na onom svijetu. Ta vrlina onome ko je posjeduje osigurava unutrašnju i vanjsku snagu. Slijeđenje strasti umanjuje čovjekov ugled i na ovom i na onom svijetu i daje mu osjećaj poniženosti koji osjeća u svojoj duši, a koji se ispoljava i na njegovom licu. Kada Allah, dž.š., okupi ljude na jednom mjestu na Sudnjem danu, glasnik će povikati kako bi obradovao one časne: "Neka ustanu bogobojazni i neka uđu u mjesto gdje ih svakojake počasti čekaju. Sljedbenici strasti tada će pognuti svoje glave gušeći se zbog svojih strasti u nesnosnoj vrelini, znoju i bolovima, dok će bogobojazni boraviti u hladu Arša;

pedeseti: ako malo razmilis o sedmerici koje će Allah, dž.š., na Sudnjem danu smjestiti u hlad Svoga Arša, kada drugog hlada neće biti, vidjet ćeš da su oni taj hlad zaslužili suprotstavljajući se svojim strastima. Onaj ko je vladao ljudima i koji je posjedovao moć nad njima nije mogao biti pravedan osim suprotstavljajući se strastima svoje duše. Mladić koji je svoju mladost proveo dajući

prednost obožavanju Allaha, dž.š., nad svojim mladalačkim strastima da im se nije suprotstavljao, ne bi bio u stanju ustrajati u pobožnosti. Čovjeka čije je srce vezano za džamiju i boravak u njoj navelo je njegovo suprotstavljanje strastima koje su ga pozivale na mjesta gdje je mogao naći svakojakih tjelesnih uživanja. Onaj koji je tajno dijelio sadaku tako da njegova ljevica nije znala šta daje desnica ne bi mogao dostići taj stepen iskrenosti da nije savladao svoje strasti. Onaj koga je lijepa i ugledna žena pozvala na blud pa ju je on, pobojavši se Allaha, dž.š., odbio, suprotstavio se svojim strastima. Čovjek koji je u samoći spomenuo Allaha, dž.š., pa su mu iz straha potekle suze postigao je to suprotstavljajući se svojim strastima. Zbog toga, vrelina, znoj i nedaće koje će zadesiti ljude na Sudnjem danu neće moći doprijeti do njih. Slijedbenike će strasti vrelina i znoj obuhvatiti sa svih strana, a nakon toga će ući u tamnicu do koje su ih njihove strasti odvele. Allaha, dž.š., molimo da nas sačuva od poriva naših duša i da učini da naše želje i prohtjevi slijede ono što On, Uzvišeni, voli i čime je zadovoljan. On je uistinu svemoćan i dovama Svojih robova se odaziva.

Sadržaj

Dvanaesto poglavlje

Trinaesto poglavlje

Četrnaesto poglavlje

Petnaesto poglavlje

Šesnaesto poglavlje

Sedamnaesto poglavlje

Osamnaesto poglavlje

Devetnaesto poglavlje

Dvdeseto poglavlje

Dvadeset drugo poglavlje

Dvadeset treće poglavlje

Dvadeset četvrto poglavlje

Dvadeset peto poglavlje

Dvadeset šesto poglavlje

Dvadeset sedmo poglavlje

Dvadeset osmo poglavlje

Dvadeset deveto poglavlje